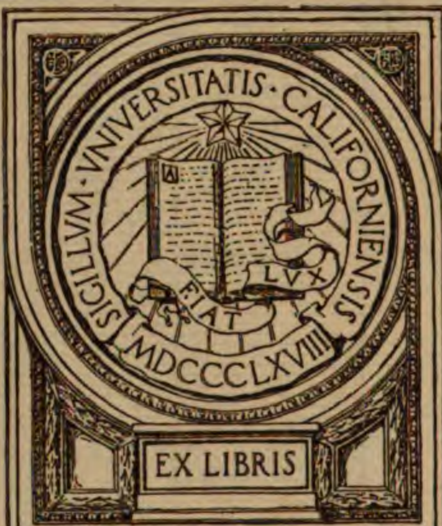

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1897.

Hogkomst af de framfarna dagar,
som oss eldar och oss anklagar —
gråa gäst, som ej tid försvagar,
följe ditt allvar vår dunkla gång!

Erik Gustaf Geijer.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

STOCKHOLM 1898.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Gåfvor till Nordiska museet emottagas med tacksamhet. Från landsorten insändas de under adress *Nordiska museet.* I Stockholm kunna de inlämnas i en hvar af museets afdelningar, Drottninggatan 79, Drottninggatan 71, Drottninggatan 88 och Skansen å Djurgården. Vid hvarje föremål böra fyndort och gifvarens namn, titel och adress samt i öfrigt hvarje upplysning, som kan vara af vikt, så fullständigt och tydligt som möjligt angifvas.

För dem, som ej närmare känna museets plan, bör anmärkas, att det samma är ämnadt att belysa *alla* samhällsklassers lif, således icke endast allmogens, och att därföre med nöje äfven föremål emottagas, som afse borgerskapet eller ståndspersonsklasserna öfver hufvud, äfvensom minnen efter framlidna utmärkta personer, som i olika riktningar främjat vårt fosterlands utveckling och ära.

Erinras bör ock, att ehuru samlingarna äro i några afseenden tämligen fullständiga, så förefinnas i många andra stora luckor, som böra fyllas. Hvad exempelvis allmogeafdelningen angår, kan museet af det forna lifvet i flere af våra bygder ännu gifva endast en alt för svag och ofullkomlig bild.

Då erfarenheten gifvit vid handen, att många låta afhålla sig från att till museet insända föremål, emedan de föreställa sig, att flere exemplar där redan förut finnas af de samma, må här framhållas, dels att likartade föremål dock ofta äro så skiljaktiga, att denna skilnad bör åskådliggöras, dels att många exemplar i flerfaldiga afseenden underlätta forskningen och möjliggöra säkra slutsatser. Den ofta hörda anmärkningen om ett öfverflödigt antal exemplar har altså sin grund i en bristande insikt om, hvad frågan här gäller, och bör därföre på det kraftigaste motarbetas, då hon utan tvifvel hindrar museet att fylla sin uppgift.

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1897.

Hogkomst af de framfarna dagar,
som oss eldar och oss anklagar —
gråa gäst, som ej tid försvagar,
följe ditt allvar vår dunkla gång!

ERIK GUSTAF GEIJER.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

STOCKHOLM 1898.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

1.

I.

Skansens runstenar.

Den runsten, som på Skansen med ens tilldrager sig den besökandes uppmärksamhet, både genom sin upphöjda plats på kullen midt för lappkåtan och genom sin egen ansenliga storlek, är förd till Skansen från *Norslunda*, Norrsunda socken, Erlinghundra härad, Uppland.[1] (Bild 1.) Han har förut legat vid denna bys södra uthus och fördes till Skansen den 26 januari 1897. Äldre redogörelser för inskriften äro: Bautil (B.) 190, Liljegrens Run-Urkunder (L.) 540, Dybeck, Sverikes runurkunder (D.) II, 211 och Upplands fornminnesförenings tidskrift (U. F.) II, s. 18.

Inskriften på den ståtliga minnesstenen är emellertid rätt mycket skadad och måste fullständigas ur äldre teckningar, af hvilka B. 190, från 1600-talet, är den älsta och lämnar den värdefullaste hjälpen. Af dessa teckningar, bekräftade eller rättade af hvad som finnes i behåll af ristningen, framgår med säkerhet följande inskrift:

a. Inskriftens hufvuddel från upptill till höger nedåt och rundt stenens kanter:

ᚦᛅᚢᚾ · ᚴᚢᛚᚠᛁᚾᚴᚱ ᛬ ᛅᚢᚴ · ᚼᛏ[ᛁᚾ]ᚠᚱᛁᚦᚱ ᛬ ᛅᚢᚴ · ᛋ[ᛁᚴ-
ᚠᛅᛋᛏᚱ] ᛚᛁᛏᚢ · [ᚱᛅᛁᛋᛅ · ᛋᛏᛁᚾ ·] ᚦᛁᚾᚠᛏᛁ[ᛦ·] ᛅᚢᚾᛏᛅᛁ[ᚾ·]
ᚴᚢᚾ[ᛅᚱ] ᚼᚢ[ᚾ]ᛋ [·] ᛅᛏᛁ · ᚢᚱ[ᚴ]ᛅ

---

[1] Nr 82,598 i Nordiska museet.

þaun • kulfinkr ı auk • st[in]friþr ı auk • s[ikfastr] litu • [raisa • stin •] þinofti[R•] austni[n•] kun[ar] su[n]s [•] ati • ur[k]a

b. Inskriftens slut på stycket mellan korset och slingkanten nedtill: ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛆᛚᛒᛁ [ᚼ]ᚭᚿ[ᛋᛁᛚᚢ] **kuþ hialbi [h]on [silu]**

Mellan korset och vänstra sidans slinga finnes ristadt: A. Ꝥ. Ꝥ S, uppenbarligen en åverkan i nyare tid.

Inskriftens runor hafva här på öfligt sätt omskrifvits med bokstäfver, och klammer stå omkring runor och bokstäfverna för runor, af hvilka inga eller ringa spår finnas.

Inskriftens öfversättning måste antagas vara följande: »Kylving och Stenfrid och Sigfast läto resa denna sten efter Östen, Gunnars son, som egde Harg. Gud hjälpe hans själ!» Ordet **þaun**, nom. plur. neutr. af dem. pron., angifver, att Kylving och Stenfrid äro man och kvinna, men upplyser ingen ting för öfrigt om deras inbördes förhållande, huru vida de äro man och hustru eller bror och syster o. s. v. Att de äro man och hustru, torde dock vara sannolikast.

Fullt säkert är det dock icke, att inskriftens första namn skall uttalas Kylving. De olika möjligheterna att uppfatta detta namn utredas på följande sätt af M. Lundgren, Om fornsvenska personnamn på *-ing* och *-ung*, Stockholm 1886, s. 7: »Ett par runstungna namn kunna läsas på olika sätt. Det ena är **kulfinkr** Lilj. 540, 556, **kulfikr** Lilj. 488. I Uppl. Fornm. tidskr. VI, 26 förklaras det såsom Kolving. Ett personnamn Kolve, hvaraf ett sådant (möjligen ock Kölving, Kylving) kan vara bildadt, synes ingå i ortnamnet Kolvathorp, nu Kolfvarp Sm., S. R. P. n. 740; Kolve kunde vara en förkortning af ett Kolvast (Kolfast; jfr, med afseende på *v*, Holuastus S. D. III, 88; Kætilvastus III, 86), som jag visserligen ej kan uppvisa, men som det ingalunda är djärft att antaga, då i fsv. förekomma namnen Kulben (i ortnamnet Kulbeensteen Ög., S. D. IV, 234), Colstanus S. D. V, 117, Kole (Coli S. D. I, 74); jfr isl. Kolbjörn, Kolfinna, Kolgrímr m. m., fda. Colswein. Man kunde ock läsa Gylving och sammanställa antingen Gylfe, namnet på den bekante mytiske sveakonungen, eller ock det fsv. Golvo (latin.) S. D. II, 24 (för Godholf?) samt det i ortnamnen Golvastom S. R. P. n. 1170, Golffvasæter n. 2980 m. fl. ingående Golve. — Det andra är

I. Runsten
från Norslunda, Norrsunda socken, Erlinghundra härad, i Uppland.
$^1/_{24}$ af nat. storl.

kufinkR Lilj. 914. Man kan läsa Gyving och jämföra Guve (**kufi** Lilj. 903 m. m.; Guve S. D. III, 99), antagligen en förkortning af Gudhvast eller liknande namn. Möjligen bör man dock med anslutning till ortnamnet Kyvinge S. D. V, 309 fatta det som Kyving, en form, som jag ej kan förklara.» Till af Lundgren angifna möjligheter torde ytterligare kunna läggas den, att Kylving ursprungligen kunnat vara ett öknamn 'den, som har svårt att finna orden vid sitt tal' till isl. *kylfa* 'famla efter ord, stamma', och vidare, att de två namnen, som skilja sig blott genom när- och frånvaro af *l*, kunna tänkas vara ett och samma, då motstycken till ett sådant förhållande finnas. Af denna utredning framgår, att man icke säkert kan afgöra, om namnet skall läsas Kylving eller Gylving.

Ristningarna **kulfinkr** L. 540 Norslunda, L. 556 Bromstad, Onsala socken, ej fullt 3/4 mil fogelvägen från Norslunda, och **kulfikR** L. 488 Kimstad, Skånela socken, något öfver 1/2 mil därifrån, afse sannolikt samma person, då afståndet är så obetydligt och namnet sällsynt. I hvilket förhållande han nämnes vid Kimstad, kan ej utrönas af den fragmentariska inskriften; Norslunda-stenen har han rest i förening med en kvinna, antagligen hans hustru, och vid Bromstad har han jämte sin moder **kilauk,** *Gillög*, rest sten öfver sin fader **nisbiarn,** Näsbjörn. Då en annan inskrift vid Bromstad L. 557, förtäljer, att »Ulf och Härbjörn och Näsbjörn och Hämming läto resa stenen efter sin fader Borgulf», och ett par i närheten af Norslunda vid Husby L. 531, att »Tore och Roda (**hruþa**) läto resa denna sten efter Borgulf, sin fader», och L. 541, att »Borgulf och Gudlög de reste denna sten efter Torbiörn, sin gode son», synes det, som om Kylvings släkt redan i föregående led varit bofast i Norslunda eller dess närhet.

Uti inskriften finnes för öfrigt ingen ting, som beredt svårighet vid tydningen, annat än **ur[k]a,** som öfversatts med Harg. B. 190 läser detta ord **uaia;** U. F. II, s. 18 meddelar, att studenten C. M. Bolm läst **nursa,** namnet på en gammal gård Norsa, hvilken nu utgör en del af kungsgården Rosersberg. Framför **u** finnes emellertid intet **n,** runan efter **u** är **r,** icke **a,** och den därpå följande med säkerhet intet **s,** hvarför både Bautils och Bolms läsning måste förkastas.

Med säkerhet kan man läsa **uria**, med den tredje runan som en staf utan kännestreck, och det vore intet vågadt antagande, att kännestrecket till **k** kunnat blifva utplånadt, och att **uria** en gång varit **urka**. En ytterligare undersökning af runan i fråga, företagen med hänsyn till möjligheten att läsa runan som **k**, lät mig upptäcka en fåra, utgående från runans staf 2,5 cm. nedifrån, som kunnat vara kännestreck till runan **k**, men i och för sig icke kunnat gifva anledning att antaga ett dylikt kännestreck. Man må därvid jämföra, hur svagt kännestrecket till **k** är i ordet **kuþ**, där det dock fullt säkert funnits.

Att ett väntadt begynnande *h* saknas i runinskrifter, är ej ovanligt, t. ex. L. 38 **hulmi**, L. 502 **ulmi**; saknaden af **h** lägger altså intet hinder i vägen för att tolka **ur[k]a** som Harg. Men äfven i ett par andra afseenden motsvaras icke det nuvarande namnet Harg direkt af runinskriftens form, hvilken dels är ack. plur., dels har u-omljud, en öfvergång af den ursprungliga vokalen *a* till *o*, hvilken man väntar efter isl. *hǫrgr*, fht. *haruc*. Både plur. och u-omljud visa ett par exempel på detta ord, upptagna i Söderwall, Ordbok öfver svenska medeltidsspråket: *gøtæ de horghum* S. D. 2: 8 (1286 Smål.) och *petro de horghum* S. D. 3: 643 (1324, Hårga i Helsingl.), s. 644 öfversatt: *Pædher i horghum*. Uti SD fr. 1401, II, 246 (1410) skrifves detta Hårga *i Hargom*, men det moderna Hårga synes härröra från formen med u-omljud, som äfven annorstädes synes lefva kvar i detta namn. På en form med u-omljud tyder nämligen Örja, en församling i Skåne, och i Vikingstads socken i Östergötland finnes Horg icke långt från ett af de talrika Harg. Då runinskriften ristades, måste ortnamnet i fråga hafva uttalats med u-omljud **Horgar*, hvilken namnform sedermera aflösts af Harg.

Att läsningen **ur[k]a** och tolkningen Harg äro afgjordt riktiga, framgår med bestämdhet af tvänne runinskrifter vid Harg, Skånela socken, Seminghundra härad, skilda från Norslunda genom sjön Fysingen, L. 434, 439, af Liljegren med orätt hänförda till Harg i Hammarby socken. L. 434 lyder: **kunar • sun • farulfs litu uk • hulmtis • kerþu × mierki • eftir þorþ • sun • sin • in • ubiR • risti**, »Gunnar, Farulfs son, och Holmdis gjorde minnesmärket efter

2. Runsten

från Hägerstalund, Spånga socken, Sollentuna härad, i Uppland.

1/18 af nat. storl.

Tord, sin son, men Ybbe ristade», och L. 439: **kunar ı sun ı farulfs ı lit kiara ı mirki ı fr sial ı iufurfast ı stiubu ı sin ı totur hulmtis,** »Gunnar, Farulfs son, lät göra minnesmärket för sin styfdotter Jufvurfasts själ, dotter till Holmdis.» Då Norslundastenen säger, att Gunnar eller dennes son Östen — hvilkendera kan ej afgöras — egde ett ställe, hvars namn högst sannolikt är att läsa och tolka som Harg, och dessa båda inskrifter af Gunnar, Farulfs son, finnas vid ett Harg, beläget helt nära, kan man svårligen betvifla, att Gunnar är samma person i alla tre inskrifterna. Har läsningen **ur[k]a** och dess tolkning som Harg förut varit synnerligen sannolik, så blifva de genom dessa inskrifter fullkomligt säkra.

Norslunda-stenen visar genom bruket af **o** för nasaleradt a-ljud en äldre skrifsed än inskrifterna vid Harg, som bruka **o** för att beteckna o-ljud. För att dess inskrift skall kunna vara äldre, måste man antaga, att Gunnar ännu lefde och egde Harg, då inskriften ristades, och att relativet altså har Gunnar och icke Östen till korrelat. Däraf följer i alla fall, att afståndet i tid ej kan vara stort mellan ristningar med **o** i bet. a-ljud och i bet. o-ljud. Skulle åter relativet afse Östen, och Gunnar altså vara död, vore de båda grupperna ristningar delvis rent af samtida. Jfr nedan.

I närheten af Norslunda-stenen stå tvänne runstenar ej långt från hvar andra invid Gustaf Vasas väg. Den af dessa, som man under vandringen från Skansens hufvudingång först påträffar, har blifvit funnen vid *Hägerstalund*, Spånga socken, Sollentuna härad, Uppland.[1] (Bild. 2.) Då detta ställe förr hetat **Hansta**, och en annan runsten finnes (B. 155, L. 2011, D. II, 37), som af ålder kallats Hanstastenen, och de båda inskrifterna visa beröringspunkter i afseende på innehållet, synes äfven denna runsten böra uppkallas efter Hansta.

Inskriften på Skansens Hansta-sten har icke förr varit offentliggjord. Hon lyder:

· ᚴᛁᛅᚱᚦᛅᚱ + ᛅᚢᚴ + ᛁᚬᚱᚢᚾᛏᚱ · ᛚᛅᛏᛅ × ᚱᛅᛁᛋᛅ · ᚦᛁᛋᛅ · ᛋᛏᛁᚾᛅ · ᛁᚠᛏᛁᚱ · ᚼᚢᚼᛏᚢᚱ · ᚼᚢᚾᛁ · ᛋᛁᚾᛅ · ᛁᚱᛅᛘᚢᚾᛏ : ᛅᚢᚴ ı ᛁᚴᛁᚢᚾᛏ ×

[1] Nr 82,426 i Nordiska museet.

• **kiarþar** + **auk** + **ioruntr** • **lata** × **reisa** • **þisa** • **stiina** • **eftir** • **sustur** • **suni** • **sina** • **irnmunt** : **auk** ı **ikiunt** × Inskriften innehåller tvänne uppenbara ristfel, **stiina** skall vara **staina**, **ikiunt** måste vara **ikimunt** och motsvara det vanliga namnet *Ingemund*, isl. *Ingimundr*, fsv. *Ingimunder;* någon fsv. motsvarighet till **ikiunt** är icke känd. Af inskriftens öfriga namn motsvaras **kiarþar** af det rätt vanliga fsv. *Gærdhar*, **ioruntr** är det namn Jorund, som bars redan af en konung af ynglingaätten och ej sällan förekommer i runinskrifter och äfven i senare fsv., latiniseradt *Jorundus* (1318), *Iurundus*. Äfven till **irnmunt** finnas latiniserade fsv. former *Ermundus* (1311), *Ærmundus* (1312 Uppl.), hvilka dock visa bortfall af det *n*, som runinskriftens form ännu eger kvar.

Öfversättningen af inskriften är därefter lätt: »Gärdar och Jorund låta resa dessa stenar efter sina systersöner Ärnmund och Ingemund.»

Om systerns namn upplyser den äldre Hansta-stenen, som enligt Dybeck, Sverikes runurkunder (D) II, 37 lyder: • **þisun** : **merki** ı **iru** ı **kar** ı **eftR** ı **suni** ı **ikur** ı **hon** (ı) **kam** ı **þeira** ı **at** (ı) **arfi** ı **in** (ı) **þeir** ı **brþr** ı **kamu** (ı) **hana** (ı) **at** ı **arfi** ı och utanför slingan: **kiaþar** (ı) **briþr** (ı) **þir** (ı) **to** (ı) **i** (ı) **kirikium** (ı), i öfversättning: »Dessa märken (runor) äro gjorda efter Ingas söner. Hon blef deras arftagerska, men bröderna blefvo hennes arftagare. Gärdar och hans broder de dogo i Grekland.» Antagligen är äfven denna sten rest af bröderna öfver systersönerna, och den utom slingan stående uppgiften om brödernas öde tillfogad efteråt. Inskriften inom slingan måste däremot vara ristad på en gång, sålunda efter Ingas död, hvarvid den egendomligheten kvarstår, att bröderna egnat stenarna blott åt sina systersöner och icke tillika åt sin senare än dessa aflidna syster Inga.

Det måste vara en annan Inga, som enligt den inskrift, hvilken hennes moder Gerlög låtit hugga vid Hillersjö på Svartsjölandet, gifte sig med Ragnfast i Snottstad, Markims socken, Seminghundra härad, förlorade först sin man, efter hvars död hon öfver honom rest L. 496, 497, 498 i Snottstad och L. 2010 i Vreta, och sedan deras son, hvilken hon ärfde, därpå gifte sig med Erik, sedan själf

3. Runsten
från Ölstad, Gryta socken, Hagunda härad, i Uppland.
$^1/_{16}$ af nat. storl.

dog och ärfdes af sin moder Gerlög. Båda grupperna af Ingastenar hafva det gemensamt, att de omnämna arfsföljden, hvilket runinskrifterna eljest icke göra.

Att runan r å Skansens Hansta-sten användes i **eftir** och å den äldre Hansta-stenen uti **iru, ikur, þeira, þeir, þir,** anses vitna om något yngre tid; den äldre skrifseden fordrar i dessa ord runan ᛦ, hvilken brukas i **eftR** å den äldre Hansta-stenen L. 2011. Att runan ᛦ **R** utbytes mot ᚱ **r**, måste antagas bero på, att uttalet icke mera åtskilde de ljud, som för en äldre tid tett sig som skilda och en gång måste hafva varit olika på grund af sitt olika ursprung. Ett annat tecken på jämförelsevis yngre tid är bruket af runan **o** i **hon, to** L. 2011, **ioruntr** å Skansens Hansta-sten, där en äldre tid fordrat runan **u**; runan **o** användes i äldre inskrifter för att beteckna ett a-ljud.

En äldre ståndpunkt intager i båda dessa afseenden den andra runstenen vid Gustaf Vasas väg — från *Ölstad*, Gryta socken, Hagunda härad, Uppland, B. 376, L. 70, D. I, 129, U. F. I, I, 32.[1] (Bild 3.) Inskriften tillkännagifver sig vara ristad af Asmund, hvilken ristare som sitt verk betecknat ett tjugutal inskrifter i mellersta Uppland och i Gästrikland. Inskriften lyder:

ᛒᛁᚿᚱᚿ ᛬ ᛆᚢᚦᚢᛚᚠᚱ ᛬ ᚴᚢᚿᚮᚱ ᛬ ᚼᚢᛚᛘᛏᛁᛋ ᛬ ᛚᛁᛏᚢ ᛬ ᚱᛁᛏᚮ
᛬ ᛋᛏᛁᚿ ᛬ ᚦᛁᚿᚮ ᛬ ᛁᚠᛏᛁᛦ ᛬ ᚢᛚᚠ ᛬ ᚴᛁᚿᛚᛆᚢᚼᛆᛦ ᛒᚢᛆᚿᛏᛆ ᛬ ᛁᚿ ᚮᛋ-
ᛘᚢᚿᛏᚱ ᚼᛁᚢ

binrn : auþulfr : kunor : hulmtis : litu rito stin þino : iftiR : ulf : kinlauhaR buanta : in osmuntr hiu.

Öfversättning: »Björn, Ödulf, Gunnar och Holmdis läto resa denna sten efter Ulf, Ginlögs make, men Asmund högg.» Det är orden **kunor, rito, þino, osmuntr,** som visa det äldre bruket af runan **o** såsom tecken för nasaleradt a-ljud såsom i franskan *an, en*. Att **R** brukas skildt från **r**, visar sig framför alt af **kinlauhaR** och intygas för öfrigt af Asmunds öfriga ristningar. Ordet **auþulfr** och liknande fall i Asmunds öfriga ristningar visa dock, att i ställ-

[1] Nr 82,516 i Nordiska museet.

ningen efter konsonant **R** blifvit **r**, hvilken iakttagelse utgör ett stöd för tidsbestämningen i förhållande till de inskrifter, som icke efter några eller blott efter vissa konsonanter uppvisa **r** för ursprungligt **R**.

Ölstad-stenens inskrift innehåller nästan blott mycket vanliga namn och kan därför icke med framgång sättas i samband med andra inskrifter. Namnen Gunnar och Holmdis finnas dock i förening på de runstenar L. 434 och 439 vid Harg, Skånela socken, Seminghundra härad, Uppland, som ofvan anförts vid behandlingen af Norslunda-stenen. Den förra af dessa, L. 434, är ristad af **ubiR** Ybbe, hvars namn förekommer i flere inskrifter än någon annan ristares. Denne ristare brukar icke mera runan **o** i betydelsen nasaleradt *a* som Asmund, utan i betydelsen o-ljud, och hans skrifsed kan må hända äfven annars sägas förete ett yngre tycke. Skulle emellertid den förmodan vara riktig, att Gunnar och Holmdis äro samma personer å Ölstadstenen, L. 70, som är ristad af Asmund, och å stenarna vid Harg, L. 434, 439, så kan skilnaden i ålder mellan Asmund och Ybbe icke vara betydlig. Holmdis hade för andra gången trädt i äktenskap med Gunnar, då den af Asmund ristade stenen restes, och makarna resa den af Ybbe ristade öfver en sin son. Må hända är det öfver Holmdis förste man, fadern till Jufvurfast, som Ybbe ristat L. 121 vid Norby, Bondkyrke socken, Ulleråkers härad, Uppland: **ali • uk • iufurfast • lita • kira • mirki • iftiR • iarl • faþur • sin • uk • at • kisl • uk • at • ikimunt • han • uaR • tribin • hustr • sun • iarls • ubiR • risti.** »Alle och Jufvurfast läto göra minnesmärket efter Jarl, sin fader, och efter Gisl och efter Ingemund — han blef dräpt österut — son till Jarl. Ybbe ristade.» Asmund och Ybbe synas då kunna hafva varit en äldre och en yngre samtida. Så skulle det ock blifva begripligt, att Norslundastenen kan tillämpa den äldre skrifseden med **o** som tecken för nasaleradt *a*, ehuru den synes ristad efter Gunnars död och sålunda är yngre än den af Ybbe ristade L. 434.

Fjärran från de andra runstenarna, på Skansens norra sida vid Samuel Klingenstiernas väg, står runstenen från *Linga*, Öfver-Järna

4. Runsten

från Linga, Öfver-Järna socken, Öknebo härad, i Södermanland. Framsida.

$^{1}/_{13}$ af nat. storl.

socken, Öknebo härad, Södermanland, L. 813, hvilken är ristad både på framsidan, baksidan och toppen.[1] (Bild 4 och 5.) Toppen, som länge varit afslagen, är magasinerad. Teckningen i B. 688 återger blott baksidans ristning och afbildar endast det öfversta stycket af den nu uppstälda stenen, liggande på marken, men med toppen då ännu ej lösslagen. Stenens öfre och nedre hälft voro altså redan på 1600-talet skilda åt. R. Dybeck, Runa folio I, s. 42, meddelar en teckning af stenens framsida och topp, hvilken ännu visar ett stycke i behåll nedanför toppstyckets högra kant, som nu försvunnit, men ock visar, att åtskilligt bortslagits nedanför detta stycke.

Inskriften på Linga-stenen är af intresse, emedan den icke blott eger en inskrift med vanliga runor, utan äfven visar prof på bruket af binderunor och lönrunor. Framsidans slinga innehåller i vanliga runor inskriften:

: ᛅᛁᛚᚴᚢᚠᛦ : ᚱᛅᛁᛋᚦᛁ : ᛋᛏᛁᚾ : ᚦᛅᚾᛋᛁ : ᛅᛏ : ᚦᚢᚱᚠᛅᛋᛏ :
ᛘᛅᚴ : ᛋᛁᚾ

: ailkufR : raisþi : stin : þansi : at : þurfast : mag : sin

»Hälgu(l)f reste denna sten efter Torfast, sin måg (svåger?).» Det första namnet torde böra återgifvas som skett och vara samma namn, som i en runinskrift vid Åkerby, Toresunds socken, Selebo härad, Södermanland, ristas **hilgulfi.** Må hända är fsv. *Hegholwir* en annan utvecklingsform af samma namn, L. 928 **hikkulfr,** L. 998 **higulfr.** Ordet 'måg' har i fornspråket en vidsträcktare betydelse än nu för tiden och betecknar hvarje släktskapsförhållande, hvari en man inträder genom giftermål, brukas altså icke blott om måg, utan ock om svärfader, svåger, styffader och styfson. Ordet betyder här sannolikt 'svåger'. På stenens midt följer: : ᛏᛁᛋᛅ : ᛅᛏ, **: tisa : at,** och därefter en binderuna, runorna **bruþur sia** anbragta på en gemensam staf, i öfversättning: »Disa efter sin broder.»

Sedan återstå på stenens framsida blott lönrunorna, och dessa följa antagligen därefter i ordningen att läsa. Lönrunorna äro van-

[1] Nr 82,552 i Nordiska museet.

ligen grundade på runradens indelning i tre afdelningar, som kallas ätter, och beteckna, hvilken runa, som åsyftas, genom att angifva dels, hvilken ätt den tillhör, dels hvilket ordningsnummer, den har inom ätten. Den indelning af runraden, som lönrunorna bruka förutsätta, är **tblmR : hnias : fuþork,** med den ätt först, som annars brukar vara den tredje, och den ätt sist, som kallas den första. Dybecks första lönruna har blott två streck till höger, är eljest borta, den andra visar tre till vänster och fem till höger, är sålunda **r,** den tredje tre till vänster och tre ännu bibehållna till höger och är sålunda **þ**. Därpå följer en vanlig runa **u**. Då sålunda **rþ** synes säkert, förmodar jag en form af verbet 'varda'. Om Dybecks första runa utom sina två streck till höger haft tre till vänster, vore den **u** och hela rungruppen **urþu** 'blefvo'. Denna plural passar emellertid ej till det föregående, där blott en person är omtalad som afliden, och icke häller till toppens ᛏᚢᚦᚱᚢᚢ, **tuþruu,** hvars första del säkerligen är sing. af adj. 'död'. Då detta **tuþr** tyder på sing., torde lönrunorna hafva varit [**ua**]**rþ** 'vardt' och det förmenta **u** efter dem antingen ett visserligen ej annars uppvisadt skiljetecken, liksom de **uu** efter **tuþr,** som annars ej kunna tolkas, eller ock tillika med dessa **uu** förkortningar; man kunde tänka sig: [**ua**]**rþ u**[**ti**] **tuþr** [**i**]**u**[**ikik**]**u** »(han) blef utomlands död på vikingatåg». Så säger L. 1351 Härlingstorp, Edsvära socken, Skånings härad, Västergötland, om den döde: **sa uarþ : tuþr : i : uastr : uakm : i : uikiku,** »han blef död i västern på vikingatåg». Det första **u** kan ock tänkas hafva åsyftat **u**[**istr**] 'väster ut', de sista **i : uastr : uakm** med samma betydelse; någon visshet gifves här icke.

Om flere än en afliden handlar visserligen inskriften på stenens baksida: ᛏᛁᛋᛅ· ᚴᛁᛅᚱᚦ[ᛁ] ᛁᚠᛏ[ᛁᛦ] — ᛋᛁᚾᛅ, **tisa kiarþ**[**i**] **ift**[**iR**] — **sina,** »Disa gjorde (minnesmärket) efter sina . . . .» Ordet, som styres af 'efter' är utplånadt, men det ligger nära att antaga 'söner', söner till Hälgulf och Disa. Att lönrunorna och toppens inskrift kunnat utsägas om dessa, är emellertid icke möjligt på grund af sing. **tuþr**. Inskriften på stenens baksida måste antagas vara senare tillfogad; då Disa ensam firade sina söners minne, lefde sannolikt icke deras fader Hälgulf mer.

5. Runsten

från Linga, Öfver-Järna socken, Öknebo härad, i Södermanland.
Baksida.
$^1/_{13}$ af nat. storl.

Linga-stenens inskrift på framsidan och toppen torde altså hafva följande innehåll: »Hälgulf reste denna sten efter Torfast, sin svåger; Disa efter sin broder. (Han) blef (utomlands?) död (på vikingatåg?).» Baksidan innehåller, som nyss nämts: »Disa gjorde (minnesmärket) efter sina . . . .»

Ristningen å Skansens runstenar är ifyld med rödt. Flere vitnesbörd från forntiden finnas nämligen om, att runristningarna haft denna färg, och någon färg måste uppenbarligen hafva förtydligat ristningen, om den skulle kunna läsas af dem, som färdades förbi, och förmå dessa att egna en tanke åt den aflidnes minne.

Redan Eddan nämner rödfärgade runor (Guðrūnarkv. II, 23: Vāro ī horne — hvers kyns stafer — rister ok *roðner* — rāða ek nē māttak); men denna uppgift är icke afgörande för bruket å runstenarna, om den ock gör det rätt sannolikt, att äfven dessas ristningar haft röd färg. Nyligen hafva dock tvänne runristningar upptäckts, af hvilka den ena bestämdt uppgifver, att ristningen icke blott ristats, utan äfven målats, och den andra, att runornas färg varit röd. Den förra vid Gerstadberg, Y. Järna socken, Öknebo härad, Södermanland, lyder: **: ikiþora : auk : aystain : auk : hastain : hulmstain : þaun : litu : raisa : stain : eftiR : frokn : auk : at biurstain : sun : froknaR : auk : ikiþoruR : kuþ : hielbi : ant : þaiRa : feþrka : auk : kus • moþiR : esbirn • risti • auk • ulfr • stainti** :, i öfversättning: »Ingitora och Östen och Hasten (och) Holmsten de läto resa stenen efter Frökn och efter Björ(n)sten, son till Frökn och Ingitora. Gud och Guds moder hjälpe själen för fader och son! Äsbjörn ristade och Ulf målade.» Den senare runstenen står på Ö. Selö kyrkogård, Selebo härad, Södermanland, och har följande inskrift, hvars början är på vers, fornyrdeslag: **: hir : skal : stenta : staena : þisiR : runum : ru[þ]niR : raisti : k[uþl]auk : at syni : sina : auk : hielmlauk : at bryþr : sina,** i öfversättning: »Här skola stånda — stenar dessa — med runor rödfärgade — ristade dem Gudlög efter sina söner och Hjälmlög efter sina bröder.» I det bevisande **ru[þ]niR** fattas þ, men kan suppleras med fullkomlig säkerhet; det felande i namnet **k[uþl]auk** fullständigas från en annan

sten på samma ställe, äfvenledes rest af Gudlög och Hjälmlög. Ristning och ristningens målning som särskilda operationer synas ock förutsättas af Havamal 155, 4, 5, *svā ek rīst — ok ī rūnom fāk* 'så ristar jag och målar i runor'. Full säkerhet har man nu visserligen icke, att ristningen å Skansens runstenar är uppmålad med just den röda färg, som forntiden använde, men stort kan icke misstaget vara, enär dylik färg, rödockra, är den lättast tillgängliga.

Stockholm den 14 februari 1898.

ERIK BRATE.

2.

Signelser från Småland,

antecknade under några på Nordiska museets bekostnad företagna resor 1879 och 1880.

Småland är kanske i högre grad än något af södra Sverges andra landskap rikt på minnen af forntida religiösa åskådningar och fäderneärfda bruk. Orsaken får till en del sökas i landets afskilda läge, hvilket hindrat en ny tids odling att göra sig gällande och undantränga den gamla; men smålänningens benägenhet för det öfvernaturliga och den vördnad, med hvilken han betraktar och vidhåller häfdvunna bruk och seder, kunna dock bäst förklara, att så mycket i synnerhet af gamla öfverlämningar, skrock, sägner och religiösa föreställningsätt ännu träffas hos honom.

Särskildt anmärkningsvärd är den mängd af så kallade signelser eller läsningar, hvilka lefva kvar i folkets minne, och medelst hvilka allmogen på sina ställen än i dag tror sig kunna bota sjukdomar och ormbett, stämma blod, fördrifva skadedjur, o. s. v.

De flesta af dem, för att icke säga alla, hafva en mycket ålderdomlig prägel, som ger anledning att hänföra deras uppkomst till en långt aflägsen tid. Våra sagor gifva äfven stöd för en sådan uppfattning. Heid, »visa valan», sjöng enligt Eddan stark

trollsång för Oden mot lön af halsguld och ringar, allfader själf manade henne ur sin graf med trolldomsdigra dödsgaldrar, och med runosånger kunde man bota sjukdomar, döfva svärd, stilla storm och eld, m. m. dylikt. Samma uppfattning af det talade ordets makt spåras äfven i våra medeltidsvisor och uttalas oförtydbart i landets äldre domböcker. Allmogen vet naturligtvis icke mycket härom. I regeln hafva de, hos hvilka här nedan meddelade läsningar upptecknats, lärt dem af far eller mor och dessa i sin ordning af förfäder, så långt de minnas, eller af någon finlandsgubbe eller finlandsgumma under »den stora ofre'n».

Personer, som ega ofvan antydda kunskaper, sägas vara kloka. Oftast är det gamla kvinnor, som känna läsningarna och de sympatiska kurerna. *Stina i Karshult*, som 1853 dog i Hjälmsryds församling i Västra härad, och *kloka Anna*, som bodde någonstädes i södra Kronobergs län, voro sådana gummor, hvilka på sin tid stodo högt i rop för sin klokskap och af den yngre folkdiktningen gjorts till snart sagdt mytiska personligheter, kring hvilka hon hopat sagodrag från vidt skilda tider.[1]

Om sättet, hvarpå kloka Anna förvärfvade sitt hemlighetsfulla vetande, finnes följande berättelse. Hennes moder, som också ansågs »veta litet mer än andra», höll en dag på att koka en hvit orm, hvilken hon framdragit under sin förstutrappa. Då gumman gått ut att skaffa bränsle och tillsagt dottern, då ett vanligt tolf års barn, att under tiden se efter grytan, råkade Anna att bränna sin ena hand af grytans innehåll och stack för att stilla svedan fingrarna i munnen. Mera behöfdes ej. När modern en stund därefter kom igen, sade Anna: »Veten I mor så underligt, rätt som jag satt här vid fyren, kom det för mig, att våran so går med tretton grisar, och de äro hvitplattiga alla tretton.» — »Ja så», svarade modern, som genast insåg, huru saken förhöll sig, »du har icke kunnat låta bli vällingen; du får nu taga vid, där jag slutar, och nog får du en födkrok, så länge du lefver.» Samma tradition, som för öfrigt ej så litet erinrar om ett drag i sagan om Sigurd Fåfnesbane, där han berättas genom en liknande händelse hafva erhållit förmågan

[1] Jfr E. Wigström: *Folkdiktning.* 2. Göteborg 1881. S. 367.

att tyda foglalåt, upprepas äfven om kloka Stina. Om denna senare lefva dess utom en mängd andra sägner på folkets läppar. Personer, som ännu 1880 mindes henne, uppgåfvo, att hon botade mestadels med läsningar, mätning och knytning, och att hon aldrig visade sig till något ondt i sitt grannhälle, hvilket med andra ord vill säga, att hon ej befattade sig med förgörelse och andra konster. Enligt annan sagesman skulle hon dock egt en svartkonstbok och stått i förbindelse med onda makter. Samme meddelare berättade äfven, att gumman ständigt gick klädd i skinnpäls, och att hon, då någon ville tala med henne, hängde ett täckelse för sitt ansikte, därför att hon var så »oansenlig», att hon ej ville visa sig för folk. »Skam» hade nämligen en gång velat taga henne, men huru gumman svängde sig, fick han den gången endast hälften af hennes näsa.

Min sagesman berättade vidare, att Stina med sitt ord kunde stanna ett ök, så att detta ej kunde komma ur fläcken, förr än hon ville. En gång var dock denna hennes konst vanmäktig, emedan ökets egare försiktigtvis satt ett stycke flogrönn i oket. Berättaren tillade: »En besynnerlig kärring var hon i alla fall. Då hon var död, och hennes lik skulle föras till kyrkogården, skrek ugglan, ehuru det var ljusa dagen. Hon fick hederlig begrafning, men någon klockringning fick hon icke, ty prästen hade veckan förut skickat klockorna till nya kyrkan, och Stina var den sista, som jordades i gamla kyrkogården. Om det är sant, att hennes lik togs öfver ringmuren och ej genom kyrkoporten, när hon skulle begrafvas, kan jag ej med visshet säga, men ordet går så.»

Ett annat sätt att vinna klokskap är att förskrifva sig till den lede själf, som enligt folktron ligger inne med alt slags hemlighetsfullt vetande. För att komma i personlig beröring med honom fordras endast, att man med sitt blod skrifver sitt namn på en liten papperslapp och en torsdagsnatt insticker denna i nyckelhålet på kyrkdörren samt därpå tre gånger motsols går kring kyrkan. Detta bör upprepas de två följande torsdagsnätterna. Sista gången kommer den anropade och frågar, hvad den sökande önskar, samt ställer hela sitt förråd af läsningar och konster, sammanfattadt i en så kallad svartkonstbok, till hans tjänst.

Det behöfver väl knappast tilläggas, att den hvita ormen numera hör till de största sällsyntheter, och att det nyss anförda sättet att bli klok anses alt för farligt att anlita. I dessa omständigheter skall emellertid orsaken ligga, att »riktigt kloka» nu för tiden äro så tunnsådda.

I vanliga fall är det ganska svårt att få del af den klokes vetande, synnerligen af läsningarna. Ett af skälen härtill är den gängse tron, att man genom att lära dem åt andra själf går i mistning af den hos dem inneboende öfvernaturliga kraften att bota; därtill kommer blygsel för det olofliga, som skulle finnas i dylika, och rädslan att blifva åtalad. »Förr i världen, då mor lefde, och jag var ung, ville hon nog, att jag skulle lära sådant där, men jag hade aldrig lust; och nu har jag alldeles glömt bort det lilla jag då kunde, så det lönar icke, att han frågar mig efter några läsningar», är ett af de svar, med hvilka man oftast afspisas, då man som främling ber en klok lyfta på en flik af sitt vetandes isisslöja. Emellertid kan försöket löna sig utmärkt. Jag erinrar mig en liten händelse från mina vandringar i Östra härad, som möjligen i sammanhang härmed bör anföras.

Af flere personer hade jag fått anvisning på en gammal gubbe, som enligt allmänna tron satt inne med en stor fond af läsningar och dithörande vetande. Ett besök gjordes altså, och under bemödande att vinna gubbens förtroende framförde jag mitt ärende. »Då lärer han väl te doktare, kan jag tro?» sporde gubben. På mitt nekande svar fortsatte han: »Hvad vill han då mä tocket, om han inte tänker bota folk och kräk?» Mitt försök att öfvertyga honom om, att jag antecknade så väl läsningar som vidskepliga föreställningar endast därför, att de kunde blifva bidrag till historien om våra förfäders gamla tro, bemöttes med ett misstroget grymtande, liktydigt med: »Af det där tror jag, så mycket jag vill». Efter mycken underhandling och sedan han fått del af hvad jag i läsningsväg hade antecknadt, blef han slutligen medgörligare och lät mig veta, huru det tillgår att »läsa bort» frostskador, ormbett, villarpaskottet[1], olet[2] och att »stämma blo», men under försäkran vid hvarje

[1] *villarpaskott*, *villappaskott*, hastigt påkommande sjukdom.
[2] *ol*, *or*, svinsjukdom.

meddelande, att detta också var alt han kunde erinra sig. Jag försökte till sist ett i vanliga fall osvikligt medel, penningar, men förgäfves. Gubben hörde ej på det örat; och jag fick gå med den öfvertygelsen, att »fader Sven» — hans fullständiga namn var *Sven* eller *Svente Lång* — nog kunnat lämna flere värdefulla meddelanden, i fall han ej i mig sett en, som ville taga konsten från honom.

De föreskrifter man har att iakttaga vid lärandet af en läsning äro ej många. Jag har antecknat följande, som anses åtminstone för de viktigaste, om ens flere äro att ihågkomma. Äldre bör lära yngre och endast åt en, i motsatt fall förlorar läsningen sin kraft; är det fråga om oskylda, ej besläktade, skall dess utom man lära kvinna och kvinna lära man; denna uppfattning delades synbarligen dock ej af den ofvan omtalade Svente Lång, då han tog del af mina anteckningar; kraften af en läsning öfverflyttas från läraren till lärjungen, men endast till den, som först får lära. Hvad åter användningen af läsningarna och därmed förknippade åtgörande angår, lämna läsningarna själfva ej sällan åtskilliga vinkar. Exempelvis må anföras en af de här nedan återgifna signelserna för ormbett, där man får veta, att signaren skall sitta på en jordfast sten, vifta med en spånten eller, enligt en annan läsart, med sin hand och blåsa med sin »ande» på det sårade stället; att med handen stryka öfver den sjuke är äfven ett mycket vanligt botemedel. Läsningen bör upprepas tre eller nio[1] gånger, och ofta bestämmes, att man skall spotta lika många gånger, under det man läser. Vid botande af en del sjukdomar föreskrifves, att den sjuke skall taga plats å en jordfast sten, belägen antingen vid ett vägamot, där tre vägar mötas, eller åt norr[2] från den sjukes bostad. Månsken likasom spott, malt, salt och hvitlök[3] äro utmärkta medel mot så väl sjukdomar som förgörelse, så äfven stål, videkvistar, ler, kol

[1] Det mystiska tre- och niotalet möter oss ofta i Eddans hedniska sånger. Jämför Valans visdom, Den höges sång, Solsången m. fl.

[2] Enligt heden åskådning var norr ett heligt väderstreck. GRIMM: *Deutsche mythologie*. I. 3 ausg. Göttingen 1854. S. 30.

[3] I sången om Segerdrifva, visan 13, får Sigurd rådet att lägga en lök i drycken: »Då varder aldrig, det vet jag, något menligt dig i mjödet blandadt.» P. A. GÖDECKES öfversättning af Eddan. Andra upplagan. Stockholm 1877. S. 199.

och vidbindetrådar[1] samt vatten och stundom mjölk. Ett drag, hvilket genomgår nästan alla här nedan återgifna signelser, och hvilket de ega gemensamt med våra fornnordiska och medeltida kväden af samma art, är den mytiska uppfattningen af sjukdomar och skadedjur. Bäggedera betraktas såsom personligheter, hvilka signaren talar till, döfvar och drifver bort. I sammanhang med denna föreställning står äfven tron, att man utsätter sig för fara genom att nämna sjukdomar, skadedjur och äfven mytiskt tänkta föremål vid deras i skriftspråket vanliga namn. Läsningarna bruka i dessas ställe mycket ofta omskrifningar, angifvande någon egenskap hos det man viter eller läser bort, sålunda: *oron*, *den som kryper i gräset*, *satans hufvudhår* m. fl. i stället för orm; *björnamman*, för moderpassion; *makt*, för blod; *nyttan*, för mjölk, o.s.v.

De flesta här meddelade läsningar äro antecknade efter muntligt föredrag af äldre män och kvinnor, hörande till den samhällsklass, som knapt känner annan literatur än den andliga och denna inskränkt till bibeln, katekesen, salmboken och någon äldre postilla. Jag har altså icke behöft misstänka, att mina källor icke varit en ogrumlad arfsägen, hvilken muntligen fortplantats från släktled till släktled. I några fall har jag öfverkommit en och annan skrifven eller präntad anteckning med värdighet af »receft», hvilken egaren stält till min tjänst för afskrift. Att förvärfva dessa med allmogehand nedskrifna anteckningar för museets samlingar har sällan lyckats mig, hvilket väl bevisar, att innehafvarne trott på deras nytta. Det vanliga svaret vid sådana försök från min sida har blifvit: »Han får la va nöjder, då jag låter honom skrifva å lappen; nöttar dä inte, ska'ar dä inte å ha an kvar.» Svartkonstböcker hafva ofta blifvit omtalade, men någon äldre sådan har jag icke lyckats öfverkomma i Småland.[2] Sannolikt har ej

[1] *vidbindetrådar*, den del af varpen i en väf, med hvilken början af väfven fästes i väfstolen.

[2] I Osby socken i Östra Göinge härad, Skåne, lyckades jag 1881 förvärfva ett par dylika handskrifter från 1700-talet, hvilka uppgåfvos hafva tillhört en beryktad trollkarl, Neringen kallad. En svartkonstbok från Skåne skänktes 1890 af fru Eva Wigström till Nordiska museets samlingar, och s. å. fick museet en yngre handskrift från Urshult i Småland, innehållande signelser o. dyl.

någon svartkonstbok funnits kvar i de socknar, där nedanstående läsningar upptecknats. Några gånger har jag fått anvisningar på förmenta innehafvare af dylika skrifter, men vid mina besök på ort och ställe har det visat sig, att ett gammalt almanaksexemplar hvars titelblad varit tryckt med röda typer, eller Arvid Månssons örtabok[1] legat till grund för dessa uppgifter.

Vid uppteckning af läsningarna har jag först låtit min sagesman läsa en sådan för mig, hvarefter anteckning gjorts och sedan granskats genom jämförelse med den af honom å nyo upprepade formeln. Några ändringar af den sålunda erhållna texten har jag sedan aldrig tillåtit mig eller sökt framkalla genom fortsatta spörsmål, äfven om han någon gång synts mig förstörd eller innehållit nyare ord och uttrycksätt. Den utfrågade kommer nämligen lätt af sig, om en främling ansätter honom med för många eller kvistiga frågor, han blir trött och ointresserad, och till sist ger han för tillfället både traditioner och upptecknare en god dag.

Mot ormbett.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Vår herre Krist, Marie son,
gick sig den vägen fram,
då mötte han en orm så ramm[2].
Då tog han opp sin knif
och stack i ormens lif,
att det hvarken skulle svida eller värka.
I Gud faders o. s. v. namn. Amen.

[1] ARVID MÅNSSON RYDAHOLMENSIS: *Een myckit nyttigh Örtabook, om the herlige örter, som uthi thetta höghberömda Konunga Rijke vårt kära Fäderneslandh Swerige åhrligen växa. Såsom ock om någhra Uthländska örter, hurulede som the emot månge Siukdomar brukas skola. Aff Latiniska och Tydska Böcker på Svenska afsatt.* Med Petri Jonæ Ang. Vex. Ep. företal. Calmar 1628; Stockholm 1642, 1654; Linköping 1650.

[2] *ramm* eller *ram*, väldig, stor.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Ormen låg i ring på rot,
han bet Kristus i sin fot.
Det gör dig sveda och vånne[1].
Det skall jag bota med min hånne[2].
I tre heliga namn. Amen.

3. *Bäckseda socken, Östra härad.*

Burman under askerot
stack vår herre i hans fot.
Det skall jag bota med min ånne[3]
och stryka bort med min hånne.
Du ska inte lida ve eller vånne.

4. *Nye socken, Östra härad.*

Josop ledde och Maria red,
så kom där ett giftigt kreatur
och bet åsnan i foten.
Maria steg å
och la sin hand däruppå
och sa: »Här ska aldrig va
värk eller vånde.»
I de tre heliga namn. Amen.

5. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Maria skulle resa bort,
och Josef ledde.
»Hvarför rider du så i krok?» —
»För oron stack mig.»
Maria steg å och satte sig på en sten
och viftade med sin ten
och blåste med sin ånne.

---

[1] *vånne*, vånda.
[2] *hånne, hånn*, hand.
[3] *ånne*, ande, andedräkt.

Hon sa: »Här ska inte va ve eller vånne.»
I tre heliga namn. Amen.

6. *Öster Korsberga socken, Östra härad.*

Maria red och Josef ledde.
Då kom orot och stack Josef i hälen.
Maria steg å
och blåste med sin ånne
och strök med sin hånne:
»Du ska inte lida hvarken ve eller vånne.»
I tre goda namn. Amen.

7. *Alseda socken, Östra härad.*

Förbannad vare den, som kryper i gräset
och hväser och fräser,
som stuckit vår herre Krist i sin häl.
Detta stick skall försvinna,
som detta vatten skall förrinna.
I tre heliga namn. Amen.

Signaren ger den ormbitne vatten att dricka.

8. *Näshults socken, Östra härad.*

Jesus Kristus gick vägen fram,
där mötte han ormen ramm;
där tog han opp en knif
och stack i ormsens si.

Litet vatten strykes tre gånger ansyls[1] på det ormbitna stället.

9. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Maria gick i gräs.
Där fick hon höra en orm, som fräs;
där tog hon opp sitt linnena band
och band om hans[2] (hennes) högra hand.
Det skall bota bå kvinna och man.

[1] *ansyls*, *ansös*, mot solens lopp, från höger till vänster.
[2] Nämligen den ormbitnes.

Efter meddelande af RYBERGS JOHANNA (Johanna Eriksdotter), en 84-årig kvinna i Ljunga, som i sin ungdom hört denna läsning af STINA I KARSHULT.

Att stämma blod.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jesus gick sig öfver en kyrkogård.
Han stämde blod och läkte sår.

»Din blod skall inte mer rinna; din värk skall inte mer värka, svullna eller svida, önskar jag i namn Gud faders, Guds sons och Gud den helige andes. Amen.»

Afskrift af ett recept hos J. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknadt 6/1 1817.

2. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Det är så synd, att denna blod skall rinna,
som en kvinna om lördagen att spinna,
om måndagen gå till tings och veta rätt
och vitna orätt.

Igenom tre heliga namn, Gud faders, Guds sons och den helige andes. Amen.

3. *Fagerhults socken, Handbörds härad.*

N. N.! Så lätt skall din blod återrinna, som en kvinna spinner på lördagen, skiljer säd på söndagen, varpar väf på måndagen, går till tings på tisdagen, vet rätt och vitnar orätt.

Läses tre gånger, en gång vid hvar vidja i ett nytt gärdesgårdshot[1].

4. *Nye socken, Östra härad.*

Stilla, stilla, Noe flod!
Kristus visst öfver dig bor;

[1] *gärdesgårdshot*, stör-par i en gärdesgård.

du skall stå, klinga,
men inte springa!

5. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Jag skall stämma din blo,
som Jesus gjorde med Jordans flo.
Jesus uppå korset do[1],
och det i tre heliga namn. Amen.

Man behöfver endast känna den sjukes eller sårades dop- och fadersnamn. Under läsningen skall den, som förrättar den samma, hålla handen på det blödande stället.

6. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Såsom Simeon och sankte Päar
drogo not uti en flod,
och som de stämde vatten,
så stämmer jag blod.

I Gud faders, i Guds sons och Gud den helige andes namn. Amen.

Äfven på tre mil från den lidande kan man genom att läsa ofvanstående bota honom, endast man känner hans namn och hemvist, eller, om det är ett djur, dess färg.

7. *Björkö socken, Östra härad.*

N. N., jag stämmer din syndige blod,
som Jesus Kristus stämde Noe flod.
Statt ådra, var stilla och sund,
så sant mannens själ kommer till helvetets grund,
som går till tings, vet rätt och vitnar orätt.
I tre heliga namn. Amen.

---

[1] eller *sto;* annan läsart.

8. *Solberga socken, Västra härad.*

Stanna, stanna, du blo,
såsom vattnet gjorde i Jordans flo,
då Johannes vår herre Krist döpte!
I tre heliga namn.

9. *Våthults socken, Västbo härad.*

Jesus stod vid Noe flod,
öste vatten, stämde blod.

Så visst skall denna blo ge öfver att rinna, som en man står i helvete, som går till tings, vet rätt och talar orätt.

10. *Ryssby socken, Sunnerbo härad.*

Jag N. N. stämmer denna blod på denne N. N., och den skall vara torr, som Israels barn voro torra, då de gingo genom Röda hafvet eller Jordans flod. Så stämmer jag dig att stå stilla och vara torr.

I tre heliga namn. Amen.

Meddelad af hemmansegaren ANDERS JOHAN SVENSSON i Ryssby Nygård.

11. *Göteryds socken, Sunnerbo härad.*

Så sant som vår herre Jesus Kristus föddes å jula natt och alla stormar stilla blefvo, så sant skall detta blod stämdt varda och inte rinna mer.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

12. *Torpa socken, Sunnerbo härad.*

Den, som går till tings och vet rätt och vitnar orätt, så sant som han blir förtappad, så sant skall denna blod stanna.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

13. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Vår herre Krist och sankte Päar gick öfver en bro;
sankte Päar stämde vatten, och Jesus stämde blo'.

Tjogen[1] läses baklänges tre gånger.

Efter nyssnämda RYBERGS JOHANNA, som lärt äfven denna läsning af STINA I KARSHULT.

Att stämma blod och döfva värk.

Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Jesus Kristus
for sig ned åt hafsens djup
med elfva apostlar.
Han gjorde väl,
han stämde blod,
han döfde värk.
I de tre heliga namn. Amen.

Mot värk.

1. *Fagerhults socken, Handbörds härad.*

Din värk och din sveda
skall aldrig mer svida
än det sår, som stacks opp i Kristi sida.

2. *Björkö socken, Östra härad.*

N. N., ditt ben och arm eller hvad det vara må
skall hvarken spränga, värka eller svida
mer än det ben, som togs ur Adams sida.
I tre heliga namn. Amen.

Upprepas tre gånger.

---

[1] *tjogen*, talföljden från ett till tjugu.

3. *Göteryds socken, Sunnerbo härad.*

Vår herre Jesus Kristus döfve dig med sitt kors, men jag skall döfva dig med min ord, så du ligger som en torsk.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

Spotta så på ringfingern och skrif omkring, där det värker, tre gånger afvigt.

4. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Jag skall mäta bort dig med sax och syl och rödt och lindebast.

Och så läses tjogen baklänges tre gånger.

Efter nämda RYBERGS JOHANNA, som lärt denna läsning af STINA I KARSHULT.

5. *Långaryds socken, Västbo härad.*

Vår herre Jesus Kristus själfver reste vägen fram.
En torska-kvinna mötte han.
»Hvart skall du gå?» —
»Till N. N.» —
»Hvad skall du där?» —
»Hans ben bryta, märg röta, blod suga.» —
»Det skall Gud dig förbjuda i det heliga namn. Amen.»

Bör läsas tre gånger öfver den sjuke.

Samma formel finnes antecknad i en handskrifven svartkonstbok i en samlares ego; men med följande tillägg:

Man går först till en brunn eller bäck, tager vatten i en träskål och slår ut nio skvättar på marken, den tionde behåller man i skålen; sedan tager man en tälgknif, öser med denna vatten ur skålen på den värkande lemmen ansös omkring honom, gör kors och läser.

Mot tandvärk.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Du leda ekt[1], fluss och flen, ros och värk och alla nio slags tandvärk, som här sitter, dig dödar jag och stillar och mäter bort och sätter ut åt helvet, där alt ondt bör ock vara, och det stadfäster jag i tre heliga namn. Gud fader, son och helige and. Amen. Bot i Herrans namn, bot i Jesu namn. Amen.

Läses tre gånger.

Efter en gammal uppteckning.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Den person, som skall bota tandvärk, lämnar tre söm åt den sjuke med tillsägelse, att med dem peta tanden, en gång med hvart söm, tills hon börjar blöda. Därpå får sömmens egare dem igen, och sedan han sagt:

»Din far kom till min far
och bad att få lägga sig på hans säng»; —

går han ut och slår in dem i en ek.

På sådant sätt botades »mång' tusen» af JON PÅ KLASEN, som bodde i Virserums socken i Kalmar län, där han dog för omkring 50 år sedan. Eken, i hvilken han slog in sina söm, står än i dag och får nog multna ner, ty ingen vågar röra henne af fruktan »att få all tandvärken, som satts bort i henne».

3. *Nye socken, Östra härad.*

Du leda ekt
och fluss och flen
och ros och mor,
som sitter i de tänder på N. N.,
dig dödar jag och dämper
och mäter bort åt djäfvulen
och hans onda änglar,
och det stadfäster jag.

[1] *ekt*, gikt.

Bot i Guds namn,
bot i Jesu namn
och bot i alla helgons namn.
Amen.

4. *Lemnhults socken i Östra och Solberga socken i Västra härad.*

Ekten gick sig sin väg fram;
där mötte hon vår frälserman.
Då sade han: »Hvart skall du gå?» —
»Jag skall till denne N. N. gå
och spränga ben och slita kött och suga blod.» —
»Men det skall jag dig förmena
med tio mina finger
och med tolf Guds änglar.»

En knif strykes öfver kinden på den, som har ondt i tänderna.

5. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jag afsäger din kropp all värk, det må vara tandvärk, iktvärk eller flogvärk, han må vara kommen
i väder eller vinn,
eller från själfve hin,
så skall han vissna och vassna bort som salt för vatten, som dagg för sol, som en ung mans hand i svartaste jord. I Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes namn. Amen.

När barn fälla tänder.

Skirö socken, Östra härad.

Man kastar den fälda tanden i elden i spiseln och säger: »Locke, Locke ge mig en bentand för en gulltand!»

Ganska sannolikt var det från början Loke eller Loge, eldens gud, som här anropades om en ny tand. I nu varande folkmål är Locke eller Nocke namnet på en spindelart, Phalangium Opilio, äfven kallad helge Högben, hvilken allmogen betraktar med en viss vidskeplig vördnad.

Mot flenvärk.

1. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Gu's fre flen!
Sitter du här och lefver?
Du ska fara bort i bå stock och sten
och aldrig komma mer igen.

Läses tre gånger och spottas en gång för hvar läsning. »Hjälper bå folk och fä.»

2. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Du flen, du flen!
Sitt inte här och lef,
utan hän och sätt dig i en sten!

Man bör före läsningen hafva ihjälkramat en vattensork, i fall hon skall hjälpa. Under läsningen skall man hålla handen på det sjuka stället.

Mot gikt och flen.

Alseda socken, Östra härad.

Vik bort, du fule flen,
i stock och sten!
Du ska vissna, och du ska falna
och aldrig på någon människa mer vara.

Mot vrevärk.

Lemnhults socken, Östra härad.

Jungfru Maria skulle resa bort,
och Josef ledde.
Maria steg af och signade:
»Ur vre och i le,
ur olag och i lag,
som det förr var,
när det väl var.»

Under läsningen viras ett treledadt halmstrå kring det vrickade stället. Läsningen upprepas tre gånger å rad.

Mot vred.

Jälluntofta socken, Västbo härad.

Oden rider öfver sten och bärg,
han rider sin häst ur vred och i led,
ur olag och i lag, ben till ben, led till led,
som det bäst var, när det helt var.

Märk likheten med den så kallade Merseburger-formeln [1] från 800- eller 900-talet:

Phol och Wodan foro till skogs,
då fick herrens fåle sin fot ur led.
Då signade honom Sinhtgunt,
Sunna hennes syster,
då signade honom Friia,
Volla hennes syster,
då signade honom Wodan,
som han väl kunde,

[1] Öfversatt och anförd af H. Schück i *Svensk Literaturhistoria*. B. 1. Stockholm 1890. S. 48. Se äfven V. Rydberg: *Undersökningar i germanisk mythologi*. Göteborg 1889. S. 219 och 234.

så benvred som blodvred och ledvred;
ben till ben, blod till blod, led till led,
som om de varit fastlimmade.

Mot häfta[1].

Lemnhults socken, Östra härad.

Sigge gick den vägen fram.
Då mötte han sankte Päar.
»Hvart skall du gå?» sade sankte Päar.
»Jag skall gå och fråga bot för häfta.» —
»Ja tag du vatten i din mun
och spruta i dess mun,
så blir där bot i samma stund.»

Mot frost i lemmarna.

1. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Jag skall läsa bort frost,
och det skall va så visst,
som denne muren
är gjord af ler och sten.
Det skall vara i tolf månader
och tolf år och sen,
så länge världen står.

Läses tolf gånger å rad.

Under läsningen skall den sjuke sitta i spisen och hålla tre lerbitar och tre kol vid det skadade stället. För hvarje läsning spottar signaren i elden och ritar med ett kol ett streck å en spingsticka; då han sålunda fått tolf streck, bryter han stickan i tre

[1] *häfta*, förstoppning.

delar sålunda, att fyra kolstreck komma å hvardera, och kastar därpå bitarna i elden.

2. *Nye socken, Östra härad.*

Jag skall bota denna frost
först en månad, sen ett år
och sen, så länge världen står.
I de tre heliga namnen. Amen.

Läses tre gånger å rad.

Tre lerbitar tagas ur ugnen, hvarvid de icke få lösgöras annat än med fingrarna, icke med knif eller annat redskap. Den sjuke håller dem vid den förfrusna lemmen och kastar, hvarje gång läsningen upprepas, en lerbit i elden.

Den sjuke bör icke tacka eller bjuda betalning åt den, som läst.

Mot skott.

1. *Öland.*

Trollet stod på ett bärg och spände sina bågar. Så kom vår herre Kristus gående och sa: »Hvem skall du skjuta, folk eller fä?» — »Hvem jag träffar!» — »Det skall jag förvägra dig: jag skall sätta dig åt de skogar, där ingen går eller vandrar, och åt de haf, där ingen ror eller seglar.»

Enligt meddelande af prosten N. J. Löfgren i Högsby.

2. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Man skall ladda en bössa med krut, nio solfhankar (iräknas baklänges, d. v. s. man börjar med nio och går till ett), nio kvistar af nio slags fruktbärande träd, nio starkpepparkorn och nio vidbindetrådar[1]. Bössan afskjutes därpå öfver den sjuke, som bör sitta öfver ett kärl med vatten.

[1] Se not 1 å sid. 20.

I det skottet aftryckes, läses: »Jag skall skjuta bort trollskott, solskott, villarpaskott.» Detta upprepas tre gånger, och kärlet med vattnet omkullsparkas.

3. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Frälsaren stod på ett bärg; där fick han se trollen stå med oppspända bågar. »Hvad skjuten I?» —

»Vi skjuta folk och fä
och alt i världen ä.» —
»Skjut i en skog, där ingen bor;
skjut i en sjö, där ingen ror;
och skjut i röda hafvet!»

4. *Alseda socken, Östra härad.*

Sankte Päar och vår herre Krist voro ute och vandrade; där mötte de en sjuker man (kvinna), den signade de för solskott, stjärnskott, jordskott och alla slags onda skott.

Läses tre gånger, under det att tre pilgrenar läggas i ring omkring det sjuka stället.

Mot trollskott.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Himla gick sig vägen fram med sin pilebåge; henne mötte gudsmannen Jesus. »Hvart skall du, Himla, gå?» Hon svarade, att hon skulle gå och sätta ut trollskott. »Det skall jag dig förmena», sade gudsmannen Jesus. I namn Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes. Amen.

Afskrift af recept hos J. Andersson i Hässlid, dagtecknadt 6/1 1817.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Oden ledde sin oxe till brunn,
där fick han bot i samma stunn.
I de tre heliga namn. Amen.

»Hjälper för både folk och fä, hvem en vill göra't för, så går det onda sannerligen öfver.»

3. *Solberga socken, Västra härad.*

Vår herre Krist gick sig upp för ett bärg.
Där mötte honom trollen
med skarpa skott.
Då sade han: »Hvad skjuten I?
Skjut i skogen, där ingen är!
Skjut i vattnet, där ingen är!
Skjut i luften, där ingen är!»
I tre heliga namn. Amen.

Kvistar af treårig al instickas i klufna videkvistar[1] och skjutas tre gånger i kors öfver länden på den sjuke, som bör sitta på en jordfast sten.

4. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Som en pil kom du,
som en pil får du gå.

Nio videpinnar brytas, få ej skäras med järn. Dessa hållas i handen, under det man räknar från 9 till 1 tre gånger. Därpå läses ofvanstående, och pinnarna kastas i elden, hvarefter man spottar tre gånger efter dem, under det de brinna.

5. *Nye och Lemnhults socknar, Östra härad.*

Jag skall skjuta bort trollskott
och villarpaskott
och bärgskott
och jordskott,
skott öfver jord
och skott under jord,
månskott
och stjärnskott

[1] En »pilbåge» af detta slag, från Alseda, finnes återgifven i *Afbildningar af föremål i Nordiska museet.* I. Småland. Stockholm 1888. Pl. 11. Nr 46.

och solskott,
pilskott
och all slags glödande skott,
som under himmelen månd flyga.

Under läsningen hålles en såstång öfver den sjukes rygg. Läsningen upprepas tre gånger. Besvärjaren spottar en gång för hvarje läsning.

Mot villarpaskott.[1]

Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Krist och sankte Per,
de gingo sig den vägen fram.
Då mötte de en döder man.
Då sporde sankte Per:
»Hvart gångar du dig?» —
»Jag skall till N. N. gå
och honom slå,
så att hans hjärteblod skall rotas.»
Då svarade herren Krist:
»Det skall jag förvägra dig;
jag skall sätta dig under stock och sten,
så du skall göra ingen man men.»

Mot träskott, skogskott och trollskott.

Virserums socken, Aspelands härad.

Jag skall göra din värk till men;
jag skall sätta dig under stock och sten,

---

[1] En liknande signelse, men för »gasta-krystning», som upptecknades 1741 i Värend af LINNÉ, finnes återgifven i hans *Öländska och Gothländska resa.* Stockholm 1745. S. 28 o. f.

i den skog, där ingen bor;
i den sjö, där ingen ror;
i det haf, där aldrig bölja for.
I tre heliga namn. Amen.

Mot starr.

Fagerhults socken, Handbörds härad.

Den, som har starren, skall lägga sig baklänges på golfvet med hufvudet på tröskeln till en dörr, och så tager den, som skall bota starren, en yxa och hugger öfver den sjuke i dörren. Den senare frågar: »Hvad hugger du?» —

»Svarta gnister å de röa;
jag hugger starrbläjden[1] ur ditt öja.»

Mot stolsteg[2].

Hestra socken, Västbo härad.

En ska ta en trefot och med den samme med en fot i sänder borra på ögonlocket; ansyls förstås.

»Hvad borrar jag bort?» frågas.

»Stolsteg», svarar den, som har vageln.

Båda ska därpå spotta tre gånger genom trefoten. Och så blir den sjuke nog bra, så fort det tyar[3].

---

[1] *starrbläjde*, af *starr* och *bläjde*, kil, vigge.
[2] *stolsteg*, vagel i ögat.
[3] *tya*, kunna, förmå.

Då tungspenen är nerfallen.

Kristala socken, Tunaläns härad.

Höna oppe, hanen hoppe,
tre ben nere, tre ben oppe,
all världen i kring.

Mot lungsot.

Sandviks socken, Västbo härad.

Vår herre och sankte Pär gingo sig vägen fram; fingo de se, hvar Lungson gick.

»Hvart skall du rinna?» sade vår herre.
»Jag skall rinna till Mannahem[1],
röta blod och bryta ben.» —
»Nej», sade vår herre.
»Du skall i den skog, där ingen bor;
i den sjö, där ingen ror;
uti en jordfast sten
skall du bli utan men.»

Mot belsref[2].

Hestra socken, Västbo härad.

N. N.! Jag botar dig för belsref. Gudarna voro tre. Jag botar dig för belsref. Marjerna[3] voro tre: den ena varpade, den andra spann, den tredje botade för belsref.

Dessa treenigheter tage bort din sjukdom!

---

[1] *Mannahem*, *Manheim*, enligt Eddan människornas värld.

[2] *belsref*, bukref.

[3] Med *marjerna* åsyftas antagligen de tre nornorna eller ödets herskarinnor, kristnade till Marior. Likheten mellan namnet marjerna och de grekiska myternas *moirai* är anmärkningsvärd, men får väl betraktas som en tillfällighet.

Mot skevern[1].

Jälluntofta socken, Västbo härad.

Jag skall bota dig för all slags skever:
morskever och bordskever,
horskever och jordskever.
Alt skall försvinna som daggen för solen
och som den döde under jorden.

Läses tre gånger och spottas en gång mellan hvarje läsning. Man bör förut hafva klipt naglarna på fingrar och tår samt något hår af det sjuka barnet och nedgrafvit det afklipta i jorden under en torfva. Under läsningen mäter man barnet med en tråd i kors på nakna kroppen.

Ett barn tros få *horskevern*, om en *löndahora* (en fallen kvinna, hvars brott ej är upptäckt) får se barnet eller dess moder, då hon är hafvande, på bara bröstet.

Jordskevern får barnet, om dess vagga kommer att stå öfver en vättes underjordiska hemvist, hvarigenom han oroas.

Mot vätta[2].

Unnaryds socken, Västbo härad.

Älfkungarne, som i nordvatten vada,
vättarne, som i salarna springa glada,
skall dig för denna sjukdom bota,
att det inte dina nerver må skada.

Läsningen skall ske vid en åt norr rinnande bäck. Man uppskär de torfvor, på hvilka den sjuke vid tillfället står, lägger dem på hans hufvud, under det läsningen tre gånger upprepas, och så blir han bra, innan han kommer hem.

---

[1] *skevern*, äfven *skervan*, barnsjukdom, bestående i en ytterlig aftyning.
[2] *vätta*, matthet.

Att binda mora[1].

Fagerhults socken, Handbörds härad.

Jesus och jungfru Maria gick öfver en bro;
Jesus gick öfver, och jungfru Maria sto.
»Hvad är det, som våller?» sa han då.
»Mora spänner, och björnamma stinger.» —
»Läs henne bort!» —
»Den, som det kunde!» —
»Tag dina tio fingrar och tolf rena Guds änglar och bind henne vid ryggen, där hon skall sitta.»
I tre heliga namn. Amen!

Att vita bort vårtor.

1. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Vissna, vassna
som kol i aska,
man i jord,
snö för sol!
Du skall bli så liten
som ett senapskorn,
sedan intet.

Detta säges i ny och nedan tre gånger.

2. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack till en brunn och kasta i honom lika många ärter, som du har vårtor, i det du säger:

»Där har du dina vårtor
för mina ärtor.»

Efter en gammal anteckning.

[1] *binda mora*, mot moderpassion.

3. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack ut en kväll i »månasken» och låt månens strålar falla på dina vårtor! Gå så in igen och stryk dem tre gånger med sopkvasten och säg lika många gånger: »Nu har jag fått månasken på mina vårtor.»

Efter en gammal anteckning.

4. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack en söndagsmorgon, då det regnat, och innan solen gått upp, till ett led, genom hvilket en brudstass färdats, och låt vatten från ledspolarna drypa på dina vårtor, så gå de bort.

Att mana fram ormar.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Man tager sin knif och ritar med honom en linie från hålet, där ormen krupit in. I denna linie sätter man knifven inom en ringel[1]. Slutligen tager man några hårstrån från nacken på sig, lindar dem kring knifven och säger:

»Du satans orm och hufvudhår, som här språng in för mig. Du skall komma ut och krypa den väg, som jag ritat för dig, och krypa omkring mitt järn och stål, som mina kristendoms hufvudhår sitta om, och det inom en half timme, som du förelagd är.»

Efter en gammal anteckning.

2. *Jälluntofta socken, Västbo härad.*

Burman, Burman, Burman,
möt mig här inom (ett uppgifvet antal) minuter,
så ska vi stri på lif och blod,
och du blir värre än jag!

---

[1] *ringel*, liten krets.

Man uppdrager med en knif eller annat verktyg af stål en krets kring den plats, dit man vill hafva ormen. Detta upprepas tre gånger under framsägande af ofvanstående utmaning, och så nedstickes knifven, där man slutar kretsen.

Mot öfverfall.

Sandviks socken, Västbo härad.

Vill någon öfverfalla dig, så förr än du griper till motvärn, säg dessa orden:

»Ego, dam, barbiel, Masa, Catist, Est, Iesum prucatum.»

Efter en gammal anteckning, liksom de följande från Sandvik, sannolikt af prosten J. Gaslander i Burseryd, död 1793.

Att tvinga en tjuf att bära hem det han stulit.

1. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Då man fått reda på tjufven, men ej kan bevisa, att han stulit från en, skrifver man hans namn på en papperslapp och därunder:

»Sator arepo tenet opera rotas»,

samt slutligen tjufvens namn därunder. Papperet sättes under smedstädet, och så smider man därpå. Tjufven blir då tvungen att återställa, hvad han tagit från dig.

Efter en gammal anteckning.

2. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Man »lånar» ett ben från en kyrkogård och binder det i en stark ström samt läser:

»Att den person, som tillfogat sig min vara, skall ej ha ro hvarken natt eller dag, hvarken sittande eller liggande, hvarken gående eller stående, utan skälfva som detta ben, tills han återbär min vara.»

Efter en gammal anteckning.

Mot vargar.

Skirö socken, Östra härad.

»Hvart skall du gå?» —
»Jag skall gå och bita fä.» —
»Det skall jag dig förmena:
du skall gå till det vatten, där ingen ror,
och till den skog, där ingen bor,
och till det grekiska landet,
där vår fiende blef funnen,
där skall du bli bunden.»
I de tre heliga namn. Amen.

Läsningen bör ske julnatten kl. 12 i ladugården på tröskeln.

Att freda säden för råttor och möss.

Unnaryds socken, Västbo härad.

Inna da lää non sä i la'an, ska da binna i hop an gammel skära, an bönarot å ban å lägga på bottnen i la'an, å så ska la'aren sia te nekakråken: »Hva ska mössan ha å äta te året?» Då ska hina svara: »Ban å stan å bönarot.»

(Innan man inbärgar någon säd i ladan, skall man hopbinda en gammal skära, en bönarot (Arthemisia vulgaris) och ben och lägga i ladbottnen, och så skall ladaren säga till nekakråken[1]: »Hvad skola mössen hafva att äta till året?» Då skall denne svara: »Ben och sten och bönarot».)

---

[1] *Nekakråk* eller *nekakråka*, äldre barn eller annan person, som står i ladan för att mottaga den säd, hvilken där inkastas, och räcker henne till den, som ladar eller lägger nekerna i ordning.

Mot råttor och möss.

Sandviks socken, Västbo härad.

Gack tvänne torsdagsnätter å rad mellan kl. 11—12 tigande till det stället, hvarifrån råttorna skola visas! Då du kommer dit, säger du:

»Dirtom, virtom, pass, bits. Dessa sänder jag på eder, om I icke flytten inom 3 dagar till N. N.; där hafva de bättre om födan, än jag hafver här.»

Efter en gammal anteckning.

Mot förgöring å kreatur.

Västbo härad.

När kon din har kalfvat och får sitt första dricka, skall du säga till henne:

»När du kommer på släta[1],
där möter du trollkonor tre,
som fräja efter nyttan din.
Då skall du svara:
Den har jag ätit upp i malt och salt, spad, flott och hviter lök.»

Antecknad på flere ställen inom häradet.

Till skydd för kreatur.

Urshults socken, Kinnevalds härad.

Jesus och sankta Maria låna mig nycklarna dina,
medan jag ber för får och fä mina.

[1] *släta*, slätten.

Jesus och sankt Örjan[1] bevare väl
för ulf och ramm
och vargatann,
att intet må skada kvek eller får
mer än orm en jordfast sten.

Läses i ladugården juldagsmorgonen, innan solen gått upp.

Till skydd för boskapen mot vilddjur.

Björkö socken, Östra härad.

Tag blod af skällekoens eller skällesöans vänstra öra, så mycket att du därmed kan å ett papper skrifva dessa ord:

»Deus × Fillius Leviathan ×××. Jag besvär och befaller dig, att du ej skadar min boskap, fä eller får, men sök din föda på andras i skog eller mark. In nomine Patris Fillius, Spiritus Sanctus. Amen.»

Klistra sedan papperet i skällan, så att det ej synes.

Efter en anteckning hos en hemmansegare i Björkö.

Att bota kreatur, som äro skämda.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jungfru Maria gick sig till en korsväg. Tre kvinnor hon där mötte.

Så säger hon åt den första: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *makt och mod.*

Så säger hon åt den andra: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *kött och blod.*

Så säger hon åt den tredje: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *löf och gräs.*

[1] *Örjan*, Göran.

»Alt detta kan jag bota», sade jungfru Maria. Jungfru Maria tar sig malt och salt i sin hand i tre goda heliga namn. Bot i namn Gud faders, Guds sons och Gud den helige andes. Amen.

2. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Maria går åt en by; då möter hon en man. »Hvart skall du gå?» — »Jag skall ta igen mjölken af mina kor.» — »Den tar jag med mina tu finger.»

I tre heliga namn. Amen.

Mot floget på hästar.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Flegde flög i vädret. Han frågade, hvar han skulle få bot för floget. Så svarades honom i luften:

»Spotta i din högra hand,
stryk på kreaturet om dess mun,
så blir det bot i samma stunn!»

I Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes namn. Amen.

Efter en afskrift af recept hos I. Andersson i Häsalid, dagtecknadt $^{6}/_{1}$ 1817.

2. *Bolmsö socken, Västbo härad.*

Man tager en höger sko och slår till hästen med henne sägande: »Stig upp och res dig, som satan reste den själen, som smorde sin sko en söndagsmorgon!»

Mot förtrollning på mjölk.

Hestra socken, Västbo härad.

Får du ej smör, eller mjölka korna dåligt, skall du koka en liten mjölktår rätt het; rör salt däri och korsa däröfver med en glödande skära, så får du nog mjölken igen.

För att draga mjölk till sig.

Skirö socken, Östra härad.

Man ställer sig naken en skärtorsdagsmorgon, innan solen gått upp, på en jordfast sten eller ock en gödselstack och slår på en stekpanna eller dylikt samt ropar, så högt man kan:

»Så långt min röst kan höras,
skall mjölk och sanke till mig föras.»

Mot »svartsjuka»[1].

Skirö socken, Östra härad.

Orke fräjde[2] Frigga till,
huru jag nu bota vill.
Jag tar vatten i min mun,
det blir bot i samma stunn.

Vid bot med denna läsning, som användes mot kreaturspesten, på allmogemål »svartsjuka», tog signaren vatten i munnen, hvilket han, efter att ha upprepat ofvanstående läsning tre gånger, insprutade i det sjuka djurets gap. Troligen har äfven detta antydts i en nu bortfallen strof,[3] som möjligen varit inskjuten mellan läsningens tredje och fjärde versrad. Under läsningens fortgång strök man djurets rygg med handen från hufvudet till svansroten. Anmärkningsvärda äro de här förekommande namnen Orke och Frigga, som jämte alliterationen gifva signelsen en förkristen stämning och ton.

Denna besvärjelseformel antecknades år 1879 efter muntlig öfverlämning af Anders Magnus i Götsboda, en i sin bygd väl ansedd kreatursbotare.

---

[1] Förut tryckt i *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande. 1888.* Stockholm 1890. S. 34.

[2] *fräjde*, frågade.

[3] Jfr signelsen mot »häfta». S. 33.

Mot olet.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Nu ska vi bota för olet: *munol*, *hufol*, *halsol*, *bröstol*, *ryggol*, *bukol*, *lårol*, *benol*, *klöfol*.[1] Tre häkter och tre släkter.

Besvärjelsen upprepas tre gånger, och under tiden häller den, som läser, spenvarm mjölk genom *tre ojäfviga personers*[2] tre öfver hvar andra stälda knutna händer, så att hon rinner ned i ett under dem ställdt fat. För hvarje gång läsningen upprepas, hällas tre skedblad mjölk genom händerna. Denna mjölk gifves sedan åt det olsjuka svinet under upprepande af ofvanstående, men då blott en gång.

2. *Nye socken, Östra härad.*

Olas mor gick på en träda och sådde korn;
först sådde hon för *hufol*,
sen sådde hon för *halsol*,
sen sådde hon för *bröstol*,
sen sådde hon för *hjärtol*,
sen sådde hon för *magol*,
sen sådde hon för *tarmol*,
sen sådde hon för *lårol*,
sen sådde hon för *benol*,
sen sådde hon för *rumpol*,
sen sådde hon för all slags ol,
som ett svin kan hafva.

Läses tre gånger; först från början, sedan till baka från slutet och så rätt igen. Därunder hällas korn ur ena handen och i den andra. De sålunda signade kornen fuktas tre gånger med urin af den, som sköter svinen, och ingifvas det sjuka djuret.

[1] Man märke niotalet!
[2] Ej besläktade med svinegaren.

3. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Munolet — halsolet — bröstolet — magolet — benolet. Olsdotter åt eld, drack vatten; våra svin ska få bot.

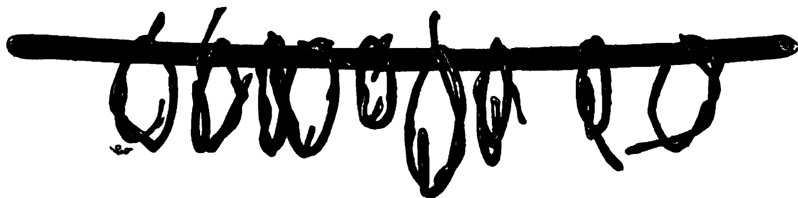
I tre heliga namn. Amen.

Under upprepande af ofvanstående hällas korn ur ena handen i den andra och gifvas sedan åt det sjuka djuret.

Efter en anteckning hos fru E. DANIELSSON på Högatorp i Lemnhults socken.

Bild. 6 (se nedan) återgifver »pilehankar» från Nye socken, Östra härad i Småland. Pilehankarna gjordes af nio pilkvistar, som hopvredos ansyls till lika många ringar eller hankar och uppradades på en pilgren. Brukades ännu 1878 vid botande af »villarpaskottet» och användes jämte »läsning» sålunda, att man med ena handen höll grenen, på hvilken hankarna voro uppträdda, och med den andra kastade dem en efter annan ansyls öfver den sjuke. Ingen fick stå i vägen för de kastade hankarna, ty då fick han »skottet». Se *Afbildningar af föremål i Nordiska museet.* 1. Småland. Stockholm 1888. Pl. 11. Bild 47.

PER GUSTAF VISTRAND.

3.

Förklaring

öfver kartan, föreställande

Högestads Prästgård

i

Skåne och Herrestads Härad, ur Minnet, efter 40 a 50 års förlopp,

af

N: H: Sjöborg.

År 1824.

Stockholm.

* * *

Hvar är väl mannens fosterbygd? De trakter,
Der Slumpen ställt hans vagga, eller de,
Der han har offrat åt de högre Makter,
Åt ljusets Makter, hvad han bäst kan ge?
— — — — — — — — — — — — — —
Ack! i hvar själ en hembygds bilder glöda,
Mer blå är himlen der, och rosorna mer röda.

ESAIAS TEGNÉR.

Gården är byggd och trädgården anlagd af min aflidne Fader, Prosten och Kyrkoherden, Magister N. J. Sjöborg[1] vid år 1765, sedan gamla Prästgården afbrunnit. Rummen uppgifvas med de Namn, med hvilka jag och mine Bröder, såsom barn och ynglingar,

[1] Nils Johan Sjöborg, född i Malmö 1729; kyrkoherde i Högestad och Baldringe 1764; död 1785. S. Cawallin: *Lunds Stifts Herdaminne.* D. 2. Lund 1855. S. 352.

den tid vi där vistades, kallade dem, och alla i huset nyttja vanligen samma Namn som Barnen. Min Fader dog år 1785, hvarefter vi alla efter hand skingrades. Min Mors yngste Broder, nu varande Majoren och Riddaren J. H. Hahne,[1] tillbragte en god del af sin ungdoms tid i Högestad, och sedan han blifvit tjenstgörande vid Artilleriet i Malmö, återkom han och vistades hos oss i synnerhet vid Julhelgen. Pastors Adjuncten Sylvan[2] var något beslägtad med oss. En Mamsell Wenster var flere år i huset. Hon lärde oss att spela klaver och Violin. Hon kunde äfven sjunga, men endast Carl Ulrik[3] kunde lära något däraf, men äfven hans röst förlorades vid Målbrottet. Med ordet Mostrarne betecknades min Mors Cousiner, Prosten Ebersteins i Ystad styfdöttrar M:elles Stenhoff,[4] Helena, Eva och Lotta, samt deras half Systrar M:elles Ulla[5] och Jacobina Eberstein,[6] alla sedermera gifta.

Ifrån N:o 1 till 12 *Fars Kammare*, där vår mästa Barndoms och Läro-tid tillbragtes. N:o 1. Fars Sparlakanssäng i gammal Pyramid-form. N:o 2. En liten bokhylla, där åfvan på ett skåp, däruti förvarades det bästa med kryddor tillredda destillerade Bränvin, Kaffe, Vax, segelgarn m. m. På skåpet stodo Peruk-Askarne. N:o 3. Fars Ländstol, äfven lämpad till Natt-kommod, där framföre ett bord med korsade fötter. N:o 4. Järnkaklugn med därpå murade dragrör, den värmde med ena sidan äfven i Sylvans kammare. Öfverst på muren stod alltid Bränvins flaskor med pålagda kryddor

---

[1] Jöns Hindrik Hahne, född i Nöbbelöf i Skåne 1752; R. S. O. 1801; major vid Göta artilleri 1809; död 1827. *Arméens rangrullor* m. fl. källor.

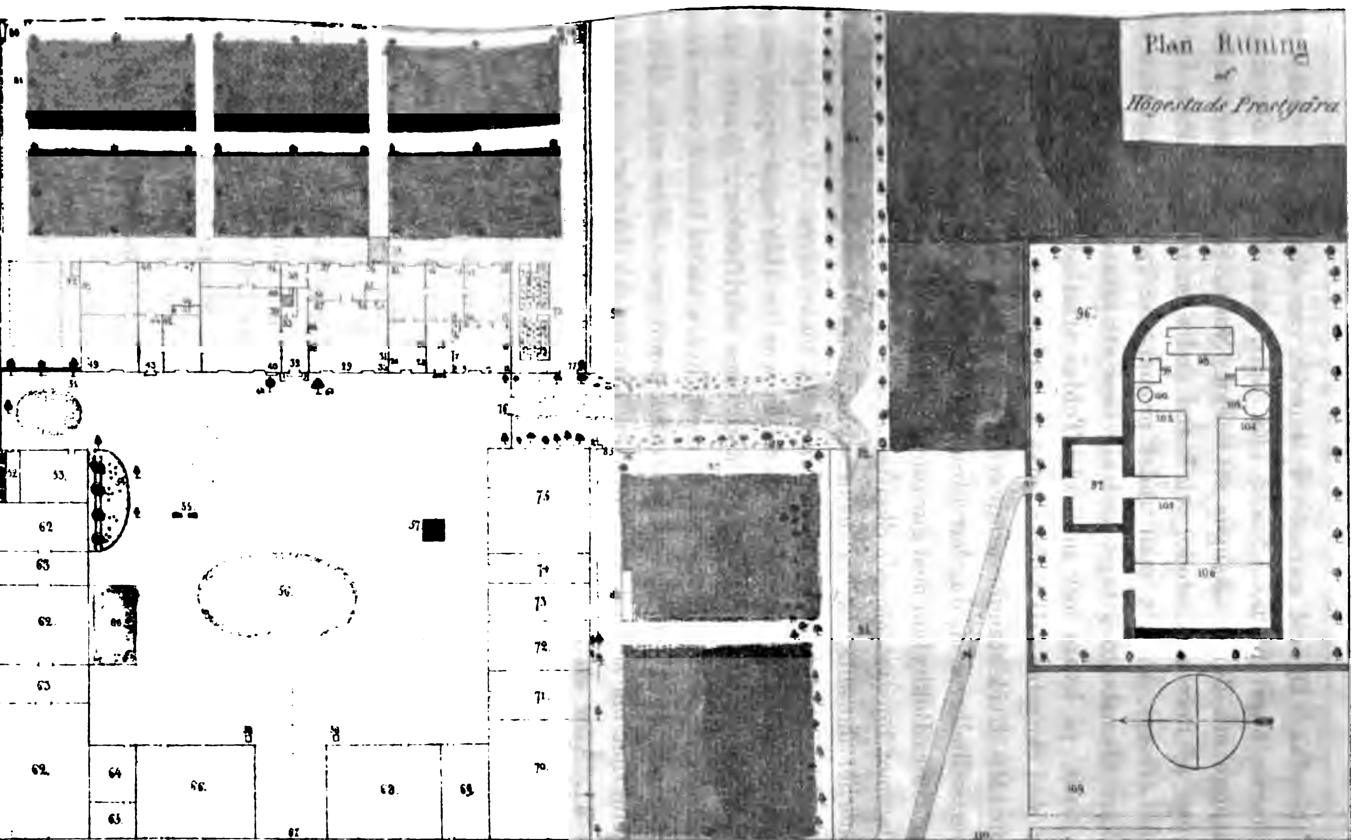
[2] Nils Sylvan, född i Riseberga i Skåne 1751; prästvigd 1774 till tjänstgöring i Högestad; slutligen kyrkoherde i Fosie och Lockarp 1807; död 1824. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 91.

[3] Carl Ulrik Sjöborg, född 1763; öfverstelöjtnant vid Adelsfanan; död 1810. C. SJÖSTRÖM: *Skånska nationen före afdelningarnes tid* (1682—1832). Lund 1897. S. 404.

[4] Helena, född 1747, död 1834, gift med kyrkoherde Olof Andersson i Ystad: Charlotta Lovisa, född 1749, gift 1790 med kyrkoherde Anders Rönbeck i Sjörup, hvilken hon öfverlefde; Eva Kristina, gift 1796 med kyrkoherde Petter Törnewall i Tullstorp. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. Lund 1858. S. 13.

[5] Ulrika Kristina Eberstein, död 1828; gift 1781 med direktör Paul Billing i Malmö. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 316.

[6] Maria Jakobina Eberstein, gift 1790 med sitt syskonbarn, biskopen i Visby Karl Johan Eberstein. *Svensk Slägtkalender*. 1886. Stockholm 1885.

7. **Karta, föreställande Högestads prästgård.**

att beredas. Därvid närmast spismuren var stället, där veden om vintrarne uppstaplades. N:o 5. En spis, som hade sin öppning i förstugan och därföre hängde ett täcke. N:o 6. Stället, där spatserkäppar af flere slag stodo, och bland andre en med en liten handspade öfverst, så att man under promenader kunde uppgräfva ett vackert blomster och taga med sig hem att plantera. N:o 7. Tobias, en kista, på hvars lock man såg Tobias afmålad, då han hemkommer med Ängelen till fadren, man ser äfven hunden, som omtalas i Tobie 11: 9. Uti kistan förvarades en stor Påse full med slantar, därjämte skinn, sålläder m. m. Jag har ännu samma Tobias, men utan Slantpåse. N:o 8. Stora Bokhyllan med gardiner, som betäckte böckerna. På samma hylla emot fönstret hängde Skriftaflan och en karbas af läder, hvilken i synnerhet dansade, då Latinska stylar skulle Corrigeras. N:o 9. Ett litet skåp stod här på gålfvet med ett täcke öfver. I skåpet förvarades skrifne Predikningar, däröfver var en låda med spik, och på skåpet, som tjente till bord, lågo våra skrifböcker, jämte några Skolböcker. N:o 10. Skrifpulpeten, uti hvars undra lådor voro Linne och därjämte ett par Taskböcker med penningar. Här satt Gubben i synnerhet om sommaren i en liten Trekant-lik Ländstol och skref. N:o 11. Åter en liten Bokhylla, och därpå ett skåp, i hvars lådor förvarades sönderhugget socker med flere förnödenheter. N:o 12. En liggsoffa, hvaruti en eller ett par af de yngsta barnen lågo.

N:o 13. *Fars Farstu* (förstuga). Här var en öfre och en nedre dörr, en varplåda, och därpå tvätt skålar. Äfven en hylla med skor, skoborstar och skosmörja. Öppningen till Spisen var här i förstugan.

N:o 14—16. *Fru Skragges Kammare*, kallades så efter förra Pastorns Skragges [1] Änka, som bott där före den tid jag kan minnas. Skragge söp, fick tjenstledighet och bodde en kort tid i nya Prästgården, men dog snart, och ej långt därefter dog äfven hans Fru. Detta rum nyttjades såsom Tambour. Främmande sämre folk infördes här och lågo här. Tjenstfolket satt äfven här om söndagarna vin-

[1] Samuel Skragge, född i Lyngby 1697; kyrkoherde i Högestad och Baldringe 1743; afsked från pastoratet 1764; död 1770; gift med Geneviève de la Salle, född 1690, död 1770. C. Sjöström: anf. st. S. 173.

tertiden och värmde sig. N:o 14. På detta ställe hängde under ett täcke Fars kläder. N:o 15. Fru Skragges Skåp, nyttjades nu af Fruntimren såsom klädskåp. Det var på detta skåp Morbror Hahnes Violin och notor lågo, och då Skragge skulle räcka sig upp och taga dem, föll han baklänges och dog. N:o 16. Kaklugnen. I detta rum satt stundom Måns Hansson med sin dotter och sydde kläder till tjenstfolket.

N:o 17—20. *Sylvans Kammare.* N:o 17. Bokhyllan. N:o 18. Sylvans säng. N:o 19. Gossarnas säng, där de under skol-tiden lågo. Här vid väggen kunde vi stundom höra hvad i Fars kammare passerade, i synnerhet när Gubben var ond och högljudd, hvilket äfven någon gång kunde inträffa ganska sent på aftonen. N:o 20. Sylvans koffert. I detta Skolrum läste vi vissa tider för Sylvan, i synnerhet Christendommen och Latinska glosboken, hvarföre här, utom Sylvans Prediko Dispositioner, ej funnos andra böcker än Rydelii Grammatista, Grammatican, Godinii frågbok m. m. I Fars kammare däremot läste vi för Gubben Latin, Hebräiska, Grekiska, Tyska, Fransyska och Geografien med Historien. Dess utom lärde vi här att skrifva, räkna, men i synnerhet skrifva Latinska stylar och få stryk. Tidigt började jag att vilja hopsätta något på egen hand, och ville äfven däraf hafva någon inkomst. Jag inrättade 2:ne slags små Avisor, *Kammar Posten* och *Hvem Vet?* Därpå inrättade jag en Commun-kassa, den jag och de yngre bröder skulle rå om. Ifrån Annexan Baldringe kyrka tog jag ett gammalt Beläte, det jag kallade Apostelen, och gjorde till Commun-kassans Patron. Alla de som höllo avisorna, skulle då vissa tider framträda och offra en eller flere slantar till Apostelen i Commun-kassan. Jag skref små verser och Romaner och införde i våra Avisor. De yngre Bröder Gustaf och Adolf[1] voro behjelplige och uppsökte ur böcker, Anecdoter och Historietter, hvilka infördes. Jag skref en Lagbok för Commun-kassan och Avisorna, där bland annat vid vite förböds Att beskylla någon för en eller annan artickel, så att då någon gång en Satirisk bit kunde synas, fick man ej efterspana

[1] Gustaf Sjöborg, född 1769, dog 1801 som kyrkoherde i Langenhaushagen i Pommern; Adolf Magnus, född 1771, med. doktor, död 1828. C. Sjöström: anf st. S. 429

hvem som infört den, men väl yttra, om den var god, eller opassande och dum. Jag satte Gustaf, såsom den dristigaste och mäst nitfulle, att vara Fiskal öfver denna Lag. En gång hände, att Far-Gubben, som var missnöjd med ett stycke, bröt emot denna Lag. Gustaf inlämnade genast till honom en stämning och fordrade plickten. Gubben, som var nog vältänkt för att låta allt skriftligen afgöras, utan all mellankomst af bannor och karbas, gaf en försvarsskrift, där han ej allenast sökte visa sin obrottslighet, utan åberopade äfven sin Faderliga myndighet. Men Gustaf höll sig till Lagens Bokstafs mening, med tillägg, att han trodde sig nu endast böra anse sin Far såsom Prenumerant och sig såsom Fiskal. Gubben fann sig då öfvervunnen och lämnade plickten verkligen till Apostelen.

N:o 21. *Barnkammaren.* Stora sängen var vid 21. Men efter behof voro här, utom vaggan, flere sängar. Utom Ammorna tid efter annan, låg här min Mors Syster, eller Moster Stina,[1] sedan Prostinnan Riis, medan hon var ogift. Denna Moster Stina var min Mor mycket olik, ganska mager, spenslig och pjåkig. Prästen Knut Riis ansågs länge för hennes friare och fästman, men hon tålte honom föga och ville ej hafva honom. Hon hade någon förmögenhet, och då Riis fick Östra Herrestads Pastorat, måste hon taga honom. Bröllopet mins jag ej det minsta till. Det endast erinrar jag mig ganska väl, att hon både förut, äfvensom dagen efter bröllopet sade oss, att ägtenskapet var en ganska vederstyggelig och oanständig ting. Hon lefde dock ganska väl med sin man och hade med honom 4 döttrar. — — — Några år före sin död blef hon underligt mjältsjuk och galen, men blef efter någon tid åter frisk. Det kan jag äfven minnas, att dagen efter bröllopet, da de nygifta suto ihop, gick Gustaf fram till Morbror Riis, kittlade honom i halsen och sade: Här sitter ett kött, och nu skall jag killa det halfva Köttet. — Sedan vi vuxit från Barnkammaren och Moster Stina blifvit gift, blef detta rum M:elle Wensters kammare. Slut-

[1] Kristina Maria Hahne, f. 1741, död före 1794; gift med kyrkoherde Knut Nikolaus Riis, som 1774 blef pastor i Östra Herrestad. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. Lund 1857. S. 137.

ligen sedan Mor upphört att ligga uti Fars sparlakans säng, hade hon med Helena här sin kammare. Då Mostrarne från Ystad voro här, lågo de där. I synnerhet vid Trettonde dags tiden blefvo flere här inqvarterade. Ena sidan af Förmakskaklugnen värmde barnkammaren.

N:o 22—24. *Förmaket.* Var i början Mors Sängkammare, då hon tid efter annan låg i Barnsäng. N:o 22. En vacker fruntimmers Byrå och däröfver en stor spegel. N:o 23. En soffa. N:o 24. Ett skåp, inuti klädt med sammet, lådorna med silfver beslag, utanpa öfverallt prydt med löfverk, vapen och gamla porträtter af silfver med emalj. Fötterna öfverdragne med nät af mässing. Häruti förvarades någre Dukater, någre silfver Riksdalrar i en gul silkes pung, spetsar m. m.

N:o 25—31. *Stugan.* N:o 25. Stora järnkaklugnen, som visade Adam och Eva, S:t Göran med Draken, samt Rudbecks vapen och namn; ty den var från ett järnbruk[1], tillhörigt en Rudbeck. Kaklugnskroken hade jag tillägnat mig såsom min kammare, men sedan sålde jag den till min Syster Helena för 8 styfver; ty hon fick alltid penningar af Mor att leka med. Jag kunde krypa under kaklugnen och fram på andra sidan, hvilket äfven inträffade, då Far-Gubben kom och ställde sig i kaklugns kroken och värmde sin röda Nattmössa, hvilken ställdes såsom en sockertopp på kaklugnen under det han ur en spilkum drack sitt kaffe. Gubben hade om hvardagarne denna röda nattmössa jämt på hufvudet, och därunder såsom foder en hvit linne-mössa, hvilken uppdrogs ett stycke öfver mössans nedre del. Äfven gick han jämt med Nattrock om hvardagarna. Den var af spräkligt Kattun, liknade en Kapprock, men hängde öppen och lös, så att vi alla kunde krypa därunder. Näsduken hade sin plats under Nattrocken upp emot vänstra axlen. Stundom om somrarne hade han endast västen med armar uti, i synnerhet då han med oss roade sig med något arbete i Trägården. N:o 26. Stora gula Skåpet. Där uti voro allt silfret, linne och Herrskapets Psalmböcker. Där hängde äfven alla nycklar. Under voro 2:ne lådor. I den ena voro stora Psalmböcker, hvilka framlades vinter-

[1] Från Huseby bruk i Småland.

aftnarna för tjenstfolket, sedan de ätit, då min Far, som söng ganska väl, gjorde bön med oss alla, läste ett kapitel i Biblen m. m. I den andra lådan befunno sig under arbete varande ullstrumpor med sina stickor, rockhufvuden, rullar med garn på till spinnrockarne m. m. Dessa lådor slutade ej väl till skåpet med sin innersta del, utan lämnade en öppning, genom hvilken gamla Kattskan, Dirus, samt de öfrige Katt-ansikterna hoppade och lade sig i lådorna. Utan på skåpet hängde på sidan åt kaklugnen kyrkonycklarne: men på sidan åt köksdörren hängde alnen och gnie-fjelen, ett bräde, på hvilket pigorna med gnie-stenen, som var af svart glas i halfklots form, gnedo sina hufvud klutar och Särkärmar, hvilket gaf dem en styfhet och en glans, som var nödig, emedan kläderna om sommaren endast gingo till Axlarne, och om hösten på åkren gingo de i blotta Lintyget. Emellan skåpet och kaklugnen stod en stol, vid hvilken jag ännu minnes mig, såsom helt liten, sittande på en pall och med en käpp kärna smör i det hål, som var midt på pallen, tjenande till handtag. N:o 27. Folka-bordet, härvid satt tjenstfolket och åt, drängarna suto på en träbänk, och om vintrarne Hallingarne, eller de från Halland kommande tröskmän, på en särskild bänk, men pigorna stodo. Tallrikarne voro af trä och drängarne hade ett långt bräde tillsamman i stället för tallrikar. Drängarnas skedar voro af horn, men pigornas och gossarnas af trä. Hvar och en nyttjade sin egen Knif, som togs ur fickan. Högtidsaftnarne hade de duk på bordet, då åto de vid samma tid som vi och sedan de ätit, gingo de i en procession rundt omkring Herrskapets bord, kysste en hvar på handen och tackade för maten. Sedan suto de åter en tid vid sitt bord, fingo pepparnötter, och lekte Nötter i Hänne, eller gissade huru många man hade i handen, till dess vi ätit och bön var gjord, då de togo afträde. Öfver Folka-bordet på väggen hängde en stor ljusplåt af mässing. Då detta bord var sammanslaget och stod vid väggen, var därunder nog mörkt, då kröp jag där under med en liten lampa och tyckte mig vara i en Eremit-koja, ett par gånger satt jag i denna ställning och skref dels små satirer, dels låfqväden öfver M:elle Wenster. N:o 28. Träbänkar, hvilka nyttjades under mål-

tiden vid folka-bordet. På dem suto äfven bönder, som kommo och hade något ärende. N:o 29. Herrskapets Matbord, öfver hvilket hängde en stor gammalmodig spegel. N:o 30. Klaveret. Före M:elle Wensters tid stod här ett skänkbord med upphöjda kanter, därpå stodo glas samt det stora Tennstopet med dricka och vid högtider det mindre stopet med öl. Den af oss, som sönderslog ett glas eller en tallrik, var ganska säker om stryk. En gång hände att ett glas, som jag skulle taga fram, föll ifrån mig, jag kastade emot med knäet, så att det flög upp i luften, jag sträfvade att få det fatt, men stötte emot, så att det flög åter upp i luften, såsom en boll och slutligen i golfvet. Föräldrarne voro närvarande, men Gubben lär inom sig roat sig åt detta mitt bemödande och bollkastning; ty det var den enda gång, då stryk ej vankade, när något sönderslogs. Sedan klaver kom i huset flyttades skänkbordet till kaklugnen. En tid stod klaveret i Förmaket på andra sidan Byrån. Då, särdeles när vi hade främmande, satt M:elle Wenster där och spelte och söng: Detta är min Lära, — Gråt inte Tirsis, — Du fågel där Du sitter, med flere den tidens sångstycken. Den Tirsis M:elle Wenster slutligen fick var klockaren Wankif i Christianstad. N:o 31. Ett Slagur med långt foder. Ofta härmade vi dess ljud då hon slog och sade: Storr—kling! Storr—kling!

N:o 32, 33. *Stora Förstugan.* På hvar sin sida om förstugudörrarne åt gården, som voro à deux battans, stodo 2:ne stora och snygga kistor, i hvilka förvarades Väfredskap, stora sammanrullade lärfts stycken m. m. På hvar sin sida om trappan voro träbänkar, hvilka kunde läggas ihop och fästas i väggen eller nedfällas och nyttjas till säten efter behag. Dessutom var vid trappan på Norra sidan flata stenar lagde på hvarannan till ett säte. På dessa säten och kistor satt man om sommaraftnarne och hvilade, i synnerhet efter promenad till Högestads Li (skog). Stundom satt man äfven här och drack The eller kallskål. N:o 33. Nedgången till källaren. Där vid och midt före köksdörren var uppgången till loftet (vinden), där spannmålen låg i stora högar. På loftstrappan ströddes sand, och därpå slipades knifvar och gafflar dagligen, hvilket någon af oss förrättade, då brådt var och främmande skulle komma.

N:o 34—37. *Köket.*[1] N:o 34. Stora Hackbrädet, där kålen hackades. Där vid förstugu-dörren var ett fyrkantigt hål öfver dörren, hvarigenom frisk luft inkom, rök utgick, och hvarigenom Kattansikterna inhoppade, då de ej kunde komma genom dörren. N:o 35. Stora spisen. Här kunde äfven hända att någon af oss, då vi voro yngre, och då främmande voro för handen, stodo för hettan och vände en och annan stor kalkon eller kalfstek på stekspettet. N:o 36. En hög af huggen sten inrättad Rännsten, som hade sitt utlopp åt trägårdssidan. N:o 37. Köksbordet, så inrättadt inunder, att det kunde fällas ut och blifva en säng åt Pigorna, eller så kallad follbänk. Därvid var ett slags hylla, på hvilken öfverst stodo ler- och tenn-tallrikar samt tennfat och skålar. Nederst voro grytor, lerkar, pannjärn, halster m. m. På ena sidan om spisen närmast stugudörren var ett mindre hackbräde samt ett väggfast bräde, som utgjorde ett bord: på andra sidan vid rännstenen var ett mjölk-skåp, som äfven tjente till bord, därvid hängde rifjärn m. m.

N:o 38. *Spiskammaren* eller Skafferiet. Här voro många goda saker, och bland dem stod alltid en råttfälla. I fönstret var en liten spegel, i hvilken Mor speglade sig, då främmande var i stugan, innan hon gick in.

N:o 39, 40. *Salen.* Här åt man och dansade Trettonde dagen, då mycket främmande samlats, äfven tjente den till matsal, då Härads Prästerne samlades till Änke-kasse-möte, eller vid dylika högtidligare tillfällen. Då vanligt främmande var, åt man såsom vanligt i Stugan. Sedan min äldste bror Carl Ulrik i Malmö lärt att dansa, lärde han oss äfven, därjämte hade vi en tid en äldre kringfarande Dansmästare, som lärde oss menuett, långdans, (Angloise) och kontradanser (quadriller), därefter kunde väl hända, att äfven om sommaren, då några främmande kommo, som kunde dansa, dans tillställdes i Salen. Annars och förut viste man ej af dans, utom Julkalaset Trettonde dagen. N:o 39. Stället, där Klockaren i Söfvestad Borgström och en Musicus Voltersson stodo och och spelte violin vid Julkalasen. Redan då de började stämma, gladde sig Mostrarne och hvar man, utom en af grannarne, Prosten

Grönqvist[1] från Öfraby, som med en ömkelig och afvundsjuk ton sade till min Far, som han viste hade önskat spara in sådane kalas: Högestad måtte vara ett stort Pastorat. Gubben blef ond och kom ut i köket till Mor och berättade med häftighet hvad Grönqvist sagt. Hon, som var upphofvet till allt nöje, inbillade Gubben, att flere af de främmande haft med sig vackra presenter af Socker och Kaffe m. m., bad honom ej bry sig om Grönqvists afvundsjuka, utan nu endast tänka på att roa de Främmande, då de sedan nog fingo tid att tala om saken. Grönqvist blef likväl nöjd, då han i menuetten fick se sin son Göran i hvar takt göra en Agrementskrumlur med armarne, liksom en fågel, som lyfter vingarne och vill flyga, men besinnar sig och släpper dem ned igen, då Fadren i glädjen och i tankarne stadd, gjorde med sina armar i koftanen efter samma tempo som sonen vid hvarje takt. N:o 40. Hörnskänkar. För öfrigt voro i salen blå bord och vackra Gyllenläders stolar.

N:o 41. *Gröna Gästrummet* eller Långkammaren. Här inlogerades mindre bekanta främmande. Kyrko-Inspectoren Fundan[2] bodde alltid här, då här var kyrkoräkning. Prosten Riis med Hustru och barn inqvarterades här, då de besökte oss. Vid N:o 41 En modern sparlakans säng.

N:o 42. *Gula Gästrummet.* Här vid 42 var en gul sidentygs sparlakans säng med gult siden-täcke. Här lågo endast förnämare främmande och dem man måste hålla i vördning, i synnerhet Prosten Eberstein[3] från Ystad. Salen och desse Gästrum voro annars jämt igenläste, utan när någon märkligare främmande var här. I salen var ingen kaklugn, utan den uppvärmdes af Gästrummen. Framför allt begagnades och uppfylltes desse rum af menniskor Trettonde dagen. Denna Julkalas-Period inträffade, då vi voro små och kunde föga deltaga i nöjet. Sedan vi blefvo större, var denna Period redan förbi. Vid Julkalasen voro utom Mostrarne från Ystad och

[1] Olaus Grönqvist, född 1722; kyrkoherde i Öfraby 1765; död 1785. S. Cawallin: anf. st. D. 4. S. 119.

[2] Isak Fundahn. S. Cawallin: anf. st. D. 3. Lund 1856. S. 181.

[3] Johan Kristofer Eberstein, född 1719; pastor i Ystads St Maria församling 1774; död 1793. S. Cawallin: anf. st. D. 2. S. 325.

Grönqvistens från Öfraby, Pastor Julius[1] barn från Stora Herrestad, en Präst-Änka, Fru Qviding, från Ystad, hennes Dotter med spetsig näsa, som med sträckta fingrar höll i Kjolen och seglade spänd i Menuetten, dessutom Inspector Smitt från Herregården med unga Smitten, som var engagerad i Göta Hofrätt, han hade merendels alltid med sig 2:ne unga köpmän Friis och stads Fiskalen i Ystad Widell[2], en lustig sprätt, som alltid uträknade, att han hade någon att sörja; ty han tyckte att det var så skönt att hafva ett svart flor om armen, hvilken han höll i sidan och satte fram armbogen, för att visa det i en stor ros bundna floret, i andra handen tog han upp klockan, såg hvad den var, för att visa att han hade ett litet Guldur, och i den ställning satt han en parade och pratade fjäsk en lång stund. Pastor Holms[3] från Söfvestad, Pastor Krutmejer[4] från Stora Köpinge med dotter, Prästen Boman från Lilla Köpinge med styfdöttrar — Vollin umgingos äfven med oss tid efter annan, men voro sällan alla vid Julkalasen på en gång. Då Mostrarne jagade efter mig och ville bjuda upp mig till dans, tog jag min tillflykt till gröna Gästkammaren och gömde mig bak dörren, men en gång måste jag fram, då jag pustade och trampade verkligen igenom en Menuett, då Morbror satt och fägnade sig och sade: han bjuder dem en pust och går riktigt igenom saken. Annars hade Morbror flere lustiga öfningar med oss. Stundom stodo vi vid dörren såsom Carl XII:s Bussar på vakt med en trävärja i handen, sågo bistra ut, blåste upp oss samt emellanåt pustade och trampade i golfvet med ena foten. Stundom hade han mig fram att blåsa Hoboë, då jag på en träpinne gjorde många besynnerliga läten och därjämte med hufvud och händer sällsamme bedarrningar till allas stora förundran och nöje. Emellan dansen och soupéen anstältes flere Julår å rad fyrverkeri, hvilket sällskapet åkte ut att bese,

[1] Johan Kristofer Julius, född omkr. 1710; kyrkoherde i Stora Herrestad 1757; död 1783. S. Cawallin: anf. st. D. 2. S. 341.

[2] Anders Widell, född 1753; var stadsekreterare i Ystad 1789; död 1806. C. Sjöström: anf. st. S. 348.

[3] Hans Holm, född 1740; kyrkoherde i Söfvestad 1774; död 1784; gift med Simonia Malmgren. S. Cawallin: anf. st. D. 2. S. 346.

[4] Lars Krutmeijer, f. 1730; kyrkoherde i Stora Köpinge 1772; död 1794. S. Cawallin: anf. st. D. 4. S. 112.

emedan det var ett stycke från byn. Dessa tillverkades i början af Morbror Hahne, sedan föranstaltades dylikt lysande nöje af en ung Cavaljer, Löjtnant Montell,[1] som Morbror några Jular hade med sig från Malmö och som blef mycket bekant i huset. När han sade: Hoppa Påga! (pojkar) så skrattade vi och hoppade alla rätt upp och ner. Men då man nu i slädorna skulle ut att se fyrverkeriet, ville Widell kuska för Moster Ulla, men Montell, som äfven tyckte mycket om henne, ville företrädesvis kuska för hennes släda och trängde ut Widell. Fru Qviding var den gången hemma; ty hon var rädd för vinter-kölden. Widell blef nu i harmen äfven hemma hos henne. Han stälde sig i gröna Gästrummet, där man kunde se åtminstone raketerne; ty fyrverkeriet afslogs ett godt stycke bakom trägården ned emot Allevads Mölla. Han öppnade fönstren, knäpte upp västen och fläktade sig ifrigt i ansiktet med näsduken. Fru Qviding började predika med sin högtidliga jämmerton för honom: Bevare oss Gud! han förkyler sig, Herr Widell! och tar lifvet af sig. Han svarade, att det var just det han åsyftade, att han var chikanerad, effronterad m. m. Han drack kallt vatten, och själfva den vackra snusdosan, som han ofta nyttjade, kunde ej trösta honom. Jag var hemma och hörde allt detta. Några Jular var jag likväl ute med och beság Fyrverkeriet. En gång fick Morbror Hahne i sinnet att fara ifrån hela herrligheten och lämna Montell ensam vid Fyrverkeriets afbrännande, han fick då uti en hvit häst, den han satte sig på och red en mil ända till Ystad och gick sent på aftonen upp till Prosten Eberstein, som nu satt hemma gammal och kraslig. Gubben trodde att en stor olycka påstod, men märkte snart, att det var endast ett af Morbror Hahnes lustiga infall. Sedan kom han hem, helsade ifrån Gubben Eberstein; ty han ville, sade han, endast se till, huru Gubben befann sig och förnam nu, att han mådde väl.

N:o 43, 44. *Morbrors Farstu* med en dörr öfver den andra, men här var intet fönster. N:o 44 en liten kista, som stod vid dörren

[1] Sannolikt Jean Natanael Montell, född 1759, son af slutligen majoren vid fortifikationen och kommendanten i Malmö Per Johan Montell. Efter tjänstgöring som officer och kommendant, blef han tullförvaltare i Helsingfors och dog därstädes 1807. A. T. Låstbom: *Swea och Götha Höfdinga-Minnen sedan 1720.* D. 2. Upsala 1843. S. 189, samt *Svenska ättartal.* Årg. 5. Stockholm 1889. S. 354.

till Morbrors kammare. Här var vår kyrka. Jag var Prästen och Gustaf satte jag till Klockare. Vid aftonbönerna hade vi i en Psalm i Gamla Psalmboken hört de orden: Amen, Amen, till en god natt! Emedan vi då stundom voro ganska sömniga, hade dessa ord frapperat och fäst sig i minnet med ett särdeles behag. Således då vi mässade, gick det så till, att jag stod framför kistan och mässade (med ett långt *ä*) Amän, Amän! hvarpå Gustaf, som stod i klockarestolen, svarade å Församlingens vägnar: »*Till en god Natt!*» Klockarestolen var i vrån emellan kistan och väggen vid Morbrors kammardörr. Adolf var Församlingen och hörde på. Sedan steg jag upp på kistan, som nu var predikstol, och läste upp alla våra förskrifter, hvilka jag kunde utantill, och hvilka alla voro tagna ur Biblen och Psalmboken. Stundom författade jag särskildta små Predikningar, hvilka jag utan till deklamerade. En gång skulle Gustaf befordras från klockare till min Comminister, då han sjelf sammanskref en Profpredikan, den han höll för mig. Carl Ulrik, som ej var med i våra upptåg, utan ville alltid vara en stor och galant Herre, kom en gång in under vår predikan, vrängde efter och begabbade oss. Hela Församlingen samt med Präst och klockare rusade då ut ur kyrkan efter honom, såsom en *Varger i Veum*, hvilken begått helgedoms rån, och kastade sten efter honom, då han, för att ej blifva stenad, tog sin tillflykt till N:o 52, där han läste sig inne. Äfven som handel bedrefs och månglarebodar funnos i det sednare Jerusalems Tempel. Ja äfvensom små bodar och klädstånd finnas invid murarne af Nicolai och Jacobi kyrkor i Stockholm; så hade vi i samma vår kyrka äfven vår Marknadsplats. Jag påfann, för att öka Commun-kassan att vi skulle ihopsy små böcker och måla dem utan på, samt hopklistra små Pappers askar m. m. Här med höllo vi marknad i Morbrors Farstu. Här kommo Pigorna och köpte askar, skrifböcker, gamla knappar och små Ritningar för ett par runstycken eller högst ett par styfver, men i synnerhet gjorde Mor oss god marknad; ty hon betalte väl och köpte för 8 à 16 styfver.

N:o 45—48. *Morbrors Kammare.* Gålfvet var af mursten. N:o 45 en spis, betäckt med 2:ne målade trädörrar. N:o 46 kaklugnen, kring hvilken man stod och pratade en stund innan man lade sig.

N:o 47. Morbror Hahnes Säng. N:o 48 en säng där de af oss lågo, som hunnit blifva Studenter. Således Avancerade man från Barn i Barnkammaren och Fars kammare, såsom skolpilt till Sylvans kammare, och såsom Student till Morbrors kammare. Då Morbror var hemma, bodde han alltid i sin kammare, och då Montell var med, låg han i samma säng. Annars lågo åtskilliga kommande och farande här, såsom Prosten Ebersteins Comministrar, Hendriksson[1] och Andersson. Äfven den förutnämnde Voltersson, som var Orgel-byggareson, spelte flere instrument och kunde göra det instrumentet Hummel, som speltes med en spetsad och en tvärskuren penna. Han gjorde en dylik till oss. Mamsell Wenster kunde äfven spela därpå, och vi lärde det snart. Voltersson var äfven en god Jägare, hade alltid en dresserad jagthund med sig, och gick på jagt med Sylvan och med klockaren Johansson, och de sköto villänder samt någon gång en hare åt oss. Bland Musikälskare var äfven Morbror Hahne utmärkt. Han spelte violin med en ganska god ton och smak, han blåste äfven någon tid Trumpet. Desslikes spelte han någon tid ett slags instrument, som jag sedan hvarken sett eller hört. Det var en harpa, som varit Morfars, den hade en stor Resonance botten, hade ett stort tomt rum inuti, med strängar på båda sidor af mässing och stål. Den hade en ganska ljuflig och högtidlig ton. Morbror spelte alldrig därpå, utan då han var ensam, så att man skulle utanföre smyga sig till att höra det. Det lär varit en sådan Harpa i större format, som omtalas i Herrauds och Bosa Saga, på hvilken man spelte så att bord och stolar dansade, och uti hvars mage en Prinsessa under dansen sjelfva bröllops aftonen tog sin plats, då hon blef bortförd af en annan älskare. Morbror Stenhoff[2] var äfven Musikälskare, han var Mostrarnas bror, men var sällan i Skåne. Han var Officer vid Fortificationen och vistades mycket i Stockholm, också var han en ganska hygglig, glad och smakfull de skönas älskling. Äfven som alla, hvilka den tiden kommo från Stockholm,

---

[1] Samuel Paul Henriksson, stadskomminister i Ystad 1796; död 1800. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 329.

[2] Nils Stenhoff, född 1751; död som löjtnant vid fortifikationen i Finland. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 13.

talte han mycket och med förtjusning om den af Gustaf III inrättade stora Opera, om Karstens, Stenborgs, Fru Möllers och M:elle Stadings röster, om Möllers Violin, om Casaglis, Frossars och M:elle Hjortsbergs (sedermera Fru Körssner) dans, om Gustaf Vasa och Iphigenie m. m. Men Morbror Stenhoff spelte därjämte mycket väl violin och söng flere stycken af desse Operor, i synnerhet af Zemir och Azor. En sjukdom, den han ådragit sig, tog omsider sin plats i ena armen, hvilken måste afsågas. Därefter höll han sig merendels i sängen, läste vitterhets arbeten jämte Gudliga böcker och dog kårt efter i Göteborg. Jag hörde således tidigt god Musik, njöt den med full känsla, hvilken lifvade hoppet och tankespelen öfver framtiden. Sålunda blef äfven jag Musikälskare, och mina barn efter mig.

N:o 49. *Väfkammaren.* Här stod merendels en väf uppsatt. Den huggna veden förvarades äfven här, en säng fanns äfven. Stundom suto Skomakare här och sydde och lågo här. Ibland var dessutom en bättre väf i Stugan till höger inom förstugudörren.

N:o 50. *Packhuset,* eller Visthuset. Här stod vid N:o 50 en stor Mjöl Binn eller Lår, som intog hela den ena sidan, här stodo tunnor med saltadt kött och sill, och i taket hängde fläsk och korfvar.

N:o 51. *Det stora trädet,* som den lille lustige bond-skräddaren Måns Hansson uppryckte med rötterna på det sätt, att han, såsom gammal sjöman, lätteligen uppklättrade i trädets öfversta topp, där han fastgjorde ett starkt rep, sedan gick han ned, och ett stycke ifrån trädet, där man drog med kraft i repet, då trädet lade sig och hof sig upp med rötterna. I anledning häraf och i anledning af hans berättelser om den stora Sjöormen samt åtskilligt Trollskap, som han sett på sina Sjöresor, uppgjorde Morbror hans stora ryktbarhet såsom Trollkämpe med ofantliga vapen och verktyg. Morbror tillade honom ett gammalt namn ur Sagobrottet om Bråvalla slaget, nämligen Köping kämpe, så att hans fullständiga namn blef *Måns Hansson Köping kämpe.* Det blef sedan nästan ett allmänt tal, att han bodde i Berget Romeleklint i Skåne, hvarest han uträttade flere storverk. Af hans tanpetare stöptes flere kanoner.

Hans Spatserkäpp transporterades med 20 par oxar, och däraf blef de stora Trä-block och Pelare, omkring hvilka väderqvarnarne röra sig, då de skola vridas omkring efter vinden, m. m. Morbror Hahne älskade mycket de gamla Isländska kämpe Sagor. De anskaffades till en del af den i byn boende så kallade Jonas Murare, som lärt sig murareprofessionen och var tillika Byns Spelman, och som vissa tider vandrade omkring i orterna för att låna gamla Sagor. Stundom om vinteraftnarne läste Morbror högt för oss alla i dessa sagor. Vissa Favorit stycken och gamla värsar därur kunde han utantill. Dessa lärde äfven jag, och var detta upphofvet till mitt anlag för Nordens Antiqvitets studium, hvilket sedan genom min bekantskap med Öfverintendenten Tham[1] fullständigt utvecklades. Så danas vi och våra öden genom intryck från Barndomen och ungdomen. — Utom Måns Hanssons träd, som fick en yngre efterträdare, voro vid dessa gärdesgårdar flere trän. Platsen häremellan var ej stenlagd, hvarföre, då det rägnade, midt uti denna fyrkant var där en rund vattensamling.

N:o 52. *Huset Les Commodités.* Här ansågo vi för en Gymnastisk öfning att löpa fram och tillbaka på bräderna. Vi hade en tid alltid med oss en afbruten, mörkbrun och knölig spatserkäpp, på hvars öfre del var en krycka med ett människo ansikte. Denna kallade jag knagga-käppen. Den hade jag en gång med mig hit. Under bräderna var en något upphöjd, flat och ganska ren sten. Jag påfann att vi skulle hoppa ned och ställa oss på den, och sedan krypa ut på den utanföre varande åkren. Detta verkställdes, men jag glömde knagga-käppen, och glömde att taga kroken af dörren. Vi gingo därefter på fria fältet en stund, kommo sedan in genom Tofta-Porten och gingo i Fars kammare att läsa. Emedlertid slapp ingen in på det igenlästa stället. Man väntade länge att någon skulle komma ut. Slutligen lät Mor en piga gå och se i fönstret, om någon främmande, som man ej blifvit varse, gått dit, eller om någon satt där och såf. Då hon sade, att där syntes ingen människa, gick Mor själf och såg, och då hon blef varse knagga-

[1] Per Tham, född 1737; öfverintendent 1809; död på Dagsnäs 1820. H. Hofberg: *Svenskt biografiskt handlexikon.* Stockholm 1876.

käppen, märkte hon straxt huru det tillgått. Således då jag ansågs för upphofvet till alla upptåg, måste karbasen ner och jag fick mycken stryk. — — —

N:o 53. *Hönshuset.* Häremellan och stora förstugutrappan samlades hönsen dagligen, då pigan strödde korn eller hafre till dem och ropade Putte! Putte!

N:o 54. *Bihagen*, där omkring var Bihagagärdet, eller stängslet af ene-qvistar sammanflätadt. Utan före 2:ne Enruskor, som bien skulle sätta sig uti, då de svärmade, det gjorde de väl äfven, men stundom satte de sig i kastanjeträden, stundom flögo de öfver taket i trägården, och stundom rymde de till Högestadsli. Min Far anfäktade dem med bimössa om hufvudet och vantar på händerna, men de stucko lika väl. Jag studerade då Linnei Bi-bok[1], stod ofta inpå dem och observerade deras hushållning, hvarefter jag skötte dem med ohölgt ansikte och tog dem med bara händerna, ej allenast då jag stockade svärmarne, utan äfven då jag tog honing ifrån dem, och allt sedan har jag varit Bi-älskare, och Biskötare.

N:o 55. *Våra Dockors grafvar.* Här begrofs Fontenberg, som var en trä-soldat, köpt på Ystads Marknad, men nu försliten och med afbruten värja, således död. Här låg äfven Benjamin, som var ett gammalt rockhufvud, på hvilket tappen var afbruten. Detta ansågo vi länge för en lefvande person. Stundom vid måltider, till och med på främmande ställen, hade vi den under rocken och stucko litet mat till den.

N:o 56. Ett ställe, som ej var stenlagdt. Där hade man vid gårdens byggnad velat gräfva en brunn, men man fann ej rätta vattenådren. En dag någre månader, förr än jag blef född, stod Mor nära vid denna brunn och såg huru man arbetade. Någon kom i stora Porten, då Mor gick några steg åt den sidan, för att se hvem det var, då i samma ögonblick det ställe, på hvilket hon stått, nedrasade i djupet och åtföljdes af en stor del af den jord, som var uppgräfven. Hade hon dröjt på stället ännu

[1] S. Linnæus: *Kort, men Tillförlitelig Bij-Skjötsel.* Wexiö 1768.

en minut, så hade vi båda blifvit begrafne. Jag hörde ofta min Far, med låf till Försynen, omtala denna händelse och jag förvarar ännu ett bref till Moster Stina, som då drack brunn i Ramlösa, hvaruti den äfven omtalas. Detta skulle jag kunna räkna för min Första Lifsfara. Ej många år efter var jag döden på det allra närmaste just på samma ställe på gården. Vi skulle såsom barn ympas koppor,[1] då det ordinerades att vi skulle dagligen hafva motion. Min Far hade en ganska trogen och stadig ridhäst. Min äldste Bror red först på den, och jag gaf noga akt på att ingen ledde hästen eller höll i betslet. Sedan skulle jag rida, men då mina små ben ej räckte ned i stigbyglarne, infördes fötterna i stigbygleremmarne. Jag, som såg att Far ville leda hästen, bad att jag, lika som Carl Ulrik, fick sjelf hålla i betslet och ensam styra. Gubben lät slutligen af mina och mina Bröders böner öfvertala sig och släppte betslet. Så snart hästen, som stod nära Fars Förstuga märkte att husbonden ej höll i betslet, ville han alls inte gå, min Far smällde då med sin näsduk till hästens länd, då han började trafva, jag ovan vid detta stötande och rädd att falla, skrek då, hästen häraf skrämd började en volt kring gården i galopp, jag föll straxt af, blef hängande med ena foten i stigbygleremmen, då hästen med hästskorna på framfötterna under loppet träffade mig 2:ne slag i hjessan till hufvudskålen, hvarefter 2:ne runda ställen i hufvudet ännu synas, på hvilka allt sedan ej hår vuxit, dessutom slog hästen af mig högra ögonlocket, hvarefter ärret först i senare tider bortvuxit. Man tog mig upp såsom död, blodig och så svullen, att man ej kunde se om jag hade ögat qvar eller ej, utan fruntimren sökte det på gården. Min Far blef en stund af häpenhet liksom sanslös. Han ville genast sprungit till och tagit fatt hästen, men han kunde ej, det var liksom något hållit honom qvar. I det stället tog han kyrkonycklarne, vandrade upp i kyrkan, gick där fram och åter och gret. Genom hans förböner och genom de åtgärder, som vidtogos af den Tyske utmärkt snälla Doctoren och

[1] Smittkoppympning företogs i Sverge första gången 1757. Först på 1790-talet upptäcktes, såsom bekant, kokoppympningen eller vaccinen.

Chirurgen Ejsner[1], som genast från Ystad hämtades, blef jag ej allenast vid lif, utan äfven snart nog botad, såren i hufvudet läktes, ögonlocket växte åter ihop, och koppympningens verkan hindrades ej, utan hade jag därunder lika så goda och riktiga koppor, som de öfrige. Tredje och Fjerde gången jag var i Lifsfara var vid tillfällen, då tjurar, med hvilka jag retades, voro nära att genombåra mig, hvarom mera i det följande. För Femte och sista gången var jag i lifsnöd vid mognare år, då jag var Magister och Docens i Historien. Jag hade varit i Tyskland och med min Bror Gustaf vandrat till fots genom Pommern, Meklenburg och Brandenburg, ville således äfven se vårt närbelägna Köpenhamn för att jämföra det med Berlin. Från Köpenhamn till Landskrona skulle jag nu med några Magistrar från Lund och några köpmän segla på öppen båt, men då köpmännen hade kontrabands varor, måste vi först till natten gifva oss ut. Sällskapet drack och rustade, utom en tystlåten Präst den de andre begabbade, båtsmännen voro fulla, vid mörka midnattstiden kom en gräselig storm med rägn och åska. Våra rustande gossar började nu att tystna och sedan jämra sig och läsa böner, man såg ej annat än döden för ögonen, jag låg tyst, en suck åt höjden, och jag kände innerligen, att i alla händelser ville Försynen mig allt godt, men intet ondt, och tänkte: jag har nu sett något af verlden, är det bestämt att jag skall här gå i hafsbottnen, Välan! jag är nöjd, Min Mor och syskon sörja mig några ögonblick, men snart är jag glömd på jorden, och jag skall lära känna odödlighetens boningar. Båten kastades på sidan, hafvet inkom till oss och himlens rägn nedstörtade öfver oss. Vi trodde oss redan vara förlorade, men den Präst, som sutit så tyst, hade från Barndomen vid Marstrand legat på sjön och kände i grund sjöväsendet, han såg att sjöfolket voro rusiga, tog befälet ifrån styrmannen, skar af linorna, bärgade seglen, fick båten upp igen, pumpade ur vattnet och räddade oss. Blixten lyste oss stundom så att vi genomblötte nogsamt sågo vår belägenhet. Men det var endast en snart

[1] Johan David Eijsener, skicklig kirurg och befordrare af koppympningen, dog i Ystad 1776. J. F. Sacklén: *Sveriges läkarehistoria.* Afd. 2. Senare häftet. Nyköping 1824. S. 365.

öfvergående Orkan, och vid morgonen kommo vi i vackert väder och solsken till Landskrona. Gustaf och jag gingo sedan till fots till Lund.

N:o 57. ***Brunnen***, som hade en Öfverbyggnad med en trissa, så att med stora tåg 2:ne ämbar ömsom drogos upp och ned. Då spåkärringen lät hissa sig ned i brunnen med en silfverpenning för hvardera af oss, och sedan man åter fått upp henne, såg hon på penningarne och sade, att Carl Ulrik skulle eftersträfva att blifva förnäm, att jag skulle blifva något, som väl var godt och berömligt, men så underligt, att hon ej viste något ord att benämna det med, och hade alldrig hört talas om något sådant. Gustaf sade hon skulle blifva Präst, men Adolf skulle blifva den rikaste af oss. Allt har inträffat. Vid Brunnen stod en ho, uti hvilken fåren och stundom äfven hästarne vattnades, annars släpptes hästarne lösa att löpa, skubba hvarannan och vältra sig på gården, hvarefter de kördes till Korran (en damm i byn) att dricka. Om vintrarne plägade unge Smittens betjent gå på skridskor på Korran, görande många konster, hvaröfver hela byn föll i förundran. Sylvan kunde äfven gå på skridskor, men han gjorde det ej offentligen.

N:o 58. ***En hundbod***, i pyramidform, som stod på en rund stock, kring hvilken den kunde vridas. Här stod Mante bunden, som var hvitfläckig.

N:o 59. En dylik bod åt Spadde, som var svart. Hvarje hund hade en liten ho, däruti han fick mat och vatten.

N:o 60. De år då man fick mera säd än husen kunde rymma, formades här en *Hafre-Hes*, det är en uppkastad stack, stor som en byggnad. Stundom uppstaplades den aftröskade halmen här, men vår och sommar var här ren plats.

N:o 61. Tvänne stora och sköna *kastanje-träd* utanföre stora förstugu dörren. Uti dem surrade Ållonborrarne om Sommaraftnarne. Uti dem togo kattorna sin tillflykt, när någon hund var efter dem, eller när de utpiskades ur köket och förstugan. Upp i dem klängde äfven vi stundom, men denna Gymnastik bidrog till klädernas och särdeles till byxornas undergång. Jag hade på den ena grenen i södra trädet ett beqvämt ställe, där jag stundom satt och läste Virgilii Latinska Värser.

N:o 62. *Logålf*, där säden förvarades.

N:o 63. *Loge*, där Hallingarne om vintren tröskade säden. Hela byggnaden kallades Lolängan. Sedan Carl och jag sett den stora Lindansaren Spinacouta, spände vi på Öfversta Logen upp en lina emellan bjelkarne. Jag, som var mäst orädd, hann så långt, att jag kunde hoppa och göra Changemens med fötterna samt studsa ner och sitta på linan och med det samma hoppa upp igen. Det sista hade jag likväl alldrig kunnat lära, om jag ej händelsevis kommit att höra, huru Spinacouta för en samling Herrar förklarade, att människokroppens jämnvigt ej allenast berodde af öfning, utan äfven af Reglor, stundom nog enkla, då han till exempel anförde den lilla rörelse man med ena benet borde göra, för att sittande på linan komma upp igen stående på en gifven punkt. Stundom då vi promenerade och kommo till en grind, vandrade och hoppade jag öfverst på grinden såsom på en lina.

N:o 64. *Svinhus*, 65 *Grisarnes Rum*, 66 *Fälada*, eller Fähus.

N:o 67. *Stora Porten*. Där utanföre var en förgård, med en götselhög på hvardera sidan, och i vrån ett skjul, där plogar m. m. förvarades. Ifrån förgården, som var omgifven af gärdesgård af sten, kom man genom vackra dubbla grindar på gatan. Där midt före på andra sidan gatan voro de resliga stora och vackra af stora gråstenar murade byggnader, som hörde till Herregårdens förgård, eller Ladugård.[1] Grefve Pipers Herrskap vistades alldrig sjelf på gården, utan hafva endast där residerande rika och mäktiga Inspectorer. Gatan gick sedan dels åt Norr till Högestads Li, till Baldringe och Söfdeborg, dels åt väster till Söfvestad och Krageholm.

N:o 68. *Stall*. Här hade vi äfven en liten Ölänninghäst. Det var mycket vanligt att unga Herrar hade dylika att rida på. Carl ville väl ensam tillägna sig den, men jag påstod, att det var äfven min; ty Far sade ej Mitt Barn! utan han sade: ja Mina Barn! efter Göran Grönqvist har en Ölänning, får jag väl köpa en åt er. Detta lilla kreatur lopp fortare än någon stor häst, och då vår Ölänning alltid om Somrarne hade tillåtelse att gå med Herregårds hästarne

[1] Högestads säteri, hvarunder det mesta af socknen hörer. Jämför M. Höjer: *Konungariket Sverige*. D. 2: 1. Stockholm 1881. S. 750.

i den stora beteshagen, lopp den alltid före de store hästar och anförde dem, och slog bakut om någon af dem ville försöka att komma jämte sig. Af Stallet kallades hela byggnaden Stalllängan.

N:o 69. *Fårhus.* Här stod midt uti en åfvantill utgröpt träblock med någon smörja uti, som Fåren såsom en Medicin skulle slicka på. Stundom gjordes ett särskildt stängsel för lammen. Uti denna Stallänga i de luckor eller små dörrar, som voro ut åt förgården stod Carl och sköt sparf, hvilket i anseende till halmtaken kunde vara farligt; men en gång företog han sig att gå upp på en af Herregårdens bakgårdar och skjuta de små fåglar, hvilka där i myckenhet samlades att söka säd, som kunde vara spild, — men då kom Inspector Smitt, stor och tjock, alldeles uppretad af vrede, höll väsende, tog bössan ifrån honom och slog den i stenarne. Sedan sågo de länge snedt på hvarannan.

N:o 70. *Torfhus*, här uppstaplade Bönderne ved, då de skogade (körde hem ved) åt oss från Baldringe skog, hvarefter om aftonen vankade Skoggille, då de i stugan fingo Qvällsmat (aftonmåltid) samt öl och tobak. Där var då ett grufligt sorl och en tjock dimma af rök. Följande morgon skurades stugan. Sedan torfven var skuren i torfmåsen, körde Bönderna äfven hem den och uppstaplade den innerst i Torfhuset. Här uppe öfverst på torfven i mörkret trodde vi, att residenset var för ett spöke, det jag kallade Tocken Nocken Galna Mätta, och föreställte såsom krokryggig och mycket lutande, alldeles såsom då man med ändarna hopböjer en svart trasa.

N:o 71. *Hugghuset*, här arbetade drängarne, då de gjorde vagnar, åkerredskap, träskor m. m.

N:o 72. *Drängkammaren*, här hade drängarne sina kistor och lågo här i kölden. Till Drängarne hörde: Heldrängen, som hade hela ansvaret för kreatur, åkerbruk och åkerredskap, hade därföre betydligt mera lön, han emottog om aftnarna order för följande dagen: Halfdrängen, den förres yngre medhjelpare: vidare en à 2 pojkar, och om vintrarne Hallingarne, som tröskade.

N:o 73. *Vagnsporten* (Vagnslider). Här stodo Kareten (Täckvagnen) och Phaëtonen, som var öppen, men båda fyrsittsiga, Post-

vagnen med en stol före och en bak, utom kusksätet, så att 2 personer, utom kusken här rymdes. På alla vagnar var kusksätet denna tiden inrättadt såsom ett skrin eller en koffert. Bland Slädorna var en med öppna och glesa spjälar vid sidorna. Den kallade vi gåsa stien.

N:o 74. *Rullekammaren* (Mangelboden). Här stod Rullen (Mangelen), här voro pigornas kistor. Här i kölden låg äfven ensam i all frihet stupigan (huspigan); ty i köket lågo endast kökspigan och Brygghuspigan, men där var icke heller kaklugn.

N:o 75. *Brygghuset*, hvaraf hela byggnaden kallades Brygghus Längan. Här förrättades brygg, bak och Mältgöring. Här på vinden vid gaflen hade vi ett Dufveslag med många dufvor. Stundom hade Sylvan äfven ett par i sin kammare; ty det roade honom att höra Durken (duf-hannen) kuttra om kärlek till sin syster och Maka.

N:o 76. *Tofta Porten*, så kallad emedan därvid var Toften det är den närmast gården belägna åker, merendels alltid den fetaste och bäst götslade jord. I vrån utom Tofta porten begrofvo vi våra fåglar, när de dogo. Då söngo vi och jag kastade jord på dem, — men då Far i sin hvita Svanbojströja kom hastigt ut och ville se hvad som påstod, tog hela Lik-processionen flykten bakom Haga gäret (trägårdens stengärdsgård, som var betäckt med törne åfvanpå). Här utom Toftaporten var det, som Morbror, eller Sylvan, eller en Skräddare Löfberg, den Morbror kallade Surdegen, jag minnes ej hvilkendera, då han en afton kom hem ifrån Ystad, och varit jämt följd af en stor svart Troll-Sugga, föll i kull då han steg af hästen. So-ansiktet kom då och gapade öfver hans anlete, så att han såg ej annat än döden för ögonen, men Måns Hansson kom ut, och So-ansiktet måste taga till flykten. — Min Mor, som hade en lång, hygglig och stark Man, ville stundom i de äldre tider skryta med hans dugtighet. Däraf kom den Saga bland oss, att då Far en gång blef ond på en bond-dräng, förmodligen en Halfkarl, tog han honom med ena handen i nacken och med den andra i benet och kastade honom öfver Tofta Porten, som var vid 5 alnar hög.

Då man kom från vägen, N:o 91, ridande eller åkande i postvagn etc. tog man vägen genom Tofta porten, men från Byens

gator och alltid då man hade Täckvagn, kom man genom Stora Porten. Någon gång hände, att till och med Grefve Pipers Herrskap i stora familie vagnen med Spann (3 par hästar) besökte oss, och gården var nog rymlig, om äfven flere dylika hade kommit.

N:o 77, ingången till *Nya Trägården*, som tillslöts med tvänne Staket-Portar.

N:o 78 en Blomster Parterr den Carl Ulrik i synnerhet vårdade och skötte. Där längs åt väggen var Espalier med Vinrankor. Ett och annat år kunde det hända, att vi fingo några mogna vindrufvor.

N:o 79. Stora lusthuset med gräsbänkar (af grästorf), omgifne af bärbuskar och körsbärsträn.

N:o 80. Lilla Lusthuset.

N:o 81. Stället, där jag låg, vid och under buskarne, dels att göra bön, dels att skrifva små afhandlingar på Latin eller Svenska, samt små värser om Vårens Ljuflighet.

N:o 82. En liten Plantering, som var gjord för att roa min Syster Helena. Den kallades Helenas Trägård, och Adolf fick 8 styfver om året för det han skulle sköta den.

N:o 83. En liten brygga öfver allt hvad som kom rinnande ifrån köket i en liten Reservoir, som då den tömdes, var ganska nyttig för Toften. Alla qvarter i Trägården voro omgifna af bärbuskar. Utom de öfversta som närmast stora medlersta gången hade lavendel och blomster.

N:o 84. Stora flata stenar, lagde till ett säte utan före gamla Trägården. Här satt stundom Moster Lotta med oss i månskenet, söng för oss och talte om det sköna och höga i Naturen. — — —

Stundom vandrade vi under samma betraktelser utåt den med träd prydda vägen. Moster Lotta (Prostinnan Rönbeck) var oftare och flere dagar å rad hos oss vid våra allt mera tilltagande år, och hennes närvaro var en vinst för själen, hjertat, och den goda smaken. Moster Helena (Prostinnan Andersson) hade vi mera tillfälle att råka och roa oss med i våra yngre år. Hon satt vid dörrarna och skulle taga fatt oss, vi lupo igenom, då vi skrattade och rustade med henne af alla krafter. De små Mostrarna, eller Ulla (Fru Billing) och

Jacobina (Biskoppinnan Eberstein) voro de yngste: Också minnes jag dem, då de sjelfve nyss kommit från Barnkammaren, och suto och berättade oss om Tuppen, som satt i skogen och hade fått nötskal i halsen, med flere små Historier.

N:o 85. Ingången till *Gamla Trägården*. Den hade i forntiden varit den enda och rätta Trägård, då den dåliga Karaktersbygnaden stod där Brygghuslängan nu är.

N:o 86. En liten Gräsbänk att sitta på.

N:o 87. Mitt bede-ställe i Gamla Trägården.

N:o 88. Drifbänkar för Kålplantor. Där ville äfven Carl Ulrik uppdraga Meloner. De ville ej mogna, då värmde han lerkrukor, stoppade melonerna däruti, lade små kalla stenar under dem, att de ej skulle brännas, och ett år hände verkligen, att han fick en Melon ätbar på det sätt. Här voro endast Körsbärsträn och bärbuskar.

N:o 89. Det Träd, i hvilket stundom en Gunga var upphängd. Här var det jag blef fast med öfverrocken i Gungan, då jag hoppade ner och Bys-Tjuren kom efter mig, med hvilken jag så ofta retats. Nu ville han taga hämd och vrålade förfärligt, jag väntade hvart ögonblick att han, som var bakom mig, skulle med en stöt förbråka rygg och refben, — men till all lycka fann Tjuren gungan och mig med rocken öfver hufvudet tillsamman utgöra en så besynnerlig figur och ett så oväntadt djefvulskap, att det ej var värdt därmed befatta sig, hvarföre han vände om för en stund, och lämnade mig tid att komma lös, då det lyckades mig att komma genom Tofta Porten, förr än Tjuren hann upp mig, hvarefter Hyren (Byns Fäherde) kom och körde honom bort.

N:o 90. *Toften*, där Fruntimren merendels hade sin Hör (Lin) växande. — — — — — — — — — — — — — —

Denna Toft var, sedan fältet blef fritt och afhöstadt, vår exercerplats. Här redo vi på käpp med Husar mössor och Taskor af måladt papper, samt pistoler och sablar af trä. Då jag kommenderade gefyr och salvor gåfvos, kastade vi sand och stenar, då Byns barn och ungdom, som bevistade Lustlägret, och mot hvilka vi gjorde mine af att rida choc i full carrier skreko, sprungo,

men därjämte skrattade och fägnade sig öfver Prästa-Påganas militeriska färdighet.

N:o 91. Gropad och med Pilträd prydd väg, som 1/2 fjerdings väg ned emot Allevads Bro råkade Landsvägen, hvilken gick dels åt söder genom stora Herrestad till Ystad, dels åt Norr till Christianstad samt uppföre åt Vexiö, Stockholm etc.

N:o 92. Grinden, hvarigenom man kommer till kyrkan, som ligger nära därvid i Söder. —

N:o 93. Vägen, som följer gamla Trägårds gärdet, hvarefter den kröker sig åt Norr och går emellan Herregården och Prästgården samt delar sig därpå efter Byns Norra och Västra gator. I Norr går gatan emellan Herregårds muren och Korran, hvarvid var Innams Hagen, eller en med sten instängd plats, där kreatur, som voro lössläppte och gripne i åkrar eller på andra obehöriga ställen, insläpptes och stodo i arrest, till dess ägaren med penningar, med öl eller Bränvin löste dem ut. Litet längre i Norr voro Samlings stenarne, där Bymännen, då det blåstes i hornet, samlades till öfverläggningar. Detta var Byns Stor-Ting, men det föreföll merendels hvarje vecka. Det var vid ett sådant tillfälle vi passade på att sälja Tobak åt Gubbarne, som vi samlat ur Fars halfrökta pipor. På Norre gatan bodde den glade, qvicke och löjlige fyllhunden Ola Persson med sin vackra hustru, där bodde i ett litet hus Sömmerskan, en Enka, som i all sin lifstid gick med svart koft och kjortel samt svart Binnmössa. Hon sydde allt linne, som behöfdes på Herregården. Nederst vid Vånga leet (grinden vid gärdet) bodde klockaren. På Norra gatan bodde Måns Murare, och vid Vånga leet, på ena sidan Nils Knutsson, en slug bonde, som var Frälse Länsman, eller Inspectorens närmaste man vid uppsikten öfver de andre. Han var en snäll jägare, skaffade oss en och annan hare, och stal sig någon gång till att skaffa oss en hjort ifrån Baldringe skog. På andra sidan bodde Anders Jonsson, som höll krog. Han hade i Skraggens tid varit Arrendator af Prästgården, och hans son var Prosten Andersson[1] vid Kloster kyrkan i Ystad. Gubben reste hvar

[1] Olof Andersson, född 1746; kyrkoherde i St Petri församling i Ystad 1784; död 1806. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 337.

vecka till Ystad att köpa Bränvin och Tobak, då han alltid kom in att taga ärender från Prästgården. Vi trodde därföre en tid, att det var ett Ämbete att vara en Anders Jons och ständigt resa till staden och uträtta allas ärender. — — — — — — —

N:o 94. En stenlagd väg från stora Herregårds Porten till kyrkan.

N:o 95. *Kyrkogårds Portarne* med genombrutit arbete och gulmålade.

N:o 96. *Kyrkogården* med trän planterade kring muren.

N:o 97. *Vapenhuset*, eller förhuset till kyrkan. Här stod likbåren. Här var äfven en uppgång till en vind, hvarifrån man kunde komma till det mörka rum, som var emellan kyrkohvalfvet och taket, där spöket Kyrkogrimmen[1] bodde, hvilken bönderna här sade vara i form af en vädur. I Vapenhuset stodo de som kommo till kyrkan sedan predikan redan börjat. Morbror Hahne stod ofta här under Gudstjensten, vi äfven någon gång. Men en gång när Morbror och Carl stodo där, började Nådårspredikanten Klerck[2] predika om, huru de ville stänga döden ute med grafvar, vallar, mörsare och kanoner, men tillade han, Ryttaren på den Blacka Hästen kommer lika väl och hoppar igenom fönstren.

N:o 98. *Altaret.* Under grafstenen närmast altaret hvilar min Fars aska. Min Mor är begrafven i Lund på Kloster kyrkogården i Nordväst, ej långt ifrån ingången till kyrkan. Frid vare öfver deras stoft, Välsignelse öfver deras åminnelse! Bakom altaret hade klockaren öfver allt dels skrifvit, dels inskurit: Hans Johansson, Cantor Loci.

N:o 99. *Prästatolen*, som var lik en griljerad Loge. Här satt Far, ofta äfven vi. Merendels stod eller spatserade prästen bakom altaret, då Psalmerne söngos, och han ej var för altaret eller på Predikstolen.

---

[1] Då en kyrka i gamla dagar uppfördes, begrofs enligt folktron ett lefvande djur på kyrktomten för att skydda helgedomen mot onda andar. Gengångaren af ett sådant djur kallas *kyrkogrime* och visar sig i det begrafda djurets skepnad.

[2] Tvänne präster med namnet Klerck tjänstgjorde vid denna tid inom Lunds stift: den ene, Nils Klerck, dog obefordrad 1800; den andre, Echard Johansson Klerck, blef kyrkoherde i Löfvestad 1797 och dog 1831. S. Cawallin: anf. st. D. 5. S. 452; D. 3. S. 123.

N:o 100. *Dopfunt.*

N:o 101. *Klockare stolen*, därvid var en murad bänk, på hvilken vi suto, då vi voro mindre och då Far sjelf satt i Präststolen, men då vi suto i Präststolen och Far predikade, hade jag min lilla bläckflaska med mig och annoterade predikans hufvudsakliga innehåll. Men då Fars siste adjunkt Hollenius[1] predikade, hade vi hans lilla Postilla med oss, och följde honom ord från ord. Högtidsdagar offrade Församlingen, då först Männen sedan qvinnorna, så drängarne och sist pigorna gingo alla i en rad till vänster bakom altaret, då de framkommo till högra sidan lade de offret till Prästen, sedan gingo de till klockarestolen och lade i klockarens låda några styfver.

N:o 102. *Predikstolen.*

N:o 103. *Fruntimmers bänkarne.* Den öfverste tillhörde Herregården, men då Herrskapet alldrig bodde i Byn, sutto Prästgårdens Fruntimmer där. Här satt Moster Lotta, när Klerk predikade om Fariseen och Publikanen och kallade Fariseen Pjesberg, hon kunde då ej låta bli att småle, hvarefter Klerk vände hela predikan mot henne och sade slutligen: jag lemnar nu den i Evangelium omtalta Farise och alla sådana förbannade Fariseer, som i Herrans Tempel begabba Guds ords tjenare, men hvar lemnar jag dem, jo öfverst i Templet och nederst i helfvetet. Amen.

N:o 104. *Manfolks bänkarne.* I den öfverste satt Inspectoren, han var i stor vånda, då Klerken nyårsdagen började predikan således: Jag skall i dag gifva eder en skänk. Jag önskar, men hvad önskar jag? jo att vår Frälsare Christus må vara begynnelsen och ändan på vår nådige Konung och på Hans Christian Smitt, han som är vårt Herrskap, och hvarföre är han vårt Herrskap? jo ty han gör och låter efter eget godtfinnande; men huru gör han det? jo med ett godt samvete. Sedan predikade han om den omskurne Segerherren, och sade han, denna segerherren vilja vi dela i tvenne delar, Första delen huru vi skola väl sluta det gamla året, och Andra delen huru vi skola väl börja det nya. Men ingen af dessa

[1] Antagligen Anders Hollenius, död obefordrad 1788. S. Cawallin: anf. st. D. 5. S. 454.

Segerherrens delar blefvo utförde, utan i det stället framkommo andre lika oväntade lustigheter. Här suto äfven stundom vi, Morbror och Montell; likaledes unge Smitten och Widell. Annars var den till Prästgården hörande stol midt före kyrkodörren. Där satt jag, när Klerk på predikstolen sade: Jag talar hvad andan för ögonblicket gifver mig in, ännu vidare till exempel, värdaste och med Jesu blod dyrt återlöste själar! Ni veten ej hvad dygden är, och hvarföre veten I det ej? jo; ty ingen har upptäckt det för eder, men jag skall säga er det, nå, hvad är då dygden? Jo, ännu vidare till exempel, mine värdaste! Dygden är Arons ringande Klockor, då han gick in i det aldra helgaste. Jag lade mig då ned i stolen för att dölja mitt löje, hvarefter Klerk vidtog sålunda: Här sitta bespottare ned i bänkarne, och jag vet hvad du bespottare tänker i ditt hjerta, Du tänker sålunda: Du Präster, Du Präster. Du står där och ljuger på Predikstolen, ty ingen kan komma emot dig med lärda argumenter och oppositiones, men kan någon stiga fram och säga, att jag ljugit på detta helga rum, han träde fram och kaste första stenen på mig. Därefter teg han en god stund och afbidade om någon ville komma, — åter vidtog han: men jag svarar dig du bespottare! dock icke jag, utan Guds anda genom mig. Nå hvad svarar jag dig då? jo genom min Guds nåd svarar jag dig följande, neml: detta: Tvi dig, Du bespottare! Tvi, Tvi, Tvi!

N:o 105 tillhörde äfven Qvinfolkaraden, där sutto Husmän, hvilka endast hade ett hus med en kåltäppa, och lefde af arbeten hos andra, kärringar och inhyses hjon, eller de som ej mera orkade arbeta, utan underhöllos af barn eller efterträdare på hemmanet, hvilket kallades att sitta på undantag. Där öfver och till en mindre del öfver Karlraden var en läktare för Drängarne.

N:o 106. *Tornförstugan*, här stod alltid en Kalkbänk. Midt uti sjelfva stenmuren var en trappa murad, som i en mörk gång ledde upp till de tvenne Klockorna.

N:o 107. En liten instängd hage eller lycka, som tillhörde Kyrkan och bortarrenderades till Herregården. Här såddes merendels Kummin.

N:o 108. Herrgårds Vången (gärdet). Här uppehöll sig den gräselige Herregårds Tjuren, hvilken vi kastade sten på, retade och härmade hans förfärande och illskna råmande, men vi hade den höga och breda gärdesgården till bröstvärn. — — — — — —

N:o 109. Här ifrån grinden gick vägen till Herregårdens gärden och till den däruti varande Källa, där förträfligt vatten hämtades. Man såg i djupet af denna lilla brunn det klara vattnet koka upp ur jorden. Vid källan var en damm, så djup, att hästarne kunde simma däruti. Hit anstälde man stundom Promenader.

N:o 110. Åt denna sidan taga Herregårds Byggnaderne sin början och sträcka sig rätt i Norr, Parallelt med Prästgårdens, utgörande sedan med en sträckning åt Väster en aflång fyrkant. Bönderne kalla alla Herregårdar *Hoggåren* (Hofgården). Således skulle denna mening: På Herregården får man ej se Herrskapet, men Inspectoren och Inspectorskan har jag ofta sett, då jag varit på dagsverke och arbetat, ja men har jag så! låta sålunda: *På Hoggåren får en inte se Herrskåvet, men Spätoren å Spätorskjan hår jå tit sett, då jå vatt på dajsverke å arbejat, ja hina dö hår jå så.* Men Christinehof, hvarest Alunbruk är, kalla de *Verket.* Där hade Herrskapet ett slags egen Domsaga och låto gifva dem spö eller prygel, som stulo ved, etc. Således har det kunnat hända, att då man på landsvägen råkat en bonde och frågat honom, huru långt han hade att vandra, så har han svarat: *Å kan tro, om jå ska nu sanningen si, så ska jå te Verket å piskjas, Gu bäre voss!* det är: Å! Ni kan väl tänka, om jag sanningen skall säga, så skall jag till Alunbruket och hafva prygel, Gud hjelpe oss så vist! — — — — — — — — — — — — — — — — —

Den som nu kommer till Högestads Prästgård skall finna flere förändringar, de gamle Namn hafva försvunnit, Morbrors kammare lär användas såsom Magasin, Salen och Gästrummen lära nyttjas bland de daglige rummen. Nya Trägården, gamla Trägården och Toften där emellan äro förenade, så att tillgången åt vägen är frånstängd m. m. Nu varande Kyrkoherden är Prosten Åkerman[1], som var min Faders efterträdare.

[1] Richard Åkerman, född 1753; kyrkoherde i Högestad 1786; död 1832. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 352.

Här ser man en Silvette af min Mor, Märta Helena Hahne, ganska lik sig, sådan jag aftog skuggan, då hon var omkring 40 år. (Bild 8.) Hon blef gift vid 24 års ålder, och dog 1812, 73 år gammal. Hon var Prästdotter från det äfven i Ystads trakten belägna Pastorat Nöbbelöf. Hon kände således i grund bestyret vid en Landhushållning. Sedan min Far vid 56 års ålder dött efter en vinter-resa till Carl, som då låg dödligt sjuk i Malmö, men tillfrisknade, då äfven jag i Lund för sista gången fick se Gubben; flyttade min Mor med Helena till Lund, där hon äfven så hederligen hushållade med ganska litet, som hon förut haft allt bestyret öfver ett stort hushåll, ja, hon blef till och med ännu stun-

8. Märta Helena Sjöborg, född Hahne.
F. 1738. D. 1812.

dom ett stöd och en tillflykt för oss. Glädjen öfver våra befordringar och förkofran förlängde hennes dagar. Hon fick se alla sina söner gifta och i god belägenhet. Mina Barn hade hon ofta tillfälle att jollra med. Hon hade, må hända, lefvat än längre, om Hon inga sorger haft, men utom andre bekymmer, dog Carl tidigt, äfven Gustaf, som hon mäst älskade, som ofta biträdde henne i hushålls ärender och som slutligen, vid afskedet från Högestad, for före henne till Lund med ett lass victualie varor och däråfvanpå en af Morbrors favoriter, sjelfva kattansiktet. Min Far var en stark, nitisk, kunnig, vitter och belefvad man, hade mycket vistats i Herr-

skapshus, och hade äfven rest i Tyskland. Häftig och sträng var han nog mycket såsom Far. Mig tycktes han mäst vara nöjd med, emedan han såg, att jag skulle blifva en älskare af Vettenskaper och Vitterhet. Min Mor hade däremot med mycken duglighet något sträft och oodladt i sitt dagliga bemötande, — men hon ville fägna alla, ville uppofra sig för sina barn, och hade hon någon ledsamhet, behöll hon den för sig sjelf. Gubbens bekymmer fick man däremot nogsamt höra af, i synnerhet sedan Carl blifvit militär och han började att behöfva Accord-Summor.

Slutligen må tilläggas, att af mina här nämde Syskon och slägtingar är Moster Stina eller Prostinnan Riis död. Min äldste Bror Carl Ulrik tjente först vid Artilleriet sedan vid Savolax infanteri Regementes Artilleri Compagnie, därefter vid ett af Gardes Regementerne, och slutligen dog han, såsom Öfverste Löjtnant vid Adelsfanan, på sin gård Edby på Svartsjö Landet vid Stockholm. Gustaf, som var näst efter mig i ålder, dog såsom kyrkoherde uti Langenhaushagen i Pommern. Min yngste Broder Adolf lefver, är Provincial Medicus i Bleking, och bor på gården Bustorp vid Ronneby, men efter ett anfall af slag har han blifvit mållös och oförmögen att sköta syslan, hvilken bestrides af dess Måg, Doctor Furst. Frälsaren säger, att vårt tal skall vara ja, ja, — nej, nej, och min Bror Adolf kan nu hvarken säga mer eller mindre, än ja och nej. Märkligt är, att han alltid, ehuru både mycket och väl tänkande, varit tystlåten och fåtalig. Vi båda voro till det yttre mäst lika Modren, då däremot de 3:ne öfrige syskon mäst liknade Fadren. Med själ, hjerta och tillgifvenhet, ehuru ej i tystlåtenhet har jag därföre med Brodren Adolf mäst sympatiserat. Carl hade inga barn. Gustaf hade Sonen Herrman, som är i Tyskland. Adolf har Sonen Harald samt Döttrarne Johanna Lovisa och Sophia Charlotta. Jag har Döttrarne Hilda, Augusta och Charlotte Louise, och hafva dessa samteligen ej annat arf att vänta, än Förfäders och Föräldrars Välsignelser, som, Himlen vare låf! äfven tyckes hvila öfver dem alla.

Handskriften till här ofvan återgifna skildring öfverlämnades 1896 af fru Helena Arfvidsson, född Johnsson, sasom gåfva till Nordiska museets arkiv och har, såsom öfverskriften visar, den bekante fornforskaren och lundaprofessorn Nils Henrik Sjöborg till författare.

Med sin äfven i småsaker utförda redogörelse för ett prästhus på landet under 1700-talets senare hälft — närmare bestämdt till tiden 1765—1785 — utgör hon en märklig föregångare till Samuel Ödmanns 1830 utgifna klassiska »Hågkomster från hembygden och skolan»[1] och försvarar väl sin plats som en intressant kulturbild från nämda århundrade.

Som det vill synas, har Sjöborg upptecknat dessa sina ungdomsminnen 1824, sannolikt åt sina döttrar[2] för att hos dem hugfästa minnet af det gamla farföräldrahemmet, men säkerligen utan tanke på deras offentliggörande för en större läskrets. De föreligga i två prydliga, till handstil, innehåll och utstyrsel fullkomligt lika exemplar, hvartdera med en plankarta i färglagdt stentryck öfver Högestads prästgård, med hänvisningar till texten och ett silhuettporträtt af författarens moder, prostinnan Märta Helena Sjöborg, född Hahne. Af dessa har det ena, det här återgifna, tillhört professorns yngsta dotter, Charlotta Lovisa, och det andra, som förvaras i Kungl. biblioteket, hans älsta dotter Hilda.

Manuskriptet återgifves i det närmaste oförändradt äfven med afseende på stafning och interpunktion. Endast några få smärre jämkningar och rättelser af originaltexten hafva gjorts, men med så lätt hand, som grannlagenheten mot författaren kräft, och efter jämförelse med det å Kungl. biblioteket befintliga exemplaret. Så-

[1] *Hågkomster från hembygden och skolan.* 1. Ett prästhus i Småland från förra århundradet. 2. Om disciplinen och lefnadssättet vid Vexiö skola och gymnasium intill 1780-talet. Uppl. 1, 2. Upsala 1830.

[2] De voro tre: Hilda, född 1807, död 1883, gift 1834 med den politiske skriftställaren Vilhelm Fredrik Dalman; Augusta, död ogift, och Charlotta Lovisa, född 1809, död 1835, gift 1829 med estetikern Nils Arfvidsson.

9. Nils Henrik Sjöborg.

F. 1767. D. 1838.

Efter pastellmålning af P. Lindhberg 1833.
Tillhör fru H. Arfvidsson, f. Johnsson.

lunda har prostinnan Sjöborgs biografi, som i handskriften finnes inflickad i beskrifningen nr 90, flyttats till uppsatsens slut, där äfven silhuettporträttet, utbrutet ur planen öfver prästgården, fått sin plats; vidare har en och annan oväsentlig redogörelse utelämnats eller förkortats, och slutligen har dubbelt v utbytts mot enkelt sådant samt en och annan konsonantfördubbling ändrats till enkel, dock endast i sådana fall, då stafningen varit vacklande.

Om professor Sjöborgs verksamhet såsom lärare och författare hänvisa vi till »Biografiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män»[1], som ger en utförlig bild af hans personlighet och lifsgärning. Ett kort anförande af de yttre dragen till hans lefnadshistoria torde vara till fyllest såsom text till det här efter en pastellmålning återgifna och hittills okända Sjöborgsporträttet från 1833 (se bild 9).

Han föddes i Högestads prästgård den 6 februari 1767, blef student i Lund 1783 och fil. magister 1787. Efter att hafva tjänstgjort såsom docent och adjunkt vid akademien från 1790, utnämdes han 1799 till professor i historia och innehade denna syssla till 1816, då han blef tjänstfri på lifstiden. År 1814 förordnades han till ett slags antikvitetsintendent med skyldighet att göra resor i landsorten, hafva tillsyn öfver Sverges fornminnen, uppsätta förteckningar och beskrifningar öfver dem samt insamla diplom och fornsaker m. m. Tiden efter 1816 tillbragte han dels på antikvariska resor i Sverge och Norge, dels och vanligast i Stockholm, sysselsatt med utgifvande af sitt omfattande arbete »Samlingar för Nordens Fornälskare»[2]. Han afled därstädes den 1 juli 1838, kort efter det han vid magisterpromotionen samma år blifvit jubeldoktor.

[1] B. 15. H. 1. Upsala 1847. S. 307 o. f.

[2] *Samlingar för Nordens Fornälskare*, innehållande Inskrifter, Figurer, Ruiner, Verktyg, Högar och Stensättningar i Sverige och Norrige, med Plancher. Tom 1—3. Stockholm 1822—1830.

PER GUSTAF VISTRAND.

4.

Skråå och Gillesreglor

för

Samptlige Mästrarna, Gesällar och Lärodrängiar

vthi Repeslagare Ämbetet.

Giffwinn

Dhen: 6: FEBRUARII, ANNO 1656.

Såsom H:s kongelige Maij:tt wår allernådigste konungh och Herre giärna Seer dhet MANUFACTURERNE tilltaga, och alla loflige handtwärken hafwa sitt tillbörlige esse, och fortgängh uthi wårt käre fäderneslandh, och detta icke ordenteligen kan winna sin fullbordan, medh mindre ett låfligit ämbete, och deß interessenter hafwa, wißa reglor, hwar effter dee böra lefwa: Så hafwa wij Underskrefne Ståthållare på Stockholms Slått, så och denna kongl: Residence Stadens förordnade Magistrat, här medh Reepslagarne, effter deras ödmiuke anhållande, een wiß Skråå, och Gillesreglor welat föreskrifwa, hwar effter dee sielfwa, så wäl som deras Gesällar, och Läropoikar må hafwa sigh att regulera och rätta.

I.

Om någon är sinnadt att blifwa Mästare i dhenna kongl: Residence, Siöö, och berömmelige handelß Stadh Stockhollm, då skall han alldraförst wara försedder medh sine richtige, och wällgällande, åhrlige bördz, och fullkommelige läro breef; Och sådan är hann förplichtadt att gifwa sigh ann hoos Åldermannen, och bedia att Ämbetet måtte komma tillsammans, igenom samma Åldermanns förbott; Och han skall strax afläggia eskie penningar, 1 D:r silfwermynt, och förbottspenningar Tolff öre silfwermynt. När detta är skedt, och heela Ämbetet wäl förnögdh medh hans bördz och lärobref, skall han sådan träda hoos een Mästare som är j Ämbetet, och är han een, som kommer in wandrandes, fremmande, arbeeta deer ett åhr, är han een, som här tillförende hafwer lärdt, och een infödd, ett halfft åhr, och när tijden är omkringh, göre sitt Mästarestycke, hwadh honom blifwer förelagt. Sätter han sigh deer emoott gifwe straff Tree daler silfwermynt, så och om hans läre- eller bördzbreef icke mätte befinnas j alla stycken gilt för ämbetet, skall han förskaffa sigh andra. När han och hafwer giordt sitt Mästarestycke, och Ämbetet hafwer deet beskådat, och icke erkändt för gått, då skall han arbeta på nytt igen, så länge och in till deß han lärer sigh bättre göra. Men erkännes twert om hans Mästarestycke för gilt, då skall han gifwa fem daler för Mästarekosten, deer till een Tunna Öhl, och gifwa j Ämbetes Lådann Tijo daler hwijt mynt.

II.

Mästarestycket skall wara. 1. Ett kabeltågh om Femtijo famnar långt, och fyra och een halff tumm tiockt. 2: Ett Skiött om tiugu famnar långt, fyrskäfftigt, uthi kabbelswijs geslagenn, och med een hardt ihn, om tree och een halff tumma tiock: 3: Een Smijdt fyrduchtigh, och med een hardt in, kabbelwijs geslagen, fem tumme tiock j halsjen. 15 famner.

III.

När han som mästar skall blifwa gör mästarstycket för långt, så böthe uthi Lådan Een daler silfwermynt, är deet för kort böthe twå

daler silfwermynt, är deet för tiockt, Een daler silfwermynt, är deet för smalt, twå daler silfwermynt: Går detta Mästarestycket uthi sielfwa wärket sönder, så skall han gifwa sex daler silfwermynt j Laget.

IV.

När nu ungebrodheren hafwer fullkommeligen uthrättat sina Ämbetes saker som honom pålagt war, då skall Åldermannen hafwa granna acht på ungebroderen, och förmana honom till att han strax träder på Rådstugun, och aflägger sin Borgare Eedh, föränn han på något sädt öpnar sin boodh, eller biuder till att försällja något goodz på Torget; försummar Åldermannen deet samma, tijger stilla, och icke förmanar honom deer till, skall han gifwa straff j Ämbets Lådan, Tree daler silfwermynt; Är och Ungebroderens egen försummelse, och han icke achtar deet honom befalles och påminnes, gifwe han j lådan dubbelt så myckit, deet är Sex daler silfwermynt.

V.

Sammalunda när dhenna unga Mästaren är allaredo fullkommeligen intagen j ämbetet, då skall hans rum wara nederst wijdh bordet; och när ämbetet skall wara, eller komma tillsammans, är ungebroderens plicht gåå omkringh och säija dee andra Mästarne till; Och den som är tilsagt och icke sigh inställer på sagdan tijdh eller Orth, gifwe straff Tiugu fyra öre silfwermynt, uthan han hafwer synnerligh förfall, medh siukdom, eller några andra wichtige ordsaker, som honom upphalla, att han ingalunda kan komma.

VI.

När någon will Mästare blifwa, och sigh befrijar, eller ärnar träda j gifftermåhl medh een Änkia, som är j Ämbete, eller een Mästares dotter, den samma skall hafwa halfparten omkostningen frij, som förmält är; doch lijgwäl göra Mäster kästen fullkommeligh.

VII.

När een Mästares Son trädher i Giifftermåhl medh en Mästares dotter, eller een Änkia, som är j Ämbete, han skall intet meer

gifwa, eller göra än den triddie deelen, hwadh som j Articulen förberördt är, och ett qvartal hoos een Mästare arbeta på sitt Mästare åhr; doch göre fullkommeligh sin Mästare kåst.

VIII.

Och Skall een Mästare haffwa macht att gifwa sin Son lööß, och säija honom frij för ämbete, när han kan spinna ett garn som uprichtigt och gått är; och när een Mästare Soon will Mästare warda, skall han och hafwa frij hälfften af omkostningarne som föreskrifwit är, doch lijgwäl icke wara frij för Mästare kåsten.

IX.

När och een Mästare i ämbete genom dhen timmelige döden afgåår, och hustrunn hans lefwer efter, skall henne warda förunndt till att bruka Ämbete fullkommeligen, som tillförende, så länge hoon lefwer, och sigh åhrligh förhåller, och icke träder inn j annat gifftermåhl, uthan hoon befrijar sigh j ämbete igen.

X.

När een änkia sigh wäll och åhrligen förhåller uthi sitt Änkieståndh, och den samma Änkia hafwer ingen Mästerswenn, så skall den Mästare som är j Ämbetet wara förplichtat, som twå Gesällar hafwer, mista een, och öfwerlåta bem:te Änkia den eena gesällen medh sigh, på deet hennes nähringh icke må henne blifwa förtagen, och hoon således ruinerat. Hafwer Änkian och een Poike som är inskrefwen j Ämbetes boken, emedan Mannen lefde, den samma poiken skall sine Läroåhr fullkommeligen hoos Änkian lära uth, och ingen poike effter Mansens dödh, är, eller blifwer henne effterlåtin, till att antaga, så länge hoon är een Änkia.

XI.

En Mästare uthi dhetta ämbetet så wäll som en annor Mästare den deer boor uthi andra små Städer, och är medh deßa Mästare

samhälligh och förlijcht, att han är een Ärligh Mästare uthi samma Ämbete; den samma skall gifwa sigh ann hoos Ämbetet, om han hafwer något till att uthrätta, som Ämbetes saker angåår; Och när Ämbetet kommer för hans skuld tilsammans, då skall han gifwa förboodh penninngar j Ämbetslådan, 24 öre silfwermynt. Een Mästerswänn när han will hafwa Ämbetet tilhoopa, skall han gifwa förbodh penningar Tolff öre silfwermynt; och när den eena hafwer något till att klaga på den andra, då skall han som klagar gifwa anklagare penningar Sex öre; och han som blifwer anklagat, och Sex öre silfwermynt, och sådan måge dee föra sina saker fram, doch med höffligit maneer, och beskedeligit taal och geenswar.

XII.

Ämbetet skall ORDINARIE alla QVARTAL komma tillsammans, och hwar Mästare skall gifwa och erläggia j Ämbetslådan sine qvartall penninngar, Nembl: Sexton öre silfwermynt.

XIII.

Om och dhetta kunde hända, då ämbetet är tillsammans, att någon af Ämbetsbröderna sigh förgrepe med håniskt ordh, eller wrångt taal emoot den andra, så att deer kunde endtså trätor och twijst dem emellan; den ordsaken deer till är, gifwe j Ladan Een daler silfwermynt, och om den eena försmädar den andra med skälsordh, så att han förkräncker hans åhrlige nampn, och kan deet samma icke bewijsa, böte Tree daler silfwermynt.

XIV.

När ämbetet är tillsammans då skall ingen sigh förgrijpa emoot den andra på nägott sädt, hwarken medh taal, eller gärningar, icke heller Gudz nampn mißbruka medh swordom, eller bandskap: den som detta gör gifwe straff i fattigh byßan, Sexton öre silfwermynt.

XV.

Ingen uthaff ämbetesbröderna skall sigh understå eller fördrista af haat och afwundh förachta dens andras arbete, och om någon blifwer befunnin deer medh, gifwe straff j Ämbetes Ladan, Twå daler silfwermynt.

XVI.

I offentelige marcknader eller ellies† dher mästarne äro tilhoopa, deras goodz och arbete att försällja, och någon kommer som hafwer lust till att kiöpslaga medh een Mästare, och den andra hans ämbets broder, lägger sigh emellan afläckar honom kiöpmannen, med ordh eller åthäfwor, roopar honom ifrån den andra, den som detta gör, skall wara fallen första reesan han der med beslåås, till straff uthi Ämbetes Lådan Een daler silfwermynt, och kommer han andra gången igen, skall han plichta dubbelt, och så offta han förbryter, skall han gifwa alt twenne reesor dubbelt.

XVII.

Ingen ämbetesbroder må göra dhen andra sitt folck afspännigh, deet ware sigh Mästareswän eller poike; förbryter någon j denna måtton, han gifwe straff j Ämbeteslådan, Twå daler silfwermynt.

XVIII.

Skall och i lijka måtto dhen ordningen blifwa achtat och hållin, uthaf Mästarne sin emellan, om deer wore någon Mästare j Ämbetet som Mästerswennerna luppo öfwerflödigt till, så att då Gesällar wille wara alla hoos een Mästare, och deer wore då een iblandh Mästarne, som ingen Mästerswänn hadhe; Så skall den samma Mästare, som mäst Gesällar hafwer, åsämjas medh den som ingen hafwer, och öfwerlåta honom een medh sigh, deer med att den samma Mästare icke måtte blifwa förhindrat, förderfwat uthi sitt handtwärck, och aldeles nähringslöös. Den Mästaren som lägger sigh här emoot, och icke will deet samma efterkomma, han plichte med Twå daler silfwermyntz straff j lådan; med mindre han haar sielf Gesällen särdeles införskrifwit.

XIX.

Ingen MästerSwen Skall fördrista sigh att träda ifrån sin Mästare uthan affkeedh eller Orloof, in till een annan, uthan såije j tijdh

till, och sådan medh hans minne drage hwart han will, om han icke längre hafwer lust till att blifwa hoos honom.

XX.

När een Mästare antager någon Lärodrängh först uthi Läran, då skall samma Lärodrängh hafwa och förskaffa sigh twenne borgen och Lyfftesmänn, så högt som Sex daler silfwermynt skola Lyfftesmännerna räckia handh före, och poiken skall wara född af ährlige föräldrar; och sådan han är antagen, skall han gifwa inskrifnings penningar Tolff öre silfwermynt.

XXI.

En Lährodrängh Skall lära Trij åhr, och om han löper borth uthur sina Lähreåhr, då skola dee samma som Lyfftesmänn hafwa warit, erläggia samma sex daler silfwermynt som föreskrifwit är, den eena halfparten uthi Ämbetes Lådan, den andra hälfften åth dee fattiga; så framt Mästaren icke igenom hårdt hållande, är deertill ordsaak.

XXII.

Ingen Lärodrängh Skall understå eller fördrijsta sigh att gåå olofligh, uthan hans Mästares weetskap och willja, uthur hans huus till att besökia någon af sin frendskap, myckit mindre att han blifwer twå eller tree Nätter uthe; och när hans Mästare klagar deeruthöfwer, och beswärer sigh för ämbetet, skall samma poike lära på nytt igen.

XXIII.

Sädhan een poike haffwer sina rätta läreåhr här wäl uthstått, så skall han reesa j fremmande länder och wandra på Ämbetet j trij Åhrs tijdh; deer effter då han igen kommer, så må han blifwa Mästare på wijs och sätt som ofwan förmäles.

XXIV.

Beslås någon som driifwer bönhåserij i dhetta Ämbete hwarigenom Måstarna j ämbetet lijda undergångh, denn samma som deer medh blifwer baar åtakin, skall mista sitt arbete, och tagas ifrån honom hans wärcktygh till wijdare besteedh.

XXV.

Blifwer någon aff ämbetesbröderna döödh, som inga medell eller lägenheet hafwer att komma till jordenn, skall blifwa hulpin medh så många penningar uthur Ämbetes Lådan, att han kommer nödtorffteligen, och uthan någon stoor öfwerflöödh, till grafwa; deet samma wari och förståndet om någon Måstare kommer af sigh, och faller antingen j stoor fattigdoom eller siukdoom, skall honom hielpas penninngar uthur Lådan: doch med deet wilkår, att när han kommer till hälßan igen, skall han tacksambligen alt betala, så framt Ämbetet, och samptlige Gillesbröderna, för sina särdeles ordsaker honom icke skänckia och af medlijdande efftergifwa samma penningar.

Effter föreskrefne PUNCTERS sätt och wijs skola detta ämbetesbröder, Måstare, Gesäller, och Poikar hafwa sigh att rätta. Medh warningh och förmaningh, att dee sigh icke j någon måtto emoot denna deras wälfångne Skråå, försee, wijdh pæn och straff, som deeruthi förmält finns. **Actum Stockholms Rådhuus den 6 FEBRUARII ANNO 1656.**

Jesper Krusbiörn

Jacob Grundell — **Hans Hanson**

Erich Rosenholm — **P. Prytz.**

Handskrift i folio, bunden i svart skinnband med guldprässningar. Å frampärmen står med förgylda bokstäfver: REPSLAGARE-SKRÅ ANNO 1656. Bandet innehåller 8 pergamentsblad och 10 pappersblad, af hvilka två pergamentsblad och alla pappersbladen äro oskrifna. Nr 16,369 f i Nordiska museet.

Bild 10 (se nedan) återgifver repslagarämbetets i Stockholm sigillstamp, hvilken förvaras i Nordiska museet.

ABRAHAM AHLÉN.

5.

Embetz Skrå

För

Peruque Makare Embetet

I

STOCKHOLM.

1:o.

Peruqve Makare Embetet må hafwa sitt Gille och Samman-kombst utij Ett af Stadsens Huus och på det Ställe som **Magistraten** i anledning af **Kongliga Maijstets General Skrå Ordning** det gättfinnandes warder.

2:o.

Peruqve Makare Embetet tillkommer att handla med Håår, Giöra **Peruqver** af allehanda Slag och **Sorter**, jämbwähl **Turer Pantoûrer**, Brude och Håår Mössor, och må ingen utom deras Embete några **Peruqver** eller Manfåldtz **Tourer** förfärdiga wid **Confiscation** af wahran och första gången han där med beträdes 40 m Silf:r m:z Straff och där han widare igen kommer blir han med Dubla Bötor Ansedd.

3:o.

Ingen utom Embetet hafwe Tillstånd annorledes än i denne Punct förordnat finnes, att uphandla och försällia håhr, men Embetet wara tillåtit att upköpa håår, dock intet att Sällia dåth åth någon främmande eller Oarbetat uthskieppa wid straff som föregående **puncter** innehåller, och skall wid lijka Wijte ingen utom Embetet som på landet eller i Städerne något hår upköper ware äfterlåtit samma sitt uphandlade håår åth andre än **Peruqve** Makare **Embetet** försällia, ståendes **Peruqve Makare Embetet** elliest fritt, att uthskicka på landet qwinfälck eller andre, hår att upköpa som härtills wahnligit warit hafwer, eij må någon Gesäll utom sin Mästares wettskap upköpa eller förarbeta hår wid samma straff.

4:o.

När en Gesäll i anledning af Konglige Maijstetz Generale SkråOrdning will blifwa **Mästare** och **Embetet** Ordentligen äskatt, skall honom fölliande **MästareStycke** föreläggas En Lång och En Spansk **Peruqve** af rena Goda håår wähl tillredd och arbetad på det sätt som Brukeligit är, hwilket MästareStycke han en Månad där efter äger inför **Embetet** upwisa wid En D:r Silfr mz bötor för hwar dag som försummas, och där det richtigt befinnes, förklaras han då för **EmbetzBroder.**

5:o.

Alla Upstädes Mästare som eij äro med Kongl:e Maijsz eller **Kongl:e Commercie Collegij Speciale Skrå Och Previlegier** försedde, skola **Särtera** och hålla sig under **Stockholms Skrå** i anledning af Kongl:e Maijs:z **Generale Skrå Ordning** elliest skola de som andra Bönhåsar ansees.

6:o.

Embetet må hålla sine QVARTALS sammankomster efter Kongl:e Maijs:z Nådigste förordning, och då bör hwar **Mästare** till lådan årlågia En D:r Kop:r M:n.

7:o.

Gesällerne skola efwen hafwa sin Låda på Rum och ställe som Mästerskapet gåttfinnandes warder, hwar med Twänne **Mästare skola** hafwa **upsicht** och en Ålt Gesell och En Ung Gesell förordnas som för Lådans **Medel**, icke allenast skola giöra Räkenskap utan och tillsee att en godh Ordning hålles ibland Gesällskapet och **GeneralSkrån** efterlefwes, skolandes deße **Mästare** så wähl som Gesäller Wid hwart annat Åhrs sluth ombytas, och andre som i Åldren och Ordningen äro närmast och pröfwas skickelige tillsättias uti deras ställe.

8:o.

När någon Gesäll Wandrande ankommer, har han sig hoos Åldermannen och Lådmestaren att angifwa hwilken honom genom Ålt Gesällen låter omskåda och inskicka hoos den **Mästare** som honom efter Ordningen bör hafwa, Men förskrifwer någon åth sig Gesäll, böör han och låta **Ålderman** samma bref underskrifwa, så frampt den samma giälla skall.

9:o.

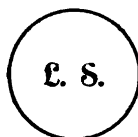
En LähroPoicke, som sine Läro Åhr uthstått och blir uthskrifwen, skall första halfwa Åhret sedan han är worden Gesäll hoos sin Lähromästare förblifwa emoth **Twå** D:r Kopr:mz eller högst halfannan **Carolins** Wekolöhn, så frampt **Mästaren** dät åstundar och eij will sielf gifwa honom Affkied.

10:o.

En Mästare skall eij Låta inskrifwa mer än een Poicke tillika och på en gång, dock när den har halflärt, må honom tillåtas den andra att inskrifwa låta.

Uthi alt öfrigit har detta som dee Andre Embeten i alle måhl att ställa sig **Kongl:e Maijstetz General Skrå Ordning** till Effterrättelse.

STOCKHOLM den **Siuende December Åhr** effter **CHRISTI Börd Ett Tusende Siuhundrade** och **Elfwa.**

På dragande fall och **Embetes wägnar.**

Fabian Wrede.

I: C: Fleming. I: SillfwerCrantz. G: Wallrave.
Johan Stiernhöök. S: Ehrenstedt.

David Sylvius.

Om handskriften se sid. 103!

6.

Artiklar

För Samptelige PERUQVE Makare Gesällerna hwar efter de hafwa sig att rätta

Stockholm den 14de Octobr Ao 1712.

1:o.

En Gesäl som Nyß är uthlärder och **utskrifwen, skall ett Halft Åhr förblifwa hoos sin LähreMästare,** efter det låflige **Peruqve** Makare **Embetetz** undfångne **Privilegier** och om han sedan Åstundar **Condition** hoos en annan, bör han sig hoos **Lådemästarene** angifwa; så wähl som **ÅltGesällerne,** hwilka äga honom genom **UngGesällen** ånskåda, till den **Mästare,** som ordningen tillkommer, och honom uti arbete will behålla.

2:o.

Sedan Gesällen genom anskådning är kommen till en Mästare, att arbeta på prof 14 dagar, skall Gesällen intet wara befogat mera begiära uti Weckolön än **Twå** D:r Kop:r Mt, Men om Mästaren finner Gesällen mera kunna förtiäna må han till det högsta gifwa honom **Tree** D:r Kop:r mt och sedan de 14 dagar äro förbij må Mestaren med Gesällen **accordera,** som han fins dugelig flitig och **Capabel** till hwilken Gesäll som mera begiär plicte en weckolön hälften till Gesäll Lådan, och hälften till Gesällernes förtäring.

3:o.

Alle Främmande Gesäller som resande ankomma, skola hoos Ålderman sig angifwa och där sitt richtiga bewis uptee, så wähl om deras richtiga förehållande, som och att dee sine Lähro Åhr redeligen och wähl uthstått, och när de det giort må de gå uti **Condition** hoos den Mästare, som de äro richtigt förskrefne af eller och den dee |: om de eij äro förskrefne :| efter Ordningen blifwa inskådade hoos; dock **observeres** wid anskådningen att hoos den Mestare som har 2:ne Gesäller, skådas ingen widare inom deß de andre Wärkstäderne, som hafwa antingen en ell:r ingen blifwa försedde; hwilket äfwen om de utlärde i den 1:o § bör förstås.

4:o.

Hwar och **een Gesäll som blifwer inskrifwen uti Gesällernes Matrickel**, skall derföre gifwa till Gesällernes Låda **Tree** D:r Kop:r och 12 ö:e Kop:r Mt. till de fattige.

5:o.

En Gesäll skall så wähl Winter som Såmmartid, wara plicktig Klåckan 6 om Mårgonen att wara uti fullt Arbete, och där med **Continuera** till Klåckan 9 om Aftonen hwilken det försummar böte 4 öre Silf:mt till Gesällernes Låda.

6:o.

Gesällerne skola wara förplichtade att hålla sig sielf dugelige Kammar af Fijn och Grof **Sorte**, som behöfwas kan; jämbwähl med Sax Synålar och Syring wara försedde, wid 6 ℛ Kop:rmt böter i lådan om Mästaren klagar däröfwer.

7:o.

Gesällerne är tillåtit att Krusa upp gambla Peruqver, jämbwähl pudra och kamma, hwar af Mestaren halfparten tillkommer, hwilket dock

skall skie uti deras Fristunder, dock skulle hända sig att sådant fordras strax, och icke kan hafwa anstånd, må sådant skie med Mestarens **Consence,** män där nya hår skola tillsättias, kommer det Mestaren allena till.

8:o.

Hwar och **En Gesäll ware förbudit att giöra Nya Peruqver;** utan allena en om Åhret för sig, som han bär på sitt hufwud hwartill han **Materien** af sin Mästare för billigt prijs äger sig tillhandla, och må ingen Gesäll någon Håårhandel drifwa hwarken in eller utom sin Mästares Wärkstad, där Mestaren sielf eij wet därutaf, och där till samtyckt. Hwilken som annorledes giör böte **Twå** D:r Silf:r M. till Gesällerna; förutan wad Mästarens Skråå innehåller.

9:o.

Ingen Gesäll skall understå sig att arbeta hoos någon Böönhåås eller för sig sielf; där någon blifwer därmed beträdd skall han böta till Lådan **Twå** D:r Silf:r M. och till de Fattiga ½ D:r Silf:m där han åftare igen kommer böte Andra gången dubbelt Tredie gången Tredubbelt.

10:o.

Hwilken Gesäll som omgås och **dricker med en sådan som** antingen arbetar för sig sielf eller hoos Bönhåser, och han blifwer där med öfwertyat, han skall förklaras owärdig att arbeta hoos en ärlig Mästare intill deß att han aflagt böter till de fattige 16 ö:re Kop:r Mt jämwähl till Lådan 16 ö:re Silf:r Mt första resan andra gången dubbelt Tredie gången 3=dubblt och så widare till deß han sig besinnar.

11:o.

En Gesäll ware tillåteligit när en Mästare gifwer honom afskied efter **Ordningen** låta sig hoos en annan Mästare anskåda, där och den samma Mästaren skulle gifwa honom afskied tillåtes honom på samma sätt sig anskåda. Men eij widare utan när den samma gifwer honom afskied

skall han skaffa sig ett richtigt **attestatum**, och hoos Ållderman där med angifwa och sitt resepaß uthtaga.

12:o.

När en Gesäll sielf tager affkied till låtes honom eij att anskådas till någon Mestare widare utan måste han resa med mindre han ärlägger böter **En** D:r Silf:r Mt till Gesäll Lådan och 8 ö:e Silf:r **Mt** till de fattige och låta då sig sedan än en gång anskåda. Men om han eij med den Mestarn är belåten, må han resa och när han **Halft** Åhr hoos een ärlig Måstare neml:n utom Rijkes Arbetat och Återkommer och då **Tredie** gången som i näst föregående **puncten** förmähles hafwa frihet sig att anskåda.

13:o.

En Gesäll som antingen will resa eller hoos en Annan Måstare Arbeta när han åhrlagt det straff som i näst föregående § förmähles skall 14 dagar föruth sin Måstare därom tillsäija wid **En** D:r Silf:r Mz straff till Gesällernes Låda och 8 ö:e Kop:r Mt till de fattiga.

14:o.

Såsom Gesällerne hafwa sin egen Låda och det för deras nytta och richtighet skull är skiet Ty skole deße **Articklar** af Bisittaren och Åltgesällerne wid alle **Qvartaler** upläsas; och då gifwer hwar Gesäll 16 öre Kop:r Mt i Lådan och den som är bårta eller deße penningar eij åhrlägger öke samma **Summa** wid näste sammankomst till halfparten; där och **Artiklarna** eij upläses böte Åltgesällen 16 ö:e Silf:r Mt till Lådan. **Actum ut Supra.**

Johan Joachim Geist:
Ålterman

Friederich Töhr
Bisittare

Anders Swartt
Bisittare

Såsom föregående af Ålderman och **Bisittiare utaf Peruqve Makare Embetet** för Gesällerne fattade **Articklar** finnas med Kongl:e **General Skrå Ordningen**; så wähl som **Embetz** enskijlte **Privilegier** enlige. Ty blifwa dee nu förtiden **approberade** och gillade. Hwilket här med **attesteras. Stockholms** Stadz **Embetz** och **Bygning Collegio** d:n 30. **October Anno** 1712.

Uppå det Låflige **Collegij** Wägnar.

Magnus Huss.
Colleg: Not:

Handskriften upptager både perukmakarnes ämbetskrå och deras artiklar för gesällerne. Hon är bunden i brunt skinnband i stor oktav, med guldprässningar och guldsnitt samt med spår af blå och gula knytband af siden. Å frampärmen står med förgylda siffror 1714:. Bandet innehåller 8 skrifna och 4 blanka pergamentsblad. Af dessa senare är ett inhäftadt framför ämbetskrån, ett framför artiklarna och två efter dessa. Handskriften har nr 71,632 i Nordiska museet.

Bild 11 (se nedan) återgifver perukmakarämbetets i Stockholm sigill, sådant detta förekommer i lackaftryck å ämbetets handlingar från 1720, i Nordiska museets skråarkiv. Huruvida ämbetet, som fans stiftadt åtminstone 1695, kanske tidigare, haft någon äldre stamp än den här återgifna, är icke kändt, ej häller hvart originalstampen till nedan afbildade sigill, som finnes användt å handlingar från ofvannämda tid till slutet af 1700-talet, tagit vägen.

ABRAHAM AHLÉN.

7.

ORDO VICINALIS.

Eller

Byy- och Granne ordhningh

Hwilken af oß vndertecknadhe samptlige som byggie och boo i Hargboobyyn vthi Wäätöö sochen skall flijteligen och grannerligen observeradt och i acht tagen blifua, effter alle sine puncters innehåld, Som fölia.

1. Att alle som boo i be:te byy, skole wara förplichtadhe hwar medh annan hålla effter Sweriges Lagh hägn och stägn; hwar som finnes försumelig här vthinnan, sedan han een och annan gång är tilsagd, och låter så ther igenom skee skadha, på ett eller annat som hanß granne tilhörer. Han skal förste reessan vpfylla skadhan, och ther ofuan vppå bötha 6 mk hwitt mynt till kyrkian.

Annan gången dubbelt, och så alt bortåht.

2. Skeer skadan igenom hanß egne gårdar[1], och Creatuur, böthe dubbelt så mycket, och vpfylle skadhan.

3. Hwar som finnes effter Walborgzmeßo dagh, sedan alla ängiar, hägnar, öijar och holmar äro frijkallade vndan beethen, in till dheß höet dher af bergat är, insleppa sijna öker, fää, fåår, getter, kalfuar, bockar, killingar, gumsar, lamb eller föll, inom grannarnas hägn och stägn them oåhtsporbh, hafue för-

[1] *gårdar*, gärdesgårdar.

werkat samme Creatuur till Dannwijken[1] etc. Och skole the andre grannarna dhem vthan någon skons- och dröggzmåhl vptaga, och dijt förskicka.

NB. Will eganden dhem igenlöſa, stånde honom fritt, för så många penningar the tå kunna kosta.

Finnes någon i byyn, som vpsläpper ängh, gierde, öö, holma, wreet eller teppa, för än altsammans af hwario granne är lagligen heembergat, Skall han betala skadhan och tages ifrån honom hanß bätsta koo eller oxe, och gifuas them fattigom. 4.

Är ock någon så geenwördigh, att när han hörer en äng, gierde, öö, holma, wreet eller teppa warda frijkallat intil ytterſta höſten ath beethas, han tå insleppe något Creatuur sitt eller annarß, skall han bötha till kyrkian 1 Rdr in spec. 5.

Skeer någon skadha medh tiufnat på ens annarß fiſketygh, såsom är Noot, Nädt, Ryßia, Katza, Kaßa, och tiufuen warder eij gripen medh ferskan gerning och fullom wittnom; Tå skola alla grannarne komma tilsammans, läggia henderna på Laghbokena och medh Edh befrija sigh, sin hustro, sonn, dotter, drengh och pijgha, gitter han eij Lagh gånga, skall han hafuas till tinget, dher ståå een tiufua rätt, och sedan drifuas af byy. Icke allenast för sådan tiufnat, som skeer på fisketolom[2]; Vthan jemwel för aller annor tiufnat som i byyn skeer. Thet ware sigh medh sädh af åker eller qwarn, höö af annarß teegar, lijn, hampa, kåhl, ärter, Rofwor, böhnor eller hwadh thet helst wara må, ware Lagh samma. Men kan någon blifua mißtänkt, och then samma will eij förekomma, och wäria sigh medh Edhe som för åhr sagdt, Skall han blifua fulkombligen derföre hållen, till dheß han sigh för tinget medh sex manna Edhe efter Swериges Lagh frij göhr. 6.

Böhra alla grannarna som i byy boo samse wara i Idhebadh[3], tå the wenta honom om Pingesdagz tijdh, så att ingen driſtar sigh eenskylt bruka medh någon noot emoot honom, för än alla grannarna hafua samsatt sigh, och ther om rådhgiordt; Vthan så är att man honom oförwarandes öfuerkommer, tå må then som honom funnet hafuer försökia sin Lycka: Doch medh 7.

[1] Danviken, Danviks hospital i Stockholm, barmhertighetsanstalt, hitflyttad 1551 från Gråmunkeholmen i samma stad.

[2] *fisketol*, fiskredskap.

[3] *idebad*, idlek, af id (fisken) och ett gammalt landsmålsord bada eller badda med betydelsen leka, rasa.

deße willor, att han en deel och låtz effter hwarß proportion sina grannar meddelar. Och dheßföruthan, kyrkioherden sin tijonde lått. Hwilken här emoot handlar, och han öfuertygat warder medh skiäl och wittnom, hafwe förwerkat bådhe noot, bååt och fiskar etc.

8. Såsom vprichtigheet och enigheet wäll allom menniskiom prydher och anståår, besynnerligha när grannar som tilhopa boo vthi byy kunna förlijka sigh; Så skole och wij inbördes oß påminna, taga oß till wara för alla tilfellen till Splijt och Oenigheet, såsom är baaktaal på wår nästa, skiels och oqwedins ordh, och Christna them widh annat Nampn. Eller hwadh mehra sådant.
Then ther medh warder bahr åtaken och skälika til bunden, plichte först effter Lagh, böthe sedhan ther ofuan vppå till kyrkian en kanna wijn.

9. Hwar som finnes så obilligh, att han inmenger sigh vthi enß annarß Strömminge warp, den natten hanß granne bordhe, och ordningen honom pålöper, i hanß nähr- eller frånwahru, och warder ther medh Lagligen öfuertygat, hafue förwerkat sin noot eller bååt.

10. Kan ock wäl finnas några så kargha, som fårdas medh stödninge Eld[1] i wikarne om höften effter helgonmeßo[2], skatzlafijsken[3], och således förderfua Lyntninge fijske[4]; Men hwilken effter denne dagh dher medh warder beslagen, hafue förlist bådhe bååt och jern, gånge ther ofuan vppå qwitt Lyntningen om winteren ther effter.

11. Låfuar een af grannarna vhtom the andres wetskap, någon vhtbyes[5] eller fremmande hugga på heela byßens egor, Timber, Weedh, bååtwerke elle hwadh thet kan heeta, bööte een Rdr til kyrkian, ther ofuan vppå, dhen, yran som hugger.

12. Kan ock någor finnas som heemligen practicerar medh någon vhtbyes, och lofuar honom hugga, säger sedan neij för grannarna, och blifuer ther medh öfuertygat; Skall han bötha 2 Rdr till kyrkian.

13. Ingen fördriste sigh heller hugga någon fördeels weedh, eller Swidiar[6] på bysens skogh, vthan heele byns iackordh och minne; dhen detta gör, han skall hafua förlist sitt arbete, betala skadhan, och bötha 1 Rdr.

---

[1] *stödningeeld*, ljustring vid bloss.
[2] *helgonamessa*, 1 november.
[3] *skatzlafiske*, möjligen fiske med puls.
[4] *lyntningefiske*, fiske med nät under isen.
[5] *utbyes*, utom by boende.
[6] *svidiar*, svedjeland.

Finnes och någon som annarß gårdar eller hagh af afwundh och medh wäldh nederrijfuer eller hugger; Han skall först plichta effter Lagh, och bötha een Rdr till kyrkian. 14.

Sedan alla grannarna hafua nu Laghligen hägnadt och stängdt, kan någor finnas i byy, som så okyndige hästar hafuer, att them ingen stängzle vthe håller. Hwarföre skall eganden wara förplichtat, honom fångzla så att han icke kan flyia[1]; Försumar någon thet af Treslo, sedan han är ena och andra reeßo förmanadt, skall hanß häst eller ööк vptagas, och eganden för olydhno plichta en Rdr till kyrkian. Komber han andra reßone igen, hafwe förlorat hästen till Hospitalet. 15.

Skole och alle grannarna wara påminte att förwara sina poikar och flickor, the ther ännu öfuermagar ähro, att the ingalunda tilfoga sinom nästa några skalkestycken på ett eller annat, ehwadh thet tå wara må, blifna the ther medh gripne; Skola först barnen mista ryghuden, af them the hafwe skada tilfogat, och sedan föräldrarna bötha til kyrkian 2 dr kopparmynt. 16.

Hwadh mehra är til achtandes af them som godh gransämio willa hafua, finnes thet noghsampt klaart vthi Sweriges tryckta Laghbook. Hwar före låte wij här medh beståå, och sluta oß i thet öfriga vnder henne. 17.

Att detta ofuan skrefna alt af oß godhwilleligen samtyckt, och oryggeligen hållet warda skall, Stadhfäste wij medh wåra Nampn och wahnlige bomerken här nedan vnder.

Actum Wätöö Prestegårdh den 15 April Åhr 1653.

Andreas Joannis Hielm[2]
Wäthöö past. (sig.)

Pedher [bomärke] Hansson ibidem

Nielß [bomärke] Ehrsson i hargh

Johan [bomärke] Frantzon ibid:

Waste [bomärke] Ehrsson ibidem

Erich E F Frantzon ibid:

[1] *flyia*, hoppa öfver stängsel.

[2] Andreas Johannis Hielm, prästvigd 1622, kyrkoherde i Vätö 1651; död 1679. Han tillitade 1621 en signare Johan Ersson i Svartedalen i Knutby. Anklagad härför, erkände herr Anders sig hafva rådfrågat Johan Ersson »såsom en annan enfaldig Medicum, som kunnig vore på naturliga medel att bota hufvudverk och med rökande göra en not lyckligare, hvilket naturligt är och brukas af mångom». Likaledes erkände herr Anders, att han hos samme man sökt bot för sin brygd, »som icke ville rinna utan många tunnor malt för honom förskämdes, efter det vore förgjordt». J. E. Fant: *Upsala ärkestifts herdaminne*. D. 3. Upsala 1845. S. 453.

Anderß Ehrsſon ibidem

Anderß Matzon ibid.

Erich Ehrsſon ibid:

Erich Matzon ibidem

Oluff Matzon ibid.

Oluff Ehrsſon ibid.

Pedher Waſtesſon ibidem

Erich Ehrsſon ibid:

Anderß Andersſon ibid.

Originalhandskrift i kvart, utförd med vacker handstil på tre pappersblad utan särskildt titelomslag. Alla namnteckningarna utom pastor Hielms äro gjorda med samma hand som texten. Pastor Hielm har bekräftat sin underskrift med ett litet åttkantigt sigill i rödt lack, innehållande en sköld med en fogel på kvist och däröfver initialerna A. I. S. Handskriften, som förvärfvats af Nordiska museet mot en afskrift af originalet, har till sista tiden tillhört Hargs bylag i Vätö socken i Uppland. Nr 44,845 i Nordiska museet.

PER GUSTAF VISTRAND.

8.

Byordning vid Iärstad by.[1] Nembl:n.

1:

Den som försummar, at utan ringaste uppehåll til sin granne fortskaffa den af åldermannen honom tilsända budkaflen eller blifwa utan laga förfall borta, då han af åldermannen kallad är, böta första gången 8 öre silfwermynt, andra gången dubbelt.

2:

Öfwerfaller någon af byemännen ålderman, med oanständige ord eller utbrister i eder och swordomar, plickte En D:r Silf:mt eller mera, efter omständigheterna, som brottet är till.

3:

Den som eij sätter sin felagtige giärdesgård innom den tid som förelagd är, i fullkomligit stånd, plickte 2 öre Silf:rmt, böte för häst, nöt, eller swin 4 öre Silf:rmt, get eller får 2 öre Silf:mt Kidd eller Kalf 1/2 öre silf:rmt.

4:

Likaledes böra alla grindar, hwarest de behöfwas hållas i godt stånd, så at därigenom inga Kreatur inkomma, warder det för-

[1] Järstads by i Järstads socken, Göstrings härad, Östergötland.

summat plickte 8 öre silf:rmt, och ärsätte skadan, wid samma plickt böra alla led, och öppningar på winterwägar straxt om wåren upfredas.

5:

Den som eij håller sina aflopps och flodiken wid mackt, böte ett öre Silf:mt för hwarie 8:de famn, och betale des utan dikarelön särskilt.

6:

När Sädes tiden infaller skola alla gärdesgårdar wara upfredade wid 1 D:r Silf:mt plickt, skulle någon sedan sådt är, insläppa sina Kreatur, böte för hwarthera jämte skadans ärsättjande 8 öre silf:mt, och ware wid samma straf förbudit at uprifwa sin gärdesgård omkring trädes gärdet, så framt icke alla grannarna därom öfverens komma.

7:

Den som om hösten eller wintren insläpper lösa Kreatur på Rågen at beta, utom grannarnes öfwerens kommelse, plickte hwarie gång 8 öre Silf:mt för hwart Kreatur han således insläpt.

8:

Om någon om wårtiden, sedan Kiälen är ur jorden, utan öfwerens kommelse insläpper hästar eller andra Kreatur i ängarna til bete, pligte 8 öre silf:mt, för hwart Kreatur, och ware ändåck förbunden at Kreaturen straxt åttaga, samma plickt ware för den som om hösten låter beta ängarna til skada för nästa års gröda, utan när den förste[1] tager ut, skall och den andra äfwenledes, och så wid samma plickt elliest.

9:

Den som efter såningen wår och höst, fårarna emillan åckrarna eij upkiörer, och rättar efter Råmärcken, 2 öre Silf:mt.

---

[1] Otydligt i handskriften.

10:

Några dagar innan slåttertiden infaller, böra grannarna öfwerlägga med hwarandra, när de willja begynna at slå sina samfälta ängar och hagar, börandes tegarna en eller flere dagar til förene utstakas och utwadas[1], försummar någon detta pligte 8 öre silf:mt, första gången, andra gången dubbelt, alla böra på en gång slå, så att den ena eij trampar, eller nedkörer den andras gräs, slår någon sedan det utwadat är, öfwer rätte linien uppå sin grannes äng, betala gräset dubbelt til baka, och pligte däs utan 1 D:r Silf:rmt.

11:

Alla nödiga wägar innom ägorna, samt til och ifrån byn böra grannarna emillan fördelas, försummar någon wid macht hålla den bro, eller wägstycke, som honom tilldelt är, böte 8 öre Silf:mt, skulle han ändåck treskas hafwe ålderman magt at för lego låta laga det som ogilt är, och sedan af den treska efter godt finnande legan, jämte böterna uttaga; lösa flyttebrodar, skola i hwar by hållas, til dikens bewarande, och kunna åboerna sättja sig tilsammans, och sig om broens byggande och wid macht hållande förena, hwillcken som en sådan bro af wårdslöshet sönderkiör, eller elljest fördärfwar, ware plicktig den samma straxt laga, och i sitt förra stånd sätta, den som af samma bro, sidst om hösten sig betjänte skall och wara skyldig den at hemföra, och öfwer wintren i förwar hålla, hwilken som här emot bryter, pligte efter omständigheterna, som byamännen skjäligt pröfwa.

12:

Ingen ware efterlåtit, at utom samtelige grannars öfwerens kommelse beta eller tiudra sina Kreatur uti äng eller sädesgärde, änskönt det skedde på hans ägor, giör någon det, pligte hwarie gång, för hwart Kreatur 1 D:r silf:m.

---

[1] *utvada*, uppgå gräns mellan ängslotter.

13:

Om wåren böra inga Kreatur uti samfälte hagar insläppas, innan grannarna sig förent, så wäl om tiden, när sådant skje må, som om antalet, och hwad Slags Kreatur, de willja där insläppa, lika ledes bör förhållas om hösten med ängarna, sedan de äro afbärgade, hwar som hälst här emot bryter, pligte 16 öre Silf:m. för hwart Kreatur, och ware ändåck förbunden att Kreaturen straxt uttaga.

14:

Ingen ware tillåtit at kiöra ut stängsel til någon felagtig giärdesgård, uti samfält äng, eller haga, sädan Kjälen är ur jorden, giör någon häremot, pligte hwarje gång 8 öre Silf:mt.

15:

Uti samfälte ärtte lyckor, bör ingen tillåta sina barn eller andra, at gå och pläcka ärter til Kokning, utan om sådant bör tillåtas, böra samtelige grannarna, där om tilsägas, på det ingen må, där wid giöra den andra förnär, eller sina grannars åckrar nedtrampa, böte hwarje gång 8 öre Silf:mt.

16:

När Säden på åckren är uppmäijad, och rökarne ännu stå under bar himmel, förbiudes axplåckning, wid 16 öre Silf:m. pligt. för den som här emot bryter.

17:

Skulle sedan åldermannen sammankallat grannarna och de sig förena om det arbete de då willja begynna, det ware sig antingen slåtter eller hälst det wara må och någon i byalaget däruti finnes efterlåten tresk och försumlig, hwarigenom de öfrige i sitt giöromål blefwo hindrade, ware de då eij skyldige att wänta på dän tröga, utan hafwer frihet sitt arbete fullända, och han skylle sig sielf för den skada han lider, men där någon för åkåmmen nöd, eller fattig-

dom, eller annan oförmögenhet, eij hunne med att fullborda sitt arbete, som byens angelägenhet fodrar, niute han då i bergningstiden med mer hielp af grannarna, hwaremot han antingen, med annat arbete, eller skjälig betalning, efter åldermannens bepröfwande; bör däm deras beswär ärsätta, wägrar han det, böte då efter byalagets godt finnande.

18:

Den som inhyses hion eller annat folck af mindre frägd på sina ägor intager innan grannarna gifwit sitt bifall där till, pligte 16 öre Silf:mt och ware ändåck förbunden, att slike personer straxt bortskaffa, där byemännen sådant begiära och påstå.

19:

Alt ifrån Kiälen går ur jorden, tils hon åter Kiälad warder, bör swinen wara ringade, och skola de ändå när säden inkiöres, wara instängde och ur wägen, hwar som här emot bryter, pligte för hwart swin 8 öre Silf:mt.

20:

Bar Eld må eij bäras hemman emillan, eij eller i stall, fähus, lada, eller annat uthus, och skall jämwäl i desse rum alt tobaks rökande warda förbudit, eij må eld lemnas osläckt eller owårdat i Kiölna, badstuga eller Smedia, wid 16 öre Silf:mts pligt.

21:

Alla i byalaget bör wara måne om, enär wädret står åt halmtaken häftigt, at de då däs mindre lägga på elden, giör någon här emot. pligte 8 öre Silf:mt.

22:

Alla böter, som efter denna byordning äro utsåtte, äga åldermannen af den brotslige at uttaga, och där den, som til böterna förfallen är, skulle wägra at däm straxt icke betala, hafwe han då

8

macht, att af gensträfwoga taga pant, och lägga honom wiss tid före, innom hwillcken han den inlösa må, försummar han det, warder panten til den mäst biudande försåld, och öfwerskåttet sedan böterna guldna äro, honom återstält, skulle någon wara så obetänckt, at under en sådan förrättning med hugg och Slag, eller oanständige ord, öfwer falla den som denna utmätning förrätta pligte 16 öre Silf:mt.

23:

Desse böter skola anwändas til något nyttigt arbete, som är gagneligit för denna byen, denna byordning antages och underskrifwes med namn, och bomärcken af byamännen til efterlefnad. Iärstad den 17 Marti 1790.

Gabriel Hagrelius[1]

Anders Larsson
A. L. S.

För Bonde präste gården
Johan Molin

För Rosendahl
Anders Carlsson.

Johannes: Svensson

Håkan Pers son

Måns Hansson[2]

Anders Andersson

Originalhandskrift i kvartformat på fyra opaginerade pappersblad med särskildt titelomslag. Å dettas första sida läses dels titeln: »*Byordning vid Järestad By*», dels: »Fastställd. § 59. År 1791. den 15. Martii wid Göstringshärads Vinter Ting uti Hogstad förehafd, gillad, och fastställd, Intygar på Härads Rättens Vägnar Jacob Munthe.»

[1] Gabriel Hagrelius, bonde i Järstad, var son af komministern därstädes Andreas Hagrelius. J. I. Håhl: *Linköpings stifts herdaminne*. H. 1. Norrköping 1846. S. 238.

[2] Denna namnteckning jämte bomärket äro öfverstrukna med samma slags bläck, som användts vid nästföljande namnunderskrift.

Enligt en k. resolution d. 1 sept. 1741 borde de på åtskilliga orter redan författade byordningarna äfvensom de, hvilka framdeles kunde inrättas, stadfästas af häradsrätten samt för lag uti byeskrån vara gällande.

Handskriften, som har nr 32,467 i Nordiska museets samlingar, är en gåfva till museet af direktör H. HAZELIUS.

Bild 12 (se nedan) återgifver en i Nordiska museets ego varande bykafvel från Fänestads by, Forsheda socken, Småland.

PER GUSTAF VISTRAND.

9.

Sankt Martinsdagens firande

i

Nuckö-Rickholz i Estland.

De tider, då tillfällen till lekar och förströelser i synnerhet erbjödos ungdomen i min fosterbygd byn Höbring inom annexet Rickholz, voro *häjliftsdoa* (helgdagarna). Utom de stora helgerna, jul, nyår, påsk och pingst, var det en hel mängd mindre sådana. Till dessa senare räknades ock *Sante-Marten* (den 10 november) en synnerligen efterlängtad dag för ungdomen. Men den var äfven på samma gång fruktansvärd för mindre barn. Ty när de ej visade sina föräldrar och äldre syskon tillbörlig lydnad och äskad flit i sitt *låsalär* (att lära sig läsa), brukade man vanligen hota dem med orden: *Vänt bàra, sante-marte kōma fīla å tåva bort te, om tu änt hērar.* (Vänta bara, sante-marte komma väl och taga bort dig, om du inte lyder.) En sådan hotelse hade åsyftad verkan, och barnet började genast dra öronen åt sig. Det var nämligen minsann ej trefligt att råka i klorna på sante-marte.

Aftonen före St Martinsdagen började man göra i ordning för festen i någon af byns gårdar, där turen för tillfället var. Alla *gåle lhuppe pojkar å flickar* (redan »framsläpta» gossar och flickor,

d. v. s. som gått och läst) voro självskrifna till deltagande i högtiden. Flickorna togo med sig en del förnödenheter till de rätter, som skulle framsättas under kalaset. Fans ej i festgården tillräckligt stor gryta, anskaffades en sådan från någon annan gård. Strax flickorna kommit dit, fingo de af byns mest försigkomna tärna anvisning på, hvad de hade att sköta. Rätt många af dem måste genast ta i tu med att *skrabba tŭflar te välngen* (skala potatis till soppan), andra åter skulle ställa i ordning ett för ändamålet afpassadt bord, och somliga hade fullt upp att göra i *äilstan* (köket). Ynglingarne hade under dagens lopp efter hvars och ens uppfinningsförmåga sytt åt sig masker, hvilka voro mycket enkla och ursprungliga. Vid skymningens inbrott satte de på sig dessa, vände ut och in på sina fårskinspälsar, bundo halmband om midjan, togo en käppstump i handen och begåfvo sig ut. När de sålunda utstyrda sante-marte råkat hvar andra på gatorna, började de besöken i gårdarna. Så snart de kommo in i förstun, togo de till att stampa i golfvet och slå med käpparna mot sina pälsar. Nu var barnens bebådade hemsökelse för dörren. De intogos af en blind förskräckelse, och i synnerhet var detta fallet hos de mindre läskunniga, hvilka sprungo och gömde sig som ankungar i farans stund. Dörren öppnades, och vidunderliga, djurlika skepnader trädde in den ena efter den andra, alla oigenkännliga.

Håva ni bårn mä här? (Ha ni barn här också?) hördes de djupa basrösterna spörja. Alla talade nämligen vid detta tillfälle med dof röst.

Ǻjah, tår må eisket våra mä. (Åja, sådana lär det nog finnas.)

Hank åra tom sja? (Hvar äro de då?)

Tom ga skjalhena ha gaimt se, he må sja båra ska sēkjas. Hem vait sja visst, hank he går å krūpor? (De gamla skälmarna ha gömt sig, det är bara att leta nu. Hvem vet så noga, hvar de gå och krypa?)

Sante-marte voro emellertid skoningslösa att uppspåra de stackars små flyktingarna. När man fått fram någon af dem, ljöd den barska frågan: *Kan tu läsa?* (Kan du läsa?) Frågan måste upprepas åtskilliga gånger, innan den framdragne hunnit hemta sig

någorlunda från sin förskräckelse. Sent omsider hördes en darrande röst:

»I Gesu[1] namn gå vi till bord,
äta dricka på Guds ord,
Gud till ära oss till gagon
få vi mat i Gesu namn amen.»

Kan tu maira? (Kan du mer?)

Ja.

Läs sja! (Läs då!)

Sante-marte gambes grīse
Ta e rompa lhingor e rīse.

(Sante-marte, tagen Gamlabyns grisar i svansarna och slungen dem i riset.)

Man var ej så värst noga med, hvad det var för slags böner, som vankades. Och länge plågade man ej häller de små stackarna. När man fått höra ett par sådana där stycken upprabblas och fått ett jakande svar på frågan om lydnad mot *dada å nanna* (pappa och mamma), var förhöret slut.

Viktigare än denna förebådade straffdom öfver barnen var dock vederlagsfrågan. Någon af sante-marte vände sig till *bon heldor bondasmor* (husfadern eller husmodern) med bön om ett *kättbain* (köttben). Denna begäran var ej någon ting oväntadt. Redan vid höstslakten togs denna skattskyldighet med i beräkningen. När *bon* tog ned köttet, som suttit *unde äilsta rove* (under spisrökfånget) ett par veckors tid, brukade han vanligen utse ett magert *fårbain* (lårstycke af ett får) eller någon annan bit, som ej var tillräckligt rökt, och säga till *bondasmor: Hitt kan våra gutt nō ått ga sante-marte* (detta kan vara godt nog åt sante-marte), och det gjordes ej häller några allvarliga invändningar mot varan, när gärden utkräfdes. Denna lämnades villigt, och sante-marte gingo sin väg, sedan bytet omhändertagits af de yngsta i sällskapet. Barnen andades åter fritt, men sågo mycket tankfulla ut efter den öfverståndna faran. För att nu visa sannfärdigheten af sina spådomar

[1] *g* och *k* uttalas äfven framför lena vokaler och *j* såsom i högsvenskan framför hård vokal.

brukade de äldre med låtsadt allvar och dyster ton säga till de små, som drogo en lättnadens suck: *Skoa nuh, sa ja änt ått te: Om tu änt är lilka vackra pīk, så kŏma ga sante-marte å lhēp bort te.* (Se nu, sade jag dig inte, att om du inte är en liten snäll flicka, så komma sante-marte och släpa bort dig.)

Sante-marte gingo emellertid till nästa gård, hvarest samma upptåg upprepades, och på så sätt fortsatte de medsols, tills de framkommo till festgården, och nu framlades skatterna. Där funnos lika många *kättbain* som gårdar i byn. Flickorna togo genast hand om både köttet och de mindre tillskotten. Det hade vanligen dröjt långt in på kvällen, innan sante-marte hunnit fram till festgården, och nattens timmar blefvo betydligt afknappade.

I själfva verket var *Martnskoilde* (kvällen före Martinsdagen) mera omtaladt än *Martnsdaen* (Martinsdagen), ehuru själfva högtidsmåltiden då åts. Det egentliga kalaset började strax på morgonen. *Lånsman* (d. v. s. byåldermannen) i byn och några andra hedersmän voro inbjudna. *Spålan mä sina gă fjŏlin* (spelmannen med sin fiol) infann sig vanligen okallad. Man åt och drack af hvad som dagen förut blifvit hopsamladt, och det var långt ifrån små mängder, som åtgingo vid ett sådant tillfälle. Byns tärnor, som hemma ej varit i tillfälle att koka *grait å välng* (gröt och soppa), ty den rättigheten förbehöll sig där vanligen *bondasmor* själf, fingo här i det stycket lägga i dagen sin förmåga. Det hembrygda ölet dracks mycket flitigt, äfven om behofvet ej så påkallade, och *ga äl'kanna* (ölkannan) gick laget rundt med obetydliga mellantider. Man tillbragte dagen under skämt och glam. Där talades bland de äldre om *vêldsärandena* (sockenangelägenheterna), om *raisar te Håsol' å Råvol'* (resor till Hapsal och Reval), om *roaskêrde, kŏrnskêrde å ga tŭflana* (rågskörden, kornskörden och potatisen), om *sål'egaltn* (säljgrisen). Dessutom var nu *ladatien* (marknadstiden), då man reste in åt Estland för att sälja eller köpa *ån lilhan stut, ån kŏikal'v heldor ain lhaftkŭdo* (en liten tjur, en kvigkalf eller en ko till att slakta), och här erbjöd sig ett godt tillfälle att rådgöra med vänner och grannar i dylika angelägenheter.

Herar tu, Mo-gamol'n, ska tu änt gå sta å säl'e bort ga märre? (Hör du, Mo-(namnet på en gård)gubben, skall du inte sta och sälja märren?) — *Naj, ja vait jusst änt. He må ska hålldas ga kria hissn vintorn mä ive. He må äit våra te gå å lhêp rīs ur skoen å hai fråm Sändor mä.* (Nej, jag vet just inte. Det är nog så godt att behålla kreaturet äfven denna vinter. Det är ändock något till att släpa ris ur skogen med och hö från Sändor (= en stor sumptrakt).)

De unga skockade sig samman och talade om det, som utgjorde deras dagliga sysselsättning på hösten.

Ha tu sja våre ut oba rishogg mä gåle? (Har du varit ute på rishugge redan?) kunde man få höra *Johans-Matts* fråga *Jakas-Ada.*

Åjah, ja ha gjord he mä eisket. (Åja, jag har väl det också.)

Tu må sja håve ga rīse gåle hogge? (Du har väl då blifvit färdig med rishuggningen?) — *Åj, naj, tu sêta bårne, he är te gårand nō än.* (Ånej, du söta barn, det fins nog att göra ännu.)

Då man gjort undan sådana spörsmål, grep man till historier och sagor. Det fans alltid någon bland sällskapet, som lyckats få tag i någon roande berättelse. Ölkannan försummades ej och gjorde sitt till att lifva talförheten. *Maftfräste* (kraftprof) förekom mycket ofta vid sådana tillfällen, och brottningslekarna voro ett välkommet nöje. Man hade noga reda på, hvilken som var den starkaste ynglingen i byn — ja till och med ibland i *hail vêlde* (hela socknen). Två jämnstarka, sega ynglingar kunde hålla på öfver en hel timme med att nappas, innan någon af dem blef fäld till marken. Äfven de gamla mätte någon gång i brottningslekar sina krafter med de unga. Starka drycker förekommo rätt ymnigt under *Martnshäl'ge*, och de äldre åtminstone blefvo betydligt knäsvaga och voro då ganska frispråkiga. Också kunde man nu få höra talas om frieri mera oförbehållsamt än eljest. *Nō ska tåh Kåkkas-gamol'n jår låta pojken gå ut fri eisket?* (Nog skall väl Kåkkas-gammeln i år låta gossen gå och fria (gifta sig)?) — *Hem vait sja he visst? Nō må ga bårna vīla såss nō, män fīl må he sja tänke oba ga bräsbītan, hankfråm he ska kōma mä, som ska stickas e mun. Å roen var svagor hêstast. Ja ska låta'n vänt te äit anat år än ja lhippor brolasgåra hissa hêste.* (Hvem vet så noga? Nog vilja väl

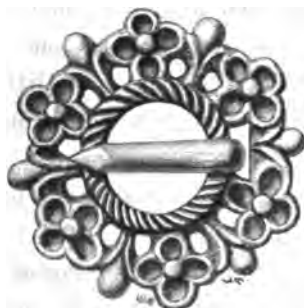
barnen (de unga) så, nog, men inte tänka de på brödbiten eller hvarifrån det skall komma, som skall stoppas i munnen. Och rågen var klen i höstas. Jag skall låta honom vänta till ett annat år, så jag slipper bröllopsbestyr denna höst.)

Och flickorna saknade ej häller de sina samtalsämnen. Utom de i alla tider och på alla orter vanliga skvallerhistorierna förekommo frågor och svar angående hvardagssysslorna. *Ha tu līne gåle håkl'a?* (Har du linet färdighäckladt än?) kunde man få höra *Grais-Kärste* fråga sin goda vän *Jocks-Lena*. *Hank ska ja sja he ha līe? Ja ha knaft kŭna sving'e än. Daen är så stăkător nuh å micke ănat håva ve te gårand.* (Hur skulle jag hunnit det? Jag har knappast kunnat skäkta det ännu. Dagen är så kort nu, och vi ha äfven mycket annat att göra.) — *Håla bindor tu sja nuh?* (Hvad stickar du på nu?) — *Ja bindor långsockar åtł han gal'.* (Jag stickar långstrumpor åt honom gammelfar.) — *Ska tu våva nīan kjohl mä jår?* (Skall du väfva ny klädning i år också?) — *Naj tå, ga ulle räckor änt.* (Nej då, ullen räcker inte till.)

Mot aftonen gick hvar och en till sitt, och så var det slut med *Martnsdagen* för den gången.

Bild 13 (se nedan) återgifver ett i Nordiska museets ego varande silfversmycke från Estland.

JAKOB BLEES.

10.

Några ord om gamla bröllop i Dalarna.

Sedan tredje gångs lysning skett för fästefolket, skulle det hållas bröllop, större eller mindre, alt efter råd och lägenhet; de någorlunda bärgade bjödo hela byn, unga och gamla, 30 till 40 matlag. För att bjuda hela byn skickades budkafle i den by, där bröllopet skulle hållas, och byamännen samlades. Brudgummen skulle då fråga byamännen, om de ville hedra honom och vara med på hans bröllop, hvilket aldrig nekades.

Till 1850 skulle hvarje man inom byn lämna eller sammanskjuta 1 kappe, $^{1}/_{32}$ tunna, malt och hvarje kvinna hälften af det samma.

Brudgummen skulle draga försorg om, att godt svagdricka brygdes af detta malt, och skaffa en pålitlig gubbe och gumma, hvilka skulle under måltiderna, som höllos endast på aftnarna, utdela det samma.

Någon afton före bröllopet, församlades byamännen för att dela platser vid borden i bröllopstugan.

Här stodo 3 stycken bord, 6 till 7 meter långa, 1 meter breda och 15 centimeter tjocka, af klufvet virke, med endast 2 plankor i skifvan. Sittplatserna kring dessa bord voro långa grofva säten, 6 till 7 meter långa och 30 centimeter breda samt nästan lika tjocka.

Platserna vid borden fördeltes så, att hvarje hushåll inom byn fick ½ meter tvärs öfver bordet, och sattes bomärke på hvars och ens plats. Det bord, vid hvilket brud och brudgum jämte deras släkt från andra byar skulle spisa, kallades »högbordet». Det andra kallades för »umsbordet», där uppsyningsmannen var närmast brudgummen, och sedan de öfriga gästerna, alt efter som de ansågos »värdiga».

Det tredje kallades »låg» eller »lägbordet»; där hade de mindre lottade sina platser i samma ordning som vid det föregående.

Före bröllopet skulle bruden kläda hela bröllopstugan innantill, både väggar och tak, med vackra hemväfda täcken samt med målningar af folk »i olika grupper och föreställningar».

En bröllopsklädd stuga med brud och brudgum och alt bröllopsfolk var på den tiden, då Leksands nationaldräkt ännu nytjades, allra hälst i eldljus, verkligen vacker att se. Det allra vackraste är nu för 20 år sedan eller 1875 bortlagdt.

Brud och brudgum skulle då bjuda hvar sin släkt, och de släktingar, som voro från en annan by, förde matvaror med sig till brud och brudgum, nämligen till den, som de voro släkt med. Om brud eller brudgum hade släkt i den by, där bröllopet hölls, då fingo dessa hålla sig själfva lika som de öfriga i byn. Var bruden från en annan by, då fick hon hyra ett rum för sin släkt under bröllopet. Samma regel gälde äfven för brudgummen.

Bröllopet begyntes med släktingarnas undfägnande på lördagsaftonen. Påföljande söndagsmorgon församlades alla gästerna i bröllopshuset för att höra det sedvanliga brudtalet, och efter dess slut skulle bruden genom någon man till alla utdela bränvin, hvilket kallades »brudbränvin». Sedan detta var gjordt, ställdes resan af alla, förutom matmödrarna, till kyrkan. Var det sommar, brukades här de långa och smala kyrkbåtarna med 8 till 9 par åror och med 30 eller högst 40 personer på hvarje båt; om vintern åkte man med slädar och 30 till 40 hästar.

Under resan till kyrkan skulle mat lagas och bäras till bröllopstugan, ty där skulle alla spisa, när man återkom från kyrkan.

Vid hemkomsten skulle alla »rusta af» sig bröllopsdräkten, förutom brud och brudgum; och sedan gästerna åter församlats i bröllopshuset, sattes så många till borden, som hade plats, för att spisa middag, ehuru det alltid blef på aftonen. Brudgummen skulle nu förse hela bröllopslaget med 6 till 8 kannor bränvin, alt efter som det var öfverenskommet med gubbarne före bröllopet.

Sedan man nu spisat en stund, skulle det sedvanliga brudtalet hållas om det viktiga steg och kärleksband, som denna dag knutits mellan detta brudepar o. s. v., och vid slutet af det samma sade talaren: »Nu få vi dricka dannemannens och dannekvinnans skål», och i samma ögonblick uppstod spelmannen med sin fiol för att spela den så kallade skänklåten. Alla sutto ännu kvar vid borden, så många som hade plats där, och nu skulle bruden fram med en vacker silfverskål, som kallades för kosa och som fyldes med godt svagdricka. Bruden skulle då gifva brudgummen den första skålen, och sedan alla närvarande. I denna skål lades, sedan hon var tömd, brudpenningen, större eller mindre, alt efter som man var nära släkt, och efter råd och lägenhet. Till sammans kunde bruden få från 100 till 300 kronor.

Sedan detta var slut, fortsatte man åter att spisa en liten stund, men snart ropades, att maten på borden skulle föras bort, ty nu skulle det blifva bruddans. Först dansade brud med brudgum och sedan en kort dans med alla, men dock alltid med en person i sänder. Detta var en dryg stund för bruden att dansa med alla i sin sköna och vackra dräkt, de lysande pärlband och kedjor öfver hela hennes bröst, förutom silkesband af allahanda färger och slag. Klockan kunde nu vara 12 på natten, och nu först fick bruden gå hem och »rusta af» sig den dräkt hon burit på sin högtidsdag.

Nu var det ungdomens tur att börja sin dans, som räckte till nästkommande middag.

Andra dagen restes en björk eller gran, alt efter årstiden, vid bröllopstugan och på hvardera bröllopsgården till heder för brud och brudgum. På eftermiddagen gjordes hemmamat i ordning, som bars till bröllopstugan likasom föregående dag; ibland kunde de

göra på samma sätt äfven tredje dagen och i gamla tider fjärde dagen.

Trätor och slagsmål visste man då icke af, utan alla voro lustiga och glada; men stundom fördes ett ohyggligt bråk, man skulle hurra för de starka sakerna.

På tredje eller fjärde dagens afton församlades alla för att afsluta bröllopet, och då skulle det spelas, hurras och en afskedskål drickas och adjö tagas.

Alt detta är nu bortlagdt, och något sådant bröllop har ej hållits sedan år 1875. Dessa bröllopstugor voro bygda gemensamt af byamännen; hvarje matlag hade lämnat timmer, bräder, plank och dagsverken, till dess alt var färdigt.

Och nu äro alla dessa hus ombygda till småskolehus. Den, som skrifvit detta har själf flere gånger varit med på sådana bröllop, och om jag visste, att det skulle läsas af sådana personer, som göra gyckel af det samma, då skulle jag icke skrifvit ett enda ord.

Siljansnäs den 4 november 1896.

Bild 14 (se nedan) återgifver ett i Nordiska museets ego varande spänne af silfver, från Dalarna.

ALM MATS ERSSON.

II.

Silhuetter
i
Nordiska museet.

I närmast föregående årgång af dessa meddelanden finnes införd en uppsats om i Nordiska museet förekommande silhuetter.[1] Såsom ett tillägg till denna uppsats lämnas här några afbildningar af silhuetter, tillhörande en för Nordiska museet nyförvärfvad, i flere hänseenden intressant samling af dylika, hvilken såsom gåfva öfverlämnats af en i Boston bosatt landsman, tandläkaren O. Reutersvärd.

Upptäckten af dessa silhuetter skedde i nämda stad. De funnos nämligen uti en lönnlåda, tillhörande ett från Sverge kommet kabinettskåp från 1600-talet. De under dessa egendomliga omständigheter åter hitkomna porträtten äro förfärdigade omkring 1760—1780. Samtliga äro bröstbilder, de flesta utskurna i hvitt, några i svärtadt papper. Höjden växlar emellan 50 och 60 mm., bredden emellan 30 och 40 mm. Vanligen äro så väl den utskurna bilden som det motsvarande »negativet» bevarade. Tidpunkten för

---

[1] Se *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1895 och 1896.* Stockholm 1897. S. 63.

silhuetternas utförande bestämmes dels genom de å de samma påtecknade namnen, dels genom de karakteristiska hårklädslarna. En 5-årig fröken Wrangel af Sausis (se bild 28) har enligt den å silhuetten angifna åldern blifvit porträtterad år 1772.

Hvem silhuettören är, veta vi däremot ej. En öfvad hand och konstnärlig blick synes han dock egt, därom vitna de säkert och artistiskt utförda porträtten. Må hända har någon gustaviansk amatör af den på sin tid så moderna silhuetteringskonsten själf klipt dessa silhuetter af sina umgängesvänner. Bland dessa möter man flere bekanta svenska män och kvinnor af så väl adliga som ofrälse släkter. Sålunda igenfinner man inom den högre aristokratien medlemmar af ätterna Dohna, Horn af Rantzien, v. Schwerin, Wachtmeister och Wrangel. Prästeståndet och skolstaten företrädas genom de kända släkterna Muhrbeck, Palmær, Rogberg m. fl. Hela antalet af de porträtterade utgör 96 personer, af hvilka dock 8 ej blifvit namngifna.

CARL PALM.

15. Nils Appelberg (?).
F. 1729. D. 1808.

16. Johan Wideen (?).
F. 1739. D. 1813.

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

17. Elisabet Gottmarck, född Muhrbeck.
F. 1736. D. 1803.

18. Margareta Elisabet Hjortzberg (?), född Wallerius.
D. 1805.

19. Jakob Horn.
F. 1707. D. 1769.

20. Karl Vilhelm Modée.
F. 1735. D. 1798.

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

21. Ulrika Dohna, född Stenbock.
F. 1732. D. 1788.

22. Karl Fredrik Pechlin (?).
F. 1720. D. 1796.

23. Ulrika Dohna, född Sture.
F. 1719. D. 1772.

24. Maria Kristina Uggla, född Nordenflycht.
F. 1707. D. 1772 (?).

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

25. Kristina Elisabet Låstbom, född Kammecker.
F. 1737. D. 1792.

26. Kristina Margareta Palmærus, född Kylander.
F. 1710. D. 1775.

27. Beata Sofia Wrangel.
F. 1762. D. 1840.

28. Charlotta Wrangel.
F. 1767. D. 1848.

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

12.

"Staffan var en stalledräng."

Melodien upptecknad i Värmland.

Allegretto. Arr. af G. S. Kallstenius.

mf

1. Staf - fan var en stal - le - dräng, stal - le - dräng, stal - le - dräng;
2. Tvän - ne rö - da eg - de han, eg - de han, eg - de han;
3. Hvi - ta få - lar äf - ven två, äf - ven två, äf - ven två,
4. Fem - te få - len ap - pel - grå, ap - pel - grå, ap - pel - grå,

mf

han vatt - na - de si - na få - lar fem, få - lar fem,
de tjän - te fö - dan väl min - sann, väl min - sann,
så li - ka hvar an - dra de ock - så, de ock - så,
den ri - der Staffan själf up - på, själf up - på,

Tutti

få - lar fem.
väl min-sann.
de ock - så.
själf up - på.

Stjärnor - na de tin - dra så kla - ra,

p mf

gos - sar, låt oss lu - - - sti - ga va - ra och i år båd

f f

sto - ra och små en fröj - de - full jul - tid få.

Ofvanstående är otvifvelaktigt en folkmelodi, då min nu 73-årige broder f. d. stadskassören i Filipstad Georg Gottfrid Kallstenius redan i sin barndom hade lärt sig den samma och sedan under skoltiden i Karlstad hörde den därstädes sjungas.

Stockholm i januari 1898.

GUSTAF SAMUEL KALLSTENIUS.

13.

Nordiska museets folkmusikaliska samlingar.

År 1897 fick undertecknad af Nordiska museets styresman i uppdrag att genomgå den museet tillhöriga samling af folkmusik, som från olika håll och på olika tider förvärfvats, och att ordna den samma för ett kommande utgifvande.

Min uppgift var att ur det föreliggande materialet afskilja de melodier, som förut kunde finnas offentliggjorda, samt ordna de öfriga i grupper efter olika arter, om möjligt äfven med iakttagande af historiska synpunkter vid melodiernas sammanförande inom de olika grupperna.

Det befans, att museets musikförvärf omfattar så godt som alla arter af svensk folkmusik, ehuru dessa arter, helt naturligt för öfrigt, äro olika rikt företrädda.

En stor del af samlingen utgöres af orkestrerade folkvisor och marscher m. m., upptecknade af Richard Dybeck i olika delar af landet. Dessa melodier ha af fackmusici på uppdrag af Dybeck satts för orkester, kör och soli för uppförande på de konserter, som Dybeck anordnade i hufvudstaden på 1860-talet i afsikt att väcka den stora allmänhetens intresse för svensk folkmusik; de äro till största delen arrangerade såsom ett slags efter en viss idé genomförda potpourrier — divertissements, såsom det hette på den tiden.

Dessa digra manuskript af orkestrerad svensk folkmusik ha sålunda ett ganska högt musikhistoriskt värde för oss. Däremot lämna de jämförelsevis ringa material för utgifning af en originel melodisamling, då de flesta af de använda melodierna förut finnas tryckta, hufvudsakligen i olika årgångar af Runa. Det har kräft ett rätt betydande arbete att genom letande i olika tryckta samlingsverk vinna kännedom om hvilka af dessa melodier förut varit offentliggjorda.

Ett lika rikt som värdefullt bidrag till samlingarna utgöres af olika, mer eller mindre omfattande uppteckningar af dansmusik. Bland dessa märkas särskildt några ark sextondelspolskor m. m., upptecknade af August Fredin. I dennes manuskript upptäckte jag, jämte andra intressanta nummer, grundmelodien till den sextondelspolska, som blifvit ryktbar under namnet »fackeldansen» och äfven upptagits af Bellman i Balen på Gröna Lund. Den af Fredin upptecknade melodien står nära åttondelspolskans typ och motsvarar nästan ton för ton den ponerade grundmelodi för fackeldansen, som Adolf Lindgren konstruerat i sin undersökning om Polskmelodiernas härkomst, Sv. landsm. XII, 5, och till hvilken ytterligare kan tänkas en ren åttondelspolska såsom urgrund.[1]

Af åttondelspolskor finnes ock i samlingen en mängd vackra exemplar. Däremot är gammalvalsen mindre starkt representerad. Detta tyder på, att samlingen mest innehåller uppteckningar af äldre melodier, då den s. k. gammalvalsen är en jämförelsevis ung melodiform i vårt land, där den motsvarande dansen införts först i detta århundrade. Många af melodierna bära också en ålderdomlig prägel.

Kadriljen och menuetten äro rikt företrädda. Menuetten har hos oss aldrig hunnit rotfästa sig såsom en verkligt folklig dans, men han har dock förekommit som sådan på ett och annat håll. Ehuru vissa af museisamlingens menuettmelodier synas tämligen konstrika i sin bildning, sakna de dock kompositörsnamn, och man torde kunna antaga för ganska sannolikt, att de härleda sig från

[1] Se närmare härom K. P. Leffler: *Om nyckelharpospelet på Skansen*. Utgörande del 6 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. Hazelius. (Under tryckning.)

okände spelmän med någon musikalisk bildning — klockare, yrkesspelmän och dylika personer — så mycket hällre som ju vårt land saknar kända menuettkompositörer.

Slutligen märkas några visor af växlande innehåll, äfvensom melodier med fragmentariska texter, vanligen blott bestående af några få ord, hvilka synas ha tjänstgjort i stället för namn på eller annat betecknande af en viss melodi.

Då det väl blott är en tidsfråga, när den rika och värdefulla samlingen, som ligger färdig för utgifning, kan komma att offentliggöras, torde den intresserade inom den närmaste framtiden få tillfälle att själf taga kännedom om den samma.

KARL PETER LEFFLER.

2.

I.

Nordiska museets styrelse och tjänstemän.

Styrelse.

Ordförande.

Professor AXEL KEY. 94.[1]

Styresman.

Dr ARTUR HAZELIUS. 72.

Skattmästare.

Byråchefen VIKTOR ALMQUIST. 97.

Öfrige ledamöter.

Ingeniör JEAN BOLINDER. 83.
Professor CARL CURMAN. 90.
Professor GUSTAF NORDENSTRÖM. 94.

Tjänstemän.

Amanuenser vid museets särskilda afdelningar.

Hr PER GUSTAF VISTRAND, *vid allmogeafdelningen samt handtverks- och skråafdelningen*. 81. (Se äfven nästa sida.)

[1] Siffrorna angifva det år, då befattningen tillträddes.

Dr JOHN BÖTTIGER, *vid afdelningen för de högre stånden.* 91.
Hr CARL PALM, *vid historiska afdelningen och gravyrsamlingen.* 96.

Föreståndare vid afdelningen för katalogisering af inkommande föremål.

Hr EDVARD HAMMARSTEDT. 97.

Arkivarie och sekreterare.

Fröken VISEN LEVIN. 86.

Bibliotekarie

Hr PER GUSTAF VISTRAND. 81.

Räkenskapsförare

Fröken SELMA STRÖM. 93.

Förrådsförvaltare.

Fröken AGNES LJUNGBERG. 81.
Fröken ANNA LEVIN. 93. (Se äfven nedan,
Fröken SIGRID MILLRATH. 96.

Arbetsledare.

Fröken ANNA LEVIN. 97.

Öfriga ordinarie amanuenser.

Fröken EMILIA HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 76
Fröken LOUISE HAGBERG, *biträdande sekreterare.* 94.

Extra ordinarie amanuenser.

Fru HERMINA HELLEDAY, f. HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 86.
Fröken HILDA WALLIN. 86.
Fröken AUGUSTA NAUMAN. 89.
Fröken LOTTEN HAGBERG. 91.

Fru Amelie Bergman, f. af Klint. 92.
Fröken Marianne Bäckström. 92.
Fröken Hedvig af Klint. 92.
Fröken Ellen Planthaber. 93.
Fru Edit von Wedderkop, f. Stenman, *biträdande räkenskapsförare på Skansen*. 93.
Fröken Ingegerd Ahlgrensson. 94.
Fröken Dea Alm. 97.
Hr Alarik Behm, *vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen*. 97.
Fröken Tian Kistner. 97.
Fröken Ebba Kjellleström, *biträdande arbetsledare på Skansen*. 97.
Fröken Stina Rydberg. 97.
Fröken Lina Sandell. 97.

Biträdande extra ordinarie amanuens.

Fröken Ida Möller, *biträdande räkenskapsförare*. 98.

Rustmästare.

Hr Frans Oskar Holmström. 79.

Fogde på Skansen.

Hr Anders Eklund. 95.

Fodermarsk vid zoologiska afdelningen på Skansen.

Hr Johan Fredrik Settergren. 96.

Trädgårdsmästare på Skansen.

Hr Anders Edvard Svensson. 92.

Kastellan på Bredablick.

Hr Gustaf Lindqvist. 92.

Museets byggnad på Lejonslätten.

Arkitekter.

Professor ISAK GUSTAF CLASON. 88.
Arkitekten GUSTAF AMÉEN. 90.

Byggnadskontrollant.

Ingeniör CLAES GUSTAF NORSTRÖM. 91.

Byggmästare.

Hr HÅKAN LARSSON. 89.

2.

Strödda meddelanden

angående Nordiska museet år 1897.

Nordiska museet och dess styrelse led år 1897 en svår förlust genom justitierådet A. V. Åbergssons den 7 augusti timade frånfälle. Justitierådet Åbergsson hade varit ledamot af museets nämd alt sedan museets nya organisation 1880 och under hela denna långa tid med aldrig tröttnande nit och intresse skött skattmästarens maktpåliggande kall.

Till ledamot i nämden efter justitierådet Åbergsson valdes vid sammankomst den 10 december 1897 byråchefen i K. fångvårdstyrelsen, v. häradshöfdingen, juris kandidaten Viktor Almquist, som på samma gång äfven utsågs till skattmästare.

Med afseende å museets personal må följande förändringar nämnas.

Fröken Malin Kistner, hvilken såsom amanuens tillhört museet sedan år 1886, afgick till följd af sitt förestående giftermål från sin befattning, som hon i den dubbla egenskapen af arbetsledare och ledare af registreringsarbetet skött med sällsport pliktrohet. Arbetsledarens kall öfvertogs i hennes ställe af amanuensen

fröken Anna Levin och ledningen af registreringsarbetet af amanuensen E. Hammarstedt.

Bland de e. o. amanuenserna afgingo fröknarna Hildur Möller och Sigrid Henström. Till nya e. o. amanuenser antogos hr A. Behm vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen samt fröknarna Tian Kistner, Dea Alm, Ebba Kjelleström, Lina Sandell och Stina Rydberg.

Arbetsfördelningen var i öfrigt den samma, som under föregående år. Särskilda instruktioner för en del af museets tjänstemän utfärdades af styresmannen.

Personalen utgjordes vid slutet af år 1897, utom styresmannen, af 97 personer, nämligen 11 ordinarie och 17 e. o. amanuenser, 1 rustmästare, 1 fogde, 1 kastellan, 10 djurskötare (däri stallbetjäningen inräknad), 12 trädgårdsmästare och trädgårdsarbetare, 3 timmerarbetare, 6 stenarbetare, 3 portvakter, 1 nattvakt, 25 kullor och annan kvinlig betjäning samt 6 arbetare för hvarjehanda göromål. Under sommaren, då vakthållningen och öfriga arbeten vid museet kräfde en större arbetspersonal, var hela antalet omkring 150 personer.

Den vid byggnadsarbetet å Lejonslätten använda arbetstyrkan utgjorde under den tid af året, då museibyggnaden ännu icke öfverlätits till Allmänna konst- och industriutställningen, utom arkitekter, kontrollant och byggmästare, omkring 18 man.

Rustmästaren vid Nordiska museet Frans Oskar Holmström, hvilken alt sedan 1879 varit anstäld i museets tjänst, erhöll år 1897 Patriotiska sällskapets medalj i guld för nitisk och trogen tjänst under 18 år.

Till museets främjande företog styresmannen under ifrågavarande år den 11—16 augusti en resa till Kristiania och den 13—19 november en resa till Köpenhamn. Under dessa resor förvärfvade han från Norge, Danmark och Skåne ett ej obetydligt antal allmogeföremål af nu svåråtkomlig art, mest dräktpersedlar och smycken

samt i synnerhet dryckeskärl, framför alt norska och af de för Norge egendomliga formerna.

Ett bland museets ombud i Dalarna, hemmansegaren Bud Erik Olsson i Mora, anskaffade under resor inom Siljansnäs och äfven Mora socken en del allmogeföremål, däribland en budkafle och en runstaf; och museets ombud inom Ångermanland, herr P. Edholm i Bålsjö, gjorde äfven under ifrågavarande år, företrädesvis inom Arnäs, Bjerträ, Junsele, Liden och Sidensjö socknar, insamlingar af dels allmogeföremål, dels redskap af skiffer, förskrifvande sig från lapparnes stenålder.

Å den af svensk befolkning bebodda ön Nuckö vid Estlands kust hopbragte teologie studeranden J. Blees med understöd från museet en mycket intressant samling, i hvilken ingingo ej mindre än sex så kallade rimstafnar. Se sid. 149.

För uppmätning af Ornässtugan företog arkitekten G. Améen på museets bekostnad en resa till Ornäs i Dalarna.

Antalet af från museet år 1897 *utgångna* skrifvelser var 1,668; antalet *inkomna* utgjorde 1,475. Såsom paket och korsband hade från museet utgått 540 försändelser. I denna summa äro dock ej inräknade den mängd försändelser, som genom bud kringsändts inom staden.

Arbetena å museets nybyggnad på Lejonslätten fortgingo äfven under 1897, ehuru ett stillestånd inträdde under den tid byggnaden var upplåten till Allmänna konst- och industriutställningen.

I den mån Mölnbosten hann levereras, fortsattes de under 1896 började afslutningsarbetena å stora hallens fondparti och vidliggande västra sidoparti, och voro härmed sysselsatta omkring 18 man under januari, februari och mars månader.

Under april utfördes panelarbeten, nedtogos ställningar m. m., och under förra delen af maj uppsattes de skulpterade balustraderna för öfre galleriet till nämda partier.

Vid midten af maj öppnades, som bekant, utställningen. De lokaler, som åt den samma voro upplåtna, blefvo ej åter tillgängliga förr än i december. Först då kunde ställningar för arbetets fortsättning åter resas. Mölnbosten började nu å nyo levereras och intagas i byggnaden. Med dessa och hvarjehanda andra förekommande arbeten voro omkring 8 man upptagna till årets slut.

Efter sin återkomst från en treårig utländsk studieresa har arkitekten G. Améen åter inträdt såsom professor I. G. Clasons närmaste man å byggnadskontoret. Ingeniör C. G. Norström och byggmästaren H. Larsson hafva fortfarande handhaft ledningen af byggnadsarbetena.

Utgifterna för museibyggnaden uppgingo vid 1897 års slut till kr. 652,292: 89. I dessa summor ingå kostnader för tomt, pristäflan, arkitektarfvoden, jordschaktning för byggnadens återstående del m. fl. poster, som äro gemensamma för hela byggnaden och således ej belasta blott den nu uppförda delen.

Museets byggnadsfond utgjorde vid slutet af år 1897, sedan utgifterna för året, kr. 21,978: 45, afdragits, 13,254 kr. 80 öre.

Bland större penningedonationer, som under år 1897 tillfallit Nordiska museet, märkes främst den gåfva af 20,000 kr. hvilken framlidne grosshandlaren F. Bünsows dödsbodelegare genom gåfvobref af den 9 december 1897 till ärande och befästande af hans minne öfverlämnade till museet »att efter styrelsens bepröfvande på bästa sätt användas till främjande af museets fosterländska uppgift».

Till Skansfonden, hvilken är afsedd att gälda köpeskillingen för Skansen, inbetalade H. M. Drottningen ytterligare 250 kr. af de 1,000 kr. hon behagat teckna såsom bidrag härtill, och fru A. Wallenberg, f. v. Sydow, likaså 500 kr., hvarjämte grosshandlarne P. och C. Wikström för samma ändamål skänkte 6,000 kr.

För öfrigt lämnades under året för olika ändamål följande penningebidrag: af museets styresman dr A. Hazelius 2,500 kr., af

konsulerna O. EKMAN och F. KEMPE, disponenten G. SELLMANN och trädgårdsdirektören P. S. PETERSON i Chicago 1,000 kr. hvardera samt af fru H. BERG, f. BLIGH, 500 kr.

Till Bredablicksfonden inflöto 9,400 kr. samt i smärre poster dess utom kr. 1,119: 72.[1]

Museets, Skansens och Bredablicks inkomster under år 1897 uppgingo till kr. 342,820: 12 och utgifterna under samma tid till kr. 392,370: 66. Häraf utgjorde Skansens inkomster kr. 234,063: 64 och dess utgifter kr. 250,243: 57. Skilnaden mellan totalsummorna af inkomster och utgifter har sin förklaring dels i de storartade anläggningsarbeten, som i samband med Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 utfördes på skansområdet, dels däruti att museet såsom sin skuld öfvertagit en från år 1896 kvarstående brist på Skansen, hvilken dock minskats genom ett öfverskott af inkomster från Bredablick under år 1897, hvilket tillgodoförts Skansen.

Museets skuld uppgick vid slutet af år 1897 till kr. 191,258: 33. För hela denna skuld har museets styresman genom sitt öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 åtagit sig ett personligt ansvar.

Antalet personer, som år 1897 till museet lämnade gåfvor af egentliga museiföremål, var 428; de skänkta föremålen utgjorde öfver 2,800. Till anläggningarna på Skansen lämnades 1897 gåfvor af 257 personer. Se för öfrigt sid. 209 och följande.

Hela inköpsumman af föremål, hänförliga till museisamlingarna, uppgick år 1897, fraktkostnader inräknade, till kr. 26,404: 86.

Bland de förvärf, som museet gjort under år 1897 dels genom köp, dels genom gåfvor, äro följande i ett eller annat afseende de märkligaste.

[1] Se sid. 226.

Till den *förhistoriska afdelningen* har museet liksom under föregående år från Ångermanland erhållit flere vapentyper och redskap af skiffer, från den lapska stenåldern.

Till *allmogeafdelningen*. Från Småland: en synnerligen vacker brudkrona i förgyldt silfverarbete, från 1600-talet, hvilken tillhört Gällaryds kyrka; hyende, prydt med påläggsöm i olika mönster på rödt ylle och enligt påsydt namn och årtal förfärdigad 1680 af Maria Krok, prästdotter från Villstad; bränvinspanna med hatt och rörledning af koppar, samt slutligen en gammal bulthjulsvagn från Västbo.

Från Gotland: släde af en för ön egendomlig form, sannolikt från 1800-talets början.

Från Södermanland: ovanligt vackra och väl bibehållna dräkter med tillhörande smycken och spännen af silfver, från Sorunda socken, samt en käpp af spanskt rör med stor knapp af silfver, från samma socken.

Från Dalarna: påbörjad runstaf med kalendern färdig för tiden 1 jan.—30 juni och med gyllentalet þ för 2 januari. Från samma landsdel har museet därjämte erhållit flere klädesplagg, hörande till sockendräkterna i Floda och Malung.

Från Gästrikland har museet gjort ett synnerligen godt förvärf i en medeltidstans för hängsmycken, märlor, ringar m. m. i 1200-talets stil. Stansen, som hör till museets intressantaste sevärdheter, är graverad i en aflångt fyrkantig, tämligen tjock platta af klockmetall, med negativ å två sidor till ett stort antal smycken, prydda med bilder af stiliserade lejon och örnar, heraldiska liljor m. m. samt Mariahälsningen i majuskelskrift. Han påträffades instucken i en spricka å ugnsmuren i en bondgård i Hedesunda socken.

Från Jämtland: en samling husgeråd från Frostviken, bland hvilka må exempelvis nämnas: väf- och spinnredskap af mycket ursprunglig art, sirade selkrokar samt korgar, flätade af rottågor i rika mönster och ofta målade med blommor o. dyl. i starka färger. Äfven af dräktplagg har museet lyckats öfverkomma åtskilligt

från denna bygd, så väl af den svenska som af den här bosatta lapska befolkningens högtidsutstyrsel.

Från Ångermanland: husgeråd och möbler i karakteristisk utstyrsel af sniderier och målningar.

Af föremål från Lappland må anföras: en silfverkrage, rikt prydd med tennbroderier och silfversmycken; lifbälten, sländor, skidstafvar, en gjord till rensele, af blått ylle med tennbroderier, samt en större mässingskittel.

Från Norge har skörden liksom under föregående år varit ganska rik. Särskildt kan nämnas en större samling, nära 60 st. konstväfda tæpper och åkläden i rika mönster, utförda hufvudsakligen i rödlakansteknik och i allmänhet ganska väl bevarade; vidare 4 högtidsdräkter med smycken och rika broderier, från Sætersdalen; samt slutligen 3 fiskarbåtar, företrädande de i Finmarken, Nordlandet och Romsdalen brukliga typerna.

Genom kolonibestyrerne på Grönland C. Brummerstedt i Julianehaab och R. Müller i Holstensborg, hvilka med sällspord oegennytta och oförtröttadt intresse omfattat museets sak, har dess grönländska afdelning äfven 1897 riktats med ett större antal föremål. Härigenom har samlingen blifvit betydligt fullständigad både genom saker från nya fyndorter och genom många förut saknade typer.

Från den gamla svenskbygden Nuckö-Rickholz i Estland har inkommit en liten god samling af kalenderstafvar med mycket gammal tidsindelning och i öfrigt ofta ganska märkliga enskildheter. Sålunda börjar en af hithörande stafvar med 25 dec., två med nyårsafton, men ingen med 1 jan.; alla hafva veckodagarna utmärkta med små inskärningar i stället för runor, och alla sakna tungelraden. Från samma bygd har museet därjämte fått emottaga mans- och kvinnodräkter med bälten, silfversmycke och flere ganska egendomliga hufvudbonader. Omnämnas bör, att nästan alla dessa föremål äro skänkta till museet af allmogemän och allmogekvinnor i Nuckö-Rickholz.

Till *handtverks- och skråafdelningen.* Från Stockholm: tunnbindarskylt jämte arm af smidt järn; gesällbref på pergament,

utfärdadt 1796 af sockerbagarsocieteten, samt en sigillstamp med inskriften: JÄRNKRÄMARE . SOCIETETS . SIGILL 1710.

Från Sala: sigillstamp från 1784, hvilken tillhört HOFSLAGAR . ÄMBETET . I SAHLA.

Från Arboga: guldsmedsämbetets i nämda stad protokoll, räkenskaper och strödda handlingar, bestående af bördsbref, intyg om mästarprof, bref m. m., omfattande tiden 1676—1845.

Från Tyskland: 12 stycken sigillstampar från 1600—1700-talen, märkliga särskildt för kännedomen om de skilda skråens sinnebilder.

Till *afdelningen för arbetets historia.* Bland hithörande viktigare bidrag må i första rummet nämnas en samling stockar till träsnitt, boktitlar och initialer m. m., från 1600- och 1700-talen. Samlingen, som består af 326 nummer, är väl bibehållen och fullständigar på ett utmärkt sätt museets förutvarande samling af till ett äldre boktryckeri hörande föremål. Vidare må anföras en äldre präss för koppartryck; en samling större och mindre stockar för tryckning af tyg; bokbindarstämplar och fileter samt en symaskin, som enligt uppgift är gjord för hand på 1850-talet af en svensk arbetare.

Bland nyförvärfvade föremål till *afdelningen för minnen från det gamla Stockholm* äro följande särskildt beaktansvärda: en samling sandstensornament från det forna De la Gardieska palatset »Makalös», hvilka varit inmurade i det nu rifna huset med adressnummer 14 Nybergs gränd. Dessa stilfulla och konstnärligt utförda barockprydnader, som flere gånger varit afbildade i illustrerade tidningar, framställa kanoner och andra krigiska attribut m. m. De bidraga i hög grad till fullständigandet af museets stora förråd af liknande ornament, som snarast kommer att utställas i den först fullbordade afdelningen i det nya museipalatset. Vidare hafva erhållits: värdshusskylt med tillhörande arm, från källaren »Stjernan» i huset nr 45 Österlånggatan; gatlykta eller »argandsk lykta», som användes för gatubelysningen ännu vid midten af detta århundrade. Till

Stockholms stads historia kan äfven räknas ett älghudskyller m. fl. andra uniformspersedlar, som burits af hufvudstadens nu upplösta borgargarde.

Till *samlingen af musikinstrument* hafva bland annat förvärfvats ett flygelpiano, märkt: Johannes Broman, Stockholm 1756, och ett klaver, märkt: Eric Wessberg, Stockholm 1821. En orgel i barockstil, ursprungligen från Nyeds kyrka i Värmland, af målad ek, invändigt prydd med sniderier i genombrutet arbete, målade i brokiga färger å silfvergrund, är ett märkligt och ovanligt instrument från 1707.

Bland de under året till *afdelningen för de högre stånden* gjorda förvärfven må framhållas: friherrebref för presidenten i Dorpts hofrätt Philip Schedinghs barn och efterkommande, dagtecknadt i Stockholm den 13 aug. 1653; sköldebref för ståthållaren i Ingermanland Henrik Piper, dagtecknadt i Halmstad den 3 mars 1678; samt sigillstampar, som tillhört medlemmar af adliga ätterna Gyllenhöök, Lindsfelt och Piper.

För dräktsamlingen erhölls bland annat en rokokorock af violett oskuren fasonerad sammet med rika silkesbroderier. Hit hör äfven en samling i stål eller järn fint arbetade smycken, såsom broscher, armband, örhängen, hårkammar m. m.

Inom möbel- och husgerådsafdelningen märkas: ett ovanligt och mästerligt snidadt ekskåp i 1500-talets stil; chiffonier af mahogny med inläggningar i flere träslag, prydd med bronsbeslag, marmorkolonner och gallerverk, en synnerligen typisk möbel, utförd 1811 å hofsnickaren J. P. Bergs verkstad i Stockholm. Från samme snickare härstammar äfven ett bokskåp af mahogny med inläggningar i ljust träslag, i hvilket ännu kvarsitter en så lydande etikett: Johan Petter Berg, Snickare och Schatoullmakare i Stockholm. Vidare en dockbyrå från början af 1800-talet, fanerad, med inläggningar i flere träslag; samt urställ i rokokostil, af förgyldt och skulpteradt trä.

Ett synnerligen värdefullt förvärf gjorde museet genom en större samling silfverföremål från äldre och senare tid, hvars största prydnad utgöres af en praktfull, delvis förgyld och rikt ornerad dryckeskanna från 1600-talets midt. Kannan, som hvilar på tre gjutna och ciselerade kulfötter, har grepe och lock, det senare med en tysk förgyld minnespenning, omgifven af sex afbildningar af kameer på rikt graverad botten. Kring kannans brädd löper ett vackert ornament, som afslutas med en lambrekin i senrenässans. För öfrigt märkas 28 större och mindre silfverbägare från 1700-talet, bland hvilka en är prydd med Karl XII:s nödmynt; tumlare; ljusstakar; skålar m. m.

Af de gamla svenska porslinsfabrikerna Rörstrands och Mariebergs tillverkningar, af hvilka museet söker åvägabringa en så vidt möjligt fullständig samling, hafva bland andra följande nya förvärf erhållits: terrin af Rörstrandsfajans, från 1765, målad i blått, med adliga ätterna v. Schwerins och Swedenstiernas alliansvapen; sil och tvålkopp af fajans, båda märkta: Stockholm (Rörstrand) 1747. Från Marieberg förskrifva sig: en låg gräddskål af fajans, från år 1778, dekorerad med strödda blombuketter i flere färger; ett par ljusstakar af fajans, från 1771, dekorerade i svart; ett par urnor af flintporslin, i gustaviansk stil; kaffekopp af äkta porslin, smakfullt målad i tusch och guld, med initialerna W C; statyett, framställande en dam iklädd den s. k. svenska dräkten, äfvenledes af äkta porslin och målad i flere färger.

Slutligen må framhållas en samling målade glasfönster från 1600- och 1700-talen, med emblem, vapensköldar och namninskrifter såsom: Hans Meiier 1634, Hans Fince 1680, Johan v. Spalckhuber 1694, o. s. v.

Den *historiska afdelningen* har äfven under det gångna året riktats med värdefulla och intressanta bidrag. Sålunda må framhållas: professor J. Börjesons stora gipsmodell till Karl X Gustafstatyn i Malmö, för hvilken plats är afsedd i det nya museipalatsets hall. Vidare två af J. T. Sergel modellerade porträttmedaljonger, af hvilka den ena, en af konstnärens första porträttbilder, är ut-

förd i Rom och framställer den kände orientalisten och resebeskrifvaren Jakob Jonas Björnståhl (f. 1731, d. 1779) och den andra presidenten J. Sylvanders första hustru, Katarina Charlotta, född Sten (f. 1760, d. 1799).

Ett särskildt intresse eger en större vaxpoussering, antagligen från 1600-talet, som återgifver Gustaf II Adolf i knäfigur, iklädd kyller och svart filthatt samt stödjande sin högra hand mot en bibel. En i vax modellerad bröstbild framställer den uppburna danska skådespelerskan Karolina Fredrika Müller, född Halle (f. 1755), som efter växlande äfventyr afled i Stockholm 1826, där hon hade anställning såsom första aktris och sångerska vid Kungl. operan.

Till samlingen af John Ericssons minnen erhöll museet af H. M. KONUNGEN en större minnestafla, utförd 1890 i lavyr- och blyertsteckning af en amerikansk artist Th. Nas och framställande den väl bekanta porträttbilden af E. från hans äldre dagar, uppställd på en ur ett haf uppskjutande klippa och omgifven af två allegoriska figurer. Bland öfriga genom köp eller gåfvor nyförvärfvade minnen af enskilda personer märkes: en större samling föremål, som tillhört den kände politikern och författaren M. J. Crusenstolpe (f. 1795, d. 1865), såsom hans promenadkäpp, glas med namnchiffer, silfverur o. s. v. Vidare bokskåp, som tillhört den framstående naturforskaren J. V. Palmstruch (f. 1770, d. 1811); ring af guld och platina med inlagdt hår af Karl XIV Johan och Magnus Brahe, samt försedd med deras initialer; värja, som tillhört hofmarskalken, öfverste C. V. Sandels; officiantdräkt inom serafimerorden och ordensdräkt för Karl XIII:s riddare, hvilka burits af hofstallmästaren, grefve F. Piper; stora och lilla hofuniformen, som tillhört öfverstekammarjunkaren, friherre C. J. Bonde; oktant, som begagnats af astronomen, professor J. Bredman; fil. doktorsring, diplom m. m., som tillhört justitierådet C. A. Lindhagen, samt manuskript af den samme rörande Stockholms gatureglering.

Bland nyförvärfvade föremål, som egts af framstående skriftställare och konstnärer må framhållas: skrifdon, som tillhört fru S. Adlersparre, född Leijonhufvud (Esselde); en samling bref från R. Dybeck; musikmanuskript af tonsättaren F. V. Klint; bild-

huggarverktyg, som begagnats af bildhuggaren A. Nyström; Carl Larssons utkast till freskomålningarna i Göteborgs nya elementarläroverk för flickor, omfattande sten- och bronsåldern, Sverges nydaningstid och storhetstid samt det gustavianska tidehvarfvet. Slutligen en samling handteckningar af Per Hörberg, af hvilka en, som framställer konstnärens afflyttning från Majensjö år 1790, eger både kultur- och konsthistoriskt intresse.

Till samlingen af Svedenborgs-minnen har museet, utom en mängd svensk och engelsk literatur rörande Emanuel Svedenborg, erhållit ett exemplar af 1766 års Amsterdamsupplaga af Svedenborgs Apocalypsis revelata, som tillhört P. D. A. Atterbom. Det är sannolikt denne, hvilken i boken lämnat följande skildring af hennes föregående öden. »Enligt Herr Plananders berättelse, har *detta* exemplar blifvit af bokens Författare egenhändigt skänkt till Assessor Qveckfelt med anmodan att denne, såsom Ledamot i Göta Hofrätt, skulle genom egen läsning öfvertyga sig om den Svedenborgska lärans värde eller ovärde. Anledningen var den process, som på 1760-talet anstäldes mot denna Läras stiftare och anhängare.»

Till *mynt- och medaljsamlingen* erhölls genom gåfva en samling (93) svenska polletter och en samling medaljer, af hvilka 32 i silfver och 81 i brons, slagna öfver svenska kungliga och enskilda personer.

Myntsamlingen innehöll vid årets slut 971 svenska mynt, af hvilka 216 i silfver och 755 i koppar. Antalet svenska plåtmynt utgjorde 75 och svenska sedelmynt 139. De danska mynten räknade 230 ex. — 165 i silfver och 65 i koppar.

Medaljsamlingen bestod af 696 ex. Af dessa äro 390 slagna öfver svenska kungliga personer och 306 öfver enskilda. De utländska medaljerna voro 86.

Porträtt- och gravyrsamlingen har bland annat ökats med en större samling porträtt af svenska kungliga och enskilda personer, utförda i gravyr, litografi, träsnitt, ljustryck m. m., samt en samling gravyrer af svenska konstnärer från äldre och nyare tid, bland

hvilka märkas P. Floding, J. Gillberg, F. Akrel, E. och J. F. Martin, A. Tallberg och F. Boberg.

Å herr C. Hammers gravyrauktion i Köln inköptes en samling graverade kopparplåtar, stuckna af J. Silfverling, J. Gillberg, F. Akrel, E. Martin, D. Forssell m. fl.

Vid årets slut utgjorde museets hufvudsamling af svenska porträtt i gravyr, litografi, träsnitt och fotomekaniska reproduktioner 4,904 blad, af hvilka 839 äro porträtt af kungliga personer och 4,065 porträtt af enskilda. Den år 1896 inköpta Andréeska porträttsamlingen, som hufvudsakligen består af träsnitt och fotomekaniska reproduktioner, innehåller 20,380 svenska porträtt. Museets samling af äldre och nyare svenska gravörers arbeten räknar 1,734 blad och samlingen af svenska historiska planscher 86 nummer.

Hela antalet blad i denna afdelning af museets samlingar utgör altså 27,104.

Biblioteket ökades under år 1897 med 881 tryckalster, däraf 425 större arbeten, 23 kartor, 22 planschverk och återstoden smärre tryck, hufvudsakligen af konstindustrielt, arkeologiskt, historiskt, topografiskt, etnografiskt och naturvetenskapligt innehåll. Af under nämda tid erhållna värderikare tillökningar må särskildt anföras: skrifter utgifna af kejserl. ryska arkeologiska sällskapet i St Petersburg; en större samling — 105 band och 57 småtryck — isländsk literatur af till större delen språkvetenskapligt och historiskt innehåll; Illustreret norsk literaturhistorie af H. Jæger; Svenskt diplomatarium af C. Silfverstolpe, b. 1, 2 samt h. 1—6 af b. 3; Uplands herregårdar af C. A. Klingspor och B. Schlegel; Halländska herregårdar af P. von Möller; Stockholm, Sveriges hufvudstad af E. V. Dahlgren; en samling äldre resebeskrifningar, däribland J. J. Björnståhls, F. Hasselquists, P. Kalms, C. von Linnés, P. Loeflings och P. Thunbergs resor; Sveriges Industri, dess Stormän och Befrämjare, h. 1—60; Vetenskapsakademiens handlingar för åren 1739—1822, 1824 och 1825; Geologisk öfversigtskarta öfver mellersta Sveriges bergslag, af A. E. Törnebohm, blad 1—9 med

beskrifningar, samt Geognostisk karta öfver Sverige, af J. H. af Forselles, blad 1—18.

Rörande samlingarnas bearbetning må särskildt anföras, att lektor A. Ahlén år 1897, liksom föregående år utan någon ersättning, arbetat i museets tjänst och därunder hufvudsakligen sysselsatt sig med förteckningar öfver museets skråarkiv och en specialkatalog öfver museets ganska rikhaltiga samling af ordens- och föreningstecken.

De folkmusikaliska samlingarna i museet ha under samma år underkastats en förberedande undersökning, som med erkänd sakkännedom verkstälts af filosofie kandidat K. P. Leffler. En kortfattad redogörelse för de viktigaste resultaten af denna undersökning lämnar hr L. själf i en uppsats med titel »Nordiska museets folkmusikaliska samlingar», hvilken finnes intagen i dessa meddelanden sid. 134.

Under år 1897 utkommo följande arbeten, som hafva afseende på Nordiska museet:[1]

Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1895 och 1896, utgifna af A. Hazelius och innehållande jämte årsredogörelserna m. m. följande uppsatser: »Om lapparnes tideräkning» af K. B. Wiklund; »Ett bondbröllop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet» af K. P. Leffler; »En öländsk folkdräkt från 1703» af P. G. Vistrand; »Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling» samt »En tapets historia» af J. Böttiger; »Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet» af C. A. Ossbahr; »Silhuetter i Nordiska museet» af C. Palm, samt »Ur J. A. Hazelii och C. J. L. Almqvists brefväxling. Två hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv», utgifna af A. Hazelius.

[1] Se sid. 242 o. f.

Minnen från Nordiska museet, utgifna af A. HAZELIUS. Andra bandets femte, sjätte och sjunde häften, innehållande litografier i färgtryck, återgifvande föremål inom museet, jämte tillhörande uppsatser af H. HILDEBRAND, K. P. LEFFLER, Y. NIELSEN, C. PALM, H. A. RING och P. G. VISTRAND. P. B. Eklunds förlag.

Bilder från Skansen, utgifna af A. HAZELIUS. Fjärde häftet, innehållande planscher i färgtryck och autotypi jämte uppsatser af G. KOLTHOFF och G. SCHRÖDER.

Skansen, friluftsmuseet å Kongl. Djurgården, af H. A. RING. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Samson & Wallins förlag.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården, upprättad af C. E. DAHLMAN. Andra upplagan, öfversedd 1897.

Das Nordische Museum und Skansen von L. PASSARGE. Särtryck ur författarens arbete: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland.*

Af samma uppsats utkom äfven en svensk öfversättning: *Nordiska museet och Skansen.*

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester. 2 nummer.

Brefkort i färgtryck och ljustryck, med utsikter och motiv från Skansen. 15 st.

För Skansens utveckling blef år 1897, särskildt med anledning af den till den sammas närmaste grannskap förlagda Allmänna konst- och industriutställningen, ett mycket märkligt år.

För att göra Skansen fullt rustad för emottagandet af den skara besökande från när och fjärran, som väntades, och hvilken blef betydligt mer än dubbelt så stor som föregående år, hade redan före sommarens ingång flere väsentliga förändringar och förbättringar vidtagits.

Skansens jordområde, som vid 1896 års slut utgjorde 21 hektar 51 ar 49 kvadratmeter (43 tunnland 18,8 kappland), ökades genom H. M. konungens nådiga beslut af den 18 januari med till

sammans 94 ar 70 kvadratmeter (1 tunnland 29,39 kappland), omfattande dels det klippområde, som förut låg utanför nedre Skansens mot staden vettande terrass, dels ett ungefär lika stort område å den mot Hasselbacken riktade sluttningen. Genom detta förvärf vans i första rummet den fördelen, att å detta håll ingen för Skansen menligt inverkande anläggning i framtiden torde ifrågakomma.

Men icke nog härmed. Det var nämligen å förstnämda område, som den nya hufvuduppgången till Skansen anlades och i förening med den efter H. M. konungen uppkallade Oskar II:s terrass redan till den 1 maj 1897 fullbordades. Detta betydelsefulla arbete utfördes, trots det att därpå nedlades den yttersta omsorg, och att det alt igenom präglades af stor soliditet, på den korta tiden af föga mer än tre månader af stenhuggerifirman Melcher Pettersson och P. O. Olander samt af grundläggaren N. P. Gerlofsson. Arbetet skedde under ledning af arkitekten G. Améen i samråd med professor I. G. Clason.

I stället för den tillfälliga trätrappa, som Allmänna konst- och industriutställningen ämnat anlägga från utställningsområdet, och hvars kostnader beräknats till 4,000 kr. — en summa, som i enlighet med museets styrelses förslag i stället lämnades till Skansens förfogande — erhölls sålunda en för framtiden bestående monumental uppgång, hvilken på samma gång bildar början till en värdig fasad mot den slätt, där Nordiska museets väldiga byggnad redan börjat resa sina tinnar. Uppför bärgsluttningen kröker sig en 15 fot bred, till stor del i bärget djupt insprängd väg, hvilken upptill utmynnar i den nämda med konst danade terrassplatån. Denna, en halfcirkelformig plan, omgärdas af en balustrad af finhuggen granit, med i gammal stil hållet bröstvärn af smidt järn och prydes rundt om af å piedestaler af Mölnbomarmor stälda blomsterurnor af porslin, utförda efter förebilder af dem, som finnas å Logården vid Kungliga slottet. Terrassen utsträcker sig åt ömse sidor genom af lindar skuggade promenadplatser, äfven dessa mot den nedanför stupande branten begränsade af stenmurar, täckta med öfverliggare af finhuggen granit och prydda med porslins-

urnor. Den mot norr gående terrassvägen afslutas af en i kryss-hamrad granit och med öfverbyggnad af Yxhults kalksten å själfva klipphranten likaledes efter ritning af arkitekten G. Améen anlagd borglik utsiktsbyggnad med bröstvärn, hvilken erhållit namnet Makalös, ett namn, som återkallar stora minnen så väl i våra krigiska som våra fredliga häfder. Till och från detta borgtorn leda tvänne hvälfda stenbroar, den ena slagen öfver den upp till Skansen förande elektriska bärgbanan.

Genom förvärfvet af det förut nämda mot Hasselbacken vet-tande området vans framför alt den fördelen, att samtidigt med gränsliniens framflyttning den här varande ingångsportalen kunde förläggas till en lämpligare plats än den, som han förut innehaft.

Den efter schweiziska förebilder anlagda, från utställningsfältet ledande elektriska bärgbanan, den första af sitt slag i Sverge, för hvilken 1896 ett konsortium af för Nordiska museet intresserade personer bildat sig, och hvarpå förberedande arbete begynt i de-cember nämda år[1], fick hvarjehanda motigheter att bekämpa, och ehuru hon under utställningstiden flere gånger var i liflig verk-samhet — under ett af dessa driftskeden färdades därå under tre veckor mer än 20,000 passagerare — måste dock denna, till följd af Öfverståthållarämbetets anmärkningar mot några obetydligare de-taljer, för en rätt lång tid afbrytas. Visserligen trädde banan efter denna hvila åter i verksamhet, men hade onekligen genom detta och andra afbrott lidit ett ej obetydligt afbräck i sina in-komster; och då med industriutställningens upphörande den elek-triska drifkraft, som förut erhållits från utställningens motor, ej mer fans att tillgå, måste i oktober hela bandriften tills vidare inställas.

Inom det egentliga skansområdet fortgick väganläggningsarbetet, trots de därmed förknippade penningesvårigheterna, med största ifver, och man torde kunna göra sig en föreställning om dettas omfång af det sakförhållandet, att under sommarens lopp ej mindre

[1] Se vidare föregående årsberättelse sid. 151.

än 51 skutlaster grus förbrukades. På hösten fullbordades den 10 fot breda Fältmarskalksvägen, hvilken, utgående från Gustaf Vasas väg invid vaktstugan, omsluter mer än halfva Skansen och upphör först vid den nya uppgången från Framnäs, som bär namnet Oskar II:s väg. Vidare planerades och genomkorsades hela området mellan södra hufvudingången och Fatburen med vägar, och äfven åt Sirishofshållet anlades bland klipporna flere nya sådana, hvilka med sin vidsträckta utsikt äro att räkna bland de mest pittoreska på Skansen. Å det 1896 förvärfvade området fortgick arbetet med stor arbetstyrka, och hela fältet omkring Sagaliden planerades och genomskars med nya gångar. I samband med dessa anläggningar måste naturligtvis flerstädes vidlyftiga schaktningar, sprängningar och utfyllningar företagas.

Under året befriades Skansen från några helintrycket störande byggnader, som sedan gammalt där kvarstått, särskildt ett hr C. Hammer tillhörigt större skjul af galvaniserad plåt. Samtidigt med detta refs äfven en till vårfesten 1894 och på samma gång för döljande af nyssnämda skjul uppförd efterbildning af det gamla värdshuset Gröna lund å Djurgården, samt borttogos ett par andra likaledes tillfälligtvis uppförda mindre paviljonger.

Till Skansen flyttades år 1897 ett så kalladt *härbre* (härbärge), hvilket inköpts från Färnäs by i Mora socken, Dalarna. Detta, hvilket öfver ingången bär årtalet 1595 och altså är den älsta byggnad, som i original finnes å Skansen,[1] erhöll sin plats i skogen strax ofvanom Morastugan. Dylika stolpbodar äro å Sollerön och de norr om Siljan liggande dalsocknarna samt uppåt Härjedalen och Jämtland ännu tämligen allmänt förekommande och, då de till följd af sin ringa storlek utan svårighet kunnat flyttas, ofta nog af mycket hög ålder, om ock intet dylikt förrådshus torde finnas, hvilket man med visshet vet innehafva den ålder, som det å Skansen. Stockarna, hvilka utmärka sig för en förvånande friskhet, äro

[1] Förebilden till Fatburen är af en ej obetydligt högre ålder.

i knuthuggen urfasade, något som är kännetecknande för dessa stolpbodar, för så vidt de äro nog gamla, och strax nedom takfästet framspringer ett mindre takskyfve öfver en å husets framsida löpande platform. Dörrluckan är bland annat egendomlig genom sin mycket fornartade låsinrättning. Till sitt inre är boden delad i en bottenafdelning och ett loft, till hvilket senare en trappstege leder upp. Det är i denna öfre afdelning dalfolket brukar förvara sina högtidskläder, väfnader och dylikt, under det att matförrådet gömmes i den nedre.

Till afdelningen för bostadens historia bör ock räknas ett eskimåiskt sommartält från Grönland, hvilket, skänkt af den för Nordiska museet varmt nitälskande kolonibestyrer C. Brummerstedt i Julianehaab, dock tills vidare måst vänta på att uppsättas. Det består, utom af tältstänger, af en ytter- och en innertäckning af sälskinn samt af ett förhänge, gjordt af sältarmar. Å en mot Djurgårdsbrunsviken vettande klipp-platå lades tills vidare grund för ett eskimåiskt vinterhus, hvilken redan i och för sig är af intresse för sin påfallande planlikhet med våra gånggrifter från stenåldern.

Runstenarnas antal, förut tre, ökades under aret med ännu en. den största af dem alla, hvilken förskrifver sig från Norslunda gård i Norrsunda socken, Uppland. Om denna runsten, hvilken ej endast genom sin storlek utan äfven genom sin plats å kullen mellan Renberget och Gustaf Vasas väg genast ådrager sig den besökandes uppmärksamhet, lämnas närmare underrättelser i den uppsats af lektor E. Brate, som inleder denna årsberättelse. Här må endast erinras, att denna sten, som nu åter kommit till heders å en honom värdig plats, förut under flere år kullfallen legat dold under en gödselstack.

Allmänna konst- och industriutställningens förvaltningsutskott, som under 1896 erhållit tillstånd att på egen bekostnad anlägga en vattenledning från Framnäs upp till Svandammen för att använda denna såsom reservoar till vattenkonsterna å utställningsfältet, utförde på våren 1897 detta företag. Enligt träffad öfverenskommelse

skulle denna vattenledning efter utställningens slut fortfara att ega bestånd såsom en Skansens tillhörighet. Härmed följde äfven en grundlig rensning af den nämda dammen, från hvilken på Nordiska museets egen bekostnad en fortsättningsledning anlades upp till den i bärget sprängda bassängen invid stora björnburen, Skansens högsta punkt.

Från denna drogs sedermera en ledning ned till det system af dammar, som anordnats mellan Oktorpsgården och Laxbrostugan, och hvilket detta år afslutades genom fullbordandet af det sedan flere år pågående utsprängningsarbetet å den stora dam, som på grund af läge och beskaffenhet fick namnet Bergviken. Äfven å den likaledes med konst anlagda, genom ett vattendrag med nämda dam förbundna Motjärn vidtogos flere försköningar.

För att tillfredsställa allmänhetens fordringar på mat och förfriskningar omdanades till utställningens öppnande den gamla akvarie- och terrariebyggnaden till en serveringslokal, där mat och dryck tillhandahållas. Byggnaden, som erhöll namnet Sagaliden, tillökades och delvis ombygdes under inseende och efter ritning af arkitekten G. Améen och erbjuder nu i sina ljusa, glada färger och med sin luftiga af kolonner uppburna balkong en tilltalande anblick med sitt präktiga läge strax ofvanom Oskar II:s terrass. Äfven vid Bredablicksplanen, där en ny rymlig förfriskningslokal var af behofvet mycket starkt påkallad, uppfördes efter ritning af arkitekten B. Almquist inemot skogsluttningen en af öppna verandor omgifven byggnad, Fröstorp, hvilken dess utom i sitt torn har ett öppet galleri för ett musikkapell.

Af stort etnografiskt intresse var, att ej mindre än tre lappfamiljer från Jämtlands och Härjedalens lappmarker, till sammans femton personer, under hela sommaren vistades på Skansen. De bodde i de där resta kåtorna, och man hade ett utmärkt tillfälle att få en inblick i dessa nomaders seder och hemlif.

Trogen sin föresatta uppgift har Skansen också under här ifrågavarande år sökt att från glömska rädda gamla folkliga

seder och lekar samt att upplifva minnet hos allmänheten för dessa genom att vid lämpliga tillfällen anordna sådana. Sålunda utfördes af en särskild, i allmogedräkter klädd personal under sommaren nästan dagligen sång, dans och ringlekar, bland hvilka för detta år företrädesvis äro att framhålla hallingen, gotlandskadriljen, vingåkersdansen, daldansen, träskodansen och det gamla tämligen groteska djäkneupptåget oxdansen. Äfven utfördes menuett och rokokodansar, hvilka vid sidan af sitt kulturhistoriska intresse genom sin sirlighet erbjödo tillfälle till en lärorik jämförelse med de af lefnadsfrisk ursprunglighet präglade folkdansarna.

Såsom sockenspelmän uppträdde de från näst föregående år bekante nyckelharpospelarne Jonas Skoglund och Johan Edlund, båda från norra Uppland, samt den finske, under året aflidne, blinde kantelespelaren Aatto Virta (Akilles Ockenström) och dess utom ett antal fiolspelare från Leksand, Gagnef och Orsa i Dalarna.

Landsmålskildrare å Skansen under detta år voro den bekante Jödde i Göljaryd (ingeniör K. P. Rosén), de alltid lika fyndiga delsbostintorna (fröken Ida Gavell och fru Hilda Jernberg) samt jämte dessa den detta år nyuppträdande mor Dårdi (fröken Rosa Arbman).

Hvad beträffar gamla seder och årsfester, iakttogs redan vid årets ingång den sannolikt en gång i en forntid allmänt germanska seden att vakande afbida det nya året för att hälsa det välkommet. Till intryckets höjande bidrogo såsom under föregående år klockringning och fanfarer från Håsjöstapeln samt musik af Flottans musikkår.

Valborgsmässoaftonen, den 30 april, var en stor festdag pa Skansen, som då besöktes af omkring 15,000 personer. Festen inleddes med den gamla sydsvenska folkleken »Slå katten ur tunnan», i hvilken nu, såsom förut, i skånska folkdräkter klädda »pågar» dels till häst, dels till fots pröfvade sina krafter och sin skicklighet. Denna af allmänheten omtyckta lek utfördes äfven sedan flere gånger under sommaren. Hvad den inneboende andemeningen beträffar, må i förbigående anmärkas, att då katten vid en jäm-

förande granskning af germanska fornseder visar sig hafva varit en sinnebild för lifs- och växtlighetskraften i naturen, denna lek sannolikt ursprungligen haft afseende på nämda krafts återuppväckande och frigörelse från sina bojor. Efter afslutningen af denna idrottsöfning utfördes under med. doktor A. Kulls anförande af öfver 200 studentsångare de kända vår- och studentsånger, med hvilka det vid våra universitet är sed att välkomna ljusets årstid. Härefter tändes valborgsmässoeldarna, och en långdans af i folkdräkter klädd allmoge ringlade vid deras sken ut sitt färgskiftande tåg rundt om skansslätten.

Midsommaraftonen firades med dans kring den nylöfvade och med blommor smyckade majstången, äfvensom med långdans rundt om Skansen. Äfven iakttogs den gamla seden midsommarvaka »tills solen rinner opp». Efter denna högtid inträder en period, då vårt folk haft föga ledighet att tänka på några större fester.

Först med Luciadagen, den 13 december, då fordom julfreden ingick, inträder ett nytt festlighetsskede. Nämda dag uppträdde åter »lussi-bruden», krönt af sin med brinnande ljus och grönt lingonris prydda krona och iförd hvit skrud, i Bollnässtugan och tillhandahöll dem, som så önskade, förfriskningar under denna enligt folkets mening årets mörkaste och dystraste tid. Ingick så omsider julen, då ljusen tändes omkring den heliga familjen i stallet vid Oktorpsgården, och stjärngossarne åter med den kringhvälfvande stjärnan under de åldriga tonerna af visan om Staffan stalledräng och andra gamla julhymner begynte sin vandring från gård till gård.

Utom dessa rent folkliga fester firades sådana af historiskt och nationelt kynne äfven under detta år. Till dessa senare räkna vi i första rummet H. M. konungens jubileumsdag d. 18 september, hvilken från Skansens sida högtidlighölls genom kunglig kanonsalut, klockringning, flaggning och illumination. Dess utom paraderade vakter iförda den uniform, som bars af 1780-talets marinsoldater, vid konungens invid Orsastugan uppstälda böstbild. Se för öfrigt sid. 181 o. f.

Vidare deltog Skansen äfven i högtidligheterna vid Allmänna konst- och industriutställningens öppnande den 15 maj genom salut, flaggning och andra festliga anordningar.

Nationaldagen, den 6 juni, hvilken detta år inföll på själfva pingstdagen, måste med anledning af detta förhållande erhålla en i viss mån allvarligare prägel än eljest. Efter kanonsalut höllos tal för konung och fosterland, och af musikkåren utfördes musik efter för dagen affattadt program.

Hjältekonungarne Gustaf II Adolfs och Karl XII:s dödsdagar, den 6 och 30 november, högtidlighöllos likaledes.

Utom dessa dagar firades äfven Bellmansdagen, den 26 juli, sedan nära sju årtionden faststäld såsom Djurgårdens högtidsdag, genom ett talrikt och af trogen tidsfärg utmärkt tåg af de från Fredmans sånger och epistlar kända gestalterna och af dem ledsagande nationalklädd allmoge. Tåget drog rundt om så väl Skansen som det denna dag därmed genom samtrafik förenade utställningsområdet.

Utom på Bellmansdagen förekommo historiska tåg flere gånger under tiden för Allmänna konst- och industriutställningen, vid hvilka framställdes bland annat Gustaf II Adolf till häst, omgifven af sina fältherrar, och Karl XII, åtföljd af Magnus Stenbock och Adam Ludvig Lewenhaupt.

För den häfdvunna vårfesten vidtogos denna sommar, hvilken var utsedd att i sin helhet blifva så att säga en oafbruten fest, ej de vidlyftiga anstalter som under föregående år, och något särskildt upprop till allmänheten utfärdades icke häller. Den 10 juni tog Skansens femte årsfest sin början och fortgick till och med den 14 i samma månad, lämnande en behållning af 12,313 kr. 66 öre. Likasom förr hade fru A. Wallenberg, f. von Sydow, och friherrinnan E. Rudbeck, f. Ulfsparre, med oförtröttadt nit öfvertagit ledningen.

Fru J. Wettergrund — Lea — hade för festen skrifvit ett poem, hvilket kostnadsfritt trycktes af Iduns tryckeriaktiebolag. Att här för öfrigt redogöra för alla de till marknaden influtna gåfvorna

förbjuder utrymmet. Festtåget framstälde denna gång fältmarskalken Lennart Torstensson i Böhmen 1645, åtföljd af sin gemål Beata De la Gardie och en talrik stab af fältöfverstar och knektar till häst och till fots, äfvensom af tross. Framför flydde ett band kejserliga marodörer. Tåget anordnades och leddes af kapten C. Hellström med biträde af artisten G. Krehl.

I Laxbrostugan hade några medverkande slagit sig till sammans för att framställa en verklighetstrogen bild af hemlifvet i en större bärgsmansgård i början af detta århundrade och på samma gång undfägna allmänheten med för bärgslagen egendomliga rätter såsom »glöhöppa», »refpannkakor», »sandjolpäron» m. m.

De förut nämde landsmålskildrarne uppträdde, och folkdansar och lekar utfördes å dansbanan. Dess utom hölls i likhet med föregående år marknad i gammaldags salustånd, hvilka såsom vanligt voro uppstälda utefter östra kanten af skansfältet.

Af den svensk-amerikanska sångkör — American Union of Swedish Singers —, som under utställningen besökte Stockholm, gafs under direktör J. R. Örtengrens ledning en gästkonsert å Skansen.

Den 24 januari afbrändes af öfverfyrverkaren A. R. Törner ett storartadt fyrverkeri. Herr Törner ville med detta taga ett värdigt afsked af den publik, som han under flere förflutna år så många gånger å Skansen fröjdat med sina smakfullt anordnade pyrotekniska scenerier. Och detta afsked blef ett afsked för alltid. Öfverfyrverkaren Törner afled nämligen kort tid därefter.

Hvad musiken beträffar, utfördes denna, utom såsom förr af Kungl. flottans musikkår, under sommaren af Lifregementets till fot musikkår under direktör O. Blomqvists anförande samt. under nämda regementes tjänstetid, af Västernorrlands infanteriregementes musikkår under ledning af direktör G. Rydberg. Antalet konserter, som af dessa kårer under året gifvits, utgjorde till sammans 169. Om allmogemusiken hafva vi redan redogjort på annat håll.

Bland besök under året på Skansen, bör främst nämnas, att H. M. konungen hedrade vårfesten med besök, hvilket han sedan flere gånger under sommaren upprepade. Äfven H. M. drottningen och H. K. H. kronprinsen besökte under året Skansen, den senare likasom flere andra medlemmar af den kungliga familjen flerfaldiga ganger. Bland märkliga besök må ock nämnas det, som den 27 augusti gjordes af den då i Stockholm sammanträdande internationela journalistkongressen, samt vidare kronprins Fredriks af Danmark och konung Chulalongkorns af Siam, flere andra att förtiga.

Klädkammaren på Skansen, som under de senaste åren i samband med de å Skansen hållna historiska minnesfesterna och vårfesterna vuxit ut till en ganska betydande sådan, gjorde år 1897 åtskilliga förvärf till sitt dräktförråd.

Af särskild betydelse voro de folkdräkter, som till ett antal af 22— af hvilka 11 gossdräkter och lika många flickdräkter— förfärdigades efter mönster i Nordiska museet från olika svenska landskap för de i ringlekarna på Skansen deltagande folkskolebarnen. Härigenom gafs nämligen ett ypperligt medel till en lefvande framställning af våra ännu i bruk varande eller redan utdöda folkdräkter vid sidan af det gamla tillvägagåendet att förvara och förevisa dem inom glas och ram eller i interiörer.

Bland öfriga dräkter, som anskaffades, må nämnas 2 s. k. fornnordiska dräkter, 1 karelsk dräkt, 4 djäknedräkter, 4 mansdräkter från rokokotiden och 2 barndräkter från samma tid, 4 sjöofficersdräkter från år 1790, m. fl., inalles icke mindre än 45 dräkter.

Här må äfven omnämnas, att en ny Karl XII:s fana anskaffades för Skansens festtåg. Fanan, som är af ljusblått siden, med konungens monogram i guld, är en noggrann efterbildning af en af de i Kungl. lifrustkammaren förvarade fanorna från Karl XII:s tid.

Antalet föremål, tillhörande Skansens klädkammare, utgjorde vid 1897 års slut 2,396, fördelade på 1,651 nummer.

Hvad beträffar utvecklingen af de naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen under detta år, införes, såsom i föregående årsberättelser, i detta sammanhang endast en redogörelse för de botaniska och mineralogiska afdelningarna, under det att berättelsen om den zoologiska trädgården å annat håll såsom själfständig uppsats återfinnes. Se sid. 185.

Växtafdelningen. Äfven under år 1897 hafva i likhet med det föregående stora planteringar företagits ej endast i afsikt att försköna Skansen utan ock för att därmed uppnå ett af dess mål: att på Skansens område få den svenska floran i största möjliga mått företrädd. I detta syfte hafva på lämpliga platser utplanterats ett större antal träd och buskar.

I den nedanför vaktstugan anlagda köksträdgården hafva funnits de flesta till detta område hörande inhemska växter.

Äfven med afseende på egentlig prydnadsplantering har mycket arbete nedlagts. Af TJÄDERS FRÖHANDEL, direktörerna E. LINDGREN och A. PIHL med flere hafva till denna grupp upprepade gånger lämnats gåfvor. Bland rent botaniska förvärf, som utplanterats på Skansen, kunna nämnas Linnea borealis och Cypripedium calceolus. Af springkornet (Impatiens noli tangere), af hvilket frön såddes vid säldamshvalfvet 1894, och hvaraf plantor nästföljande år uppkommo, men snart åter förtorkades och försvunno, stod dock detta år ett flertal exemplar i full utveckling och blomstring.

Stenafdelningen. Sedan Kungl. Maj:t bifallit en af Nordiska museet gjord ansökan, att den af Järnkontoret uppförda och till Nordiska museet skänkta byggnad, som upptog Mellersta Sverges grufutställning, jämte tillhörande bockbana måtte få på sin plats å Djurgården kvarstå, och en betydande del af de i denna byggnad från en mängd olika grufvor utstälda föremålen blifvit skänkt till Skansen, beslöts, att däri skulle öppnas en ny utställning, belysande den svenska grufdriften. Denna utställning har erhållit namnet *Skansens grufutställning.* Ett högt, fast bygdt speltorn reser sig på byggnadens södra gafvel; från den norra leder en bockbana till en i Skansens bärg gjord gruföppning.

Bland de till denna utställning lämnade gåfvorna må äfven här nämnas modeller af grufbyggnader och grufmaterial från Grängesbergs gruffält i Dalarna; en akvarell, utförd af A. Jungstedt, framställande den så kallade Skärningen i ofvannämda grufva, samt modell af skrädhus från Slåtterbergs gruffält i Västmanland. Utom malmblock och stuffer från förut nämda grufvor hafva sådana blifvit skänkta från ett mycket stort antal andra grufvor, hvaribland kunna nämnas Långbans gruffält i Värmland och Dannemora gruffält i Uppland. Hvad beträffar de öfriga stora gåfvorna af detta slag, må här för undvikande af upprepning hänvisas till sid. 222 o. f.

Till Skansens malmbärg uppfördes af dessa gåfvor några större malmblock från Ingelsgruffältet, Riddarhytte gruffält och Klacka-Lerbergs gruffält i Västmanland, Bispbergs gruffält och Ryllshytte grufva i Dalarna, Bossmo grufva och Sulitelma gruffält i Norge samt dess utom dolomitblock från Ekebergs stenbrott i Närke och kalkstensblock från Hasselhöjdens stenbrott i Västmanland.

Bland öfriga förvärf kunna här omnämnas de grufhissar med väldiga malmtunnor, som förvaras uppe i speltornet, hvarest äfven bärgborrmaskiner af äldre och nyare konstruktion finnas utstälda.

Till denna afdelning hör äfven den storartade gåfva, som genom kapten Å. Nordenfelt å Höganäs samt disponenterna R. T. Berg i Malmö och C. Tranchell i Landskrona tillställdes Skansen, nämligen Skånska storindustriens byggnad med tillhörande trappuppgång, elektriska ledningar m. m. I denna byggnad, vackert belägen i den skogbevuxna sluttningen ofvanför Framnäs och bygd i villastil efter ritning af arkitekten G. Wickman, inrymmas äfven den efterbildade stenkolsgrufvan, fondmålningen öfver Limhamns kalkstensbrott, utförd af artisten G. T. Wallén, kalkstensblock från nämda stenbrott, m. m.

Till slut må äfven omnämnas, att en stor del af de föremål, bestående af både oarbetade och förädlade stenblock af olika slag, hvilka varit utstälda på utställningens afdelning för stenindustri, blifvit öfverlämnade till Skansen.

Att Nordiska museet och särskildt Skansen skulle komma att skörda rika frukter af Allmänna konst- och industriutställningen var att förutse.

Vi ha redan omnämt tillskottet af 4,000 kronor för fullbordandet af Oskar II:s terrass samt vidare den från Djurgårdsbrunsviken lagda vattenledningen, äfvensom tillförseln under sommaren af drifkraft för bärgbanan. Den förnämsta ekonomiska fördelen medförde dock den i sammanhang med utställningen tillströmmande massan af besökande. Summan af Skansens inträdesafgifter för tiden 15 maj—3 oktober, eller tiden från utställningens öppnande till hennes stängning, uppgick till 152,069 kr. 16 öre. Utan tvifvel utgjorde de tio dagar, som enligt öfverenskommelse emellan utställningens förvaltningsutskott och museets styrelse voro anslagna till samtrafik med Skansen, en stor fördel för denna. Samtrafiken inbragte sammanlagdt i inträdesafgifter 45,071 kr. 66 öre. Den 30 maj inflöto 5,049 kr., den 7 juni 4,561 kr. och den 24 i samma månad 4,717 kr. 75 öre. Den 26 juli inflöto 5,061 kr. 41 öre och den 10, 17, 24 och 29 augusti voro de motsvarande summorna 2,663 kr., 2,670 kr., 2,812 kr. 75 öre och 5,990 kr. 75 öre. Den 24 september belöpte sig inträdesafgifterna till 2,743 kr. 75 öre och den 3 oktober, utställningens stängningsdag, stego de till 8,802 kr. 25 öre. Det ligger emellertid i öppen dag, att fördelarna af utställningen skulle för Skansen hafva varit ännu större, om den förra velat medgifva användningen af kontramärken mellan de båda områdena, såsom förhållandet var mellan utställningen och Hasselbacken. Men på en sådan anordning ville förvaltningsutskottet aldrig ingå, väl närmast beroende därpå, att Skansen under hela utställningstiden mera betraktades såsom en konkurrent än såsom ett komplement till utställningen. Frånser man samtrafiksdagarna, var den bästa dagen under utställningstiden den 8 augusti, som gaf 3,903 kr. 75 öre, men dock — vare det sagdt för jämförelse — under den öfriga delen af året öfverträffades af valborgsmässoaftonen, hvilken inbragte 5,400 kr. 25 öre i inträdesafgifter.

Utom nämda inkomster, förvärf och fördelar, som utställningen dels omedelbart, dels, och hufvudsakligen, medelbart tillskyndade

Skansen, må äfven nämnas de synnerligen värderika och storartade gåfvor, som efter utställningens slut från utställares sida tillföllo Nordiska museet och framför alt Skansen, och bland hvilka i främsta rummet böra nämnas Mellersta Sverges grufutställnings byggnad med tillhörande samlingar, Skånska storindustriens utställningsbyggnad och aktiebolaget Stockholms förenade bryggeriers paviljong. Jämte dessa må här äfven framhållas följande modeller, nämligen af Näs slöjdlärareseminarium i Västergötland, af ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning 1897, af Köpenhamns frihamn samt modellen till ett norrländskt sågverk, hvilka alla besökande å utställningen torde erinra sig såsom hörande till dennas sevärdaste föremål. Om nämda jämte öfriga gåfvor under ifrågavarande år[1] från utställningsområdet se vidare redogörelsen för mineralogiska afdelningen och grufutställningen sid. 168, 169 samt för öfrigt sid. 222—225. Sammanlagda värdet af de med anledning af utställningen lämnade gåfvorna kan beräknas till omkring 100,000 kronor.

Ett erbjudande af arkitekten F. Lilljekvist, att Skansen skulle öfvertaga den å Nordiska museets mark Framnäs för årets utställning utförda och i sitt slag särdeles lyckade efterbildningen af Stockholm vid slutet af 1500-talet, ansåg Skansens styresman alt för äfventyrligt att antaga. Att denna vägran var väl befogad framgick ock af det illa medfarna skick, i hvilket den till sitt ursprungliga syfte helt tillfälliga och till följd däraf dekorationsartade anläggningen befann sig efter förloppet af en enda vinter, som dock erbjöd ovanligt gynsamma väderleksförhållanden. Till anbudets afböjande bidrogo dess utom flere andra skäl, såsom svårigheterna att för det nya ändamålet underhålla en tillräcklig personal och i allmänhet de ringa utsikterna, att anläggningen skulle lämna inkomster motsvarande utgifterna.

Med afseende å de förändringar, som under året vidtagits i fråga om museets lokaler, hänvisa vi till hvad som i föregående årsberättelse finnes nämdt om lägenheten Framnäs öfverlåtande till

[1] Det följande året bragte nämligen en ansenlig efterskörd.

Allmänna konst- och industriutställningen 1897, och hvad beträffar Skansens akvarium och terrarium till hvad härom nämnes längre fram i samband med redogörelsen för den zoologiska trädgården.

Förevisningstiderna vid museets olika afdelningar i staden och på Djurgården voro de samma som under närmast föregående år.

Samtliga museets afdelningar besöktes år 1897 af 622,608 personer, af hvilka 575,143 besökt Skansen.[1]

Samlingarna voro vid 1897 års utgång brandförsäkrade till ett värde af 829,200 kr., och museets båda egendomar i staden (nr 77 och 79 Drottninggatan), byggnaderna å Lejonslätten, Skansen samt Bredablicks torn till ett sammanlagdt värde af 775,850 kr. Försäkringsafgifterna under samma år uppgingo till kr. 2,224: 20.

Till åtskilliga afdelningar af Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 voro föremål ur museets samlingar utlånade, nämligen till »Gamla Stockholm», till H. M. konungens jaktklubb och Svenska jägarförbundets utställning, till Mellersta Sverges grufutställning, till Stockholms gasverks utställning i Stockholms stads paviljong, till Teater- och musikutställningen samt slutligen äfven till Arméns och flottans utställning. De utlånade föremålens antal var 168.

Vid Svenska slöjdföreningens sammanträde i februari 1897 utställdes en samling Nordiska museet tillhörande kopparkärl i drifvet och ciseleradt arbete, från 1600- och 1700-talen.

Literär förbindelse inleddes under år 1897 med följande vetenskapliga anstalter i utlandet:

Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. Münster.

Geschichts- und alterthumsforschender Verein. Schleiz.

Verein für hennebergische Geschichte und Landeskunde. Schmalkalden.

[1] Se sid. 253.

Verein für siebenbürgische Landeskunde. Hermannstadt.

Historische und antiquarische Gesellschaft. Basel.

Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde. Zürich.

Society of Antiquaries of London. London.

Societé des antiquaires de Picardie. Amiens.

Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'arrondissement de Beaune. Beaune.

Académie des sciences, arts et belles-lettres. Dijon.

Société archéologique de Tarn-et-Garonne. Montauban.

Western Reserve Historical Society. Cleveland, Ohio.

Numismatic and antiquarian Society. Montreal, Canada.

Antalet af de *utländska* museer och samfund, med hvilka Nordiska museet vid slutet af år 1897 stod i förbindelse, utgjorde 177. En förteckning öfver dessa lämnas sid. 234 och följande.

Såsom med anledning af 1897 års allmänna konst- och industriutställning kunde väntas, har Nordiska museet och i synnerhet dess friluftsafdelning Skansen det förflutna året i hög grad dragit både landsmäns och främlingars uppmärksamhet till sig. Detta framgår äfven af den mängd skildringar och afbildningar, som i detta afseende under årets lopp förekommit i så väl svenska som utländska tidningar. Då förekomsten af dylika uppsatser och omnämnanden är särdeles rikhaltig, kan här endast en del anföras.

Hvad de utländska omdömena angår, framstår onekligen L. Passarges reseskildring *Schweden*, där ett särskildt kapitel egnas åt Nordiska museet och Skansen, såsom det märkligaste. Hr Passarge, hvilken år 1896 besökte Sverge och då, såsom bekant, äfven företog materialsamlingar för Bædekers resehandbok, inleder nämda kapitel med att säga, att likasom vår tid genom Pompejis bevarande fått en trogen bild af tider och förhållanden, som annars skulle hafva sjunkit i glömska och förgängelse, så har genom Nordiska museets och Skansens skapande frambesvurits ett nytt, ett lefvande Pompeji, som åt eftervärlden kommer att lämna en trogen framställning af det skandinaviska folkets gemensamma kulturlif.

I den i Leipzig utkommande tidskriften *Universum's* 21 häfte lämnar W. Kœnig i en längre illustrerad uppsats en sympatisk skildring af Nordiska museet och Skansen, hvilken sistnämda institution han anser vara en af de anmärkningsvärdaste anläggningar i hela världen.[1]

Den färdigbygda delen af Nordiska museets palats omnämnes i flere utländska tidningar såsom utställningens praktfullaste byggnad. t. ex. i *Der Reichsboten* (Berlin) den 16 maj och *Das Volk* (Berlin) den 19 maj, m. fl.

I en artikel i *Barmer Zeitung* den 23 juni uttalar författaren, P. Lindenberg, som sett Skansen under vårfestdagarna, sin förvåning öfver, hur stilla alt tillgår. Det är folklif i ordets bästa bemärkelse. Utaf samma författare förekomma samtidigt i en mängd tyska tidningar korrespondenser, i hvilka Skansen omnämnes.

I *Berliner Courier* den 20 juni läses en lång skildring af Skansen och dess vårfest, som författaren finner mycket olik de fruktade välgörenhetsbasarerna, och som han fann gifva ett godt tillfälle att blicka in i det svenska folklynnet.

Berlinische Zeitung den 22 i samma månad innehåller äfven en liflig skildring af vårfesten och våra färgrika nationaldräkter.

Berliner Zeitung den 10 och *Posener Zeitung* den 11 juni hålla Skansen för utställningens stolthet, och i *Schlesische Volkszeitung* (Beilage 309) säger dr F. Niemann, att Nordiska museets appendix, det i hela världen ouppnådda Skansen, är en af den härliga mälarstadens förnämsta prydnader, ett i ordets bokstafligaste mening lefvande etnografiskt museum.

I *Korrespondenzblatt des Gesammtvereins der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine* yttrar Fritz Arnheim bland annat om Skansen, att det är ett efter alla auktoriteters uttalanden hittills ouppnådt etnografiskt kulturhistoriskt friluftsmuseum.

Af F. Mewius förekommer i *Illustrirte Welts* 22 häfte en med flere afbildningar försedd uppsats om Skansen, i hvilken bland annat framhålles den på Skansen gällande grundsatsen, att alla djur skola

[1] L. Passarges och W. Koenigs uppsatser äro utgifna såsom särtryck. Se sid. 157 samt 251 och 252.

vistas i en omgifning, som motsvarar deras vanliga uppehållsort, hvilket man eljest icke är van vid i zoologiska trädgårdar. »Här finnes», yttrar författaren, »intet spår af en menagerimässig anordning af djuren i trånga burar, och det gör ett gladt intryck att finna djuren, hvilka annars oroligt smyga omkring i andra zoologiska trädgårdars trånga inhägnader, här fulla af lif och rörelse».

I *Daily Chronicle* den 8 juni säges det, att Skansen ur turistsynpunkt var det intressantaste på utställningen; och de amerikanska tidskrifterna *The Outlook* den 24 och *Harpers Weekly* den 31 juli skildra i entusiastiska ordalag dansarna på Skansen.

Le Journal (Paris) innehöll den 26 mars en sympatisk artikel om Skansen af Hugues Le Roux.

I en korrespondens till norska tidningen *Morgenbladet* om Stockholm och utställningen heter det bland annat: »en härlig sevärdhet, som särskildt förtjänar omnämnas, men ty värr ej kan eftergöras, är Skansen. Svensken befinner sig här i omgifningar, som särskildt äro egnade att tilltala och styrka nationalkänslan.» Vidare rosar korrespondenten varmt den därstädes herskande ordningen.

Under öfverskriften »En Søndag paa Skansen» lämnar O. Borchsenius i *Dannebrog* den 25 juni en skildring från Skansen, där han yttrar, att »det hela är en stor historiebok, en lefvande kulturskildring. Så skulle alla museer vara, om de vilja tala till den stora allmänheten.»

Bland öfriga utländska tidningar, som innehållit uppsatser om eller skildringar af Nordiska museet och Skansen, må här antecknas: *Schwäbische Kronik* den 26 juni, den tyska tidskriften *Daheim* för samma dag och *Centralblatt der Bauverwaltung* den 4 och 18 sept. (af C. Mühlke); de franska tidningarna och tidskrifterna *Le Temps* den 22 juli, *L'Illustration* för juni, *Mémorial Diplomatique* (Paris) för juli, *La Patrie* den 12 juli, *Revue encyclopédique Larousse* (Paris) den 18 sept. och *Gazette de Lausanne* den 3 aug. (af E. Secrétan); den portugisiska tidningen *O Commercio do Porto;* den i Prag utkommande tidningen *Radikalni Listy*, *St. Petersburger Herold* o. s. v.

De många under året om Skansen i svenska tidningar förekommande uppsatserna blefve det för vidlyftigt att här omnämna.

Om i samtliga ofvannämda uppsatser i tidningar och tidskrifter snart sagdt genomgående uttalas en varm sympati för Nordiska museet och dess friluftsafdelning på Skansen, kan detta däremot icke sägas om en artikel, »Museum og Interiør», i den danska tidskriften *Tilskueren* 1897.[1] Då denna artikel har till författare den berömde fornforskaren, museidirektören dr Sophus Müller, bör den samma här icke med tystnad förbigås. Det torde emellertid åtminstone för tillfället vara nog att till dess bemötande upptaga några erinringar, hemtade ur en ännu outgifven skrift af en bland Nordiska museets amanuenser.[2]

»Efter ett försök till utredning af museernas uppgift och betydelse, hvilket emellertid synes lida af både ensidighet och öfverdrifter, angriper dr M. med mycken bitterhet den nya utvecklingsform af museer, som vunnit burskap under benämningen friluftsmuseer. Den sålunda kastade handsken upptogs af ibland andre Otto Borchsenius i tidningen Dannebrog. Med kraft och säkerhet förde han sitt vapen för så väl friluftsmuseerna i allmänhet som för det tillämnade friluftsmuseet vid Rosenborg i synnerhet, hvarvid Skansen, »Stockholms og Sverrigs Stolthed», framhölls såsom föredöme. I själfva verket är också Skansen, ehuru flere gånger omnämd i dr Müllers uppsats, tämligen oberörd af hans anfall, då han tydligen om hela institutionen har en oklar föreställning. Det är därföre mindre nödigt att här upptaga alla dr Müllers anmärkningar mot friluftsmuseerna. Dock må i största korthet några af de viktigaste anföras.

Dr M. angriper först uttrycket friluftsmuseum, förnekar de med denna benämning betecknade anläggningarna rätt att kalla sig »Museum» och säger, att de »i mange og det de væsenligste Punkter staar ganske udenfor Museets Begreb». Vidare påstår han, att de »optage Mindesmærker af underordnet Betydning» såsom bonde- och borgarbyggnader, men försumma de viktigare såsom domkyrkor och slott; att de genom att flytta större föremål »krænker Monumen-

[1] *Tilskueren.* Köbenhavn 1897. S. 683 o. f.
[2] E. Hammarstedt: *Några museifrågor.*

terne for at vinde Museumsgenstande»; att de icke allenast restaurera utan ock göra nya tillsättningar och efterbildningar, hvilka vilja gälla för äkta; att de äro omöjliga att följdriktigt och i öfverensstämmelse med sitt syfte och väsen till full utsträckning genomföra; att de ej äro kunskapsbringande, ej tilltalande för inbillningen och känslan, ej tilldragande mer än möjligen för en »sløvet» städernas befolkning, och att de »i alt Fald vil kun være ét Arrangement for den barnlige eller for den grove Sans».

Såsom ses, är det många tillvitelser dr M. hopar. Hvad nu den första af de anförda anmärkningarna vidkommer, är det, om vi också fullkomligt uppskatta en viss faststäld benämnings vikt och betydelse för det därmed förbundna begreppets orubbade bestånd, tämligen likgiltigt att därom tvista. Hufvudfrågan är, om friluftsmuseerna hafva rätt att vara till, och detta dristar ej ens dr M. att förneka. Då Skansen för öfrigt omfattar en mängd föremål, hvilka ej lämpligen kunna inrymmas inom museibyggnaderna i staden och äfven skola blifva för skrymmande för museipalatset på Lejonslätten, är det ju alldeles oemotsägligt, att det utgör en friluftsafdelning af ett verkligt museum. Omöjligt vore nog eljest ingalunda att mot dr M:s uppfattning af ett kulturhistorisk-etnografiskt museum, sådan denna framgår, ej af definitionen, utan af sammanhanget i dess helhet, här framställa en mindre trång definition, men varnade af hans exempel skola vi undvika detta. Friluftsmuseet är nämligen ännu en ung, lifskraftigt uppspirande telning, och om fulla sträckvidden af dennas krona är det ännu för tidigt att döma. Ovist vore att i otid därför utstaka ett kanske för inskränkande rum. Visst är också, att begreppet museum länge sedan i allmänna meningen frångått de rigoröst tilldragna gränser, som dr M. särskildt i förra delen af sin uppsats funnit för godt att för det samma utstaka.

Vidare anser dr M. bondens och borgarens boningar, hvilka han tyckes anse vara de enda byggnader, som kunna komma att få plats i ett friluftsmuseum, vara af underordnad betydelse emot herregården och kungaborgen. Från etnografisk-folkloristisk och väl äfven kulturhistorisk synpunkt sedt nödgas man dock vara af en

motsatt åsikt, och det kan tyckas, som borde äfven arkeologen vara det samma. Oafsedt nämligen, att de förstnämda byggnaderna tillhört landets öfvervägande och egentliga befolkning, äro de ofta mer eller mindre ursprungstyper i förhållande så väl till de sistnämda som till senare tiders hus och bostäder. För öfrigt har väl näppeligen dr M. ännu uppmätt gränserna för friluftsmuseernas verksamhetsfält. Att flytta kungaslottet eller domkyrkan blir väl alltid öfverflödigt, då dessa pläga ligga vid eller nära samfärdselns hufvudpunkter och där af en hvar kunna uppsökas; men det är långt ifrån omöjligt, att det afsides liggande, förfallna gamla herresätet och den i någon liknöjd landsort vanvårdade medeltidskyrkan kunna komma att inom ett friluftsmuseums hägn få en sista tillflykt. Exempelvis kan nämnas, att på Skansen redan nu platser äro utsedda för icke mindre än fyra kyrkor af skilda typer.

Vi komma nu till den kanske tänkvärdaste anklagelsen, den att friluftsmuseet genom att flytta större föremål från deras plats lösrycker dem från deras rätta sammanhang. I viss mån har dr M. häri fullkomligt rätt. Emellertid kan en dylik förflyttning mycket ofta vara eller blifva alldeles nödvändig för att rädda föremålen från förstörelse och undergång. Vidare medför omflyttningen af byggnader, om hon ock från en sida sedd är ett lösryckande ur ett sammanhang, från annan sida den stora fördelen, att en hel massa förut ur sitt sammanhang lösryckta — men dock af dr M. godkända — museiföremål i stället återkomma på sin verklighetsriktiga plats och i sitt verklighetsriktiga inbördes sammanhang. Hvad som går förloradt å ena hållet återvinnes altså mångdubbelt å det andra. Och att alla dessa ryggåsstugor, stenstugor, pörten o. s. v. skulle på sina urspungliga platser mer eller mindre bristfälligt och felaktigt återinredas i typ- och åldersenligt skick för att sedan ligga såsom kringströdda museirudiment i afsides belägna landsorter, kan väl aldrig vara dr M:s allvarliga mening.

Hvad angår beskyllningen, att friluftsmuseerna icke allenast restaurera utan ock göra nya tillsättningar och efterbildningar, hvilka vilja gälla för äkta, måste denna beskyllning, hvad Skansen angår, eftertryckligt tillbakavisas. Att utan bedrägeri söka åstad-

komma illusion är något helt annat än förfalskning. Låtom oss anföra ett exempel. Dr M. torde väl icke frånkänna de zoologiska museerna museivärdighet, och dock, hvad äro *alla* dessa »uppstoppade djur» från verklighetsynpunkt sedt annat än med halm och blånor fullproppade skinn, hvilka till på köpet försetts med konstgjorda »ögon» af glas. Och likväl föreligger här ingen förfalskning, lika litet som i de ännu längre i illusionsriktning gångna s. k. biologiska museerna.

För att använda dr M:s egna ord, är det verkligen »kun den barnlige eller den grove Sans», som efter närmare granskning och eftertanke inom området af ett på vederbörligt sätt ordnadt friluftsmuseum förväxlar det efterbildade med det ursprungliga. »I Billed- og i Miniaturgengivelse» må enligt dr M. äfven byggnader, griftkummel o. s. v. ingå i ett museum. Man må med förvåning spörja, hvi detta ej också kan få ske med efterbildningar i naturlig storlek, för så vidt det af praktiska skäl ej omöjliggöres. Friluftsmuseets hufvuduppgift är enligt vår mening mer att häfda det *väsentligas* än det *tillfälligas* rätt att vara till, mer att sträfva efter *sanning* än efter *verklighet*, under hvilket senare begrepp dr M. i här åsyftade uppsats alt för mycket gör sig till träl. Själfva dr M., som är intagen af så djupt rotad, förutfattad motvilja mot alla friluftsmuseer, måste ju erkänna, att »Gustav Adolfs Drabanter tager sig fortræffelig ud i Hazelius's Etablissement ved Stockholm til Trods for, at de ikke er iførte originale Dragter». Äfven det s. k. egentliga museet gör ju enligt dr M. nya tillsättningar, ja »saa vidt, at endog det gamle Musikinstrument bliver istandsat for atter at klinge». Det är just en dylik återställelse, som också friluftsmuseet vill åstadkomma; äfven det vill få gamla instrument att klinga med länge sedan förgätna toner för nutidens öron. Men för att detta skall lyckas, måste också det på lämpligt sätt omstränga och hopfoga de gamla stränglösa och förslitna instrumenten. Brister det härvid i trohet mot sanningen, är det forskningens uppgift att ingripa och rätta. Att för öfrigt friluftsmuseet har sina fel, må gärna erkännas, men det är ännu helt ungt och eger såsom alt lifskraftigt förmåga af utveckling.

Friluftsmuseerna äro omöjliga att konsekvent genomföra, säger vidare dr M. Svaret härpå tillhör egentligen ännu framtiden. Emellertid må det antagas såsom möjligt, att dr M. har rätt häri, men friluftsmuseerna dela i så fall samma öde som snart sagdt alt mänskligt och icke minst de af dr M. godkända inomhusmuseerna. Det är ju företrädesvis just för att fullkomna dessa och föra dem ett steg — ett jättesteg — närmare deras mål, som friluftsmuseerna uppstått. För öfrigt säger ju dr M. själf, att »et Museums Plan kan være mere eller mindre højt anlagt, tilsigtende Fuldstændighed eller kun Grundelementerne», och såsom framför alt populariserande vore det mycket naturligt, om friluftsmuseerna skulle nöja sig med att endast eftersträfva grundtyper.

Hvad de öfriga tillvitelserna angår, att friluftsmuseerna ej äro kunskapsbringande, ej verka illusion, ej äro tilldragande o. s. v., lämna vi dem åt sitt värde med den förmodan, att dr M. själf hälst skulle se, att de förblifvit outtalade. Vi våga till och med tro, att han ej skulle ha yttrat dem, om han verkligen något närmare tagit kännedom om Skansen. Siffrorna sid. 172 i detta häfte tala för öfrigt ett vältaligt språk, och det är ingalunda stadens »sløve» invånare, som besöka Skansen — de hänvända sig till andra håll för att söka förströelse.

»Lige Betydning har begge Museets Sider, den videnskabelige og den populære. At give den ene af dem Fortrinet vilde være at miskende Museets Væsen», yttrar dr M., och han har därmed fält domen öfver sin egen uppsats. En, kanske den viktigaste af det etnografisk-kulturhistoriska friluftsmuseets uppgifter är just att popularisera. Men för att på ett förtroligt och vinnande sätt tala till folket måste vetenskapen eller här särskildt museet bekväma sig att stiga ned från den piedestal en akademisk aristokratism åt det samma upprest, för att så långt det är tillständigt tillmötesgå mängdens fordringar. Och den stora allmänheten kräfver åskådlighet och lifaktighet: hon vill se lifvets fläkt i de döda benen, hon vill höra de gamla instrumenten åter fulltonigt ljuda.

Men det ena får ej på något sätt uttränga det andra. Den vetenskapliga och den populära sidan äro lika berättigade, och det

är på vetenskapens grund, som friluftsmuseet stöder sig; det är forskningens frukter, som det vill allmängöra. Detta är grundtanken för Nordiska museets institution sedd i dess helhet. Hufvudmuseet bevarar de från vetenskaplig synpunkt värdefulla föremålen — de, som äro »den civiliserede Verdens Fælleseje», såsom dr M. så riktigt kallar dem — samt undersöker, bestämmer, ordnar, systematiserar och beskrifver dessa; friluftsmuseet mottager från hufvudmuseet dels föremål af den art, att de ej lämpligt kunna förvaras inom en museibyggnads väggar, såsom byggnader, åkerbruksredskap, fordon o. s. v., dels jämförelsevis allmänna föremål och dubletter för byggnadernas inredning och fullständigande, men förskaffar sig samtidigt äfven efterbildningar, som kunna användas för att, så vidt detta är möjligt, framkalla verkningsfulla och lefvande bilder från svunna tider. Nordiska museet och Skansen utgöra så att säga de båda sidorna af ett och samma dokument af hvilka den sista jämte en fortsättning af första sidans text ter en populärt hållen sammanfattning af dennas omständligare och för den stora allmänheten stundom svårfattligare innehåll.»

Med anledning af H. M. konung Oskar II:s tjugufemårsjubileum, som inföll den 18 sept. 1897, aflät Nordiska museets styrelse till H. M:t en adress af följande lydelse:

Allernådigste Konung!

Det upplysta intresse Eders Majestät egnat samtidens mångskiftande andliga arbete har icke hindrat Eders Majestät att med omhuldande kärlek vända sig äfven till fosterlandets minnen.

Eders Majestät har städse haft ögat öppet för vikten af det samband, som måste finnas mellan den dag, som är, och den, som flytt, därest en nation skall kunna föra en lifskraftig tillvaro och sålunda fylla den plats, som blifvit henne i den världshistoriska utvecklingen anvisad.

Eders Majestät har själf liknat förflutna tiders erfarenhet vid »en rik och frisk källåder, helsosam och stärkande, när man ur dess djup med rena händer upphemtar den svalkande drycken under samtidens mödosamma dagsarbete».

Och Eders Majestät har alltid med konunglig välvilja omfattat målsmännen för det tysta arbetet i det skenbart förgångnas tjänst, väl vetande, att äfven detta arbete, liksom all redbar mänsklig sträfvan, är att räkna till de medel, som lyfta ett folk »öfver djupen mot höjden».

Nordiska museet, som nu i likhet med Sverges vördade och älskade Konung kan se till baka på tjugufem år, rika på sträfsamt arbete i de fosterländska minnenas tjänst, har icke kunnat underlåta att inför Eders Majestät med glad hängifvenhet nedlägga sin underdåniga hyllning och sin vördnadsfulla tacksägelse för den konungsliga huld och hägn, som kraftigt bidragit att undan stundens jäktande id åt framtiden bevara de alt mer försvinnande dragen af vårt folks forntid.

Axel Key.

J. Bolinder. *Carl Curman.* *G. Nordenström.*

Artur Hazelius.

År 1897 hade tjugufem år förflutit, sedan första grunden lades till Nordiska museet.

Nordiska museet har många märkelsedagar. En sådan är den 29 juli 1872, då det föremål — en del af den då redan ur bruk gångna Tunadräkten — som utgör nr 1 i museets hufvudliggare, af dess stiftare inköptes i Tuna socken i Dalarna i akt och mening att rädda det undan förstörelse och glömska, ett förvärf, som de närmast följande månaderna efterföljdes af en mängd andra, gjorda under resor i Dalarna, Östergötland och Småland. En annan märkelsedag är den 16 november samma år, då vid ett tillfälligt

möte på Drottninggatan dr A. Hazelius, som den tiden saknade nästan alla penningetillgångar, utöfver hvad som fordrades för de nödvändiga lefnadsbehofven, af en frände erhöll ett lån à 1,000 kr. för att grundlägga den Skandinavisk-etnografiska samlingen. Denna låneoperation hade föregåtts af en skriftväxling med Oskar Dickson, som på dr Hazelii begäran om en penningeförsträckning förklarat sig villig att donera 5,000 kr. — men med vilkor att det tilltänkta museet skulle hamna i Göteborg, hvilket anbud emellertid genast afböjdes. Den 27 november 1872 erhölls det första penningebidraget, 1,000 kr. — af Oskar Dickson, som på detta sätt besvarade dr Hazelii afböjande af hans förut erbjudna gåfva.

Dessa 2,000 kr. gåfvo upphofvet till en museiinstitution, som numera säkerligen är den största i Norden — en institution, som för närvarande har en tjänstepersonal af omkring 100 personer, och hvars samlingar inrymmas i åtta stora våningar i hufvudstaden, i en mängd stugor på Skansen och i flere rymliga magasinslokaler; som har eganderätt till två hus i Stockholm och besittningsrätt till fem lägenheter på Djurgården med ett område, som är vida större än hela det under sommaren 1897 på Djurgården befintliga utställningsområdet.

Lånet à 1,000 kronor har under de 25 åren vuxit till hundratusental, men så kunde Nordiska museet år 1897 räkna sin inkomst till öfver 300,000 kronor. Summan af de lån, som under denna långa tid måst af museets styresman upptagas eller omsättas midt under själfva organisationsarbetet och ofta, särdeles de tidigare åren, under nästan otroliga svårigheter, uppgår till icke mindre än omkring 2,700,000 kr., mestadels i smärre poster af några få tusen kr. eller mycket mindre belopp och ofta på korta betalningsterminer.

Beloppet af de under åren 1872—97 till museet skänkta penningebidragen utgör närmare 600,000 kr. Af riksdagen har Nordiska museet nu ett årligt anslag af 25,000 kr., och i årsafgifter till samfundet inflyta omkring 12,000 kr. Samtliga inkomster under hela tiden uppgå till omkring 2,800,000 kr., utgifterna åter till nära 3,000,000 kr. Utgifterna öfverstiga således inkomsterna med omkring 200,000 kr.

Museets tjugufemårsminne firades icke med någon särskild högtidlighet år 1897. Ett sådant högtidlighållande skulle emellertid enligt museets styrelses beslut ega rum den 24 oktober 1898, då 25 år förflutit, sedan museets första afdelning öppnades i den s. k. Södra paviljongen vid Drottninggatan.

3.

Skansens zoologiska trädgård

år 1897.

Den zoologiska trädgården har äfven under år 1897 haft att glädja sig åt ett oförminskadt intresse från allmänhetens sida, hvilket icke allenast visat sig genom gåfvor till djurantalets ökande, utan ock, i motsats till föregående år, tagit sig uttryck genom bidrag i afsevärd grad till de redan befintliga djurens underhåll och vård.

Såsom i föregående årsberättelser blifvit nämdt, kan någon särskild beräkning öfver djurgårdens inkomster, på grund af dennas förbindelse med Skansens anläggningar i öfrigt, ej anföras. Några summor kunna dock här nämnas.

Afgifter af besökande för färder efter häst, ren och andra djur från Skansens gästgifvargård utgjorde kr. 1,916: 15; inkomster för sålda djur samt för ladugårdsalster äfvensom för sålda skinn och dylikt kr. 1,748: 53; samt slutligen hvarjehanda små inkomster såsom för bröd, såldt åt besökande, som önskat mata djuren, m. m. kr. 265: 66. Sammanlagda här uppgifna inkomster belöpa sig altså till kr. 3,930: 34. Antalet hästdagsverken under året utgjorde 2,938, af hvilka 748 utfördes af Skansens egna hästar, motsvarande ett värde af kr. 3,740.

Utgifterna hafva varit följande:

Djurinköp och fraktkostnader	439: 13
Byggnad och underhåll af djurbostäder	4,512: 55
Djurens utfodring	14,295: 96
Löner och arfvoden	4,843: 88
Anslag och etiketter	13: —
Redskap och dylikt	367: 23
Medicin och läkarvård	76: 93
Stallet	9,146: 70
Akvariet och terrariet	321: —
Summa	**34,016**: 38

Bland de under året utförda anläggningarna må särskildt nämnas de dyrbara och rymliga burarna för järfvar och uttrar. Åt den af Helsingfors zoologiska trädgård skänkta björnhonan »Mascha», som förut endast haft tillfällig bostad, har nedanför Bredablick uppförts en stor bur, hvilken ej torde lämna något öfrigt att önska med afseende på bekvämlighet och säkerhet. Skansens vattenledning, som under våren färdigbygdes till dammen vid den stora björnburen, leddes därifrån ej blott till denna bur, utan ock till den nedanför liggande björngrottan, hvarifrån den sedan fördes till de öfriga i skogen liggande rofdjursburarna. I aphuset har en ny bur blifvit iordningstäld åt den svarta pavianen. Särskildt hus har uppbygts åt påfoglarna, hvilkas antal så tilltagit, att detta nödvändiggjorts. I sammanhang härmed må nämnas, att i detta hus äfven blifvit anordnade arbetsrum för djurskötare och handtverkare.

Hvad beträffar djurantalets tillväxt under detta år, må följande siffror här anföras. Såsom af den zoologiska berättelsen för åren 1895—1896 ses, funnos vid 1896 års slut 50 arter och afarter däggdjur samt 89 arter foglar. Vid 1897 års slut funnos 41 arter och afarter däggdjur samt 89 arter foglar, hvadan däggdjursbeståndet visar en minskning med 9 arter, beroende hufvudsakligen på dödlighet under vintern hos apdjuren, hvaremot fogelbeståndet ej undergått någon förändring till artantal. Akvariet, som till följd både

af bristande medel och af den mindre lämpliga lokalen icke kunnat så utvecklas, som önskligt varit, stängdes, hvarvid fiskarna utsläptes i dammarna, och de få öfriga arterna inrymdes i det hus, som uppförts för de till terrariet hörande djuren.

Till slut må här lämnas en kortfattad redogörelse för viktigare förvärf och förluster jämte gjorda iakttagelser af mera allmänt zoologiskt intresse.

Däggdjur.

Ordningen apor har under året förekommit i 4 arter, nämligen två af släktet Cercopithecus, från Afrika, en af släktet Macacus, från Asien, samt en af släktet Cynopithecus, från Celebes. Den 30 januari födde en bunderapa (Macacus rhesus) efter en dräktighetstid af ungefär åtta månader en unge af honkön. Den lilla, som under en lång tid ständigt höll sig fastklamrad vid moderns bröst, väckte mycken munterhet ej endast genom sitt utseende, utan äfven genom den fullständiga undergifvenhet, hvarmed hon underkastade sig sin moders mången gång hårdhändta uppfostringsförsök. En ung hona af denna art skänktes under året till djurgården. Bland förluster inom denna ordning må nämnas de båda till skilda arter hörande exemplaren af släktet Cercopithecus, hvilka på vintern angrepos af en bröstsjukdom, som ändade deras lif. Den svarta pavianen (Cynopithecus niger), af hvilken art Skansen eger en hona, visar sig med afseende på själsförmögenheterna som ett ganska högt stående djur med synnerligen fogligt sinnelag. Alltid lugn och värdig, trefs hon ej med de oroliga markattor, som delade hennes bur, utan visade den största tillfredsställelse, då hon insläptes i den för henne särskildt uppförda buren. Halfaporna hafva varit företrädda af 1 art, tröglorin (Stenops tardigradus), från Birma, hvilket sällsynta djur dock efter ett års vistelse på Skansen dog af förkylning.

Af flädermöss (Chiroptera) har funnits 1 art: den gråskymliga flädermusen (Vesperugo discolor). Hon förtärde med begärlighet de flugor och fjärilar, som lämnades henne, men på grund af svårig-

het att anskaffa födoämnen, såg man sig dock nödgad att försätta djuret i frihet.

Insektätarnes ordning företräddes af 1 art: igelkotten (Erinaceus europæus), hvaraf flere stycken blifvit infångade på Skansen.

Af gnagare hafva funnits 8 arter och afarter. Två leporider skänktes under året till Skansen. Bland förluster inom denna ordning äro att nämna de tre af Helsingfors zoologiska trädgård år 1896 skänkta sumpbäfrarna (Myopotamus coypu).

Rofdjurens ordning har företrädts af 21 arter och afarter. Bland gåfvor till denna grupp kan nämnas en i Kongo infångad zibetkatt (Viverra civetta). En ung mård antog under första tiden af sin vistelse på Skansen en halmgul dräkt, hvilken dock vid efterföljande hårfällning utbyttes mot den för denna djurart vanliga. De två från Grönland 1896 komna eskimåhundarna hafva under detta år så förökat sig, att Skansen nu eger ett fullständigt spann af sex dragare, hvilka under vintern blifvit inkörda. Den förut omtalade finska björnhonan »Mascha» födde den 11 januari två ungar, hvilka en tid sorgfälligt vårdades af modern. En dag fann man dock, att hon uppätit sin afkomma. Detta förhållande inträffar tämligen ofta ej endast med i fångenskap hållna djur, utan äfven med djur, som åtnjuta sin frihet, synnerligast om ungarna visa sig svaga eller befinnas vara lytta. Denna björnhona sammanfördes sedan i sin nya bur med den nu fullvuxna från Dalarna stammande björnhanen »Olle». Detta lyckades väl, om ock några dagar förgingo, innan vänskapen befästes.

Af rofdjur hafva, utom af hund och björn, under året födts ungar äfven af vanlig räf och fjällräf. Parningstiden för denna sistnämda djurart visade sig vara den samma som under förra året (första dagarna i april), och fyra ungar föddes den 20 maj. Bland förluster inom denna ordning kunna nämnas, utom de två förut omtalade björnungarna, en svartträf (Canis vulpes var. nigro-argentea) samt en blåräf (Canis lagopus var. obscura). En iller (Foetorius putorius) lyckades fly ur sin bur och kunde ej åter infångas. En skunk (Foetorius furo) aflifvades på grund af för hög ålder.

Säldjuren hafva varit företrädda af 1 art: gråsälen (Halichoerus grypus).

Häst och åsna hafva företrädt hofdjuren. Fyra hästraser hafva funnits. Under året föddes två hästföl och ett åsneföl.

Idisslare funnos i 8 arter, bland hvilka först må nämnas den 1896 till Skansen öfverlämnade älgkalfven, som nu betydligt tilltagit i storlek och hvars hufvud under sommaren kröntes af tvänne raka, enspetsade horn. Under den varma årstiden har han flere gånger ledts ned till Djurgårdsbrunsviken, där han fått taga sig ett uppfriskande bad. Ett särskildt önskemål för den zoologiska trädgården vore att nu ock få en kvigkalf af denna djurart. De renar, som nu finnas på Skansen, tillhöra, utom tre från Gellivare inköpta dragoxar, en på platsen född stam. Tre kalfvar föddes under året. Rentjuren fälde sina horn den 1 januari och började hornfällningen åter den 21 november. Af dofhjort hafva ej mindre än åtta kalfvar blifvit födda. Bland förluster inom denna ordning äro att nämna en axishjort (Cervus axis), som dog i lungsjukdom, samt den år 1893 inköpta hvita renoxen, som svårt hundbiten måste nedslaktas.

Af våra vanliga husdjur hafva funnits nötboskap, får, getter och svin.

Foglar.

Artantalet af tättingar har varit 47. Bland hithörande förvärf må nämnas svarthufvad sångare (Sylvia atricapilla), af hvilken art en hane skänktes till Skansen. Denna fogel, som tillhör de mindre vanliga inom sitt släkte, tilldrager sig uppmärksamhet lika mycket genom sin vackra sång som genom sina lifliga och behagliga rörelser. Vidare må nämnas fyra brokiga flugsnappare (Muscicapa atricapilla) samt två stenskvättor (Saxicola oenanthe), hvilka förvärfvades genom köp. Ungar hafva, utom af starar och koltrastar, blifvit kläckta och uppfödda af bofink (Fringilla coelebs) och grönfink (Linota chloris).

Af papegojor hafva funnits 11 arter, och kunna bland gåfvor nämnas tre munkpapegojor (Bolborhynchus monachus) och två nymfpapegojor (Psittacus Novæ-Hollandiæ).

Duffoglarna företräddes af 3 arter, bland hvilka den vanliga tamdufvan (Columba domestica), i likhet med föregående år, förekommit i flere raser. Fyra krumstjärtdufvor, en turkisk dufva och fyra perukdufvor skänktes. Efter den Andréeska, af tidningen Aftonbladet skänkta brefdufvan[1] hafva flere ungar erhållits. En vanlig tamdufva lyckades inkomma i tjäderburen, hvarest hon knöt ett fast vänskapsband med den stora tjädertuppen. Flere försök, som gjordes att återflytta henne till dufslaget, misslyckades: efter några minuter hade hon flugit till baka. Sittande på en gren tätt utanför burens galler uttalade hon under högljudt kuttrande sin längtan att åter få inkomma i sin fristad. För tjädern syntes detta vara lika angeläget, och då burens dörr slutligen öppnades för henne, visade båda den största tillfredsställelse.

Roffoglarnas ordning företräddes af 21 arter. Bland hithörande gåfvor må nämnas två pärlugglor (Strix Tengmalmi), en sparfuggla (Strix passerina), flere pilgrimsfalkar (Falco peregrinus) samt två glador (Milvus regalis). Af sistnämda fogelart, hvilken förut ej varit företrädd på Skansen, förvärfvades ännu två genom köp. Bland förluster inom denna ordning äro att nämna en hornuggla (Asio otus), en hökuggla (Surnia ulula) samt tre fiskljusar (Pandion haliaëtus), hvilken sistnämda fogelart visar sig ytterst svår att hålla i fångenskap. Den 29 mars började en bärgufhona rufva på ett ägg, dock utan påföljd.

Af hönsfoglar funnos 8 arter. Af silfverfasan (Phasianus nycthemerus) kläcktes den 29 maj fem kycklingar, hvadan det är att hoppas, att Skansen af denna praktfulla fogel skall få en fullkomligt härdad, infödd stam liksom fallet varit med påfoglarna, af hvilka ej mindre än 17 ungar erhöllos under året. Honorna af denna sistnämda hafva fått rufva sina ägg och uppföda sina ungar ute i parken, hvilket torde hafva bidragit till det gynsamma resultatet.

[1] Se *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1895 och 1896.* Stockholm 1897. S. 180.

Tjädern började spela den 1 april, orren redan den 23 februari. Likasom föregående år lades ägg både af tjäder- och orrhöna, dock utan att rufvas.

Vadarnas ordning har förefunnits i 8 arter. Bland hithörande märkligare gåfvor må nämnas en hvit stork (Ciconia alba), som infångats på ett fartyg i Nordsjön och skänkts till Skansen af konsul C. O. G. WINTER i Karlskrona. Vidare må nämnas två tranor (Grus communis), en häger (Ardea cinerea) samt en ängsknarr (Crex pratensis). I början af maj lade en trana två ägg, hvilka efter ungefär en månads rufning kläcktes. Egendomligt nog uppstod missämja mellan de små ungarna, hvarför den ena jämte en af föräldrarna måste afskiljas.

Simfoglarnas ordning har varit företrädd af 12 arter. Bland hithörande viktigare gåfvor äro att nämna en äjder (Somateria mollissima), fyra gräsänder (Anas boschas), tre fiskmåsar (Larus canus) samt en hafstrut (Larus marinus). Af ankor, hvaraf åtskilliga raser funnits, hafva flere kullar blifvit kläckta.

Önskligt vore, att våra inhemska änder, af hvilka ju finnas många vackra arter, införlifvades med Skansens djursamling.

ALARIK BEHM.

4.

Nordiska museets fonder.

1.

Byggnadsfonden.

Byggnadsfonden har uppkommit dels genom behållningen af Skandinavisk-etnografiska samlingens byggnadsfond, förut ställd under särskild nämds förvaltning, dels genom medel, som blifvit af Nordiska museets styrelse insamlade genom anstälda basarer, folkfester och lotterier samt lämnade gåfvor till museibyggnaden.

Såsom af föregående årsberättelse inhemtas, var byggnadsfondens behållning vid 1896 års slut

35,158 kr. 25 öre.

Under år 1897 ökades fonden endast med 75 kr., men minskades med utgifter för museibyggnaden kr. 21,978: 45, i följd hvaraf fondens vid 1897 års slut återstående behållning utgjorde

13,254 kr. 80 öre.

2.

Allmänna fonden.

För uppkomsten af denna fond redogöres i 1881 års meddelanden sid. 47.

Fondens kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna äro ämnade att användas till löpande utgifter för Nordiska museets ändamål. Till den sammas förstärkning gå, enligt § 8 i stadgarna för Samfundet för Nordiska museets främjande, alla ständiga ledamöters på en gång lämnade afgifter.

Förvaltningen är enligt museets stadgar öfverlämnad åt museets styrelse.

Allmänna fonden, hvilken enligt 1896 års berättelse vid nämda års slut uppgick till 51,572 kr. 47 öre, hade under år 1897 ökats genom ständiga ledamöters afgifter med ett sammanlagdt belopp af 300 kr. och utgjorde vid årets slut

51,872 kr. 47 öre.

3.

Pensionsfonden.

Om uppkomsten af denna fond se sid. 58 i 1885 års meddelanden. Fondens kapital, som den 31 dec. 1896 utgjorde kr. 1,710: 31, hade vid 1897 års slut vuxit till

1,795 kr. 83 öre.

4.

Bredablicksfonden.

Denna fond, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpeskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. En närmare redogörelse för fondens uppkomst lämnas sid. 77 och följande i 1891 och 1892 års meddelanden. Summan af de vid 1897 års slut lämnade bidragen uppgick till

64,970 kronor.

5.

Skansfonden.

Denna fond, som afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpeskillingen för så väl det år 1891 förvärfvade området Öfre Skansen — 25,000 kr. — som för den år 1896 inköpta Nedre Skansen — 50,000 kr. — bildades år 1894 med anledning af det först nämda köpet. Vid 1897 års slut utgjorde summan af de lämnade bidragen

15,000 kronor.

6.

Herman Frithiof Antells fond.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. Antell den storartade gåfvan af

100,000 kronor

till Nordiska museet »att af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Enär, enligt testators förordnande, vissa andra legat först skulle utdelas, men »öfriga tillgångar sammanhållas och förvaltas, tills de genom tillkommande räntor nått sådant belopp, att en hvar sitt erhålla kan», blef denna fond först den 7 okt. 1896 öfverlämnad till Nordiska museet.

5.

Donationer till Nordiska museet.[1]

Under denna öfverskrift upptagas sådana till museet alt ifrån dess grundläggande år 1872 lämnade penningebidrag, som uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver. Af bidragen har en del gått till museets fonder.

Ständiga ledamöters afgifter äro icke medräknade i nedanstående summor. Årtalen angifva de år, då penningebidragen lämnats.

H. M. konung Oskar II. *Samfundets skyddsherre.* 1874. **660: —**
H. M. drottning Sofia. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 96 (250), 97 (250), 98 (250). **750: —**
H. K. H. kronprins Gustaf. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.*[2] 92—98. **700: —**
H. K. H. prins Karl. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 92 (500), 93 (500), 94 (525), 95 (500). **2,025: —**

Abramson, Eveline, f. Gumpert, fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98. **700: —**
Althainz, Fredrik Gerhard, grosshandlare. Stockholm. 88. **500: —**
Andersson, Johan, byggmästare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 91 (1,000), 93 (10,000), 94 (2,000), 96 (1,000). **14,000: —**
Antell, Herman Frithiof, medicine doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. 84 (200), 90 (700), 91 (1,000), 92 (1,000), 93 (3,000); *Br.* 92—95 (400) och 96 (600); genom testamente af den 1 okt. 1891 100,000 kr., utbet. af dödsboet 96, samt ytterligare 5,700 kr. utb. 98. **112,600: —**

---

[1] I denna förteckning äro upptagna alla donationer, som lämnats till museet intill den 1 maj 1898.

[2] *Br.* utmärker här och i det följande, att under hvartdera af de närmast efteråt angifna åren 100 kronor lämnats såsom bidrag till Bredablicksfonden. Se sid. 194.

Appelberg, Lotten, f. **Östergren,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98. 700: –

Arwidsson, Torsten Adolf, kommendör. Stockholm. Död 1893. 92. 1,000: —

Astrup, Hans Rasmus, f. d. statsråd. Kristiania. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1898. 73 (500), 82 (2,500), 84 (2,500). 5,500: —

Axell, Severin, grosshandlare. Sundsvall. Död 1892. 77. 500: —

Axling, Hampus, godsegare. Stockholm. 94. 3,000: —

Benedicks, Carl, generalkonsul. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1888. 79. 1,000: —

Benedicks, Emma, f. **Benedicks,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. 91 (10,000), 93 (3,000), 94 (2,000), 95 (2,000), genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893 (15,000). 32,000: —

Benedicks, Gustaf, bruksegare. Gysinge. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 74 (100); *Br.* 92—98 (700). 800: —

Berg, Helene, f. **Bligh,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 94 (500), 95 (500), 97 (500). 1,500: —

Berg, Nils Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. 80 (25), 89 (100), 92 (500). 625: —

Berggren, Maria Eleonora, f. **Wickberg,** fru. Stockholm. Död 1895. *Br.* 92, 93 (200) och 94 (800). 1,000: —

Berggren, Robert Constantin, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1893. 84 (500), 88 (200). 700: —

Bergstedt, Carl, fabriksidkare. Stockholm. 76 (100); *Br.* 92—98 (700). 800: —

Bergstedt, Erik, grosshandlare. Stockholm. 76 (100), 87 (100); *Br.* 92—98 (700). 900: —

Bergström, Frans Frode Theodor, f. d. kammarråd. Stockholm. *Hedersledamot.* 94. 1,000: —

Bobergh, Thérèse, f. **Björklund,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (100); *Br.* 92—98 (700). 800: —

Boman, Emil, skeppsklarerare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98. 700: —

Bonde, Carl Carlsson, friherre, kammarherre. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Bonde, Gustaf Trolle-, grefve, öfverste-kammarjunkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1884. 73 (200), 78 (500). 700: —

Bondeson, August, medicine doktor. Göteborg. 80. 709: 10

Bonnier, Albert, bokförläggare. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Boström, Erik Gustaf, statsminister. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Br.* 92—98. **700: —**

Brandt, Axel, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* 88. **500: —**

Broms, Gustaf Emil, konsul. Stockholm. 98. **500: —**

Burén, Carl, brukspatron. Skeda, Ryssby. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1887. 76 (200), 84 (1,000). **1,200: —**

Bünsow, Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 77 (500), 92 (3,000), 93 (100), 94 (1,000), 95 (1,000). **5,600: —**

Bünsows, Fredrik, grosshandlare, Stockholm, **dödsbodelegare.** 97. **20,000: —**

Bünsow, Fredrik Herman, landtbrukare. Stockholm. *Br.* 92, 93 (200), 97 (400). **600: —**

Bäckström, Johan, grosshandlare. Stockholm. 83 (1,000), 87 (100), 96 (100); *Br.* 92—98 (700). **1,900: —**

Carlson, Albertina, f. **Arvin,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Carnegie, David, grosshandlare. Göteborg. Död 1890. 76 (1,000), 87 (1,000). **2,000: —**

Carnegies, David, grosshandlare, **dödsbodelegare,** Göteborg, genom konsul **O. Ekman.** Stockholm. 90. **5,000: —**

Cavalli, Gustaf, apotekare. Sköfde. *Hedersledamot.* 88 (1,000), 96 (5,000). **6,000: —**

Cavalli, Johan Gustaf, apotekare. Göteborg. *Hedersledamot.* Död 1888. 87. **10,000: —**

Cederlund, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 83. **500: —**

v. Celsing, Petrus Fredrik, kapten. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Br.* 92—98. **700: —**

Cervin, Carl Gustaf, bankir. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—97 (600), 98 (400). **1,000: —**

Clason, Isak Gustaf, professor. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Dahlberg, Johan Petter, bruksegare. Bollsta, Nyland. *Hedersledamot.* *Br.* 92—98. **700: —**

Danelius, Bror August, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Davidson, Ernst, herr. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Davidson, Henrik, generalkonsul. Stockholm. Död 1895. *Hedersledamot.* 74 (100), 83 (1,000), 90 (1,500). **2,600: —**

Davidson, Vilhelm, konditor. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 83. **2,500: —**

de Laval, Gustaf, fil. doktor, civilingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—98. 700: —

Dickson, Charles, medicine doktor. Stockholm. *Ständig ledamot.* 76. 500: —

Dickson, James Jamesson, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1885. 76 (1,000), 83 (1,000), 84 (2,000), 85 (1,000). 5,000: —

Dickson, Oskar, friherre, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1897. 72 (1,000), 84 (3,000). 4,000: —

Dickson, Robert, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot.* 76. 600: —

Du Rietz, Gustaf Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Dölling, Fritz, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 87 (1,000), 93 (100). 1,100: —

Ekengren, Vilhelm Alfred Ferdinand, stadsmäklare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Ekman, Oskar, konsul. Stockholm. *Hedersledamot.* 73 (100), 80 (2,500), 83 (1,000), 97 (1,000). 4,600: —

von Essen, Fredrik, friherre, riksmarskalk. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—98. 700: —

de Fontenay, Otto Ernst le Sage, professor. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 87 (2,500), 88 (2,500), 90 (5,000). 10,000: —

Forsgrén, Ida, fröken. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Forsgrén, Sally, f. **Wikström,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Francke, Olena, f. **Hallberg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Fris, Carl Gustaf, bankdirektör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (200); *Br.* 92—98 (700). 900: —

Fröberg, Christian August, borgmästare. Hernösand. *Br.* 92—98. 700: —

Geber, Philip, bankir. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Georgii, Axel, konsul. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Gilljam, Gustaf Fredrik, statsråd. Stockholm. 92. 500: —

Göransson, Thure, apotekare. Falun. *Ständig ledamot. Br.* 92—98. 700: —

Hafström, Adolf Valdemar, grosshandlare. *Ständig ledamot. Br.* 92—98. 700: —

Hagdahl, Charles Emil, medicine doktor. Stockholm. Död 1897. 96 (70); *Br.* 92—97 (600). 670: —

Hallström, Hans, byggmästare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

v. Hallwyl, Walter, grefve, bruksegare. Stockholm. *Hedersledamot.* 90 (15,000)[1], 93 (2,000). 17,000: —

Hammarstedt, Nils Oskar, prost. Norrby, Sala. 91 (1,000), 92 (1,000). 2,000: —

Hassell, Carl Johan, sekreterare i Kammarkollegium. Stockholm. Död 1892. Genom testamentariskt förordnande af den 11 maj 1891. 5,000: —

Hazelius, Artur, Nordiska museets styresman. Stockholm. *Ständig ledamot.* 83 (500), 85 (1,000), 88 (4,500), 89 (500), 90 (2,500), 91 (1,000), 92 (6,000), 93 (2,000), 94 (4,200), 95 (1,000), 96 (1,500), 97 (2,500), 98 (2,500); *Br.* 92—98 (700). 30,400: —

Hazelius, Fredrik Philip, öfverstelöjtnant. Stockholm. Död 1894. 94. 1,000: —

Heckscher, Edvard, bankdirektör. Stockholm. 92. 500: —

Hedberg, Anders Petter, grosshandlare. Sundsvall. Död 1882. 77. 500: —

Hedberg, Johan August, grosshandlare. Sundsvall. *Ständig ledamot.* 94. 500: —

Heilborn, Otto Henrik, generalkonsul. Stockholm. 89 (100); *Br.* 92—98 (700). 800: —

Heiss, Frans, direktör. Stockholm. 90. 1,000: —

Hellberg, Frithiof, direktör. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Hellberg, Johan Vilhelm, v. konsul. Sundsvall. 77. 500: —

Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 januari 1888. 94. 10,000: —

Hernmarck, Carl Gustaf, justitieråd. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 92—97. 600: —

Hierta, Hedvig Elisabet, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 73 (100), 83 (100), 95 (1,000); *Br.* 92—98 (700). 1,900: —

Hirsch, Isaak, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 96. 1,000: —

Hirsch, Oskar, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—98. 700: —

Hoffman, August, f. d. slottsarkitekt. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 89. 10,000: —

Holm, Anders Reinhold, godsegare. Kvibille. *Hedersledamot.* 95. 1,000: —

Höglund, Anton, konsul. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Hörstadius, Gustaf Ferdinand, advokatfiskal. Stockholm. 94. 1,000: —

Jacobsen, Carsten Tank, disponent. Sundsvall. 92. 500: —

[1] Detta belopp utgjorde inlösen af lägenheten Framnäs på Djurgården, hvilken inköptes af grefve v. Hallwyl och omedelbart därpå öfverlämnades såsom gåfva till Nordiska museet. Se sid. 70 i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1890.*

Janson, Axel Gotthard, byggmästare. Stockholm. 92 (250); *Br.* 92—98 (700). 950: —
Jeansson, Johan, grosshandlare. Kalmar. Död 1896. 89 (500); *Br.* 92—95 (400). 900: —
Johansson, Botvid, grosshandlare. Sundsvall. 77. 500: —
Kempe, Bernhard, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 76 (150), 84 (500), 92 (300), 93 (200), 94 (1,000). 2,150: —
Kempe, Elias Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. Död 1890. 76 (150), 84 (500). 650: —
Kempe, Frans, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 97. 1,000: —
Kempe, Frans och Seth, grosshandlare. Stockholm. *Ständiga ledamöter.* 84. 500: —
Kempe, Henriette, f. **Diewel,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 94 (1,000); *Br.* 92—98 (700). 1,700: —
Kempe, Johanna, f. **Wallis,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 92 (2,000), 93 (5,200), 98 (2,000). 9,200: —
Kempe, Julie, f. **Fahlman,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Kempe, Vilhelm Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 74 (500), 77 (1,180), 83 (2,500). 4,180: —
Kempes, Vilhelm Henrik, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 83. 2,500: —
Kjellberg, Thérèse, f. **Edgren,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Lamm, Carl Robert, ingeniör. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. 91 (400), genom testamentariskt förordnande af den 13 febr. 1892 (10,000). 10,400: —
Laurin, Agnes, f. **Rohtlieb, fru.** Stockholm. Död 1896. *Ständig ledamot.* 90. 500: —
Laurin, Carl, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 90. 500: —
Lemon, Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Levin, Hartvig, grosshandlare (död 1892) och fru **Fanny Levin,** f. **Labatt,** Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Liljedahl, August, godsegare. Uppsala. *Hedersledamot.* 90 (1,000), 91 (3,000), 92 (1,000). 5,000: —
Liljewalch, Carl Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 92. 1,800: —
Liljewalch, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—97. 600: —

Liljewalch, Tom, f. d. stadsmäklare. Stockholm. 73 (100), 93 (20); *Br.* 92—98 (700). 820: —

Limnell, Carl Abraham, öfverdirektör, *ständig ledamot* (död 1882), och fru **Fredrika Limnell, f. Forsberg.** Död 1892. Stockholm. 74. 1,000: —

Lindahl, Vilhelm Nils Andreas, auditör. Karlskrona. *Br.* 92—97. 600: —

Lindegren, August, arkitekt. Stockholm. 92. 500: —

Lindroth, Carl, grosshandlare. Stockholm. 73. 1,500: —

Lindström, Edvard, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98. 700: —

Ljunglöf, Knut, grosshandlare. Stockholm. 73 (250), 82 (1,000). 1,250: —

Ljungqvist, Knut Ottonin, bruksegare. Munksjö, Jönköping. *Hedersledamot.* Död 1896. 79 (500), 90 (50), 94 (100), 95 (350). 1,000: —

Lovén, John, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Lundberg, Louise, f. Haak, fru. Stockholm. 94. 1,000: —

Lundberg, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* 84. 1,000: —

Lundström, Carl Franz, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 82 (200), 91 (500), 94 (2,350); *Br.* 92—98 (700). 3,750: —

Lundström, Johan Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Malmsten, Emil, löjtnant. Malmö. 92. 1,000: —

Maude, Louise, f. Siljeström, fru. Stockholm. 90. 500: —

Montan, Erik Vilhelm, professor. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92 (100), 94 (200), 95—97 (300). 600: —

Möller, Fredrik, generalkonsul. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Neijber, Magnus Julius, stadsmäklare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 90 (1,000), 93 (20). 1,020: —

Nisser, Betty, f. Wettergren, fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Norlund, Lotten, f. Hertzer, fru. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Norström, Claes Gustaf, civilingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 92—97. 600: —

Näs, Nils Olof, grosshandlare. Östersund. *Hedersledamot.* 86 (5,500), 87 (5,000). 10,500: —

Odelberg, Theodor, öfverdirektör. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Odelberg, Vilhelm, löjtnant, fabriksdisponent. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Ohlsson, Anders, generalkonsul. Kapstaden, Kap. 92. 500: —

Oldenburg, Carl Camillus, kyrkoherde. Österby, Hammar. *Ständig ledamot.* Död 1896. 89 (510), 92 (250), 94 (100), 95 (150), 96 (150). 1,160: —

Olrog, Thorvald, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98.	700: —
d'Otrante, Gustaf Armand Fouché, hertig, förste hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98.	700: —
Palmcrantz, Susanna, f. **Vinborg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98.	700: —
Pehrsson, Måns, åkare. Stockholm. Död 1895. 93.	1,000: —
Petersen, Ingeborg, f. **Tanberg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98.	700: —
Peterson, P. S., trädgårdsdirektör. Rosehill, Chicago, Illinois. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 85 (200), 97 (1,000).	1,200: —
Peyron, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. 77.	1,200: —
Philipson, Carl David, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (200), 82 (500).	700: —
Piper, Claës Gustaf Fritz, grefve, hofstallmästare. Stockholm. Död 1897. 91.	500: —
v. Platen, Carl, bruksegare. Stockholm. 94 (300), 95 (400).	700: —
Ramstedt, Julia, f. **Hæggström,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98.	700: —
Regnell, Anders Fredrik, medicine doktor. Minas Geraes, Caldas, Brasilien. Död 1884. 77.	700: —
Reinhold, Alma, f. **Burmester,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—98.	700: —
Reinhold, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 89 (1,895: 01), 91 (1,500).	3,395: 01
Retzius, Magnus Gustaf, professor, och fru **Anna Retzius,** f. **Hierta.** Stockholm. *Ständiga ledamöter. Hedersledamöter.* 94.	1,000: —
Rosén, Karl Peter, literatör. Stockholm. 84 (500), 85 (500), 93 (106), 94 (1,539: 42), 95 (350).	2,995: 42
v. Rosen, Fredrik Thomas Carl, grefve, kammarherre. Hedenlunda, Vadsbro. *Ständig ledamot. Br.* 92—97.	600: —
Rundström, Sofia, f. **Schwartz,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98.	700: —
Röhss, Vilhelm, konsul. Göteborg. *Hedersledamot.* 92 (1,000), 93 (10,000).	11,000: —
Sager, John Edvard Magnus, hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 94.	1,000: —
Sandell, Clara, f. **Ohlson,** enkefru. Stockholm. *Ständig ledamot.* 87 (100), 91 (50); *Br.* 92—98 (700).	850: —
Scharp, Clara, f. **Westman,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92 (1,000); 94 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (100).	1,400: —
Scholander, Sven, ornamentsbildhuggare. Stockholm. 91.	860: —
Schumburg, Robert, konsul. Stockholm. *Br.* 92—98.	700: —

von Schwerin, Mathilda Christina, f. **Hagberg,** grefvinna. Husby, Söderköping. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1892. *Br.* 92. 1,000: —
Selggren, Jonas, rektor. Gefle. Död 1896. 82 (200), 84 (500). 700: —
Sellmann, Georg, disponent. Stockholm. 97. 1,000: —
Settervall, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Sjögren, Hjalmar, professor. Nynäs, Ösmo. *Hedersledamot.* 91. 500: —
Smith, Lars Olsson, grosshandlare. Paris. 91. 1,500: —
Sprinchorns, Elisabet, f. **Elfstrand,** enkefru, **arfvingar.** Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Stridsberg, Ernst Viktor, ingeniör. Trollhättan. *Br.* 92—96. 500: —
Strömer, Hjalmar, literatör. Stockholm. Död 1886. 80. 500: —
Strömman, Ester, f. **Kempe,** fru. Stockholm. 94. 1,000: —
Sundberg, August, grosshandlare. Sundsvall. 77. 500: —
Sundström, Per, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92 (100) och 93 (900). 1,000: —
Sunnerdahl, Emil, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Svanström, Frans, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Söderlund, Carl Axel, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—94 (300) och 95 (700); 95 (1,500), i strödda poster (120: 83), 98 (1,000). 3,620: 83
Söderström, Carl Christian, grosshandlare. Stockholm. 82 (300), 83 (1,000). 1,300: —
Sörman, Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Tamm, Hugo, bruksegare. Fånö, Grillby. 74 (100); *Br.* 92—98 (700). 800: —
Thiel, Ernst, bankdirektör. Stockholm. *Br.* 92—97. 600: —
Thorell, Edla, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot.* 91 (100), 92 (100), 93 (10), 95 (50); *Br.* 92—98 (700). 960: —
Thorell, Reinhold, auditör. Stockholm. *Br.* 92—96. 500: —
Unander, Fanny, f. **Scharin,** fru. Stockholm. *Br.* 92—97. 600: —
Wachtmeister, Axel Fredrik, grefve, öfverste-kammarherre. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —
Wachtmeister, Axel Knut Trolle-, grefve, hofmarskalk. Trolle-Ljungby, Gualöf. *Hedersledamot.* 92 (1,000), 93 (1,000). 2,000: —
Wachtmeister, Fredrik Claësson, grefve, kabinetts-kammarherre. Tistad, Larslund. 92 (100), 93 (100), 94 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (100). 600: —
Wahlund, Carl Vilhelm, professor. Uppsala. *Ständig ledamot.* 92. 500: —
Walldén, Vilhelm, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 74 (150), 83 (400), 87 (1,000), 90 (1,500), 92 (200). 3,250: —

Wallenberg, Anna, f. **von Sydow,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 88 (500), 90 (1,000), 92 (200), 93 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (500), 98 (250); *Br.* 92—98 (700). **3,450: —**

Wallenberg, Knut Agathon, bankdirektör. Stockholm. 89 (1,000), 90 (250). **1,250: —**

Valley, August, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Weber, Mathilda, f. **Weylandt,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Weinberg, Margareta Gustava, f. **Törnsten,** enkefru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 92 (1,000), 93 (1,000). **2,000: —**

Weinberg, Olof David, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1884. 74 (500), 82 (1,000), 84 (15,000). **16,500: —**

Wicander, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1891. 90. **1,000: —**

Wijk, Caroline, f. **Dickson,** fru. Göteborg. *Hedersledamot.* 79 (500), 90 (200), 96 (500). **1,200: —**

Wijk, Olof, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 76 (600), 83 (500), 87 (500). **1,600: —**

Wikström, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 97. **3,000: —**

Wikström, Hulda, fröken. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Wikström, Nils, grosshandlare. Sundsvall. Död 1883. 77. **500: —**

Wikströms, Per, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 82. **2,500: —**

Wikström, Per Magnus, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 93 (2,000), 97 (3,000). **5,000: —**

Wikström, Sofi, f. **Edlund,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—98. **700: —**

Wrangel von Brehmer, Johan Wolmer, friherre, öfverste-kammarjunkare. Hyby, Klågerup. *Br.* 92—98. **700: —**

Vult von Steyern, Fredrik, redaktör. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Åslund, Fredrik August, konsul. Sundsvall. 77. **500: —**

Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri. 98. **10,960: —**

Apotekarsocieteten. Stockholm. 87 (500), 90 (500). **1,000: —**

Norrlands gille. Stockholm. 91. **1,500: —**

Patriotiska sällskapet. Stockholm. 91. **500: —**

6.

Testamentariska förordnanden

till förmån för Nordiska museet.

Thomsen, Anna, fröken. Köpenhamn. Död 1888. Genom muntligt förordnande 1888: norskt allmogesmycke af silfver. Aflämnadt 1888.

Wallander, Josef Vilhelm, professor. Stockholm. Död 1888. Genom testamente af den 4 aug. 1887: skisser i akvarell och olja, med motiv från Delsbo och Vingåkers socknar, samt 3 delsbo- och 4 österåkersdräkter m. m. Aflämnadt 1888.

Eichhorn, Christofer, biblioteksamanuens. Stockholm. Död 1889. Genom testamente af den 6 nov. 1889: hela den af honom hopbragta samlingen af skråhandlingar, utgörande omkring 6,600 nummer, fördelade på 100 olika skrån och omfattande en tidrymd af öfver 300 år. Aflämnadt 1890.

Hassell, Carl Johan, f. d. sekreterare. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891: ett belopp af 5,000 kronor, afsedt till inköp af för museet passande föremål. Aflämnadt 1892.

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. Genom testamente af den 13 febr. 1892: ett belopp af 10,000 kronor, afsedt till ökande af museets »Allmänna fond». Aflämnadt 1892.

Fries, Carl Leonard August, kommendörkapten. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 12 dec. 1889: minnen från fregatten Eugenies jordomsegling 1851—1853, m. m. Aflämnadt 1893.

Flygare-Carlén, Emilie, fru. Stockholm. Död 1892. Genom testamentariskt förordnande af den 22 jan. 1890: den hedersgåfva, bestående af författarinnans samtliga romaner, öfversatta till böhmiska språket, hvilken hon år 1882 erhöll från Prag, m. m. Aflämnadt 1893.

Hellman, Mathilda, f. Joholm, enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 jan. 1888: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1894.

Antell, Herman Frithiof, med. doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. Genom testamente af den 1 okt. 1891: ett belopp af 100,000 kronor, afsedt att af museets styrelse »förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Aflämnadt 1896.

Lindholm, Johan August, f. d. postförvaltare. Stockholm. Död 1894. Genom skriftligt förordnande: en större samling oljemålningar, akvareller och pennteckningar, alla återgifvande byggnader, gator och gränder från det »gamla Stockholm». Aflämnadt 1895.

Tunelius, Johanna Charlotta Lovisa, fröken. Stockholm. Död 1894. Genom testamente, dagt. i juni 1893: en samling porslinsföremål från århundradets början, m. m. Aflämnadt 1895.

Erichsson, Carl Anders, f. d. inspektor, Charlottenlund. Död 1894. Genom testamente af den 10 jan. 1894: återstoden af hans förmögenhet, sedan åtskilliga legat till andra personer utgått. Utdelningen i utredningsmannens konkurs — med 2,217 % å testamentsbeloppet kr. 17,863: 10 — kronor 387: 25, aflämnad 1897.

Adlersparre, Sophie, f. Leijonhufvud, friherrinna. Stockholm. Död 1895 Enligt muntligt förordnande: klagoskrift, sydd på väf, från 1805. Aflämnadt 1895.

Benedicks, Emma, f. Benedicks, fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. Genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893: ett belopp af 15,000 kronor, hvaraf 5,000 kr. till museet och 10,000 kronor till anläggningarna på Skansen. Aflämnadt 1895.

Nisbeth, Henriette Caroline, f. Owenius, fru. Simrishamn. Död 1895. Genom testamente af den 16 maj 1890: ett rikt snidadt antikt ekskåp. Aflämnadt 1897.

Schwartz, Marie Sophie, f. Birath, fru. Stockholm. Död 1894. Enligt muntligt förordnande: spegel med bord, i kejsarstil. Aflämnadt 1896.

Crusenstolpe, Charlotta, fröken. Stockholm. Död 1896. Genom testamente af den 16 okt. 1893: antik chiffonier, bokskåp med flere andra möbler, en samling familjeporträtt samt många minnen efter M. J. Crusenstolpe och Emilie Flygare-Carlén. Aflämnadt 1897.

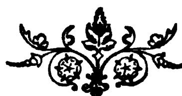
Londicer, George, grosshandlare. Stockholm. Död 1897. Genom testamente af den 18 april 1896: skrifschatull af mahogny, 1 dussin damastserveter, tillverkade i Linköping på 1780-talet, reffelbössa, som tillhört hertig Fredrik Adolf af Östergötland, m. m. Aflämnadt 1897.

Blackstadius, Johan Zacharias, historiemålare. Stockholm. Död 1898. Genom muntligt förordnande: den stora taflan »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland», konstnärens mest betydande verk.

Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissarie. Stockholm. Genom testamente af den 19 nov. 1897: en åttondedel af öfverskottet af hans

förmögenhet, sedan en del legat till enskilde och allmänna inrättningar utgått. Beloppet 13,111 kronor 84 öre, aflämnadt 1898.

Malmström, Johan August, professor, historiemålare. *Hedersledamot.* Stockholm. Genom testamente af den 8 mars 1897: målade studier i olja och akvarell, teckningar på lösa blad eller i album af byggnader, klädedräkter, folktyper m. m. från Sverge, Norge och Finland, som kunna bidraga till kännedomen om folkets ståndpunkt i afseende å konstindustri och karakteristik m. m.; gamla allmogeväfnader från Skåne, Bleking och Västergötland; fornnordiska dräkter samt en del vapen m. m., som kunna vara till nytta vid fester å Skansen.

7.

Personer, som under år 1897 lämnat gåfvor till Nordiska museet.

1.

I denna afdelning upptagas endast namnen på de personer, hvilka under det nämda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets särskilda samlingar, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (2).

Till allmogeafdelningen:

Berglund, F., herr, Bremyre ångsåg, Simonstorp: höräfsa från 1799, prydd med målning och sniderier.

Genom *Blees, J.,* kandidat, Uppsala: en samling allmogesaker från den gamla svenska bygden Nuckö-Rickholz i Estland. Se sid. 149.

**Brolin, C. G.,* stationsinspektor, Djurås: dosa af silfver, från Stuguns socken i Jämtland.

**Brummerstedt, C.,* kolonibestyrer, Julianehaab, Grönland: sommartält, hundsläde samt strödda redskap och fornfynd, däribland sjamantrumma, vapen m. m., från Grönland.

**Böttiger, J.,* hofintendent, Stockholm: hyende, märkt Maria Krook 1680, från Villstads socken i Småland, m. m.

Gotlands fornsal genom lektor *M. Klintberg,* Visby: släde af gammal form, från Gotland.

**Haraldsson, M.,* landtbrukare, Vipperhult, Smålandsstenar: oxvagn från Villstads socken i Småland, m. m.

Montgomery, N. E., bruksegare, Rottneros bruk: modell af finne från Södra Finnskoga socken i Värmland, med skörderedskap.

Petterson, G., herr, Kvillinge: »stenvagn» från Kvillinge socken i Östergötland.

*Tecknet * utmärker här, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Pettersson, E. L., häradskrifvare, Stockholm: käpp af spanskt rör med silfverknapp, från Sorunda socken i Södermanland, m. m.
**Rettig, A.*, f. *v. Eckerman*, fru, Gefle: väggbonad, målad på väf 1827, från Hedesunda socken i Gästrikland.

Till handtverks- och skråafdelningen:

**Beckman, C. B.*, f. d. ordningsman, Stockholm: sigillstamp af järn, med inskrift: JÄRNKRÅMARE . SOCIETETS . SIGILL 1710, från Stockholm.
**Feltenberg, J. T.*, smed, Sala: sigillstamp från 1784, som tillhört HOFSLAGAR . ÅMBETET . I SAHLA.
**Linderoth, J. G.*, fabrikör, Stockholm: gesällbref på pergament, utfärdadt af Stockholms sockerbagarsocietet den 27 april 1796.
Lundeqvist, J., och *Vadström, S.*, fröknar, Stockholm: handlingar, som tillhört guldsmedsämbetet i Arboga. Se sid. 150.
Strömblad, O., tunnbindare, Stockholm: tunnbindarskylt från Gaffelgränden i Stockholm.

Till afdelningen för arbetets historia:

Björklund, G., litograf, Stockholm: två gamla tryckprässar.
Johnsson, V., fröken, Stockholm: en samling större och mindre stockar för tryckning af tyg och tapetbårder.

Till afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:

Ankarstrand, H., ingeniör, Stockholm: fängelsegaller af järnstänger, funnet i grunden af »Spinnhuset».
Bergqvist, H., byggmästare, Stockholm: maskaroner och andra ornament i sandsten, hvilka ursprungligen tillhört De la Gardieska palatset »Makalös». Se sid. 150.
Hornvall, E., f. *Wiklund*, fru, Stockholm: värdshusskylt, som tillhört källaren »Stjärnan» vid Österlånggatan.

Till afdelningen för musikinstrument:

Molkoms skolrote, Nyeds socken, Värmland, genom herr *J. V. Mossberg:* orgel i barockstil, hvilken ursprungligen tillhört Nyeds kyrka. Se sid. 151.
**Oldenburg, V.*, notarie, Stockholm: klaver, märkt: Eric Wessberg, Stockholm 1821.
**Sala stad:* puka.

Till afdelningen för de högre stånden:

**Bonde, C.*, f. *Rålamb*, grefvinna, Stockholm: sängomhängen af grön sammet.
**Böttiger, J.*, hofintendent, Stockholm: tallrik af fajans, med målad vapensköld, från 1600-talet.

Carlberg, J. O., herr, Södertälje: en dyrbar samling silfversaker, bestående af 2 stora dryckeskannor, 3 större och 22 mindre bägare, 3 par ljusstakar, 1 konfektskål, 2 såsskålar m. m. Se sid. 152.

**Crusenstolpe, C. C.*, fröken, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: byrå i rokokostil; chiffonier och väggspegel i kejsarstil; bokskåp m. m. Se sid. 151.

**Hedin, L.*, fröken, Stockholm: bord med teservis i alabaster, leksak i tidig rokokostil.

Hjelm, C., kommendörkapten, Stockholm: guldur med nyckel i form af en pistol.

Holm, A., f. *Vahnsten*, fru, Stockholm: mansrock med rika broderier, från rokokotiden.

Holmström, J. G., kammartjänare, Stockholm: serafimerordens officiantdräkt (se sid. 153); rock af röd sammet, m. m.

Nisbeth, H., f. *Owenius*, fru, Simrishamn, genom testamentariskt förordnande: rikt snidadt ekskåp i 1500-talets stil.

**Palmqvist, H.*, fröken, Stockholm: eldskärm med pärl- och korsstygnsbroderi, från 1800-talets början.

**Steinmetz, E.*, f. *Brummer*, fru, Stockholm: täcksläde från Bollnäs socken i Helsingland.

Till historiska afdelningen:

**H. M. konung Oskar II:* en större minnestafla öfver John Ericsson. Se sid. 153.

**Afzelius, R.*, lektor, Jönköping: autografer af Arvid, Johan och Per Afzelius, från åren 1787 och 1788.

Amnéus, A. A., sjökapten, Stockholm: oktant, som tillhört astronomen professor J. Bredman.

**Bernström, A.*, grosshandlare, Stockholm: friherrebref, dagtecknadt den 13 aug. 1653, för presidenten i Dorpts hofrätt Philip Schedinghs barn och efterkommande.

Bonde, M., f. *Lewenhaupt*, grefvinna, Eriksberg, Katrineholm: hofuniformer, som tillhört öfverstekammarherren friherre C. J. Bonde.

Börjeson, J., professor, Stockholm: gifvarens stora modell till Karl X Gustafs staty i Malmö.

**Crusenstolpe, C. C.*, fröken, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: minnen efter gifvarinnans fader M. J. Crusenstolpe, såsom hans promenadkäpp, glas med namnchiffer, silfverur m. m., äfvensom flere minnen efter fröken Crusenstolpes väninna fru E. Flygare-Carlén; album med autografer, m. m.

Crusenstolpes, C. C., fröken, Stockholm, *dödsbodelegare* genom fröken *J. Kalmberg:* handskrifter af M. J. Crusenstolpe samt bref från fru E. Flygare-Carlén och Vendela Hebbe: stålstamp med adliga ätterna Crusenstolpes och Palmstruchs vapen; leksaker m. m.

**De Geer, E.*, friherre, Truedstorp, Kviinge: ring af guld och platina, innehållande hårlockar af Karl XIV Johan och grefve M. Brahe samt skänkt af nämde konung till öfverstelöjtnant P. G. Lagerstråle.

Goës, A., med. doktor, Stockholm: porträttmedaljong i gips af J. J. Björnståhl, modellerad af J. T. Sergel.

Henrici, L., f. *Salmson*, fru, Stockholm: bref från artisten H. Salmson.

**Höijer, J.*, f. *Westée*, fru, Stockholm: 6 bref från R. Dybeck till J. L. Höijer.

**Larsson, Carl*, artist, Stockholm: gifvarens utkast till freskomålningarna i Göteborgs Nya elementarläroverk för flickor.

Leijonhufvud, E., f. *Sparre*, friherrinna, Stockholm: skriftyg m. m., som tillhört friherrinnan S. Adlersparre, f. Leijonhufvud (»Esselde»), samt autograf af den samma.

Lemchen, F. C., f. *Carpelan*, friherrinna, Jönköping: presidenten J. A. Lemchens samtliga fullmakter från 1834 till 1878 samt hans juris doktorsdiplom från 1877, äfvensom två märkliga bref till honom från excellensen Louis De Geer, m. m.

Lindhagen, E., f. *Schönmeyer*, fru, Stockholm: diplom, doktorsring, fullmakter m. m., som tillhört justitierådet C. A. Lindhagen, samt manuskript af den samme rörande Stockholms gatureglering 1877, 1879 och 1887.

**Lindstedt, F.*, ingeniör, Stockholm: ritningar till skeppsdelar, af F. H. af Chapman.

**Matsson, A.*, konsthandlare, Stockholm: porträttbyst i gips, modellerad af J. N. Byström.

**Nelson, C. G. A.*, folkskolelärare, Stockholm: bref från O. A:son Knös (1776), A. Afzelius (1781), N. (Rosén) v. Rosenstein (1791), D. Melanderhjelm (1797), J. Axelsson Lindblom (1812) m. fl.

Norstedt, O., provinsialläkare, Västtibble: 1766 års Amsterdamsupplaga af Svedenborgs Apocalypsis revelata, som enligt påskrift skänkts af Svedenborg till assessorn i Göta hofrätt S. G. Qveckfelt och som sedermera tillhört P. D. A. Atterbom. Se sid. 154.

Nyström, D., f. *Weder*, fru, Djursholm: arbetsblus och modellerpinnar, som tillhört och nytjats af bildhuggaren A. Nyström.

**Poppius, A.*, fröken, Stockholm: signetring af guld, med friherrliga ätten Berzelius vapen graveradt i en ametist; har tillhört friherrinnan J. E. Berzelius, f. Poppius.

Till mynt- och medaljsamlingen:

**Bernström, A.*, grosshandlare, Stockholm: en samling svenska polletter.

Bünsows, F., grosshandlare, Stockholm, *dödsbodelegare* genom ingeniör **C. G. Norström:* en samling minnespenningar, bestående af 32 medaljer i silfver och 81 i brons, slagna öfver svenska kungliga och enskilda personer.

Lundblad, G. S., f. d. hofrättsekreterare, Jönköping: minnespenningar i brons, samt en porträttmedaljong af pärlemor.

Till porträtt- och gravyrsamlingen:

**Bukowski, H.*, konsthandlare, Stockholm: porträtt i gravyr och litografi m. m.

**Crusenstolpe, C. C.*, fröken, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: en samling svenska porträtt i gravyr.

**Dorgerloh Commusin*, herr, Berlin: en samling svenska porträtt i gravyr.

Grandinson, E., redaktionsekreterare, Stockholm: en samling porträtt, bestående af 79 aftryck ur tidskriften »Ord och Bild».

**Tallberg, A.*, artist, Stockholm: porträtt, utförda i etsning af gifvaren.

Till bibliotek och arkiv:

Af gåfvor från utländska samfund upptagas här endast de mest anmärkningsvärda. Se för öfrigt förteckningen öfver de museer och vetenskapliga samfund, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, sid. 234 o. f.

Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897: utställningskataloger jämte 24 affischer och anslag rörande den samma.

**Beijer, F.*, bokförläggare, Stockholm: Uplands herregårdar med beskrifvande text af C. A. Klingspor och B. Schlegel. H. 1—20. 1877—1881.

**Eklund, P. B.*, bokförläggare, Stockholm: Sveriges Industri, dess Stormän och Befrämjare. H. 1—6. 1896—1897.

Goës, A., med. doktor, Stockholm: en samling äldre svensk literatur, däribland resebeskrifningar af J. J. Björnståhl, F. Hasselquist, P. Kalm, C. von Linné, P. Loefling, P. Thunberg, m. fl.; arbeten i naturvetenskap samt Vetenskapsakademiens handlingar för åren 1739—1822, 1824 och 1825.

**Hazelius, A.*, Nordiska museets styresman, Stockholm: en större samling — 105 band, 57 småtryck — isländsk literatur af hufvudsakligen historiskt och språkvetenskapligt innehåll.

Historische und antiquarische Gesellschaft, Basel: sällskapets skrifter, utgifna under åren 1878—1895.

Järnkontoret genom häradshöfding *F. Richter,* Stockholm: geologiska kartverk.

**Kjellstrand, J. F.*, musikdirektör, Vadstena: en samling anteckningar, utgörande fortsättningen på de till museet redan för några år till baka skänkta, af gifvaren alt sedan 1879 förda dagboksanteckningarna, hvilka han förordnat icke få öppnas eller läsas förr än efter 25 år.

Londicers, G., grosshandlare, Stockholm, *dödsbodelegare* genom kamrer *F. Carlson:* fastebref på pergament, dagtecknadt 12 dec. 1680.

**Nordström, R. C.*, grosshandlare, Stockholm: skrifvelse från magistraten i Nora stad till landshöfding E. A. Franc i Örebro, angående de anstalter, som vidtagits i staden med anledning af attentatet mot Gustaf III, dagt. Nora den 23 mars 1792.

**Smithsonian Institution,* Washington: institutionens under år 1896 utgifna skrifter.

**Société Impériale d'Archéologie,* Petersburg: sällskapets år 1896 utgifna skrifter.

**Svenska literatursällskapet i Finland,* Helsingfors: skrifter af språkvetenskapligt, historiskt och biografiskt innehåll, utgifna af sällskapet åren 1895—1897.

Utom ofvan omnämda större gåfvor till Nordiska museets olika afdelningar har museet under år 1897 emottagit följande: af friherre **O. Hermelin,* Grillby, Staby: 5 af gifvaren utförda oljemålningar, framställande Våmbs och Varnhems kyrkor i Västergötland, Fitja kyrka i Uppland, parti från borggården i Stegeborgs slottsruin samt gamla stadsporten i Halmstad; af professor **J. Kronberg,* Stockholm: titelvignetten till den under år 1897 utgifna andra upplagan af Karta öfver Skansen, samt af herr *C. Ryberg,* Köpenhamn: en samling litografier, utförda på Grönland.

2.

För öfrigt hafva under år 1897 gåfvor lämnats till Nordiska museet af ytterligare följande personer:

**Améen*, *G.*, arkitekt. Stockholm.
Amilon, *C. A.*, kapten. Berga, Nyköping.
**Andersson*, *A.*, urmakare. Stockholm.
Andersson, *F.*, arbetare. Stockholm.
Andersson, *Levin*, herr. Stockholm.
Andrée, *S. A.*, öfveringeniör. Stockholm.
**Andréen*, *F. V.*, disponent. Stockholm.
Arpi, *I.*, herr. Stockholm.

Beckman, *E.*, direktör. Djursholm.
Bellander, *C. F.*, herr. Ume.
Bernström, *C. F.*, boktryckare. Stockholm.
Beronius, *M.*, fröken. Edebo.
Blehr, *T.*, herr. Stockholm.
Blomberg, *A. A.*, fotograf. Stockholm.
Blomgren, *E. A.*, ingeniör. Söderhamn.
Blomgren, *J. F.*, grundläggare. Stockholm.
Bolin, *T.*, fröken. Stockholm.
Bonde, *C. C:son*, friherre. Gimmersta, Ås.
**Bonnier*, *A.*, bokförläggare. Stockholm.
**Borg*, *A.*, postexpeditör. Stockholm.
Borg, *G.*, jägmästare. Skellefte.
Brieskorn, *E.*, fröken. Stockholm.
**Brusewitz*, *G.*, intendent. Göteborg.
Bäckman, *V.*, herr. Nordmaling.
Bäckström, *M.*, fröken. Stockholm.

**Carlander*, *C. M.*, grosshandlare. Stockholm.

Dacker, *G.*, herr. Stockholm.
Dahlberg, *H.*, revisionskommissarie. Stockholm.
Dahlgren, *E.*, f. *Björk*, fru. Stockholm.
Dalqvist, *A.*, v. häradshöfding. Sveg.

Edlund, *H.*, fröken. Stockholm.
Edman, *H. S.*, fröken. Uppsala.
**v. Ehrenheim*, *E.*, kammarherre. Grönsö, Enköping.
Ekenman, *G.*, fröken. Stockholm.
Elfving, *I.*, fröken. Stockholm.
Elfving, *G.*, fröken. Stockholm.
**Eliasson*, *A.*, grosshandlare. Stockholm.
**Enell*, *H. G. O.*, apotekare. Stockholm.
**Engelke*, *V.*, kapten. Stockholm.
**Engström*, *L.*, fröken. Stockholm.
Engzelius, *M.*, handlande. Särna.
**Erdmann*, *E.*, geolog. Stockholm.
Eriksson, *J.*, hemmansegare. Morkarlby, Mora.
**Eriksson*, *M.*, arkitekt. Stockholm.
Ersson, *Skogs Erik*. Vinäs, Mora.

Forsberg, *C.*, herr. Kopparberg.
Forssman, *H.*, ingeniör. Stockholm.
Fredriksson, *L.*, folkskolelärare. Stockholm.
Färnlöf, *J.*, fru. Ramsele.

Gavelholm, *E.*, f. *Hagström*, fru. Stockholm.
**Geijer*, *C. O.*, kungl. sekreterare. Stockholm.
Granlund, *A.*, ant.-bokhandlare. Stockholm.
Granqvist, *V.*, hyrkusk. Stockholm.
Gyllensvärd, *V.*, kanslist. Stockholm.

**Hagander*, *A. G.*, antikvitetshandlare. Stockholm.
Hagberg, *B.*, kamrer. Gefle.
**Hagerman*, *H.*, fabrikör. Stockholm.
Hallberg, *A. V.*, sadelmakare. Stockholm.
Hallenberg, *V.*, f. *Åström*, fru. Stockholm.
Hallgren, *C. O.*, revisor. Stockholm.
Hallin, *H.*, herr. Värmdö.
Hallman, *K.*, redaktör. Lule.
**Hallström*, *P.*, fröken. Stockholm.
**Hammarstedt*, *N. E.*, amanuens. Stockholm.
**Hazelius*, *A.*, fröken. Stockholm.
Helin, *J. G.*, boktryckare. Lule.
**Holm*, *H.*, kapten. Stockholm.
Holmberg, *C.*, herr. Stockholm.
Holmberg, *J. A.*, musikdirektör. Borås.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Holmberger, A., fröken. Stockholm.
Holmstrand, E., fröken. Stockholm.
Hägg, O. V., förvaltare. Hedvigsfors bruk, Bjuråker.
**Häggström, C.*, med. doktor. Stockholm.
**Högström, E.*, skollärare. Bergsjö.
**Hökerberg, L.*, bokförläggare. Stockholm.

Jansson, G., bonde, Fragg, Norberg, genom fru *L. Laurent, f. Bergstrand*, Djursholm.
**Jansson, G.*, bokhandlare. Stockholm.
Johansson, A., f. *Ekström*, fru. Stockholm.
Johansson, M., fru. Gefle.

Kalling, M., f. *Eriksson*, grefvinna. Örebro.
Klefman, A., fröken. Stockholm.
Klint, F. V., vaktmästare. Stockholm.
Knutsén, S., fru. Stockholm.
Kugelberg, O., revisor. Stockholm.

Lagerqvist, J., f. *Asplund*, fru. Stockholm.
Landström, R., handlande. Skultuna.
**Lindahl, A.*, fotograf. Stockholm.
Linddahl, L., f. *Afzelius*, fru. Söderfors.
**Linder, J.*, ingeniör. Stockholm.
**Lindskog, F.*, arkitekt. Franstorp, Sundbyberg.
Liss, L., löjtnant. Stockholm.
**Londicer, G.*, grosshandlare, Stockholm, genom testamentariskt förordnande.
Lundberg, A. E., ingeniör. Stockholm.
**Lundberg, K.*, grosshandlare. Stockholm.
Lundevall, C. O., korgmakare. Stockholm.

**Mandelgren, N. M.*, artist. Stockholm.
Melander, E., major. Stockholm.
**Melander, H.*, ingeniör. Stockholm.
Genom *Molander, H.*, intendent. Stockholm.
Möller, E. V., journalist. Stockholm.
Mörk, F., bruksförvaltare, Gammelbo, Ramsberg, genom herr *G. Adlers*, Stockholm.

Neijer, J. A., timmerman. Stockholm.
Norberg, S., pastor. Skön, Sundsvall.
Nordenström, G., professor. Stockholm.
Nordström, C. G., handlande. Gefle.
Nordström, P., sergeant. Stockholm.
Nordström, T., generaldirektör. Stockholm.
Nygren, J., konditor. Stockholm.

Olofsson, G., herr. Skultuna.
Olson, A., fröken. Stockholm.
Olsson, C. M., tapetserare. Stockholm.
**Orling, B.*, fotograf. Stockholm.

**Palmcrantz, S.*, f. *Vinborg*, fru. Stockholm.
Persson, A. E., hemmansegare. Hjulbeck, Siljansnäs.
Persson, Skräddar P., hemmansegare. Hjulbeck, Siljansnäs.
Peterson, H., fotograf. Lugnås.
**Petrelli, J.*, kapten. Stockholm.
**Pettersson, A. B.*, urmakare. Sala.
Pontin, N., fröken. Stockholm.

**Retzius, G.*, professor. Stockholm.
**Roosval, A.*, redaktör. Stockholm.
**Rosenlind, E.*, direktör. Stockholm.
**Rosenström, A. M.*, syssloman. Stockholm.
**Ruthberg, A.*, bokhandlare. Stockholm.

**Samzelius, H.*, jägmästare. Lilla Väsby, Väsby.
**Sandberg, H.*, literatör. Stockholm.
Schultzberg, H., revisor. Stockholm.
**Silfversvärd, G.*, kapten. Södertälje.
Sjöberg, A., artist. Stockholm.
**Sjöberg, J.*, fröken. Stockholm.
**Sjöberg, R.*, fröken. Stockholm.
**Sjöberg, S.*, fröken. Stockholm.
**Strahl, M.*, f. *Kistner*, fru. Stockholm.
Stuart, C., f. *Beskow*, fru. Stockholm.
Söderbaum, R., teknolog. Stockholm.
Söderling, C., bokhållare. Stockholm.
Söderlund, A., handlande. Mörlunda.

Thurdin, A., herr. Orsa.
**Tjäder, E.*, fröhandlare. Stockholm.
Törner, A. R., fyrverkare. Stockholm.

Wagner, T., f. *Österman*, fru. Stockholm.
**Waller, G.*, herr. Stockholm.
Vestbeck, H., handlande. Stockholm.
Wickbom, J. A., rektor. Kalmar.
Widgren, C., f. *Heckscher*, fru. Stockholm.
Widgren, J., åkare. Stockholm.

* *Wikman, F.*, handlande. Noret, Mora.
* *Wikström, A.*, literatör. Stockholm.
* *Vinborg, T.*, fabrikör. Stockholm.
Wrangel, H., friherre. Säby, Strängnäs.

* *Zickerman, L.*, fröken. Stockholm.
Zickerman, T., herr. Stockholm.

Åberg, E., f. *Cærs*, fru. Saltsjöbaden.
Åkerlindh, A., kandidat. Uppsala.

Öfverström, K., auktionsvaktmästare. Linköping.
**Ögren, G.*, fabrikör. Stockholm.
Österlind, E., grosshandlare. Stockholm.
Östlund, C., gästgifvare. Näsåker, Liden.

**Akademiska föreningen.* Lund.
Aktiebolaget Stora bryggeriet genom disponenten *K. E. Nilsson.* Stockholm.
Bellmanskapellet på Skansen.
Eketräs, S., f. *Tersmeden*, fru, *dödsbo*, genom fru *E. v. Engeström*, f. *Eketrä*, Landsforsen, Högfors.
Fredrika Bremerförbundet. Stockholm.
**Föreningen för Grafisk konst* genom amanuensen **C. U. Palm.* Stockholm.
Föreningen för ett Svenskt Industri- och Handelsmuseum. Stockholm.
**Generalstaben.* Stockholm.
**Generalstabens litografiska anstalt* genom direktör **A. Lagrelius.* Stockholm.
**Göteborgs museum.* Göteborg.
H. M. konungens jaktklubb och *Svenska jägarförbundet.* Stockholm.
Järnkontoret genom häradshöfding *F. Richter.* Stockholm.
**Kulturhistoriska föreningen.* Lund.
**Kungl. akademien för de fria konsterna.* Stockholm.
**Kungl. biblioteket.* Stockholm.
**Kungl. boktryckeriet.* Stockholm.
**Kungl. eklesiastikdepartementet.* Stockholm.
**Kungl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.* Stockholm.
**Nationalmuseum.* Stockholm.
Nerikes fornminnesförening. Örebro.
Nykyrkliga bokförlaget. Stockholm.
Redaktionen af Jordbrukarens tidning. Stockholm.
**Sommarkursernas i Uppsala 1897 byrå* genom kandidat *A. Åkerlindh*, Uppsala.
Sterkys, C. A., f. d. ministerresident, *dödsbo.* Stockholm.
**Stockholms stadsfullmäktige* genom häradshöfding *E. Kinander.* Stockholm.
**Svenska slöjdföreningen.* Stockholm.
**Svenska turistföreningen.* Stockholm.
Tunell & Goës. Stockholm.

Den historiske Udstilling. Trondhjem.
Hansen, A., bildträsnidare. Trondhjem.
Universitets-biblioteket. Kristiania.
Øyen, I. H., antikvitetshandlare. Kristiania.

**Bjerge, P.*, doktor. Bakkehus, Vejen.
**Bolvig, J. M. E.*, konsthandlare. Köpenhamn.
Elvius, S. herr. Köpenhamn.
Fåhræus, L., fru. Köpenhamn.
**Olsen, B.*, direktör. Köpenhamn.

Calonius, T., provinsialläkare. Kronoborg.
**Heikel, A. O.*, intendent. Helsingfors.

Ahlberg, A. Rikull, Nuckö-Rickholz, Estland.
Blees, L. Höbring, Nuckö-Rickholz, Estland.
Blees, N. Höbring. Nuckö-Rickholz, Estland.
Heldring, J. Höbring, Nuckö-Rickholz, Estland.
Jakas Mats. Bergsby, Nuckö-Rickholz, Estland.
Jakobsson, K. Gambyn, Nuckö-Rickholz, Estland.

Larsas Eva. Ölbick, Nuckö-Rickholz, Estland.
Lindström, E. Höbring, Nuckö-Rickholz, Estland.
Lindström, J. Höbring, Nuckö-Rickholz, Estland.
Nigårs Kristian. Ölbick, Nuckö-Rickholz, Estland.
Sandsten, M. Bergsby, Nuckö-Rickholz, Estland.
Stahl, M. Ölbick, Nuckö-Rickholz, Estland.
**Stchoukine, P.*, herr. Moskwa.
Tomas Anders. Rosta, Nuckö-Rickholz, Estland.

Bierck, T., v. konsul. München.
**Conwentz, H.*, direktor. Danzig.
**Friedel, E.*, Geh.-Regierungsrath. Berlin.
**Helbing, H.*, konsthandlare. München.
**Mestorf, J.*, fröken. Kiel.

**Bancalari, G.*, öfverste. Linz.
Kosterka, H., museitjänsteman. Prag.
Niederle, L., doktor. Prag.
Redaktionen af Welt-Post. Wien.

Shipley, J. B., mr. Lausanne.
**Shipley, M. A.*, f. *Brown*, mrs. Lausanne.

**Schmeltz, J. D. E.*, direktor. Leiden.

Chêne & Longuet, tryckerifirma. Paris.
**Gaidoz, H.*, herr. Paris.
Quantin, A., herr. Paris.

Ibrahim, Hamed, skeppshandlare. Alexandria.

Evangelisk-Lutherska Augustana-Synoden. Rock-Island, Illinois.

Till här ofvan upptagna gifvare komma ytterligare några, som önskat vara onämda, hvarjämte bör anmärkas, att några icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Hela antalet gifvare under år 1897 uppgår då till 428.

Till jämförelse meddelas här gifvarnes antal äfven under föregående år:

1872—1873	436	1877	1,012
1874	351	1878	515
1875	403	1879	461
1876	939	1880	828

1881	702	1890	469
1882	428	1891	548
1883	527	1892	362
1884	553	1893	380
1885	633	1894	421
1886	348	1895	346
1887	489	1896	433
1888	304	1897	428
1889	364	Summa	12,678.

De skänkta föremålens antal har under år 1897 utgjort mer än 2,800.

En jämförelse med föregående år utfaller sålunda:

1872—1873	mer än 1,500	1886	mer än 1,300
1874	» » 1,500	1887	» » 5,100
1875	» » 1,000	1888	» » 2,300
1876	» » 2,500	1889	» » 1,400
1877	» » 2,000	1890	» » 2,400
1878	» » 2,000	1891	» » 2,900
1879	» » 1,000	1892	» » 2,000
1880	» » 2,000	1893	» » 1,300
1881	» » 2,400	1894	» » 1,200
1882	» » 1,200	1895	» » 3,700
1883	» » 2,000	1896	» » 5,000
1884	» » 2,000	1897	» » 2,800
1885	» » 1,700	Summa	mer än 54,200.

3.

I denna afdelning upptagas endast de personers namn, hvilka under det nämda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets anläggningar på Skansen, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (4).

Till friluftsmuseet:

Genom *Andersson, A.*, arrendator, Norslunda, Rosersberg: runsten från Norslunda i Norrsunda socken i Uppland.

Till djurafdelningen:

**Backlund, E.*, handlande, Franshammar: 2 pilgrimsfalkar.
Berg, A. G., kapten, Gefle: 1 hafstrut.
Berg, H., notarie, Stockholm: 51 in- och utländska burfoglar.
Bergstedt, P., herr, Alvik, Stockholm: 1 hare.
Bokström, A., kronofogde, Visby: 1 fyrhornad bagge.
Cederborg, L. T., herr, Stockholm: 1 pärluggla.
Eriksson, G. J., landtbrukare, Ramsta, Uppsala: 2 gräflingungar.
Halling, G. J., eldare, Stockholm: 1 räf med koja.
**Holm, V.*, direktör, Linköping: 2 leporider.
Holmberger, H., prost, Lofta: 3 bockar.
Jönsson, E., hemmansegare, Hölje, Östersund: 2 räfvar.
Karlsson, O., herr, Eriksberg, Göteborg: 3 fiskmåsar.
Lindstedt, V., förvaltare, Säfsjön, Hellefors: 2 tranor.
Löfström, E., herr, Sundbyberg: 1 ängsknarr.
**Matthiesen, S. O. T.*, konsul, Sandås, Ottenby: 2 utterungar.
Mattson, J., sjökapten, Stockholm: 2 sälar.
Olrog, H., herr, Stockholm: 2 myskänder.
Persson, D. E., studerande, Österby, Dannemora: 2 glador.
Persson, P., pastor, Österby, Dannemora: 3 gräsänder.
Pihl, E., herr, Rosendal, Stockholm: 1 afrikansk zibetkatt.
Sandstedt, E. T., apotekare, Jönköping: 1 utter.
Sjöberg, A., fru, Stockholm: 2 munkpapegojor.
Sjöholm, A., fröken, Stockholm: 1 råtthund.
Skoog, V., konservator, Göteborg: 1 gråhäger.
Stackelberg, L., grefvinna, Stensnäs, Storsjö: 1 gråsäl.
**Stenberg, O.*, fiskexportör, Varberg: 1 åjder.
Storckenfeldt, E., generaldirektör, Stockholm: 10 burfoglar, dels svenska, dels utländska.
Ström, E., herr, Stockholm: 12 dufvor.
Sundell, G., herr, Fredriksdal: 1 pärluggla.
**Sundström, A.*, inspektor, Sparreholm: 1 sparfuggla.
Sundström, V., fru, Stockholm: 1 munkpapegoja.
Svensson, C. A., sjökapten, Stockholm: 2 sälar.
**Thufvesson, A.*, inspektor, Värmdö: 1 tjädertupp.
Vendt, V., ingeniör, Perstorp: 41 guldorfar och 1 större karp.
Veslien, J., fru, Stockholm: 1 markatta.

Till växtafdelningen:

Brinck, C. V., grosshandlare, Stockholm: 1 agavia.
**Klingberg, A.*, trädgårdsmästare, Stockholm: 12 pelargonier och 20 prydnadsväxt-sticklingar.
Lagerlund, J. F., lektor, Stockholm: 1 nattens drottning.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

**Lindgren, E.*, direktör, Albano: 1,383 frukt- och prydnadsträd samt buskar.
**Pihl, A.*, direktör, Rosendal, Stockholm: 100 björkar.
**Tjäders fröhandel:* 600 liljeväxtlökar och två större partier frö.

Till anläggningarna i öfrigt:

Aktiebolaget Iggesunds bruk genom disponenten kapten *A. Lidman:* 2 höga flaggstänger.

Aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier genom kapten *R. Wijkander:* aktiebolagets serveringspaviljong under 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm.

Apoteket Nordstjernan genom apotekaren *B. E. G. C. Reuterskiöld*, Stockholm: en mindre paviljong.

Berg, H., notarie, Stockholm: 2 större burar.

Bruun, F., buntmakare, Trondhjem: 4 grupper uppstoppade foglar.

Casparsson & Schmidt, Stockholm: monter.

Gesellschaft für Knochen-Kohlen Fabrikation, Petersburg, genom *Stockholms Superfosfatfabriksaktiebolag:* monter, fabriksprodukter, trä- och glaskärl m. m.

Giæver, J. H., konsul, Tromsö: hvalskelett.

Giæver, M. K., fabriksegare, Kristiania: portal af hvalkäkar.

Hellberg, F., direktör, Stockholm: virke, mattor m. m.

Hellgren & ko genom grosshandlaren *J. Bäckström*, Stockholm: byggnadsdelar och virke.

Hellström, T., med. doktor, Stockholm: ett mindre akvarium.

Palmquists aktiebolag, Stockholm: efterbildning af en gammal tryckpräss.

af Petersens, H., hofjägmästare, Stockholm: foderhäck för rådjur.

Ramnäs bruks aktiebolag genom disponenten friherre *A. Tersmeden:* virke m. m.

Rooth, O., grosshandlare, Stockholm: efterbildning af en gammal skylt.

Råbäcks gårdskontor genom friherre *C. Klingspor*, Råbäck: portal af huggen kalksten.

Skoglund & Olsson, Gefle, genom herr *R. Forsberg*, Stockholm: 12 trädgårdsoffor.

Sundström, V., fru, Stockholm: 1 papegojbur.

Thiel, A., utställningskommissarie, Stockholm: 10 notställ.

Till underhåll, försäljning och dylikt:

Adelsköld, G., f. *Brolin*, fru, Stockholm: 1 större köksspisel.
Aktiebolaget Radiator: 945 liter separerad mjölk.
**F. V. Billes bryggeri*, Stockholm: 3 lådor harts.
Du Rietz, A. E., grosshandlare, Stockholm: 1½ säck afskrädeshvete m. m.
Jehander, S., byggmästare, Stockholm: 11 lass bränsle.
**af Klintberg, F.*, revisor, Stockholm: 1 hektoliter hafre och 2 hektoliter potatis.
**S:t Eriks bryggeri*, Stockholm: 60 hektoliter draf.
**Seymer, M. A.*, agent, Stockholm: 3 säckar hvete och 1½ säck råg.
**Svensson, K.*, handlande, Stockholm: 1 lass hvitkål m. m.

4.

För öfrigt hafva under år 1897 gåfvor lämnats till museets anläggningar på Skansen af ytterligare följande personer:

Ahlborn, N. G., gosse. Stockholm.
Andersson, J., herr. Stockholm.
Andersson, Matilda, fru. Stockholm.
Andrén, L., skogvaktare. Tyresta.

Behm, H., häradshöfding. Sickelsjö.
Berg, A. M., fru. Stockholm.
**Bergman, A. M.*, fru. Stockholm.
Bergman, K., fru. Stockholm.
Bergman, K. V. L., byggmästare. Stockholm.
Bergstedt, P., ingeniör. Stockholm.
**Billman, A. V.*, grosshandlare. Stockholm.
Blumenberg, R., herr. Rudbo.
Boije, G., gosse. Stockholm.
Bröderman, E. H., herr. Stockholm.
Burgman, H., herr. Stockholm.

Casselli, G., fröken. Stockholm.
**Casselli, H.*, fröken. Stockholm.

Dahl, C. E., grundläggare. Stockholm.
Dalman, J. A., herr. Stockholm.
Dock, E., bokhållare. Stockholm.

**Ekström, C. E. T.*, herr. Stockholm.
**Engström, L.*, fröken. Stockholm.
Eriksson, Elof. Albano.
Eriksson, Folke. Albano.
Eriksson, Oskar, herr. Stockholm.

Fredriksson, B., vaktmästare. Stockholm.
**Fryklund, T.*, grosshandlare. Stockholm.
Fröberg, C., vaktmästare. Stockholm.

Gadd, H., generalmajor. Stockholm.
**Graf, V.*, grosshandlare. Stockholm.
Grill, B., godsegare. Abbotsnäs.

Haldingström, E., fröken. Stockholm.
Heksel, L., hattmakare. Stockholm.
Hillberg, P. D., bokförare. Stockholm.
Hoffman, A., teknolog. Stockholm.
**Holmstedt, V.*, handlande. Stockholm.
**Humble, J.*, lektor. Stockholm.
Hägg, O. V., förvaltare. Hedvigsfors bruk, Bjuråker.
Högman, S., herr. Stockholm.
Högström, S., fröken. Stockholm.

Johansson, C. A., maskinist. Stockholm.
Johnsson, P. G., sotarmästare. Gefle.

Karlsson, Gustaf, gosse. Stockholm.
Keijser, C. J., lektor. Stockholm.
Klang, L. H., herr. Albano.
Knutsson, Evald, gosse. Stockholm.
**Källström, J. A.*, pastor. Vendelsö.

Lagergren, C., markis. Tyresö.
Lagerström, D., fröken. Stockholm.
Landgren, C., herr. Stockholm.
Larsson, Inez. Finnboda slip, Stockholm.
Larsson, Magnus. Finnboda slip, Stockholm.
**Loenbom, E.*, fröken. Stockholm.
**Lundberg, C. A.*, hofjägare. Stockholm.
Lundgren, J. G. A., gosse. Stockholm.
Lundin, M. L., fru. Stockholm.
Lübeck, J., herr. Södertälje.
Länsberg, V. F., herr. Stockholm.

**Mellin, C. F.*, kassör. Stockholm.

Nilsson, Ida, fröken. Stockholm.
Nissen, C., fabrikör. Stockholm.
Nordström, E., med. kandidat. Östhammar.
**Nyström, G. A.*, barberare. Stockholm.

Olsson, A. G., kapten. Stockholm.
Ouchterlony, A., fröken. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

**Palmqvist*, *H.*, fröken. Stockholm.
Perman, A., fru. Örnsköldsvik.
Pettersson, Carl, gosse. Stockholm.

Reslow, A., skomakare. Stockholm.
Reutersvärd, C., godsegare. Klämestorp.
Richter, S., herr. Årila.
Ringdahl, E., inspektor. Östersund.
Roos af Hjelmsäter, A. R., gosse. Stockholm.
Rydberg, C. E., herr. Stockholm.

Schär, L., fröken. Stockholm.
Schönthal, A. R., ingeniör. Barnängen, Stockholm.
Sellmann, G., disponent. Stockholm.
Setterberg, V., ladugårdsidkare. Lilla Rålambshof, Stockholm.
v. Steijern, H., studerande. Stockholm.
Svensson, Otto, arbetare. Skansen.
Svensson, V., fröken. Stockholm.
Svenström, A., arbetare. Skansen.

Thalin, R., grosshandlare. Gefle.
Thunell, H., fotograf. Stockholm.
Törnblom, A., herr. Stockholm.

Vahlberg, A., trädgårdsmästare. Haga.
**Vestin, S. P.*, fanjunkare. Stockholm.
Vistrand, O. M., fanjunkare. Tolja, Skirö.
Viström, J., herr. Stockholm.

**Zetterberg, H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.

Ågren, P. M., herr. Karlstad.
Åkerlund, J., artist. Stockholm.

Öhlund, E. V., herr. Sigtuna.
Örn, D. Stockholm.
Örn, G. Stockholm.
Örn, S. Stockholm.

Djurvårdarne på Skansen. Stockholm.
Folkköket på Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897.
Stockholms mjölksteriliseringsbolag.
Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri.

5.

Till utställningen för grufdrift och bärgshandtering:

Alla i denna afdelning uppräknade gåfvor härleda sig från 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm.

***Järnkontoret** genom **dess styrelse**:* Mellersta Sverges grufutställningsbyggnad under Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, jämte tillhörande bockbana.

***Aktiebolaget Bredsjö bruk**:* malmstuffer från Rishöjdsbergs gruffält och Gröndals grufva, båda i Västmanland.

***Aktiebolaget Bångbro rörverk** genom grufföreståndaren **B. Sjövall**, Bångbro:* malmstuffer från Ställbergs gruffält i Västmanland, m. m.

***Aktiebolaget Ryllshytte zink- och blygrufvor**:* malmstuffer från Ryllshytte grufva i Dalarna.

Aktiebolaget Salberget genom ingeniör *A. Heberle*, Sala: mineralstuffer från Sala grufva i Västmanland.

Aktiebolaget Sikbergs grufvor: malmstuffer från Sikbergs grufält i Västmanland.

Aktiebolaget Svartviks grufvor: malmstuffer från Svartviks grufält i Västmanland; monter m. m.

Baroniet Adelsvärd: malmstuffer från Bersbo grufält i Östergötland; äldre grufredskap m. m.

Bergeängs grufbolag: malmstuff från Annebergs grufva i Västmanland.

Bispbergs aktiebolag genom disponenten *H. A. Cornelius*, Krylbo: malmstuffer från Bispbergs grufält i Dalarna; två gamla malmtunnor med linskifvor och skifstolar.

Bolaget Tabergs grufvor: malmblock från Tabergs grufält i Värmland.

Bolaget Vieille Montagne: malmstuffer från Åmmebergs grufält i Närke; monter; gruflampor m. m.

Bossmo aktiebolag genom konsul *N. Persson*, Helsingborg: kisblock från Bossmo grufva i Nordlands amt, Norge.

Brunna grufbolag: malmstuffer från Brunna grufvor i Uppland.

Dalkarlsbergs aktiebolag: malmstuffer från Dalkarlsbergs grufält i Västmanland.

Dannemora grufintressenter genom professor *G. Nordenström*, Stockholm: malmstuffer från Dannemora grufva i Uppland; modell af magnetisk malmskiljare; kartor m. m.

Elfvestorps aktiebolag genom direktör *H. Sundström:* kalkstensblock från Hasselhöjdens stenbrott i Västmanland.

Fagerbergs grufva: malmstuffer från Fagerbergs grufva i Västmanland.

Finnmosse grufbolag: malmblock från Finnmosse grufält i Värmland.

Grufaktiebolaget Långban genom disponenten *H. V. Tiberg*, Långbanshyttan: mineralstuffer och malmblock från Långbans grufält i Värmland.

Grythytte skifferverk genom brukspatron *E. Carlsson*, Rockesholm: monter med skiffer från Grythytte hed i Västmanland.

Grängesbergs gemensamma förvaltning genom direktör *A. E. Salwén*, Grängesberg: modeller af grufbyggnader och grufmateriel; akvarell, utförd af A. Jungstedt, framställande den s. k. Skärningen; grufredskap, kartor m. m., äfvensom malmblock från Grängesbergs grufält i Dalarna.

Gysinge aktiebolag: monter med tillverkningsprof.

Hafsjöbergs grufva: malmstuffer från Hafsjöbergs grufva i Västmanland.

Haggrufve bolag: malmstuffer från Haggrufältet i Västmanland.

Hellefors bruks aktiebolag genom disponenten *E. Grönvall*, Hellefors: ett 40-tal malmblock från 8 skilda grufvor och grufält.

Helltjärnsbergs grufva: malmstuffer från Helltjärnsbergs grufva i Västmanland.

Hjuljerns grufbolag: malmstuffer från Slåtterbergs och Risbergs grufält, båda i Västmanland; modell af skrädhus, m. m.

Hoffstedt, H., bärgsingeniör, Ludvika: mineralstuffer från Lekombergs grufält i Dalarna.

Högfors aktiebolag genom disponenten *K. Bohman:* malmstuffer från Sköttgrufältet i Västmanland, samt monter.

Ingelsgrufve aktiebolag: malmstuffer från Ingelsgrufältet i Västmanland; kartor m. m.

Johannisbergs grufbolag: malmstuffer från Johannisbergs grufva i Västmanland.

Kantorps grufbolag: malmblock från Kantorps grufvor i Södermanland.

Klacka-Lerbergs grufbolag genom grufförvaltaren *P. Wilson*, Klacka-Lerberg: malmblock från Klacka-Lerbergs grufält i Västmanland.

Klosters aktiebolag genom brukspatron *M. S. Nisser*, Stjernsund: malmblock från Rällingsbergs grufva i Dalarna och från Siggebohytte grufält i Västmanland, m. m.

Lombergs grufva: malmstuffer från Lombergs grufva i Västmanland.

Mellersta Sveriges grufutställning 1897 genom professor *G. Nordenström,* Stockholm: kartor, grufredskap m. m.

Norbergs bärgslag: ståndare af järn; grufredskap m. m. samt malmstuffer från skilda grufvor inom Norbergs bärgslag i Västmanland.

Nordmarks grufaktiebolag genom disponenten *E. Jansson,* Nordmark, Finnmossen: 3 malmblock från Nordmarks gruffält i Värmland.

Persbergs grufaktiebolag genom disponenten *C. Mossberg,* Persberg: mineralstuffer från Persbergs gruffält i Värmland; 2 ståndare af älsta form, m. m.

Pershytte grufbolag: malmstuffer från Pershytte gruffält i Västmanland.

Ramnäs bruks aktiebolag genom disponenten frih. *A. Tersmeden,* Ramnäs: malmstuffer m. m.

Riddarhytte aktiebolag: malmblock från Riddarhytte gruffält i Västmanland.

Röros Kobberværk genom direktör *V. Knutsen,* Röros: 4 malmblock från Röros grufva i Söndre Trondhjems amt, Norge.

v. Stedingk, C. S., frih., kammarherre, Ekeberg: 2 dolomitblock från Ekebergs stenbrott i Närke.

Stora Kopparbergs bärgslags aktiebolag: mineralstuffer från Falu grufva i Dalarna, samt pumpstöfvel med pumpkanna från samma grufva.

Storfors bruks aktiebolag: monter med tillverkningsprof.

Stribergs grufbolag: malmstuffer från Stibergs gruffält i Västmanland.

Stripa grufbolag genom disponenten *H. Lundberg,* Guldsmedshyttan: malmstuffer från Stripa gruffält i Västmanland: modell till lafve med tillhörande banor; 2 borrmaskiner, m. m.

Stråssa grufbolag: malmstuffer från Stråssa och Smällbergs gruffält, båda i Västmanland; hvarjehanda äldre grufredskap: gruffotografier m. m.

Strömsnäs järnverks aktiebolag: monter med tillverkningsprof.

Ställdals grufvor: malmstuffer från Ställdals grufvor i Västmanland.

Sulitelma aktiebolag genom konsul *N. Persson,* Helsingborg: malmblock från Sulitelma gruffält i Nordlands amt, Norge.

Svenska diamantborrningsaktiebolaget, Stockholm: borrkärnor.

Timansbergs grufbolag: malmstuffer från Timansbergs gruffält i Västmanland.

Ulfshytte järnverks aktiebolag genom disponenten *A. G. Arvedson,* Ulfshyttan: malmstuffer från Gräsbergs gruffält i Dalarna, m. m.

6.

Från 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm

hafva utom en stor del gåfvor, som i föregående afdelningar anförts, äfven följande tillfallit Nordiska museet:

Skånska storindustriens utställning (Höganäs och Bjuf—Billeholms stenkolsbolag, Skånska cementaktiebolaget, aktiebolaget Skånska cementgjuteriet, Börringe och Yddinge, Minnesbergs och Maltesholms tegelbruk, aktiebolaget Förenade kalkbrotten och samtliga skånska sockerfabriker) genom kapten *Å. Nordenfelt*, Höganäs, samt disponenterna *R. F. Berg*, Malmö, och *C. Tranchell*, Landskrona: Skånska storindustriens utställningsbyggnad jämte terrass och trappuppgång samt vidare den efterbildade stenkolsgrufvan; fondmålning öfver Limhamns kalkstensbrott i Skåne och kalkstensblock från nämda stenbrott; grufredskap m. m.

Abrahamsson, A., godsegare, Näs: modell af Näs slöjdlärarseminarium.

Aktiebolaget Octopus genom löjtnant *A. Abenius*, Stockholm: modell framställande ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning.

Kjöbenhavns Frihavns aktieselskab genom direktör *E. Thielsen*, Köpenhamn: modell af Köpenhamns frihamn.

Sågverks- och trävaruexportföreningen genom grosshandlaren *P. M. Wikström*, Stockholm: modell till ett norrländskt sågverk; fondmålning af J. Tirén, framställande ett norrländskt landskap; stamgenomsnitt och virkesprof m. m.

Törner, C. E., verkmästare, Stockholm: förlagsmodell till postbåt.

Till ofvan i afdelningarna 3—6 omnämda gifvare komma ytterligare några, hvilka icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Antalet gifvare till anläggningarna å Skansen, till utställningen för grufdrift och bärgshandtering m. m. uppgick under år 1897 till 257.

7.

Följande penningebidrag hafva lämnats under 1897:[1]

Af *H. M. drottning Sofia*	250: —
Till Bredablicksfonden enligt lämnade förbindelser	9,300: —
Af fru *C. Scharp*, f. *Westman*	100: —
Af major *N. Törnqvist*	20: —
Af trädgårdsdirektören *P. S. Peterson*, Chicago	1,000: —
Af konsul *F. Kempe*	1,000: —
Af professor *C. M. Esbjörn*, San Francisco	5: —
Af justitierådet *C. G. Hernmarck*	100: —
Af artisten *A. Tholander*, Moskwa	4: 14
Af fru *A. Wallenberg*, f. *v. Sydow*	600: —
Af fröken *C. af Tibell*, Trosa	5: —
Af konsul *O. Ekman*	1,000: —
Af fru *H. Berg*, f. *Bligh*	500: —
Af rektor *G. Ströhm*, Lund	100: —
Af grosshandlarne *P.* och *C. Wikström*	6,000: —
Af grosshandlaren *N. Paton*	30: —
Af f. d. inspektor *C. A. Erichsson*, Charlottenlund, genom testamentariskt förordnande	387: 25
Af disponenten *G. Sellmann*	1,000: —
Af förvaltaren *G. Adlers*	150: —
Af kabinettskammarherren grefve *F. Cl:son Wachtmeister*, Tistad, Larslund	100: —
Af grosshandlaren *F. Bünsows dödsbodelegare*	20,000: —
Af ingeniör *C. A. Söderlund*	8: 33
Af *onämd*	10: —
Af Nordiska museets styresman dr *A. Hazelius*	2,500: —
Summa kronor	44,169: 72

[1] Af dessa bidrag hafva 9,400 kr. lämnats till Bredablicksfonden, 6,750 kr. till Skansfonden, 16,485 kr. till anläggningarna på Skansen samt 11,534: 72 kr. till löpande utgifter.

8.

Ombud för Nordiska museet.

I nedanstående förteckning upptagas äfven de ombud för Samfundet för Nordiska museets främjande, hvilka ännu under senare år varit verksamma med afseende å anmälan af nya ledamöter och uppbärande af ledamotsafgifter.

*Tecknet + utmärker ombud för museet, * ombud för samfundet.*

Stockholm.

Lektor *A. Ahlén.* + *
Öfverjägmästaren *F. V. Berg.* +
Major *A. V. Brunius.* + *
Konsthandlaren *H. Bukowski.* + *
Fil. doktor *V. Carlheim-Gyllensköld.* +
Fröken *A. Ekermann.* *
Kapten *V. Engelke.* + *
Geologen *E. Erdmann.* +
Fru *A. Frisell*, f. *v. Sydow.* *
Fru *H. Frisk*, f. *Palmborg.* *
Fru *R. Juel*, f. *Björkman.* *
Med. doktor *J. F. Kinberg.* *
Grosshandlaren *H. Lichtenstein.* +
Med. doktor *K. Malmsten.* +
Antikvitetshandlaren *A. Matsson.* +
Friherre *J. Nordenfalk.* + *
Fröken *H. Palmqvist.* *
Fru *A. Retzius*, f. *Hierta.* + *
Professor *G. Retzius.* + *
Direktör *E. Rosenlind.* + *
Friherrinnan *E. Rudbeck*, f. *Ulfsparre.* *
Literatören *Helge Sandberg.* +
Professor *M. Sondén.* +

Skåne.

Packhusinspektor *B. A. Antonsson.* * Malmö.
Kapten *A. Berg von Linde.* * Källunda, Önnestad.
Med. doktor *A. Eliasson.* + Ystad.
Fru *M. Magnét*, f. *Södermark.* * Engelholm.
Skolläraren *J. Olsson.* + Sandby, Borrby.
Docenten *C. af Petersens.* * Lund.
Fröken *L. af Petersens.* + * Lindved, Svedala.
Öfverstelöjtnant *G. Thestrup.* * Landskrona.
Bruksegaren *A. B. Vallis.* + * Dybeck, Tofthög.

Bleking.

Lektor *J. A. Gadd.* + * Karlskrona.

Halland.

Kapten *J. A. Lagergren.* + * Halmstad.

Småland.

Stationsinspektor *J. Andersson.* + Vislanda.
Landsekreteraren *A. H. Bagge.* + * Jönköping.
Häradshöfding *G. Berg.* * Eksjö.
Med. doktor *M. v. Friesen.* * Västervik.
Hemmansegaren *M. Haraldsson.* + Vipperhult, Smålandsstenar.
Folkskoleläraren *K. A. Hultkvist.* + Vrigstad.
Kapten *A. Qvistgaard.* + * Huleviksberg, Ulfö.
Kyrkoherden *N. Sellergren.* + * Göteryd.
Sjukgymnasten *F. Sylvan.* + * Växjö.

Bohuslän.

Häradshöfding *F. D. Carlborg.* * Kragenäs, Lur.
Apotekaren *J. L. Lundberg.* + * Lysekil.

Västergötland.

Apotekaren *G. Cavalli.* + Sköfde.
Med. doktor *A. Charlés.* * Borås.
Rektor *S. Högman.* * Alingsås.
Fru *E. Nydqvist.* * Trollhättan.
Fröken *M. Rahmn.* * Göteborg.
Lektor *C. J. Sundström.* * Göteborg.
Fru *M. L. Svanberg*, f. *Hasselgren.* * Göteborg.
Med. doktor *P. Södermark.* +* Mariestad.
Lektor *F. Ödberg.* * Skara.

Östergötland.

Med. doktor *V. Bergsten.* + Norrköping.
Major *F. V. Ekenstam.* * Ruda, Ljungsbro.
Veterinär *E. Eriksson.* * Motala.
Direktör *H. Hazelius.* +* Klakeborg, Skeninge.
Jägmästaren *E. G:son Hjort.* * Kisa.
Fröken *V. Löfholm.* * Norrköping.
Veterinär *F. A. Nordeman.* +* Vadstena.
Snickaren *C. A. Rosén.* + Linköping.
Fröken *D. Scherini.* +* Norrköping.
Bibliotekarien *E. H. Segersteen.* + Linköping.

Södermanland.

Lektor *I. Fehr.* * Strängnäs.
Handlanden *C. Lennmalm.* * Malmköping.
Handlanden *L. J. Liedgren.* * Södertälje.
Jägmästaren *G. Noréus.* * Eskilstuna.
Handlanden *G. Nyström.* * Mariefred.
Häradshöfding *E. V. C. Planting-Gyllenbåga*, * Nyköping.

Närke.

Häradshöfding *G. Bergström.* * Örebro.

Uppland.

Amanuensen *R. Arpi.* + * Uppsala.
Friherre *E. Cederström.* + Krusenberg, Uppsala.
Professor *A. Erdmann.* * Uppsala.
Kontraktsprosten *O. Hallborg.* * Torstunaby.
Friherre *O. Hermelin.* + * Staby, Grillby.
Fru *A. M. Holmgren*, f. *Tersmeden.* + Uppsala.
Skolläraren *G. Hultgren.* + Bro, Uppsala.
Skomakarmästaren *S. A. Hägg.* + Uppsala.
Brukspredikanten *P. Pehrsson.* + Österby, Dannemora.
Docenten *K. B. Wiklund.* + Uppsala.

Västmanland.

Bankdirektör *R. Gagge.* * Västerås.
Fabrikör *A. B. Petterson.* + * Sala.

Värmland.

Inspektor *G. Hazelius.* * Varpnäs, Edsvalla.
Fröken *J. Malmstedt.* * Karlstad.
Apotekaren *C. Ölander.* + Sunne.

Dalarna.

Apotekaren *T. Göransson.* * Falun.
Landthandlaren *A. Hansson.* + Kallmora, Orsa.
Intendenten *S. Månsson.* * Tänger, Enviken.
Hemmansegaren *Bud Erik Olsson.* + Vinäs, Mora.

Gästrikland.

Kronolänsman *A. Ahlström.* * Ockelbo.
Folkskoleinspektör *G. Insulander.* + * Gefle.
Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* * Gefle.

Helsingland.

Apotekaren *A. Brun.* * Hudiksvall.
Med. doktor *A. Söderbom.* * Bollnäs.

Medelpad.

Apotekaren *K. Lindblad.* * Vifstavarf.

Jämtland.

Lektor *S. J. Kardell.* + * Östersund.

Härjedalen.

Komminister *E. Modin.* + Linsell.

Ångermanland.

Herr *P. Edholm.* + Bålsjö, Nyland.
Inspektor *O. Edström.* * Bollsta, Nyland.
Jägmästaren frih. *T. V. Hermelin.* * Björkå bruk.
Fil. doktor *E. N. Söderberg.* * Hernösand.
Med. doktor *J. Wallmark.* * Örnsköldsvik.

Västerbotten.

Komminister *N. Ericson.* + Skellefte.
Konsul *V. Glas.* * Ume.
Jägmästaren *N. G. Ringstrand.* * Burträsk.
Bokhållaren *C. Åberg.* * Skellefte.

Norrbotten.

Jägmästaren *S. J. Cederberg.* + Pajala.
Direktör *A. Norberg.* + Pajala.
Jägmästaren *H. Samzelius.* + * Nederkaliks.
Kassören *A. Svanberg.* + * Nederkaliks.
Agronomen *C. Tenger.* * Haparanda.

Lappland.

Öfverste *C. O. Bergman.* + Gellivare.
Hofkamrer *F. B. Forsström.* + Karesuando.
Jägmästaren *G. F. Holmgren.* * Arvidsjaur.
Lappfogden *O. H. J. Hultin.* + Vittangi.
Jägmästaren *K. H. Lundström.* * Gellivare.
Jägmästaren *H. Nordlund.* + * Jockmock.

Norge.

Direktör *C. Söderberg.* + Kristiania.
Gårdsbrukaren *Christian Olsen To.* + Gransherred.

Danmark.

Antikvitetshandlaren *J. M. E. Bolvig.* + Köpenhamn.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* +* Köpenhamn.
Antikvitetshandlaren *C. A. Rasmussen.* + Köpenhamn.
Med. doktor *A. Thomsen.* + Köpenhamn.

Island.

Landfogéti *A. Thorsteinsson.* + Reykjavik.

Grönland.

Kolonibestyrer *C. Brummerstedt.* + Julianehaab.
Kolonibestyrer *R. Müller.* + Holstensborg.

Finland.

Friherre *V. M. v. Born.* * Sarflaks, Lovisa.
Fröken *E. Govenius.* * Torne.
Fru *B. Hildén*, f. *Hartman.* * Tammerfors.
Handlanden *F. O. U. Nordberg.* + Torne.
Magister *E. Nordström.* * Helsingfors.
E. o. landskanslisten *J. Rossander.* + Enare.
Intendenten *T. Schwindt.* + Helsingfors.
Professor *J. E. Strömborg.* * Borgå.

Ryssland.

Godsegaren *Carl Hagman.* +* Moskwa.
Artisten *A. Tholander.* +* Moskwa.

Tyskland.

Friherre *T. Cederström.* +* München.
Direktor *H. Sauermann.* + Flensburg.
Antikvitetshandlaren *A. Weil.* + München.
Riksarkivrådet *P. Wittmann.* +* München.

England.

Intendenten *Ch. Derby.* + London.

Amerika.

Pastor *P. J. O. Cornell.* * Wilcox, Pennsylvania.
Professor *C. M. Esbjörn.* * Marshfield, Oregon.
Konsul *G. G. Granfelt.* * Coronel, Chile.
Mr *J. W. Jochim.* * Ishpeming, Michigan.
Biblioteksamanuensen *A. Josephson.* * Chicago, Illinois.
Sjukgymnasten *A. O. Lindström.* * San Francisco, California.
Pastor *A. G. Olsson.* * Helena, Montana.
Tandläkaren *O. Reutersvärd.* + * Boston, Massachusetts.
Direktör *G. Stolpe.* * Rock Island, Illinois.
Pastor *M. Stolpe.* * New-York.

9.

Museer och vetenskapliga samfund i utlandet, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse.[1]

Norge.

Bergen. **Bergens Museum.** 1884. *
» **Vestlandske Kunstindustrimuseum.** 1891. *
Kristiania. **Universitetets samling af nordiske oldsager.** 1888. *
» **Kunstindustrimuseum.** 1894. *
» **Norsk Folkemuseum.** 1895. *
Trondhjem. **Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum.** 1894. *

Danmark.

Köpenhamn. **Industriforeningen.** 1886. *
» **Det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab.** 1888. *
» **Dansk Folkemuseum.** 1893. *
» **Genealogisk Institut.** 1895. *
» **Universitets Jubilæets Danske Samfund.** 1896.
Reykjavik. **Forngripasafnid.** 1883.

Finland.

Helsingfors. **Tekniska föreningen i Finland.** 1883. *
» **Föreningen för konstfliten i Finland.** 1889.

---

[1] De museer och samfund, hvilka sändt publikationer till Nordiska museet år 1897, utmärkas med tecknet *. — Siffrorna angifva det år, då förbindelsen inleddes.

Helsingfors. Svenska literatursällskapet i Finland. 1891. *
» Finsk-Ugriska sällskapet. 1894. *
» Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors. 1894.
» Finska fornminnesföreningen. 1896. *
Åbo. Åbo stads historiska museum. 1891.

Ryssland.

Dorpat. Gelehrte estnische Gesellschaft. 1883. *
Fellin. Litterarische Gesellschaft. 1896.
Mitau. Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst. 1883. *
» Lettisch-Literärische Gesellschaft. 1883. *
Moskwa. Société Impériale des Amis des Sciences naturelles d'Anthropologie et d'Ethnographie. 1889.
Petersburg. Société Impériale Russe de Géographie. 1889. *
» Société Impériale d'Archéologie. 1889. *
Reval. Estländische literärische Gesellschaft. 1889. *
Riga. Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. 1889. *

Tyskland.

Aachen. Aachener Geschichtsverein. 1889. *
Augsburg. Historischer Verein für Schwaben und Neuburg. 1883. *
Bamberg. Historischer Verein Bamberg. 1891.
Bayreuth. Historischer Verein für Oberfranken. 1892. *
Berlin. Kunstgewerbe-Museum. 1883. *
» Märkisches Provinzial-Museum. 1883. *
» Verein für die Geschichte Berlins. 1883. *
» Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. 1884. *
» Gesammtverein der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine. 1889. *
» Museum für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes. 1889.
» Verein für Geschichte der Mark Brandenburg. 1892. *

Berlin. »Brandenburgia», Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz Brandenburg. 1896. *

Birkenfeld. Verein für Altertumskunde im Fürstentum Birkenfeld. 1896.

Bonn. Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. 1891. *

Brandenburg a. d. H. Historischer Verein. 1894.

Braunsberg. Historischer Verein für Ermland. 1892. *

Breslau. Museum schlesischer Alterthümer. 1890. *

» Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens. 1892.

» Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1892. *

Cottbus. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Alterthumskunde. 1889. *

Crefeld. Kaiser Wilhelm Museum. 1896. *

Danzig. Westpreussischer Geschichtsverein. 1892. *

» Westpreussisches Provinzial-Museum. 1895. *

Darmstadt. Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen. 1890.

Dillingen. Historischer Verein für Dillingen. 1889. *

Dresden. Verein für Erdkunde. 1883.

» Königlich Sächsischer Alterthumsverein. 1896. *

» Verein für Geschichte Dresdens. 1896.

Düsseldorf. Düsseldorfer Geschichts-Verein. 1890. *

» Künstlerverein »Malkasten». 1894.

Eisleben. Verein für Geschichte und Alterthümer der Grafschaft Mansfeld. 1889. *

Emden. Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Alterthümer. 1896. *

Erfurt. Verein für Geschichte und Alterthumskunde. 1886. *

Flensburg. Städtisches Kunstgewerbe Museum. 1896.

Frankfurt am Main. Verein für Geschichte und Alterthumskunde. 1889. *

Frankfurt a. O. Historischer Verein für Heimathkunde. 1896.

Freiburg im Breisgau. Gesellschaft für Beförderung der Geschichts- Alterthums- und Volkskunde. 1891.

Giessen. Oberhessischer Geschichtsverein. 1896.

Greifswald. Geographische Gesellschaft. 1892.

Görlitz. Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte der Oberlausitz. 1890.

» Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. 1891. *

Halle a. S. Thüringisch-Sächsischer Geschichts- und Altertums-Verein. 1896. *

Hamburg. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung. 1883.

» Verein für Hamburgische Geschichte. 1888. *

» Museum für Kunst und Gewerbe. 1888. *

» Zoologische Gesellschaft. 1894.

Hannover. Geographische Gesellschaft. 1883.

» Historischer Verein für Niedersachsen. 1891. *

Heidelberg. Grossherzogliche Badische Universitätsbibliothek. 1891.

» Historisch Philosophischer Verein. 1891. *

Insterburg. Alterthums-Gesellschaft. 1889. *

Jena. Verein für Thüringische Geschichte u. Alterthumskunde. 1892.*

Kaiserslautern. Pfälzisches Gewerbe-Museum. 1891.

Kiel. Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer. 1883. *

» Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. 1885. *

» Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein. 1891. *

Köln. Historischer Verein für den Niederrhein. 1892. *

» Städtisches Kunstgewerbe-Museum. 1894.

Königsberg. Alterthumsgesellschaft Prussia. 1884.

Landsberg a. W. Verein für Geschichte der Neumark. 1896. *

Leipzig. Kunst-Gewerbe-Museum. 1883. *

» Museum für Völkerkunde. 1883. *

» Verein für die Geschichte Leipzigs. 1885.

» Deutsche Gesellschaft zur Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer. 1889.

Leisnig. Geschichts- und Alterthumsverein. 1884.

Lübeck. Verein für Lübeckische Geschichte und Alterthumskunde. 1883. *

» Museum Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte. 1895. *

Lüneburg. Museumsverein für das Fürstenthum Lüneburg. 1891.

Mainz. **Verein zur Erforschung der Rheinischen Geschichte und Alterthümer.** 1893.

Mannheim. **Mannheimer Alterthumsverein.** 1891. *

Meiningen. **Hennebergischer altertumsforschender Verein.** 1896.

Metz. **Gesellschaft für Lothringische Geschichte und Alterthumskunde.** 1890. *

München. **Historischer Verein von Oberbayern.** 1883.

» **Münchener Alterthumsverein.** 1886. *

» **Bayerisches Nationalmuseum.** 1889.

» **Königlich Bayerische Akademie der Wissenschaften.** 1892. *

» **Deutsche anthropologische Gesellschaft.** 1892.

Münster. **Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens.** 1897. *

Nürnberg. **Germanisches Museum.** 1883. *

» **Verein für Geschichte der Stadt Nürnberg.** 1891.

Oldenburg. **Grossherzogliches Museum.** 1891. *

Osnabrück. **Verein für Geschichte und Landeskunde.** 1883. *

Posen. **Historische Gesellschaft für die Provinz Posen.** 1885. *

Regensburg. **Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg.** 1891.

Roda. **Verein für Geschichts- und Alterthumskunde.** 1889. *

Rostock. **Verein für Rostocks Alterthümer.** 1890. *

Schleiz. **Geschichts- und alterthumsforschender Verein.** 1897. *

Schmalkalden. **Verein für Hennebergische Geschichte und Landeskunde.** 1897. *

Schwerin. **Verein für Mecklenburgische Geschichte und Alterthumskunde.** 1891. *

Speier. **Historischer Verein der Pfalz.** 1891. *

Stade. **Verein für Geschichte und Alterthümer der Herzogthümer Bremen und Verden und des Landes Hadeln.** 1883.

Stettin. **Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde.** 1889. *

Strassburg. **Gesellschaft für Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler im Elsass.** 1893. *

Stuttgart. **Württembergischer Alterthumsverein.** 1891. *

Thorn. **Coppernicus-Verein für Wissenschaft und Kunst.** 1895. *

Tilsit. Litauische-Litterarische Gesellschaft. 1888. *
Torgau. Alterthums-Verein. 1891.
Ulm. Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben. 1891.
Wiesbaden. Verein für Nassauische Alterthumskunde und Geschichtsforschung. 1883.
Worms. Alterthumsverein. 1891. *
Würzburg. Historischer Verein von Unterfranken und Aschaffenburg. 1890.

Österrike-Ungern.

Brünn. Mährisches Gewerbe-Museum. 1891. *
Budapest. Országos magyar iparmüvészeti museum (Ungarisches Landes-Kunstgewerbe-Museum). 1894.
Graz. Historischer Verein für Steiermark. 1892. *
Hermannstadt. Verein für siebenbürgische Landeskunde. 1897. *
Innsbruck. Ferdinandeum. 1891. *
Klagenfurt. Kärnthnerischer Geschichts-Verein. 1892. *
Krakau. Akademie der Wissenschaften. 1883. *
» Numismatische und archeologische Gesellschaft. 1892.
Laibach. Musealverein für Krain. 1892. *
Linz. Oberösterreichischer Gewerbeverein. 1891. *
Prag. Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. 1891.
» Národopisné museum českoslovanské. 1895. *
Salzburg. Städtisches Museum Carolino-Augusteum. 1889.
Wien. Verein der Geographen an der K. K. Universität. 1883.
» K. K. Österreichisches Museum für Kunst und Industrie. 1889. *
» Anthropologische Gesellschaft. 1895. *
» K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. 1896. *

Schweiz.

Basel. Historische und antiquarische Gesellschaft. 1897. *
Bern. Historischer Verein des Kantons Bern. 1892. *

Bern. **Allgemeine geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz.** 1892.

Frauenfeld. **Historischer Verein des Kantons Thurgau.** 1896. *

Rapperswyl. **Polnisches Nationalmuseum.** 1892.

Zürich. **Antiquarische Gesellschaft.** 1887. *

» **Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde.** 1897.

Holland.

Amsterdam. **Koninklijke Akademie van Wetenschappen.** 1889. *

» **Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.** 1896. *

Haarlem. **Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid.** 1888. *

» **Koloniaal Museum.** 1894. *

Leiden. **Rijks Etnographisch Museum.** 1883. *

» **Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde.** 1892.

Belgien.

Brüssel. **Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique.** 1889.

Namur. **Société archéologique de Namur.** 1896. *

England.

London. **Society of Antiquaries of London.** 1897. *

Frankrike.

Amiens. **Société des antiquaires de Picardie.** 1897.

Beaune. **Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'arrondissement de Beaune.** 1897.

Dijon. **Académie des Sciences, Arts & Belles-Lettres.** 1897.

Grenoble. **Société dauphinoise d'ethnologie et d'anthropologie.** 1896. *

Lyon. **Société d'Anthropologie.** 1892.

Montauban. **Société archéologique de Tarn-et-Garonne.** 1897.

Italien.

Rom. **Muzeo nazionale preistorico ed etnografico.** 1889.

Portugal.

Lisboa. **Sociedade de geographia.** 1883. *

Amerika.

Cincinnati. **Cincinnati Museum Association.** 1893. *
Cleveland. **Western Reserve Historical Society.** 1897. *
Lincoln. **The Nebraska Historical Society.** 1896.
Montreal. **Numismatic and antiquarian Society.** 1897. *
Washington. **Smithsonian Institution.** 1886. *

Köpenhamn. **Zoologisk Have.** 1892.*
Helsingfors. **Helsingfors zoologiska trädgård.** 1893.

10.

Arbeten,

som angå Nordiska museet eller utgått från det samma.[1]

Le musée d'ethnographie scandinave à Stockholm, fondé et dirigé par le Dr Arthur Hazelius. Notice historique et descriptive par J.-H. Kramer. Deuxième édition. 64 p. Stockholm 1879. Prix: 1 kr. 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. Hazelius. Första bandet. H. 1—12. Med 36 planscher i stentryck och 14 träsnitt. Stockholm 1880—92. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte. H. 1—4 äro utgifna i ny upplaga.

Första bandet innehåller:

Första häftet. Höstflyttning i Lule lappmark, af J.-H. Kramer. Praktvagn från Tureholm, af L. Looström. Pedell och kursor vid Uppsala universitet, af L. Looström.

Andra häftet. Bålastuga i Halland, af A. Bondeson. Broderi från 1500-talet, af L. Looström. Ett skänkskåp från 1609, af G. Upmark.

Tredje häftet. Stuga i Delsbo socken i Helsingland, af L. Landgren. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. Upmark. Skomakarämbetets i Västerås låda, af A. Strindberg.

---

[1] I förteckningen äro upptagna alla arbeten, som utkommit intill denna årsberättelses utarbetning.

Fjärde häftet. Drägter från Mora och Orsa socknar i Dalarna, af H. Hofberg. Hattmakarämbetets i Stockholm välkomst, af G. Upmark. Släde från Gudbrandsdalen i Norge, af P. A. Gödecke.

Femte häftet. Kyrkdörr från Skirö socken i Småland, af H. Hildebrand. Vinkylare och flaskor af drifven och graverad koppar, af L. Looström. Skyltar och skyltarmar af smidt järn, af C. Eichhorn.

Sjätte häftet. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. Upmark. Kafvelbräden från södra och mellersta Sverge, af H. Hörlin. Tunnbindargesällernes i Stockholm och bagargesällernes i Karlskrona välkomster, af G. Upmark.

Sjunde häftet. Bärstol från Tureholm, af G. Göthe. Allmogeväfnader från Skåne, af J. Kulle.

Åttonde häftet. Bord i barockstil, af L. Looström. Allmogeväfnad från Skåne, af J. Kulle. Vagnmakarämbetets i Stockholm låda, af C. Eichhorn.

Nionde häftet. Guldsmedsämbetets i Karlskrona låda, af C. Eichhorn. Prof på krukmakartillverkning i Norden under 1600—1700-talen, af R. Almström. Urfoder i rokokostil, af L. Looström.

Tionde häftet. Dopfunt från Lockne socken i Jämtland, af G. Stephens. Allmogesömnad från Skåne, af Anna Fleetwood Derby. Smedsämbetets i Stockholm låda, af C. Eichhorn.

Elfte häftet. Bord i gustaviansk stil, af L. Looström. Kyrkdörr från Hvetlanda socken i Småland, af C. Eichhorn. Snipaskålar från Sverge, af H. Hildebrand.

Tolfte häftet. Kandelaber i kejsarstil, af L. Looström. Kåsa från 1600-talet, af G. O. Hyltén-Cavallius. Ölbollar från Norge, af C. Eichhorn.

Af **andra bandet** hafva utkommit:

Första häftet. Allmogemålningar från Dalarna, af C. Eichhorn. Broderadt paradtäcke från Salsta slott i Uppland, af Anna Fleetwood Derby.

Andra häftet. Stol i rokokostil, af L. Looström. Kyrkdörr från Moheda socken i Småland, af C. Eichhorn. Portaler från de norska stafkyrkorna i Bödalen, Veum och Tudal, af L. Dietrichson.

Tredje häftet. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland, af R. BERGSTRÖM. Två norska allmogeväfnader, af J. BÖTTIGER.

Fjärde häftet. Stuga från Rättviks socken i Dalarna, af E. HAMMARSTEDT. Flickdräkt från 1660—1670-talet, af C. A. OSSBAHR. Soffa i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Femte häftet. Norske folkedragter fra Numedal og Telemarken, af Y. NIELSEN. Väggur från 1600- och 1700-talen, af C. PALM.

Sjätte häftet. Orgel från 1640-talet, af K. P. LEFFLER. Luta, hummel och nyckelharpa, af K. P. LEFFLER. Lerfat från 1600-talet, af H. A. RING.

Sjunde häftet. Selbågar från Norge, af H. HILDEBRAND. Sadel, af H. HILDEBRAND. Mässingslagarnes i Stockholm mästarlåda, af P. G. VISTRAND.

Finland i Nordiska museet. Några bidrag till kännedomen om finnarnes gamla odling. Af G. RETZIUS. Med 95 träsnitt samt en karta öfver Finland. IV. 176 sid. Stockholm 1881. F. & G. Beijers förlag. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 1 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. HAZELIUS.

Af denna del har utkommit en tysk öfversättning:

Finnland im Nordischen Museum von GUSTAF RETZIUS. Autorisirte Übersetzung von C. APPEL. Mit 93 Illustrationen und 1 Karte von Finnland. VIII. 158 Seit. Berlin 1885. Preis: 4 Kr.

Ur de nordiska folkens lif. Skildringar, utgifna af A. HAZELIUS. H. 1, 2. Med 61 träsnitt. 160 sid. Stockholm 1882. F. & G. Beijers förlag. Pris 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Utgör början till afdelning 2 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet. Anteckningar ur häradets domböcker. Af G. DJURKLOU. VI. 88 sid. Stockholm 1885. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 4 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet. Anteckningar från Högsby socken i Småland. Utgifna från NORDISKA MUSEET. Med 25 träsnitt och en karta öfver trakten kring Högsby. III. 94 sid. Stockholm 1892. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 5 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1881. Inbjudningen till allmänheten angående samfundets stiftande samt samfundets stadgar. Pris: 50 öre.

1882. Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, Nordiska museets stadgar samt K. m:ts resolution angående plats för en byggnad åt museet. Pris: 1 kr.

1883. Program för en byggnad åt Nordiska museet samt upplysningar angående täflingen om de utfästa prisen för inlämnade ritningar till nämda byggnad. Pris: 1 kr.

1884. Ryggåsastugor i Bleking, af C. M. FÜRST. Pris: 1 kr.

1885. Hvad är på tapeten? Af R. MEJBORG. Pris: 1 kr. 25 öre.

1886. Isländska föremål i Nordiska museet, af R. ARPI. — Ellakors i Skåne, efter meddelande af PER NILSSON i Espö 1875. — Läsning för syndaförlåtelse, upptecknad af A. R. E. WATZ, meddelad af R. BERGSTRÖM. — Skrock och vidskepelse i Fryksdals härad i Värmland, af JAN MAGNUSSON i Granbäckstorp. Pris: 1 kr. 50 öre.

1887. Symbolske figurer i Nordiska museet, af R. MEJBORG. — Småländske bonadsmålare, af P. G. VISTRAND. — Fästmansgåfvor i Roslagen, af A. ENGDAHL. — Skymfebref. — »Mig för lof Ålt-Gesäll, jag ber om Reglament.» — Förlofning och bröllop hos allmogen i Bjuråkers socken i Helsingland i början af 1840-talet, af fru E. PIRA, f. SEFSTRÖM. Pris: 1 kr. 50 öre.

1888. Tunnbindarnes i Stockholm skråordning 1579. V. GRANLUND. — Iakttagelser öfver julens firande i södra Halland på 1860-talet, af M. YSENIUS. — Ett bröllop i Järna socken i Dalarna midsommardagen år 1851, af L. B. FALKMAN. — Fellingsbrodräkten af H. ATTERLING. —

Liten Kersti. Folkvisa från Dalsland. — Signelse eller läsning mot »svartsjuka», af P. G. VISTRAND. — Studier i Nordiska museets rustkammare, 1, af C. A. OSSBAHR. Pris: 1 kr. 50 öre.

1889. Tvänne runstafvar i Nordiska museet, af P. G. VISTRAND. — De nedstötta andarna. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Seder och bruk i Julita socken i Södermanland. Anteckningar, gjorda år 1890 af fröken A. LUNDQUIST. — Ett och annat ur folktron i Västerbotten. Anteckningar från tiden omkring år 1880, af F. UNANDER. — Afbildningar af sigillstampar, tillhörande Nordiska museet: 1. Skråsigill från Stockholm. — Skymfebref. Pris: 1 kr. 50 öre.

1890. Studier i Nordiska museets rustkammare, 2, af C. A. OSSBAHR. — Ett blad om Vads by i Söderbärke socken i Dalarna. Anteckningar, gjorda år 1891 af V. ENGELKE. — Spöken och gastar samt Tro och sägner om foglar. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Behandling för »engelska sjukan» på 1850-talet, af E. HAMMARSTEDT. — Beretning om julens feirende i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Förteckning öfver runstafvar, tillhörande Nordiska museet: 1. Runstafvar från Dalarna, af P. G. VISTRAND. Pris: 1 kr. 50 öre.

1891 och **1892.** »Unge herr Falkenbergarnes» uppsalavistelse 1657, af J. BÖTTIGER. — Trollkonster och häxerier. Anteckningar, gjorda i Västra och Östra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Skildringer af seder og skikke i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Om smöjning och därmed befryndade bruk. Ett försök att genom jämförelse med motsvarigheter hos andra folk framvisa innebörden af en svensk fornsed, af E. HAMMARSTEDT. — Etnografiska studier från Öfverkaliks socken i Norrbottens län. Några anteckningar från den nordligaste svenskbygden, af H. SAMZELIUS. — Sked från år 1607, af P. G. VISTRAND. Pris: 2 kr.

1893 och **1894.** Thetta är Glassmestere Embetes Skråå vti Stockholms Stadh. Henricus Burschius HB. Verdensis. Af P. G. VISTRAND. — Anteckningar om handtverksämbeten i Stockholm: 1. Tunnbindarämbetet, af P. G. VISTRAND. — Brödets helgd hos svenskarne, särskildt julbrödens, framstäld i jämförande belysning, af E. HAMMARSTEDT. — Lapparnes renmärken. Ett etnografiskt-juridiskt bidrag, af F. SVENONIUS. — Anteckningar om seder och bruk, sägner och vidskepelse i Villstads socken,

Västbo härad, i Småland under 1700-talet, af M. HARALDSSON. — »Vårbundet träd», af A. P. AHLBERG. — Sägner från nordvästra Dal, af HILMA FORSELL. Pris: 2 kr.

1895 och 1896. Om lapparnes tideräkning, af K. B. WIKLUND. — Ett bondbröllop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet, af K. P. LEFFLER. — Svenska allmogedräkter: 1. En öländsk folkdräkt från 1703, af P. G. VISTRAND. — Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling, af J. BÖTTIGER. — Studier i Nordiska museets rustkammare: 3. Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet, af C. A. OSSBAHR. — Silhuetter i Nordiska museet, af C. PALM. — En tapets historia, af J. BÖTTIGER. — Ur Johan August Hazelii och Carl Jonas Ludvig Almqvists brefväxling. 2 hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. Pris: 2 kr. 50 öre.

Symbolske figurer i Nordiska museet. Af R. MEJBORG. 20 sid. Stockholm 1889. Pris: 50 öre.

Särtryck ur *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1887.*

Program för en byggnad åt Nordiska museet i Stockholm. Med tvänne kartor. 8 sid. Stockholm 1883.

Programm zu einem beabsichtigten Gebäude für das Nordische Museum in Stockholm. Mit zwei Karten. Zweite Auflage. Stockholm 1883.

Programme pour la construction d'un édifice destiné au Musée du Nord à Stockholm. Avec deux cartes. Deuxième édition. Stockholm 1883.

Program of a designed building for the Northern Museum in Stockholm. With two maps. Stockholm 1883.

Saga. Minnesblad från Nordiska museet 1885. Under redaktion af ANN CHARLOTTE EDGREN, A. HAZELIUS, N. LINDER och B. MEIJER (för texten) samt V. ANDRÉN och C. G. HELLQVIST (för illustrationerna). Med talrika vignetter, teckningar och planscher. 2 uppl. IV. 48 sid. Stockholm 1885. Pris: 2 kr. 50 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. Hazelius. Illustrationerna under öfvervakande och ledning af V. Andrén. Med två kromotypier samt talrika vignetter och teckningar. IV. 69 sid. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. Hazelius.

Af **första bandet** hafva utkommit:

Första häftet. Småland. 12 planscher med 53 träsnitt. Stockholm 1888. Pris: 1 kr. 50 öre.

Andra och tredje häftena. Island. 20 planscher med 108 träsnitt. Innehåll och upplysningar meddelade af R. Arpi. Stockholm 1890. Pris: 3 kr.

Fjärde och femte häftena. Svenska byar och gårdar. 16 planscher med 6 ljustryck, 35 etsningar och en karta. Innehåll och upplysningar meddelade af G. Améen. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Sjätte och sjunde häftena. Spetsar. 6 planscher i ljustryck. Innehåll och upplysningar meddelade af Ingeborg Petrelli, f. Eketrä. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Das Nordische Museum in Stockholm. Stimmen aus der Fremde. Als Beilage: Führer durch die Sammlungen des Museums. Mit 37 Illustrationen. 122 Seit. Stockholm 1888. Preis: 2 Kr.

Norske jordfundne oldsager i Nordiska Museet i Stockholm. Af I. Undset. Med 2 plancher. 43 sid. Christiania 1888.

Särtryck ur *Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1888. No. 2.*

Führer durch die Sammlungen des Nordischen Museums in Stockholm. Herausgegeben von A. Hazelius. Mit 89 Illustrationen. 50 Seit. Stockholm 1888. Preis: 75 Öre.

Guide au Musée du Nord à Stockholm. Publié par A. Hazelius. Traduit par J.-H. Kramer. Avec 5 plans et 89 illustrations. 54 p. Stockholm 1889. Prix: 75 öre.

Guide to the collections of the Northern Museum in Stockholm. Published by A. Hazelius. Translated by Isabel C. Derby. With 5 plans and 89 illustrations. 52 p. Stockholm 1889. Price: 75 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1890 och 1891.

1. Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar. 8 sid. Pris: 25 öre.

2. Nordiska museet inför 1890 års riksdag jämte ett par samtidiga uttalanden i tidningspressen. 56 sid. Pris: 50 öre.

3. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien emot Nordiska museet 1886. 21 sid. Pris: 25 öre.

Landsbyskomageren Jonas Stolts Optegnelser. Frit efter et Haandskrift i Nordiska Museet. Af R. Mejborg. Med 62 Billeder. 165 Sid. Kjöbenhavn 1890. Pris: 1 Kr.

Utgifven af *Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.* Aargangen 1890. Nr. 174.

Förslag till byggnad för Nordiska museet. 15 ljustryck efter de af arkitekten prof. I. G. Clason utarbetade ritningarna, samt upplysande text. Stockholm 1891. Pris: 10 kr.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. Ring. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Med 28 illustrationer. 115 sid. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr.

Toner från Skansen. Svenska folkmelodier och dansar, för piano upptecknade af F. Sundling. 12 sid. Stockholm 1893. C. Gehrmans musikförlag. Pris: 1 kr.

Träsniderimönster i Allmogestil, hemtade ur Nordiska Museet i Stockholm. Af V. Oldenburg. 250 motiv från 16-, 17- och 18-hundratalen jemte deras användning å gamla föremål. Utgifvet med understöd af svenska staten och Nordiska museet. 32 plancher i ljustryck jämte text. Stockholm 1893. G. Chelius' förlag. Pris: 10 kr.

Vår. Minnesskrift från Skansens vårfest. Utgifven med anledning af vårfesten 1894 af H. O. WIESELGREN. Med vignetter, teckningar och planscher. 32 sid. Stockholm 1894. Pris: 2 kr.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. Andra upplagan, öfversedd 1897. Med vignett af J. KRONBERG. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—4. Med 12 planscher i kromotypi- och autotypitryck jämte åtföljande text. Stockholm 1896—1898. Plansch- & Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

De hittills utkomna häftena innehålla:

Första häftet. Upp till Skansen! Dikt af F. HOLMGREN. Vignett af D. LJUNGDAHL. — Bollnässtugan. Text af V. ENGELKE. Bild af C. SCHUBERTH, samt autotypi. — Kyrkhultstugan. Text af H. A. RING. Bild af E. TORSLOW.

Andra häftet. På fäbovallen. Text af J. NORDLANDER. 2 bilder af E. ÅBERG. — Från Håsjöstapeln. Text af H. SAMZELIUS. Autotypi. — Bredablick. Text af C. LUNDIN. Bild (se tredje häftet).

Tredje häftet. Bredablick, autotypi. Text (se andra häftet). — Räfvar på Skansen. Text af E. HAMMARSTEDT. Bild (se ett följande häfte). — Högstuga från Mora. Text af P. VISTRAND. Bild af C. SCHUBERTH. — Kyrkhultstugan. Bild af ANNA PALM. Text (se första häftet).

Fjärde häftet. Skansens vargar. Text af G. KOLTHOFF. Bild af J. TIRÉN. — Kolarkoja från Småland. Text af G. SCHRÖDER. Bild af F. HOVING. — Lapplägret, autotypi. Text (se femte häftet).

Das Nordische Museum und Skansen. Von L. PASSARGE. Separatabdruck von L. Passarge's Arbeit: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland* (Berlin 1897, Fontane & C:o). 16 Seit. Stockholm 1897. Preis: 35 Öre.

Af denna uppsats har utkommit en svensk öfversättning:

Nordiska museet och Skansen. Af L. PASSARGE. Stockholm 1897. 15 sid. Pris: 25 öre.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. KOENIG. Separatabdruck von W. Koenig's Aufsatz in der illustrierten Familien-Zeitschrift Universum. (XIII. Jahrg. H. 21. Leipzig 1896, 1897. Druck und Verlag von Ph. Reclam jun.) 16 Seit. Stockholm 1898. Preis: 35 Öre.

Småtryck, utgifna i samband med basarer och fester till förmån för Nordiska museet. 1. Prolog vid Sällskaps-Spektaklen å Kungl. stora teatern den 15 och 18 mars 1879 till förmån för Skandinavisk-etnografiska samlingen, af C. D. AF WIRSÉN. — 2. Till bazaren för den Skandinavisk-etnografiska samlingen den 20 mars 1879, af F. HOLMGREN. — 3. Till Nordens qvinnor. Vid basaren till förmån för Nordiska museets byggnadsfond i Arvika den 11 augusti 1884, af F—F. Pris för 1—3: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester: 1. Allmän Kungörelse om Skansens Vårfest 1893. 3 uppl. — 2. Ordning vid H. M:t Konung Gustaf III:s marknadsfärd. — 3. Majsång på Skansen, af C. SNOILSKY. — 4. Sommarkväll på Skansen, af C. D. AF WIRSÉN. — 5. Vallgossens Visa, af Z. TOPELIUS. — 6. Gustaf Vasas krona. I Uppsala domkyrka. Af A. U. BÅÅTH. — 7. Drottningens Juvel, af N. F. SANDER. — 8. En helt ny, ganska märkelig och lustig Visa om Vårens och Sommarens Herrlighet på Skansen, af FRITHIOF ÖSTGÖTE. — 9. Tre Gammaldags Visor, af G. FRÖDING. — 10. Maj-visa, af AUGE SPELEMAN. — 11. Klockor på Skansen, af M. BOLANDER. — 12. En splitter ny, mycket nöjsam och eftertänkelig visa, af en SMÅLANDSGOSSE IFRÅN BROCKSVIK. — 13. Sverges Skans. Ett ord om och till Svenskarne, af HELENE NYBLOM. 16 sid. — 14. Hur tankarna komma och gå. Intryck från Skansen, af G. AF GEIJERSTAM. Med 13 teckningar af D. LJUNGDAHL. 12 sid. — 15. Skansen och fosterländsk geografiundervisning, af ALFR. D—N. Särtryck ur *Svensk Läraretidning*. — 16. Nordiska Museets frikostige donator Herman Frithiof Antell. Minnesteckning af F. LINDBERG. 8 sid. — 17. En ny märkvärdig Historia om Kloka Stina i Karshult. — 18. Allmän Kungörelse om Skansens höstmarknad 1893. — 19. Majmånads visa. Efter tryckt exemplar upplagd. — 20. Skansens vårfest 1894. 2 uppl. — 21. En mycket ljufvelig och lustig Visa om Jöddes besök på Skansen. Diktad af honom sjelf. — 22. Program vid nationalfesten den 6 juni 1894. — 23. Gustaf Adolfsdagen på Skansen den 9 december 1894, af F. HOLM-

GREN. — 24. Skansens vårfest 1895. — 25. Skansen, af NONNY LUNDBERG. — 26. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1895. — 27. Program vid Skansens vårfest 1896. — 28. Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — 29. Håsjöstapeln, etsning af R. HAGLUND. — 30. Porträtt af Emanuel Svedenborg, ljustryck efter oljemålning af P. KRAFFT D. Y. — 31. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1896. — 32. Program vid Skansens vårfest 1897. — 33. En sannsaga på Skansen, af LEA. — 34. Brefkort med utsikter och motiv från Skansen. 15 st., utförda i färgtryck och ljustryck.

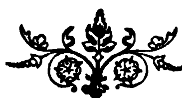
Priset för en hvar af dessa småskrifter är 25 öre, utom för nr 2, 18, 22, 26, 31, 32 och 34, för hvilka priset är dels 10, dels 15 öre.

Om alla köpas samtidigt, erhållas de för 6 kr. 50 öre.

Minnespenningar, präglade vid olika tillfällen.

1. Minnespenning öfver Skansens vårfest 1894. Graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Aluminium. Pris: 50 öre.

2. Minnespenning öfver Emanuel Svedenborg. Åtsidan efter en af P. H. LUNDGREN graverad stamp, tillhörig Kungl. Vetenskapsakademien; frånsidan graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Silfver (pris: 3 kr.), brons (1 kr.) och aluminium (50 öre).

II.

Antal besökande i Nordiska museet.

Nordiska museets samlingar voro under år 1897 besökta af 622,608 personer, af hvilka 607,484 betalande och 15,124, som erhållit fritt tillträde.

De besökandes antal under årens särskilda månader har utgjort:

Januari	4,830	Juli	120,456
Februari	5,054	Augusti	150,205
Mars	4,955	September	88,478
April	27,950	Oktober	47,675
Maj	64,517	November	5,683
Juni	97,638	December	5,167
		Summa	622,608

Sedan museets öppnande har de besökandes antal varit följande:

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
1873 (från den 24 okt.)	2,042	165	2,207
1874	18,548	1,467	20,015
1875	22,012	1,483	23,495
1876	29,325	1,960	31,285
1877	19,019	1,661	20,680
1878	22,695	3,245	25,940
1879	11,833	1,335	13,168
1880	15,452	943	16,395
1881	20,862	908	21,770
Öfverföras	161,788	13,167	174,955

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
Öfverfördt	161,788	13,167	174,955
1882	18,505	515	19,020
1883	21,986	554	22,540
1884	22,970	940	23,910
1885	18,927	1,036	19,963
1886	15,992	878	16,870
1887	14,215	6,856	21,071
1888	12,754	3,441	16,195
1889	14,506	1,063	15,569
1890	19,863	1,023	20,886
1891	27,242	1,926	29,168
1892	107,731	5,914	113,645
1893	228,621	7,245	235,866
1894	236,531	17,272	253,803
1895	255,295	16,361	271,656
1896	261,010	12,804	273,814
1897	607,484	15,124	622,608
Summa	2,045,420	106,119	2,151,539

Ifrån museets öppnande den 24 okt. 1873 till och med den 31 dec. 1897 hade altså det samma varit besökt af 2,151,539 personer, bland hvilka 106,119 erhållit fritt tillträde.

12.

Ur Nordiska museets räkenskaper för år 1896.

Af Vetenskapsakademien utsågos enligt skrifvelse af den 18 januari 1897 till revisorer att granska museets räkenskaper och förvaltning för 1896 professorerne A. E. Törnebohm, C. Aurivillius och O. Montelius.

Revisionsberättelsen lyder sålunda:

Undertecknade, af Kongl. Vetenskaps Akademien utsedda revisorer för granskning af Nordiska Museets räkenskaper för år 1896, erhöllo dessa räkenskaper först i början af innevarande år, hvarefter de för siffergranskning ofördröjligen öfverlemnades till en af revisorerna utsedd person, hvilken enligt af honom afgifvet, här bilagdt, skriftligt intyg ej funnit anledning till någon anmärkning.

Räkenskaperna äro med omsorg förda, men uppställningen synes oss kunna göras väsentligen enklare, och vi anse oss böra särskildt framhålla önskvärdheten af att räkenskaperna göras mera öfverskådliga. Nu är det förenadt med mycket stor svårighet att få kännedom om de verkliga inkomsterna och utgifterna. Visserligen finnes ett konto, som kallas »Sammandrag af inkomster och utgifter», men däri upptages endast en jämförelsevis mindre del af årets inkomster och utgifter; där återfinnas t. ex. hvarken inkomster för Skansen och Bredablick, ej heller utgifter för samlingarnas och bibliotekets ökande, för inventarier, för Skansen, Bredablick och museibyggnaderna.

Vi anse oss också böra betona nödvändigheten af att Nordiska Museets olika afdelningar verkligen betraktas som delar af ett helt. Detta synes icke nu vara fallet. Så upptages i den utgående balansen för 1896 såsom en tillgång den fordran på 23,750 kr. 18 öre, som Museet anses ega hos Skansen. Det oegentliga häri är så mycket mer i ögonen fallande, som omedelbart därefter Skansens värde utföres med 75,000 kr., motsvarande hela inköpssumman.

Slutligen synes det oss vara mindre lämpligt att, såsom nu sker, inventarierna upptagas såsom en tillgång till hela det nu bokförda värdet, helst någon afskrifning, såvidt vi kunnat se, icke egt rum.

Vid granskning af Museets säkerhetshandlingar hafva dessa befunnits vara i vederbörlig ordning.

Stockholm den 21 April 1898.

A. E. Törnebohm. Chr. Aurivillius. Oscar Montelius.

Inkomster 1896.

Statsanslag	25,000: —	
Samfundets bidrag	11,793: 60	
Gåfvor	120,595: 34	
Inkomster af Museet	5,889: 99	
» af Skansen	97,301: 78	
» af Bredablick	15,771: 31	
» af Framnäs	9,039: 52	
Behållen afkastning af egendomarne N:o 77 och 79 Drottningg.	3,789: 11	
Antellska fondens afkastning	2,416: 44	291,597: 09
Ökning af värdet å:		
Samlingar, böcker och inventarier	13,008: 37	
Skansen	17,000: —	
Bredablick	10,000: —	
Museibyggnaden å Lejonslätten	68,277: 09	108,285: 46
		399,882: 55

Utgifter 1896.

Hyror, bränsle och belysning	18,629: 13	
Försäkringsafgifter	1,309: 47	
Löner och resekostnader	26,190: 59	
Expeditionskostnader	1,690: 41	
Hvarjehanda utgifter	2,080: 80	
Räntor	10,722: 74	
För Skansen	136,442: 20	
» Bredablick	10,386: 01	
» Framnäs	206: 30	207,657: 65
Inköp af samlingar, böcker och inventarier	13,008: 37	
Kostnader för Museibyggnaden å Lejonslätten	2,357: 30	15,365: 67
Gåfvor, som blifvit öfverförda till:		
Allmänna fonden	350: —	
Skansfonden	7,250: —	
Bredablicksfonden	9,800: —	
Byggnadsfonden	6: 40	
Antellska fonden	100,000: —	117,406: 40
		340,429: 72
	Öfverskott	59,452: 83
		399,882: 55

Tillgångar.	Vid 1896 års början.				Vid 1896 års slut.			
Samlingar, böcker och inventarier...	298,375	49			311,383	86		
Museibyggnaden å Lejonslätten.......	562,037	35	860,412	84	630,314	44	941,698	30
Husen N:o 77 och 79 Drottninggatan			291,730	30			291,730	30
Skansens inköpsvärde..................			25,000	—			75,000	—
Bredablicks »			100,000	—			100,000	—
Fordringar..................................	30,747	40			38,701	27		
Obligationer och Aktier................	1,125	—			103,360	—		
På bankräkning innestående..........	32,505	48			33,625	16		
Kassabehållning..........................	731	51	65,109	39	2,075	21	172,761	64
			1,342,252	53			1,581,190	24

Skulder.	Vid 1896 års början.				Vid 1896 års slut.			
Fonder: Allmänna fonden...............	51,222	47			51,572	47		
Pensionsfonden	1,628	87			1,710	31		
Antellska fonden..............					100,000	—		
Skansfonden....................	30	61			280	61		
Bredablicksfonden..............	3,487	16			3,296	60		
Hebbes fond....................	750	—			750	—		
Fastigheternas reparationsfond	7,820	58			10,666	12		
Byggnadsfonden	64,558	35	129,498	04	35,158	25	203,434	36
Skuld å egendomarne N:o 77 och 79 Drottninggatan..........................	228,578	39			225,855	82		
Skuld å köpeskillingen för Skansen	17,000	—			50,000	—		
» å köpeskillingen för Bredablick	57,500	—			47,500	—		
» till Dr. Hazelius................	152,378	08			185,885	13		
» till banker........................	87,222	74			114,502	43		
Obetalda räkningar...	23,919	50			20,092	14		
Diverse skulder			566,598	71	28,311	75	672,147	27
Summa skulder			696,096	75			875,581	63
Behållning			646,155	78			705,608	61
			1,342,252	53			1,581,190	24

Vid siffergranskning af 1896 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgiftsposter hafva vid jemförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verificerade. Hvilket härmed intygas.

Stockholm den 28 Mars 1898.

Hj. Tillberg.

Ofvanstående revisionsberättelse har föranledt Nordiska museets styrelse att till K. Vetenskapsakademien aflåta följande skrifvelse:

I anledning af de uttalanden, som i afgifven berättelse öfver verkstäld granskning af Nordiska museets räkenskaper för år 1896 blifvit af herrar revisorer gjorda, tillåter sig museets styrelse erinra följande.

Museets ganska vidtomfattande ekonomi fordrar en detaljerad bokföring, hvari de olika afdelningarna af museet hafva sina egna fullständiga konton, utvisande i hvad mån de särskilda grenarna gifvit vinst eller förlust. Så är t. ex. nödvändigt, att »Skansens» inkomster och utgifter bokföras fristående från det öfriga museets, om möjlighet skall förefinnas att följa den vidlyftiga affärsverksamhet, som med Skansens uppehållande och fortsatta utveckling är förenad. Någon förenkling ser styrelsen icke möjlig utan uppoffring af noggrannhet och ordning. Till ledning vid räkenskapernas genomseende vill emellertid styrelsen låta dem för framtiden åtföljas af en fullständig öfversiktstablå, upptagande slutsiffrorna af inkomster och utgifter från samtliga konton.

Enligt hvad revisorerne anmärkt, har ett belopp af 23,750 kronor 18 öre upptagits såsom en »Museets» fordran af »Skansen» och såsom sådan i den utgående balansen för år 1896 ingått bland tillgångarna. Detta bokföringssätt har valts för att i räkenskaperna måtte klargöras, hurusom beloppet ej genom Skansens verksamhet förvärfvats utan tagits af museets öfriga medel, till hvilka summan är ämnad att af Skansens inkomster småningom återgäldas. För att emeller-

tid detta för Skansens ändamål använda och således ej vidare befintliga belopp icke må ingå bland de beräknade tillgångarna, har det samma ur 1897 års räkenskaper afförts.

På sätt revisorerne slutligen påpekat, har i de granskade räkenskaperna någon afskrifning icke egt rum å inventariernas värde. Detta förhållande finner sitt berättigande däruti, att de före år 1880 tillkomna talrika inventarierna, hvilka icke varit särskildt värderade, ej i det bokförda värdet medräknats samt att således detta värde redan utan afskrifning varit alt för ringa. Sedan numera värdering jämväl af de äldre inventarierna egt rum, har uti 1897 års räkenskaper skälig afskrifning verkstälts å samtliga inventariernas värde.

Stockholm i oktober 1898.

Nordiska museets styrelse:

Axel Key.

Carl Curman. **J. Bolinder.**

G. Nordenström. **Viktor Almquist.**

Artur Hazelius.

Här nedan lämnas ett sammandrag af 1896 års inkomster och utgifter:

Museets inkomster.

Statsanslag		25,000: —
Inträdesafgifter		5,242: 05
Gåfvor		534: —
Bidrag från Samfundet för Nordiska museets främjande		11,443: 60
Öfriga inkomster:		
Herman Fritiof Antells fond, dess afkastning	2,416: 44	
Egendomen nr 77 Drottninggatan, behållen afkastning	960: 03	
Egendomen nr 79 » » »	2,829: 08	
Framnäs, behållen afkastning	1,833: 22	
Literära arbeten	146: 06	
Hvarjehanda inkomster	501: 88	8,686: 71
Summa kr.		50,906: 86

Museets utgifter.

Inköp och fraktkostnader		11,433: 48
Inredning		1,574: 89
Hyror		16,925: —
Öfriga utgifter:		
Uppvärmning	1,640: —	
Belysning	64: 13	
Försäkringsafgifter	1,309: 47	
Lagningar och underhåll	880: 96	
Löner och arfvoden	26,026: 84	
Resekostnader	163: 75	
Expeditionskostnader	1,690: 41	
Anslag och etiketter	16: 40	
Hvarjehanda utgifter	1,183: 44	
Räntor	10,722: 74	43,698: 14
	Summa kr.	**73,631: 51**

Utöfver de bland inkomsterna upptagna gåfvorna till museet	534: —
hade till Skansen, Bredablick samt till fonder influtit följande gåfvor:	
till Skansen	10,004: 94
» Skansfonden	250: —
» Bredablicksfonden	9,800: —
» Byggnadsfonden	6: 40
» Herman Fritiof Antells fond	100,000: —
Summa kr.	**120,595: 34**

Skansens inkomster.

Gåfvor	10,004: 94
Inträdesafgifter	78,414: 40
Hvarjehanda inkomster	18,887: 38
Summa kr.	**107,306: 72**

Skansens utgifter.

Anläggningskostnader, aflöningar m. m.	136,442: 20
Summa kr.	**136,442: 20**

Bredablicks inkomster.[1]

Inträdesafgifter	2,323: 50
Hvarjehanda inkomster	13,447: 81
Summa kr.	**15,771: 31**

Bredablicks utgifter.

Underhåll, aflöningar m. m.	10,386: 01
Summa kr.	**10,386: 01**

[1] Bredablicks behållning 1896, kr. 5,385: 30, är tillgodoförd Skansen såsom afräkning å dess skuld till Nordiska museet.

Till jämförelse meddelas äfven följande öfversikt af inkomster och utgifter från museets grundläggning år 1872 till och med år 1896:

Museets inkomster.

	Stats-anslag.	Inträdes-afgifter.	Gåfvor.	Bidrag från samfundet.	Öfriga inkomster.	Summa.
1873	— —	920: 75	6,895: —	— —	116: 60	7,932: 35
1874	— —	8,490: 25	4,284: 47	— —	205: 20	12,979: 92
1875	5,000: —	10,242: 29	1,070: —	— —	124: 16	16,436: 45
1876	7,500: —	10,457: 88	3,030: —	— —	34: —	21,021: 88
1877	7,500: —	8,242: 96	7,540: 20	— —	14: —	23,297: 16
1878	7,500: —	5,939: 23	1,343: 90	— —	8,338: 84	23,121: 97
1879	11,600: —	4,440: 80	59,311: 02	— —	200: 67	75,552: 49
1880	11,600: —	5,177: 80	3,776: 10	6,549: 27	955: 55	28,058: 22
1881	11,600: —	5,262: 80	742: 64	10,910: 53	1,833: 03	30,349: —
1882	16,000: —	4,860: 95	8,687: 50	13,876: 97	1,024: 02	44,449: 44
1883	16,000: —	5,927: 85	15,543: 28	15,332: 88	168: 77	52,972: 78
1884	16,000: —	6,320: 20	6,613: 08	12,691: 87	5,813: 15	47,438: 30
1885	16,000: —	5,058: 70	1,042: 41	12,387: 40	59,056: 80	93,545: 31
1886	16,000: —	4,951: 55	5,001: 96	8,204: 95	11,950: 69	46,109: 15
1887	16,000: —	4,360: 85	23,219: —	10,533: 32	4,955: 15	59,067: 82
1888	16,000: —	4,211: 20	9,718: 60	8,640: 68	26,949: —	65,519: 48
1889	16,000: —	4,452: 85	4,470: 36	9,326: 79	8,593: 27	42,843: 27
1890	16,000: —	5,581: 05	20,113: 89	9,811: 22	6,655: 86	58,162: 02
1891	25,000: —	4,568: 10	12,255: 19	9,362: 69	7,715: 25	58,901: 23
1892	25,000: —	3,301: 70	19,046: 80	9,362: 99	8,391: 70	65,103: 19
1893	25,000: —	3,501: 90	13,561: 51	12,327: 03	7,710: 16	62,100: 60
1894	25,000: —	4,724: 35	14,322: 64	9,791: 85	6,683: 84	60,522: 68
1895	25,000: —	5,608: 80	5,347: 20	9,519: 47	14,550: 29	60,025: 76
1896	25,000: —	5,242: 05	534: —	11,443: 60	8,686: 71	50,906: 36
S:a kr.	**356,300**: —	**131,845**: 86	**247,470**: 70	**180,073**: 51	**190,726**: 71	**1,106,416**: 78

Museets utgifter.

	Inköp och fraktkostnader.	Inredning.	Hyror.	Öfriga utgifter.	Summa.
1873.........	9,250: 99	3,566: 80	2,420: —	1,876: 90	17,114: 69
1874.........	13,973: 56	6,592: 80	2,633: 37	5,458: 46	28,658: 19
1875.........	8,904: 59	4,760: 52	5,916: —	7,816: 91	27,398: 02
1876.........	16,595: 29	3,567: 87	9,350: —	10,949: 03	40,462: 19
1877.........	21,241: 83	6,462: 42	11,600: —	12,278: 16	51,582: 41
1878.........	5,604: 41	680: 97	11,600: —	20,935: 50	38,820: 88
1879.........	6,976: 85	552: 62	11,550: —	23,838: 99	42,918: 46
1880.........	5,603: 88	780: 35	11,275: —	14,089: 63	31,748: 86
1881.........	7,374: 98	797: 90	11,125: —	15,127: 56	34,425: 39
1882.........	15,639: 76	270: 72	11,275: —	19,960: 68	47,146: 16
1883.........	24,967: 06	6,954: 19	14,775: —	25,343: 41	72,039: 66
1884.........	20,257: 19	1,311: 20	15,200: —	22,844: 15	59,612: 54
1885.........	19,445: 54	496: 55	15,200: —	20,798: 11	55,940: 20
1886.........	26,496: 43	1,236: 51	15,200: —	22,717: 84	65,650: 78
1887.........	26,556: 30	1,021: 06	15,802: 08	25,854: 80	69,234: 24
1888.........	15,642: 67	921: 62	16,675: —	37,701: 08	70,940: 37
1889.........	13,755: 40	169: 60	16,631: 25	26,185: 41	56,741: 66
1890.........	15,045: 66	777: 12	16,500: —	29,661: 66	61,984: 44
1891.........	18,249: 56	960: 58	16,550: —	34,674: 88	70,434: 92
1892.........	14,105: 44	474: 27	16,568: 75	35,504: 18	66,652: 64
1893.........	23,275: 37	309: 83	16,775: —	39,464: 25	79,824: 45
1894.........	17,270: 22	783: 89	16,812: 50	37,352: 76	72,219: 37
1895.........	17,148: 82	285: 92	16,925: —	40,902: 38	75,262: 12
1896.........	11,433: 48	1,574: 89	16,925: —	43,698: 14	73,631: 51
S:a kr.	**374,815: 23**	**45,310: 15**	**315,283: 95**	**575,034: 82**	**1,310,444: 15**

Skansens och Bredablicks inkomster.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,525: 66	— —	20,525: 66
1892	45,954: 88	8,156: 10	54,110: 48
1893	133,442: 73	11,931: 47	145,374: 20
1894	117,102: 86	13,400: 44	130,502: 80
1895	115,490: 15	14,394: 31	129,884: 46
1896	107,306: 72	15,771: 31	123,078: 03
S:a kr.	539,821: 95	63,653: 63	603,475: 58

Skansens och Bredablicks utgifter.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,240: 11	— —	20,240: 11
1892	55,374: 20	12,460: 34	67,834: 54
1893	125,713: 95	16,975: 27	142,689: 22
1894	115,239: 95	12,674: 80	127,914: 75
1895	99,716: 38	11,107: 32	110,823: 70
1896	136,442: 90	10,386: 01	146,828: 21
S:a kr.	552,726: 79	63,603: 74	616,330: 53

Inkomster till museets byggnad.

	Gåfvor.	Basarer, lotterier m. m.	Arrende-afgifter, hyror m. m.	Räntor.	Bidrag från Skand.-etnografiska saml. byggn.-fond.	Summa.
1883	1,000: —	— —	47: 40	— —	5,000: —	6,047: 40
1884	22,882: —	5,248: 55	900: —	547: 69	10,209: 67	39,787: 91
1885	1,215: 90	206,828: 06	900: —	1,969: 16	— —	210,913: 12
1886	720: —	14,066: 87	800: —	10,515: 66	— —	26,102: 53
1887	— —	11,200: 04	868: 75	10,898: 01	— —	22,966: 80
1888	580: 84	20,785: 55	955: 50	10,424: 76	— —	32,746: 65
1889	11,100: —	— —	373: 33	8,820: —	— —	20,293: 33
1890	4,000: —	— —	422: 69	8,820: —	— —	13,242: 69
1891	— —	— —	434: 49	7,262: 50	8,300: —	15,996: 99
1892	[1] 6,875: —	— —	258: —	5,800: —	35,545: 29	48,478: 29
1893	10,000: —	— —	250: —	4,218: 17	50,000: —	64,468: 17
1894	2,000: —	— —	250: —	2,235: —	30,000: —	34,485: —
1895	1,000: —	— —	6,728: —	— —	— —	7,728: —
1896	6: 40	— —	[2] 36,513: 29	— —	— —	36,519: 69
S:a kr.	61,380: 14	258,128: 07	49,701: 45	71,510: 95	139,054: 96	579,776: 57

[1] Häraf gåfvor i materialier kr. 5,860.

[2] Häri äro inräknade kr. 35,483: 29, motsvarande kostnaden för af Allmänna konst- och industriutställningen under år 1896 nedlagdt arbete å byggnaden.

Utgifter för museets byggnad.

	Tomtens förvärf.	För-beredande o. allm. utgifter.	Byggnads-kostnader.	Arkitekt-kostnader.	Tomt-afgifter, skatter och dyl.	Hvarjeh. utgifter.	Summa.
1883...	— —	— —	— —	5,000: —	— —	1,668: 71	6,668: 71
1884...	10,209: 67	— —	— —	— —	419: 80	634: 86	11,264: 33
1885...	3,000: —	— —	— —	— —	487: 26	369: —	3,856: 26
1886...	— —	3,480: —	— —	— —	463: 34	694: 47	4,637: 81
1887...	— —	— —	— —	— —	465: 47	931: 67	1,397: 14
1888...	— —	3,000: —	137: —	— —	763: 97	199: 20	4,100: 17
1889...	— —	2,300: —	27,680: 39	— —	614: 39	734: 83	31,329: 61
1890...	— —	2,063: 13	— —	4,014: —	779: 45	— —	6,856: 58
1891...	— —	4,037: 71	7,157: 24	8,174: 02	746: 78	10: —	20,125: 75
1892...	— —	2,115: 36	83,210: 27	7,856: 92	815: 05	106: 50	94,104: 10
1893...	— —	2,043: 35	140,481: 25	7,691: 77	791: 16	51: 47	151,059: —
1894...	— —	125: —	104,658: 28	4,778: 98	1,309: 95	422: 81	111,295: 02
1895...	— —	75: —	110,391: 29	3,092: 97	1,055: 29	728: 32	115,342: 87
1896...	— —	— —	66,377: 93	479: 23	1,052: 60	367: 33	[1]68,277: 09
S:a kr.	**13,209**: 67	**19,239**: 55	**540,093**: 65	**41,087**: 89	**9,764**: 51	**6,919**: 17	**630,314**: 44

[1] Af upplånta medel utgingo häraf kr. 2,357: 30.

Summan af så väl museets som Skansens, Bredablicks och museibyggnadens inkomster under åren 1872—1896 uppgår till 2,278,773 kronor 70 öre[1] samt utgifterna under samma tid till 2,557,089 kronor 12 öre.

[1] Att inkomstsumman kr. 2,278,773: 70 understiger totalsumman af museets, Skansens och Bredablicks samt museibyggnadens inkomsttabeller med kr. 10,895: 23 beror därpå, att Skansens öfverskott af inkomster 1891 kr. 285: 55 samt Skansens och Bredablicks behållning 1895 kr. 10,609: 68 tillgodoförts museet såsom en inkomst och således ingå så väl i museets inkomsttabell som i Skansens och Bredablicks.

3.

Nordiska museets rättsliga ställning.

Utdrag ur protokoll, hållet vid Nordiska museets nämds lagtima sammankomst den 22 dec. 1897.

Närvarande: hr Key.
hr Almquist,
hr Bolinder,
hr Curman,
hr Nordenström,
undertecknad.

— — — — — — — — — — — — — — — —

§ 10.

Med erinran, att ännu från åtskilliga håll, trots vid olika tillfällen af museets styresman lämnade och äfven i prässen meddelade förklaringar, spörsmål framställas om hvem som är rätte egaren till Nordiska museet, bad styresmannen att till denna dags protokoll få anteckna, att han visserligen för sin del ansåge ifrågavarande eganderättsförhållande tydligt framgå af hans öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, hvilket han uppsatt i samråd med dåvarande ledamoten af konungens högsta domstol, justitierådet C. G. Hernmarck, hvars bistånd han äfven anlitade vid utarbetandet af Nordiska museets stadgar, och hvilka stadgar den 28 april nämda år underskrefvos af ibland andre äfven hr Hernmarck samt dåvarande revisionssekreteraren, sedermera justitierådet A. V. Åbergsson; men att han vid detta tillfälle ville å nyo uttryckligen betona, att hvarken han själf eller hans rättsinnehafvare hade den

ringaste rätt till någon den allra minsta del af Nordiska museets egendom och samlingar, t. o. m. icke i sådana fall, då han åt museet förskotterat medel för inköp vare sig af egendom eller samlingar.

Styresmannen erinrade vidare, att museet är en för all framtid fortlefvande juridisk personlighet med självständiga rättigheter och skyldigheter, och hvars organisation är för all tid bestämd genom ofvan omförmälda stadgar, i hvilka ändringar visserligen kunna ske, men endast »för att ytterligare främja museets syfte», altså under inga förhållanden åsyftande anstaltens upplösning.

Museet representeras af en nämd eller styrelse, som fullständigas af sig själf eller, om härför bestämd röstöfvervikt ej erhålles, af Vetenskapsakademien.

Nämden, som således liksom museet är ständigt fortlefvande, öfvervakas i sin förvaltning af revisorer, utsedde af nyssnämda, utom museet stående institution, Vetenskapsakademien, som ock eger vidtaga lagliga åtgärder till rättelse af anmärkta förhållanden i afseende på den ekonomiska förvaltningen. Således intager museet, omgärdadt af skyddande former, samma fullt självständiga juridiska ställning som andra allmänna inrättningar och är till sin organisation starkare än de flesta af dem.

Till museet finnes ingen egare, lika litet som till andra fristående rättssubjekt. Dock kan just på grund häraf och då dess uppgift är att främja det svenska folkets fosterländska syften, museet sägas utgöra detta folks offentliga egendom, om ock vårdadt och styrdt enligt sina enskilda stadgar.

Äfven ville styresmannen för att ytterligare klargöra sin ställning till den skuld, hvari museet till honom häftar, och hvilken på vissa håll plägar framhållas såsom för museet obehörigt betungande och till och med farlig, framlägga ett förslag till aftal att af museets styrelse och honom ömsesidigt godkännas och underskrifvas, därvid styresmannen såsom sin önskan betonade, att på samma sätt som hitintills det måtte ligga i styrelsens skön att efter för handen varande förhållanden afgöra, hvilken ränta å skulden till styresmannen kunde för hvarje år lämnas.

Sedan styresmannens förslag till aftal blifvit föredraget och af nämdens samtliga medlemmar godkändt, blef det samma underskrifvet.

Detta aftal, som skulle intagas i dagens protokoll, hade följande lydelse:

Emellan styrelsen för Nordiska museet och doktor Artur Hazelius är till bekräftelse af bestämmelserna i det af honom den 18 april 1880 upprättade öfverlåtelsebref aftaladt, att den skuld, hvari museet till doktor Hazelius häftar, utgörande vid 1896 års slut enligt räkenskaperna 185,885 kronor 13 öre, med hvad därtill sedermera kan hafva kommit och framdeles ytterligare må tillkomma, icke skall kunna från doktor Hazelii, hans arfvingars eller rättsegares sida till betalning uppsägas eller utkräfvas, hvaremot museet förbinder sig att, i den mån styrelsen finner anstaltens tillgångar sådant medgifva, till doktor Hazelius, hans arfvingar eller rättsegare å innestående lånfångna belopp gälda årlig ränta efter den procent, styrelsen själf pröfvar skälig, samt i större eller mindre poster återbetala kapitalskulden; skolande den beräknade räntan, i händelse den samma något år blifver ogulden, så framt styrelsen finner sådant lämpligt, från och med nästa kalenderårs ingång läggas till kapitalet och i likhet med detta förräntas och gäldas.

Äro eller blifva andra bestämmelser träffade rörande särskilda skuldbelopp, gäller hvad därom skriftligen i utfärdade förbindelser må finnas stadgadt.

Stockholm den 22 december 1897.

Nordiska museets styrelse:

Artur Hazelius. *Axel Key.*

J. Bolinder. *Carl Curman.*

G. Nordenström. *Viktor Almquist.*

Egenhändiga namnteckningarna bevitna

V. Lewin. *N. E. Hammarstedt.*

ARTUR HAZELIUS.

INNEHÅLL.

1.

2.

3.

Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma:

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1881—1896. Pris: från 1 kr. till 2 kr. 50 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. 1—3. Stockholm 1890 och 1891. Pris: 25 och 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. HAZELIUS. Första bandet. H. 1—12. Stockholm 1880—1892. Andra bandet. H. 1—7. Stockholm 1888—1897. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet, äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. B. I. H. 1—7. Stockholm 1888—1892. Pris: 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. 2 uppl., öfversedd år 1897. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—4. Stockholm 1896—1898. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. RING. 2 uppl. Stockholm 1897. Pris: 1 kr. 50 öre.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af Nordiska museet. Stockholm 1898. Pris: 35 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. HAZELIUS. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Härbärgesskylt,

som tillhört pistol- och bössmakargesällerne i Huskvarna.

Pris: 3 kronor.

MEDDELANDEN

från

NORDISKA MUSEET

1898.

[illegible]

Carl David af W…

ARTUR HAZELIUS,

STOCKHOLM 1900

Gåfvor till Nordiska museet emottagas med tacksamhet. Från landsorten insändas de under adress *Nordiska museet.* I Stockholm kunna de inlämnas i en hvar af museets afdelningar, Drottninggatan 79, Drottninggatan 71, Drottninggatan 88 och Skansen å Djurgården. Vid hvarje föremål böra fyndort och gifvarens namn, titel och adress samt i öfrigt hvarje upplysning, som kan vara af vikt, så fullständigt och tydligt som möjligt angifvas.

För dem, som ej närmare känna museets plan, bör anmärkas, att det samma är ämnadt att belysa *alla* samhällsklassers lif, således icke endast allmogens, och att därföre med nöje äfven föremål emottagas, som afse borgerskapet eller ståndspersonsklasserna öfver hufvud, äfvensom minnen efter framlidna utmärkta personer, som i olika riktningar främjat vårt fosterlands utveckling och ära.

Erinras bör ock, att ehuru samlingarna äro i några afseenden tämligen fullständiga, så förefinnas i många andra stora luckor, som böra fyllas. Hvad exempelvis allmogeafdelningen angår, kan museet af det *forna* lifvet i flere af våra bygder ännu gifva endast en allt för svag och ofullkomlig bild.

Då erfarenheten gifvit vid handen, att många låta afhålla sig från att till museet insända föremål, emedan de föreställa sig, att flere exemplar där redan *förut* finnas af de samma, må här framhållas, dels att likartade föremål dock ofta äro så skiljaktiga, att denna skilnad bör åskådliggöras, dels att många exemplar i flerfaldiga afseenden underlätta forskningen och möjliggöra säkra slutsatser. Den ofta hörda anmärkningen *om* att öfverflödigt antal exemplar har alltså sin grund i en bristande insikt om, hvad frågan här gäller, och bör därföre på det kraftigaste motarbetas, då hon utan tvifvel hindrar museet att fylla sin uppgift.

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1898.

Dit skall den Vise stundom vandra opp
att grunda tyst på slägtets lefnadslopp,
och konstnärn dit skall ofta ställa stegen
att se den färg och form, som är vår egen.
Dit skall en skald i tankar gå ibland
och värmas vid en bild från Utmeland;
dit skall en rosig pilt vid moderns sida
utöfver minnestemplets trappor skrida,
och när de fädrens slöjd och verk bese,
hon hviskar: »blif en riktig svensk som de!»

CARL DAVID AF WIRSÉN.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

STOCKHOLM 1900.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

1.

1. Lucia på Skansen.

I.

Lussi.

Freyja á mörg nöfn; en sú er sök til þess, at hon gaf sér ýmis heiti, er hon fór með okunnum þjoðum at leita Óðs.
GYLFAGINNING 36.[1]

Senare tiders naturforskning har fäst uppmärksamhet vid ett egendomligt naturdrag, hvilket af zoologerna hänförts under benämningen »skyddande likhet», och som består däri, att med undergång hotade arter ikläda sig i deras närhet förekommande, mer gynnade arters yttre utseende: en maskering, hvarigenom de lyckas så att säga öfverlefva sig själfva. Äfven å etnologiens verksamhetsfält anträffas en dylik företeelse, hvilken, ehuru där föga uppmärksammad, helt visst på sitt håll spelar en ej mindre rol än hennes antydda naturmotsvarighet gör inom djurriket. Den »skyddande likheten» uppenbarar sig för etnologen eller folkloristen däri, att sägner, sånger, seder och bruk, hvilka till sitt verkliga väsen, sin egentliga innebörd tillhöra förgångna odlingsskeden, genom att tillegna sig skenet af en med nyare tids uppfattning förenlig ande-

[1] *Edda Snorra Sturlusonar.* Þ. JÓNSSON gaf út. Kaupmannahöfn 1875. S. 39.

mening på detta sätt föra en oantastad fortvaro eller åtminstone undgå tillintetgörelse. Denna företeelse kan med ganska stor lätthet påvisas icke allenast flerstädes inom det hvardagliga lifvet, utan ock inom hvarje mer utvecklad religionsform och följaktligen äfven inom kristendomen.

Hvad särskildt beträffar de germanska folken, sågs böjelsen att vid nämda trosläras införande mer eller mindre omedvetet omhölja det gamla i ny dräkt och på en gång så att säga dyrka forna och nya gudar af de kristna prästerna med en förvånande fördragsamhet. Ja, det lägre prästerskapet hade till och med mången gång svårt nog att frigöra sig själft från fädernas tro, och man vet, att på 700-talet funnos i Tyskland präster, hvilka samtidigt offrade åt Donar och döpte i Jesu namn.[1] Hvad åter det högre andliga ståndet beträffar, så ingick det i dettas plan att icke för brådstört bryta med de hedniska sedvänjorna. Så t. ex. förordnar ett påbud af Gregorius den store rörande angelsachsarne, att de hedniska högtiderna böra endast småningom förvandlas till kristna, och att man i många stycken bör efterlikna dem.[2]

Likasom den helige Barbatus omgöt longobardernas gyllene ormbeläte till ett kärl för nattvardens sakrament, sökte de andlige sålunda mer att småningom omdana än på en gång tillintetgöra hedendomen. De hedniska gudomligheterna omformade de till kristna helgon, de hedniska högtiderna till kristna helger, eller läto de kanske till och med någon gång nöja sig med att helt enkelt åsätta dem en kristen hallstämpel genom att utan vidare gifva dem ett nytt namn. Särskildt skulle bland de vid tidskiften och viktigare märkesdagar i vår kalender införda helgonen en närmare undersökning helt visst vida oftare, än mången anar, uppdaga en hednisk gudomlighet under helgondräkten. Vi ämna i det följande söka påvisa ett exempel ibland de många, som mer eller mindre påtagligt intyga detta.

---

[1] V. Rydberg: *Medeltidens magi.* Stockholm 1865. S. 101, 102.
[2] V. Rydberg: anf. arb. S. 101, 102.

Åtminstone alt sedan 700- eller 800-talet bär den 13 december namn efter den heliga Lucia,[1] och detta namn kvarstår såsom ett arf från medeltiden äfven i vår almanacka. För öfrigt anträffas namnet Lucia för nämda dag ännu i så väl germanska som romanska kalendrar, och helgonet självt är fortfarande i de romersk-katolska länderna föremål för ifrig dyrkan.

Om Lucia förmäler legenden, att hon, emedan hon skänkt sin hemgift åt de fattiga, af sin egen blifvande brudgum angifvits såsom kristen för den romerske prefekten, hvilkens namn skall hafva varit Paschasius. Denne sökte då tvinga henne att afsvärja sin tro, i det han hotade föra henne till ett skökohus, men när han genom ett underverk hindrades att bringa denna sin afsikt till verkställighet, lät han sätta »brinnande furubloss» omkring henne. Då emellertid genom en högre makts tillskyndelse icke häller dessa skadade den anklagade, blef hon af bödeln med svärd genomborrad och sålunda aflifvad. Detta skall hafva timat i Syrakusa den 13 december 304 eller något annat år i början af det fjärde århundradet. Äfven en annan saga om Lucias martyrskap är dock till finnandes, nämligen den, att hon själf stuckit ut sina ovanligt vackra ögon och låtit bära dem till en ung man, hvilkens lidelse hon härigenom velat afvärja. Vid förrättandet af sin andakt skall hon sedan af Gud hafva erhållit nya ögon, ännu skönare än de förra varit.[2]

Denna senare berättelse, hvilken tyckes ega mer mytisk anstrykning än den föregående, anses vanligen vara anledningen till att den bildande konsten framställer Lucia bärande sina ögon på ett fat och har anförts såsom skäl för de troende att i henne se så väl den lekamliga[3] som den andliga synens meddelerska och helbregda-

---

[1] Enligt Karl den stores Calendarium, anfördt i E. SCHNIPPEL: *Ueber einen merkwürdigen Runenkalender des Grossherzoglichen Museums zu Oldenburg*, sid. 90, i *Bericht über die Thätigkeit des Oldenburger Landesvereins für Altertumskunde*. H. IV. Oldenburg 1883.

[2] *Förklaring öfver Almanackan och Calendern*. Stockholm 1820. S. 89. — *Nordisk Familjebok. Konversationslexikon och realencyklopedi*. B. 10. Stockholm 1886. S. 167. — M. fl.

[3] Jfr J. TUCHMANN i *Mélusine*. D. VIII. Paris 1897. Sp. 195.
De offergärder, som bringas Lucia, äro af röd färg.

görerska. Emellertid torde hvad som är orsak och hvad som är följd här af många skäl kunna sättas i fråga. Lucia betraktas också såsom ljuset personliggjordt — Lucia är bildadt af det latinska ordet *lux*, som betyder ljus, belysning, sken — och kan äfven af denna anledning af mytbildningen hafva satts i förbindelse med människans förmåga att förnimma ljuset. Såsom dettas och den saliggörande kunskapens — det himmelska ljusets — bringerska afbildas helgonet med en brinnande lampa i handen.

Onekligen finner man i sist berörda uppfattning ett äfven inre sammanhang mellan vår under årets mörkaste tid firade luciafest och det från historisk synpunkt sedt högst obestämbara helgonet, men något rätt innerligt samband dem emellan lär dock näppeligen från någon af anförda sagor kunna omedelbart framletas.

För vårt ämne mer upplysande torde däremot ett par »legender» från vårt eget land vara.

Den ena af dessa sägner, antecknad från Ångermanland, är af följande märkliga innehåll. »Adam hade före Eva en hustru vid namn Lucia. Denna misshagade honom emellertid på något sätt, hvarför äktenskapet upplöstes och hon och hennes afkomma af Gud dömdes att blifva osynliga[1]. Då det i bibeln omtalas, att Kain for till främmande land och tog sig hustru, så var det hos detta släkte; och från hans efterkommande, som bo fyra alnar under jorden, skola vättarne leda sitt upphof.»[2] Det är att märka, att vättarne i samma landsdel likasom äfven i andra svenska orter sägas tillhöra Lucifers släkte,[3] hvadan en sammanställning af Lucia och Lucifer tydligen egt rum. Här må ock påpekas, att i Beovulfsången, således redan

---

[1] Enligt en norrländsk anteckning, som vi påträffat, blefvo Lucias barn med Adam, vitrorna, dömda till osynlighet, därför att deras moder blygdes för sitt moderskap. Hon ville altså behålla sitt jungfruliga anseende och fick behålla det.

[2] J. Nordlander: *Om trolldom, vidskepelse och vantro hos allmogen i Norrland*, sid. 139, 140, i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift*. H. 11. Stockholm 1879.

[3] J. Nordlander: anf. upps. S. 139. — Jämför C. Linnæi *Öländska och Gothländska Resa Åhr 1741*. Stockholm 1745. S. 312. — O. Hermelin: *Vidskepelse och öfvertro bland svensk allmoge*, sid. 37, 38, 728 i *Förr och Nu*. B. 3. Stockholm 1872. — J. P. Wallensteen: *Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet*. Stockholm 1899. S. 4. — M. fl.

i slutet af första årtusendet af vår tidräkning, Kain uppgifves vara alla alfers och jättars fader.[1] Äfven den förste åkermannen, som ock var den förste brodermördaren, har således i likhet med Lucifer och Adam stälts vid sidan af de underjordiskas moder.[2] Vidare må i detta sammanhang läsarens uppmärksamhet fästas därvid, att Dante i sin gudomliga komedi[3] låter Lucia i högsta empyrén innehafva plats midt emot Adam och altså på sätt och vis efterträda Eva, hvilken den anförda svenska sägnen däremot låter henne hafva företrädt. Onekligen kan härför anföras den katolsk-kyrkliga förklaringen, att liksom Eva bragte mänskligheten den fördärfbringande, bringar Lucia den saliggörande kunskapen, men saken är icke dess mindre i hög grad beaktansvärd, så mycket mer som däraf framgår, hvilket högt anseende man på 1200- eller 1300-talet tillade Lucia, nämligen — om man bortser från den heliga jungfrun själf jämte dennas moder — den främsta platsen bland de kvinliga helgonens skara.

Den andra ofvan antydda svenska sägnen, hvilken finnes antecknad från Värmland, förmäler, att under en svår hungersnöd långt till baka i tiden en kvinna — eller om det nu var en gudinna — vid namn Lucia uppenbarat sig i ljusgestalt å ett skepp på Vänern. Med detta, hvilket var lastadt med fläskmat och öl, skall hon hafva färdats från strand till strand för att utdela sina håfvor åt de behöfvande, och är det till hennes åminnelse och ära, som sedan lussifesten med sin rikliga förplägning uppstått.[4] Äfven denna saga har sannolikt ett lika så fornartadt kynne som den förut anförda, men då hon ej tyckes göra anspråk på att afse *helgonet* Lucia, vilja vi tills vidare endast hafva henne här omtalad för att längre fram därtill återkomma.

En urartad sägen, äfven den från Värmland, hvilken emellertid just genom sin urartning intygar den sist anförda sagans åldrighet,

[1] *Beovulf.* Sång 1.

[2] I Ångermanland omtalas t. o. m. en jättinna vid namn Lucia. J. NORDLANDER: *Mytiska sägner från Norrland*, sid. 176, i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift.* H. 14. Stockholm 1882.

[3] Afdelningen *Paradiset.* Sång 32.

[4] N. P. ÖDMAN: *Hemma och Borta.* Stockholm 1896. S. 4.

må af denna anledning här slutligen inrymmas. Denna förtäljer, att under en hungersnöd en rik spanior vid namn Lucien kommit till Sverge med en skeppslast spannmål, och att det är till minne af honom, som luciadagen firas.[1] Det tyckes förtjäna beaktande, att här i stället för den kvinliga en åtminstone namnbefryndad manlig skepnad möter oss.

Gå vi till vår almanackas föregångare, runstafvarna, finna vi den 13 december alltid utmärkt med från vanliga dagar särskiljande, ehuru å olika stafvar växlande tecken: en sax, ett brinnande ljus. ett bloss eller en pärta, en eld, en bröstbild af en kvinna, ett kors och en palmkvist, ett hjul eller en solskifva, ett tjur- eller kohufvud, en tjur- eller kofot.[2] Tills vidare uppskjutande alla försök att tyda flertalet af dessa teckens innebörd, vilja vi dock genast nämna, att korset och palmkvisten visa sig vara af otvetydigt kristet ursprung; att ljuset likasom väl äfven blosset och bålet närmast torde hänsyfta på helgonets namn Lucia och de senare också på hennes martyrskap; samt slutligen, att kvinnobilden väl påtagligen är ämnad att föreställa nämda blodsvitne, äfven om ingen ting synes hindra att däri se bilden af hvilken kvinna som hälst, vore det ock en hednisk gudinna. Omöjligt synes för öfrigt ingalunda vara, att äfven flere bland de nämda kristna sinnebilderna i självfva verket äro ombildade ställföreträdare för sådana af hedniskt kynne. Till och med korset och palmen hafva visat sig lämpliga för detta syfte.

Att luciadagen, allmännast kallad lusse- eller lussidagen, sedan långt till baka i tiden varit för det svenska folket mycket märklig, bevisa utom tecknen på runstafvarna äfven de för denna dag egendomliga bruk, som flerstädes intill senare tid bestått. Visserligen äro dessa nu i de flesta orter nära nog utplånade till och med ur folkminnet och i andra alldeles ospårbara, men äfven i dessa senare landsdelar kvarstå dock ofta ett och annat enstaka

[1] Meddeladt af rikdagsmannen Jan Magnusson å Granbäckstorp.
Enligt nämde sagesman förklaras ock lussifirandet i Värmland så, att det sker till åminnelse däraf, att »en mycket elak förnäm fru dött just den natten».

[2] P. J. Lindal: *Våra förfäders märkedagar*, sid. 107, i *Hemvännen 1882*. Stockholm 1882. — E. Schnippel: anf. upps. S. 106. — M. fl.

drag eller åtminstone talesätt, som tyckas antyda, att lussifirandet äfven där en gång varit rådande. De landskap, hvarest denna högtid bäst och längst bevarats, och där, hvad beträffar vårt land, dithörande seder kanske äfven i alla tider mest iakttagits, synas vara Värmland, Dalsland, Västergötland och Småland samt därnäst, så vidt oss är bekant, Halland, Bohuslän och Östergötland och bilda altså ett sammanhängande område. I några delar af Norge hafva ock flere högst ålderdomliga bruk för denna dag bibehållit sig, och äfven i Finland har dagen firats. Dess utom anträffas Lucia (Frau Lutz) i Bayern och de tyska delarna af Böhmen, äfven där iförd hvit dräkt och uppträdande på luciadagen.[1] I andra delar af Tyskland motsvaras hon af de på trettondagen eller under julen sig uppenbarande Berchta (namnet, besläktadt med svenska ordet bjärt, betyder likasom Lucia: den skinande, den hvita), Frau Holle m. fl. i skilda orter olika benämda gudinnegestalter, och altså äfven af den af ett romantiskt skimmer omväfda hvita frun (die weisse Frau), som äfven heter Berta, den skinande, den hvita, och från hvilken anmoder flere furstesläkter enligt sägnen leda sin härkomst.[2] Den julianska kejsarätten i Rom ansåg sig på samma sätt härstamma från Venus.

Sammanfogas de i Norden bevarade lämningarna af den gamla lussihelgen till ett helt, ter detta följande drag.

Till lussi skulle efter häfdvunnen sed all trösk vara undangjord,[3] och det samma gälde äfven all mäld samt spånaden för året, hvilket sistnämda förhållande den å runstafven ristade saxen närmast torde antyda.[4] Denna dag ansågs nämligen, på samma gång

---

[1] J. Grimm: *Deutsche mythologie.* 3 aufl. Göttingen 1854. S. 1212. — J. N. Sepp: *Die Religion der alten Deutschen.* München 1890. S. 354.

[2] Se J. Grimm: anf. arb. S. 257.

[3] B. Olsen: *Stedsevarende kalendere i Lunds kulturhistoriske museum,* sid. 103, i *Kulturhistoriska meddelanden 1894.* Lund 1894.

[4] Jfr G. O. Hyltén-Cavallius: *Wärend och Wirdarne.* Stockholm 1864, 1868. D. 1. S. 186.

Hvad beträffar förbudet att spinna på luciadagen, anträffas detta så väl i Sverge som i Österrike. Se A. Kullander: *Det forna skogbyggarelivet i Edsve-*

han ursprungligen var en fest för helt afslutadt arbete med åkerns äring, såsom en inledning till julen,[1] och under jultiden fick på inga vilkor något slags *kringgärning* ega rum. På de frisiska öarna anfördes fordom det skäl, att vid julen själfva tidens hjul stod still, och man undanlåste före »den långa natten», hvilken där förlades till den 21 december, omsorgsfullt alla redskap, som voro förbundna med något slags kringgående rörelse.[2] I Sverge förekommer den tron flerstädes, att under jul och äfven midsommar vid en viss tidpunkt solen stannar, och all lagbunden verksamhet inom naturen för några ögonblick upphör.[3] Denna tidpunkt kallas *solhvarfvet* eller *stabraket*, och har man då något för händer, misslyckas detta, synnerligast om det är förbundet med kringgärning, hvilket verksamhetsätt man särskildt synes hafva tillagt naturens personliggjorda alstringskrafter och dessas herskare. Det var otvifvelaktigt också under denna stund, då ej endast alla människors kvarnar utan äfven själfva världskvarnen stannade, som de underbara tilldragelser, hvilka folktron tillägger nämda årshögtider, egentligen timade, nämligen att vattnet i källorna byttes i vin, att framtidens slöja lyftes, att helgrinden öppnades för att utsläppa de hädangångna, o. s. v.

Lussidagen ansågs såsom årets kortaste dag och var altså enligt folkföreställningen en solhvarfs- eller stabrakstidpunkt. En sägen förtäljer, att kon under den förutgående natten biter tre gånger i båsbalken af hunger, och en annan saga mäler, att djuren den tid de kunde tala därom fält följande utlåtanden. »Lussinatt är svåra lång», började kon. »Hon är som två», inföll väduren. »Fördömdt att hon fins», sade geten. Från Nordtyskland finnes antecknad den

dens skogstrakter. Stockholm 1896. (= *Bidrag till kännedom om de svenska landsmålen.* XI, 10.) S. 21. — E. H. MEYER: *Deutsche Volkskunde.* Strassburg 1898. S. 252.

[1] J. SUNDBLAD: *Gammaldags bruk. Kulturbilder från Westergötland.* Göteborg 1881. S. 128.

[2] C. JENSEN: *Die Nordfriesischen Inseln.* Hamburg 1891. S. 376.

[3] G. O. HYLTÉN-CAVALLIUS: anf. arb. D. 2. Tillägget sid. XVI. — R. DYBECK: *Runa 1844.* Stockholm 1844—1845. S. 117. — M. fl.

möjligen sinnebildliga sägnen, att tuppen denna natt ramlar från sin vagel.[1]

Det förhållande, som blef en följd af den julianska kalenderns felaktighet, att ungefär vid reformationstiden lussinatt inträffade vid vintersolståndet — ja vid den gregorianska kalenderns införande i Sverge till och med ett par dagar senare än detta — har sålunda ännu efter tidräkningens ändrande bibehållit sig orubbadt i folkets föreställning. Emellertid vore lätt förklarligt, om denna åsikt skulle befinnas ega till och med århundraden äldre anor. De gamla tidernas tidmätare voro ganska bristfälliga, och särskildt torde detta varit fallet, när bestämningen gälde en så mörk och mulen årstid som den här åsyftade. Då man känner, hvilken förvirring var rådande till och med inom den romerska årsräkningen ända till dess Julius Cæsar år 45 f. K. införde den egyptiska, må man ej förvånas, om brister äfven vidlådit den nordiska. Också finner man, att i detta hänseende ännu långt fram i tiden en förbistring rådt. Sålunda sätter en almanacka af år 1567[2] vintersolståndet till den 11 december (!), under det en dylik af 1665[3] riktigare förlägger det till den 13 december. I en 1683 utkommen, men redan 40 år dessförinnan efter utländsk förebild (J. Coleri Calendarium perpetuum oeconomicum. Wittenberg 1613) utarbetad hjälpreda för landtbefolkningen förlägges vintersolståndet än till den 11 eller 12 december, än till »några Dagar för Luciæ Fäst», men såsom den förherskande meningen framgår, att det inträffar vid Lucia.[4] Att luciadagen redan under medeltiden betraktats såsom vintersolståndsdagen, bekräftas ock af tysk sagesman.[5]

Det är också såsom sådan och altså i själfva verket äfven såsom dag för det naturliga årsskiftet, som luciadagen å några run-

[1] E. Schnippel: anf. upps. S. 90. — Jfr författarens uppsats *Brödets helgd hos svenskarne*, sid. 27, i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1893 och 1894.* Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1895.

[2] *Then Swenska Psalmboken förbätrat* o. s. v. Tryckt i Stockholm aff Amund Laurentzson A. D. 1567.

[3] *Then Svenska Psalmboken.* Tryckt hos Ignatius Meurer. Stockholm 1665.

[4] *M. Joh. Coleri Oeconomia, Thet är, Hushåldz Undervijsning, För 40. åhr sedan Förswänskat af Isaaco Erici.* Stockholm 1683. S. 370 o. f.

[5] W. Mannhardt: *Wald- und Feldkulte.* Berlin 1875, 1877. D. 2. S. 186.

stafvar betecknas med ett hjul eller en solskifva. Äfven saxen å en del runstafvar har förklarats hafva denna betydelse, »at långa nätterne blifwa nu afklipte»,[1] men då ingen »afklippning», utan endast en helt småningom fortskridande ändring inträder, synes denna tydning tämligen oantaglig. Däremot skulle man möjligen kunna drista tänka sig, att likasom världsmalaren, Mundilföre, då för en kort tid hvilar från sin verksamhet, tills han begynner det nya årets mäld, äfven en gudinna tänkts samtidigt hvila sig från *sin* kringgärning, spånaden,, och afklipt det förgångna årets tråd för att inom kort börja det nyas. Likasom alfherskaren, hvad namn man än må hafva tilldelat honom, var malaren framför andra gudomligheter,[2] var alfherskarinnan spinnerskan framför andra, och stjärnbilden Orions bälte kallas än så väl i Sverge som Danmark Fröjas eller Friggs eller ock med kristen ombildning vår frus eller jungfru Marias spånten.[3] För öfrigt synes äfven saxen, som i äldre tider hade knifform (jämför Hekate), hafva varit ett bland den nordiska vanagudinnans utmärkelsetecken, ehuru den samma sedan jämte sländan öfvergick i den från lifs- och dödsgudinnan framgångna treenigheten ödesgudinnornas händer.

Antydningar saknas icke, att julen, det vill säga den gamla nyårsfesten, i forna dagar ingått med luciadagen. Sålunda uppgifver prosten Trogill Arnkiel i Åbenrå, att en de hedniska nordboarnes årsofferhögtid inträffade Lucias dag och hölls under sju dagar till gudinnan Fröjas ära. Denna fest kallades »Juel» af solens hjul, hvilket ansågs vid den tiden hålla sitt så kallade stillestånd (»ihren so genandten Stillstand»), och var denna helg deras nyårsfest.[4] Men äfven en vida äldre sagesman, nämligen Snorre Sturlasson, bestyrker det samma, då han förtäljer, att Håkan gode omkring medlet af 900-talet i Norge utfärdade den lagen, att man

[1] *Kort och Tydelig Underwisning, Huru man skal förstå och bruka Runstafwen.* Upsala 1743.

[2] Jfr V. Rydberg: *Undersökningar i germanisk mythologi.* Göteborg 1886, 1889. D. 2. S. 36. Världskvarnens herskare hette eljest i Norden Frode, det är Frö.

[3] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 237. — J. Grimm: anf. arb. S. 279, 280. — M. fl.

[4] Trogillus Arnkiel: *Cimbrische Heyden-Religion.* D. 1. Hamburg 1702. S. 155.

skulle börja julfirandet på samma tid som de kristna, och därvid tillägger, att förut höllos gillen vid *haknatten* eller midvinternatten och firades i tre dygn. Samma natt har af allmogen flerstädes kallats *modernatten*, enligt Arnkiel af den anledning, att hon såsom en moder föder det nya året. Med lussi börjar i Västergötland »den lilla goda räppen som räcker till 20-de dag jul»,[1] hvilken dag enligt ett gammalt folkrim »kör julen ut»; och i Västmanland har lussidag till och med kallats »lilla jul», en benämning, som eljest plägat allmänt tilläggas tomasmässodagen, den 21 december. Lussidagen, den 13 december, tyckes således hafva betraktats såsom den gamla julmånadens och julfridens första dag och knutsdagen, den 13 januari, såsom hans sista.

Ett bruk, hvilket tydligt utmärker lussihögtiden såsom i forna tider en af årets viktigaste, är seden att under lussinatten *gå årsgång*,[2] det vill säga att fastande och under fullkomlig tystnad begifva sig till en korsväg för att där erhålla uppenbarelser och förebåd om under det stundande året timande händelser. Vare i förbigående påpekadt, huru underjords- och ödesgudinnan Hekate dyrkades vid korsvägar, af hvilken anledning hon ock skall hafva erhållit binamnet *Trivia*, och äfven huru hinduernas dunkelhöljda Mâtris (modergudinnor), bland hvilka urmodern Ma-Adja var den förnämsta, å samma platser åkallades.[3] I Småland ansågs bland årets fem eller sex årsgångnätter, hvilka alla mer eller mindre sammanföllo med årsskiftet, den första bland dessa, lussenatt, vara den förnämsta.[4] Lussinatten är för öfrigt i likhet med dem, som föregå jul-, nyårs- och äfven midsommardag, också i andra hänseenden en varselnatt. För att genom en uppenbarelse få skåda sin blifvande make läste ungmön följande åkallan:

---

[1] B. Olsen: anf. upps. S. 103. — Jfr J. Sundblad: anf. arb. S. 128.

[2] L. F. Rääf: *Samlingar och anteckningar till en beskrifning öfver Ydre härad i Östergötland.* (D. 1.) Linköping 1856. S. 106. — M. fl. (Se nedan, not 4.)

[3] A. E. Wollheim da Fonseca: *Mythologie des alten Indien.* Berlin 1856. S. 87.

[4] R. Dybeck: *Runa* (1842—43). Stockholm 1842—1843. H. 4. S. 82. — G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 186.

Lucia, den blida,
skall låta mig veta,
hvems säng jag skall breda,
hvems barn jag skall bära,
hvems käresta jag skall vara,
och hvems famn jag skall sofva uti.[1]

I Danmark förekommo dessa verser mer regelrätta så till rim som versmått, hvadan det tyckes som om de svenska därifrån vore ett lån. Den danska ordalydelsen är denna:

Lucie, du blide
skal flye mig at vide,
hvis Dug jeg skal brede,
hvis Seng jeg skal rede,
hvis Kjærest jeg skal være,
hvis Barn jeg skal bære,
hvis Arm jeg skal sove i.[2]

Under upprepandet af denna bön skulle flickan vara helt allena i rummet och med ett ljus i hvardera handen stirra mot en spegel, hvari den af ödet bestämdes anletsdrag då omsider skulle framträda. Egendomligt nog anträffas en härom erinrande sed till och med i Ryssland, men utan åkallelse af Lucia, och det är där under julen, som bruket iakttages, hvarvid spegeln belyses icke af ljussken utan af månen.[3] I sist anförda fall är det således månens gudomlighet, som meddelar orakelsvaret, och så torde, att sluta af den allmänsvenska seden att spå af nyårsnyet, äfven en gång hos oss varit förhållandet.

Ett par andra drag, särdeles egnade att känneteckna lussihelgen såsom en gång en af nordboarnes största högtider — en solhvarfsfest — äro dels det, att enligt folktron vid en viss timme under lussinatt vattnet i alla källor vändes i vin; dels det, att, såsom vid stora kyrkliga helger, äfven den föregående aftonen firades, dock i detta fall utan all religiös prägel, »med gille och lekar».[4]

---

[1] L. F. Rääf: anf. arb. och del. S. 107, 108. — G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. Tillägget. S XI.

[2] T. Lund: *Danmarks og Norges Historie i Slutningen af det 16:de Aarhundrede.* I. Bog 7. Kjøbenhavn 1885. S. 22.

[3] Se A. Puschkin: *Eugen Onegin.* Öfvers. af A. Jensen. Stockholm 1889. S. 114. (Sång 5, st. 9.)

[4] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 186.

I Norge var lussinatten fruktad, emedan de dödas andar då drefvo sitt spel och foro fram i det vilda tåg, som där bär namnet *jolareiden.* Mötte någon den frambrusande skaran, rycktes han med. Här och där visste man att förtälja om personer, särskildt flickor, som på detta sätt försvunnit. För att skydda julölet för dessa andeväsen, hvilka man i Norge likasom äfven här i Sverge ansåg lystna efter denna dryck, plägade man utgjuta något däraf öfver *tuntræets, vættetræets* eller, såsom det i Sverge kallas, *boträdets* rötter.[1] Genom denna gärd hade man betryggat sig för hemsökelse, i det man frivilligt bragt offer åt familjens och äfven folkstammens anor och skyddsandar, och väl äfven samtidigt åt de underjordiskas herskarinna och varelsernas urmoder, hon, som egde i sin makt att låta dessa återkomma vare sig i andlig skepnad såsom vålnader och gengångare eller i kroppslig gestalt genom att låta dem födas å nyo till människor. Det var hon, som sedan blef den vilda jaktens ledarinna, trollens, spökenas och häxornas drottning. I Tyskland anses flerstädes luciadagen vara en dag, då häxorna äro i rörelse, och man ritar därför till skydd kors öfver fähusdörrarna.[2]

Själfva lussidagen begynte i Sverge i likhet med juldagen med ottefirande, hvilket emellertid i detta fall hade en helt okyrklig prägel.

Redan under förnatten hade husets kvinliga medlemmar i hemlighet vidtagit sina förberedelser för högtiden, och vid »första hanegället» — det vill, att döma efter olika uppgifter, säga någon tidpunkt mellan kl. 1 och 4 på morgonen — inträdde den vackraste bland gårdens flickor i sofrummet, där husets manliga medlemmar ännu lågo till sängs. Flerstädes skall Lussi vid sitt uppträdande hafva sjungit en sång;[3] ty värr sväfva vi i okunnighet om hvilken eller hvilka sådana, som förekommit, och kunna här endast använda

[1] T. LUND: anf. arb. och del. S. 21, 22.

[2] *Niederlausitzer Mittheilungen.* B. V. Guben 1898. S. 66. — E. H. MEYER: anf. arb. S. 252.

[3] Så i Värmland, enligt meddelande af riksdagsman J. MAGNUSSON, och äfven i Västergötland, enligt A. KULLANDER: anf. arb. S. 21.

tillfället att ifrigt uttala den önskan att, i fall det någonstädes än låter sig göra, dessa må antecknas. Dräkten utgjordes af en hvit nystärkt kjortel samt lif af samma färg. Kring midjan var stundom virad en gördel af något rödt tyg. Det utslagna och, om så tarfvades, krusade håret smyckades af en krona af ståltråd, bleckplåt eller dylikt, hvilken dock doldes af omflätadt lingonris och guldpapper, och hvari flere, i regeln nio, brinnande ljus voro anbragta. I en skål bar den hvita, ljusstrålande ungmön något slags upplifvande traktering, vanligen *glögg*, det är med kryddor och socker, honung eller sirap försatt, uppvärmdt och sedan antändt bränvin, eller ock å en bricka kaffe och »dopp», hvarmed en hvar förplägades. (Bild 1.) Att före nämda drycker något slags öl eller mjöd användts är tydligt. Mycket troligt är, att man brukat uppvärmdt gammalt och starkt porsöl, försötmadt med honung och kryddadt med kummin eller ock med anis och ingefära, hvilken dryck fordom ofta tillreddes, då man önskade något stimulerande. Under hela den tid hon bar den hvita dräkten och kronan, fick flickan ej nämnas vid sitt egentliga namn, utan endast kallas *Lussi*, *Lusse* eller *Lussi-bruden*.

När denna första fägnad för dagen utdelats till alla, aflägsnade sig åter den håfvobringande uppenbarelsen för att i regeln ej mer det året blifva synlig. Undantagsvis deltog hon dock någon gång i frukosten, vid hvilket mål särskildt barnen synas hafva tillgodosetts. Vid denna måltid, till hvilken man infann sig så fort man hunnit kläda sig, voro många ljus tända, och stekt fläsk fans jämte annan fläskmat i rikligt mått framdukadt; ett öfverflöd, som otvifvelaktigt, hedniskt nog, egt rum äfven under den katolska tiden, oaktadt adventstiden såsom ett »tempus clausum» med sin fasta och sitt förbud mot offentliga lustbarheter då ingått. Enligt gammal häfd skulle också julölet nu afsmakas.

Men förplägningen sträckte sig icke endast till husets hjon, äfven sämre lottade grannar skulle hafva del af fägnaden i en så kallad *lussebit*, ja, till och med husdjuren fingo, hvart och ett efter sin natur, bättre foder än eljest.[1] I Västmanland utgjordes —

[1] J. Sundblad: anf. arb. S. 127.

något som synes särdeles märkligt, då vi häri anträffa en motsvarighet till julgalten och julölet — lussebiten eller »Luciebetan», såsom den där kallades, af en bit stekt fläsk, beledsagad af en sup bränvin, och tilldelades redan mellan klockan 1 och 2 om natten husets egna hjon såsom en första måltid för dagen.[1]

Efter här skildrade första måltid lär man mångenstädes hafva åter gått till sängs för att vid åttatiden stiga upp till en andra frukost vid samma bord. Det tyckes således hafva varit rent af en sträfvan att denna dag inmundiga så mycket som möjligt af hvad då vankades; och att det vid denna högtid gått rundligt till, kan man sluta däraf, att uttrycket *fira lusse* alt ifrån Bleking till Gästrikland blifvit användt såsom liktydigt med att festa grundligt, att ta sig ett rus — ett talesätt, som altså till sin uppkomst erinrar om det af det svenska låneordet jul bildade finska ordet *julet*, hvilket har samma betydelse. Enligt en gammal författare trodde man, att »så öfverflödigt man firade luciadagens högtid, så stort öfverflöd skulle ock det nya året medföra».[2]

För öfrigt var man, där gammal sed iakttogs, hela lussidagen ledig från arbete, eller ock bedrefs åtminstone endast lindrigare sådant.

Likasom vid julottan är brukligt, skulle äfven vid lussiottan alla husets fönster vara upplysta till dagningen, och i likhet med hvad som om juldagen flerstädes sker genom de å kyrkovallen hopkastade blossen samt å valborgsmässoaftonen eller vid midsommaren genom ordentligt sammanförda bål, antändes i Värmland äfven denna dag högtidseldar, vanligen framför logen eller vedskjulet.[3] Den bekante björnjägaren, engelsmannen Lloyd, hvilken ådagalagt ett vaket och varmt intresse för det svenska folkets seder och lefnadsätt, uppgifver, att man på lussidagen plägat fiska och skjuta vid skenet af bloss, gjorda af torrvedstickor, »men jag vet icke hvarför man på det sättet roar sig just på denna morgon», tillägger han.[4]

[1] E. Bergenskiöld: *Nora Bergslag Vid 1784 Års slut*, sid. 81, i J. Johansson: *Om Noraskog*. D. 1. Stockholm 1875.
[2] Trogillus Arnkiel: anf. arb. S. 155.
[3] Meddeladt af med. doktor P. J. E. Piscator i Sunne.
[4] L. Lloyd: *Svenska allmogens plägseder*. Öfvers. Stockholm 1871. S. 152.

Om också ej häller vi bestämdt veta detta, våga vi dock här ett försök till förklaring: likasom julbrasans och julljusens sken allmänt och intill senaste tid ansetts välsignelsebringande, så har också lussielden helt visst haft detta förmenta inflytande, och vi se, under förutsättning att denna förmodan är riktig, häri ett nytt vitnesbörd om, att luciadagen en gång varit en af fornnordboarnes mest betydande högtider, ty att dèn ända till baka i den ariska enhetstiden rotade eld- och ljuskulten vid dessa utgjort en högst viktig beståndsdel, skönjes snart vid en något mer inträngande granskning.

Tilläggas må här slutligen, att det flerstädes blef plägsed att förlägga lussifirandet till tredje söndagen i adventet samt att framskjuta förplägningen till middagen, men att detta var ett senare tiders påfund torde ej behöfva påpekas. Att under den katolska tiden luciadagen, huru världsliga drag den än i föregående skildring tett, dock icke alldeles saknat en religiös prägel framgår af den ännu brukliga benämningen *lussimässa;* och den därmed liksom under medeltiden med flere andra mässor förbundna marknaden förekom åtminstone ännu under 1700-talet flerstädes, såsom t. ex. i Alingsås, Vimmerby och Värnamo och väl äfven i Karlstad, där den 13 dec. i slutet af förra århundradet anges såsom stor torgdag.[1] Ej alldeles omöjligt vore dock, att denna marknad har äldre ursprung och härstammar från en större hednisk offerhögtid; man erinre sig, hurusom distingsmarknaden i Uppsala i forna tider var förbunden med den högsta gudinnans, »Disas», blotfest.

Enligt gammal regel, vedertagen så i Sverge som Finland, skulle vid lussi skolorna afsluta sin verksamhet.[2] Luciafesten vardt därför för ungdomen en med förkärlek omfattad högtid, hvilken firades i skolorna med otta, förenad med illumination och sång. Denna ottefest var ock sedan långt till baka bruklig i Stockholm och föranledde där redan på 1600-talet ordnande bestämmelser af vederbörande myndigheter.

---

[1] Se E. Fernow: *Beskrifning Öfver Värmland.* B. 2. Götheborg 1779. S. 649, noten.

[2] Jfr N. P. Ödman: anf. arb. S. 6.

Bland sånger, som vid medlet af 1700-talet här sjöngos, finner man salmen: »Ljus af ljus, o morgonstjärna» (nr 356 i den gamla, 426 i den nya salmboken),[1] hvilken synes hafva utträngt en äldre latinsk hymn till frälsaren: »Ave maris stella, divinitatis cella»,[2] som ännu ungefär samma tid vid socknegång under jultiden sjöngs af djäknarne i Växiö.[3]

Vi torde icke vara för dristiga, om vi uttala den förmodan, att nämda katolska hymn i sin tur åter en gång vid skolorna fått träda i stället för ett gammalt, af allmogen brukadt och därför de lärde djäknarne mindre värdigt kväde, nämligen en staffansvisa eller någon därmed befryndad sång. Af ett par källor framgår nämligen, att flerstädes yngre personer på lussimorgonen färdats omkring med den eljest från annandagjul — staffansdagen — och trettondagjul — den katolska epifania, i Tyskland kallad Perchtenabend eller Hollenabend[4] — bekanta stjärnformiga, på en lång stång burna papperslyktan, för hvilken så väl i Norden som i Tyskland (Bayern, Schweiz) är regel, att hon skall hållas i beständigt kringrullande rörelse — en kringgärning, som vid denna tid altså, trots det eljest gällande förbudet däremot, ej endast var tillstadd, utan rent af föreskrifven. Stjärngossarne kallades därför ock i Tyskland *Sterndreher*.[5]

Den ena af nyss antydda källor är ett af borgmästare och råd i Örebro 1777 utgifvet påbud, hvari vid straff och böter förbjudes att lucia-, annandagjul- och nyårsmornar »gå omkring med sång på Gatorna och utanför Husen, jemväl och med oskicklige upptåg af Stjernan och den så kallade Juhlebåcken».[6] Den andra källan förmäler, att i Värmland stjärngossarne fordom gått omkring på lussidag, och att de den tid de under vårt århundrade i Stock-

---

[1] C. Lundin och A. Strindberg: *Gamla Stockholm*. Stockholm 1882. S. 312—314.

[2] Se vidare Theodoricus Petri Nylandensis: *Piæ cantiones ecclesiasticæ et scholasticæ*. Gryphisvaldiæ 1582. Blad 14, 15.

[3] S. Ödmann: *Hågkomster från hembygden och skolan*. 4 uppl. Örebro 1861. S. 47.

[4] E. H. Meyer: anf. arb. S. 254.

[5] Jfr *Des Knaben Wunderhorn*. Leipzig (Reclams Universal-Bibliothek. Nr 1251—1256). S. 793.

[6] —d: *Luciafesten* i *Nya Dagligt Allehanda 1892*. Den 13 december. Se äfven *Stockholms-Tidningen 1893*. Den 13 december.

holm ännu gästade husen hafva, ehuru detta uppträde här då endast tillhörde julen, dock fortfarande kallats lussigossar.[1]

Den sång, som stjärngossarne i alla tider hos oss mest sjungit, är den gamla staffansvisan, hvilken, utom i ett flertal svenska former, finnes upptecknad äfven från England, Danmark och Färöarna, och hvars hedniska kynne länge sedan blifvit af forskare ådagalagdt. Sången handlar i sin nordiska form om »Staffan stalledräng», hvilken vid denna mörka årstid jämte sin egen vattnar solspannets fyra hästar vid underjordsherskarens brunn, och som själf såsom förridare på sin appelkastade skymmel färdas framför detta i rymden. Hos kaldeerna synes det hafva varit planeten Merkurius, på kaldeiska Nebo eller Nabu, det är förkunnaren,[2] gudarnes härold och de himmelska härskarornas väktare, som man tillade förelöparens kall. Planeten Venus var däremot hos dem och assyrerna likasom hos romarne kärleksgudinnans stjärna.[3] Hos grekerna likasom hos hinduerna[4] och ursprungligen troligen äfven hos germanerna[5] personliggjordes sistnämda planet såsom en manlig gudomlighet. Hos förstnämda folk kallades han såsom morgonstjärna Fosforos, det är ljusbringaren, och betraktades altså såsom dagsbebådaren, den, som bär fram dagens ljus. I visan om den välsignelse af alt slag medförande Staffan, sådan denna sjunges eller sjungits å flere orter,[6] bland andra i Uppland och väl äfven i Södermanland[7], säges det uttryckligen om staffansstjärnan:

Ingen dager synes än,
fast eder tyckes så:

---

[1] C. Lundin och A. Strindberg: anf. arb. S. 36.

[2] Ordet Nebo är närbesläktadt med den ebreiska och arabiska benämningen för siare, profet. Se E. Tegnér: *Ninives och Babylons kilskrifter*. Stockholm 1875. S. 96.

[3] E. Tegnér: anf. arb. och sid.

[4] Hos dessa personifierades han såsom den vise Sukra, Bhrigus son, de hinduiska titanernas (dajta's) lärare, efter hvilken fredagen, Sukra-vara, har sitt namn.

[5] Jfr V. Rydberg: *Germ. myth.* D. 1. S. 577, 578.

[6] Se E. G. Geijer och A. A. Afzelius: *Svenska folkvisor*. Ny uppl. utg. af R. Bergström och L. Höijer. D. 2. Stockholm 1880. S. 355, 356.

[7] Jfr G. Upmark: *Julvisorna om Jesus och Maria, om Betlehemsstjernan och Sankte Staffan*, sid. 90, i *Läsning för Folket*. 36 årg. Stockholm 1875.

det är den klara stjärnan,
som framför dagen går[1]

och en annan staffanssång, upptecknad från samma landskap, begynner:

Utaf Sankte Staffan en stjärna upprann.[2]

Utom den omnämda hymnen »Ave maris stella» till frälsaren finnes äfven en annan och väl än äldre katolsk sång »Ave maris stella, dei mater alma», ställd till den heliga jungfrun. Men »stella maris» eller »stella matutina», såsom hon i katolska hymner också nämnes, kallades på hedniskt latin än Lucifer, ljusbringaren, än åter Venus, skönhets- och kärleksgudinnan, och blef under den äldre kristna tiden, innan hon tillades fursten i Hels boning, en sinnebild af så väl frälsaren som den heliga jungfrun.[3] Man märke, att »stella maris» i den katolska hymnen i likhet med Lucia bringar de i mörker varande (»de blinda») ljusets gåfva. »Profer lumen cæcis!» ljuder mariahymnens bön. Lucia torde altså äfven så till vida vara en Lucifers kvinliga motsvarighet — en Lucifera.

I det föregående hafva vi sökt i hufvuddrag sammanfoga en helbild af lussihelgen. Af åtskilliga ur sitt närmaste sammanhang lösryckta och här ännu ej anförda spillror vill det emellertid synas, som om denna bild är mycket bristfällig och ingalunda ter sig i hela sitt forna skick. Dessa skärfvor, dem vi i det följande ämna söka på lämpligaste sätt inpassa, tyckas nämligen vara tillfälligtvis tillvaratagna rester af väsentliga hithörande delar, som i öfrigt skattat åt förgängelsen.

Bland runstafstecknen för den 13 december hafva vi omnämt ett ox- eller, såsom vi dristat föreslå, ett kohufvud och en ox- eller, enligt vår förslagsmening, en kofot. Detta tecken finner man hos

---

[1] Anteckning från Uppland af förf.

[2] E. G.: *Staffanssjungning och Staffansvisor inom Uppland* i *Svenska Dagbladet 1898*. Den 25 december.

[3] V. Rydberg: *Germ. myth.* D. 2. S. 575, 576.

Olaus Worm uttydt på det sätt, att lussinatt vore så lång, att oxen af hunger skulle vilja uppäta sina egna klöfvar.[1] Förklaringen låter onekligen långsökt och konstlad. Möjligen skall det följande åvägabringa en mer tillfredsställande belysning.

I Västergötland var brukligt, att Lussi, företrädd af blossbärare, för hvarf besökte grannarnas boningar, sjöng en luciasång och »trakterades med öl ur en snibbskål».[2] En här förut anförd författare omtalar emellertid från samma landskap en ännu märkligare sed, nämligen att man »i Vings församling i Elfsborgs län ledt en qviga eller ko en hel mil på Lussenatten för att låta henne med en ljuskrona mellan hornen och på annat sätt utklädd spela Lucia på ett rikt grannställe». Han tillfogar i en not följande anmärkning, hvilken vi af skäl, som framdeles skola visas, endast med förbehåll återgifva: »Här åter en hednisk kult, hvars betydelse man glömt. Den utklädda kon var ej annat än en förändrad form af thorsbocken, som till oss öfvergått som julbock.»[3] Också finner man verkligen en bockskepnad omtalad såsom uppträdande vid lussi.

Från Värend förmäler sålunda vår främste folksedforskare, att ej endast vid jul utan äfven vid lussi på hans tid »en förklädnad, eller skråpuk med ragg och horn» förekommit. Äfven han sätter, och väl af större skäl, denna bockgestalt i samband med Tors bockar samt förklarar denna skråpuks förekomst på Lucias dag så, att detta skett »väl på grund af namnets likhet med Lucifer, Lussefer — medeltidens med horn och klöfvar utrustade Satan».[4] En »blind» bock torde ock hafva förekommit bland runstafstecknen för den 13 december.[5] Sträcka vi vår undersökning utom Nordens landamären, finna vi i Schweiz (Entlebuch i Luzern) en om Lussi erinrande gudinna uppträda sista torsdagen före jul i en gammal gummas

[1] Olaus Worm: *Fasti Danici.* Hafniæ MDCXLIII. S. 118.

[2] A. Kullander: anf. arb. S. 21. Det vill synas både af Lussis uppträdande på andra håll och äfven af det anförda ställets öfriga ordalydelse, som om här förelåge ett skrif- eller tryckfel, och att *trakterades* bör läsas *trakterade.*

[3] J. Sundblad: anf. arb. S. 127.

[4] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 231.

[5] E. Schnippel: anf. upps. S. 106.

eller ock en gets skepelse,[1] och i Böhmerwald omkringledes vid juletid af en fantastiskt utstyrd förare en i en hvit linneduk och med horn till get förklädd person, hvilken bär namnet Luzia.[2]

Vända vi våra blickar till de fornnordiska myterna, möta vi där en gudasinnebild i getgestalt. En sådan är nämligen på sätt och vis våra förfäders Hebe och altså ungdomsgudinnan Iduns vederlike.[3] Det mjöd, som drickes af de salige kämparne i Valhall, flyter nämligen ur en underbar gets, Heidruns (af *heidr*, klar, och *runi*, flöde, ström), spenar. Då vi veta, att den ambrosia motsvarande föda, som förtärdes, var fläsk af en gudomlig galt (Sährimner) och erinra oss, att galten var egnad Fröja och Frö, ligger det ej så aflägset att tänka sig den get, som skänkte det nektarliknande mjödet, i något slags förhållande till nämda gudinna. I sången om Hyndla framkastar denna lifsgudinnans »väninna och syster», hvilken Fröja vid »skymningarnas skymning» märkligt nog inbjuder till Valhall, skönjbarligen en försåtlig antydan, då hon jämför gudinnan vid denna get. Och denna Hyndla själf, denna »möars mö»,[4] hvars skarpblick genast varsnar Ottar-Od i den galt, på hvilken Fröja rider, hvem är hon egentligen? Är icke äfven hon starkt befryndad med Heidrun? Är hon icke den allvisa valan, som till och med Oden själf måste rådfråga; är hon icke möjligen den kvinliga Loke, som bär de för en jättinna sällsamma namnen Heid (den klara), Gullveig och Aurboda (den guldskimrande, jäsande drycken) samt äfven Angrboda (ormfradgan)?[5] Är hon icke den underjordiska lifsdryckens förvarerska — hon, som annanstädes möter under namnet Gunnlöd?

Beträffande lifsgudinnans förhållande till bocken må slutligen erinras därom, att hon någon gång framställes ridande på en sådan.[6]

---

[1] J. Grimm: anf. arb. S. 886.

[2] W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 187.

[3] Likasom Heidrun har, enligt *Forspallsljód*, äfven Idun sitt säte i världsträdets topp.

[4] Jfr Gefjun. Se följ. sida.

[5] V. Rydberg: *Germ. myth.* D. 1. S. 176. Det bör betonas, att i begreppet Angrboda ej låg något för den fornnordiska uppfattningen egentligen vidrigt. Trolldryck, beredd af ormetter eller ormspad, framställes så väl i de nordiska fornhäfderna som i våra folksägner såsom bibringande öfvernaturlig kraft och visdom.

[6] N. M. Petersen: *Nordisk mytologi.* Öfvers. Stockholm 1869. S. 340.

En jämförelse med den ofvan antydda galten Gullinburste liksom äfven med Fröjas kattspann, om hvilket vidare i det följande, erbjuder sig här.

Men återvändom till den nämda lussikon. Likasom bocken såsom en alstringskraftens sinnebild[1] tillagts åtskilliga gudar alt ifrån den fornegyptiske Mendes och den hinduiske Puschan till de helleniske Pan och Dionysos, den italiske Faunus och i viss mån den nordiske Tor, så har ock kon såsom en näringskraftens sinnebild tilldelats ett stort antal gudinnor, alt för många att här ens tillnärmelsevis uppräknas. Exempelvis må anföras de fornegyptiska Hator och Isis, den semitiska Astarte, de hinduiska Ma-Adja och Lakshmi, den frygiska Kybele, den efesiska Diana, den pelasgiska Demeter. Ja, den frodiga helleniska mytbildningen har, påtagligen i främsta rummet för att förklara denna företeelse, till och med skapat en särskild saga, nämligen om den till en hvit ko förvandlade och genom Hermes ur den tusenögde Argos' (vinternattens) våld befriade gudinnan Ios irrfärder genom Europa och Asien, tills hon omsider anlände till det fruktbara Egypten, där hon återfick sin egentliga gestalt och dyrkades under namnet Isis.[2] Har denna kogudinna utsträckt sin färd äfven till Norden?

Vi hafva redan i ett föregående häfte af Nordiska museets årsmeddelanden ej tvekat att besvara detta jakande,[3] och vi vilja här endast bifoga ännu några bestyrkande uppgifter.

Bland de nordiska gudinnorna finnes en med namnet Gefjun, hvilken ter drag, som antyda, att hon egentligen varit den samma som den ursprungliga vanagudinnan.[4] Liksom gifta kvinnor efter döden ansågos komma till Fröja, kommo de ogifta till Gefjuns boning. Om henne förtäljes, att hennes söner antogo tjurgestalt. Bland Fröjas många binamn anträffas ett, Gefn, som erinrar om Gefjun,

---

[1] Jfr W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 155 o. f.

[2] Egendomligt nog har Albrecht Dürer framstält en ko vid åsnans sida å sin etsning »Flykten till Egypten».

[3] Se förf:s anf. upps. *Brödets helgd* o. s. v. S. 21. — Jfr S. Nilsson: *Skandinaviska Nordens Ur-invånare*. B. 2. 2 uppl. Stockholm 1862—1864. S. 35, 36.

[4] Jfr N. M. Petersen: anf. arb., sid. 155, samt äfven P. A. Munch: *Norrøne Gude- og Helte-Sagn*. Ny Udg. Christiania 1880. S. 30. Anm.

hvilken enligt en mytanteckning var kulturbringaren Skölds maka och altså stammoder för Danmarks första konungaätt, likasom väl Gerd genom sitt giftermål med Frö (Yngve) var stammoder för Ynglingaätten.[1] Ett talande bevis för en under kogestalt dyrkad gudinnas förekomst i Norden är för öfrigt det, att än i denna dag skogsfrun eller huldran, huru bedårande fager hon än för öfrigt må vara, är behäftad med lytet att bära kosvans.[2]

Innan vi lämna undersökningen om lussikon, må till sist påpekas ett märkligt förhållande. I Sverge lekes än i dag en välbekant lek, som kallas *blindbock*, och som ursprungligen särskildt tillhört julen. Men denna lek heter i Tyskland *die blinde Kuh*, den blinda kon. Man märke, att Lucia, likasom — vare det i förbigående sagdt — enligt den färöiska visan äfven Staffan, hade sina ögon för någon tid utstungna, men sedan återbekom sin syn. Meningen med denna tillfälliga förlust af synsinnet är otvifvelaktigt, att den åsyftade eller bakomstående gudinnan under denna tid är mörkrets lifsfiendtliga makter underlägsen eller i deras våld. Ja, om vi få tro den gåtfulla försången till Vegtamskvädet, skiftar växtlighetsgudinnan under deras menliga inflytande icke endast skepnad utan äfven hug och blir dolsk och illasinnad som de.

Till och med den fornegyptiske ljusguden Horos (Her) var en tid blind och sökte sitt öga, hvilket sedan återstäldes honom;[3] och om Oden veta vi, att han haft sitt öga pantsatt hos underjordsherskaren.

Ett annat drag, äfven detta, så vidt vi funnit, helt tillfälligtvis antecknadt, hvilket styrker vår förmodan, att Lussi till sitt innersta väsen är en hednisk gudinna, är följande. En skildrare af lussihögtiden omtalar, huru »i Göteborg hörde till plägseden att alltid vid denna fest bjuda ett särskildt bakadt, egendomligt formadt bröd, som benämdes *döfvelskatt*».[4]

---

[1] Jfr sid. 7 i det föreg. om »hvita frun» och Venus. Märk ock *Lokasenna*, st. 32.

[2] Jfr om *Froalid* i J. E. Rietz: *Ordbok öfver svenska allmoge-språket*. D. 1. Lund 1867. S. 166 (under *Froa* och *Vafferda(g)en*). Därmed må samställas sid. 5, not 2 i det föregående af denna uppsats.

[3] Le Page Renouf: *Om Ägyptens fornreligion*. Öfvers. Upsala 1881. S. 78.

[4] —d: anf. upps. i *Nya Dagligt Allehanda*.

Vi hafva satts i tillfälle[1] att här meddela en afbildning af detta på lussimorgonen i senare tid till kaffedopp, men påtagligen fordom till ibetning i öl, använda bröd (bild 2).[2]

Katten var, såsom bekant, egnad Fröja, hvilken till och med bar binamnet katternas herskarinna (eigandi fressa). Det torde vara egentligen detta förhållande, som förorsakat, att nämda djur, särskildt då det är af svart färg, blifvit tillagdt häxor och trollkvinnor såsom följe: Fröja var nämligen sejdens och spådomskonstens gudinna. Ja, katten själf har fått sig tilldelad häxnatur. »Und die Katz' ist eine Hexe», anförtror i Heines Harzreise bärgbons lilla dotter den svärmande skalden. Samma åsikt återfinnes äfven i vårt land likasom i Norge[3] samt hos svenska befolkningen i Estland,[4] och vida kring världen anträffas den tron, att katten står i förbindelse med troll och andar samt stundom är hamn för någon dylik varelse. I hvarje fall bör han därför med omsorg och försiktighet behandlas, och för ladugården och stallet är hans trefnad af stor vikt. En svart katt bringar lycka i huset, säger man i Gironde,[5] och i Sverge likasom i Danmark[6] och Tyskland[7] är han den, som först bör inträda i det nya hemmet. Äfven för ogifta kvinnor är det nödigt att med honom lefva på god fot, och likasom hos oss säger man äfven i

2. Döfvelskatt.
Lussibröd från Göteborg.
1/4 af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.

---

1 Genom folklifsskildraren, med. doktor A. Bondeson.

2 Man erinre sig, hvad här sid. 15 anförts om lussibiten. Vid jul och bröllop har öl med ibetadt bröd flerstädes i vårt land förekommit såsom en fornärfd, betydelsefull traktering.

3 P. C. Asbjørnsen: *Norske Folke- og Huldre-Eventyr i Udvalg.* Kjøbenhavn 1879. S. 170 o. f.

4 C. Russwurm: *Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehstlands und auf Runö.* Reval 1855. D. 2. S. 199.

5 F. Daleau: *Notes pour servir à l'étude des traditions de la Gironde.* Bordeaux 1889. S. 31.

6 I. M. Thiele: *Den danske Almues overtroiske Meninger.* Kiøbenhavn 1860. S. 31.

7 E. H. Meyer: anf. arb. S. 209.

Tyskland om en brud, som har vackert väder på sin bröllopsdag, att hon väl plägat och skött katten.[1]

Är det menligt att vanvårda katten, är det naturligtvis ännu farligare att förgripa sig på hans lif. I Lausitz tros, att den, som gör sig skyldig att ihjälslå en katt, mister en ko;[2] i Estland förlorar »missdådaren» för alltid all lycka med hästar,[3] och i Sverge likasom äfven i Danmark[4] blir den bössa, med hvilken en katt skjutits, för alltid obrukbar för sitt ändamål. Det gifs endast ett dödssätt, genom hvilket en katt, utan skada för dödaren, kan aflifvas, nämligen dränkning. Katten hör nämligen necken och väl äfven sjörån till. I Danmark kastade mjölnarne en katt i kvarnen för att få lycka,[5] och den, som vill af necken lära dennes spelkonst, skall åt honom offra en svart katt; ja, i Helsingland kallas till och med vattnets gudomlighet *strömkatten*.[6] Ej sällan tillägger man likasom åt necken äfven åt katten en rent satanisk anstrykning, och uttrycken »fy katten» och »ta' mig katten» äro likasom »fy necken» och »ta' mig necken» hos oss lindrigare eder, hvilkas gröfre motsvarigheter här ej behöfva angifvas.[7]

Egendomligt nog anträffas hos elddyrkarne i Persien, de så kallade gebrerna, den åsikten, att katten liknar djäfvulen.[8] I folksagorna spelar, såsom bekant, katten mången gång en betydande rol genom öfvernaturliga egenskaper. I Pommern gick under jultiden en den svenska julbocken motsvarande utklädd mansperson omkring, väpnad med ett spö. Stundom red han på en bock. Denna skräckgestalt kallades *der Bullkater*, det är tjurkatten.[9]

---

[1] J. Grimm: anf. arb. S. 282.

[2] *Niederlausitzer Mittheilungen*. B. V. Guben 1897. S. 63.

[3] C. Russwurm: anf. arb. D. 2. S. 199.

[4] I. M. Thiele: anf. arb. S. 54.

[5] B. Olsen: anf. upps. Forts. i *Kulturhist. meddel. 1895—1896*. S. 61.

[6] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 2. Tillägget sid. XV. — S. M. Lampa: *Om folklig öfvertro*. Upsala 1896. S. 22.

[7] Det är att märka, att äfven necken uppträder under lussinatten. Mal någon då, bryter necken sönder hans kvarnhjulstock. G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 186. Jfr denna uppsats sid. 7 o. f.

[8] S. Hedin: *Konung Oscars Beskickning till Schahen af Persien år 1890*. Stockholm 1891. S. 431.

[9] E. M. Arndt: *Julfesten*. Öfvers. Fahlun 1820. S. 27. — W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 173, 174.

Zoologerna anse sig icke hafva lyckats så utforska något af våra vanliga däggande husdjurs härkomst som huskattens. Dennas ursprungliga hemland är Nubien och södra Egypten,[1] i hvilket senare land han hölls tam och helgades Isis' dotter, fruktsamhets- och barnbördsgudinnan Bubastis (Bast). Hos greker och romare synes han hafva varit rätt ovanlig ända till inemot vår tidräkning,[2] och till Norden kom han påtagligen ej förr än ganska långt fram i järnåldern.

Det torde icke hafva undgått läsarens uppmärksamhet, att katten, synnerligen om han bär den af häxorna utkorade färgen, är till sin hårbeklädnad påfallande elektrisk, till följd hvaraf vid smekning ett svagt knastrande ljud förnimmes från de genom denna gnidning framkallade gnistorna, som i mörker äfven blifva fullt synliga. Det är alldeles påtagligt, att detta fenomen för om naturlagarna okunniga människor förefallit i hög grad underbart och gjort katten mer än de flesta djur till en sinnebild af den första eldbringaren, hvilken väl först var blixtens gudomlighet, som öppnar molnet, så att dess välsignelse nedströmmar öfver landet, och för öfrigt äfven lika så väl till en bild af åskmolnet självt.

Hvad slutligen benämningen döfvelskatt å det ofvan omtalade lussibrödet[3] beträffar, är *döfvel* (djäfvul) tydligen tillagdt af kristne vedersakare, för hvilka sejdgudinnan Fröjas dyrkan, likasom vanareligionen i sin helhet, otvifvelaktigt och af giltiga skäl mer än annan hedendom var en »djäfvulens styggelse». »Tig du Fröja, du är en trollkvinna full af slemhet!» utbrister Loke i dikten om Ägers gästabud, och i sången om Hyndla utfar denna Lokes kvinliga motsvarighet och Fröjas underjordiska motbild i likartade anklagelser. Det låter dock samtidigt tänka sig, att »döfvel» här förmedlats af namnet Lucifer, hvilket man satt i samband med namnet Lucia.

I det föregående har omtalats en sägen från Värmland, att Lucia uppenbarat sig i ljusgestalt å ett skepp, från hvilket hon utdelat

---

[1] *Brehms Tierleben.* 3 Aufl. B. 1. Leipzig 1890. S. 424, 425.
[2] Han förekommer dock afbildad redan bland Mykene-fynden.
[3] Rörande sinnebildliga bröd se förf:s anf. upps. *Brödets helgd.*

närings- och vederkvickelsemedel. Båda dessa drag, så väl det att färdas å ett skepp som det att utdela upplifvande håfvor, tillhöra äfven hedniska gudinnor.

Vällustifrig
ror Odens hustru,
den sköna, på jordens skepp

heter det i Solsången,[1] och det förefaller af de egenskaper, som här tilläggas gudinnan, såsom om denna utsaga lika mycket afsåge Fröja som Frigg — för så vidt vi nu vid en folkloristisk-mytogonisk undersökning böra så mycket fästa oss vid sådana vanskligheter som mytologiska namn, hvilka för ett och samma gudomsväsen kunna vara snart sagdt oräkneliga. Antagandet, att äfven Fröja likasom Frigg haft ett skepp, stödes för öfrigt däraf, att ett sådant, Skidbladner, tillägges Frö,[2] hvilken står Fröja synnerligen nära. Äfven underjordsgudinnan har ett skepp: Naglfar. Skeppet synes således ursprungligen hafva varit ett vanagudarne eller den främste vanagudomligheten tillagdt attribut. Redan Tacitus[3] omtalar, att hos ett germanskt folk, sveverna, ett skepp, till formen liknande ett liburniskt sådant, varit helgadt såsom sinnebild åt en gudinna, hvilken han på grund häraf och icke osannolikt äfven af andra ej anförda skäl sammanställer med Isis, hvilken, vare det tillagdt, grekerna enligt Herodotos kallade Demeter. I det gamla Egypten brukades processionsbåtar, stundom med hjul under, vid flere gudomligheters dyrkan. I Grekland och Rom, dit mot slutet af den förkristliga tideräkningen Isisdyrkan infördes, plägade man, då sjöfarten på våren åter började, bringa ett skepp (navigium Isidis) åt Isis, om hvilken myten förtäljer, att hon, likasom Fröja irrande kring världen sökte Od, farande vida omkring sökte den förlorade Osiris. Det är tydligen detta romerska bruk, som föresväfvat den romerske historieskrifvaren, hvilken, om han varit i tillfälle att närmare lära känna den germanska gudinnan, sannolikt i henne

---

[1] *Edda.* På svenska af P. A. Gödecke. 2 uppl. Stockholm 1881. S. 131.
[2] Enligt *Ynglingasaga,* kap. 7, tillhörde det åter Oden.
[3] *Germania.* Cap. IX.

skulle hafva igenkänt den moder Jord (Terra mater) eller Nertus, det är Njärd, han annanstädes omnämner.[1] Huruvida denna upptäckt skulle föranledt honom att utesluta sammanställningen med Isis, må emellertid lämnas osagdt.

Om Njärds son Frö säger en gammal angelsachsisk dikt, att han, Ing, »var först hos östdanerne, tills han vände till baka öfver böljan, och vagnen följde honom». Då nu Frö enligt de nordiska myterna eger skeppet Skidbladner, hvilket ej endast likt molnen kan minskas eller förstoras, utan ock, likt dem, kan gå öfver vatten som land, har man förmodat, att vanakulten tillagt Frö ett skepp å hjul, och att det är på en dylik sinnebild den angelsachsiska dikten anspelar.[2] Kanske bör ej häller alldeles förbigås, att Njärds boning heter Noatun, skeppshemmet, samt äfven att hans maka heter Skade, hvilket namn väl får tolkas med dimman.[3]

Å en gent emot Scheldes mynning belägen ö hafva under åren 1647 till 1870 af hafsvågorna framspolats ur sanden mer än tjugu votivstenar helgade en gudinna Nehalennia, hvilken afbildas med ett skepp såsom attribut,[4] och vid Nors i Tisteds amt i Danmark hafva anträffats ej mindre än omkring ett hundra små votivbåtar af guldbleck, hvilka anses förskrifva sig från slutet af bronsåldern, men dock sannolikt äro att hänföra till samma kult. Ännu år 1133 blef hos de ripuariske frankerna ett skepp bygdt, hvilket af människor drogs å hjul först till Aachen och sedan till Maastricht, där det försågs med mast och segel för att sedan föras vidare från ort till ort i landet. Alla städer öppnade sina portar för detta landskepp (terrea navis), och det mottogs med jubel och dans.[5] Ett i Ulm 1530 af rådet utfärdadt påbud förbjuder kringfarande med dylika skepp vid straff af en gulden.[6] Ännu långt senare har dock detta

---

[1] Anf. arb. Cap. XL.

[2] P. A. Munch: anf. arb. S. 19.

[3] Jfr svenska landsmål: *skadda*, *skådda* o. s. v., dimma, töcken; fornhögtyska: *scato*, moln, skugga; tyska: *schatten;* engelska: *shadow*.

[4] F. Kauffmann: *Deutsche Mythologie*. 2 Aufl. Leipzig 1898. S. 106.

[5] Jfr Tacitus skildring af Nertus-tåget: »Læti tunc dies, festa loca, quæcumque adventu hospitioque dignatur.»

[6] J. Grimm: anf. arb. S. 237—242.

landskepp gått igen vid karnevalsartade vårfester, och man finner till och med bland förslagen till förklaring öfver ordet karneval, att detta skulle härleda sig från ett dylikt hjulskepp: en *carrus navalis*.

Påtagligen är det samma skepp, som på ett helt annat håll, nämligen hos lapparne, förekom under julen. Dessa, hvilka i en forntid öfvertagit ej obetydligt af så väl nordiskt språk som äfven religion, hade ännu vid slutet af 1600-talet för sed att juldagen å ett träd utsätta ett litet näfverskepp fyldt med mat åt julfolket, som de förmenade då färdas fram genom luften.[1] Vi återfinna här således jämte skeppet, fyldt med mat, äfven motsvarigheter till det förut från Norge omtalade offret vid ett träd åt den frambrusande jolareiden,[2] hvilken i Tyskland kallas das wütende Heer eller die wilde Jagd, och som där ledes af den gudinna, hvilken än kallas Diana, än Holda, än Herodias, hon, som äfven anför häxornas tåg. Fröja delade ju de fallne med Oden — hvilken ock samställes med Holda såsom den vilda jaktens ledare — på samma gång som hon var sejdkonstens gudinna.

Vi böra kanske ej så hastigt förbigå det egendomliga offret på luciaaftonen till bo- eller vätteträdet. Likasom den nordiska mytologien tänkte sig den första lifnärerskan såsom en ko, från hvilkens jufver lifsformerna drucko sin näring, förestälde hon sig ock de kosmiska näringskrafterna såsom ett träd, från hvars löfverk, molnen, lifvande safter neddroppade till jorden. Med sina rötter sträckte sig detta träd till underjordens lifskällor, och i dess topp betade den mjödmjölkande geten Heidrun[3] vid sidan af den underbara hjorten Eiktyrner.[4] Från ett eller tvänne träd härstamma ock enligt så väl fornarisk som fornnordisk åskådning det första människoparet. I Orienten förekommo träd i en mycket långt aflägsen tid icke endast såsom motbilder till det mytiska lifsträdet,

---

[1] G. von Düben: *Om Lappland och Lapparne*. Stockholm 1873. S. 220. (Efter S. Rehn.)

[2] Jfr sid. 13.

[3] Jfr sid. 21.

[4] Man erinre sig, att hjorthornet blef Frös vapen.

utan ock såsom sinnebilder af lifsgudinnan, ett förhållande, hvaraf vi i de så kallade klassiska folkens sägner om trädgudinnor, dryader, troligen hafva ett något förbleknadt minne. Redan från 13:de århundradet före vår tidräkning finnes å en egyptisk grafsten en målning, som framställer, huru den aflidnes själ från den med öfre hälften af sin kropp ur en sykomor[1] framträdande lifsgudinnan erhåller lifvets vatten (se bild 3, sid. 38).[2] Hos västsemiterna synes Astarte hafva dyrkats i gestalt af träd,[3] och hos hellenerna framställdes de älsta bilderna af Artemis och Demeter på ett den nyss skildrade fornegyptiska gudinnegestalten liknande sätt, nämligen såsom trädgudinnor.[4] Betraktades månne träd- och lifsgudinnan en gång såsom människors och gudars urmoder?[5] Äfven kon (urkon) är ju, såsom vi sett, hennes sinnebild.

Hvad beträffar det i den värmländska sägnen omtalade utdelandet af håfvor, hvilken handling äfven för öfrigt är utmärkande för lussibruden, är detta för en närings- och lifsgudinna, vare sig nu denna representerar jorden, molnen eller någon annan naturföreteelse, en gärning så öfverensstämmande med hennes väsen, att hon ej tarfvar vidare förklaring. Idun och Frigg-Fulla utdela lifsäpplen; Isis, Ceres och Demeter skänka folken äring; Fortuna utsår välsignelse ur sitt ymnighetshorn; om den indiska Bhavani förtäljes, att hon en gång för att häfva en hungersnöd, som hemsökte folken, lät ur sin kropp framkomma allahanda frukter;[6] och om den grekiska jordgudinnan Gaia förmäler en myt, att ur hennes sköte uppspirat det träd, som bar de underbara hesperiska äpplena.

Men det är allra minst för den på en ursprunglig ståndpunkt stående människan kännetecknande att vilja betrakta sig såsom på

---

[1] Likasom hos hinduerna *Ficus religiosa* var hos fornegypterna *Ficus sycomorus* sinnebild af det mytiska lifsträdet.

[2] Jfr Le Page Renouf: anf. arb. S. 95.

[3] Jfr *2 Konunga-boken* 16: 4; 18: 4; 21: 7; 23: 6 samt *2 Krönike-boken* 14: 3; 34: 4—7, m. fl.

[4] M. Collignon: *Mythologie figurée de la Grèce.* Paris 1885. S. 10.

[5] Jfr förf:s uppsats: *Om smöjning och därmed befryndade bruk*, sid. 41—43, i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1891 och 1892.* Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1894.

[6] A. E. Wollheim da Fonseca: anf. arb. S. 85.

något sätt oafhängig af naturen. Naturens fruktsamhetsgudinna blir därför också människornas, den gudinna, som närer lifsfröna i naturen, är ock den, som underhåller och utvecklar lifsgnistan hos människan, ja, som vid porten till en kommande tillvaro räcker henne lifsförnyelsens gudadryck.

Som vi redan (sid. 11 o. f.) omtalat, åkallas Lucia af mör såsom kärleksgudinna, men hon är i de katolska länderna ock ett helgon för gifta kvinnor och anropas vid barnsbörd. Man har af denna anledning sammanstält Lucia med Lucina, under hvilket namn hos romarne så väl Juno som äfven Diana vid berörda tillfällen åkallades. Vare sig nu man tolkar Lucina med »den till ljuset bringande» eller »den ljus bringande», hafva vi otvifvelaktigt full rätt att jämte detta ord ställa namnet Lucia i jämförelse med ordet Lucifera, den ljusbringande, hvilket binamn af romarne tillades Diana och hos grekerna under formen Dadukos, det är fackelbärerskan, tilldelades Artemis. Men facklan tillades äfven Ceres och Demeter. Det är ock just i dessa gudinnor, i Diana och Ceres, på grekiska Artemis och Demeter, som gamle författare, hvilka omtalat nordisk hednatro, vid sidan af Venus velat igenkänna den förnämsta kvinliga gudomligheten hos våra förfäder, hon, som framför andra nämdes dis, disa eller vana-dis. Sålunda yttrar Olaus Magnus[1], att de tempel man i Norden hade för kvinliga gudomligheter voro helgade Diana och Ceres samt de tre ödesgudinnorna. Framför alt är det dock Diana, som de återfunnit i julens gudinna. Så t. ex. anföres hos J. Grimm[2] en utsaga af en dominikanermunk från början af 1400-talet, hvari omtalas, huru under de tolf julnätterna en gudinna, som några kalla Diana, med sitt följe färdas omkring. Det vill synas, som om tidigare germanske författare varit mer böjda att förena den nordisk-germanska gudinnan med Venus — i en angelsachsisk predikan från 800- eller 700-talet nämnes »den skamlösa gudinna, som kallas Venus och på danska Frycg»[3] — men som om man

[1] *Historia de gentibus septentrionalibus.* Romæ MDLV. Lib. III. Cap. X.
[2] Anf. arb. S. 885.
[3] P. A. Munch: anf. arb. S. 29.

senare alt mer, om ock ej utslutande, härtill utkorat Diana. Det är ock detta namn man redan långt till baka i medeltiden tillade den gudinna, som anförde de osaliga andarnas tåg, den vilda jakten, norrmännens oskereid eller jolareid.

Den under Lucias dräkt dolda gudinnan står Diana nära. Lucias fest har också, såsom sid. 6 omtalats, till runstafstecken bland annat ett bloss eller en fackla, och lussibruden har i Västergötland företrädts af blossbärare, medan hon själf där såsom annanstädes burit ljuskronan på sitt hufvud. Tolkas åter runstafvens fackeltecken såsom en lyssticka eller *pärta*, finna vi här rent af en teckenskrift — en »rebus» — för den germanska gudinnan Perchta, Perta, Bärta.[1] Lucia är således också hon, om någon, en Lucifera, hvilket Dianas binamn å nyo återför tanken till den upproriske och fallne ängeln, den störtade titanen,[2] som blef fursten i underjords- och dödsgudinnan Hels boning. Såsom vi i det föregående påvisat, ställes Lucia ock dels vid sidan af Adams älste son, den förste åkermannen, Kain, dels äfven vid sidan af människornas stamfader, Adam själf. Märkligt är, att inom den helleniska mytologien den förste eldbringaren, titanen Prometeus, framställes såsom människornas upphof eller skapare,[3] likasom åter i de fornhinduiska religionsurkunderna den förste eld- och äfven odlingsbringaren Jama, hvilken sammanfaller med Manu och morgonstjärneguden Sukras fader Bhrigu, är på en gång människornas stamfader och dödsrikets herskare. Han var det ock, förmodligen jämte systern Jami, som ledde de dödas tåg, då dessa vid midten af den indiska regntiden — dessa orters vinter och mörkaste tid — lämnade sitt rike för att under denna så kallade fritid sittande å det omkring offret utbredda gräset (jämför julhalmen) taga del af de håfvor, som på jorden ännu lefvande fränder då bragte dem.[4]

---

[1] Jfr. sid. 7.

[2] Jfr sid. 4 o. f.

[3] Vid hans sida stod därvid enligt en myt Pallas, hvilken med i en skål från Olympen hemtad nektar ingöt lif i titanens skapelse.

[4] Jfr E. Hardy: *Indische Religionsgeschichte.* Leipzig 1898. S. 27. — A. Z. Collin: *Om och ur Rig-veda.* II. Stockholm 1878. S. 5—9.

Ett annat namn, redan strax i början af det andra årtusendet tillagdt den vilda jaktens ledarinna, är Herodias, hvilken än i öfverensstämmelse med Matteus- och Markusevangelierna framställdes såsom Herodes gemål, än åter, och oftast, såsom hans dotter. Såsom Herodes dotter kallades den vilda jaktens ledarinna däremot i Italien Befana, bildadt af epifania (grekiska ἐπιφάνεια), det katolska namnet på trettondagjul.[1] En egendomlig sägen är tilllagd denna biblisk-mytiska gestalt. Det förtäljes nämligen, att hon, intagen af obesvarad kärlek till Johannes, som kallas föreløparen, vill kyssa hans hufvud, hvilket hon bär på ett fat, men att detta flyr oupphörligt undan henne.[2] Ehuru sistanförda drag torde synas endast aflägset beröra vårt ämne, har det dock ett visst intresse. Det är nämligen att märka, att den vägbanande profeten, som om sig själf yttrade: »Honom (Jesus) bör växa till, men mig bör förminskas», var att förlikna vid den för solen slocknande morgonstjärnan. Här må ock påpekas, att i den engelska i början af 1400-talet upptecknade staffansvisan likasom äfven i danska och en del svenska staffanssånger Staffan sammanställes med Herodes såsom dennes hofsven. Den forna hedniska julgudinnan och den till helgonet Staffan omgestaltade hedniske julguden mötas således äfven här vid den kristendomsfiendtlige konungens hof.

Sammanfatta vi nu de slutsatser, till hvilka vi vid vår undersökning kommit, blifva dessa följande. Helgonet Lucia har inom katolska länder sedan långt till baka åtnjutit ett anseende, som på intet sätt kan förklaras af den om henne danade jämförelsevis rätt obetydliga och högst apokryfiska legenden. Hennes fest, hvilken ansågs såsom en ärings- och årsskifteshögtid, bar en gång, för så vidt man får sluta af efterlefvande folkseder, flere märkliga drag af ett kynne, som, helt okyrkligt, hänvisar på hednisk härkomst.

[1] Jfr sid. 17 om epifania = Perchtenabend.
[2] J. Grimm: anf. arb. S. 260 o. f.

En nattoffermåltid, vid hvilken förtärdes fläsk[1] och öl, hölls till hennes ära, och bål tändes på hennes högtidsdag. Lucia själf framstår enligt nordisk folkuppfattning såsom en välgörande, jungfrulig kärleksgudinna, som ljusomstrålad och hvitklädd vid årets mörkaste tidpunkt uppenbarar sig, därvid ur en skål utdelande en lifvande dryck. Kon, geten och katten äro henne helgade, och ett skepp synes hafva tillagts henne såsom attribut eller sinnebild. Offer till henne utgötos vid träd. Hon var hustru åt människornas urfader, den förste åkermannen, hvilken en fornuppfattning synes hafva tänkt sig såsom de underjordiska väsendenas herskare och må hända äfven såsom morgonstjärnans gudom; hon var herskarinna öfver underjorden och dennas väsen samt öfver sejdkonstens prästinnor; hon var, ehuru jungfru, de personifierade naturkrafternas, alfers och vättars, moder, och hon torde af förkristlig åskådning hafva under annat namn betraktats såsom allmodern själf.

Man kan, såsom vi ock upprepade gånger i det föregående påvisat, ej undgå att återfinna dessa egenskaper hos flere de gamla kulturfolkens gudinnor. Vi hafva anträffat ett eller annat likhetsdrag redan hos Venus och Juno, men vi finna dem mer och mer märkliga och samlade hos *en* person, i den mån vi nalkas Orienten. Redan hos Diana-Artemis, särskildt i dennas asiatiska gestalt såsom allnärerskan (Polymamma), blir väsenslikheten vida större, och det samma gäller den i Hellas ursprungligen pelasgiska Demeter. I Egypten te de till sitt väsen otvifvelaktigt nära sammanfallande Isis, Hator, Bubastis sällsamma beröringspunkter med den vid Nordens vintersolstånd dyrkade gudinnan, och stanna vi slutligen på semitisk mark, synes det, som om vi i den semitiska Astarte, särskildt i den skepnad hon under egyptiskt inflytande hos fenikerna och kartagerna iklädde sig, rent af möta urgestalten för den germanska lifsdrycksbringerskan.

Vi finna nämligen, att den semitiska kärleks-, krigs- och odlingsgudinnan dyrkats i trädgestalt; att kon varit henne helgad och efter egyptiskt föredöme sannolikt äfven katten eller åtminstone

[1] Jfr utom i det föregående anförda källskrifter T. G. Rudbeck: *Femtiofyra minnen från en femtiofyra-årig lefnad.* Stockholm 1864. S. 123.

något till kattsläktet hörande djur; att hon afbildas å fenikisk-kartagiska minnesmärken med halfmånens skepp[1] och en däri liggande stjärna eller ock med ett klot (solen?) i ett halfmånformigt eller båtlikt kärl såsom attribut. Planeten Venus tillhörde henne, och de semitiska kvinnorna bragte henne bröd såsom offer.[2] Hennes älskling är Tammuz (Adonis), växtlighetens gud.

Särskildt för vårt ämne upplysande är en myt om Istar-Astarte, hvaraf vi finna ett eko i sagorna om så väl Afrodite och Adonis, Isis och Osiris samt Demeter och Kore (Ceres och Proserpina) som äfven i myten om Fröja och Od. Antydda semitiska gudasaga, hvilken anträffats bland episka sånger, som Sardanapal lät afskrifva efter kaldeiska original från 17:de århundradet före vår tideräkning, förtäljer enligt Lenormant följande. Lifvets son Duzi (Tammuz-Adonis), Istars make eller enligt annan text hennes son, är död. Istar nedstiger då för att åt sin älskling hemta lifvets vatten, ledsagad af underjordens väktare, till jordherskarinnans boning, men hon blir där kvarhållen, sedan hon förut under vägen beröfvats sin dräkt och sina smycken. Då upphör i naturen all alstring. Gudarne befalla därför, att Istar skall frigifvas, och hon träder åter genom underjordens sju portar, vid hvilka hon får till baka sin skrud, upp i ljuset medförande lifsvattnet, hvilket hon stänker på Duzi, som härigenom väckes till lif.[3]

Det är tydligt, att anförda tilldragelse ansetts tima vid årets ofruktbaraste tid, hvilken i här ifrågavarande länder inträffade under den torraste och hetaste årstiden. I Norden blef det däremot under den mörkaste tiden på vintern, som man ansåg naturens lifskraft domnad eller död, den tid då, för att använda fornskaldens ord, växtalferna och dvärgarne domna; då Fenrers föda, snön, faller trött öfver Rinds, den frusna jordens, fält; då helhästen(?) ofta fäller

[1] Under senare medeltiden afbildades den heliga jungfrun med barnet farande å himmelen i halfmånens skepp. Se t. ex. A. SCHULTZ: *Deutsches Leben im XIV. und XV. Jahrhundert.* 2 Halfband. Wien 1892. Fig. 450.

Halfmånen med stjärnan blef ett under äldre medeltiden ofta äfven inom kristenheten användt tecken.

[2] *Jeremia* 7: 18.

[3] W. MANNHARDT: anf. arb. D. 2. S. 275. — Jfr ock E. TEGNÉR: anf. arb. S. 112.

människor; då tanken är en tung och omtöcknad Dains dröm och alla väsens vishet är dold i Mimers underjordiska brunn.[1] Det är ock vid detta mörkrets och köldens öfverhandtagande, vid »skymningarnas skymning», som Fröja besöker den visa valan Hyndla (Heid-Angrboda) för att erhålla lifsmjöd åt »galten» sin.[2] Det är då, som föryngringsgudinnan Idun, nedsjunken från Yggdrasils krona, dväljes hos gudinnan Natt i Mimers vid trädets rötter belägna boning. Det är då, som enligt mytframställningen ej endast Idun utan äfven Fröja, »Ods mö», är gifven i jättevåld,[3] hvarifrån hon dock, då utan hennes bistånd till och med själfva gudarne skulle gå under, snart befrias af den bland desse, som besitter det härför nödiga vapnet.

Är icke den från gård till gård vandrande lussibruden (ljusbringarens brud?) månne en gengångerska af den hedniska gudinnan, som befriad vändt till baka till den öfre världen för att åter utdela lifsförnyelsens näringsämne? Förtälja ej till och med våra fornhäfder om, huru lifsgudens gemål uppträdt i mänsklig gestalt, i det att Frös prästinna på samma gång var gudens maka?[4] Äro vi för djärfva, om vi påstå, att en folksägens, folkseds eller folktros egentliga ålder lika litet är beroende af den tid, då den samma upptecknas, som ett fornredskaps af den tid, då det samma uppgräfves ur jorden?

Hela Europas materiela odling hänvisar så hvad beträffar åkerbruk som användning af metaller till Orienten såsom det område, hvarifrån den samma spridts inåt vår världsdel. Hvarför skulle då icke äfven inom den forntida andliga odlingen ett inflytande från samma håll förspörjas? Skulle det vara omöjligt, att den vanakult, som kristendomen här i Norden hade att bekämpa, till sitt innersta väsen var den samma som, eller kanske hällre genom åldrig förbindelse mycket nära befryndad med den västsemitiska Astartedyrkan, mot hvilken de ebreiska reformatorerna många århundraden förut inom sitt land ifrat? Visst är, att, kan äfven en historisk förvandtskap mellan dessa båda religionsformer ej påvisas, den psykiska

---

[1] *Forspallsljód.*
[2] *Hyndluljód.* Jfr sid. 21.
[3] *Völuspá* st. 29. — *Bragaroedur.*
[4] *Fornmannasögur.* B. 2. Kaupmannahøfn 1826. S. 73—77.

släktskapen dock är så genomgripande, att de ömsesidigt förklara hvar andra. Ja, denna inre frändskap är så stor, att den samma till och med tager sig uttryck i yttre drag. Hvem kan undgå att mellan den babyloniska Istar, som bär kärlet med lifsvattnet, den kartagiska Astarte, som framför sig i ett halfmån- eller båtformigt kärl håller solens kula (?), den tyska sägnens Herodias, som på ett fat bär Johannes döparens hufvud, och Lucia, som antingen bär den med mjöd eller flammande glögg fylda bålen eller sina ögon[1] på ett fat eller ock den skålformiga brinnande lampan, finna en viss, om ock gåtfull äfven yttre öfverensstämmelse?

Emellertid äro vi för vår del böjda att i anförda likheter se mer än en blott psykisk släktskap, och vi drista tro, att på fornforskningens område flere stöd för denna vår åsikt kunna framletas, likasom nog äfven inom de nordiska myterna och folksederna, därest dessa i detta syfte närmare skärskådas.

De begå helt visst ett stort misstag, som anse, att våra förfäders hednatro, sådan denna i våra fornhäfder framställes, ej redan i en mycket aflägsen tid genomgått utvecklingsskeden, därvid upptagande främmande beståndsdelar, hvilka med anpassning så väl efter natur- och språkförhållanden som efter förut rådande föreställningar måst så att säga acklimatiseras och därvid småningom ändrat gestalt. Likasom andra mer utvecklade folks religionsurkunder liknar äfven den nordiska mytologien sammanfattad en palimpsest — icke *en* utan flere gånger omskrifven, men som dock här och där har en eller annan sats, ett eller annat ord kvar af äldre texter, där sådana utan att för mycket förrycka sammanhanget kunnat förblifva outplånade.

Hvad angår begreppet om uppkomsten af våra förfäders likasom för öfrigt äfven andra hedniska folks naturmyter, torde man vidare ej så sällan begå ett annat, ej mindre misstag, då man antager, att uteslutande ett enda visst naturföremål eller naturfenomen alltid och oföränderligen hos hvarje folk förbundits med och personliggjorts i en viss gudomlighet eller åskådliggjorts i en viss sinnebild. Förhållandet torde nämligen vara, att i detta hän-

[1] Jfr *Völuspá*, st. 24, — samt äfven *Forspallsljód*, st. 5.

seende flere uppfattningar efterträdt hvar andra eller kanske till och med funnits samtidigt jämte hvar andra. Vid danandet af naturmyterna är det personliga gudomsbegreppet otvifvelaktigt det ursprungliga, det till grund liggande. Naturmänniskan kunde på sin ståndpunkt omöjligt fatta naturföreteelserna, framför alt naturens alstringsprodukter, annat än såsom verk af en eller flere för henne dolda personligheter. Snart nog framstodo bland dessa före de öfriga tvänne personliggjorda principer: en lifväckande, aflande och en närande, ammande — en manlig och en kvinlig. Först senare instälde sig krafvet att bland naturens företeelser finna, hvar dessa gudomligheter dvaldes, och därvid gjorde sig otvifvelaktigt under skilda naturförhållanden och vid olika utvecklingsstadier skiljaktiga meningar gällande. Den lifgifvande guden kunde förläggas till himmelen, blixten, solen o. s. v., den närande gudinnan till jorden, molnet, den enligt folktron lifsdagg gifvande månen eller morgongryningen o. s. v.; ja, där språkförhållandena såsom t. ex. hos germaner och nordbor gåfvo det vid handen, otvifvelaktigt äfven till solen. Ännu i dag fortlefver på sätt och vis denna gudinna i tanke, tal och skrift, ehuru de flesta torde vara helt omedvetna därom. Hon kallas nu Naturen.

Bild 3 (se nedan) framställer efter egyptisk förebild från 1200-talet f. K., huru den döde af lifsgudinnan annammar lifvets dryck. Se denna uppsats sid. 30 o. f.

Efter: *Tenth annual report of the Bureau of ethnology to the secretary of the Smithsonian institution 1888—89.* Washington 1893. Fig. 1001.

EDVARD HAMMARSTEDT.

2.

Om lapparnes sätt att hälsa.

Bland de många egendomligheter i lif och sedvänjor, som man finner hos lapparne, intager deras sätt att hälsa på hvar andra ett icke alldeles oviktigt rum. Numera har visserligen en stor del af deras egendomligheter i detta afseende försvunnit så godt som i alla trakter, men ännu kan likväl en uppmärksam iakttagare göra ganska intressanta observationer rörande hälsningsättet äfven bland de mest civiliserade af de nomadiserande lapparne.

För närvarande hälsa lapparne vanligen genom att taga hvar andra i hand och på samma gång uttala någon hälsningsformel. I de sydligaste lapptrakterna (i Härjedalen och Jämtland) lyder denna hälsning (ungefär) *buårek* eller *buärak;* någon enda gång höres ett *buŏrest*. Från Vilhelmina socken i Åsele lappmark har jag fått den uppgiften, att man säger *buäreik*, endast då man hälsar flyktigt och utan handslag, men *buörest* eller *buörē ˈbiejjē*, då man hälsar »riktigt», d. v. s. då man på samma gång tar i hand. Lindahls och Öhrlings *Lexicon lapponicum*, Stockholm 1780, hvilket omfattar det sydlapska skriftspråket, har formerna *puoraik* och *puorest*. I Arjeplog, Pite lappmark, begagnas enligt Halász: *Pite lappmarki szótár és nyelvtan*, Budapest 1896, endast *puoraik* som hälsning vid ankomst, under det att *puorist*, *pūrist* eller *viesū p.* betyder »farväl»; denna uppgift torde dock säkerligen bero på något missförstånd, i det att väl endast *viesū puorist* kan betyda »farväl», jfr också uppgifterna hos Læstadius (nedan) från samma trakt. I Lule lapp-

mark begagnas i allmänhet *puöris* (eller *puöris puöris*), äfven *puörrē peivē*, någon gång *puörāik*. I norska Finmarken heter det *burist* (eller *burist burist*) eller *buörre bæivve*, äfven *dærvvan* (eller *dærvvan dærvvan*), hvarpå ofta svaras *Ibmel adde* (= Gud är den, som gifver; eller möjligen = Gud gifve!) En annan hälsning är *rafhe vissuī* (= frid i huset!), hvilken användes, då man inträder i en stuga. I Enare säger man *puöre pæive*, hvarpå svaras *Ibmel addelus* (= Gud gifve!), jfr Lönnrot: *Über den Enare-lappischen Dialekt*, i *Acta Soc. Scient. Fenn.* IV, Helsingfors 1855, sid. 196. På Kolahalfön slutligen begagnas i Ter-dialekten *tīrn jālak* (= du lefver frisk), i Kildin *tīrv tonn* (= frisk du!, hell dig!), i Notozero *tierv*.

Betydelsen af det ofvannämda *buārek*, *buārak*, *buāreik*, *puoraik*, *puörāik* är icke fullt tydlig; möjligen kan uttrycket ha uppkommit genom någon sammandragning af *puörrē aikē*, »god tid». Ordet *buōrest*, *buörest*, *puorest*, *puorist*, *pūrist*, *puöris*, *burist* är ett adverb och betyder egentligen »väl, bra»; i vissa dialekter har denna betydelse ännu bibehållit sig, men i allmänhet har den dock undanträngts af betydelsen »god dag». Hälsningsformeln *buörē biejjē*, *puörrē peivē*, *buörre bæivve*, *puöre pæive* betyder det samma som det svenska och norska »god dag!»; mycket möjligt är väl också, att denna formel uppstått genom skandinavisk inverkan. På samma sätt öfversättas också rätt ofta uttrycken »god morgon!» och »god afton!» till lapska; sålunda t. ex. i lulelapskan *puörrē itiet* och *puörrē iehkēt*. Hälsningsformeln *dærvvan*, *tīrn*, *tīrv*, *tierv* slutligen hör till sammans med adjektivet *dærvas*, »frisk». Då denna formel endast användes i trakter, där det finska språket i nyare tider utöfvat stort inflytande på lapskan, torde man kunna med visshet antaga, att den är ett lån från den finska hälsningsformeln *terve*. På samma sätt är svarsformeln *Ibmel addelus* (och eventuelt *I. adde*) en ren öfversättning af det finska *Jumal' antakoon*, »Gud gifve!».

Såsom nyss påpekades, hälsa lapparne för närvarande vanligen genom att taga i hand och samtidigt uttala någon hälsningsformel. Om de skola hälsa på någon herreman, göra de också ett försök att lyfta på mössan, åtminstone inom de svenska lappmarkerna. Mera än ett försök blir det dock knappast, hvilket likväl ingalunda beror

på medveten ohöflighet, utan väl mest på svårigheten att manövrera den mjuka och skärmlösa hufvudbonaden. Kvinnorna taga för öfrigt aldrig af sig mössan, annat än då de skola tvätta eller kamma sig. Bugningar och nigningar äro också rätt ovanliga bland de svenska lapparne.

I forna dagar fann man emellertid bland lapparne äfven helt andra sätt att hälsa än det allmänmänskliga sättet att taga hvar andra i hand. Ännu kan man visserligen här och där finna spår af dylika gamla hälsningsmetoder, men i allmänhet måste man genomsöka literaturen för att finna noggrannare upplysningar om dem. De uppgifter jag i denna fråga funnit i literaturen om lapparne, sammanställer jag här i geografisk ordning (från söder till norr) och meddelar på samma gång ett par egna iakttagelser.

Från Pite och Lule lappmarker skildrar PETRUS LÆSTADIUS lapparnes hälsning på följande sätt:[1] »Helsningen sker, Lappar imellan, med näsan. Strax man kommer, så säger man: *Puorist!* (Väl! Goddag!); sedan träder man närmare till hvarandra och sätter ihop nästibbarna samt säger dervid ännu en gång med långsammare och uttrycksfullare ton: *Puorist!* Detta kallas helsa med näsan, *kyssas med näsan*, ett talesätt, lika allmänt i Lapskan, som *kyssa på hand* eller på mun i Svenskan. På en Svensk helsar Lappen endast med handslag, kanske ock bland Lappar på någon, som han icke alls känner.» HOGGUÉR, som en gång ledsagade LÆSTADIUS till lapparne i Arjeplog, skildrar hälsningen på ett något annorlunda sätt:[2] »Das Wort *puorist* heisst: sei mir gegrüsst; indem die Lappen es aussprechen, reichen sie sich einander die Hand, wiederholen diese Grüssung und legen Nase an Nase, endlich rufen sie es zum dritten Male laut aus, indem sie die Nasenspitzen schnell an einander reiben; dies ist die zärtlichste, in Lappland übliche Liebkosung.»

HÖGSTRÖM ger en noggrann beskrifning på lulelapparnes sätt att hälsa:[3] »Handtagande är så hos dem, som det hos oss warit, almänt

[1] P. LÆSTADIUS: *Journal för första året af hans tjenstgöring såsom missionaire i Lappmarken.* Stockholm 1831. S. 392. Jfr också sid. 463 och II, sid. 18, Stockholm 1833.
[2] HOGGUÉR: *Reise nach Lappland und dem nördlichen Schweden.* Berlin 1841. S. 143.
[3] HÖGSTRÖM: *Beskrifning Öfwer de til Sweriges Krona lydande Lapmarker.* Stockholm 1747. S. 150 o. f.

i bruk: hwarwid de wid hälsningar altid bruka det ordet *buerist* eller *puorest*, hwilket betyder så mycket som salve eller hell, säll. Det en del i somlige Lapmarker begynt bruka *pure peiwe* (god dag), *pur' iddet* (god morgon), *pur' ecked* (god afton), *Jubmel waddus* (Gud gifwe), etc. sådant hafwa de lärdt antingen af oss eller Finnarna. Ty deras rätta hälsnings formul i alla Lapmarker både norr och söder är det omtalte *puorest*. — — — At kyssa hwarandra, besynnerligen wid hälsningar, lärer ej wara hos Lapparna något nytt maner det de lärdt af andra, utan gammalt och nationält, emedan det ej allenast brukas öfwer alt, utan är ock til wissa omständigheter åtskilligt ifrån andra folks sätt och bruk i dy mål. Ty, som de eljest wid sina anors och slägtliniers i akttagande äro mycket noga, så hafwa de ej allenast, som ock förr är nämt, på hwar slägt et besynnerligit namn, utan ock emot hwar och en, en besynnerlig ärebewisning, efter som de äro längre eller närmare skilda. Då altså twänne råkas, som äro kötslige Syskon, så kyssa de hwarandra på munnen. Längre ifrån, som twänne Syskonebarn, på kindbenet. Men längre i slägten sätter den ena sin näsa emot den andras: warandes ock somligstädes i akt tagit, at de göra någon skildnad då skyldskapen är på fäderne och möderne, i det de lämpa sig mer antingen åt högra eller wänstra sidan, o. s. w.»

Äfven LINNÉ omtalar näskyssen såsom förekommande bland lulelapparne, då släktingar hälsa på hvar andra.[1] J. ENGSTRÖM såg likaledes lulelappar sätta »nästibbarne emot hvarandra, med det vanliga *puorist!*»[2] Numera torde näskyssen ha kommit fullständigt ur bruk i dessa trakter; att man likväl ännu vet, hur den utföres, visas däraf, att jag själf där hört lapska mödrar på skämt säga till sina barn *vattsēh, vattēh njunjēu!* (gå och gif näsan!), hvilken uppmaning dock förblifvit utan verkan.

Som ett tecken på djup underdånighet tog en lulelapp »af mössan, neg, lutade ned hufvudet, och darrade med händren mot bröstet, mumlade litet med munnen, liksom af största veneration, viljat dånat», såsom det berättas af LINNÉ, *Ungdomsskrifter*, II, sid. 127.

[1] CARL VON LINNÉS *Ungdomsskrifter*. II. Stockholm 1889. S. 112.
[2] J. ENGSTRÖM: *Resa genom Norrland och Lappland*. II. Stockholm 1834. S. 55.

De læstadianska lapparne i Gellivare hälsa vanligen på hvar andra på så sätt, att den ene lägger sin högra hand på eller på baksidan af den andres vänstra axel eller öfverarm, hvilket af den andre besvaras på motsvarande sätt med den vänstra handen. På samma gång uttalas någon hälsningsformel. Resultatet blir sålunda ett slags half eller så att säga ensidig omfamning, vid hvilken den enes vänstra och den andres högra arm icke deltaga. Denna hälsning begagnas äfven af de læstadianska tornefinnarne. Till sitt ursprung är den kanske lapsk, åtminstone påminner den rätt mycket om det slags omfamning, som förekommer bland lapparne i norska Finmarken (jfr nedan). Enligt DÜBEN[1] brukar man i Gellivare och Torne lappmark till hälsning taga hvar andra om lifvet med högra armen på samma sätt som i norska Finmarken; åtminstone för Gellivares vidkommande torde dock detta bero på något missförstånd (DÜBEN hade icke själf besökt dessa trakter).

Äfven från Torne lappmark omtalas näskyssen af SCHEFFERUS efter JOHANNES TORNÆUS: »Han hælsar med næsan moot næsan, och mun emoot mun, elliest tycke the intet hafvva hælsat.»[2]

REGNARD beskrifver ett annat slags hälsning från denna trakt: »Nous y rencontrâmes deux Lapons, que nous saluâmes en leur donnant la main, et leur disant, *Pourist*, qui est la salutation lapone, qui veut dire *bien venu*. Ces pauvres gens nous saluèrent de même, et nous rendirent le salut par le mot de *Pourist oni*, *soyez bien venu aussi*. Ils accompagnèrent ces mots de leur révérence ordinaire, qu'ils font à la mode des Moscovites, en fléchissant les deux genoux.»[3]

Från norska Finmarken finnas många uppgifter om lapparnes sätt att hälsa.

PETER DASS omtalar, huru lappen »knæbøjet staaer, og krummer myge Krop» eller »staaer nedbukket og nejer» framför präster och »krumrygget staaer, sig nejer ned mod Jorden» inför officerare.[4]

[1] G. v. DÜBEN: *Om Lappland och Lapparne*. Stockholm 1873. S. 180.

[2] SCHEFFERUS: *Lapponia*. Francofurti 1673. S. 281.

[3] *Oeuvres de Regnard*. IV. Paris 1805. S. 271. 1 uppl. 1731. Resan företogs 1681.

[4] PETER DASS: *Omstændelig, sandfærdig Beskrivelse over de norske Finlappers Sæder, Skikke, Levemaade, Klædedragt, Boliger, Gudsdyrkelse, tillagte Trolddomskonster, m. v.* Andet, meget forbedrede Oplag. Köpenhamn u. å. S. 62.

Leem säger: »Naar de hilse hinanden, tage de hverandre i Favn, sigende: Buurist! Danice: Vær hilset!»[1]

Rode har följande beskrifning: »Finnernes Maade at hilse paa er original. Naar de møde hinanden, lægger den Ene Armen omkring Ryggen paa dens Andens Skulder. Dette er altsaa en Art af Omfavnèlse, som dog er meget ulidenskabelig og som fra begge Sider ledsages af Ordet 'Burist'. Dette er et finsk Adverbium, som betyder: 'vel, godt'. De fornødne Ord for at supplere Meningen ere lette at underforstaae; stundom høres ogsaa hele Sætningen fuldstændig f. Ex. naar den mod Aftenen Bortgaaende siger til de Tilbageblivende: Ibmel addasji Digjidi burri Ia, d. e. Gud give Eder en god Nat. Hiin Maade at hilse paa bruge imidlertid Finnerne kun indbyrdes imellem sig; naar de komme ind til Embetsmændene eller hvemsomhelst Anden, som de ville vise deres Agtelse eller Hengivenhed for, neie de, saavel Mænd som Qvinder, sig for ham og række ham derpaa deres Haand, efterat de først selv have kysset den, med Ønsket om Guds Fred for ham selv og hans Huus.»[2] På ett annat ställe[3] säger han, att då man möter en lapp, denne tager af sig mössan, bockar eller niger på sitt sätt och säger: Guds fred, god dag!

Stockfleth beskrifver lapparnes hälsning på så sätt, att då man först får syn på hvar andra, hälsar man hvar andra med *diervan, diervan*, »og naar man saa derefter kommer hinanden ind på Livet, saa sker en halv Omarmelse med den ene Arm, og da raabes *burist, burist!* og alle disse Hilsener ligesaavel ude i Kulden og Snefokket, som i en varm Stue».[4]

Tromholt säger: »Lapperne hilser i Regelen hinanden med: 'buorre bæive' (god Dag), hvortil den Tiltalte svarer: 'Ibmel adde' (det er Gud, som giver den); derpaa følger en Slags halv Omfavnelse, idet hver lægger sin høire Arm om den andens Liv, og ofte rystes Hænderne ovenpaa med gjentagne: 'burist, burist' (vel, godt).»[5]

---

[1] Leem: *Beskrivelse over Finmarkens Lapper.* Köpenhamn 1767. S. 378.
[2] Rode: *Optegnelser fra Finmarken.* Skien 1842. S. 252.
[3] Rode: anf. arb. S. 204.
[4] Stockfleth: *Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken.* Kristiania 1860. S. 28. Jfr också sid. 14.
[5] Tromholt: *Under Nordlysets Straaler.* Köpenhamn 1885. S. 157.

Från Utsjoki i finska Lappland berättar ANDELIN, att då en lapp skall hälsa på någon, som han högaktar, slickar han först sin flata hand, innan han sträcker fram den till hälsning.[1] Detta är tydligen en variant till det af RODE omtalade sättet att först kyssa sin egen hand, innan man hälsar.

I Enare försiggår enligt MALM hälsningen på så sätt, »att den ene lägger sin venstra, och den andre sin högra hand, på hvarandras högra och venstra skuldra, hvarvid de niga och under djupt allvar säga: Buoris, Buoris».[2]

Bland de grekisk-katolska skoltlapparne på södra sidan af Varangerfjorden, hvilka i allmänhet bevarat många ålderdomliga plägseder, synes äfven näskyssen ännu vara i bruk. FRIIS berättar (på tal om deras bröllopsceremonier) därom på följande sätt: »Inkomna, framför talmannen först den allmänna lappska helsningen till alla i allmänhet: '*Rafhe vissui!*' 'Fred i huset!' — hvartill alltid svaras: '*Ibmel addi!*' 'Gud är den, som skänker den!' Därpå helsar man särskildt på hvarandra, på lappskt vis med en half omfamning, i det man lägger högra handen på hvarandras venstra skuldra, stryker kind mot kind, och nästipp mot nästipp med önskan: '*Därvan, därvan!*' (Väl, väl!).»[3] Hos QVIGSTAD og SANDBERG, *Lappiske eventyr og folkesagn*, Kristiania 1887, sid. 29, heter det: »Nu for tiden er hilsen med næsen neppe brugelig uden hos skoltelapperne, hvor man endnu i omsorgsfulde mødres mund kan høre påmindelsen til den opvoksende ungdom: '*Vads oud njune!*' (gå og giv næsen!).»

I olika trakter har man sålunda haft olika sätt att hälsa. Mycket spridd är (och har varit) ett slags half *omfamning*, på något olika sätt utförd i olika trakter samt ofta kombinerad med någon annan hälsningsmetod; man finner den från Gellivare i söder till norska Finmarken i norr och Enare och skoltlapparnes område i öster. Ungefär samma utbredning synes *nigning* hafva haft; numera synes den icke förekomma annat än möjligen i Enare, i öfrigt har den

[1] ANDELIN: *Kertomus Utsjoen pitäjästä*, i *Suomi 1858* (18:e årg.). Helsingfors 1859. S. 206.

[2] MALM: *En vinter och tvenne somrar bland fjellen.* Göteborg 1851. S. 35.

[3] FRIIS: *En sommar i Finmarken, Ryska Lappland och Nordkarelen.* Öfvers. Stockholm 1872. S. 148. Jfr också sid. 149 och 157.

kommit ur bruk, kanske i följd af den munterhet, som den säkerligen alltid väckt hos grannfolken, hos hvilka endast kvinnorna och icke männen bruka niga. *Kyss* på munnen eller kinden omtalas från Lule lappmark som en fordom bruklig hälsning mellan nära släktingar; äfven tornelapparne ha känt till den. I norska Finmarken har man äfven känt till bruket att *kyssa sin egen hand, innan man räcker fram den till hälsning;* detta hälsningsätt torde dock vara importeradt från grannarna, hvilket äfven framgår däraf, att det endast begagnades gentemot herremän. Äfven från Utsjoki omtalas ett liknande sätt att hälsa. Den egendomligaste hälsningsmetoden är likväl den s. k. *näskyssen*, hvilken omtalas från Pite, Lule och Torne lappmarker samt från skoltlapparne, och hvilken ännu ej tycks vara fullständigt utdöd. Den förekommer äfven hos ett par andra arktiska folk, nämligen eskimåerna och samojederna; att af denna omständighet draga några slutsatser rörande dess möjliga uppkomstort o. s. v. torde dock vara förhastadt. Slutligen bör påpekas, hurusom lapparne i allmänhet hälsa olika på olika slags personer. De äkta lapska hälsningarna begagnas endast gentemot lappar, under det att personer af andra nationaliteter hälsas på något mera internationelt sätt. Det noggranna och intresserade iakttagande af olika släktskapsgrader, för hvilket lapparne öfveralt utmärka sig, gör sig äfven gällande i afseende på hälsningen, i det att närmare släktingar hälsas på ett något annorlunda sätt än aflägsnare sådana; detta har särskildt påpekats från Lule lappmark, men har nog förekommit äfven i andra trakter.

Vid *afskedstagandet* bry sig lapparne icke om många ceremonier. Från lapparne i Lule lappmark och i våra sydligaste lapptrakter från och med Härjedalen till och med Vilhelmina i Åsele lappmark har jag i själfva verket fått det intrycket, att en lapp i regeln *icke* tager något som hälst afsked, då han lämnar ett ställe, åtminstone då det varit lappar han gästat. Han kan visserligen, om han varit där någon längre tid eller i något mera maktpåliggande ärende, vid affärden tacka för den undfägnad och det vänliga mot-

tagande han fått, men något egentligt afskedstagande förekommer icke, utan, sedan han tackat, försvinner han efter en stund utan att säga ett ord och utan att man egentligen lägger något vidare märke till hans affärd. De nedan angifna hälsningsformlerna vid afskedstagande begagnas också icke (i de nyssnämda trakterna) så synnerligen ofta, och mycket sällan händer det, att en lapp (i samma trakter) tar farväl af en annan lapp medelst handslag. Lätt förklarligt är det då äfven, att dessa hälsningsformler i allmänhet synas vara af främmande ursprung.

Icke häller literaturen om lapparne synes känna till något om deras sätt att taga farväl af hvar andra. De enda uppgifter man får ur den samma, gälla de hälsningsformler, som begagnas vid afskedstagande. Detta torde väl kunna få anses tyda på, att äfven i andra trakter än de ofvannämda lapparne öfver hufvud taget icke begagna något egentligt afskedstagande, utan skiljas åt utan ceremonier, endast med uttalande af en eller annan hälsningsformel.

De lapska uttrycken för »farväl» äro: i Härjedalen och Jämtland (ungefär) *gaunete*, *gounete* eller *gounede;* från Frostviken i Jämtland är upptecknadt ett *kōnāt* och från Stensele i Lycksele lappmark ett *kaunete*, från Sorsele i samma lappmark *gōnaht*, från Pite lappmark *kūnāt*, från Lule lappmark *kunáhta* och *kūnāt*, från Tysfjorden i Norge *gōnaht* och från Vesterålen i Norge *go-naht*. Dessa ord härstamma tydligen från det svenska och norska *god natt*. På samma sätt kan man äfven få höra *farväl* och det finska *hyvästi* använda af lapparne, det senare i de trakter, där den bofasta befolkningen är finsk. Något mera nationela äro möjligen det sydlapska skriftspråkets *orro puorest* (= var väl!), Pite lappmarks *viesū puorist* (= lef väl!), det i norska Finmarken brukliga *bace dærvvan* (= stanna frisk!), hvarpå den kvarstannande svarar *mana dærvvan* (= gå frisk!), samt det rysk-lapska *kȳtty tīrn* (= stanna frisk!), hvarpå svaras *vāryt tīrn* (= res frisk!). Till sin betydelse stå dessa uttryck dock mycket nära det svenska *lef väl* och det finska *jää hyvästi* (= stanna väl!). Det rysk-lapska *poruist* eller *pōroist* torde väl få jämföras med de öfriga lapparnes *burist*, *puorist* o. s. v. och sålunda betyda »(lef) väl!» Från svensk-lapska dialekter anföras af

Stockfleth, *Norsk-lappisk Ordbog*, Kristiania 1852, sid. 147, f. formlerna ***tast ain***, ***tebe tist***, ***te goit ta bali***, ***te goit tan palen***. Dessa äro likväl inga egentliga hälsningsuttryck, utan kunna närmast öfversättas med »nu få vi ge oss i väg, nu är det nog för denna gången». Det äfvenledes af Stockfleth anförda *kitto poddo-lokost* kan öfversättas med »tack för den här tiden!».

Bild 4 (se nedan) återgifver ett i Nordiska museets ego varande lappsmycke af silfver, från Arjeplogs socken i Pite lappmark. Nat. storl.

KARL BERNHARD WIKLUND.

3.

Ett bondbröllop i Danderyds socken
i Uppland 1786.

Af

J. P. Wallensteen.

Bondebröllop hållas med mer och mindre ståt. De förra, därvid bruden viges med krona på hufvudet kallas kronbröllop, inskränkas efter hand, emot hvad de fordom varit brukelige, i anseende till tidernes dyrhet, och detta i synnerhet i Danneryds församling, där oförmögenhet mer hindrar allmogen från dylike kostnader än annorstädes, hvarest de äga egen eller kronans jord. Några gånger har det dock händt under min tjenstetid i Församlingen, nemligen d. 22 Octob. 1786, d. 29 Octob. 1786, d. 4 Sept. 1791 och d. 16 Octob. 1791. Af hvilka de 3 senare blifvit påkostade afStåndspersoner, som deraf haft sitt nöje, men det första den 22 Octob. 1786 på egen bekostnad af då varande Arendatorn på Käfvinge, kyrkovärden Johan Larsson. Detta Bröllops beskrifning införes efter den då af mig hållne anteckning. De öfrige skilja sig derifrån allenast i någon obetydlighet med bettre eller sämre music eller någon ändring i maträtterne efter andras smak.

Den 21 October Lördagen eller dagen för sjelfva Bröllopsdagen ankomo de närmaste Slägtingar och mera långväga bort budne Gäster. Anrättningar voro för dem af Bränvin, Öl, Skinka, Kött, Fisk, Hvit Gröt, Ostkakor, Tortor, Risgrynskakor, Stek af Oxe, Kalf, Två Svin, till ett öfverflöd på bord updukade. 2:e Marskalkar betjenade, den ene med drycker, den andre med matvarorne. Värd och värdinna hade endast beställa med anskaffandet. Andre utsedde ungkarlar voro hela Lördagen syslesatte med Granars upsättande vid alle portar och grindar där genomfart kome att ske till kyrkan, samt vid alla manhusdörar, på kyrkobacken och vid kyrkogårdsporten. Desse vid kyrkan och mangården voro hela stamar, 7 à 8 alnar högt beklädde med Lingonris, Skrif- Guld- och silfverpapper, ömsom ombundne med röda och hvita parduband[1]. Alla Granar skulle vara de rätaste och vackraste som kunde fås till vid 10 à 12 alnars högd, stamen afbarkades till vid pass 7 à 8 alnars högd, där ofvanför lemnades en krona af gröna riset qvar. Härtill åtgingo 18 st. granar. Alla Gärdesgårdar brede vid vägen besattes med smärre granrisqvistar. Mot aftonen fördes Bruden till Mörby för att klädas till Söndagen, hvilket besvär (anförtrotts) Herr Kronobefallningsmannen Östmarks fru, där föga hvila gafs om natten för hårets tillagning och öfrige granlaga prydnader passande till följande dagen.

Söndags morgon kl. 8 möttes hela Bröllops Karla sällskapet, både de som Lördagen redan samlats vid Käfvinge och de som från närmare håll i socknen voro budne, till ett antal af 33 personer vid Rinkeby till häst med kyrkoherden. Kyrkoherden hade tillförene för att förekoma det hiskeliga ridandet och skjutandet under en sådan färd vanligt, öfvertalat sine Sockneboar till all anständighet, då man icke hade någon fiende att hvarken fly för eller förfölja, och fått deras samfäldta löfte att rida sakta och icke lossa ett enda skott, utan alle följa sin kyrkoherdes exempel, och icke åtskiljas, och derest utsoknes till sama ordning icke ville beqväma sig, måtte de heldre utgöra sin egen Corps. Detta blef ock i det nogaste värkställdt. Antogandet skedde till Össby för att därifrån

[1] Ett slags bomullsband.

beledsaga nämndemannen Eric Anderssons son Brudgumen Anders Ericsson. Genvägen togs dit åt Nyby, men Nyby ängsgrind vid Båtsmanstorpet Grindstugan var stängd med lås. Åboen på Nyby, ehuru till Bröllopsfolket hörande, hade för att förekoma ridandet öfver sin äng tillstängt denna grind utan att derom underrätta. Han hade för att icke vara nu följaktig förskaffat sig marschalksyslan vid Össby. En allmän vrede bemägtigade sig skarans sinnen. I en hast med svordomar kastade sig större delen af sine hästar, för att icke allenast söndersplittra grinden utan kullkasta gärdesgården. Största möda hade kyrkoherden att kunna förekoma detta våldsama utbrott. Man steg i hast till häst; och utan att afbida öfverenskomelse om annan väg, skildes sällskapet i sporrstrek från hvarannan i smärre hopar de vägar och gångstigar hvar och en för sig i största hast kunde finna till Össby. Allenast några få blefvo kyrkoherden följagtige den större vägen. Vid ankomsten till Össby, var där lika öfverflöd på mat och dryck anrättad till frukost, som ofvan är nämndt om Lördagsanrättningen vid Käfvinge. Man skulle till bords. Där blefvo ock snart de söndrade sinnen förenade. Man åt och man drack. Men föreningen varade icke längre än under måltiden. Det vanliga skjutandet och ridandet var för kärt att afstå ifrån. Ingen brudfärd kunde vara utan denna väsendtelighet. Mine Sockneboar började återgå till denna sin förra mening, och ända till att förtretas deröfver att de låtit förleda sig till en annan ny. Brudfärden liknade nu en likfärd till skam för dem, för Brudhuset, och till åtlöje för hela verlden. Förgäfves var att tala om de mångfaldiga olyckor, som vid dylika ursinniga färder sig tilldragit ehuru de flere voro i friskaste minne. De voro icke fulle de viste hvad de gorde. Förgäfves att tala om konungens visa förordning och om plikt för skotten, den plikten vore man redo att ärlägga. Men då med alfvarsamare röst man förestälde skamen att vara lagbrytare, den aldrig någon nyckter och förnuftig människa söker, hedern och sällheten af laglydnad m. m. och derest denna brudskara deraf icke ville gifva ett efterdöme så mycket hederligare som kan hända det första i sitt slag, förklarade jag mitt oryggeliga beslut att i ögnablicket skilja mig

ifrån densama, och icke förr låta se mig än i kyrkan, samt att aldeles icke infinna mig vid brölloppet, då hvar och en kunde lik fulle och ostyrige skjutspojkar rida och skjuta bäst han ville m. m. började man gifva gehör. Mine sockneboar förnyade sin öfverkomelse med löfte att den icke mer bryta, utsocknes mumlade. Ett kort tal hölts derpå om vigten af denne vår Brudgums färd, den vi alle som gifte som man förmodat för oss sjelfve besinnat och de ogifte borde betänka, och att vi borde visa vår anständiga alfvarsamhet härmed som fullmogne män och icke i dryckenskap, stoj och skri, helst vi ock ämnade oss till Herrans heliga hus på en Zabbaths dag, den där bör helgas Herran m. m. Man aftogade derpå 2 och 2 i ledet, Kyrkoherden och Brudgumen främst till Mörby för att emottaga och ledsaga Bruden till kyrkan.

Där var samlad en myckenhet till Brudens sällskap hörande. Utom Fru Östmark, som skulle föra Bruden i Öfvertäckt, skulle hon ledsagas af 12 Brudriddare ogifte karlar prydde med band rosor af boxbom, guld och silfverpapper på armar och bröst, uplagdt och pudradt, alle till häst kring vagnen, 12 st. Brudpigor klädda med band och blomor, uplagdt pudradt hår, och krantsar af boxbom med guld och silfverpaper bundna med röde och hvite siden band på hufvudet, Bruden med krona och all den granlåt af guld, silfver och ädla stenar som kunde rymas på henne från hufvudet till fötterne, musiken af Violer, Clarinetter och Vallhorn mötte oss här. Gården blef af desse 2 Brudskaror och en mängd åskådare samt vagnar Chaisar och kärror ganska trång. I denna trängsel lossades 2:e skott likasom i ett. Min häst ganska rädd ända till för den minsta krutlukt gorde ett språng af flere alnars högd och längd, kullkastade i språnget 2:e andra med sine karlar. En häst för Chaise gorde ett baksprång och sköt en annan under hjulen. Omöjeligen kunde jag höra, hvarest skotten lossades eller se minsta rök. Med all den allfvarsamaste efterfrågan som ett uprördt sinne och saken fordrade kunde ingen uptäkt göras om desse skotts Lossare. Alla tego och viste intet. Min häst gaf jag sporrarne för att skilja mig vid sällskapet. En af de beskedeligare bönder en kyrkovärd i Danneryd skyndar sig och begär mitt samtal. Han

bedyrar hela sällskapets förtrytelse öfver händelsen, att lagbrytaren skulle af dem mangrant framhafvas, så snart de komo till Bröllopsgården för att inför hela sällskapet göra offentelig bekännelse och afbön, allenast att nu finge ordenteligare och stilla efter öfverenskomelse tillgå. Han gaf mig hand om fullbordan af sitt löfte, jag återvände, såg sällskapet bestört men tillika tillfredsställdt utom en enda som behölt sitt ansiktes färg fullt med blygsel. Brudgumen af mig anförd helsar sin Brud. Bruden anförd af sin Brudsäta eller Brudfräma, så kallas den som kläder bruden, Fru Östmark emottager och svarar. Antogandet skedde i den ordning att främst åkte Musiken, dernest red Brudgumen med Kyrkoherden, sedan 2 och 3 till häst, 15 par, derefter bruden i öfvertäckt vagn med sin Brudsäta, vagnen omgifven af de 12 Brudriddarne till häst, derefter de 12 Brudpigorne på öpna vagnar och efterst en skara af vagnar med qvinfolk och barn hörande till slägten. Vid ankomsten till kyrkan intog musiken sitt rum öfver det innan för kyrkodörren af bräder bygda lilla vapenhus, som här förestälde en liten läktare dit en stege sattes. Brudgume och Brud framledde hvarannan till Altaret åtföljde närmast af Kyrkoherden och Brudsätan till Choret, där frammanför Altaret 2 ländstolar voro satte och frammanför dem närmare Altaret 2 dylike motvände beklädde med guld och silfvertyg, samt på golfvet en dyrbar med guld och silfver besydd matta. Vigseln och Gudstjensten förrättades enligt handboken, under psalmerne gick musiken. Pellen af guld och silfvertyg upphölts af 4 de längste karlar dertill utsedde och prydde.

Toget från Kyrkan till Bröllopsgården Käfvinge skedde i sama ordning som till kyrkan, sakta ordenteligen och utan skott. Brud och Brudgume voro knappast med de främste af sällskapet inkomne i Brudhuset, förrän en utsocknes bonde anmanar sine kamerater att göra en ritt med sine hästar kring gården, Ladugården och något åt Landtvägen. Anmaningen antogs af några, men i grinden slår han hufvudet i tvärstången emellan stolparne, att han föll baklänges afdånad af hästen. Somlige gäckade, somlige ömkade hans uptog och hela ritten blef all. Efter handboken skedde den åter-

stående förrättningen af vigseln och efter smak och hvar och ens förmåga förrättningen vid bordet. 83 personer spisade vid 3 särskildte bord i 3 särskildte rum. Servietter voro lagde endast för Brudfolket och ståndspersonerne hvaraf några först nu infunno sig. Silfverskedar knif och gaffel hadde flere af allmogen sjelfve med sig, men på tenskedar, knif och gaffel var tillräcklig tillgång af Värdfolket anskaffad. Tillräckelige dukar voro på alla borden. Tenfat brukades till all matens inbärning. På Ten- porcellain- och stentallrikar åts ömsom. Ölet dracks ur silfverbägare och Tenkannor. Bränvinet söps ur silfvertumlare. Häraf söps vid hvar kötträtt. Maten bestod af Skinka, Bringa, Fisk af Gädda, Abborre, Mört, Simpa, Hvit Kåhl med kött, korf och fläsk uti, Köttsoppa tjock af hvetemjölsklimpar med ägg saffran och Corinther uti, samt kött, korf, morötter, palsternackor och potatoes. Stek af Oxe, Kalf, Får och Gris, Tortor, Risgryns Kakor, morotskakor och bakelser. Under måltiden ansåg en utsocknes Ståndsperson sitt eget nöje vara andras nöje att förtälja åtskillige försmädande historier om Präster och att sjelf beledsaga sine berättelser med det bittraste åtlöje, samt att göra mig sjelf åtskillige tillvitelser om min ungdom och den myndighet jag mig i dag iklädt under anförandet af en Brudskara att föreskrifva dem lagar, och deremellan med spörsmål ur Bibelen samt om flere Bibliska ords rätta förstånd, förundrandes sig öfver, hvadan den prästerne beviste och äfven af dem sjelftagne hedern härkom att altid i dylike samqväm intaga för hederligare folk främsta rumet m. m. Länge afhördes desse otidigheter än med stillatigande än med saktmodige och förargelse afböjande svar, men sluteligen då intet uppehåll blef förkunnar jag honom att derest han straxt icke tiger skall hvarken han sjelf eller någon annan behöfva undra, de skulle få sitt välförtjenta rum utom dörren. Hettan blef å ömse sidor den aldra häftigaste, hans och min socken började att deri deltaga mot hvarannan, men då jag utan att längre ordkastas hastigt upsteg med Tallriken i den ena handen och knif och gaffel i den andra och under häftigaste hotelse förkunnade honom straxt tystnad eller olycka, (men) att tyst och fredlig äger han sitt rum att spisa i fred,

teg han och hans medhållare straxt utan att mer yttra ett ord. Hela sällskapets både mat och dryckeslust liksom försvan och tystnaden blef allmän och ledsam. Lycka var att steken skulle skäras, då efter landsens sed prästen skulle hålla tal. Detta skedde. Bröllopslaget började koma till sig igen under skålars drickningar och lyckönskningar. Derefter skedde insamlingar till Bruden, de stego till 31 Rd 16 sk. 2:e fat kringburos af marschalkarne till Gästerne därpå gåfvorna lades i pengar. Sedermera gordes insamling till Socknens fattige. Måltiden räckte från kl. 2 till 1/2 5 eftermidd. Cafée dracks sedan, och dantsen börjades så snart bord och mat var undanröjd. Ett obehageliget sorl hade emellertid låtit höra sig. Mine och den nämnde Ståndspersonens sockneboar hade åter komit till ordkastning om händelsen vid bordet. Ståndspersonen sjelf hade gömt sig undan och blef icke synlig, förr än jag genom föreställningar hunnit blidka de uprörde parterne. Alla blefvo då nöjde öfver den stiftade föreningen, och till att betyga sitt allmänna bifall blef i det sama den mannen framhafd, en öfverdådig Ryttare från en annan socken, som lossade skotten vid Mörby. Han bekände, det han med båda pistolerne i en hand på en gång lossatt dem under buken på min häst af förtrytsamhet för att kasta mig af hästen. Han afbad sitt brott. Å nyo kom man öfverens att icke skjuta. Bruden upböds till dants af Kyrkoherden och Brudgumen af Brudsätan, derefter bjuder Brudgumen sin Brud, sedermera dantsade Bruden med sin far och Brudgumen med sin mor, och ytterligare med sine Svärföräldrar. Upbuden skedde sedan af Sällskapet så långt rumet tillät. Kl. 10 dukades ett bord i ett särskildt rum, därvid gästen spisades ömsom under det i dantsrumet dantsades. Oaktadt all förtäring af dryckesvaror öfverlastade sig likväl ingen. Munterhet var allenast, den man på det gladaste sökte förklara genom dants och skämtsamt dock icke anständighet och frid stötande tal. De äldre, som blefvo trötte, fingo i ro söka sin hvila i annat rum, de yngre uthöllo med sine nöjen. Men Bruden den stackars Bruden måste uthärda dantsa med alla. Lycka att den dantsen icke fordras af henne mer än en gång på lifstid och då hon äger sin största styrka och munterhet. Med

Caffée trackterades å nyo och derefter Theevatten. Kl. 2 om natten bortdantsades brud och brudgume. Bruden skulle då dantsa med hvar ogift flicka särskildt. Efter förrättad dants uphöjes hon på Flickornas armar och dricker ur en bägare deras skål under ett allmänt deras Hurra. Alla Hustrurne framrusa då för att taga henne ifrån Flickorne, som lotsa att icke vela mista henne. Kläderna rifvas härvid ofta ifall någon våldsam flicka eller hustru är med i leken. Hon dantsar då med hvar hustru särskildt, uphöjes sluteligen och dricker alla hustrurs skål under besvarande af hurra, hvarpå hon föres i enrum, afklädes sin Bruddrägt och iklädes Hustrudrägt efter allmänt bruk. Sama dants först med ungkarlarne, sedan med gifta männerne måste Brudgumen dantsa, uphöjas och dricka. Om man icke tillförene öfverenskomer om sättet att mottaga Brudgumen af Ungkarlarne föröfvas ofta våldsamheter ända till slagsmål. Brudgumen afklädes sin granlåt, iklädes en röd nattmössa på hufvudet, röd halsduk, ylletröja, klädesbyxor, hvita ullstrumpor, röda strumpeband, pumpsskor[1] med spännen uti. Bruden i sama alfvarsama eller hushållsdrägt efter sitt stånd och kön. Så klädde inkomo de, mannen med silfvertumlare på en Tentalrick i ena handen och bränvinsflaskan i den andra för att bjuda gästerne, hustrun med en korg smörgåsar. Derefter inkomer mannen med nye lerpipor till hvar gäst af manspersonerne, hustrun med en korg äpplen till fruentimerne och efter någon stund börjar man tala om Brudfolkets sängledning. Härvid fela icke flere skämtsama utlåtelser. Föräldrarne, Brudfräman och Prästen föra dem till sitt sängrum och tillsluta dörren om dem för att lemna dem i ro. Klockan var då 4 om morgonen. De närmast boende förfogade sig till sine hemvist och under afskedstagande går musiken.

Om måndags morgon kl. 10 ankom en beskickning af 4 bönder till häst, 2 insocknes och 2 utsocknes, med musik till prästegården, för att å Brudfolkets vägnar bjuda till middagen. De undfägnades. Emellertid hade emellan 2 stockar alla de gevär blifvit fästade, som voro medhafde, för att på en gång afskjutas, men min

[1] Med pumpsning förstods, att skons ofvanläder medelst söm med beckträd fästes vid sulan.

ankomst skedde för hastigt just i det sama luntan till en tändning utbars. Den olycka som visserligen annars händt blef förekomen, ty vid efterseende finnas gevärens pipor fylde nära ändan med krut. Jag emottog dem alla med åtmaning i mitt förvar, hvartill ägarna på föreställning läto beqväma sig, utkratsade och förstörde krutet. Middagen var lika talrik som gårdagen. Eftermiddagen tillbragtes med sama nöjen af välfägnad och dants till sent på natten, då man vid affärden blef buden till gäst följande dagen. Den sama tillika med Onsdagen, Torsdagen och Fredagen åts och dracks oafbrutet, men dantsen och gästernes antal minskades efter hand till des om Fredagen alle åtskildes. Utom ofvannämnde utgift till Bruden och de fattige anstäldes sama afton visse lekar där plikten tillföll musikanterne, kokerskan och tvätterskan, hvilka blefvo väl betalte. Såsom att med förbundne ögon i en ring af upstälde personer upsöka sin käreste. Den man träffade blef aldrig den rätta. Plikta måste man för sitt mistag. Att dantsa kring stubben därvid 2 personer höllo hvar annan under dants i hand, och hindrade hvarannan att sätta en sax eller gaffel i en ring liggande på stubben, m. m. d. För hvarje gång man felade måste pliktas.

Att förtäringen härvid varit högst ansenlig säger sig sjelft. Det nöje gästerne tro sig göra sitt värdfolk är att öfverflödigt äta och dricka, och dessas tillbaka är att på det högsta truga enom all slags förtäring. Till dylike Bröllop medföra väl Gästerne allehanda mat af kött, fisk, kakor och mera, som de kalla förning, men icke dess mindre förtärdes efter Värdfolkets egen upgift En Gödd oxe, En ko, 2 Gödde Svin, 6 årsgamla Grisar, 6 L℔ färsk fisk, 4 t:r malt till dricka, 2 t:r Rågmiöl till bröd, $1^{1}/_{2}$ t:a Hvetemjöl, 1 t:a korn till gryn, 2 L℔ Cabillo, 2 L℔ Gråsidor, 1 L℔ stockfisk, $2^{1}/_{2}$ L℔ Såcker, 2 L℔ Caffée, 1 ℔ Thée, 1 ℔ Starkpeppar, 1 ℔ Kryddpeppar, 40 kannor. bränvin, 2 ℔ Corinther, 5 ℔ Russin, 10 ℔ Sviskon, 2 lod Saffran, 5 lod Canel, 4 muskott, 1 kanna hvitt och 1 kanna Rödt vin, Såckerskorper 1 Rd, 6 st. Carduser, 100 st. lerpipor, $^{1}/_{2}$ t:a Äpplen, med åtskilligt mera, som utom denna tillredning kunde finnas i huset.

Föregående beskrifning öfver ett allmogebröllop nära Stockholm i slutet af 1700-talet är hemtad från en Danderyds kyrkoarkiv tillhörig handskrift i folio, hvilken bär titeln: *Danderyd och Lidingö församblingars antiquitets bok 1772.* Ur denna foliant har förut genom Nordiska museets försorg såsom nr 7 i serien *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. HAZELIUS, i tryck offentliggjorts J. P. WALLENSTEEN: *Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet*, Stockholm 1899, och tillåta vi oss att här hänvisa till de såsom inledning till nämda arbete anförda biografiska uppgifterna om författaren. Vi inskränka oss att här nämna, att W. föddes 1750 och dog 1820, samt att han tjänstgjorde såsom kyrkoherde i Danderyd från år 1783 till år 1800.

Då hvarje slags stilbearbetning otvifvelaktigt skulle inverka försvagande på tidsfärgen, hafva vi icke tillåtit oss några väsentligare ändringar, ej ens där skrifsättet någon gång lider brist på följdriktighet, enär ju äfven denna egenskap kan vara af ett visst språk- och kulturhistoriskt intresse.

Bild 5 (se nedan) återgifver en i Nordiska museets ego varande brudkrona af förgyld mässing, från Hacksta socken, Trögds härad, i Uppland. 1/8 af nat. storl.

EDVARD HAMMARSTEDT.

4.

Gotlands fårmärken.

I *Samfundet för Nordiska museets främjande 1893 och 1894*, meddelanden utgifna af A. HAZELIUS, förekommer å sid. 39 o. f. en uppsats af dr F. SVENONIUS om lapparnes renmärken, och påvisar författaren i den samma, huru en slående likhet förefinnes mellan dessa och de isländska fårmärkena. Vi ega sådana likheter närmare inom Sverges landamären — bland annat och i synnerligen genomfördt skick på Gotland.[1]

Gotlänningen har, sedan man vet ej huru lång tid till baka, egt ej blott sina på redskap och döda ting ristade samt senare under dokument i stället för namnet tecknade bomärken utan ock sina i lammens (och ursprungligen äfven i andra utegående husdjurs) öron inklipta märken. Redan den gamla Gutalagen, sådan vi hafva honom upptecknad från omkring midten af 1300-talet, talar i flere kapitel om dylika egendomstecken för djur.

Dock äro de helt visst af ännu vida högre ålder. I arf hafva de gått från far till son släktled efter släktled genom många århundraden. Skriftliga uppteckningar af de samma torde ock i jämförelsevis äldre tid hafva funnits bland folket, ehuru man nu ej känner någon sådan. P. A. SÄVE omförmäler visserligen i sina

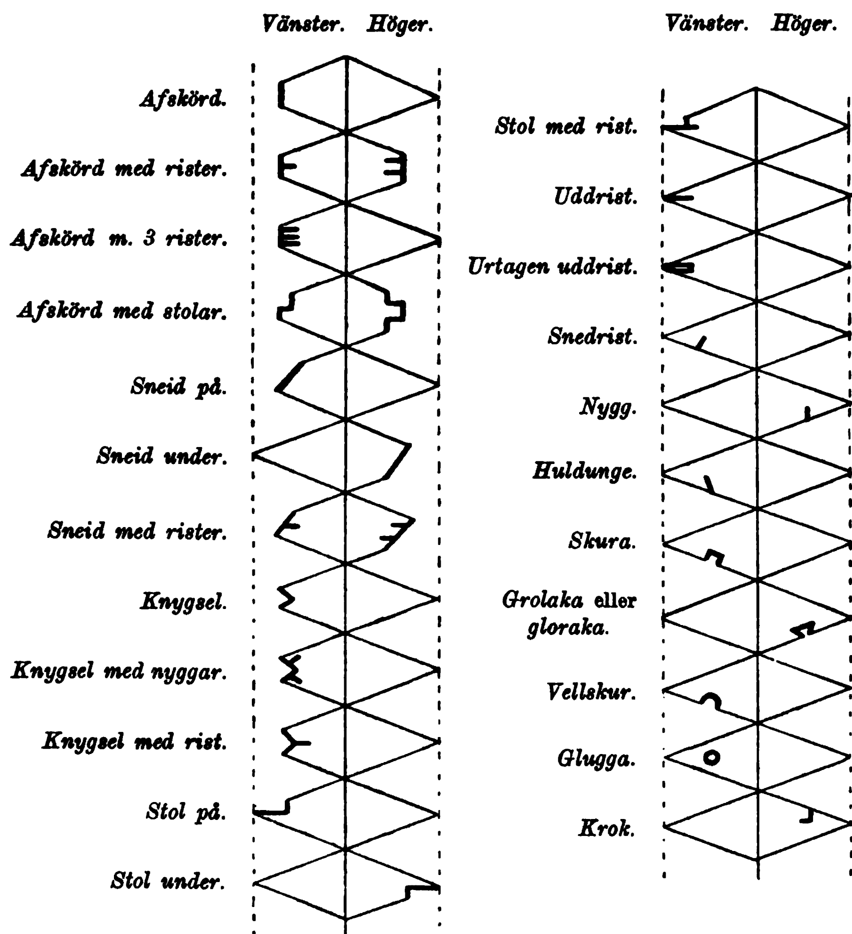
[1] **Endast Västergarns socken saknar helt och hållet fårmärken (troligen beroende därpå, att där ej funnits någon större fårafvel).**

Gotländska samlingar, del 3, sid. 233 och följ. under nr 387, rubriken »Gotländska gårdsmärken», att han på Slite hos en handlande J. V. Ekman påträffat en rätt gammal *Boskaps-märke-Bok*, skrifven i 8:o med gammal svensk stil och omfattande norra häradet, för hvilket den gamla landsindelningen uti ting, hälfter och fjärdingar vid bokens utarbetande följts — en indelning, som dock ingalunda klyfver jämt hvarken socknar eller pastorat. På grund af Säves anteckningar om och ur sagda bok drar jag dock den slutsatsen, att här föreligger ett intressant om ock mindre väl lyckadt försök af någon lärd gotlänning från 1700-talet att omarbeta eller möjligen vetenskapligt systematisera de gotländska fårmärkena. Sådana arbeten hafva för öfrigt framkommit i nyare tid äfven från folkets sida. Så inlämnade en F. Palmqvist i Eke (enligt Säve) 1866 och 1867 till Gotlands landsting ett förslag till i system satta, nya boskapsmärken, hvilket dock slutligen vardt afslaget.

För den fullständiga kännedom vi ega om märkena, sådana de varit från urminnes och sådana de fortfarande bibehålla sig bland fårodlande gotlandsbönder, ha vi att tacka den ej länge sedan aflidne Hesselby-Olle, en begåfvad man af gamla stammen,[1] hvilken lärt sig sin skrifkonst genom att rita med pinne i de ambulerande skolornas sandbänkar och genom att pränta efter tryck, och hvilken hade mera lust för funderingar än för skötandet af fädernegården vid Hesselby i Linde, den han ock måste lämna för skuld. Då han ej hade råd eller tillfälle att ge ut sin märkbok från trycket, skref han i stället det ena exemplaret efter det andra och sålde dessa sedan till ett pris af 1 krona 72 öre per styck. Det berättas, att åtgången var så god, att »han ej hann skrifva före»; och kunde det då hända, att han hjälpte sig ur bryderiet genom att låna hem något redan såldt exemplar för att helt enkelt än en gång sälja detta. Få exemplar äro nu något så när i behåll. Alldeles helt torde endast det i Gotlands i Uppsala studerande nations biblioteks samling befintliga exemplaret vara — ett märkligt papper

[1] Han var så minnesstyf, att han kunde på rak arm redogöra för 1,904 gotländska gårdsegares fårmärken.

redan i afseende på sin utstyrsel för öfrigt. Detta exemplar är dagtecknadt den 7 juni 1881, omfattar 66 onumrerade sidor i långt katekesformat, och är bundet i ett stycke gammal kartong, tagen från

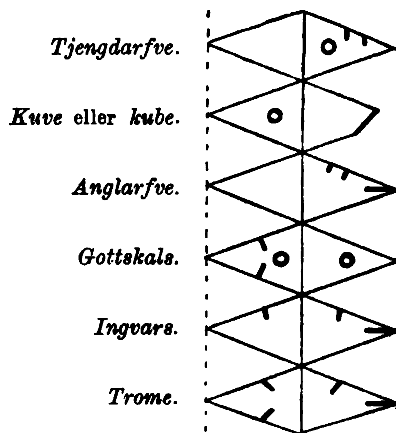

6. Gotländska fårmärken.
Efter Hesselby-Olles märkbok.

någon förstörd ask. Pärmen tjänstgör på samma gång som titelblad. Arbetet afslutas med en förteckning öfver olika märkens namn och med ett sammandrag efter jordeboken rörande Gotlands socknar och

hemmantal. Vi anföra här de olika enkla märkenas namn (bild 6)[1] samt en kopia af märkena för Träkumla socken (bild 7).

Slutligen må anmärkas, att 1844 utgafs på föranstaltan af länets hushållningsällskap en märkbok för Gotlands län.[2] Denna

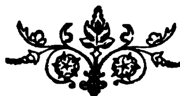
7. Fårmärken från Träkumla socken, Gotland.
Efter Hesselby-Olles märkbok.

blef dock af folket aldrig antagen, trots det motsatta påståendet i företalet till den samma.

[1] Namnen på följande märken torde tarfva öfversättning: *huldung*, hulling; *skura*, spade; *grolaka* eller *gloraka*, brödspade (egentligen glödraka). *Vellskur* och *knygsel* finnas endast i fårmärkesbeteckningen och torde vara oöfversättliga. De öfriga namnen förklara sig lätt själfva.

[2] *Märkbok för Gottlands län. Upprättad på föranstaltan af Länets Hushållningssällskap och utgifven år 1844.* Visby 1844.

OSKAR VILHELM WENNERSTEN.

5.

Conterfeije och Målare Skråå,

Hwarefter the ſig vthi alla Städer i Sweriges Rijke rätte och regulera ſkole. förfatadt vthi efterfölienbe Artickler.

Förſte Artickell.

Conterfeije och Målare Embetedt, åhr en frij konſt. Och alle the ſom vthi be:te Conterfeije och Målare Embetett wele komma, the ſkole wara af then rätte ſanne Chriſtelige troo och Religion, aldeles lijkmätig medh den här i Swerigis Rijke genom gudz nådige beſkydd widh macht holles och brukes, och icke medh någhen fremmendhe och ſkadeligh Sect wardha bekaiadh och förgiffwen.

Till thet Andra. Conterfeije och Målare Embetett, efterlathes, att hafwa ſitt gille och ſammankompſt hoos the andre förordnade Embeters gille, Och opå then dagh och tijdh tijtkomma ſom the medh the andra Embeter

åhre

åhre förlijkte och samsatte, Som och tijt höra till att haffwa sine rådslagh, opå thett eene ty andra icke åhr till hinders, när the något rådslå skole som theres Embete widkommer, anten thet åhr Embetes bröderne emellen, eller någon vth om Embetett. Haffuer emott någen i Embetet, Så skall ther allt slijtas, Stadz och landzlag oförkrenckt.

Till thett Tridie. Niuter thett Hus så wäl för theres skuldh then frijheet som för the andhre Embeter tillhöra, att then som ther vthi boor, han skall wara frij för Brygningh, Bakning, gästningh och Dagzwärker.

Till thett fiärde. Måge the och haffwa sine Inlagu till att få honom Penninger som ther vthi boor, till att kiöpa Tyskt, Swenskt ööl och Brändewijn, Men icke något annet Wijn, Och lathe honom vttsällia innan Hus och vthan, Och hwadh som aff theres innelagde Capitale warder förtient om Åhret, ther skall then som i Huset boor, göre them om Walborgmäße, reede och räkningh före, när han gör the andre ämbeter räkningh. Sedhen förtienisten som fallen åhr af theres Capitale eller inlagu, thett tager Conterfeije och Målare Ålder mann till sigh sampt saakören som faller vthi theres Embetes Lådha. Den andre halfparten bekommer heele Embetet til hopa, till att lathe beskenckie sigh före vthi theres gille, när them lyster. Kunne och Husett förpachtes till någen annen, tå niute eij deste mindre thett Husett föreschrefne frijheet, för Brygningh, Bakningh, gästningh och Dagzwärker. Sedhan hwadh af Husett för vttappandhe vttgiffwes, thett deeles lijka på hwartt Embete som tijtt hörer, Och sedan komme samma förtienist bredhe widh theres Sakörens brott, halfparten i theres Lådha, Och then andre halfparten taghe Conterfeije och Målare Ållderman medh heele Embetett till att latha beskenckie sigh i sitt gille, som förbe:tt åhr.

Till thett fempte. Så skall och Conterfeije och Målare Embete och Teckn warda Måladh opå en Tafla, bredhe widh the andhres Märke och teckn på samme Tafla som vthengies för theres gille.

Till thett Siätte. Vthi thett Hus skall och theres Lådha warda förwaradh, ther the sine Skråå, priuilegier, Bref, Peninger och annet vthi hafwe, Ther till skall theres Ålderman hafwa en Nyckell, och den andre äldste

Bisittiaren,

Bisittiaren, Hwilken Lådha han som i Gillett hoor, skall wara förplichtet grannerligen gömma, och vttfå Åldermannen och Bisittiaren när the begäre, Och åter i förwaringh taghe, när the begäre.

Andre Artickel.

Först. ingen Stadh i Konungadömett kan hafwa någen Skråå allene, Med mindre ther finnes Fyra Mästare vthi Conterfeije och Målare Embetett. Och så lenge the icke ähre så starke, Så skole the lyde vnder then Skrå som ähr i Stockholms Stadh, så länghe the kunne så starke bliffwe. Men strax thett skeer, Så blifwe the widh sin eghen Skrå, Och the Städher som ähre i samme Furstendömme och intett ähre så starcke, lydhe tå vnder then Skrå så lenghe the warde och så starcke. Alle the som i the förordnade Fläcker boendes ähre i dette Embete, Och till the Städer, som liggie förordnade till Skrån, the skole och lyde vnder denne Skråå.

Till thett Andre. Ingen må Mästare warda vthan han haffwer sitt Erlige Börßbref och lährobref, och dedh opwijse. Och i den Staden han will Mästare warda, skall han ett åhr hoos en Mästare städes bliffwe, och förestå Mästarens Wärkstad. Sådhan skall han när tidhen ähr om, äskia Embetett, och giffwe vthi Lådan en Daler. Och vttlofwa, att han innan Otto dagar der effter, will vthi Åldermannens och Bisittiarens sampt heele Embetes närwaru sitt Mästerstycke göre, Hwilket skall wara ett Krusifix med Ollio eller Watufärga. Kan han dedh icke göre, stånde hans straff hoos Åldermannen och Embetet, Och tiene så lenge han sitt Mästerstycke och elliest sine saker fixtt lärdtt haff:r. Men kan han görad, då gifwe han i Lådan Sex daler, och Fyre daler till gästabodh i Stockholms Stadh.

Män i andre Städher i Rijkett, giffwer han Fyre daler i Lådhan, och twå till gästabodh. Sammaledes Mästare Sönner eller the som få Mästare Döttrar eller Enkior, giffwe intett heller mere ähn Fyre daler i Lådhan, och

twå

twå daler till gästabodh, och göre sitt Mästerstycke i Embetett, som förbemältt ähr.

Inge Mästerstijken kunne och göres vthan der tree Mästare ähre i en Stadh, Och fördenskuld hwar icke tre Mästare ähre i någen Stadh af dette embetett, Då skall den samme som will Mästare wara, göre och opwijse sitt Mästerstycke för Conterfeije och Målare Ålderman sampt heele embetet her i Stockholms Stadh, effter Skråns lydellse.

Sedhan han Mästare worden ähr, Då föllie honom Åldermannen på Rådstuffwun in för Borgmästaren och Rådh i den Stadh han boendes ähr, Och gifwe tilkenne att han ähr Mästare worden, Och will winna Burskap efter som lagh säghei, Och ther swäria Konungen och Staden sin troheett.

Till thett Tridie. När Ålderman eller Bisittiare waal skee skall, Skole alle i embetett wällia twå för hwar och en som Bttages skall, om så ämpne ähr i Staden, Der taghe Fougdten på Kon: M:tts wägne och Borgmästere och Rådh en af, then som skickeligest ähr, han skall blifwe. Män ther icke så empne ähr å Mannom tå bliffwe mindre, Och skall thed blifwe theres Sedh som Ålderman och Bisittiere blifwer.

Jagh N. Bedher migh så Gudh hullan, att iagh dette mitt antagne Åldermans eller Bisittiere Embette, skall ährligen och troligen förestå, Minom Embetzbrödrom Käranden så wäl som Swaranden, rätt och skääl pläga, effter ytterste och bäste samweti mino, Och effter ty vthi wår Skrå ähr författadt. Och i synnerheet lofwar iagh, der någen vthan om embetett med en Embetzbroder eller hans folck nägett vtteståendе haffwer, att iagh honom vthan något anseende, rätt will skepa så wijdt saken mitt Embetz Skrå widkommer, Och hwadh der vttöffuer skeer, migh icke medh befatte vthan till Rådstuffu och tingh hänwijse, Så hielpe migh Gudh till Lijff och Siääl.

Till thett Fiärde. Then som nekar till will ey Embetet wedertage, böte förste gångхen twå daler, Annen gången Fem daler, tridie gången biudes aldrigh thett embetett mere.

Till thett Fempte. Then som emot Åldermannen eller Bisittiaren medh förachtelig ordh eller Siwördning grofweligen förseer, Han böte förste gången

gången Sex Daler, Annen gången förwijses embetett, Vthan heele embetet beder för honom och han sigh storligen ödmiukar.

Till thett Siätte. Then som till Ålderman eller Bisittiere walder åhr blifwe sålenge han lefwer, Med mindre han för laga förfall kan komma ther ifrå, anthen för någen groff bewijslig misgerningh, Siukdom, fattigdom, stoor försummelse i Embetet, eller Ålder. Och hwar någen af dhem vthi bedt som embetet länder till gagn och gobo sigh försummer eller bryter emot Skrån, böte en daler i Lådan för hwar gångh, till deß han så grofft handler, att han kan lagligen affatt blifwe, Han skall och Åldermannen wara förplichtet att holle en reen Tenkebook, opå alle the saker som i Embetett förefalle kunne.

Till thett Siuende. Then som Vngebroder worden åhr, Han skall när Åldermannen honom tillsäger, löpa Embetzärender, wid straf hwar gång han tredskas twå mark i Lådhan. Försummar sigh och någen af Embetzbröderne och icke kommer på hwilken stundh eller time honom tilsagdt warder, Och icke medh laga förfall bewijses, böte förste gången en Marck i Lådhan, Annen gången dubbeltt så offta han thett gör.

Till thett Ottonde. Skole och inge flere Mästare i dette Embetett ware her i Stockholm, åhn Otto, medh hwar sin Mästerswän och lährodreng på thet the sigh deste bättre nähre och sin borgerlig rättigheet vttgöre kunne, Vthan så hände att Ståthollere sampt Borgmästere och Rådh framdeles kunne pröffwe, att flere kunde tilsatte warde.

Till thett Nijonde. Ingen Embeetzbroder antage något arbete som tilförende betingad åhr medh någen annan hans Embetzbroder, Medminbre han bed förſt kundgiör embetet, och den andre säger sigh lagligen ifrå som förſt förtingede, och bröderne giffue ther till sitt samptyckio, Hwar her emot gör, böte för hwar gångh thett skeer, Fyre Daler i Lådhan.

Till thett Tijonde. Ingen Mästare må förderfwe annars arbete, Vthan fylle honom gått ighen, och böte hwar gångh klagad warder, twå marck i Lådhan.

Till thett Elloffte. Alle Bönhasar aff dette embetett som fångas i någon Stadh, the skole sättias i Fengelset, och altt arbete som löst åhr, och

theres

theres wärktygh samptt Färgor och arbetzlöhn, falla till Embetet, Och om then som them sådant fick till arbetes icke kan swäria allene, att han inthett wiste rättere, än denne war en Embetzbroder, gånge sitt qwitt eller lösat effter Åldermannens witzordom, Så skole och alle Bönhasar drifwes ifrå then ene Staden till then andra, Så lenge the förlijke sigh med embetet, och blifwe affstraffadhe. Doch såsom mäst i alle förnemnste Städher i Tyskland skeer, Måge och Conterfeijere sitt arbete idka som the bäst kunne, Doch till hörsamheet præsentere sigh först hoos Åldermannen, och till wederkennelse giffwe Otto Daler i Lådhan, Stadzens rätt oförsummadt åhrlighen.

Till thett Tolffte. Så skole och alle Conterfeijere wara förbuditt, något sådant arbete företaghe, som sielfwe Målare embetet widkommer och egenttligen hörer, widh boot Fyre Daler i Lådhan, Hwar gångh han warder der medh beslagen.

Till thett Trettonde. Hwar och så hände, att Kon: M:tt nådigest teckes någen Mästare af Embeetzbröderne, Conterfeijere eller Målare uthi sin tienist undan Stadzens tunga och beswär antage, Och honom serdeles medh löhn och Underholdh försörie, Då skall den samme lathe sigh der medh åttnöije, Och han ware förplichtet allenest Kon: M:tz arbete ehwar som helst ded behöfues och honom pålagdt warder, att göre, Och ingen af Stadzens Målere skole der till nödgadhe blifwe, Medmindre thet synnerligen kan fordres, Och då äghe alle för Kon: M:tt arbeta för skäligh betalningh, wid boot, then som då tredskas när klagad warder, tre daler i Lådhan, Och icke deß mindre arbetet wedertage. Så skall och den samme som således i Höghe Öffuerhetennes tienist antagen blifuer, warde förbudit att arbeta i Städerne eller på Landzbygden så wijdtt Stockholms Lähn sigh strecker, widh straf Fem Daler i Lådhan förste gången, Annen gången Tyio Daler så offta han warder der medh beslagen, Medmindre han will leggias i Skatt, och göre Konungen och Stadhen sin rättigheett.

Till thett Fiortonde. Så skall och icke heller någen Mästare her i Staden, eller theres Swänner eller drengier drage uth på landet till Adelens, Präster, Fougdtar, Schriffwere eller andre gårder, och arbete hoos dem, med mindre the wardha der till af någen serdeles fordrad, Och thet skall skee medh Ståthollerens eller och Borgmästernes minne, Och taghe theres Paß och bewijs,

Och

Och ingalunda driffwe något arbete hoos någhen bondhe, wid straff twå daler, På dädh the Målare som vthi the förordnadhe Fläckar på landet boendes ähre, dem icke motte, i någhen måtto skee meen och förfongh vthi theres embette.

Till thett Femptonde. Så skall och Åldermannen medh Embetz-bröderne, när någen twist eller saack kan wara kommen på Målare arbetet hoos någen, antingen förtingatt eller oförtingatt arbete, och thet warder Esskiadt, gå på proff och wärderingh, Och grannerligen bese, hos hwilken skuldhen finnes, antingen hoos Mästaren, eller then som arbeta lather, och thet sedan rätte.

Till thett Sextonde. Skole och Glasmästare och Snidkare, wara her medh förbuditt något färga som Målare embetett medh Pensellen widkommer, Vthan hwar bruke sin eghen gerning, widh förlust till Stadhen thet han brukar, och Fyra daler i Lådhan förste gången, Annen gången Otto daler, och thett han brukar.

Till thett Siuttonde. Enckior vthi detta embetet, måghe effter theres Mäns dödh, icke lenger oppeholle embetett, än ett åhr, Medmindre hon serdeles ähr i minne och öffuereens medh Bröderne, och sigh ährligen förholler.

Till thett Adertonde. Ingen tage meer än som skäligit och rätt ähr för sitt arbete, Och then ochristeligen tager af sin näste, Och thet warder klagad för Åldermannen, straffes effter theres dom och saken ähr till, och få honom sitt ighen.

Till thett Nittonde. Ingen Embetzbroder fördriste sigh att antage någon dreng som ifrå en annen sin Embetzbroder olofwandes förlupen ähr, medmindre thet må skee med Åldermannens och heele Embetes samptyckie, Hwilken elliest gör, böte i Lådhan Fem daler, och then andre tage sin dreng ighen.

Till thett Tingunde. Hwilken som fäster och förbindher sigh medh någen Hustru som berychtat ähr, och icke kan befrije sigh medh ährlige Män och Danneqwinnors wittne, och medh godh skääl sådant ifrå sigh leggie, Han ähr deß Broderskap eij wärdh. Såsom och icke heller någen Embetzbroder som någen grof bewijslig misgerningh begångit haffwer, må icke heller i Embetett lijden warda.

Till

Till thett Tingu Förfta. Skall och intet Samqwemd vthij embetett hollas, eller Skråån opläsen warda, medmindre Åldermannen och Bisittiaren ähre medh tilstädes, widh boot huar reesa thett fleer, twå Daler i Lådhan.

Till thett Tinguandra. Måge Embetzbröderne hafwa machtt, att förschriffwe Målare ifrå Vpstäderne, när Cronones arbete, vnderstundom så fordras, att Embetzbröderne sielfue med sitt folck, icke kunne vttstå, och till rätt sagdan tidh fulländhe, så monghe som the behöfue kunne.

Till thett Tingutridie. Then som gör olindh i gille, eller ohöfweligen ställer sigh, Bäär Dart eller Weria i gillett, böte hwar gångh tuå ✱ och förbryte Dartten och Werian till gillett.

Till thett Tingu Fiärde. Ingen laste sin Broders arbette, vthan Åldermannen skådhe sådantt när klagan kommer, wid boot en dal:r.

Till thett Tingu Fempte. Drager någon knijff ått sin Embetzbroder i stempno eller oppenbara dryckesmål medh wrett modh, och gitter eij skada göra, böte för hwar gångh han thet gör, tuå marck, gör han skadha, straffes effter laghen.

Till thett Tingu Siätte. Hwilken Embeetzbroder som öffwerfaller den andre medh Skeldz ordh, böte en daler, Såsom och der någen Mästerswän ställer sin Mästare för Skelm, och kan thet icke bewijse, böte Fyra daler. Kommer han offtare ighen, förwijses Embetett.

Till thett Tingu Siuende. Öffwerfaller then ene Embetzbroderen then andre på gatan eller andra ortter, böte tre daler. Öffuerfaller han honom vthi sitt eigit Huß eller Wärkstadh och brukar woldzwärkan, eller på hwadh sätt thett hände kan, straffes effter Åldermannens och Embetes Dom, och saken ähr till.

Talar och någen på en förlijkt saak, böte twå Daler förste gången, Annen gånghen tree Dal., tridie reesan Fyra, så offta han thett giör.

Tredie Artickel.

Först. Ingen Mästare göre annars mästerswän eller lähredreng af- spennigh, widh boot Fem daler i Ladhan.

Till thett Andra. Ingen Mästare bruke mer ähn en Mästerswän tillijke, widh straf tre daler i Ladhan. Faller honom något mere arbete till, än han i tidh hinna och göre kan med sitt eigit folck, Då må han taghe någen af sine Embetzbröder till hielp, och han arbette till helfften medh honom.

Till thett Tridie. Ähr någen i Adelens tienist af dette slagz embette, tå drage in i näste Stadh, och förlijke sigh medh embetet, och tiene för Mästerswän och icke för Mästare, och icke heller lähre någhen Drengh, så lenge han sigh medh embetett förlijker, Och drage sedhen för Mästerswän i åhrstienist hoos sin Juncker, och arbete allene hoos honom, och icke någen annen.

Till thett Fiärde. Alle Mästerswenner skole bekomme theres förtingade löhn, widh boot om klagad wardher, en daler, Och skole the i sin tienist sigh åhrligen förholle, Och icke wara bortte vthur Wärkstadhen Måndagen eller Tijsdagen, Och hwar dagh han försummar sin Mästares arbette, och Mästaren drager skada der aff, då arbete twå daghar för en att Mästaren för inthett.

Till thett Fempte. Skall och ingen Mästerswän eller lährdreng fördriste sigh att taga sin Mästares färgor, guldh, Pänsler eller ehuad thet helst ware kan, vthan sin Mästares weetskap och willie, att bruke sigh till nytto och fårdeel, Hwilken thett gör straffes som för annet tiuffwerij.

Till thett Siätte. Hwilken fremmande Mästerswän som resandhe kommer, Han skall sigh först angifwe för Åldermannen och Bisittiaren på Gillett, Och Embetzbröderne tilfråges, Hwem honom kan behöffwe, Behöffwer ingen hans tienist, Så må han wandra annorstädes hwart honom helst synes. Doch så, att Embetett betencker honom med en Ritzdaler till täre Penningher.

Män

Män kommer någhen widh den tijdhen som arbetett faller som bäst enom före, Då må dhen Mästaren honom behöffuer, antaghe och pröfwe honom hwadh han kan hafwa lärdtt, och giffwe honom sin Wekulöhn, Nembligen till twå mark, tiugu öre, eller tre Marck, effter som the kunne sigh der om för lijke, och han kan wara flitigh att arbeta till, Och högst en daler den aldra bäste, samptt Maat och Ööl.

Till thett Siuende. Hwar och någen Embetzbroder giffwer sin Mästerswän mere Wekulöhn än som nu sagdt ähr, böte i Lådhan tuå marck för hwar weka thett skeer, Den Mästerswän som och mere tager än som priuilegierne förmå, böte han i lijke måtto för hwar weka dedh skeer, tuå mark i Lådhan.

Till thett Ottonde. Inghe Mästär swenner fördriste sigh att liggie uthur theres Mästares Huß eller gårdh Nattetijdher öffwer, som esomofftest skee pläger, medminder thet må skee medh Mästarens minne, eller ther kan finnas laga orsak till, Såsom eij heller locke eller tubbe Lähredrengierne medh sigh, Hwilken Mästerswän her emott gör, böte en halff daler i Lådan, hwar gångh thet skeer. Och drengen blifwe elliest af Mästaren afftraffedt.

Till thett Nionde. Ingen Mästerswän drage ifrån sin Mästare olofwandes, Vthan han taghe Paß af Åldermannen i samme Stadh, Och giffue derföre i Lådhan, en marck, och fyre Öre schrifwarelöhn, Drager han annars, drifues tilbake ighen, Och förlyke sigh medh sin Mästare, Och få sedhen Paß som förbemältt ähr.

Fierde Artickel.

Förſt. Jugen dräng må lähra öffwer ſine Sex åhr, och dem vttſtå. Ähr han ſnäll och lärachtigh af ſigh, lähre på Fyre åhr. **Kan** Mäſtaren lähre twå, tå må Mäſtaren antaghe en till lähra dertill, när then andre haffuer halfft lärdt. Haffuer han och Son ſom lährer, Så må han tillijke lähre honom bredhe widh drenghen.

Till thett Andra. Then drengh ſom icke haff:r vttlärdt ſine Fyre eller Sex åhr tilfyllest, tå vttbiudhe ſigh om hans Mäſtare döör hoos en annen Mäſtare, Och vttſtånde ſine åhr tilfyllest, ellieſt warder han inthet godh erkändh.

Till thett Tridie. Alla drängiar ſkole antagas in för Åldermannen vthi Gillett, Och hafwa ſitt Börßbref, att han af echta Sängh och åhrlige Föräldrer kommen, Och thett läggz i Lådhan. Och ſkall han hafwa twå godhe Män i lyffte för ſigh, att han ſine läre åhr troligen vttſtå ſkall, och blifwe inſkrifwen vthi Embetes tenckebook, och giffue inſkriffningz Penninger i Lådhan, en Daler, Förmå han eij, gifwe tå Mäſtaren, och Drengen förtiene thett ſedhen af honom igen. Der hoos ſå ſkall han och vttſäſte till lähre Penninger Sex daler, Och hwar Drengen löper bortt för än hans lähre åhr vthe åhre, Då betale lyfftesmännerne Koſten och ſkadan, och hwad ſom vttlofwet war, eller och förſkaffa drengen tilſtädes ighen.

Till thett Fiärde. När drengen ſine lähre åhr troligen vttientt hafuer, ſkall han blifue giord till Mäſterſwän, Och blifue hoos ſin Mäſtare och tiene för Mäſterſwän ſå lenge the kunne ſigh der om förlijkas, Och tå vpbäre han ſin Weku löhn, Och gifue tuå daler till gäſtabodz.

Till thett Fempte. Hwilken Mäſtare ſom vthan lagligh orſak och embetet owitterligen förſkiuter ſin lährebreng, för än hans wiße tidh och åhr, åhr om, böte i Lådhan en daler.

Fempte Artickel.

Först. Ingen Broder gånge aff stempno, för ähn som Åldermannen hafuer orloff gifwitt, widh boot en Marck.

Till thett Andra. Then som olydoger ähr och gör oliudh i Stempno, när Åldermannen till liudz klappar, böte förste gången en Marck, Annen gången dubbeltt så offta han thett gör.

Till thett Tridie. Then som kallar sin Broder eller Broders Hustru i embetett oqwädens ordh, böte en daler, Kommer thet ordet förwunnen till, böte Sex Marck.

Till thett Fiärde. Then som kastar sin broders hustru några otuch-telige saker före, som longo sedhen ähre förlijkte böte tre Daler.

Till thett Fempte. Then som opreppar then saak som i Embetett ähr lönlighen afftaledh, och tu wittne till som honom öffwertyger, böte Fem daler och fly Embetett, Vthan han niuter heele Embetes nådher.

Till thett Siätte. Then som vndanleijer androm Huß, Vthan som lagh säger, böte tuå dal:r.

Till thett Siuende. Then som drager Håår, slår Pust, böte för hwar gångh tre marck.

Till thett Ottonde. Klagar någen på någen om gäldh, thå seye Åldermannen honom till widh boot hwar gångh klagad warder tuå marck, Och lickwäl betale honom, eller förnöije med Pantt eller Penningher.

Till thett Nionde. Ingen truge sigh något till i gilled, widh boot när klagad warder, hwar gångh, en Marck.

Till thett Tionde. Faller någon af Embetzbröderne vthi Ålderdoms-swagheet, fattigdom, Siukdom eller annen olycko och mottgångh, då skall honom

vthur

vthur Embetzlådhan effter nödtorfften hulpett warda, Och hwar Gudh tå teckes kalla honom, Sammaledes till Jorden åhrligen förhielpe.

Till thett Elloffte. **När någon warder döder af Embetzbröderne eller** Systrarne eller och theres barn, thå skole Broder och Syster ware förplichtadhe att föllie Lijkett till sin Lägerstadh. Döör och näghen Enckia, emädhan hon åhr i Embetett, Henne skall göres lijka rätt som bonden sielff, widh boot huar gång, en Marck, vthan medh laga förfall bewijses.

Till thett Tolffte. **Hwilken Embetzbroder som spiller så myckett Ööl** på bordett eller golffwett vthi samqwembet när embetet lather beskenckie sigh, att han med sin hand eller foot thet icke kan öffuerteckie, böte en mark, för hwar gångh thett skeer.

Till thett Trättonde. **Then som Swär widh Gudh, hans dödh,** nämpner den ondhe, eller annet sådantt, böte hwar gångh Fyre Öre, Och thett skall giffwes till Danewijkz Hospitaell.

Och emädan i denne Skrå, monge böter stå, Så skall her holles, Att i alle Saköres brutt, som åhr Slagzmål, Skeldzordh, falsk, Flärd, Bönhaserij och annett slijkt som lagh förmå, Att lijka myckett som bötes i Embetett, Lijka myckett skall han och giffwa på Rådstuffw eller Landztingh. Hwarföre skole Borgmästere och Rådh så förordne, att en Rådman åhrligen aff Rådstuffwe skall altidh wara Embetett till hielp i deres gille, Och taghe han wara på Stadzens Saköre, att hon icke bliffuer nederlagdtt.

Denne Conterfeij och Målare Skråå,

Haffwe wij Effterschrefne Gabriell Oxenstierne Göstafßon, Swerigis Rijkes Rådh, Landzhöfdinge öffwer Nylandh, Ståthollere på Stockholms Slott, Frijherre till Kimitto och Tyrisöö, Laße Skytte till Sätra, Ståthollere på Stockholms Slott och vttöfuer deß lähn, och Vice Gubernator vttöfuer thet

Swenske

Swenske Handlingz Compagnij, Sampt Borgmästere vthi Stockholms Stad och Norre Malms Förstadh, Doctor Olaus Bureus till Boo, Erich Ingemundhson och Oloff Anderhson, Sså och Matz Trost och Hans Bagge, Vthi Rådens närwarelse, sampt theres Ålderman och Bisittiere, lathett sammansatte, öffuersee och för Embetet på Rådstuffwun opläse, opå H. Kon: M:tz widere ratification.

Till wißo medh eghne Hender Vnderschrifwit.

Datum Stockholm den 1 Septembris: Anno Ettusendh Sexhundradhe tiugu tu:

Gabriel Oxenstierna Gustaffsonn	Lasse Skytte	Olaus Bure D.
Oluff Anderson	Mattias Trost	Hans Bagge.

Originalet till här återgifna skråartiklar, som ursprungligen tillhört Stockholms målarämbete, består af 16 pergamentsblad, fördelade på fyra lägg eller häften i kvart, och sex pappersblad, inhäftade vid handskriftens början och slut, tre å hvartdera stället, och alla liksom det sista pergamentsbladet oskrifna. Med undantag af namnunderskrifterna, som tvifvelsutan äro gjorda af de i skråartiklarnas slut nämda personerna, är skriften utförd af *en* hand, sannolikt en skicklig yrkesskrifvares. Härför tala den vackra, rediga och drifna stilen samt de med snirklar och annan för 1600-talets handskrifter egendomlig utstyrsel prydda initialerna och rubrikerna.

Till bokens utstyrsel hör vidare ett praktband af svart skinn, med prässning i guld, framställande å frampärmen: svenska riksvapnet med två lejon såsom sköldhållare och omgifvet af symmetriskt stälda frukter och blommor, i oval stämpel; å bakpärmen: en kvinnobild — justitia — med svärd och vågskål, i oval barockomfattning.

Handskriften är en gåfva till Nordiska museets skråafdelning af målarmästaren S. Wagner i Stockholm och har nr 38,098 g i museets hufvudliggare.

Bild 8 (se nedan) återgifver målarnes vapen efter en tuschlavering å första bladet i åmbetets protokollsbok från 1761, förvarad i Nordiska museets skråarkiv.

PER GUSTAF VISTRAND.

6.

Arkivaliska notiser.[1]

1.

Bestämmelser angående stämpling af speglar.

Den 7 Apr. 1764 Kongl. Slotts Cancelliets Publication, angående Spegel-Fabriques Tilwärkningars, så ock Solfjäder-Arbetens teknande med Hall-Stämpel.[2]

Som, i anseende til förekomne omständigheter, Kongl. Maj:ts och Riksens Commercie-Collegium funnit för godt at fastställa, det alle här i Staden förfärdigade, så wäl Spegel-Fabriques tilwärkningar, som Solfiäders arbeten, hädanefter skola af Hall- och Manufactur Rätten stämplas, de förre med en dertil utsedd swart stämpel uppå Ramarne och de senare med en dylik stämpel inpå sielfwa papperet, så ock, at de uti Meuble Addresser och flerestädes til salu utsatte Spegel-tillwärkningar, nu genast en sådan stämpling böra undergå; Så wardt på wälbemälte Kongl. Collegii begäran til wederbörandes underrättelse härmed allmänneligen kungiordt, at förenämde slags

---

[1] Bristen på en svensk konsttidskrift, i hvilken dylika meddelanden af konsthistoriskt eller konstindustrielt intresse lämpligen kunde finna plats, har föranledt mig att i Meddelanden från Nordiska museet bereda dem en fristad, öfvertygad som jag är, att de för forskare i vår konst- och kulturhistorias häfder skola blifva välkomna. *A. H.*

[2] Jfr *Utdrag Utur alla ifrån 1758 års slut utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner och Publicationer* o. s. v. D. 7. Stockholm 1766. S. 5713.

tilwärkningar och arbeten hädanefter icke ostämplade uti öpne bodar och Meuble Addresser få hållas til salu, utan i sådan händelse ej mindre än andra ostämplade Manufactur-waror, enligit Hall-ordningens 8 Art. 8 §., för confiscable äro at anse.

Til hans Excellence Riks Rådet, Öfwerståthållaren och Commendeuren herr Baron Carl Sparre ang:de Spegel Ramars stämpling til utmärckande af förgyllningens beskaffenhet. [1]

Då hall och manufactur rätten företagit sig en närmare granskning af spegel tilwärkningen här i staden, samt huruwida Idkarne deraf förswarligen betjena allmänheten, har rätten ibland annat inhemtat, att oäckta samt blandning af äckta och oäckta förgyllning på spegelramar i sednare tider mera än tilförene kommit uti bruk.

Att en sådan förgyllning är mindre wahracktig än den äckta, det är wäl utom fråga; men såwida derigenom winnes besparing på guldet och allmänheten derjemte får någon lindring uti Spegel priserna, så har rätten trodt sig destomindre böra lägga hinder i wägen, wid fortfarandet, med ett dylikt förgyllning sätt, som i en tid, då förgylta Spegelramar blifwit nog allmänna, en så beskaffad hushållning uti det rena guldets förbrukande synes wara nödig. I det stället har rätten warit omtänkt deruppå, huru den eller de, som köpa speglar, måtte kunna blifwa i stånd satte at åtskilja den äckta förgyllningen från den oäckta, samt att så medelst undwika det lidande, hwarföre en derom okunnig köpare lätteligen är blottstäld. Rätten har jämwäl i sådant afseende — sedan Spegel Fabriques Idkarne hörde blifwit och sig dermed nögde förklarat, widtagit den författning; Att alla Speglar med förgylta rahmar, hwars glas hålla 12 tumm eller derutöfwer, som, för innewarande År och alt framgent, hos hall Rätten warda af stämplade, skola efter förgyllningens beskaffenhet blifwa åtskilde och märkte nemligen: Speglar med aldeles oäckta förgylde rahmar genom twenne under den wan-

[1] Ur *Hall- och Manufacturrättens afgångna bref 1776—1780.* Rådhusets arkiv.

liga hall rätts stämpeln inbrände Kors; de åter som hafwa blandning af äckta och oäkta förgyllning, med ett sådant Kors; och änteligen de helförgylte endast med hall rätts stämpelen.

Denna widtagne anstalt, har rätten ansedt dess skyldighet likmätigt, att hos Tit. i all ödmiukhet anmäla, samt att derhos i lika ödmiukhet anhålla, det täcktes Tit. höggunstigt låta en allmän Kundgiörelse derom köpare och säljare til efterrättelse utfärda.

Stockholm d: 14 Jan: 1778.

Printzell. Segerström. Kautzon. Hardt.
Särensten.

På grund af och i öfverensstämmelse med denna hall- och manufakturrättens framställning utfärdades den 12 februari 1779 »Öfwer-Ståthållare-Embetets Kungörelse, angående de serskilte Stämplar, som hädanefter komma at utsättas på Spegel-Ramarne, til skilnad af äkta och oäkta samt blandning af äkta och oäkta förgyllning».[1]

JOHN BÖTTIGER.

2.

Till silfverfuntens i Slottskyrkan historia.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, hvilka tillhört Stockholms guldsmedsämbete.

Wälb: H:r Ränttemestare Nils Schönbergh.

Såsom Hans Kongl. May:tt Wår Nådigste Konung; genom dess bref till Oss af d. 20 Jan: nästl: i nåder befaller, att alt det Silfret

[1] Jfr *Utdrag Utur alla ifrån 1776 års slut utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner och Publicationer* o. s. v. D. 11. Stockholm 1783. S. 681.

som af den Summatriske mallmen är blefwit uthdragit, skall lefwereras till Håf Conthoret, emedan Hans Kongl: Maij:tt will låta Employera det samma till een Funtz förfärdigande i Slåtz-Kiyrkian; altså wille H: Ränttemästaren till underdånigst föllie der af låta uppå H: Kongl. Rådetz och Öfwerste Marskallkens Högwälborne Grefwe Johan Gabriel Stenbocks Disposition afföllia samma Söllfwer, anammandes der på Hof Cammererarens Adlerfeltz och Håf-Casseuren Holms quittencer som derföre hafwa att giöra wijd Håf Statz booken richtig Rähning(!), Stockholm d: 1 Febr. A:o 1696.

Vppå Hans Kongl. Maij:tz Nådigste Befallning sampt dragande Kall och Embetes wägnar

Fabian Wrede

G: Wallrave

J Jeger Th: Teuterström.

Till Kongl: Håf Cassan är af Ränttemästaren Wälborne H: Nils Schönberg Lefwererat efter föregående Kongl. Statz Conthoretz Assignation fölliande Silfwer, sädan det på Kongl. myntet är Lagerat till fijnt 15 lodig och femb green nembl. Trehundradhe Siuttijo m℔ Ett lodh sillf:r hwar af Een fundt till Kongl. Slåttz Kyrkian skall forfärdigas, hwilka 370 m℔ 1 Lod Silf:r hermed af Oss Quitteres, Stockholm d: 4 April 1696.

C. Adlerfelt

B: Holm.

Ehuruwähl iagh her åfwanföre hafwer quitterat trehundradhe Siuttijo m℔ ett Lodh Brutto Silfwer, som dock bör efter Myntte-mästarens Vthräckning icke mehre wara quitterat än 353 m℔ 5 Lodh $13\frac{2}{16}$ g. netto, alltså warda bemt:e Trehundradhe fembtijo Tre m℔ 5 Lodh $13\frac{3}{16}$ g. netto som är rätta Summan her medh af mig quitterade d. 4 April An° 1696.

B. Hm.

Wälb: H: Ränttemästare Nills Schönberg.

Det har hans Kongl: Maij:tt genom dess Bref till oss af d. 6: hujus i nåder resolverat, att den fransöske Gullsmeden Cousinell [1] skall undfå 100 Rdr i afbetahlning på det Gullarbete han för hans Kongl. Maij:tt under händer hafwer; altså wille H:r Ränttemästaren af 1695 åhrs Wijborgz Store Siö Tull, som i Kongl. Räntte Cammaren influten är, till Håf-Cammareren Carl Adlerfelt emot qvittens låta afföllia sådane 100 Rd. ell:r Twåhundrade dahler S:M:t, hwilken har att tillställa bemelte Gullsmed de samma, och sedan wijd arbetetz fullbordan beräckna och wijd afbetahlningen Observera.

Stockholm d. 9 April A:o 1696.

Vppå Hans Kongl. Maij:tz Nådigste befallning samt dragande Kall och Embetes wägnar.

Fabian Wrede.

G: Wallrave

J: Jeger Th: Teuterström.

Carl med Gudz nåde, Sweriges, Giöthes och Wändes Konung, Storfurste till Finland, Hertig uthi Skåhne, Estland, Lifland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin, Pommern, Casuben och Vänden: Furste till Rügen: Herre öfwer Jngermanland och Wissmar: så och Pfaltz-Grefwe wid Rhein i Bayern, till Jülich, Clewe och Bergen Hertig etc.

Wår synnerlige ynnest och nådige benägenhet med Gud alzmächtig, Troman, Wår Råd, H:r Grefwe och Öfwerstemarskalk: Såsom den fransöske Gullsmeden Jean François Cousinel är i wärket begrepen att förfärdiga en fundt af sölfwer till Wår Slottz Kyrkas förnödenhet effter den dessein och modell som däruppå är affattat:

[1] Själf skref han sitt namn Cousinet å arbetsbetyg och andra handlingar i museets skråarkiv, hvilka han utfärdat under åren 1695—1711.

williandes Wij bestå honom Sex mark Kopparmynt i arbetzlöhn för hwart Lod han där till förarbetar, hwaremoth han skall wara förplichtat densamma med största flijt att förfärdiga, jämwähl så mycket Sölfwer uppå Wår myntewicht af samma halt att lefwerera till bakars, som honom på bem:te wickt är wordet tillwägit, eller och förvänta, att bristen på arbetzlöhnen för honom blifwer afräknat; altså och emädan det will falla honom swårt att uppehålla sin wärkstad med mindre han effter handen som arbetet avancerar, unfår någon försträkning, hafwandes Wij allaredan för detta befalt Wårt Stats-Contoir, att detsamma i afräkning på arbetzlöhnen icke allenast strax skall tillställa honom Trehundrade Rijkzdahler, uthan och effter handen låta honom afföllia så mycket som han med Hoff Cammererarens attest bewijsar sig hafwa förtient på bem:te arbete i ty är härmed till Eder Wår nådige willie och befallning, att I beordren Hoff Cammereraren, det han, hwar gång sådant af honom begiäres, besichtigar bem:t arbete, och sedan med dess attest verificerar hwad ber:de Gullsmed effter handen med arbetet avancerar och därföre kan hafwa förtient, på det han i föllie af ofwanb:t Wåre till Stats-Contoiret afgångne ordres, däreffter må kunna upbära arbetzlöhnen. Hwarmed Wij befalle Eder Gud Alzmächtig synnerligen nådeligen. Af Carlberg d: 20 Maj A:o 1697.

Vppå högstbem:t Hans Kongl: Maij:ts respective Wår Elskelige K: Herr Sone Sons; så och allernådigste Konungs och Herres vägnar.

Hedeuig Eleonora.

Bengt Oxenstierna, G. Gyllenstierna Fabian Wrede

N. Gyldenstolpe L. Wallenstedt

Denna Kungl: Maijestet Nådigste Förordningh ställer sigh Håff Cammereraren till underdåhnigh Effterrättelse

Jahan Gabriel Stenbock

C: Piper

Af dessa handlingar angifva sig de första genom påtecknadt »Copia» som afskrifter; sannolikt äro de dock, såsom äfven handstilen anger, ungefär samtidiga med dagteckningen. Den tredje åter är originalskrift på helark, hopviket på fyra ställen till bref, med följande utanskrift: »Till oss Elskelig Wår Troman Råd och Öfwerstemarskalk wälborne Grefwe Jahan Gabriel Stenbock synnerligen.» Brefvet har varit förségladt med ett stort sigill i svart lack, men af det samma återstår endast några få spår, af hvilka dock framgår, att stampen haft kungligt vapen.

För dopfunten, som blef färdig först år 1707, lämnades, såsom synes, till guldsmeden från Kungliga myntet 370 skålpund silfver. Funten tillhör Kungl. husgerådskammaren och användes ännu i dag vid kungliga barns dop.

PER GUSTAF VISTRAND.

3.

Stenhuggarämbetets i Stockholm mästarlåda.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, hvilka tillhört Stockholms stenhuggarämbete.

Det lofl. Steenhuggar Embetet
Debet.

Ehuruwähl H: Åldermannen och Bisittiarne wid det lofl: Stenhuggar Embetet sidstledne Såmmar med mig om en wiss Summa accorderade för deras Embetz lådas förfärdigande, Nembl: 36 plåtar eller 216 dr Kopptt, förutan beslagh och fotralet, så hafwa de gode H: lijkwähl sedermehra, hoos mig giort den påminnelsen, att wijd samma lådas förfärdigande ingen flit ospard lembnas måtte, med försäkran att så framt Embetet funno(!) där wijd sitt nöije, min möda och flijt deremot icke häller skulle wara förgiäfwes anwändt har altså i anseende der till iag å min sijda icke lembnat någon flijt ospard, och som iag nu här wid eij sökt min nytta eller profit

så lära och så de gode H:r der emot icke kunna begiära min Skada, ty opföres sielfwa lådan med sitt beslag för d:r 300 K:mt
För Fotralet med sitt Beslagh 60

D:r 360: K:mt

Stockholm d: 3 Decembr A:o 1726.

Pasch Kloth.

A:o 1726 d. 3 Decembris præsenterades denna rechn. i Bilt- och Stenhuggare Ämbetet och accorderade Ämbetet med Mr Pasch Kloth om förberörde Ämbetslåda til 340 dr Kmt.

Ehreborne och högtwälachtat Hr:Ållderman så och Samtel. Hr: Bisittiare uthi det lofl. Stenhuggar Embetet.

Det lärer Hr:Ållder Mannen och det lofl. Stenhuggar Embetet draga sigh till Minnes att hoos migh är pantsatt en Silfwer præsenter-Tallrick [1] för den rest som iagh för Embetz lådans förfärdigande ännu har att fordra Nembl. 234 dr 10 ·/. Kopptt, och som effter lofl: Stenhuggar Embetets försäckran iagh giort migh det wissa hopp att samma peng: skulle sidstleden påskhelg blifwit bethalt, som nu icke skiedt är, fördenskull är till H:rÅllder Mannen och det lofl: Stenhuggar Embetet min tienstd. begiäran de behagade wara af den godheet, och förbemt:e Silfwerpant ifrån migh inlösa, i annor händelse nödgas iagh det samma på något ställe för penningar pantsättia, då intresset som der å faller lärer blifwa det lofl. Stenhuggar Embetet beräcknat, förblifwer det

lofl:a Stenhuggar Embetets
Tienstskylldigste Tienare

Stockholm d: 8 Maij 1727.

Pasch Kloth.

[1] Enligt räkenskapen för 18 nov. 1726 en konfektsilfverskål.

Den här ifrågavarande ämbetslådan, som i maj 1893 inköptes för Nordiska museets samlingar på hammerska auktionerna i Köln, är ett litet synnerligen vackert prof på hvad 1720-talets snickarmästare kunde åstadkomma, och en bland de dyrbaraste museet eger i sin samling för skråväsendets historia. Hon är gjord af ek med valnötsfaner och rikt ornerad med listverk samt inläggningar i hvitt och svart. Å locket läses årtalet 1726 samt initialerna till då varande åldermannens och bisittarens namn. Insidan af locket är prydd med en korintisk kapitäl och del af en refflad pelarsockel, alt fastlimmadt å en af hopplister inramad rektangulär ebenholtsskifva. Sannolikt är det detta ornament, som åsyftas i en utgiftspost i ämbetets räkenskaper, där det heter: »1726, Decemb. 3 Vtgafs till den bewiljade ny Mästarelådan åt Snickaren och Modelleuren Pasch Klaut i afrächning efft:r accordet och protocollet jämte Capiteletz inberächnande (som) inunder låcket blef utstuckit — 120,12 Koppmt.» Lådan har nr 77,168 i museets samlingar.

PER GUSTAF VISTRAND.

4.

Mässingslagare och gördelmakare.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, som röra mässingslagarämbetet i Stockholm. [1]

Extract af Protocollet hållet i Stockholms Stads Ämbets och Byggning Collegio den 16 Februarii 1731.

S: D: företrädde Mässingslagare Ålderman M:r Niclaes Brösell med Bijsittiaren M:r Magnus Duncker och M:r Johan Norling å egne och Mässingslagarnes i Norkiöping som under detta Ämbetet höra M:r David Werners, M:r Daniel Zerls och M:r Mathias Holmstedts wägnar, beswärandes sig däröfwer at giördellmakare Ålder-

[1] Nr 16,262 h i Nordiska museets samlingar.

man M:r Olof Korp skal åtagit sig at förfärdiga 150 stycken Mässing trum̄or, hwartil Mässingen wid Skulltuna Bruk blifwit beställd och slagen, med hwilcket arbete skal så wida wara hint, at 25 stycken Trummor redan äro färdige, men resten ännu icke fulbordad. Och som Ålderman Korp således antagit et arbete, som honom icke tilkommer, utan endast och allenast Mässingslagarne, som grundeligen förstår at hambra och handtera Mässing, hwartill Giördellmakarne icke hafwa sådanne wärcktyg, ej eller wetta med detta arbete rätteligen at umgå; ty påstår Mässingslagare Ämbetet, at Ålderman M:r Korp måtte förbiudas, med detta sitt omtagne arbete at fortfahra och därjemte the redan förfärdigade trum̄or utan betallning ifrån sig gifwa, samt därhos umgälla hwad Kongl. Maijts. förnyade allgemene Skråordning i detta måhl påbiuder. Härpå förklarade sig Ålderman M:r Olof Korp närwarande, tilståendes at han för Södermanlandz Infanterie Regemente arbetat och förfärdigat allenast 16 stycken Mässingtrummor som hos honom beställte blifwit, dem han ock ifrån sig lefwererat. Och ehuruwähl M:r Korp will påstå, at detta arbetet tilhörer Giördellmakare Ämbetet, efttersom the i Tyskland skohle som ofttast på Mässing trummor drifwa wapn eller andre Zirater som Mässingslagarne här i Rijket icke kunna eller tilkommer at giöra: Men så kan M:r Korp icke wijsa at Giördelmakarne i Tyskland jdka Mässing slagare handtwärcket, hwilcket om än skie skulle, så är dock härstädes Giördellmakare och Mässingslagare twänne särskilte Ämbeter, och äfwenwähl en skillnad dem emellan giord hwad the hwarför sig arbeta skola, och fast än däruti icke står infört om Mässingtrummor, hwilcketdera af desse Ämbeter skal dem förfärdiga; så finner dock Collegium skiäligit at tillägga Mässingslagare Ämbetet samma arbete såsom dem egenteligen tilhörande, emedan the wetta detta arbete rätteligen at handtera och för detta wijst behörigt prof och ärfarenhet af Mässingtrummors förarbetande til Kongl. Maijts. Lijf Garde til fot, blifwandes altså Giördellmakare Ämbetet härmedelst förbudet, at hädanefftter icke befatta sig med ofwanber:de Sort trummors förfärdigande wid bot, som Kongl. Maijts. förnyade allgemene Skråordning af åhr 1720 art: 10 § 21 påbiuder: Men hwad the Mässingtrummor

angår, som M:r Korp redan färdige giordt och lefwererat, så låter Collegium därwid för denna gången bero. ut Supra.

Nomine Collegii
And: Smedberg
Colleg: Not.

ABRAHAM AHLÉN.

5.

Förgyllarne och målarämbetet.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, som röra målarämbetet i Norrköping. [1]

Högädle, Ädle och Högachtade samt widt Lagfarne Herrar Borgmästare och Råd!

Hänwisas tilbaka til Lofl. Målare Ämbetet at upta behörigt bewis om den påstådde skillnaden emellan Förgyllarnes och Målare Ämbetets tilhörande arbeten, innan Magistraten kan sig häröfwer widare utlåta. Norrkiöpings Rådhus d 23 Julii 1770

ad mandatum
A: Glanström

Uppå förgyllaren Lagberg här hos återföljande Jnlaga får Målare Ämbetet then åhran härmedelst aflemna thes ödmiukaste förklaring.

I stöd af Kongl: Skråordningen har Ämbetet, genom thes Ålderman, begjärt gunstig handräckning och med then samma hos Lagberg anstäldt jagning samt then omrörde Skildten, såsom ett fuskare arbete, borttagit af then grund:

1:o Att målningen blifwit gjord olofligen utaf Mäster Pettersons gesäll, utan thes Mästares wettenskap och utan at Mästaren therföre en enda fyrk undfått, så att följackteligen Målare arbetet äfwen war ett fuskerie, då Lagberg i löndom betjent sig utaf then, hwilken

[1] Nr 19,243 d i Nordiska museets samlingar.

ej hade frihet sådant arbete för sin enskildta räkning förfärdiga; men förnämligast skjedde jagningen och Confiscationen

2:do, för den orsaken, at, det betydeligare arbetet, nemligen förgyllningen ingalunda tilkommer Lagberg, utan är en Målarehandtwärket tillhörig arbetsgren; ty, änskjönt Lagberg äger privilegium uppå Spegel-Fabriquen, hwarom fult bewis ej blifwit af honom företedt enär Wälloflige Hall- och Manufactur Rättens stadfästelse eller tillstånd ej wordet bilagdt; så tillkommer dock honom, såsom glantzgulds förgyllare, ej annat förgyllningz arbete, än endast det, som skjer på kritgrund; Hwaremot Målare professionen tillhörer sådan förgyllning, som, efter teck- och ritning förut, påmålas med schattering, och just sådan förgyllning war samt ei annan blifwa kunde på Skräddaregesällernas Skildt, emedan Leijon, Sax och bokstäfwer, med mera, icke annorledes, än efter teck- och ritning, kunde tilsättjas genom målning och schattering, hwilket gjöremål Lagberg aldeles icke tillhörer eller han thermed äger sig befatta, utan har i alla tider sådant warit och ännu är en gren af Målarehandtwärket.

Nu aldenstund förgyllaren Lagberg således högst obefogadt öfwer jagningen och Confiscationen beswär anfördt samt ther uti icke mindre nyttjat stickande skrifart, än gjordt ganska missfirmeligit påstående emot Ämbetets Ålderman, som bewakat Ämbetets rättigheter; förthenskull, och som Lagberg fuskat i Målare Ämbetetz Handtering, anhålles i största ödmiukhet, icke allenast, at Skildten måtte gunsträttwisligen förklaras för Confiscabel och Ämbetet tillfalla, utan ock at Lagberg, eftter Kongl: Resolutioner på Städernes beswär såsom fuskare måtte plicktfällas samt desutom warda ansedd med plickt för Åldermannens missfirmande och den stickande skrifarten.

Med fullkomligaste wördnad framhärdar Målare Ämbetet städse Ädle och högtärade Magistratens

Ödmiukaste tjenare

All. Hiort

I: Hasselgren Joh Fried Pettersen Hend: L: Torrwedær

Mag: Petri Westein.

ABRAHAM AHLÉN.

6.

Förgyllare, spegelfabrikörer och målarämbetet.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, som röra målarämbetet i Norrköping.[1]

På Lofl. Målare Ämbetets i Norkiöping anmodan och begäran kan Målare Ämbetet härstädes eij annat än sanningen til styrkio betyga, att emellan Målare Ämbetet och Förgyllare samt Spegel Fabriquerne här i Staden har, hwad sielfwa Förgyllning arbetet angår, så mycket mindre någon fråga sig yppat, som detta arbetssättet är en fin konst, och ömsom af Målare och Förgyllare idkas; Men så snart på förgyllningen behöfwes den minsta tekning, färg och målning med Pensell, har ännu icke någon Förgyllare el:r Spegel Fabriqueur budit till, att sådant arbete företaga och förrätta, så wida det ifrån urminnes tider warit och än är ett Målare ämbetet enskylt och egenteligen tilhörande arbets sätt, att med Pensel måla alt hwad målas kan, hwilket med förgyllning påläggande icke någon gemenskap äger.

Detta warder med Ålderman och Bisitjares underskrifter, samt Ämbetes sigill, å samtelige Ämbetets wäg:r bekräftat. Stockholm d. 7:de September 1770.

Joh: Westling Petter Thunberg J. G. Franck
Ålderman

(Ämbetets sigill i vax.)

I målarämbetets i Norrköping protokoll har jag icke funnit något vidare yttrande eller beslut i ifrågavarande sak, men då detta Stockholms målarämbetes utlåtande sannolikt begärts med anledning af striden i Norrköping, torde också slutdomen blifvit fäld i öfverensstämmelse härmed.

ABRAHAM AHLÉN.

[1] Nr 19,243 d i Nordiska museets samlingar.

7.

En tobaksdosa från frihetstiden.

I den redogörelse öfver nya förvärf, som finnes intagen i dessa meddelanden för åren 1895 och 1896 framhålles bland andra föremål en i Sverge under slutet af 1700-talet tillverkad tobaksdosa af mässing, hvilken utom sin prässade ornering var försedd med följande rimmade inskrifter:

WI KLAGA FÄGRING ÄR SÅ KORT
ATT WÅREN KNAPT SIN BÖRIAN HUNNIT,
ATT SOMMARN EI HOS OS FRAMRUNNIT,
FÖRÄN DE FRÅN OS SKYNDA BORT.

THE KULNA DAGAR DÄREMOT
SOM HÖST OCH WINTER OS BEBÅDA
DEM FÅ WI LÄNGE NOG BESKÅDA
NÖIT SINNE ÄR WÅR IÄMMERS BOT.

En intressant notis rörande just en sådan dosa hafva vi funnit i ett bref från den unge kronprinsen Gustaf, sedermera konung Gustaf III, skrifvet i Avestad den 17 september 1768 till modern, drottning Lovisa Ulrika. Med sitt öppna och emottagliga sinne skildrar prinsen här sina intryck från denna sin resa i Bergslagen,

hvilken under då rådande olyckliga politiska förhållanden ej torde varit odeladt angenäm. Brefvet gifver äfven ett talande vitnesbörd om nöden i landet och det växande missnöjet bland befolkningen. Det lyder i öfversättning från franska sålunda: [1]

9. Tobaksdosa af mässing.
Lock och botten.
3/4 af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.

Madame!

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Missnöjet och eländet hafva här nått sin höjdpunkt. Jag har tillåtit mig att delgifva Konungen det sorgliga tillståndet på denna plats, som för en kort tid sedan var en af de mest blomstrande i detta landskap. Men är eländet stort, äro också klagomålen hög-

[1] Se *Riksrådet och fältmarskalken m. m. Grefve Fredrik Axel von Fersens historiska skrifter*. Utgifna af R. M. Klinckowström. D. 3. S. 381.

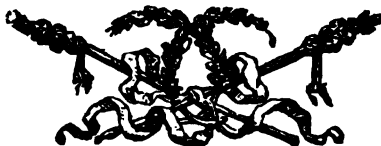
ljudda och så allmänt utbredda, att jag själf förvånas däröfver. Man låter på olika slags föremål trycka eller ingravera deviser, uttryck för den allmänna misstämningen; jag har på *Bjurfors mässingsbruk*,[1] som jag besökte just denna eftermiddag, funnit inskrifter i tidens anda, anbragta på allahanda saker af förgyld mässing, på tobaksaskar bland annat följande inristade, hvilka jag på grund af deras egendomliga innehåll afskrifvit. (Här äro de ofvan aftryckta stroferna återgifna.)

Min kära moder får medgifva, att försäljningen af dylika deviser till småfolket i en tid, då man för att indrifva skatterna måste plundra det in på bara kroppen, är väl vågad, och att den nästan liknar ett upprorsförsök; ett sådant skall åtminstone icke skada konungamakten. — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Den i Nordiska museets samlingar förvarade tobaksdosan (bild 9) utgör sålunda ett minne från de sönderslitande partistridernas tid under frihetstiden och har sannolikt sett dagen vid mässingsbruket på Bjurfors. Hon prydes å lock och botten af inom rokoko-orneringar infattade små landskapsbilder med åkerbruksredskap, en seglande fregatt, fruktkorg, skridskor, en brasa och dylika beteckningar för de olika årstiderna. De här ofvan återgifna verserna äro underskrifter till dessa framställningar. För öfrigt liknar pjesen helt och hållet de under förra seklet så brukliga tobaksdosorna af mässing, hvilka, den inhemska tillverkningen oberäknadt, infördes i stora massor utifrån, särskildt från Holland och Tyskland.

[1] Kursiveradt af förf.

CARL PALM.

8.

En märklig bokstämpel
i
Nordiska museet.

Det gifves tre olika slag af bokegarmärken: 1. *pärmstämplar*, framställande vapen, monogram, namn eller initialer, anbragta i guldtryck å frampärmen; 2. *ex-libris*, små, egaren angifvande blad, utförda i träsnitt, litografi, kopparstick och på senare tid oftast i fototypi, i allmänhet infästa å frampärmens innersida; 3. *färgstämplar* i växlande färger, med namn eller initialer, anbragta å försittsblad eller titelblad. Till denna klass af de enklaste bokegarmärken kan man äfven räkna små typtryckslappar med ordet »tillhörig» och namnet.

Den afbildning, som synes ofvanför dessa rader (bild 10), och som gifvit anledning till de samma, framställer en pärmstämpel. Uti en sköld med adlig krona ses öfverst ett strålande jerusalemskors, därunder i spegelmonogram C U B och i midten däraf en insekt, nedanför

en hjälm med två där bakom korslagda tornérlansar, och längst ned devisen: *Content: Ubique Beatus* (den nöjde är alltid lycklig). Stampen, som inköptes för Nordiska museets räkning på Bukowskis auktion den 25 sept. 1895, är upptagen i auktionskatalogen (nr 95) bland pitschaft m. m., som tillhört framlidne finske senatorn A. H. Falck. Hans tidigare öden hafva emellertid först nyligen blifvit kända.

I ett enskildt bibliotek påträffades nämligen för kort tid sedan en bok med följande titel: Trattato delle piante & immagini de Sacri Edifizi di Terra Santa, Firenze 1620, fol. (Cat. Bibl. Ups.: Amico Bernhardino). Å ett fodral, i hvilket denna bok förvaras, är den ofvannämda stämpeln aftryckt i guld. Den i pergamentband bundna boken har äfven haft en stämplad inskrift, som man synes hafva försökt utplåna, hvilket dock ej lyckats bättre, än att man kan läsa:

STORMÄSTARENS

AF

KL. SV. EV. JOS. TPL. ORDENS

CONCLAVE-BIBLIOTHEK

N 24

och därunder å nyo samma vapenstämpel C U B.

Egaren, *stormästaren*, var *Claes Urban Bodinsson*, son till häradshöfdingen i Roslagen, hofsekreteraren Jonas Bodin Carlsson; född i Ume 1766; student i Uppsala 1783; disputerade under Boëthius 1786 och kallas då Bodin samt 1788 och hette då Bodinsson; fil. mag. 1788; anstäldes i Kungl. kansliet 1794; blef sedan konduktör vid Kungl. museum med titel af kungl. sekreterare och står som sådan i statskalendern till och med 1805, som torde varit hans dödsår.[1]

Den i monogramet tecknade insekten framställer en *broms* och finnes där af den anledning, att Bodinsson härstammade på

[1] Om Bodinsson såsom vitter författare se L. Hammarsköld och P. A. Sondén: *Svenska vitterheten.* 2 uppl. Stockholm 1833. S. 431. — G. Ljunggren: *Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död.* D. II. Lund 1875. S. 513. — P. Wieselgren: *Sveriges Sköna Litteratur.* D. 4. Uppsala 1847. S. 749.

kvinnosidan från borgmästaren i Lübeck *Bröms*, som förhjälpte Gustaf Vasa på flykten från Danmark och därigenom kan sägas hafva bidragit till lutherska reformationen i Sverge. Bodinsson ansåg sig ock på grund af denna härstamning hafva arfsrätt till stormästarskapet i *Kongl. Svenska Evangeliska Josephiner Tempel Orden*, för korthetens skull eljest kallad *Josephinerorden*. Denna orden, som härledes från Josef af Arimatia, skulle nämligen hafva återupplifvats i Lübeck af borgmästaren Nils Bröms[1] och af Bodinsson, hans afkomling, i Sverge. Som stormästare skref sig Bodinsson: »Förste Riddaren af Stora röda Korset i Templet Guldbrömser af Brömse och af Normandiet, General Stormästare af Kongl. Svenska Evangeliska Lutherska heliga Christi grafs Josephiner Orden».

Med Bodinssons bortgång upphörde äfven Josephinerorden, om hvilken för öfrigt antagligen hittills ej något varit synligt i tryck.

Bodinssons stämpel är, som synes, af särskildt intresse såsom en illustration till svenska ordenshistorien.

[1] Så skrifver Bodinsson hans namn. Tegel skrifver *Niclas*; — *Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar*. D. 3. Stockholm 1878. S. 24: *Claus Brömse*. Men Nicolaus innefattar ju så väl *Nils* som *Claus*, hvilka egentligen äro samma namn. Bodinsson heter ju ock *Claes*.

CARL MAGNUS CARLANDER.

9.

Till Gripsholmservisens historia.

Kungörelse.

Genom offentlig Auction å Gripsholms Kongl. Slott den 9:de nästkommande Februarii och följande dagar försäljas åtskillige dels förslitne dels för Slottet umbärlige Inventarier och Materialier, bestående af omkring 30 Skeppund Stångjern, lemningar af en Porcellains-Service, en större mängd Tallrickar med flere pjeser af tenn, diverse Messingskärl, Sängkläder, Linne, Sängtäcken af siden och kattun m. m. som allt kan på stället före Auctionen beses. Säkre och kände köpare lemnas 14 dagars anstånd med betalningen, hwarförinnan warorne ej få afhämtas. Nyköping i Lands-Cancelliet den 28 December 1818.

P. C. Skjöldebrand.

G. Engeström.

I öfverensstämmelse härmed hölls också 1819 den 10 och 11 februari vid Gripsholm auktion å åtskilliga för slottet obehöfliga föremål. Spekulanter hade infunnit sig från städerna Mariefred, Strängnäs och Eskilstuna, äfvensom från landsbygden kring den gamla kungaborgen — från Åker, Enhörna o. s. v. — till ett antal öfverstigande 70 personer, ty så många ungefär voro enligt det

ännu bevarade auktionsprotokollet köparne.[1] Allmänheten, ej ovan att vid liknande tillfällen för en ringa penning förvärfva ännu användbart husgeråd, bjöds denna gång på en brokig mängd föremål. Utom hvad i kungörelsen redan omtalats, fans där sålunda också möbeltyg af siden, guldgaloner, speglar, lampetter, kullerstolar, en stor pråm m. m.

Försäljningens hufvudnummer utgjordes emellertid sannolikt af de s. k. »lemningarna af en porcellains-service», hvilka enligt auktionsprotokollet uppgingo till ej mindre än 304 pjeser — de flesta, som det vill synas, ännu ganska brukbara, då, efter protokollet att döma, endast ett fåtal af föremålen var skadadt. Ehuru det kanske skulle kunna hafva sitt intresse att efterse, hur många af kungörelsens »piecer af tenn» af de besökande efter auktionsdagarna hemfördes, lämna vi här denna kalkyl ur räkningen, åtnöjande oss med att konstatera, att vid detta tillfälle en hel skara af dessa föremål vandrade ut i världen kring Gripsholm, lämnande rum för rörstrandsfabrikens skörare, men modernare alster.

För oss har den gamla servisen mera intresse. Han omfattade, som sagdt, 304 pjeser af olika slag. Honoratiores bland publiken — kyrkans tjänare, lagmän, militärer, handlande, inspektorer och ej mindre än 7 fruar, om hvilkas ställning i samhället historien för öfrigt intet har att meddela, fingo hvar sin större eller mindre del. Murare, skomakare, vaktmästare m. fl. gingo ej häller lottlösa.

In alles delades servisen på 42 händer, om man frånräknar de tre poster, som betalades vid klubbslaget. Lejonparten (41 pjeser) inropades af en major Norlin. Närmast kommo grosshandlar Stenberg med 26 och inspektor Rundlöf med 20 pjeser. Handlanden Elg, provisor Ekerman och inspektor Håkanson erhöllo respektive 19, 17 och 15 stycken.[2]

---

[1] Jfr bilaga A: *Räkning öfwer Inkomster och Utgifter wid Gripsholms Slott och Djurgård för A:o 1819.* Slottsarkivet.

[2] Jag har här nedan efter auktionsprotokollet i alfabetisk ordning sammanfört de olika köparne med angifvande af deras inköp.

Pastor Agerholtz: 2 desserttallrikar. Pastor Anderson: 2 aflånga fat. Jan Anderson i Ärja: 1 terrin med fat, 2 aflånga fat. Pastor Anell: 6 par tekoppar med fat. Fru Bergman: 2 compotierer, 2 aflånga och 2 runda fat. Fru Bergstedt: 2 aflånga

Prisen å de olika pjeserna framgå af auktionsprotokollet; hela försäljningsumman uppgick till 304 rdr 14 sk. 6 rst. banko.

När den korta februaridagens skymning föll öfver slottets borggård, och de auktionsbesökande återvände hvar och en till sitt, borde egentligen den gamla servisens historia varit slut. Han hade fylt sin hufvuduppgift — sin tjänstgöring vid hofvet så att säga — blifvit använd och kasserad samt skulle under sin återstående tid draga sig till baka till privatlifvets lugn. Men det är egentligen först under denna senare period hans historia begynner.

Vi begära ej, att läsaren utan vidare skall kunnat fatta intresse för den servis, om hvars »sortie» från porslinsköket å Gripsholm vi nyss berättat. Med benäget tillstånd skola vi därför föreställa honom. Vi måste emellertid, för att detta skall kunna ske,

fat, 6 st. tefat. Hofkvartermästar Biedenweg: 1 såsskål. Fru Dahlström: 6 desserttallrikar, 2 fruktkorgar med fat. Provisor Ekerman: 1 terrin med fat, 4 runda fat, 5 flata och 6 djupa tallrikar, 1 skål med lock. Handlanden Elg: 1 terrin med fat, 4 runda fat, 3 salladskålar, 2 desserttallrikar, 2 spilkummar, 1 gräddkanna, 1 tekanna, 5 par tekoppar med fat. Fru Forsberg: 1 rundt fat, 2 fruktkorgar med fat, 2 gräddkannor. Inspektor Grandin: 1 terrin med fat, 7 st. tefat. Fänrik Grandinsson: 1 terrin med fat, 2 snäckor. Grewesmühl på Horn: 2 punschbålar med fat, 2 cuvetter, 2 fruktkorgar med fat. Grewesmühl på Räfsnäs: 6 flata tallrikar, 2 salladskålar, 2 fruktkorgar med fat. Pehr Jonsson i Ärja: 1 rundt fat. Rådman Hagrelius: 6 konfekttallrikar. Fältkamrer Hedin: 12 flata tallrikar. Fru Herrström: 2 snäckor, 1 chokoladkanna. Magister Holmlin: 2 smöraskar. Inspektor Håkanson: 6 aflånga fat, 1 såsskål, 8 st. tefat. Hofpredikanten Hückert: 4 konfekttallrikar, 2 fruktkorgar med fat, 1 sockerask. Direktör Lennander: 6 aflånga fat. Murar Lindblad: 2 desserttallrikar. Kamrer Ljungman: 2 konfekttallrikar. Kyrkoherden Lotsch: 2 runda fat. Kronobefallningsman Lundgren: 1 fruktkorg med fat. Lagman Malmborg: 2 aflånga fat, 1 smörask, 2 desserttallrikar, 2 skålar med lock. Major Norlin: 1 punschbål med fat, 2 terriner med fat, 2 salladskålar, 4 saladierer, 2 smöraskar, 6 desserttallrikar, 24 crêmekoppar. Kamrer Oldenburg: 1 smörask. Handlanden Pose: 2 aflånga fat, 2 saladierer, 2 såsskålar. Inspektor Rundlöf: 2 aflånga fat, 1 smörask, 10 desserttallrikar, 2 spilkummar, 5 par grepkoppar med fat. Handlanden Rydberg: 1 såsskål. Inspektor Sandberg: 1 karott, 1 såsskål. Fru Skotte: 3 fruktkorgsfat. Handlanden Stenberg: 12 desserttallrikar, 1 såsskål, 1 sockerask, 12 par tekoppar med fat. Lagman Sturnegk: 2 desserttallrikar, 5 cuvetter, 2 spilkummar. Vaktmästar Vallin: 2 st. aflånga fat (söndriga). Orgelnisten Wallin: 8 aflånga, 2 runda fat. Fru Wattrang: 2 runda fat. And. Zetterström: 2 chokoladkannor (söndriga). Skomakar Zetterström: 4 djupa tallrikar. Kontant till obekant(a) köpare: 2 compotièrer, 2 runda fat, 1 sockerask.

gå något till baka i tiden. Vi vända oss då till slottets äldre inventarier, hvilka — vi drista ej säga omvårdnaden om gamla handlingar, men den slump, som ofta är vänligare än människor — åt oss bevarat.

Man finner då i 1818 års »Inventarium öfver Kongl. Maj:t och Kronan tillhörige Meubler och öfrige effecter vid Gripsholms Slott»[1] bland afskrifna föremål en hel del »porcellaine», som, enligt hvad förteckningen utvisar, är det samma, som såldes i februari 1819. Gå vi sedan till närmast föregående inventarium — det härstammar från anno tretton[2] — upptager detta (fol. 165) just de porslinspjeser, som år 1818 blefvo afskrifna och 1819 sålda på ofvan omtalade auktion. De omnämnas nu under titeln *»porcellaine Ostindiskt med Svenska vapnet och Gripsholm»*. Om läsaren behagar erinra sig det ännu i museer och samlingar bevarade, från Kina införda porslin, som mot hvit, af kronor öfversållad botten är dekoreradt med tre kronor inom en lagerkrans (se slutvignetten) samt bär inskriften GRIPSHOLM, torde det vara klart, att de 304 i februari år 1819 afyttrade porslinspjeserna tillhörde den för våra dagars konstvänner ej obekanta så kallade *Gripsholmservisen*. Härmed lär presentationen kunna anses gjord.

Gripsholmservisen — vi anse oss nu ega rätt att kalla honom så, så mycket mera som han äfven i inventarierna bär detta namn — kan genom dessa handlingar, i hvilka han också benämnes K. M:ts servis, följas till baka till år 1781,[3] då vi för första gången finna honom omtalad och vid detta tillfälle såsom *»tillkommit Chinesiskt porslin sedan år 1772»*, d. v. s. det år, då närmast föregående inventarium uppgjordes. Man kan med stöd af denna anteckning taga som gifvet, att servisen mellan 1772 och 1781 kommit till Gripsholm.

[1] Slottsarkivet.

[2] *Inventarium öfver alla Kongl. Maijt och Kronan tillhörige Möbler och annat slags husgeråd vid Gripsholms Slott, uprättadt 1813 till följd af Kongl. Brefvet den 19 Junii 1811.* Slottsarkivet.

[3] Bilaga B: *Inventarium uppå Hans Kongl: Maij:ts Meubler och Sängkläder samt Husgeråds och Linne-Persedlar uti Gripsholms Slått, uprättat År 1781.* Fol. 107. Slottsarkivet.

Ehuru det väl nu mera är omöjligt att bevisa, torde det vara sannolikt nog, att det just var detta porslin, som i en faktura öfver Svenska ostindiska kompaniets skepp Terra Novas återfrakt från Kanton till Göteborg, daterad den 14 december 1775, finnes omtaladt under rubriken »*Théer och Porcellainer för Kongl. Hofvet: 5 Kistor och 1 Tubb med En Taffel, Thée och Caffe Service*», och som där upptages till ett värde af 600 Tael, motsvarande 3,204 kronor i vårt mynt. [1]

Skeppet, som i januari 1775 afseglade från Göteborg, [2] »återlände» dit enligt stadens tidningar tisdagen den 9 juli 1776, och dess afmönstrade besättning »tracterade sig» några dagar senare »efter vanligheten hos fru Stjerna i masthugget». [3] Var Gripsholmservisen verkligen med bland de 272 kistor, 15 lådor, 103 »tubbar» och 643 »bundlar» porslin, som rymdes under Terra Novas däck, borde den samma hunnit till Gripsholm vid den tid på hösten 1776 då hofvet från Strömsholm dit öfverflyttade. [4]

Får man tro slottets handlingar, kunde Gripsholm vid denna tid nog behöfva en ny servis. Ehrensvärds skildringar från »detta ohyggliga och ledsamma» ställe, »där fattigdomen syntes i alt — i fatbur, i husgerådskammare, i alla rum och där knapt fans en stol att sitta på eller en säng att ligga uti», [5] äro åtminstone i ofvannämda hänseende ej alt för öfverdrifna. Inventariet från år 1772

---

[1] W. Berg: *Om införseln till Sverige af Kinesiskt porslin under Svenska ostindiska kompaniets tredje oktroj åren 1766—1786.* En keramisk studie. Göteborg 1879. S. 15.

Originalhandlingen, i Göteborgs stadsbibliotek, har titeln: *Canton den 14 December 1775. Factura öfwer Retour Laddningen med Skeppet Terra Nova, som Commenderas af Capitainen Charles Chapman, destinerad till Götheborg för Swenska Ost Indiska Compagniets räkning*, och har genom kammarherre Carl Lagerberg godhetsfullt blifvit städ till författarens förfogande.

[2] *Förteckning, som wisar Tiden enär Swenska Ost-Indiske Compagniets Skepp Afseglat och återländt til Götheborg jemte Skeppens namn och Lästetahl för Åren 1774, 75, 76, 77 och 1778.* Riksarkivet.

[3] *Götheborgska Nyheter För År 1776.* Utgifna och tryckta af Immanuel Smitt. Nr 29. — *Götheborgs Allehanda.* Tredje årgången. Göteborg. Nr 54. Jfr nr 57.

[4] *Dagboksanteckningar förda vid Gustaf III:s hof af friherre Gustaf Johan Ehrensvärd.* Utgifna af E. V. Montan. Stockholm 1878. D. I. S. 154.

[5] G. J. Ehrensvärd: anf. arb. och del. S. 155, 322.

omtalar nämligen endast ett fåtal porslinsföremål, några te- och chokoladkoppar med fat samt ett par spilkummar i brunt och guld eller rödt och grönt med märket H E, den gamla riksänkedrottningens från slottsbyggnader till trästolar välkända signatur. I denna brist skulle väl närmaste anledningen till den nya servisens anskaffande vara att söka. Vi känna emellertid intet rörande den sammas förhistoria. Då hofkassaböckerna, som ofta innehålla uppgifter om inköp af »Ostindiskt porslin» från handlande i Stockholm,[1] icke, så vidt jag kunnat finna, omtala något rörande Gripsholmservisen, men den samma däremot finnes upptagen i Gustaf den tredjes bouppteckning,[2] har porslinet varit konungens privata egendom. Må hända har det samma i underdånighet öfverlämnats till monarken af Ostindiska kompaniets direktion — man skulle vara frestad att gissa som tack för att »Hans Majestät täckts förunna Compagniet dess höga protection samt i nåder täckts förklara sig vilja med' enåde anse eho som på ett eller annat sätt söker skada Compagniets credit».[3]

Som bekant omfattade ofta de från Kina genom Ostindiska kompaniets försorg inkomna serviserna ett stort antal pjeser. Af den ofvannämda fakturan synes, att en bordservis i blått och hvitt och värderad till 36 Tael innehöll 248 stycken; en annan till 28 Tael 205 pjeser; en kaffeservis i guld och färger till 2 Tael 6 [-?] omfattade 15 stycken, en teservis till ungefär samma pris 23, o. s. v. Hur stor var månne en gång Gripsholmservisen, som, om det var den i Terra Novas fraktlista omtalade, betalats med 600 Tael? Inventariet af år 1781 torde i detta hänseende lämna oss den bästa ledningen. Det upptager: *bålar* med fat; *terriner* med lock och fat, runda och aflånga (2 sorter); *små soppskålar* med lock och fat; *fat*,

[1] Enligt 1774 års hofkassabok (Slottsarkivet) köptes t. ex. af Anders Berg 1774 29½ dussin blå och hvita »ostindiska porcellaines-tallrikar», flata, 45 DK., 6¼ dussin djupa à 45 DK., 20 dussin emaljerade »ostindiska» kaffekoppar à 48 DK., 3 st. blå och hvita thékannor à 16 DK., 3 bruna à 9 DK., 6 mjölkkannor à 6 DK.

[2] Riksarkivet.

[3] *Directionen af Ostindiska Compagniet, Confirmation på dess privilegium af den 7 Juli 1762.* Handlingar rörande Ostindiska kompaniet. Riksarkivet.

runda (5 sorter) och aflånga (5 sorter); *tallrikar*, flata och djupa; *konfekt-* (= dessert-) *tallrikar*, flata och djupa; *fruktkorgar* med fat; *compotierer*, runda (2 sorter), aflånga, fyrkantiga, snäckformiga; *såsskålar; smöraskar* med lock och fat; *vinkylare* (2 sorter); *saladièrer* (2 sorter); *spilkummar* med fat; *sockeraskar* med lock och fat; *tekoppar* med fat; *kaffekoppar* med fat och grepar; *kaffekannor* med lock och fat; *tekannor* med lock, utan fat (2 sorter); *mjölkkannor* med lock och fat; *crêmekoppar; »tub»* — till sammans öfver 700 pjeser af ett 40-tal olika typer.[1]

Porslinets öden under de närmaste åren finnas tecknade i slottets inventarier. Men vi skola ej trötta läsaren med att år efter år följa anteckningarna om servisens förminskning. Nog af, redan konung Gustaf III:s bouppteckning (1792) omtalar af konungens servis ej mer än 318 pjeser, och i en af Gudmund Carl Liungman ett par år senare uppgjord förteckning[2] förekomma blott 316 stycken, hvilket antal visserligen vid senare inventeringar under samma årtionde befans oriktigt, i ty att några pjeser sedermera tillrättakommit, och hela antalet sålunda t. ex. 1798 upptages till 336;[3] men förstörelsen hade, som man kan se, gått raskt nog ändå — omkring 400 pjeser under 38 år — och det på ett slott, som endast vissa tider af året beboddes. Förklaringen ligger dels i människonaturens inneboende vandalism — en blandning af tanklöshet, okunnighet och bristande (slumrande) skönhetsinne, dels i den omständigheten, som också flerstädes i inventarierna antydes, att delar af servisen utlämnades till användning äfven utom slottet. Särskildt synes den varit i bruk i de s. k. kungsbyggnaderna i Mariefred, i

[1] I ofvan nämda antal ingå, som läsaren ser, egentligen tre olika serviser, hvilket jämte priset i sin mån synes bekräfta vårt antagande, att porslinet är den i Terra Novas faktura år 1775 omnämda, för hofvet bestämda taffel-, te- och kaffeservisen.

[2] *Förteckning på det Ostindiska Porcellaine af Gripsholms Servicen, som finnes i behåll den 8 Junii 1795.* Slottsarkivet.

[3] *Inventarium öfver Konungens Meubler och Husgeråds Persedlar vid Dess Lust Slott Gripsholm, uprättadt år 1798.* Fol. 105, 107. Härmed kan jämföras några å ett löst blad förekommande anteckningar rörande en den 27 och 28 augusti 1797 företagen inventering af porslinet.

hvilka vid de kungligas besök både hoffolk och komedianter voro inhysta. Sålunda bortkommo under hofvets vistelse på Gripsholm år 1801 inalles 47 pjeser, hvilka 1805 blefvo afskrifna, och som fem år senare följdes af ännu ett 70-tal, o. s. v. Hur det gick återstoden, känner läsaren redan.[1]

Gripsholmservisen har sedermera, likt mycket annat af det man i början af detta århundrade såsom värdelöst skräp[2] anförtrodde åt klädståndsfruar eller lumphandlare, åter kommit till heders. Från sina undangömda platser på vindar, i kök eller skafferi ha de terriner och fat, tallrikar och crêmekoppar, som tiden skonat, letat sig väg till samlarens väggar eller väl skyddade skåp, och priser betalats, som i själfva verket ej stå i rimligt förhållande till föremålens konstvärde. Den summa, för hvilken hela servisen såldes, har nog redan mer än en gång blifvit utbetald för en enda pjes ur samma servis. En soppskål med fat har sålunda, enligt författarens anteckningar, betingat 350, en annan gång 270 kr.; en fruktkorg med fat har betalats med 250 kr.; 5 stycken kaffekoppar med fat med 500 kr.; en såsskål med 50 kr.; ett litet fat med 53 kr.; en tallrik med 50 kr., o. s. v.

---

[1] Egendomligt nog undgick en del af servisen auktionen 1819. I inventariet öfver Gripsholms kungl. slotts tillhörigheter, upprättadt år 1866 (Slottsarkivet) upptagas nämligen: 9 tallrikar (flata och djupa), 21 crêmekoppar, 1 stor soppskål med lock och fat, 3 fat (större och mindre), 2 fruktkorgar med fat, summa 36 pjeser, af hvilka sedan 1866 försvunnit 17 stycken. De beskrifvas i nämda handling såsom försedda med blå kronor, guldkant, Sverges vapen samt ordet Gripsholm och tillhörde sålunda tvifvelsutan denna servis. Gripsholms slott har haft många gömslen, som tjänat såsom tillflykt både för porslin, väfda tapeter och annat, som eljest kunnat vara lämpligt att sälja på auktion.

[2] De kungliga slottens räkenskaper från dessa år, särskildt 1818—1824, omtala årliga auktioner å Svartsjö, Haga, Drottningholm, Ulriksdal, Uppsala slott och från husgerådskammarens magasin i Stockholm. Det torde icke lida något tvifvel, att en stor del af statens älsta och dyrbaraste mobilier vid denna tidpunkt gick under klubban. Auktionsprotokollen äro i all sin ordkarghet vältaliga. Kinesiskt, sevrès och saxiskt porslin, kristallkronor (ensamt från Ulriksdal 11 stycken för 10 à 12 Rd. stycket), taflor (från Drottningholm 1820 bland annat ett 40-tal dörrstycken), möbler med broderadt siden, savonnerie eller gyllenläder, himlar af guld- och silfvertyg, kabinettskåp, gamla ur, lampetter, väfda tapeter, dyrbara hästmunderingar, fanor m. m. framletades och såldes för en spottstyfver. Man kan blott beklaga, att med sådana varor och sådana pris det icke i dessa samlarnes gyllene dagar fans — ett Nordiskt museum!

Flertalet pjeser finnes nu å Stockholms slott (83 st. tillhörande H. M. konungens samling, 19 st. tillhörande K. husgerådskammaren); men äfven Nationalmuseum, Nordiska museet och enskilda konstvänner inom och utom landet kunna fröjda sig af att ega en eller annan pjes.

Men hvarför, frågar läsaren kan hända, hvarför i himlens namn såldes då denna servis, som, om han också ej längre var ny, dock hade ett historiskt värde och därtill ännu var fullt användbar? Då svaren kunde blifva många och oangenäma, skola vi låta handlingarna själfva tala.

Den 22 okt. 1818 inkom till K. riksmarskalksämbetet följande »ödmjuka memorial»:[1]

Under nu förrättad inventering härstädes har jag funnit några lemningar af en gammal Porcellaine Service och en mängd tallrickar med flere piecer af thenn, några mässings kärl samt åtskilliga utslitna Inventarier tillika med omkring 30 Skeppund stångjern m^m^ för Slottet ganska umbärliga (persedlar), hvadan, då Slottet är i behof af en Porcellaines Service och andra nödiga meubler, jag härmedelst får ödmjukeligen anhålla, at nämnda öfverflödiga och odugliga persedlar måtte å allmän auction härstädes få försäljas och de derföre inflytande medel till berörda ändamål emot redovisning användas.

Gripsholms Slott den 12 October 1818.

P. SKJÖLDEBRAND.

Riksmarskalkens svar[2] lyder med uteslutande af ingressen:

— — — hvad Herr Landshöfdingen och Ståthållaren sålunda anmäldt och hemstält har Jag funnit vara nyttigt, och behagade Herr Landshöfdingen och Ståthållaren altså om verkställigheten deraf besörja. Jag befaller Herr Landshöfdingen, Ståthållaren och Commendeuren Gud Alsmäktig.

Stockholm den 27 October 1818.

På Riks Marskalks Embetets Wägnar

CLAES FLEMING.

E. M. Kuylenstjerna.

---

[1] *K. Riksmarskalks Embetets Handlingar 1818. Inkomna handlingar.* Slottsarkivet.

[2] *K. Riksmarskalks Embetets Handlingar: Diarium & Register samt Concept-Expeditioner för år 1818.* Slottsarkivet.

Och så reste ståthållaren eller något hans ombud under den allsmäktiges beskydd till Stockholm, när det blef öppet vatten fram på våren, och köpte där af herr G. Hoffman en stor, ny rörstrand-servis, som bland sina 406 pjeser, omfattade både handfat, kannor och annat, som den hederlige gamle kinesen ej kunnat uppvisa. Betalningen erlades i maj med 359 rdr banko,[1] och den servisen kan ännu efter 80 år få beses i Gripsholms slotts konditori — men, så vidt jag vet, är det just ingen, som frågat efter honom.

Sens moral: Nichts ist schrecklicher als eine thätige Unwissenheit.[2]

JOHN BÖTTIGER.

---

[1] *Räkning öfver Inkomster och Utgifter wid Gripsholms Slott och Djurgård För År 1819.* Fol. 174. Slottsarkivet.

[2] Goethe.

Bilaga A.

År 1819 den 9, 10 och 11 Februarii förrättades, till följe af Konungens Befallningshafwandes derom utfärdade Kungörelse den 28:de December förledit år, Auction å Gripsholms Slott uppå nedanskrefne persedlar.

— — — — — — — — — — — — — — — —

			Banco.		
63	1 Pounschs Bål med fat .	Grefwesmyhl på Horn	15:	8	—
64	1 st. D:o m: D:o	D:o Köpare	12:	33	—
65	1 st. D:o m: D:o	Major Norlin	6:	4	—
66	1 Terrin med fat	Fendric Grandinsson	2:	36	—
67	1 st. D:o m: D:o	Inspector Grandin	2:	8	—
68	1 st. D:o m: D:o	Major Norlin	5:	15	—
69	1 st. D:o m: D:o	D:o Köpare	5:	12	—
70	1 st. D:o m: D:o	Provisor Ekerman	5:	6	—
71	1 st. D:o m: D:o	Handelsman Elg	6:	13	—
72	1 st. D:o m: D:o	Jan Andersson i Erja	5:	8	—
73	2 st. Compotièrer	Contant	2:	16	—
74	2 st. D:o	Fru Bergman	2:	27	—
75	2 st. Fat, aflånga	D:o Köpare	2:	—	—
76	2 st. D:o	Fru Bergstedt, Mellösa	2:	6	—
77	2 st. D:o	Orgelnisten Wallin, Åker	1:	32	—
78	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	32	—
79	2 st. D:o	Directeur Lennander	1:	33	—
80	2 st. D:o	Orgelnisten Wallin, Åker	2:	—	—
81	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	21	—
82	2 st. D:o	Directeur Lennander, Åker	1:	23	—
83	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	23	—
84	2 st. D:o	Jan Andersson i Erja	2:	6	—
85	2 st. D:o	Inspector Håkansson	2:	16	—
86	2 st. D:o	D:o Köpare	2:	16	—
87	2 st. D:o	Pastor Andersson i Strängnäs . . .	1:	14	6
88	2 st. D:o	Hand. Pose	1:	24	—

			Banco.		
89	2 st. Fat, aflånga	Inspector Håkansson	2:	3	—
90	2 st. D:o	Lagman Malmborg	2:	4	—
91	2 st. D:o	Inspector Rundlöf	2:	2	—
92	2 st. D:o Söndriga	Waktmäst. Wallin.	—	16	—
93	2 st. D:o Runda .	Fru Wattrang på Närlund	2:	25	6
94	2 Runda Fat	Provisor Ekerman	2:	6	—
95	2 st. D:o	Orgnisten Wallin, Åker	2:	4	—
96	2 st. D:o	Kyrkoh: Lotsch	2:	6	—
97	2 st. D:o	Hand. Elg	2:	32	6
98	2 st. D:o	Contant	3:	18	—
99	2 st. D:o	Hand. Elg	3:	—	6
100	2 st. D:o	Fru Bergman	2:	6	—
101	1 st. D:o	Provisor Ekerman	1:	16	6
102	1 st. D:o	Pehr Jonsson i Årja	1:	17	—
103	1 st. D:o	Provisor Ekerman	1:	19	—
104	1 st. D:o	Fru Forssberg	1:	2	—
105	6 st. flata Tallrikar . . .	Fältkamr: Hedin à 27 sk.	3:	18	—
106	6 st. D:o	D:o Köpare à 26. 6 rst.	3:	15	—
107	6 st. D:o	Grefwesmyhl på Räfsnäs à 18. 6 . .	2:	15	—
108	5 st. D:o	Provisor Ekerman à 21 sk.	2:	30	—
109	6 st. Djupa D:o	D:o Köpare à 28. 6 rst.	3:	24	—
110	4 st. D:o	Skomak. Zetterström, Åker	1:	16	—
111	3 st. Sallade Skålar . . .	Hand: Elg	2:	24	—
112	2 st. D:o d:o . . .	Major Norlin	4:	7	6
113	2 st. D:o . . .	Grefwesmyhl på Räfsnäs	4:	13	—
114	2 st. Snäckor	Fru Herrström	1:	19	—
115	2 st. D:o	Fendric Grandinsson	—	46	—
116	2 st. Salladierer	Major Norlin	2:	21	6
117	2 st. D:o	D:o Köpare	2:	17	6
118	2 st. D:o	Hand. Pose	2:	12	—
119	1 st. Carotte	Inspector Sandberg	—	33	—
120	1 st. Smörask m: fat . . .	Major Norlin	3:	24	—
121	1 st. D:o . . .	D:o Köpare	3:	24	—
122	1 st. D:o . . .	Lagman Malmborg	3:	25	—
123	1 st. D:o . . .	Inspector Rundlöf	3:	28	—
124	1 st. D:o . . .	Kamerer Oldenburg	2:	25	6
125	1 st. D:o . . .	Magister Holmlin, Strängnäs	4:	—	—
126	1 st. D:o . . .	D:o Köpare	3:	42	—

			Banco.		
127	2 st. Confect Tallrick: . .	Kamerer Ljungman	1:	36	6
128	4 st. D:o D:o . .	Hof Pred. Hyckert.	1:	27	—
129	6 st. D:o D:o . .	Rådman Hagrelius	2:	34	—
130	4 st. Desert D:o . .	Inspector Rundlöf	1:	29	6
131	2 st. D:o . .	Lagman Sturnegk	—	34	—
132	2 st. D:o . .	Pastor Agerholtz.	—	32	—
133	2 st. D:o . .	Murare Lindblad	—	37	6
134	2 st. D:o . .	Hand: Elg	—	39	—
135	6 st. D:o . .	Grosshand. Stenberg à 17 sk. . . .	2:	16	—
136	6 st. D:o . .	Major Norlin à 16. 6	2:	3	—
137	6 st. D:o . .	Fru Dahlström à 16. 6	2:	3	—
138	6 st. D:o . .	Grosshand. Stenberg à 18 sk. . . .	2:	12	—
139	6 st. D:o . .	Inspector Rundlöf à 18. 6	2:	15	—
140	2 st. D:o . .	Lagman Malmborg.	1:	4	—
141	1 Skål m: Låck	D:o Köpare	2:	32	—
142	1 st. D:o	D:o Köpare	2:	38	—
143	1 st. D:o	Provisor Ekerman	2:	8	—
144	1 Sauce Skål	HofQwarterm: Biedenweg	—	40	—
145	1 st. D:o	Hand. Pose	—	41	—
146	1 st. D:o	Grosshand. Stenberg	—	45	—
147	1 st. D:o	Hand. Pose	1:	7	—
148	1 st. D:o	Hand. Rydberg	—	46	—
149	1 st. D:o	Inspector Håkansson	—	46	—
150	1 st. D:o	D:o Sandberg	1:	—	—
151	1 st. Cuvette	Grefwesmyhl på Horn	1:	25	—
152	1 st. D:o	D:o Köpare	1:	31	—
153	2 st. D:o mindre . . .	Lagman Sturnegk	2:	2	—
154	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	17	—
155	1 st. D:o	D:o Köpare	1:	—	—
156	2 st. FrucktKorgar med fat	Grefwesmyhl på Horn	5:	18	—
157	2 st. D:o D:o	Grefwesmyhl på Räfsnäs.	6:	24	—
158	2 st. D:o	Fru Dahlström	4:	13	—
159	2 st. D:o	Fru Forssberg	3:	8	—
160	2 st. D:o	Hofpred. Hyckert	2:	33	—
161	1 st. D:o	Kronb. Lundgren	—	34	—
162	3 st. D:o Fat	Fru Skåtte	1:	1	—
163	2 st. Spilkummar	Hand. Elg	3:	7	—
164	2 st. D:o	Lagman Sturnegk	3:	—	—

			Banco.		
165	2 st. Spilkummar	Inspector Rundlöf	3:	8	—
166	6 st. Crêmkoppar	Major Norlin	2:	6	—
167	6 st. D:o	D:o Köpare	2:	1	—
168	6 st. D:o	D:o Köpare	2:	—	—
169	6 st. D:o	D:o Köpare	2:	—	—
170	1 Chocolade kanna	Fru Herrström	1:	—	—
171	2 st. D:o söndriga	And. Zetterström	—	16	—
172	1 st. Greddkanna	Hand. Elg	—	40	—
173	2 st. D:o	Fru Forssberg	—	41	—
174	1 st. Thekanna	Hand. Elg	—	44	—
175	1 st. Såcker Ask	Contant	2:	4	—
176	1 st. D:o	Grosshand. Stenberg	2:	9	—
177	1 st. D:o	Hofpred. Hyckert	2:	12	—
178	6 par The Koppar med fat	Kyrkoherden Anell à 34 sk.	4:	12	—
179	6 par D:o	Grosshand. Stenberg à 20 sk.	2:	24	—
180	6 par D:o	D:o Köpare à 28 sk.	3:	24	—
181	5 par D:o	Hand. Elg à 13. 6	1:	19	6
182	5 par Grep D:o D:o . . .	Inspector Rundlöf à 29 sk.	3:	1	—
183	6 st. Thefat	Fru Bergstedt, Mellösa	—	40	—
184	7 st. D:o	Inspector Grandin	1:	—	—
185	4 st. D:o	D:o Håkansson	—	40	—
186	4 st. D:o	D:o Köpare	1:	—	—

— — — — — — — — — — — — — — — —

Gripsholms Slott ut supra.

A. LUNDBERG.
Rådman.

A. GUSSANDER.
Rådman.

Bilaga B.

Utdrag ur Inventarium Uppå Hans Kongl: Maij:ts Meubler och Säng Kläder samt Husgeråds och Linne-Persedlar uti Gripsholms Slått, uprättat År 1781. Fol. 107.

— — — — — — — — — — — — — — — —

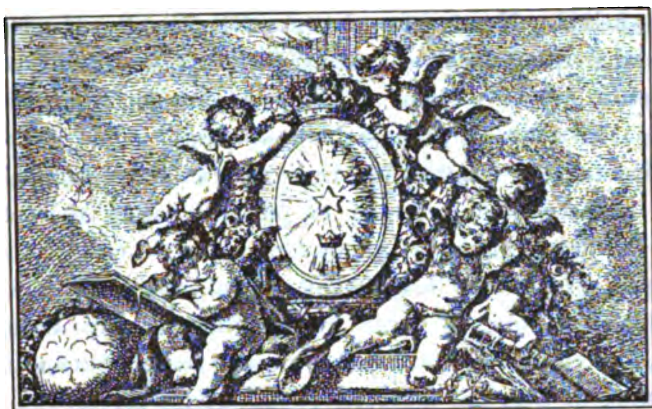
Hans Kongl. Maij:ts Service. Efter förteckning.

3:ne st: runda fat til Pounch Boularne.
2:ne runda Terriner med lock och fat.
4 aflånga d:o d:o d:o. 1:sta sort.
4 aflånga Terrinfat 2:dra sort.
5 st: små Soppskålar med låck och fat.
12 st: aflånga Compotièrer.
4 st: runda fat, 1:sta sort.
4 st: d:o d:o 2:dra sort.
8 st: d:o d:o 3:die sort.
10 st: d:o d:o 4:de sort.
16 st: d:o d:o 5:te sort.
3 st: aflånga fat, 1:sta sort.
5 st: d:o d:o 2:dra sort.
7 st: d:o d:o 3:die sort.
10 st: d:o d:o 4:de d:o
15 st: d:o d:o 5:te d:o
7 ställ fruktkorgar med fat 3 per ställ.
10 Sauceskålar.
7 smöraskar med lock och fat.
190 flata tallrickar.
57 djupa d:o
3 vinkylare 1:sta sort.
5 Dito 2:dra d:o
4 sockeraskar med lock och fat, höra til The et Coffe Servicerne.
4 st. Terriner med lock, 2:dra sort.
25 st. diupa Confit: tallrickar.
30 flata d:o d:o
57 The koppar och fat.

2 Caffe kannor med lock och fat.
59 Caffe koppar och fat med öron.
8 fyrkantiga Compotierer.
9 Snäck Façon dito
14 runda d:o 1:sta sort.
18 Dito 2:dra d:o
9 runda Salladierer, 1:sta sort.
9 dito d:o 2:dra d:o
6 spillkummar med fat.
2 The kannor med lock och fat, 1:sta sort.
1 Dito d:o d:o utan fat, 1:sta sort.
2 Dito d:o d:o 2:dra d:o
4 miölkkannor med lock och fat.
52 Creme Koppar.
En Tubb, 3:ne st. Pounch Boular.

Bild 11 (se nedan) återgifver efter en crêmekopp i Nordiska museet ett å Gripsholmservisen vanligt ornament.

10.

Om kopparsticksamlingar.

Deras betydelse och deras ordnande.

1.

Hvar och en, som något närmare inträngt i den moderna konsthistorien, icke blott genom galleristudiernas allmänna stråkväg, utan äfven genom ströftåg i hennes särskilda underafdelningar, har ej kunnat undgå att lägga märke till den styfmoderlighet, hvarmed kopparsticks- och träsnittsvetenskapen behandlats ända till senaste tid. Alt mera har i den allmänna konsthistorien en historiskt granskande och kritiserande metod börjat vinna terräng på bekostnad af ett föråldradt, fruktlöst estetiserande betraktelsesätt; men i hvilken mån kan väl detta tillämpas på den allmänna kopparsticksliteraturen? Af de äldre skriftställarne på detta område hafva flere visserligen utfört sitt arbete med mycken kritik, men

Bild 12 (se ofvan) återgifver en af P. G. Floding för Kungl. vetenskapsakademiens handlingar graverad vignett.

tills vidare ingen med den strängt vetenskapliga metod, som kunnat verka skolbildande och blifva normgifvande för gravyrforskningen i hennes helhet. Monografier ha skrifvits i mängd, och enskilda gravörkataloger upprättats — det må erkännas, flere af betydande vetenskapligt värde — men sins emellan förete de så vidt gående olikheter i afseende å principiel uppsättning, att de knappast äro användbara till att fullständiga hvar andra. Därigenom blir deras ändamål till stor del förfeladt, ty om en samling konstnärsmonografier icke kunna användas såsom förarbeten till en allmän kritiskt vetenskaplig historik af den ifrågavarande vetenskapsgrenen i hans helhet, hvari består då öfver hufvud taget deras »raison d'être»? Sedan Adam Bartsch utarbetade sin storartade systematiska sammanställning af hela det omfattande materialet för all gravyrforskning, har ingen dristat sig upptaga hans penna för att fullständiga universalverket. Man har inskränkt sig till nationela specialkataloger och kortare tidsskeden, utan egentlig tanke på, att delarna borde göras så, att de en gång kunde fogas samman till ett helt. Ett grundligt genomträngande af materialet och därpå grundad principfast uppställning hafva ända till våra dagar varit ett önskningsmål, hvilket man sällan sett uppfyldt i den monografiska och katalogiserande kopparsticksliteraturen. Därpå beror äfven det otrefliga förhållandet, att de mest vidt skilda — ofta ytterst godtyckliga — system tillämpats vid ordnandet af så väl offentliga som privata gravyrsamlingar.

Emellertid har på senaste tid krafvet på mera allmänt genomförda katalogiseringsgrundsatser gjort sig gällande öfveralt, där gravyrkunskapen tagit större uppsving, och har man därför småningom enats om vissa hufvudprinciper, hvilka, först tillämpade vid kopparstickskabinetten i Berlin och London, för närvarande hålla sitt intåg vid alla större museer i Europa. Under en studieresa har jag varit i tillfälle att särskildt i Berlin noggrant sätta mig in i alla arbeten vid kopparstickskabinettet, och vill jag i det följande lämna en kort redogörelse för de hufvudsynpunkter med afseende å katalogiseringen, som där tillämpades vid materialets bearbetning.

Dock, innan jag öfvergår till detta mitt hufvudämne, vill jag egna några ord åt kopparstickets (inberäknadt originalträsnittets och litografiens) konst- och kulturhistoriska betydelse. Bättre förtjänt än någon annan gren af de bildande konsterna vore kopparsticket af en utförligare apologi än jag här är i tillfälle att meddela, ty blott alt för ofta betraktas det af en oförstående allmänhet med öfverlägsen ringaktning som simpelt tryckalster, och samlandet af dylika saker som ett tämligen betydelselöst »Liebhaberei».

Lämna vi för ett ögonblick den rent konstnärliga synpunkten å sido, kan hvarje kopparstick, liksom hvarje konstverk öfver hufvud taget, betraktas såsom en allmän historisk urkund. Lika väl som ett skrifvet dokument berättar oss om en viss handling eller ett visst betecknande drag ur en persons eller nations lif, belysande för dennas historia, så bär äfven hvarje kopparstick vitnesbörd om upphofsmannens begåfning och karaktär samt därtill om hans tekniska färdighet. Samlade i större mängd enligt ett visst system efter perioder och skolor gifva kopparsticken sålunda en omedelbar inblick i hela konstnärsgenerationers tänkande och kännande. Lättare och må hända tydligare än någon annan konstgren låta de oss följa den allmänna konstutvecklingen hos en enskild nation i full analogi med urkundsamlingarnas national- eller personhistoriska undervisning. Att den ena personen fört grafstickeln, där den andra användt fjäderpennan vid utformandet af sina tankar, betyder i självfva verket föga, då det gäller att lära sig förstå de gångna släktenas lif och åskådningsätt; båda sätten äro ju lika omedelbara uttryck för ett personligt innehåll, och dess utom — huru ofta fullständiga ej framställningarna i ord och bild hvar andra!

Såsom en hjälpvetenskap till historien, fattad i vidaste mening, eger kopparstickskunskapen sålunda en fullt ut lika stor betydelse som diplomatiken, de juridiska aktstudierna eller hvilken som hälst annan underdisciplin. Analoga grundsatser vid materialets sammanställning och bearbetning inom dessa historiens hjälpvetenskaper äro därför äfven i hufvudsak tillämpliga. Men frånsedt alt detta, ega kopparsticken ofta sitt särskilda värde på grund af den fram-

stälda situationens eller föremålets historiska eller kulturhistoriska intresse.

I forna tider, på 1500-, 1600- och 1700-talen, då de bekväma fotografiska reproduktionsätten ännu icke funnos till, voro grafstickelkonsten jämte träsnittet de enda medel, som användes i alla de fall, där i våra dagar mekaniska afbildningar, tack vare sin prisbillighet, vunnit insteg. Man får nu för tiden ofta höra fotografien prisas på bekostnad af kopparsticket, man tillmäter den absolut trohet och förmåga att återge hvarje ögonblickets skiftning hos föremålet, hela världen använder den, ingen är nog obetydlig, intet nog obetydligt att ej förevigas af en fotograf — åtminstone en amatör. Grafstickelgravyren har trängts långt i bakgrunden af denna allmänhetens förklarade gunstling, men den lefver likväl och har på de allra senaste åren åter börjat visa tecken till nytt lif. Och säkert är, att så vidt personlig känsla, intelligens och smak äro de egenskaper, som skänka lif och behag åt en bild, så vidt som öfver hufvud taget alla de funktioner, hvilka bilda en konstnärstalang, äro mer värda än en sinnrik mekanisk attiralj, så skall äfven gravörens fria öfversättning af originalet skattas högre och lefva längre än en aldrig så »trogen» fotografisk kopia. Den beprisade troheten är för öfrigt, inom parentes sagdt, ganska relativ, i ty att fotografien — om det exempelvis gäller reproducerandet af en målning — aldrig rätt kan återgifva de olika färgvalörernas inbördes förhållande till hvar andra, just det som ger taflan hennes säregna karaktär, under det att däremot gravören genom en konstnärlig behandling af sina två toner, genom förenkling och beräkning, kan frambringa effekter, hvilka särskildt i afseende å ljus och skugga äro fullt motsvariga originalets.

Striden mellan gravyrkonsten och fotografien kan, såsom Henri Delaborde slående påvisat i sin bok »La Gravure», betraktas såsom ett utslag af den gamla tvekampen mellan idealistiska och materialistiska strömningar. Fotografien förblir alltid en konst för blotta ögat, gravyren däremot — åtminstone i sina bättre uttryck — ett verk af individuel skaparkraft, en konst, som talar till känsla och förstånd.

Som sagdt, tider — långa tider — hafva funnits, under hvilka gravörerna ersatte det nittonde århundradets fotografer. Hvar och en, som önskade se sina drag bevarade åt eftervärlden, men ej ville kosta på en oljemålning, vände sig till en gravör. Hvarje minnesvärd tilldragelse, hvarje kär plats eller särskildt betydelsefull byggnad, hvarje bokillustration, ja hvarje mönster eller ornament, som skulle mångfaldigas och spridas, alt föll på kopparstickarens lott att utföra; han var den ende, som snabt och för ett jämförelsevis billigt pris kunde lämna ett tillfredsställande arbete. Lifvet och människorna, sådana de voro ute och hemma, i helg och söcken, är det ständiga ämne, som möter oss i de mera anlitade gravörernas arbetsportföljer.

Den, som gör sig mödan att genomgå en gravörs sådan som Chodowieckis samlade verk, hvilka stiga till den icke obetydliga summan af 950 blad, han skall icke blott finna en undervisande ledning genom hela den samtida tyska literaturen i bokillustrationerna och lära känna i bild en stor del af de intressanta personligheter, som lefde i slutet af förra århundradet, utan ock på samma gång få en förtrolig inblick i de borgerliga hemvanorna, i kostymhistorien med alla hennes dårskaper ända från rokokons yra självsvåld till empirens stela pseudoklassicism, i den konstlade allegorien och den dekorativa ornamentiken samt »last but not least» lära känna de kulturens ogräs och drifhusplantor, som lockade mästaren till satiriska kompositioner. Med ett ord, man kan genom studium af Chodowieckis arbeten få en klar, underhållande och omfattande inblick i människornas sätt att lefva och tänka i Tyskland under senare hälften af 1700-talet, en kulturhistorisk lektion mera omedelbar och därför äfven af större värde än någon bok förmår meddela. Det må medgifvas, att få gravörer hafva varit så mångsidiga och gripit så djupt in i det allmänna kulturlifvet som Chodowiecki, men hvad hindrar att samtidigt egna sig åt studium af två eller flere kopparstickares arbeten, hvilka inbördes fullständiga hvar andra så väl i konst- som kulturhistoriskt afseende.

Detta blir nödvändigt, om vi vända våra blickar mot Norden och söka att ur Chodowieckis svenska yrkeskamraters arbeten bilda

oss en föreställning om människorna och kulturlifvet här uppe under senare hälften af 1700-talet.

Gravyrkonsten räknar i Sverge inga sådana gamla anor, som i landen söder om Östersjön. Detta ligger i sakens natur. Ända in mot vårt århundrade lefde ju konsten hos oss uteslutande på kunglig nåd och understöddes endast i mån af sin användbarhet för de kungliga byggnadsföretagen. Utländska målare och bildhuggare inkallades i mängd i och för utsmyckandet af den nya slottsbyggnaden, men af gravörer gjorde sig för detta ändamål intet omedelbart behof gällande. De uteblefvo fullkomligt. Intresset för kopparstickskonstens uppodlande i Sverge vaknade hos de styrande — karakteristiskt nog för frihetstiden — först i sammanhang med den ovanliga omsorg man egnade industrien. Då Konstakademien inlämnade till 1766 års ständer sin första petition för erhållande af statsanslag till upphjälpande af den försummade gravyrkonsten genom inrättandet af en offentlig skola, framhölls i motiveringen framför alt det gagn fabriksdriften och handslöjderna skulle hafva däraf. Där talas visserligen om gravyrens betydelse såsom illustrationsmedel för de olika vetenskaperna, men i synnerhet betonas dennas nödvändighet för olika slag af handtverkare och manufakturister, för »arbetare i guld, silfver, stål och andra metaller, juvelerare, brodörer, ciselörer, gördelmakare, sadelmakare, vagnmakare, ebenister, snickare m. fl., som sedan någon tid tillbaka upparbetat sina tillverkningar till den godheten och prydliga anseende, att de föga eller intet gifva utlänningen efter».[1] En så väl gjord motivering slog naturligtvis an på högsta ort, ett tillräckligt anslag beviljades, och från denna tid vidtog för den svenska gravyrkonsten en halfsekellång blomstringsperiod, under hvilken förmågor utbildades, som, om än icke jämnstora med de samtida franska och engelska gravörerna, likväl äro väl värda att ihågkommas och studeras af svenska samlare och forskare.

---

[1] L. Looström: *Svenska Konstakademiens historia under första århundradet af hennes tillvaro 1735—1835.* Stockholm 1887.

13. Jean Erik Rehn.
F. 1717. D. 1793.
Efter en gravyr af J. Ph. Le Bas i Kungl. biblioteket.

Det första mera betydande svenska namn, som möter oss inom denna konstgren, är Jean Erik Rehn. Redan på 1740-talet hade han rest till Paris för att där lära sig så väl att föra grafstickeln som att begagna skedvattnet, d. v. s. etsa. Här utbildade han snabbt under Le Bas goda ledning sina ovanliga konstnärsanlag, men fick ledsamt nog efter hemkomsten aldrig helt egna sig åt kopparsticket. Hans mångsidiga begåfning och grundliga bildning gjorde honom ytterst användbar, och hans krafter togos snart i anspråk för de mest olikartade uppdrag. Såsom mönsterritare för kungliga slottsbyggnadens väfvare, som arkitekt, som dekoratör vid högtidliga tillfällen, samt ej minst såsom vicepræses i Konstakademien har han inlagt förtjänster i den svenska konstens historia, hvilka alltid skola bevara »den snälle och muntre hofintendentens» namn lika äradt och aktadt hos eftervärlden, som det en gång var hos hans samtid. Sin största betydelse som gravör eger han dock må hända i egenskap af lärare.

Att hans båda elever, Per Floding och Jakob Gillberg, förvärfvat sig platser i allra främsta ledet af svenska gravyrkonstnärer torde i lika hög grad få tillskrifvas den samvetsgranne lärarens grundliga undervisning som deras egen begåfning och energiska flit, uppeggad af deras oförsonliga rivalskap. Genom Rehns undervisning invigdes de strax vid början af sina studier i den franska konstsmaken; och då de samma år, 1755, spände ränseln på ryggen och drogo ut för att vidare utbilda sig i konsten, gälde resan naturligtvis Paris. Gillberg återvände till hemlandet redan om tre år, Floding däremot dröjde borta i tre gånger trenne, därunder utvecklande sig, ledd af »de habilaste mästare», långt förbi sin medtäflare. När han slutligen kom hem, och frågan uppstod, hvem af de båda, som skulle få sig ledningen af den nyinrättade gravyrskolan anförtrodd, var det icke mer än rätt och billigt, att Floding utgick som segrare ur den ytterst hätska, af personlig bitterhet uppeldade tvekampen mellan Sverges grafstickelhjältar. För att dock icke synas sämre än sin hatade medtäflare uppsatte Gillberg en privat gravyrskola, och sålunda kom det sig, att i Stockholm under en följd af år tvänne gravyrskolor verkade samtidigt,

båda meddelande en undervisning, som stödde sig helt och hållet på franska traditioner. Intet under att den svenska gravyrkonsten tog ett starkt uppsving inom den franska skolans gränser!

Studera vi de båda gravörernas arbeten, skola vi lära känna i Floding en betydligt mångsidigare och mera utvecklad talang än Gillberg. Han tecknar säkert, och med grafstickeln har han utfört blad, hvilka i afseende å precision och fasthet i tekniken stå på höjden af hvad öfver hufvud taget åstadkommits i denna genre i Sverge. Gillbergs manér är stundom må hända något mjukare, men ytterst ojämt, och dess utom röjer han ofta osäkerhet i teckningen. I kulturhistoriskt afseende kan han ej häller tillmätas samma betydelse som Floding; ty under det hans konstnärliga verksamhet hufvudsakligen inskränker sig till porträtt, några landskapsvyer samt ett färre antal blad i det aldrig fullbordade praktverket »Gustaf III:s medaljhistoria», graverade Floding, förutom en mängd briljanta porträtt och figurframställningar, en stor mängd titelblad, vignetter, planscher, ex-libris och dylikt.

Af större betydelse än dessa mästares egna elever var den något senare gravörgenerationen, i hvilken J. F. Martin, A. U. Berndes, M. R. Heland och F. Akrell äro de mest bekanta namnen. Deras hufvudsakliga verksamhet, särskildt Berndes och Helands, hör ju egentligen till det 19:de århundradets konsthistoria, men vi måste dock egna dem en flyktig uppmärksamhet för att fullständiga vår resumé af de förnämsta svenska kopparstickarne under senare hälften af 1700-talet.

I motsats till hvad fallet varit med medlemmarna i den tidigare, helt och hållet franska gravyrskolan, hemtade dessa yngre gravörer sina mönster från England. Där hade under det förflutna seklet det s. k. svartkonstmanéret eller mezzotintogravyren vunnit en alt större fulländning, och så småningom blefvo de engelska gravörernas arbeten, tack vare sina behagliga, sammetsmjuka toner, en lika ifrigt eftersökt som ofta eftergjord konstprodukt öfver hela Europa.

J. F. Martin försummade ej häller, då han 1770 kallades till London af sin äldre broder Elias, att noggrant sätta sig in i de olika moderna manéren; främst gälde hans studier Earloms och

14. Per Gustaf Floding.
F. 1731. D. 1791.
Efter en lavering af J. T. Sergel i Nationalmuseum.

Greens härliga svartkonstblad samt därjämte punktermanéret hos Bartolozzi. Skada nog egde han dock hvarken tillräcklig uthållighet eller noggrannhet för att kunna i någon högre grad draga nytta af sina utmärkta förebilder. Han gaf sig sällan tid att verkligen genomarbeta sina plåtar, utan tryckte dem fast mer ofta i ett tillstånd, som knapt kan kallas halfffärdigt. Därigenom fyldes hans portfölj med ett stort antal värdelösa blad, under det att de tekniskt fulländade smälta i hop till ett fåtal. Vackrast och intressantast äro otvifvelaktigt de stads- och landskapsvyer, som han utförde dels fritt efter naturen, dels efter sin broders teckningar. För kännedomen om 1700-talets Stockholm med dess idylliska omgifningar samt de kungliga lustslotten finnes öfver hufvud taget ingen bättre källa än bröderna Martins gravyrer. Genom deras verksamhet fick den topografiska konstgravyren ett anseende och en betydelse, som den bibehöll långt in i vårt århundrade. Men äfven i annan genre har »lilla Martin», ofta understödd af sin äldre broder, graverat ett stort antal blad. Med särskild förkärlek synes han ha utfört de af samtiden mycket omtyckta små, naift moraliserande genrescenerna, till hvilka han inspirerats af den känslosamma smakriktning, som i slutet af förra århundradet grasserade i den engelska konsten och literaturen. De äro ofta rätt täcka, men slarfvigt utförda och ega sitt största intresse som kulturhistoriska vitnesbörd.

J. F. Martins förnämsta lärjunge M. R. Heland gick fullkomligt i lärarens fotspår, graverade mest utsikter, de vackraste efter ritningar af Elias Martin, vanligen i akvatintamanér med tillsats af ett par eller tre färgtoner; men äfven som fortsättare af det efter Gillbergs död afstannade monumentalverket »Gustaf III:s medaljhistoria», är han minnesvärd. Dock detta hör egentligen ej hit, ty först vid början af 1800-talet nådde Helands smidiga konstnärstalang sin fulla utveckling. Så var äfven fallet med A. U. Berndes; hans vackra och mjuka akvatintaporträtt tillkommo hufvudsakligen under första årtiondet af 1800-talet. Däremot tecknade F. Akrell, Vetenskapsakademiens specialgravör, redan under 1700-talets sista årtionden sina väldiga himmelsglober och stjärnkartor. Genom studium af hans gravyrarbeten kan man erhålla en rätt god inblick i de

medel och metoder, som användes af den fysikaliska och astronomiska forskningen under förra århundradet. Hans son C. F. Akrell, som, ehuru i aktiv militärtjänst, med intresse och framgång på lediga stunder egnade sig åt faderns yrke, har särskildt som topografisk kartgravör förvärfvat sig en enastående plats bland svenska gravörer.

Af de kortfattade antydningar ur svenska kopparstickets historia under senare hälften af 1700-talet, som ofvan meddelats, torde redan framgått, huru betydelsefull och varmt omhuldad denna konstgren tidvis varit i Sverge. Den, som vill mäta de svenska gravörernas arbeten med de mått, som tillämpas på de samtida stora utländska mästarne, skall helt säkert känna sig besviken i de flesta fall; men sedda i relatift förhållande till konstens utveckling öfver hufvud taget i Sverge på denna tid, fylla gravörerna fullt ut samma mått, som målarne och skulptörerna — om vi glömma Sergel. Genom sin mångsidighet och genom gravyrkonstens användbarhet i det dagliga lifvet, i literaturen, vetenskaperna samt alla slag af manufakturier och handslöjder hafva kopparstickarne däremot en ojämförligt större kulturhistorisk betydelse än målarne och bildhuggarne. Deras arbeten äro icke blott historiska dokument — i samma mening som hvarje konstverk öfver hufvud taget — hvilka tala om upphofsmannens karaktärsanlag och tekniska färdighet, de ega i flere fall på grund af innehållets vare sig mera allmängiltiga eller mera vetenskapliga intresse ett oersättligt värde vid studiet af gångna släktleds kulturlif. I hvad mån detta omdöme kan tillämpas på de mera betydande svenska gravörernas arbeten, torde läsaren på grund af den korta öfverblicken själf lätt finna. Jag inskränker mig därför till att ännu en gång påpeka, att svenska kopparsticket sådant vi lärt känna det under dess skönaste blomstringstid vid slutet af förra århundradet, om än väl förtjänt af konsthistorikerns uppmärksamhet, dock städse skall förbli af ojämförligt större betydelse för den inhemska kulturhistorien.

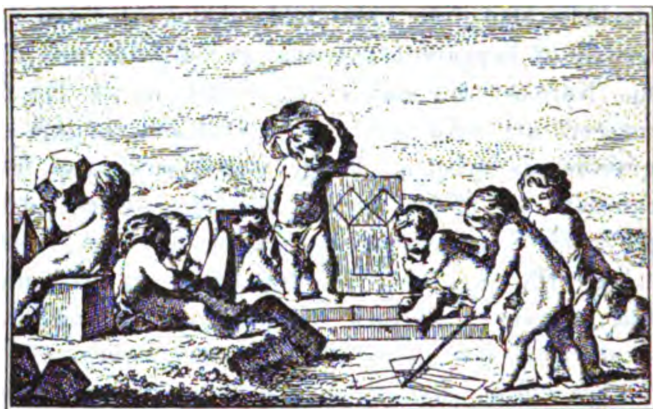
Af alt det sagda framgår omedelbart, af hvilken betydelse det är att vid anläggandet af kopparsticksamlingar söka hopbringa

15. Anton Ulrik Berndes.
F. 1757. D. 1844.
Självporträtt, blyertsteckning i enskild ego.

blad från samma tidsskeden cch af samma nationela ursprung, icke blott därför, att en samling öfver hufvud taget eger större värde om den är fullständig inom vissa gränser, än om den innehåller spridda blad från vidt skilda skolor och tider, utan fast mer på grund af kopparstickens analoga karaktär med historiska aktstycken. Närmast till hands ligger det ju då för de olika landens museer, att söka samla så mycket som möjligt af de inhemska gravörernas arbeten. Följde man öfveralt med ihärdighet denna grundsats, så blefve den nu för tiden ytterst mödosamma forskningen inom kopparsticksvetenskapen betydligt underlättad. Här vid lag ville jag särskildt framhäfva en erfarenhet från olika tyska museer — hvilken för öfrigt ofvan ingående motiverats — *att goda och fullständiga gravyrsamlingar äro fullt ut lika nödvändiga vid konstindustriela och kulturhistoriska museer som vid rena konstmuseer*, naturligtvis under den förutsättning, att en viss hänsyn tages till gravyrernas art och ursprung.

2.

Sedan vi nu i största korthet afhandlat ämnets första del, kopparsticksamlingarnas betydelse, återstår att yttra några ord om den andra, om materialets bearbetning, dess granskning och uppställning. Dock, förr än vi ingå härpå, måste vi först göra klart för oss, för hvilket ändamål samlingen hopbringas. Är den samma af fullkomligt enskild natur, icke afsedd att tjäna vare sig allmänheten eller vetenskapen, så betyder det ju föga, huru den är uppstäld och katalogiserad. Upplåtes den däremot för studier eller — i bästa fall — om den göres tillgänglig för allmänheten, så är det af yttersta vikt, att den monteras och katalogiseras på bästa möjliga sätt. Försummas monteringen i något afseende, så förfares materialet så småningom, tills det slutligen efter en tid — längre eller kortare, beroende af huru ofta det varit i bruk — blir oanvändbart. Må ingen samlare eller museiman glömma, hvilken förfärlig orätt mot eftervärlden en sådan försummelse innebär! Genomföres icke en

Bild 16 (se ofvan) återgifver en af P. G. Floding för Kungl. vetenskapsakademiens handlingar graverad vignett.

vetenskaplig principfast katalogisering, blir en större samling icke blott fullkomligt ohandterlig för forskare, utan måste ofta genomordnas och kommer mer förargelse än nytta åstad.

Glädjande nog hafva på senare år äfven kopparsticksamlingarna vid de stora museerna i Europa börjat bli föremål för de styrandes uppmärksamhet och statskassornas bevillning. Man har kommit till insikt om, hvilket inflytande de utöfva på den allmänna konstutvecklingen, på höjandet och upplysandet af konstsinnet hos de breda lagren samt lärt sig förstå, att de knapt kunna skattas för högt vid konst- och kulturhistoriska studier. Ofta anläggas sådana samlingar i förening med konstakademier och konstindustriskolor och få därigenom en särskild praktisk betydelse. Beroende af sitt ändamål äro naturligtvis samlingarna uppstälda och anordnade på olika sätt, men huru än en samling må vara inrättad, vare sig för rent vetenskapliga eller rent praktiska behof, så är man dock alltid berättigad att fordra, att den katalogiseras på ett sätt, som gör den lika lätt användbar för tjänstgörande som för besökande å museet. Detta är en hufvudsynpunkt vid affattande af hvarje kopparstickskatalog, oberoende af om den inskränker sig till en enskild mästares arbeten eller omfattar flere århundraden.

Innan man skrider till det systematiska katalogiserandet af samlingen bör dock ett annat arbete företagas, nämligen en kritisk granskning af gravyrerna med afseende å innehållets äkthet och formens originalitet. För utrönandet af dessa förhållanden stå särskilda hjälpmedel granskaren till buds; han måste i hvarje enskildt fall med urskilning tillämpa vissa kriterier och pröfvosynpunkter för att nå ett lyckligt resultat. Jag vill dock icke här närmare ingå på detta ämne, det skulle leda till en alt för tröttande vandring genom specialvetenskapens labyrint. Nämnas kan likväl, att man inom kopparsticksvetenskapen — i öfverensstämmelse med hvad fallet är inom konst- och kulturhistoriens öfriga grenar — med största framgång använder en jämförande analytisk metod vid den kritiska granskningen. Ur en viss grupp af kopparstick, hvilka på grund af gemensamt ursprung eller öfverensstämmande stilkaraktär höra till sammans, uttager man de för dem betecknande

kritiska karakteristika och pröfvar sedan, i hvad mån dessa äro tillämpliga på de gravyrer, som skola bestämmas.

Men nu till katalogförfattandet! För att ge den intresserade en så konkret och praktiskt användbar föreställning som möjligt om denna verksamhet vill jag beskrifva, huru man vid kopparsticks-kabinettet i Berlin förfar med ett nytt blad ända från dess första inträde genom dörren till det inre kabinettet, och tills det ligger väl konserveradt, hopklämdt mellan sina närmaste anhöriga i en damtät portfölj. Den anmärkningen må dock förutskickas, att de principer jag här går att framställa naturligtvis icke ega anspråk på att vara de enda riktiga — långt därifrån. Genom den vetenskapliga forskningens snabba framsteg äfven på detta begränsade område skola de helt säkert om några år visa sig bristfälliga och fordra fullständigande i mer än en punkt, men aldrig — därom är jag öfvertygad — blifva oanvändbara. En gång genomförda med tillbörlig noggrannhet och skärpa skola de städse utgöra en säkerhet för att katalogen icke behöfver göras å nyo i framtiden.

Då ett kopparstick (eller träsnitt och litografi) inköpts till museum, antecknas det genast, utan att beskrifvas, i en summarisk katalog, »inventariet», och erhåller sitt inventarienummer. Härefter följer det egentliga katalogiserandet genom dess införande i den s. k. lappkatalogen. Denna lapp- eller blankettkatalog är af tredubbel art, upptagande gravören, inventorn (målaren eller tecknaren), det framstälda ämnet samt därtill inventarienumret, och är den anordnad på så sätt, att samma blankett genom kopiering i en tryckpräss kan användas samtidigt för *inventariet*, *gravör-*, *målare-* och *sak-*katalogen. För katalogblanketterna har den aflånga formen (8 cm. höjd × 27 cm. bredd) visat sig mest praktisk och öfversiktlig. De förvaras i låga pappkartonger och genomdragas med en mässingstråd för att vid användandet icke råka i oordning.

Blanketten är afdelad i tre särskilda rubriker. Under den första antecknas alt, som har afseende på gravören; öfverst hans namn (förnamnet sättes efter tillnamnet) och därunder, på andra raden, en trogen afskrift af de å gravyren befintliga uppgifterna

om konstnären, monogram o. s. v.; sist komma adresser o. dyl. Vid blankettens nedre kant längst till vänster befinner sig inventarienumret jämte årtal; något längre till höger i förkortning uppgifterna om tekniken (K = kopparstick, T = träsnitt, L = litografi) och skolan (I = italiensk, F = fransk, o. s. v.) samt formatet (A = det minsta, B = det mellersta, C = det största).

Under den andra rubriken införas alla uppgifter om inventorn (målare, tecknare, bildhuggare, arkitekt) och antecknas de på alldeles samma sätt, som de angående gravören; eventuelt tillfogas upplysningar om hvar originalet förvaras.

Blanketternas tredje afdelningar bilda till sammans den s. k. sakkatalogen. Alla utförliga beskrifningar af det framstälda föremålet undvikas, man söker karakterisera ämnet genom ett så betecknande »slagord» som möjligt, hvilket hemtas ur ett för ändamålet uppsatt schema (se nedan). Siffrorna vid det öfre vänstra hörnet af denna afdelning hänföra sig äfven till nämda schema. Förekommer å bladet någon graverad underskrift eller uppgifter, som beröra det framstälda ämnet, så antecknas de (vanl. i förkortad form); saknas däremot alla dylika, så bifogas en kort beskrifning på två eller tre rader. Längst ned vid undre kanten anges den viktigaste literaturkällan för gravyren, exempelvis B = Bartsch: Peintre-Graveur, P = Passavant, A = Andresen, o. s. v., samt — i de fall där detta är möjligt — hvarifrån bladet förskrifver sig. Dessa katalogblanketter radas sedan i alfabetisk ordning i de ofvan omtalade låga kartongerna, hvilka uppställas i trenne olika serier, utgörande respektive gravör-, målare- och sakkataloger.

Genom en sådan anordning vinnes en fullständig öfversiktlighet af hela materialet ur alla olika synpunkter, och samlingen, om än aldrig så stor, blir lätt handterlig för de mest olika slag af forskare och intresserade.

Bedömdt på grund af den sammanfattande framställning, som här meddelats, kan systemet må hända förefalla något omständligt och arbetsdrygt, men vid tillämpningen har det visat sig synnerligen ändamålsenligt, och som ett arbete, hvilket väl lönar mödan att utföra. Dock detta måste praktiskt erfaras, att teoretiskt söka

klargöra nyttan eller fast mer — jag vågar påstå det — nödvändigheten däraf är lönlöst; men den forskare, som en gång varit i tillfälle att betjäna sig af en i alla afseenden fullständig och minutiöst noggrann kopparstickskatalog, han glömmer det icke.

Huru gravör- och målarkatalogerna affattas, framgår omedelbart af hvad ofvan meddelats; däremot anser jag mig ännu böra lämna en del upplysningar angående sakkatalogen och det för denna gällande systemet. Afsikten med denna katalog är naturligtvis, att den intresserade skall kunna finna ett blad äfven utan att ega kännedom om vare sig gravören eller målaren, blott på grund af det framstälda ämnet. Vid uppställandet af katalogschemat gäller det altså främst, att träffande känneteckna de olika motiv, som öfver hufvud taget kunna förekomma; detta sker lämpligast och noggrannast genom betecknande »slagord», d. v. s. rubrikerna böra formuleras så vidt möjligt med uttryck, hvilka så att säga falla frågaren på tungan.

Det schema, som här följer, är hufvudsakligen det samma, som följes vid kopparstickskabinettet i Berlin, och hvilket i sin ursprungliga, något oändamålsenligt invecklade form utarbetats af dr Laschitzer i Wien (Se Mitteilungen der K. u. K. Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Innsbruck 1884); dock hafva några förenklingar företagits af mig efter samrådan med direktorialassistenten vid Berlins kopparstickskabinett dr V. von Loga.

I. *Religiösa framställningar.*

A. Gamla testamentet.

I A. 1. Gud fader.

I A. 2. Bibliska historien.

I A. 3. Personer ur gamla testamentet (profeter, sibyllor, Jesse rot o. s. v.).

B. Nya testamentet.

I B. 1. Kristus.

A. Kristus i betecknande situation eller handling.

B. Porträtt (utan symboliska attribut).

a. Barn (allena och till sammans med Johannes).
(1. hel fig., 2. half fig.)
b. Man.
(1. hel fig., 2. half fig.)
c. Hufvud.
C. Kristi lidandes historia.
a. Ecce Homo.
(1. hel fig., 2. half fig.)
3. törnekrönt hufvud (äfven Veronika m. svettduk).
b. På korset (äfven korsfästelsen).
1. allena (och med änglar).
2. med Maria och Johannes.
3. med heliga personer och donator.
c. Som lik.
1. allena (eller begråten af änglar).
2. med Maria (Pietà).
3. med andra personer (nedtagningen från korset, grafläggningen, begråtandet o. dyl.).
d. Uppstånden (uppenbarelser o. dyl.).
D. Kristus i symboliska framställningar.
a. Salvator mundi (med världsgloben); barnet med martyrverktygen.
b. Den gode herden (med lammet, med hjorden o. s. v.).

I B. 2. Maria.
A. Marias historia.
B. Madonnan (med barnet).
C. Maria utan barnet.
D. Den heliga familjen.
E. Madonnan med heliga personer.
F. Mariakult (devotionsbilder, uppenbarelser, underverk).

I B. 3. Apostlarne och Johannes döparen.
I B. 4. Den helige ande.
I B. 5. Treenigheten.
I B. 6. Apokalypsen.
I B. 7. Heliga personer ur Nya testamentet.

I B. 8. Änglar.
I B. 9. Djäfvulen.
I B. 10. Döden (dödssymboler, personifikationer, dödsdanser, Ars moriendi).
A. Världsdomen.
B. Himmelen (de saliga).
C. Skärselden.
D. Helvetet.
I B. 11. A. Den kristna läran (trosbekännelse, sakrament, bud-ord, bön).
B. Den kristna allegorien (Kristi monogram, symboler).
I B. 12. Biblia pauperum.

I C. Mytologi.
I C. 1. Orienten och antiken.
A. Allmänna mytologiska framställningar.
B. Enskilda gudomligheter (putti, genier).
I C. 2. Nordiska mytologien.
I C. 3. Folkfantasiens gestalter: jättar, tomtar, häxor o. dyl.

II. *Profana framställningar.*

II A. Historien och kulturhistorien.
II A. 1. Historiska händelser af politiskt innehåll.
II A. 2. Hoflif och festligheter (äfven utom hofvet hos adliga).
II A. 3. Öfriga framställningar ur furstliga och adliga personers lif.
II A. 4. Präster och andliga.
A. Den kristna kulten, ordens- och pilgrimslif.
B. Hednisk kult o. dyl.
II A. 5. Borgare.
A. Hvardagslif.
B. Högtider och festligheter.
C. Yrkeslif (äfven vetenskapliga och konstnärliga sysselsättningar).

II A. 6. Bönder, handtverkare och arbetare.
A. Hvardagslif.
B. Högtider och festligheter.
C. Yrkeslif.

II. A. 7. Porträtt.
A. Furstar (ordnade alfabetiskt efter staternas namn).
B. Adelsmän (ordnade alfabetiskt).
C. Präster (ordnade alfabetiskt).
D. Borgare (» »).
E. Bönder (» »).

II A. 8. Kostymbilder (ordnade efter 1. nationer, 2. tidsperioder, 3. stånd).

II A. 9. Tiggare, förbrytare, narrar samt allahanda individer, som ej kunna föras under någon föregående kategori.

II A. 10. Historiskt-topografiska bilder.

II A. 11. Historiska allegorier och satirer.

II A. 12. A. Genealogi och stamträd.
B. Vapensköldar.
C. Medaljer och mynt.
D. Ordenstecken.
E. Rebus.

II A. 13. Varia (som kan hänföras till historien eller kulturhistorien).

II B. Icke historiska framställningar.

II B. 1. Illustrationer.
A. Böcker med kända författare.
B. Sagor och folkböcker.

II B. 2. Allegorier och satirer.
A. Personifikationer (af elementen, årstiderna, tidsåldrarna o. s. v.).
B. Emblemata, planeter, månader o. dyl.

II B. 3. Stilleben.

II B. 4. Landskap (eller parker och trädgårdar).

II B. 5. A. Aktstudier.
B. Anatomica.
C. Studiehufvud och andra kroppsdelar.
D. Perspektiv.
II B. 6. A. Djur.
B. Växter.
C. Mineral.
II B. 7. Arkitektur (så väl inre som yttre).
II B. 8. Konstindustriela föremål.
A. Ornament.
B. Möbel.
C. Husgeråd (af olika material).
D. Smiden.
E. Textilarbeten.
F. Smycken.
G. Bokornering.[1]
II B. 9. Skepp och vagnar.
II B. 10. Vapen och redskap.
II B. 11. Alfabet.
II B. 12. Spelkort.
II B. 13. Varia (instrument, troféer m. m.).

Vid användandet af detta schema gäller såsom en hufvudregel, att en tidigare kategori har företrädesrätt framför en senare, d. v. s. blad, hvilka med ungefär samma berättigande kunde få plats under två eller flere olika rubriker, införas alltid under den första möjliga. I kinkigare fall, då osäkerhet kan uppstå, under hvilken afdelning ett kopparstick lämpligast bör inordnas, erhåller ordnaren den bästa handledning genom att fråga sig: hvem är hufvudpersonen? eller: hvad är hufvudhandlingen? samt: huru

[1] Under rubriken »Konstindustri» kunde uppställas en stor mängd underafdelningar, nödvändiga vid ordnandet af en större ornament- och arkitektursticksamling. Jag har dock ej velat upptaga utrymmet därmed. Ett mycket ändamålsenligt schema för en sådan specialsamling har utarbetats af intendenten G. Upmark.

begär en besökande, som önskar se detta blad? Ett kort och klart svar på dessa frågor skingrar i de flesta fall hvarje tvifvelsmål. Att det meddelade systemet ingalunda eger oinskränkt giltighet är naturligt — jämkningar i detaljerna kunna ju alltid företagas med hänsyn till den samling, som skall ordnas — men att det är praktiskt och ändamålsenligt i hufvudsak, därför utgör dess mångåriga framgångsrika användning vid ett af de största och må hända det bäst ordnade kopparstickskabinettet i Europa en god borgen.

Sedan ett kopparstick sålunda behörigen beskrifvits och uppförts i »rullorna», därigenom förvärfvande medborgarrätt i samlingen, öfverlåtes det i andra händer, montörernas, och nu vidtager det icke mindre betydelsefulla och intressanta arbetet med uppsättningen. Denna är naturligtvis af mycket olika art, beroende af kopparstickens växlande värde, men i hvarje fall användas materialier af bästa slag, hvilka bevara bladet i oskadadt tillstånd för århundraden, äfven om det är i det tätaste bruk. De kartonger, som användas, tillverkas på så sätt, att de vid temperaturväxling aldrig slå sig i vågor; alt papper, som förekommer vare sig vid klistringen eller som underskydd, är naturligtvis garanteradt så väl mot krympning som töjning. Ja, förfaringsättet i sin helhet är ingalunda enkelt, det har medfört en hel serie uppfinningar och patent och kräfver både medel och arbetskrafter i rikt mått, men nödvändigt är det, om man betraktar kopparsticken såsom oersättliga alster af den skapande fantasien, hvilka ingen — allra minst ett museum — har rätt att genom försummelse i något afseende låta förfaras. Jag kan självfallet här icke ingå på någon detaljredogörelse för tillvägagåendet vid monteringen. Att den måste ses och inhemtas praktiskt ligger ju i sakens natur.

Alla de intryck och erfarenheter från min studievistelse vid kopparstickskabinettet i Berlin, som meddelats i uppsatsens andra afdelning, ega knappast intresse för den konstintresserade publiken i allmänhet, men jag har dock ansett det mödan lönt att noggrant utarbeta dem, ty jag tror, att det är af betydelse, att de grundsatser, som tillämpas vid materialets bearbetande i de stora euro-

peiska kopparstickskabinetten, blifva bekantgjorda äfven i Sverge liksom öfver hufvud taget i hvarje land, som önskar följa med den samtida vetenskapliga utvecklingen äfven på museifrågornas begränsade område.

Stockholm den 15 februari 1900.

OSVALD SIRÉN.

11.

Ur Nordiska museets arkiv.

Ur Nordiska museets arkiv, som bland annat innesluter en större samling bref från så väl inom vetenskapens och politikens som konstens och literaturens områden märkliga svenska personer, skola tid efter annan i dessa meddelanden sådana skrifvelser ingå, hvilka kunna anses ega ett visst allmänt intresse eller en större kulturhistorisk betydelse. En början till en sådan brefföljd är redan gjord genom de båda i redogörelsen för åren 1895—1896 införda brefven ur Johan August Hazelii och Carl Jonas Ludvig Almqvists brefväxling.

Såsom en fortsättning meddelas här ett bref från skalden Karl August Nicander äfvensom ett från målaren och skriftställaren Egron Lundgren. Nicanders bref är skrifvet i Rom i början af år 1828 under de första mäktiga intryck, som världstaden utöfvade på den unge resestipendiaten. Hvad däremot Lundgrens bref angår, härleder sig detta från en tidpunkt, då konstnären stod på höjden af sitt rykte såsom en af samtidens mest framstående akvarellister. Det är nämligen dagtecknadt i England 1860 och ger ett kännetecknande uttryck för Lundgrens fint bildade och humana karaktär.

1.

Bref från Karl August Nicander till M. G. von Schantz.

Roma, den 19. Jan. 1828.

Min gode Vän och käre Broder! Visserligen borde jag, för att handla rättvist, taga till ett litet format och högst två blad tjockt, då jag nu besvarar din lilla välkomna brefstump, den jag i Heidelberg erhöll och njöt. Men då jag dröjt så länge med detta svar, fordra skyldigheten och min böjelse att jag åtminstone fyller två stora qvartblad, då brefvet prunkar med en så classisk och förnäm öfverskrift. Utan onödigt prat går jag rakt på Rom, ej för att gifva dig en beskrifning af denna underbara stad, men för att beskrifva mig sjelf, huru jag just nu ser ut i denna min omgifning. Märk:

Jag sitter vid Via Sistina i huset N:o 100. i ett gladt, ljust rum med tvenne fönster. Står jag vid det högra, och öppnar det, så kan jag språka med Thorvaldsen, tvert öfver gatan, i fall han öppnar sitt; men om jag befinner mig vid det venstra, så ser jag rakt ned i en liten trädgård, der nu, i Januarii månad, bladen grönska och Orangerna glödande nedtynga trädens grenar. Lyfter jag ögonen litet högre, så ser jag ut öfver det ståtliga Quirinalpalatset, samt ej långt derifrån skådar jag den stora Pignen höja sig ur Colonnas trädgård. Längst till venster ligger den sköna kyrkan *S. Maria Maggiore*, der jag vakade nästan hela Julnatten och hörde och såg juldagens praktfulla messa; till höger har jag Obelisken vid *Trinità del Monte* och längre bort *Monte Mario* med sin Villa och sina höga Cypresser. Men nu ser jag ej på utsigten; ty jag sitter vid mitt gröna bord och skrifver. Framför mig *stå* några små editioner af *Zappi*, *Goldoni*, *Monti*, *Guarini*, *Sallustius*, *Suetonius*, Feas *Roma*, och bredvid *ligga* de litet voluminöusare

upplagorna af *Tasso*, *Ariosto*, *Alfieri* och *Benvenuto Cellinis* lefverne, samt en samling af Gravurer öfver Rom. På väggen sitter uppspikad en Charta öfver samma hufvudstad, den jag redan någorlunda känner till sitt omfång, emedan jag varit här sedan den 20 November 1827. och gjort flitiga kringvandringar. Sedan mitt bref är färdigt, ärnar jag göra en spatsergång till S. Giovanni in Laterano, för att i dess grannskap se tvenne antika Statuer, Hans majestät Titus med dotter, som i dessa dagar blifvit hittade i jordens sköte. Denna jord är så fruktbar på både naturens och konstens alster, att Statuer och antiquiteter plockas här alla årstider, liksom jordpäron om hösten i Sverige. Likväl må man vara ganska försigtig, om man vill handla antiquiteter här; man blir lätt lurad, liksom det redan händt Brodren Hallencreutz, Expeditions Secreteraren, hvilken befinner sig här, boende på Villa Malta, och oförtrutet vandrande bland de gamla ruiner. Ordentliga fabriker finnas, der man förfärdigar Ålderdomslemningar, så säges det. Jag har likväl ej sett dem, och har endast köpt 3. Antiquariska saker: Ett mynt af Hadrianus, som jag kom öfver vid *Fiesole* nära Florenz, ett annat af *Antoninus*, funnet i Caracallas Catacomber, och en liten Camée med ett vackert hufvud. Att jag dessutom förskaffat mig andra småsaker, som ingenting kosta, är naturligt, och sådana minnen få, när man kommer hem, ett högt värde.

Efter denna Episod vill jag fortsätta mitt Portrait: Jag är klädd i svarta byxor: på fötterna har jag ett par skor, fodrade med ludet skinn, emedan i mitt rum, liksom öfverallt i Rom, golfvet är af sten, och man således har godt tillfälle att frysa om fötterna, när man sitter stilla, ehuru luften i dag är och hela tiden varit så skön och mild, att man ute på promenaden gerna under grönskande lagrar, söker skygd för middagssolens strålar. O du härliga Italien, med ditt paradisiska climat, din eviga vår, dina Minnen, blommor och konst-verk! Du Sago-land, du Diktens och Skaldernas fosterland. En hel lifstid, om den förvandlades i en enda fortsatt bön af tacksamhet, vore ej tillräcklig att betala den Skuld, hvari jag står till Försynen, som låtit mig se och njuta denna rikedom af skönhet.

Nu har jag kommit af vägen igen. Ytterligare är jag klädd i en svart, något gammal sammetsvest, samt högst densamma gröna surtout, hvari jag sutit och skrifvit Kongliga bref i Kongliga Krigs Expeditionen. Den är ännu skäligen brukbar, ehuru sidenfodret lidit ansenlig förminskning. En stor del har nemligen af diverse skräddare blifvit bortskuret, såsom något för grannt, d. v. s. för trasigt. Slutligen röker jag just nu med samma pipa, som du nyttjat någon gång i Brandelska huset, Ladugårdslandet, Sperlingsbacken, 3. trappor upp. —

Konst-Nyheter. Byström, som bor i mitt grannskap, har nyss fulländat tvenne Nymfer, af hvilka den ena går *ur* badet, och den andra går *i* badet. Båda äro gracieusa. Den ena blir qvar i Rom, såsom köpt af Prins Santa Croce. Dessutom har han modellerat min fästmö: d. v. s. En *Νίκη*, en Victoria; men jag tviflar, eller törs åtminstone ej hoppas, att det blir något bröllop af. Först borde jag åtminstone fara till Grekland och vinna några segrar, såsom en äkta *Νικάνδρος*.

Thorwaldsen är sysselsatt med en skön, sittande, colossal bild af Pius VII, som skall pryda hans Monument. Hans Attelier är full af härliga saker. — Wåra Landsmän *Södermark* och *Mörner* måla af alla krafter: den förre är lycklig i Portrait: den senare i skildrandet af Romerska och Neapolitanska folk-scener. De komma troligen i höst eller i sommar till Sverige. In summa äro vi 17. Svenskar i Rom. Bland dessa 2:ne Mamseller Stading, som bo ej långt från mig, och bedja hälsa, liksom jag, hjertligen till Brodren Carl Åman. Den yngsta af dem målar rätt snällt Landskap och har varit 3. år i Dresden.

Hälsa oregerligt alla Bröderna och Vännerna i Expeditionen. Säg dem, att om de slå sig tillsamman och skrifva mig ett bref till på Rom, fullt med allehanda nyhetskram, så varder jag sådant med glädje annammande och ofördröjligen besvarande. Jag är lycklig, frisk och glad, som en fisk i sjön, en fjäril på blomman och en örn i skyn. Under sådana auspicier och under en sådan

himmel, slår äfven Poesiens träd ut sina friska blommor: och när jag jemför mitt nuvarande tillstånd med det, hvari jag befann mig för ett år sedan, är det ungefär samma skillnad som emellan Lifvet och Döden.

Om jag också skulle blifva bedragen i min väntan att få något bref från Bröderna in Corpore, ehuru de ännu äro skyldiga mig svar på den prosaico-poetiska Episteln jag sände dem från Esplunda, så hoppas jag med säkerhet att *Du* skrifver mig till och det *snart* och *utförligt*. Lemna inneliggande bref till Wieselgren, som bor hos Landshöfdingskan *Lange*, om han är qvar i Stockholm.[1] Skulle han vara flyttad från Stockholm, så var god och sänd brefvet till den ort der han vistas. Inlösen för detta bref må han dela med dig. Jag förmodar att den blir dyr nog.

Oföränderligen

Din trofaste Broder
August.

Carnevalens fest begynner den 8 februarii. Då blir lif och lefverne.

[1] Hon bor antingen på Skeppsholmen, eller snedt emot Lings Gymnastik, i hörnhuset.

2.

Bref från Egron Lundgren till hans broder.

Brompton 7:de Dec. 60.

Min k. Mildhog.

Sedan jag skref sist har allt Gudskelof gått så stilla och beskedligt att jag icke haft någonting att förmäla och således icke heller som du sett skrifvit någonting. Jag förmodar att förhållandet varit detsamma i hvad dig sjelf och öfriga vänner beträffar, och om jag skrifver i dag, är det endast för att säga att allt står väl till. Det enda som jag tror mig böra tala om, i händelse möjligtvis något rykte derom skulle hafva nått Sverige, är att jag haft *ganska* pressande inbjudningar att åtaga mig återigen en långresa i en annan verldsdel, nemligen de Amerikanska förenta staterna. Som du nog vet har den Engelske Kronprinsen helt nyligen med stor éclat besökt den delen af verlden, och man är nu betänkt på att samla hvad som i pittoreskt hänseende skulle kunna illustrera denna resa och jag undrar allsicke på att man kastat ögonen på mig såsom på den bäst passande för ett sådant värf — såväl i anseende till mina relationer till hofvet och personliga bekantskap med prinsen som för många andra orsaker. Jag har derföre blifvit lofvad guld och gröna skogar om jag ville gå in på förslaget, och tillbudet tycktes i flera fall verkligen vara mycket frestande. För den som skulle vilja resa i och bese de Förenta Staterna etc. skulle icke något förträffligare tillbud kunna yppas, då allsingen afsigt skulle göras på resekostnaderna och jag dessutom genom de alldra kraftigaste recommendationer skulle från början komma i nära beröring med statens yppersta män för att icke säga fruar. Jag öfvervägde också projectet — så godt jag kunde och kom till det resultat att gamla verlden är mer än tillräcklig för mig och att

det är så litet som lockar mig i Amerika att jag på det bestämdaste afsade mig anlitandet. China är då någonting ojemförligt mycket mera lockande och jag skulle hafva stor lust att åtaga mig tillbudet att gå dit, såvida det icke toge en så befängdt lång tid — ty på mindre än två år skulle näppeligen ett sådant arbete hinnas med. Och två år ute på en sådan vildjagt är icke så litet — med ett ord — borta är bra, men hemma är bäst — jag menar i Europa. Jag njuter för närvarande af ett så oberoende, stilla och roligt lif, i stånd att välja de sysselsättningar som roa mig och de recreationer som passa mig — att det skulle vara oförståndigt och oförlåtligt att icke erkänna med tacksamhet att jag fått mycket, mycket öfver höfvan och mycket mer än de fleste.

Skrif mig nu snart till och säg mig hur du har det. Jag kan nog gissa att du som vanligt är obelåten med hela verlden. Allt kan ses på många sätt — och man kan vänja sig vid mycket här i verlden, men grufligt afvita är det att vänja sig att se endast malörten utan att upptäcka rosorna bredvid. De verkl. blinda äro då tusen gånger lyckligare, ty de tro då åtminstone att det är som andra säga dem och glädja sig deråt. Det gör ingenting att vara ensam, var ensam om du icke har någon som du har lust att vara med — men det som är mycket farligt och ett riktigt långsamt tärande gift, det är att allt för ofta vända tankarna inåt på ens eget sjelf, i synnerhet när sinnesstämningen är så nertryckt som din vanligen. Det är nödvändigt att företaga dig något arbete — något förströende arbete, något arbete som kan påkalla hela ditt intresse och som kan hafva en lockelse för dig. Protokollskrifningen är icke någonting sådant, det är endast som att såga ved — förslår till maten på Skomakarkällaren. Låt tankarne flyga ut i hvilken direktion dem lyster, men var alltid mån om att låta dem så sällan som möjligt få ransaka och rusta med N:o 1. Det har ingen fara, N:o 1 tar ändå nog vara på sig. Tänk på andra, tänk på att göra andra glädje, sök att finna elementerna till en sådan verksamhet och sjelfva detta sökande skall bli en källa till många njutningar som du nu icke anar att de finnas till i verlden. Du säger att du vet allt detta, men det är icke nog att veta, det är

meningen att vi skola praktisera det här i verlden. Allt annat är emot naturens ordning och straffar sig derföre oundvikligen sjelf. Det är icke många som det flyger stekta sparfvar i mun på, — vi måste alla åtminstone sträcka ut handen för att skaffa oss dem, och sådan är vår Herres beundransvärda ekonomi, att hvad vi göra med intention att skaffa andra sällhet är hvad som förer belöning med sig, — det är ett utsäde med blomma och frukt — under det att sjelfviskhetens isolering är sterilt på allt utom på nedslagenhet, kraftlöshet och mörka tankar. Men det är icke att undra öfver om den som en längre tid sysselsätter sig ihållande med insipid skrifvargöra, till slut kommer att så att säga se allt upp och ner och förlorar styrka att se lifvets stora och friska sida. Det är Sisyphus som rullar stenen och man kan nog tänka att han på lofstunderna vänder sig till någonting litet intressantare och derför straxt heldre börjar rulla sina egna tankar. Det är icke många, som på sådant sätt bortkonstlade hafva energi nog qvar att på manligt sätt klifva fram och armbåga sig in midt i verldsträngseln, der man väl blir knuffad och trampad på liktornarne men dertill i rikt mått kan få känna ett friskt lif svalla genom hjertat med ljusa förhoppningar, stora och ömma känslor och så många orsaker till admiration att knappt någon tanke skänkes alla rännstenar man måste hoppa öfver. Hvad som derför kanhända skulle passa dig bättre för ögonblicket vore ett grundligt studium af någon vetenskap som skulle kunna fängsla ditt intresse och uppmärksamhet och fylla en tomhet som du nu icke fyller med annat än skräp.

— — — — — — — — — — — — — — —

E. L.

2.

I.

Nordiska museets styrelse och tjänstemän.[1]

Styrelse.

Ordförande.

Professor AXEL KEY. 94.[2]

Styresman.

Dr ARTUR HAZELIUS. 72.

Skattmästare.

Byråchefen VIKTOR ALMQUIST. 97.

Öfrige ledamöter.

Professor CARL CURMAN. 90.
Professor GUSTAF NORDENSTRÖM. 94.
Ej tillsatt.

Tjänstemän.

Amanuenser vid museets särskilda afdelningar.

Hr PER GUSTAF VISTRAND, *vid allmogeafdelningen samt handtverks- och skråafdelningen*. 81. (Se äfven nästa sida.)

[1] I denna förteckning angifvas förhållandena, sådana de voro den 1 maj 1899.
[2] Siffrorna angifva det år, då befattningen tillträddes.

10

Dr JOHN BÖTTIGER, *vid afdelningen för de högre stånden.* 91.
Hr CARL PALM, *vid historiska afdelningen och gravyrsamlingen.* 96.

Föreståndare vid afdelningen för katalogisering af inkommande föremål.

Hr EDVARD HAMMARSTEDT. 97.

Arkivarie och sekreterare.

Fröken VISEN LEVIN. 86.

Bibliotekarie.

Hr PER GUSTAF VISTRAND. 81.

Räkenskapsförare.

Fröken SELMA STRÖM. 93.

Förrådsförvaltare.

Fröken AGNES LJUNGBERG. 81.
Fröken ANNA LEVIN. 93. (Se äfven nedan.)
Fröken SIGRID MILLRATH. 96.

Arbetsledare.

Fröken ANNA LEVIN. 97.

Öfriga ordinarie amanuenser.

Fröken EMILIA HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 76.
Fröken LOUISE HAGBERG, *biträdande sekreterare.* 94.

Extra ordinarie amanuenser.

Fru HERMINA HELLEDAY, f. HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 86.
Fröken HILDA WALLIN. 86.
Fröken AUGUSTA NAUMAN. 89.
Fröken LOTTEN HAGBERG. 91.

Fru AMELIE BERGMAN, f. AF KLINT. 92.

Fröken MARIANNE BÄCKSTRÖM. 92.

Fröken HEDVIG AF KLINT. 92.

Fröken ELLEN PLANTHABER. 93.

Fru EDIT VON WEDDERKOP, f. STENMAN, *biträdande räkenskapsförare på Skansen.* 93.

Fröken INGEGERD AHLGRENSSON. 94.

Hr ALARIK BEHM, *vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen.* 97.

Fröken TIAN KISTNER. 97.

Fröken LINA SANDELL. 97.

Biträdande extra ordinarie amanuenser.

Fröken IDA MÖLLER, *biträdande räkenskapsförare.* 98.

Fröken HEDVIG BOIVIE. 98.

Fröken ELSA VON SCHWERIN. 98.

Fröken HEDVIG BRATT, *biträdande arbetsledare på Skansen.* 99.

Fru ELIN SJÖSTEDT, f. BOMAN. 99.

Rustmästare.

Hr FRANS OSKAR HOLMSTRÖM. 79.

Fogde på Skansen.

Ej tillsatt.

Fodermarsk vid zoologiska afdelningen på Skansen.

Hr JOHAN FREDRIK ZETTERGREN. 96.

Trädgårdsmästare på Skansen.

Hr ANDERS EDVARD SVENSSON. 92.

Kastellan på Bredablick.

Hr GUSTAF LINDQVIST. 92.

Museets byggnad på Lejonslätten.

Arkitekter.

Professor ISAK GUSTAF CLASON. 88.
Arkitekten GUSTAF AMÉEN. 90.

Byggnadskontrollant.

Ingeniör CLAES GUSTAF NORSTRÖM. 91.

Byggmästare.

Hr HÅKAN LARSSON. 89.

2.

Strödda meddelanden

angående Nordiska museet år 1898.

Med afseende på Nordiska museets tjänstemän och personal må följande under år 1898 inträffade förändringar antecknas. Bland de e. o. amanuenserna afgingo fröknarna Dea Alm och Ebba Kjelleström. Till biträdande e. o. amanuenser antogos vid styrelsens sammankomst den 10 juni 1898 fröknarna Ida Möller, Kerstin Sandblad och Hedvig Boivie samt vid sammankomst den 14 nov. samma år till biträdande amanuens fil. doktor A. Björkander.

Arbetsfördelningen var den samma som under närmast föregående år. De ordinarie amanuenserna hafva haft en daglig tjänstgöringstid af 6—8 timmar och de extra ordinarie af 6 timmar. Denna tjänstgöringstid har dock, då de löpande göromålen vid museet sådant fordrat, af flere amanuenser ytterligare utsträckts.

Personalen utgjordes vid slutet af år 1898, utom styresmannen, af 110 personer, nämligen 11 ordinarie och 19 e. o. amanuenser, 1 rustmästare, 1 fogde, 1 kastellan, 12 djurskötare (däri stallbetjäningen inräknad), 12 trädgårdsmästare och trädgårdsarbetare, 3 timmerarbetare, 8 stenarbetare, 3 portvakter, 2 nattvakter, 28 kullor och annan kvinlig betjäning samt 9 arbetare för hvarjehanda göro-

mål. Under sommaren, då vakthållningen och öfriga arbeten vid museet kräfde en större arbetspersonal, var hela antalet omkring 125 personer.

Den vid byggnadsarbetet å Lejonslätten använda arbetsstyrkan utgjorde vid slutet af året, utom arkitekter, kontrollant och byggmästare, omkring 80 man.

Under år 1898 företogos till främjande af Nordiska museets syfte åtskilliga resor inom olika delar af vårt land och äfven inom grannlanden.

Museets styresman gjorde under året tvänne resor i museisyfte; den ena från den 28 juni till den 4 juli, med Bäckaby gamla träkyrka i Småland, hvilken hembjudits åt museet, och Hornborga socken i Västergötland såsom mål. Kyrkan i fråga fans emellertid ej fullt lämplig såsom typ för en äldre svensk landskyrka, hvarför något köp ej kom till stånd; däremot förvärfvades i Hornborga en karakteristisk ryggåsstuga, hvilken samma år fördes till museets friluftsutställning på Skansen (se sid. 179). Den andra resan, som gjordes 30 aug.—7 sept. öfver Kristiania och Trondhjem, inbragte 150 nummer, hufvudsakligen norska allmogesaker, belysande Norges äldre textila konst och träslöjd.

Amanuensen P. G. Vistrand gjorde på uppdrag af styresmannen tvänne resor, den ena i Uppland under mars månad för undersökning af äldre byggnadsminnen, flyttade runstenar m. m., den andra i Östergötland under juli, dels för undersökning af en vapensamling å Vikbolandet, dels för granskning af rubbade grafstenar å Örberga kyrkogård.

Amanuensen A. Behm företog under augusti och september månader med anslag af Nordiska museet en resa till Jämtland. Under denna resa, hvars syfte hufvudsakligast var att anskaffa fjällväxter för Skansens botaniska trädgård, samlades och nedskickades ett sjuttiotal till den alpina floran hörande växter, hvilka omedelbart utplanterades på Skansen. Härom meddelas närmare i den botaniska redogörelsen. Se sid. 184 o. f.

Dr A. Björkander gjorde den 6—16 maj likaså på museets bekostnad och för dess räkning en resa inom Sorunda socken i Södermanland för insamling af föremål, belysande denna sedan gammalt intressanta bygds etnografi och odling. Större delen af den omkring 50 nummer omfattande skörden utgjordes af äldre väl bevarade folkdräkter och smycken samt smärre husgeråd.

Jägmästaren H. Samzelius, hvilken äfven under några föregående år verkstält etnografiska forskningsresor för museets räkning, företog i början af år 1898 en färd inom Norrbotten, Österbotten och Kemi lappmark, hvarunder han genom det frikostiga bidrag, som för ändamålet lämnats af konsul G. E. Broms, förvärfvade åt museet en samling föremål, företrädesvis egnade att belysa den nordfinska slöjden under senare tid.

Inom Värmlands finnbygder gjorde fil. kandidat N. Keyland på museets bekostnad rikt fruktbärande forskningar och insamlingar af etnografiska och kulturhistoriska föremål, därvid genomvandrande icke mindre än elfva socknar och församlingar. Värdet af de redan i och för sig betydande samlingarna ökades i hög grad genom de omsorgsfulla beskrifningar och teckningar af herr Keylands hand, hvilka ledsagade de samma. Vid sina vandringar hade herr K. särskildt uppmärksamheten vänd åt de finska byggnadsformerna, främst pörtena, för att uppspåra sådana i möjligast ursprungliga gestalt.

På museets bekostnad företog vidare arkitekten B. Almquist en resa till Borgunds välbekanta stafkyrka i Norge i syfte att studera dennas arkitektur för ett beramadt uppförande af en kopia af denna byggnad på Skansen.

Bland resor, gjorda af museets ombud i landsorten, må omnämnas herr P. Edholms inom Ångermanland, hvilken inbragt ett hundratal delvis mycket värdefulla fornsaker, hemmansegaren Bud Erik Olssons undersökningar i Rättvik i Dalarna och gårdsbrukaren Christian O. Tos i Saude och Hiterdalen i Norge.

Antalet af från museet år 1898 *utgångna* skrifvelser var 3,438; antalet *inkomna* utgjorde 2,112. Såsom paket och korsband hade

från museet utgått 2,904 försändelser. I denna summa äro dock ej inräknade den mängd försändelser, som genom bud kringsändts inom hufvudstaden.

Museibyggnaden å Lejonslätten visade under 1898 till det *yttre* knappast någon förändring.

I det *inre* af den före utställningen hufvudsakligen i murstomme uppförda norra delen utfördes däremot flere viktiga arbeten. Under år 1897 doldes till större delen det råa murverket i museets stora hall af tillfällig öfverklädnad, och man kunde endast af den norra fondväggen med dess präktiga balkongparti samt västra sidans närmast liggande pelarparti sluta sig till, huru man ämnade af den vackra, ljust grönaktiga mölnbomarmorn med däremellan putsade ytor utföra hvalf, listverk, balustrader m. m. Under senare delen af 1898 verkställdes emellertid, i den mån som mölnbomarmorn hann levereras, inmurning af den samma i hvalfbågarna mellan hallen och dess nedersta galleri samt å de stora pelarnas baspartier, hvarjämte en del listverk uppsattes ofvanför omnämda hvalfbågar. Större delen af byggnadens invändiga murytor, så väl väggar som hvalfkupor, färdigputsades äfven, och i stället för det på järnbalkarna till första galleriets bjälklag under utställningen lagda tillfälliga plankgolfvet utfördes nu betonhvalf med slipad yta.

Arbetet försiggick under samma ledning som förut, och arbetsstyrkan utgjorde, från att under första halfåret blott hafva varit några få man, sedermera närmare 80 man. Kostnaderna för årets arbeten hafva uppgått till 82,732 kr. Hela den på museets nybyggnad till 1898 års utgång nedlagda kostnaden utgjorde 735,024:89.[1]

Den viktiga frågan, huru medel för byggnadsarbetenas fortsättning skulle anskaffas, erhöll under 1898 en mycket lycklig lösning.

Sedan museets byggnadsfond i det närmaste blifvit använd och museets styrelses *före* utställningen i Stockholm 1897 hos K. M:t

---

[1] Se vidare tab. sid. 267.

gjorda framställning om tillstånd att anordna ett penningelotteri till förmån för museibyggnaden afslagits, såg det en tid mycket mörkt ut med byggnadens fullbordande.

Några för museet varmt intresserade personer — hufvudsakligen bland dem, som förut åvägabragt utställningslotteriet och redan därvid visat sin välvilja för museet genom att till museibyggnaden anslå detta lotteris öfverskott — satte sig emellertid i rörelse för att med stöd af den erfarenhet, som vunnits af utställningslotteriet, åstadkomma ett nytt lotteri, hvars hela vinst skulle tillfalla museibyggnaden. En plan för detta lotteri var redan vid 1897 års slut uppgjord och en ansökan om lotteriets beviljande till K. M:t inlämnad af museets styrelse. Denna hemställan hade följande lydelse:

Till Konungen.

Då fråga uppstod om anordnande af en allmän konst- och industriutställning i Stockholm 1897 å Kungl. Djurgården, hade Nordiska museets styrelse hoppats, att uppförande af den återstående delen af museibyggnaden å Lejonslätten före utställningens början skulle, ehuru i hög grad fördelaktigt för museet själft, vara af så betydande fördel äfven för utställningen, att detta då skulle hafva kunnat genomföras, och ingaf styrelsen därför den 9 juli 1895 till Eders Kungl. Maj:t en af utställningens förvaltningsutskott tillstyrkt underdånig hemställan att för beredande af tillgångar till detta byggnadsföretag få anordna ett penningelotteri.

Denna hemställan blef emellertid af Eders Kungl. Maj:t den 12 i samma månad afslagen, enligt hvad dåvarande chefen för civildepartementet meddelade, på den grund att man ansåg, att det icke funnes tillräcklig säkerhet för att byggnaden skulle hinna uppföras före den stundande utställningens öppnande.

Visserligen finnes icke nu något så betydande tillfälligt skäl, men museets eget behof gör sig i stället efter dess nu 25-åriga tillvaro altmer *så* mycket starkare gällande, att Nordiska museets styrelse vågar att i underdånighet åter vända sig till Eders Kungl. Maj:t med en förnyad anhållan i samma syfte som ofvan nämda skrifvelse. Styrelsen tillåter sig därvid erinra om hvad hon då

såsom hufvudskäl för sin framställning anförde, nämligen att de i sitt slag enastående samlingar, som under namn först af Skandinavisk-etnografiska samlingen och sedan af Nordiska museet hopbragts i syfte att lämna efterverlden en så vidt möjligt klar bild af de skandinaviska och i all synnerhet det svenska folkets kulturutveckling, ännu sakna det hem, i hvilket de först kunna helt och fullt fylla sin fosterländska mission.

Väl hafva genom enskild offervillighet samlats efter våra förhållanden betydande summor, hvilka i sin mån vitna om det allmänna intresse Nordiska museet väckt, och stolt reser sig också på den af Eders Kungl. Maj:t nådigst upplåtna platsen början till ett för museets skatter värdigt hem. Men att på samma sätt som hittills anskaffa medel till byggnadens fullbordande skulle, om det ens lyckades, i alla händelser kräfva en så lång tid, att betydande förluster måste uppstå icke endast materielt utan framför alt ideelt sedt, med afseende på den ande, i hvars väckande och underhållande museets främsta betydelse ligger.

Då enda utvägen att inom rimlig tid anskaffa de för arbetenas fortsättning nödiga medlen fortfarande synes Nordiska museets styrelse ligga i anordnandet af ett penningelotteri, och då lotterier ofta nog medgifvas för konst- och kulturändamål, borde väl för ett så rent fosterländskt kulturändamål, som här afses, några svårare betänkligheter mot ett lotteris inrättande enligt vår uppfattning knappast behöfva möta.

I synnerhet torde detta icke behöfva vara fallet efter den erfarenhet man fått af utställningslotteriet, som på ett så lyckligt sätt genomförts, och som i hufvudsak skulle tjäna till förebild för det lotteri museet härmed anhåller att få anordna, ehuru med ett till lottköparnes bästa icke oväsentligt ökadt vinstbelopp i förhållande till omsättningen.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört, vågar därföre styrelsen i djupaste underdånighet anhålla:

det täcktes Eders Kungl. Maj:t medgifva Nordiska museet rätt att anordna ett penningelotteri å högst 5,400,000 kronor enligt följande hufvudsakliga bestämmelser:

1. Lotteriet indelas i serier, hvarje å 900,000 kronor, med högst två dragningar under hvart af åren 1898—1900.

2. Hvarje lott skall lyda å 10 kronor och till detta pris försäljas till allmänheten.

3. I hvarje serie skola utfalla vinster till sammanlagdt belopp af minst kronor 540,000.

4. Det skall åligga Nordiska museet att för fullgörande af ofvan upptagna vilkor aflämna en af vederhäftiga personer, åt hvilka lotteriets anordnande må öfverlämnas, ingången ansvarsförbindelse, innehållande tillika förpliktelse att för hvarje dragen serie, oberoende af huru försäljningen af lotterna må hafva utfallit, till Nordiska museet öfverlämna ett belopp af 250,000 kronor, samt att, i händelse därutöfver skulle uppstå öfverskott, till Nordiska museet aflämna jämväl detta. Innan försäljning af de till en serie hörande lotterna må påbörjas, skall så beskaffad förbindelse, afseende nämda serie, vara till Eders Kungl. Maj:t aflämnad och hafva blifvit af Eders Kungl. Maj:t godkänd.

Stockholm den 30 november 1897.

Underdånigst

Axel Key.

Carl Curman. *J. Bolinder.* *G. Nordenström.*

Artur Hazelius.

För att underlätta anskaffandet af de nödvändiga garanterna utfärdade museets styrelse den 8 jan. 1898 ett upprop, ur hvilket följande här må meddelas:

För att den dyrbara skatt, Nordiska museet i sina alt jämt växande samlingar eger, må komma till sin fulla rätt, fordras uppenbarligen, att alla dessa nu gömda rikedomar må kunna uppställas samt enhetligt och öfversiktligt ordnas för att i ordets egentliga mening framträda som ett nordiskt museum. Åt samlingarna måste beredas hus och härd, och en viktig början till detta

arbete är äfven, såsom bekant, gjord. Men att på samma sätt, som hittills skett, stycke för stycke i mån af tillgång söka fullborda verket, medför nästan oöfvervinneliga svårigheter. Skall planen kunna genomföras, måste det ske genom att på en gång samla alla till buds stående hjälpmedel.

Också har Nordiska museets styrelse för vinnande af detta ändamål till Kungl. Maj:t ingått med begäran att få anordna ett penningelotteri.

Den beräknade kostnaden för museets färdigbyggande till den omfattning, hvartill grunden redan nu blifvit lagd, uppgår jämte inredning för samlingarnas mottagande till i rundt tal kronor 1,800,000. Men då det är antagligt, att utställningslotteriets öfverskott, något öfver 300,000 kronor, kommer att tillfalla museets byggnadsfond, skulle lotteriet icke behöfva förskaffa museet mer än återstoden eller 1,500,000. — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Förutsättning för det bifall till ansökningen, hvilket Nordiska museets styrelse anser sig hafva all anledning förvänta, är emellertid, att en så beskaffad förbindelse, som i ansökningen omförmäles, ställes till museets förfogande. Vid nyss angifna förhållanden är det vår öfvertygelse, att den härmed förenade risken icke kan anses vara synnerligen betydande, hälst förbindelsen afser allenast en serie och risken fördelas å minst 40 personer.

Vi våga därför hoppas, att de vänner till fosterlandet och dess minnen, hvilka äro i tillfälle att i detta fall lämna sitt bistånd, icke skola undandraga sig att genom tecknande af sina namn under bifogade förbindelse möjliggöra företaget.

Stockholm den 8 januari 1898.

Nordiska museets styrelse:

— — — — — — — — — — —

Den i uppropet omnämda förbindelsen hade följande lydelse:

Under förutsättning, att Kongl. Maj:t lämnar Nordiska Museet tillstånd att i enlighet med gjord ansökan här i riket anordna ett penningelotteri å högst 5.400.000 kronor, indeladt i serier, hvarje å

högst 900.000 kronor, med lotter à 10 kronor, ikläder sig undertecknad den i nämnda ansökan afsedda garantiförbindelse för *första* serien af lotteriet.

Såsom vilkor för denna förbindelse förutsättes:

1:o) *att* det till försäljning utbjudna beloppet af lotter i serien sättes till kronor 900.000;

2:o) *att* dragning af serien icke eger rum tidigare än den 1 Juli 1898;

3:o) *att* under år 1898 endast må till försäljning utbjudas lotter af den första serien;

4:o) *att* af seriens hela belopp skola 540.000 kronor såsom vinster fördelas å lotterna i serien, 250.000 kronor tillfalla Nordiska Museets byggnadsfond, samt högst 110.000 kronor användas till bestridande af omkostnader för lotteriet, skolande om å detta belopp uppstår öfverskott, detta öfverskott reserveras till betäckande af möjligen uppkommande brist å följande serier, samt hvad för sådant ändamål icke erfordrats vid slutredovisningen tillfalla Nordiska Museets byggnadsfond;

5:o) *att* hvad sålunda tillfaller Nordiska Museet bokföres såsom särskild fond för fullbordande af Museets byggnad, hvilken fond ej må med Museets öfriga tillgångar sammanblandas eller för något som helst annat ändamål användas eller tillgripas;

6:o) *att* åt undertecknad jemte öfriga garanter öfverlemnas att genom utsedde delegerade ombesörja försäljning af lotterna i serien.

Under angifna förutsättningar ikläder sig undertecknad ansvarighet derför att *dels* de i serien utfallande vinster skola till de vinnande utbetalas, *dels ock* att 250.000 kronor skola tillfalla Nordiska Museets byggnadsfond; och förpliktigar jag mig alltså, att för min del efter hufvudtalet af garanterna i händelse af behof tillskjuta det belopp, som härtill må finnas erforderligt.

Denna förbindelse är icke emot mig gällande med mindre minst 40 personer iklädt sig dylik garanti.

Stockholm den 1 Februari 1898.

Det lyckades jämförelsevis snart att finna icke endast 40, utan 50 personer, som iklädde sig denna garantiförbindelse.

Dessa 50 personer voro följande:

Grosshandlaren F. Althainz.
Bankokommissarien A. Bagge.
Grosshandlaren C. Bengtson.
Direktör J. Bernström.
Ingeniör J. Bolinder.
Bokförläggaren A. Bonnier.
Grosshandlaren A. Brinck.
Bankiren A. Burman.
Godsegaren F. H. Bünsow.
Grosshandlaren J. Bäckström.
Grosshandlaren E. Cederlund
Bankiren C. Cervin.
Bankiren C. G. Cervin.
Professor C. Curman.
Grosshandlaren B. A. Danelius.
Hofstallmästaren J. Dickson.
Konsul O. Ekman.
Grefve V. von Hallwyl.
Bankdirektör E. Heckscher.
Bankdirektör C. Herslow.
Grosshandlaren I. Hirsch.
Ingeniör O. Hirsch.
Häradshöfding G. B. A. Holm.
Kapten A. Janse.
Grosshandlaren L. L. Liberg.
Grosshandlaren J. Lovén.
Grosshandlaren K. L. Lundberg.
Godsegaren C. F. Lundström.
Generaldirektör H. Martin.
Professor O. Medin.
Ingeniör C. G. Norström.
Bankdirektör J. H. Palme.
Konsul C. D. Philipson.

Grosshandlaren V. Ramstedt.
Konsul V. Röhss.
Professor H. Sjögren.
Ingeniör Å. Sjögren.
Grosshandlaren F. Slöör.
Bankdirektör H. Stjernspetz.
Stadsmäklaren G. Strandberg.
Grosshandlaren P. Sundström.
Grosshandlaren N. Sörensen.
Generaldirektören grefve F. Cl:son Wachtmeister.
Fru A. Wallenberg, f. von Sydow.
Grosshandlaren A. Wannberg.
Bankiren C. A. Weber.
Häradshöfding C. A. Weinberg.
Grosshandlaren O. Wijk.
Grosshandlaren P. Wikström.
Grosshandlaren E. Österlind.

Den 8 febr. beviljade Kungl. Maj:t i nåder det sålunda begärda lotteriet, hvars första serie skulle dragas den 1 okt. 1898.

Till kommiterade för lotteriets skötande utsågos bland garanterna bankdirektör J. H. Palme, bankir Carl Cervin och ingeniör C. G. Norström, hvilka till kontorschef antogo herr Otto Rooth, som redan i utställningslotteriet hade samma befattning.

Försäljningen af lotterna lyckades väl, och då omkostnaderna icke uppgingo till beräknadt belopp, erhöll museet på denna första serie en ytterligare vinst utöfver de garanterade 250,000 kr. af 29,212 kr. 88 öre. Härtill har ytterligare efter preskriptionsårets utgång kommit icke mindre än 24,190 kr. i outtagna vinster.

Sedan till andra serien erhållits 51 garantiförbindelser af i det närmaste samma personer som förut, medgaf Kungl. Maj:t lottförsäljning till denna serie med dragning den 1 maj 1899.

Den 15 november 1898 började försäljningen till andra serien, som gått med ännu bättre resultat än den första, så att man nu har all anledning att hoppas, att hela lotteriet skall kunna genom-

föras och museibyggnadens fullbordande därmed vara tryggadt. ehuru dels till följd af ändringar i ritningarna, dels till följd af de betydligt stegrade byggnadskostnaderna den beräknade kostnadsumman torde komma att icke obetydligt öfverskridas.

Då Allmänna konst- och industriutställningens 1897 räkenskaper under 1898 icke kunnat afslutas, och af deras resultat i viss mån kunde bero, om utställningslotteriets hela öfverskott skulle komma museibyggnaden till godo, har det härifrån beräknade beloppet ännu icke till museet öfverlämnats.

Museets byggnadsfond, som under 1898 ökats med kr. 279,302: 97, utgjorde vid slutet af år 1898, sedan utgifterna för året, kr. 83,113: 75, afdragits, 209,444 kr. 2 öre.

Bland penningedonationer till Nordiska museet under år 1898 må här främst nämnas de med anledning af museets den 24 okt. firade tjugufemårsjubileum lämnade gåfvorna, nämligen af justitierådet, direktör N. Josephsen i Köpenhamn 10,000 kr.; af ingeniör C. A. Söderlund 1,500 kr. (se äfven nedan); af professor och fru C. Curman 1,000 kr.; af fru C. Scharp, f. Westman, och justitieborgmästaren J. L. Pentzin i Uleåborg hvardera 100 kr.; af ingeniör R. T. Björklund 50 kr., samt af museets styresman, dr A. Hazelius 2,500 kr.

Till Skansfonden inbetalade H. M. drottningen äfven detta år 250 kr. och fru A. Wallenberg, f. von Sydow, likaså 250 kr.

Genom testamentariskt förordnande af f. d. uppbördskommissarien F. C. Sundgren erhöll museet 13,111 kr. 84 öre, och såsom ytterligare utdelning enligt med. doktor H. F. Antells testamente emottog Nordiska museet 5,700 kr.

För öfrigt må nämnas följande till olika ändamål lämnade gåfvor: af fru J. Kempe, f. Wallis, 2,000 kr.; af ingeniör C. A. Söderlund 1,000 kr.; af öfverstekammarjunkaren frih. S. G. Åkerhielm likaså 1,000 kr.; af konsul G. E. Broms och fru J. Gustafsson, f. Pettersson, hvardera 500 kr., samt af bruksegaren C. von Platen 200 kr.

Till Bredablicksfonden inflöto enligt lämnade förbindelser 9,600 kr. samt i smärre poster i öfrigt 623 kr. 53 öre.

Dess utom erhöll museet genom ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRI-UTSTÄLLNINGENS I STOCKHOLM 1897 LOTTERI ett belopp af 45,260 kr.

Museets, Skansens och Bredablicks inkomster under år 1898 uppgingo till kr. 306,387: 69 och utgifterna under samma tid till kr. 339,184: 66. Häraf utgjorde Skansens inkomster kr. 185,555: 21 och dess utgifter kr. 234,452: 71. Skilnaden mellan Skansens inkomster och utgifter beror därpå, att köpeskillingen för Sevilla, 38,000 kr., ingår i den här upptagna utgiftsumman.

Af museets lösa skuld svarar museets styresman genom sitt öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 för den hufvudsakligaste delen, 211,557 kr. 7 öre.

Antalet personer, som år 1898 till museet lämnade gåfvor af egentliga museiföremål, var 522; de skänkta föremålen utgjorde öfver 3,500. Till anläggningarna på Skansen lämnades 1898 gåfvor af 154 personer. Se för öfrigt sid. 212 och följande.

Hela inköpsumman af föremål, hänförliga till museisamlingarna, uppgick år 1898, fraktkostnader inräknade, till kr. 18,274: 28.

Museets verksamhet för ökandet af sina samlingar har under år 1898 fortgått efter samma plan och omfattning, som under föregående tid. På grund så väl af flere inköp, på hvilka museet offrat icke obetydliga penningebelopp, som af det intresse, med hvilket museet alt fortfarande omfattats af den stora allmänheten, har frukten af museets arbete äfven på detta område blifvit ganska rik.

Af årets förvärf torde följande i ett eller annat hänseende vara de märkligaste:

Till den *förhistoriska afdelningen:* en samling ångermanländska vapen och redskap af sten eller skiffer, delvis tillhörande den arktiska stenåldern.

Till *allmogeafdelningen.* Från Skåne: en järnugn från 1571, med tysk inskrift och bilder i låg relief, framställande den förlorade sonens hemkomst till fadern; åtta stycken snörmärlor — fyra skilda typer — af silfver och tillhörande kvinnodräkten; ett par aflångt fyrkantiga beslag, troligen till bälte, af förgyldt silfver med genombrutet rikt gotiskt löfverk, rosetter m. m.; bonader, allmogemålningar från 1700- och 1800-talen, utförda på väf och papper och sannolikt målade af småländske bonadsmålare i västra Sunnerbo.

Från Bleking: halssmycke af silfver, prydt med filigransarbete, kulörta stenar, hängkors och sex länkar, sammansatta af små ringar och pärlor.

Från Halland: en samling bonader och hängkläden, de senare med sydda, ej väfda mönster; husgeråd af tenn, brons, trä och lergods; redskap för husslöjd m. m., till större delen från norra och mellersta Halland.

Från Småland: liten gjuten sked af silfver med päronformigt blad och skaftet afslutadt med en piniekotte eller dylikt; skänkskåp, prydt med listverk och triumfbågar, som erinra om 1600-talets möbelornering. Det är måladt i flere färger och har å dörrfyllningarna ledigt tecknade och i färg utförda blomkvistar och liljestänglar i rokokostil, som mycket väl kunna vara gjorda af Per Hörberg. Härför talar dels den omständigheten, att skåpet förskrifver sig från nämde målares födelsebygd, dels målningarnas likhet med signerade och dagtecknade bänk- och läktarmålningar i Norra Ljunga kyrka i Småland, hvilka Hörberg utförde 1774.

Från Västergötland: litet skrin med rikt järnbeslag i 1500-talets stil, samt hela inredningen, en del möbler och husgeråd till Hornborgastugan på Skansen (se nedan sid. 179).

Från Östergötland: »Byordning vid Sjökumla by» i Västra Stenby socken, intressant originalhandskrift, dagtecknad 22 mars 1817.

Från Södermanland: släde från början af 1800-talet; fullständiga och synnerligen väl bibehållna mans- och kvinnodräkter från Sorunda socken, med till dem hörande spännen, knappar, nålar m. m. af silfver. Från samma socken har museet därjämte förvärfvat strödda möbler såsom skåp, »matstol» m. m. samt husgeråd af trä och tenn, hörande till ett gammaldags välförsedt sorundabo.

Från Uppland: lerflaska i form af en liggande tunna, prydd med målning i grönt och brunt å hvitgul botten jämte årtalet 1685; nyckelharpa från Vendels socken, samt ett skåp i allmogestil, påverkad af kejsarstilen, från Häfverö socken.

Från Värmland har museet lyckats erhålla rikhaltiga samlingar af allmogesaker, omfattande så väl möbler, husgeråd och andra bohagsting från 1600- och 1700-talen som ock grafkors af smidt järn, slöjdverktyg och dylikt af mycket ursprunglig form. Af stort intresse äro kar, hålkar, byttor, skåp och stolar af urhålkade trästockar, samt en samling föremål af växlande innebörd, som särskildt belysa den värmländsk-finska befolkningens etnografi och odling.

Från Dalarna: fullständig barndräkt för flicka, från Leksands socken; strödda plagg till mora- och malungsdräkter; silfverspänne och hängkors från Malungs socken; brudkrona af mässing, med »löf» och gjuten ornering i renässansmönster; ett par gjutna skospännen med synnerligen vacker ornering; två gjutna mässingskedar med runda blad och långa skaft, den ena därjämte med en St Andreasbild i skaftänden; två fat af lergods, med stiliserade växtmotiv och årtalen 1686 och 1692; vidare en samling svarfvade, snidade och målade »kasstickor» från Malung, samt slutligen »getklubbor», för ordnandet af bylagens vallgång, och »kvarn- och refstickor», hörande till allmogens räkenskapsföring.

Från Medelpad: brudkrona af förgyld metall, med ornering i 1600-talets stil.

Från Jämtland: en ovanligt stor »mjöl-koksa», öskar, med rikt snidadt skaft och målad i brunt och blått.

Från Härjedalen: tio handmålade väggtaflor, utförda 1833 för en bondstuga i Elfros socken. Alla dessa taflor framställa bilder ur den heliga skrift, såsom paradiset, syndafallet, händelser ur

Kristi lif, himmelriket och afgrunden, med längre textade inskrifter, som till större delen äro lånade ur gamla salmboken. I stil och färggifning erinra de om de allmänt kända dalkarlsmålningarna från Leksand, med stiliserade träd, väldiga knippen af blommor och de handlande personerna ofta i dräkter, som buros af allmogen, då taflorna målades. Af särskildt intresse är följande inskrift, målad å baksidan af en af taflorna: »10 stüken Målade taflor a 24 sk. stüket en alles 5 Rd R G S. Olhans Olof Jonsson i Rättvik Altsarbyn», hvilken uppger namnet på målaren och det 1833 antagligen gängse priset på liknande arbeten. Rörande denne Ol Hans Olof kan slutligen meddelas, att han ansågs som en för sin tid skicklig målare samt att han var född i Rättvik den 25 november 1790 och dog därstädes den 6 april 1878.

Af svenska allmogesaker utan bestämd fyndort må anföras en samling lerfat — det älsta från 1707 — ornerade med människo- eller djurbilder, stiliserade växter m. m. och ofta hållna i en mycket vacker färgton; samt en runkalender, inristad å ena sidan af en träskifva med valkliknande ändstycken. Kalendern börjar med nyårsdagen och har utsatt gyllental med ᚦ ᛂ ᛄ under 2, 3, 4 januari. Å skifvans frånsida äro inristade ett par geometriska figurer, möjligen afsedda för något slags brädspel samt »St Peders lek».

Från Norge har förvärfvats en vacker samling af husgeråd, däribland flere skåp, tavletter och himmelsängar, med karakteristiska sniderier och inskrifter, husgeråd af mässing, brons och glas såsom fat, ljusstakar, ofta drifna eller prässade, samt till form och ornering egendomliga glasflaskor och andra glaskärl. Vidare väfnader, utförda i rödlakansteknik; silfversmycke; gilles- och ölkärl af karakteristisk form, med målningar och inskrifter; rikt sirade seltyg m. m. Såsom prof på de inskrifter, med hvilka ölbollarna i detta års förvärf äro prydda, må följande anföras:

Drik Saa at Du Faar eij Hovetverk | Og Ont Udi Din Pande | men Saa Du bliver Frisk Og sterk | Min Kiaerre gode Grande.

Du Synest at Vaerre Den Sterkeste Heldt | Vel Hundrede Slige Saa haver ieg Feldt.

Held ſkaalen til Munden
Indtil du ſer Bunden
Og drik ſom en ven.
Thi vand er i bekken
og Malt er i Saekken
ieg Brøgger I gien. Anno 1726.

Af denne ſkaal en uven ei en Draab har at nyde:
men før en ven ieg ſkienkes ful en gang
og vil hans irte (hjerte) fryde. 1817.

Tap Øl udi Bolden og ſeth Den Paa Bordet
tre ſire fem piger og ſaa en ſkeol.
Saa ville vi ſaa Lyſtig ud Drikke
Storbolden til yderſt Prikke. Anno 1821.

Inskrifter liknande dessa har museet på flere ölbollar i sin rika samling af norska ölkärl.

Till museets finska afdelning hafva tvänne båtar inköpts, den ena en forsbåt, typisk för Kemi älf och hennes omnäjd, den andra en tjärbåt af den form, som varit i bruk i Ule älf.

Äfven från Estland har museet genom pastor R. Winkler fått emottaga en om svensk-finskt inflytande vitnande samling husgeråd af trä, samt ett bronssmycke, sannolikt från medeltiden. Tilläggas må, att alla dessa föremål äro gåfvor till Nordiska museet af allmogemän i St Jürgens nära Reval.

Till sin *handtverks- och skråafdelning* har museet lyckats förvärfva ej blott strödda föremål, utan äfven hela grupper af saker, som på ett alldeles förträffligt sätt fullständiga hvad som redan finnes i denna afdelning.

Sålunda har museet från Stockholm genom köp erhållit en större silfvervälkomma, hållen i karakteristisk rokokostil, förfärdigad af stockholmsguldsmeden I. Berg och försedd med följande inskrift på svenska och tyska: »Alla ärliga Wagenmakare Gesellernas Silfver Welkom Som Efter Olykeliga branden d 12 Februarii 1769 blef

för nyad». Hit höra 8 olikformiga silfverskyltar, prydda hvardera med bilden af en vagn i gravyr eller drifvet arbete, namn och årtal, af hvilka senare framgår, att skyltarna gjorts under tiden mellan 1670—1739 och altså prydt en äldre, nämda gesäller tillhörig välkomma, som förstörts vid ofvan antydda eldsvåda. Detta synes äfven af en anteckning i vagnmakargesällernas inventariebok, som upplyser, att den nya välkomman gjordes af silfret efter den gamla, »hvilket till en del i askan (efter härbärget) återfants», samt att 8 skyltar och »gubben», sannolikt den mansbild i antik dräkt och väpnad med en bila, som pryder locket å 1769 års välkomma, räddats. Enligt anförda källa väger denna vackra pokal 161 $^{3}/_{8}$ lod. I köpet ingick därjämte en ämbetslåda med mässingsbeslag, en »InwentariiBok för loflige Wang Makare Embetets Gesellers In och Utgifter», började 1769 och omfattande tiden till 1848, »Loflige Wagnmakare Ämbetets Gesellers Bok» (in- och utskrifningar), började 31 juli 1769 och afslutad 20 nov. 1847, strödda handlingar och en sigillstamp med mässingplatta, hvarå framställes en täckvagn inom följande omskrift: WAGNMAKARE GESELLERNAS SIGILL UTI STOCKHOLM. En under vagnbilden anbragt skriftrad upplyser, att sigillet blifvit OMGRAWERAT, sannolikt 1828, då gesällerna enligt inventarieboken för ett sigill utgåfvo »Banco 5: 16». Detta i sig själft dyrbara och intressanta förvärf får en ökad betydelse därutinnan, att museet hittills saknat urkunder (protokoll och dylikt) äldre än 1804, i fråga om hufvudstadens vagnmakeri.

Genom en ren tillfällighet fick museet i november 1898 antydningar om, att Stockholms gamla fiskköparämbetes kvarlåtenskap möjligen ännu stode att rädda, och vidtagna undersökningar ledde slutligen därhän, att museet hos en fiskmånglerska vid Fiskarhamnen lyckades öfverkomma nämda ämbetes låda — ett vackert arbete i 1700-talets tidigare smak — samt en del handlingar, däribland 3 folianter, innehållande dels »Sumpfiskare Embetedz Protocoll» för åren 1668—1691, dels »Lofl: Fisk-kiöpare Ämbetets protocoll» för tiden mellan 1710 och 1805.

Af strödda skråminnen, vunna från Stockholm, kunna anföras: vinskänkarnes skråordning i handskrift från 1703; sigillstamp af

silfver med emblem — pokal och schackpjes i flikig ornerad sköld — och inskriften: SWARFWARE ÆMBETET SIGILL I STOCKHOLM; samt »Åminnelse af Lofl. Kopparslagare Embetets Qvartals-Dag», textad och versifierad handskrift, dagtecknad 2 aug. 1778.

Från Falkenberg: ämbetslåda med förkroppningar å lock och fot samt målningar — däribland en dubbelörn, skor och stöflar — hvilken tillhört Falkenbergs skomakare.

Från Lidköping: protokollsbok från 1779 till inpå 1840-talet, hvilken tillhört »Bygg- och Mure Mästare Ämbetets Gesälle Låda» i Lidköping.

Från Linköping: sigillstamp med inskriften: LINKIÖPINGS. KRUKOMAKARE. ÄMBETES. SIGIL. 1779, kring en blomsterurna.

Från Arboga: räkenskapsbok för tiden 1676—1777, som tillhört guldsmedsämbetet i Arboga.

Äfven från Tyskland har museet under loppet af 1898 liksom under flere af de föregående åren fått åtskilliga värderika föremål till sin skråafdelning. Häribland må särskildt nämnas en »Weber Ordnung» från 1599, i folio på pergament; en skrå för linneväfvare, handskrift på pergament, dagtecknad 1658; en liten vacker ämbetslåda från 1670; icke mindre än 58 skråsigillstampar för skilda handtverk, den älsta från 1653; processionstänger och standar, rikt prydda med sniderier, sinnebilder, målningar, m. m.

Bland nyförvärfvade bidrag till *afdelningen för arbetets historia* märkas följande: tryckpräss från 1747, ursprungligen använd vid Stockholms nummerlotteri; en samling trästockar för tapet- och tygtryck; äldre åkerbruksredskap, såsom plog, knif- och mullharfvar, radsåningsmaskin och tranärtsharpa, hvilka varit i bruk å Krusenbergs herregård i Uppland; en symaskin af svensk tillverkning från 1860-talet och märkt »Rundlöf»; ett större vandringshjul till tröskverk; handskbord för tillverkning af handskar, samt slutligen en intressant samling tenngjutarformar från förra delen af 1800-talet, afsedda för tillverkning af leksaker.

Till *afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:* skylt af sandsten, framställande en sittande björn, från apoteket »Hvita

Björn»; skyltarm af järn, från den numera stängda källaren »Drufvan» vid Västerlånggatan; skylt med skyltarm från det forna värdshuset »Sevilla» å Djurgården; solvisare af sandsten från det gamla, likaledes försvunna, å Djurgården belägna värdshusets »Blå Porten» trädgård. Dess utom må framhållas 6 vackert i ek snidade dörröfverstycken i rokokostil, från huset nr 26 Hamngatan; prydliga järngaller från trappuppgångarna i det gamla Bondeska palatset; järngrindar och dörrar från huset nr 27 Drottninggatan; kakel från flere egendomar, samt en vid grundgräfning å Helgeandsholmen funnen väl bevarad kruka af stengods.

Till *afdelningen för jaktväsendet:* björnsaxar från Dalarna och Gästrikland; ett större parti skalltyg jämte vargspjut och stänger, hvarmed skallafdelningarnas platser betecknades, alt sammans fordom användt vid vargskall i Västergötland. Äfven från Småland har museet fått emottaga en samling vargskalltyg, bestående af aflångt fyrkantiga tygstycken, hvarå finnas målade eller tryckta vidunderliga ansiktsmasker, vanligen i svart och röd oljefärg.

Till *afdelningen för krigsväsendet* hafva bland annat kommit ett par mycket sällsynta medeltidsvapen, nämligen en spikklubba, antagligen från Lerbäcks socken i Närke, samt en s. k. skäggyxa från 1400-talet, funnen i jorden i Skåne. Vidare en »domkraft», bågspännare af järn; ett par kruthorn af oxhorn, från 1600- och 1700-talen, samt flere uniformspersedlar från senare tider.

Till *den kyrkliga afdelningen:* en ljuskrona af smidt järn, prydd med korsblommor, liljor och bladformiga hängen, i 1400-talets stil; reliefsnideri, framställande Kristi grafläggning. Snideriet, som ursprungligen tillhört Örsås gamla kyrka i Västergötland, har fem figurer, förgylda och målade i flere färger. Vidare en dopfunt af sten, från Eriksbergs kyrka i nyssnämda landskap; en fattigbössa med en snidad helgonbild samt slutligen en kyrkbänk, den senare antagligen från 1600-talet.

Till *afdelningen för de högre stånden* gjordes under år 1898 flere värdefulla förvärf, bland hvilka här främst må framhållas: 2 porträtt, målade i olja af okända konstnärer från 1600-talet, det ena, ett knästycke, framställande friherrinnan Margareta Soop, född Horn af Marienborg (d. 1663), samt det andra, en bröstbild i oval, föreställande grefvinnan Sofia Juliana De la Gardie, född Forbus (d. 1701). Vidare en genretafla samt 4 dörröfverstycken, utförda i olja på 1600-talet. Dessa målningar, som alla härstamma från den s. k. målsåkersamlingen, hafva blifvit öfverlämnade till museet af H. M. KONUNGEN.

Inom den kostymhistoriska och textila afdelningen märkes: en samling rikt broderade västar af siden och andra väfnader, de flesta från 1700-talet, bland hvilka särskildt en af rödt siden med inväfd bård i guld och silke utmärker sig genom smak och elegans. Värdefulla äro äfven ett par betjäntlivréer från det grefliga piperska godset Kristinehof i Skåne.

Ett intressant prof på svenskt gobelinväfveri utgöra 6 stolsöfverdrag från förra hälften af 1700-talet, hvilka i naturliga färger på svart botten återgifva dels ymnighetshorn, dels bilder ur djurvärlden inom barockinramningar. Om stor konstfärdighet vitnar äfven ett på hvitt siden i olikfärgadt silke, antagligen under 1600-talets senare hälft utfördt broderi, framställande en österländsk genrebild med en sultan och en sultaninna inom en praktfull krans af blommor. Här må äfven omnämnas flere i silke vackert utsydda plånböcker af siden, från senare hälften af 1700-talet och början af detta århundrade, hvilka på ett utmärkt sätt fullständiga den rikhaltiga samling af broderimönster museet förut eger. Likaledes har den stora samlingen af märkdukar blifvit ansenligt tillökad. En stor, väl bibehållen matta från 1600-talet, af blått ylletyg med vacker ornering i schattérsöm, samt en tronhimmel af blå sammet med påsydda silfvergaloner förtjäna äfven att här upptagas.

Bland möbler och husgeråd märkas: sybord af mahogny med beslag och lister af mässing, hvilket, enligt åsatt signatur och hallstämpel är tillverkadt år 1782 af »And: Lundelius i Stockholm»; vidare skulpterad stol i barockstil, ovanlig modell; härfvel från

1700-talets början, prydd med snidade figurer, samt ett större fyrsidigt rokokobord, måladt i hvitt, med utskurna ornament i guld, grönt och rödt.

Å konstauktion hos H. Bukowski inköptes flere mindre konstföremål såsom: urställ af brons, i rokokostil, i rikt ciseleradt arbete och prydt med små fristående figurer. Vidare ett för empirestilen synnerligen typiskt skriftyg af svart marmor och biscuit; ett par slipade och etsade glaspokaler från 1700-talet; två sockerskålar af kristallglas med rik facettslipning, samt en vattenbehållare af mässing i drifvet arbete.

Den *historiska afdelningen* riktades under årets lopp med många värdefulla bidrag, af hvilka följande äro särskildt beaktansvärda: friherrediplom för landshöfding C. Nieroth (f. 1767, d. 1842), dagtecknadt den 11 maj 1818; sigillstampar, som tillhört medlemmar af friherrliga ätten Hamilton af Hageby och adliga ätterna Kröningsvärd, Meck och Murray.

Af professor J. Börjeson, hvilken år 1887 till museet öfverlämnade modellen till sin ryttarstaty af Karl X Gustaf, emottog museet ifrågavarande år konstnärens modell till den i Karlskrona resta statyn af Karl XI. För öfrigt erhöllos: modellen till grefve Adolf v. Rosens byst i Örebro, utförd af Ingel Fallstedt; två täflingsskisser för monumentala skulpturer, den ena en ryttarstaty, framställande Magnus Stenbock, afsedd att resas i Helsingborg, modellerad af den nu aflidne bildhuggaren Alfred Nyström, och den andra en statyett af John Ericsson i hel figur, utförd af en i Paris bosatt svensk artist C. Millet Larsson och prisbelönad af kommitén för resandet af en staty af John Ericsson i Stockholm. Två afgjutningar i gips af J. T. Sergels »Ceres, sökande Proserpina», afsedda att användas såsom kandelabrar, förtjäna äfven att här omnämnas.

Till afdelningen af föremål, som egts af kungliga personer, erhöll museet ett syskrin af mahogny, som enligt bilagdt intyg länge tillhört drottning Hedvig Elisabet Charlotta, hvilken äfven användt det samma för förvaring af bref och handlingar. Vidare ett par

lakan och två örngått med mycket vackra konstbroderier och drottning Josefinas krönta namnchiffer.

Till de i museet förvarade minnena efter J. J. Berzelius tillkom ytterligare ett af honom begagnadt skrifdonsetui att medföras på resor. Ett fodral innehållande kirurgiska instrument är ett minne af den framstående kirurgen, professor C. G. Santessons omfattande verksamhet. Vid öfverlämnandet af detta bestick medföljde ett så lydande intyg, uppsatt af professor S. själf: »Detta bindtyg, det första jag ägde och begagnade, har varit min trotjenare från Januari 1839 till Januari 1857, då det, skröpligt och i tjensten utslitet, försattes på min enskilda indragningsstat». Af fru Ann-Margret Holmgren, f. Tersmeden, erhöll museet en hel del föremål, som tillhört professor A. F. Holmgren i Uppsala. Denna intressanta samling omfattar bland annat flere band dikter, vetenskapliga arbeten, åtskilliga manuskript, fullmakter och förordnanden, dyrbart utstyrda adresser m. m.

Bland öfriga minnen af enskilda personer må nämnas: uniformsfrack, som begagnats af landshöfding O. R. Themptander; dansk förtjänstmedalj i guld, som burits af artisten N. M. Mandelgren; målade glasfönster från professor V. Rydbergs arbetsrum å Ekeliden på Djursholm. Dessa glasmålningar skola framdeles uppsättas i den interiör, framställande Rydbergs rum, som kommer att anordnas i någon afdelning af museet. Såsom bidrag till den nu utdöda ätten Crusenstolpes historia, särskildt hvad angår dess mest namnkunnige medlem, assesssor M. J. Crusenstolpe, erhölls en större samling bref och manuskript.

Af fru Lea Ahlborns dödsbodelegare emottog museet en storartad gåfva, utgörande en betydande del af den framstående mynt- och medaljgravörens artistiska kvarlåtenskap. Bland denna märkes främst hennes samling af medaljpunsar och stämplar, utförda dels af henne själf och dels af andra äldre svenska gravörer, såsom J. C. Hedlinger, C. G. Fehrman, L. P. och P. H. Lundgren m. fl., bestående till sammans af icke mindre än 367 nummer. Utom punsar, graverade för medaljer öfver kungliga och enskilda personer, innehåller samlingen originalpunsarna för belöningsmedaljer och minnes-

penningar, slagna på föranstaltande af svenska hushållningsällskap, handtverks- och skarpskytteföreningar m. fl. I denna gåfva ingick dess utom det af fru Ahlborn använda arbetsbordet, vid hvilket hon vanligen brukade modellera och gravera, och till detta hör en fullständig uppsättning af för graveringsyrket erforderliga verktyg, såsom modellerstockar, grafsticklar, reffelfilar m. m., samt punskista med en påbörjad puns till medalj öfver professor D. G. Lindhagen.

Enligt muntligt förordnande af den under året aflidne artisten J. Z. Blackstadius öfverlämnades genom dennes dödsbodelegare konstnärens mest betydande målning: »Biskop Sigfrid döper hedningar i Götaland», äfvensom den hädangångnes palett.

Bland nyförvärfvade minnen efter bortgångna sceniska artister märkas: autografer samt strödda föremål, som tillhört operasångaren, direktör A. Willman; strödda minnen från premieraktören C. G. Sundbergs sceniska verksamhet; käpp, som tillhört premieraktör S. Hedin; maskeringstillbehör och andra föremål, som begagnats af premieraktören C. F. Lagerqvist, samt sko, som burits af dansösen Marie Taglioni.

För *porträtt- och gravyrsamlingen* hafva flere nya bidrag erhållits. Sålunda en samling nordiska porträtt i gravyr, litografi och fotografi, framställande kungliga och framstående enskilda personer; afdrag af tidskriften »Ord och Bilds» porträttklichéer under 1897; Föreningens för Grafisk konst årsblad för 1898; »glassilhuett» infattad i guld, framställande en rådman C. M. Dahlgren i Alingsås, med stor sannolikhet utförd af skalden J. A. Wadman. Vidare en vacker och intressant samling bestående af 96 silhuettporträtt från 1700-talets senare hälft. En närmare redogörelse jämte afbildningar af flere af dessa finnes intagen i närmast föregående årgång af dessa meddelanden.

Inom denna afdelning märkes slutligen ett år 1693 med anledning af Uppsala mötes beslut författadt »Frögde-Qwäde», prydligt graveradt af kopparstickaren A. Hedengrahn samt insatt i en samtida smakfullt skulpterad »Ehrenstrahlsram».

Biblioteket vann under årets gång en tillökning af 1,107 tryckalster, däraf 431 boktryck, som efter vetenskaperna fördelats på hufvudsakligen språkvetenskap, konst och konstslöjd, fornkunskap, historia, etnografi och antropologi, geografi med dess underafdelningar, statistik, naturvetenskap samt på afdelningen tidskrifter och samfunds skrifter af blandadt innehåll.

Hufvudstommen af 1898 års bokförvärf har tillkommit genom gåfvor och bytesintäkter från utländska vetenskapliga samfund och museer, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, men de svenska bidragen hafva dock varit både talrika och värdefulla.

Bland märkligare under ifrågavarande tid erhållna tillökningar kunna här särskildt omnämnas: Miniaturen aus Handschriften des Staatsarchivs in Lübeck, utgifna af P. Hasse, med vackra reproduktioner i ljustryck; L'hôtel Païva, ses merveilles précédé de l'ancien hôtel de la marquise de Païva, af Arsène Houssaye; Collection Georg Hirth i 3 band, med text och en mängd förträffliga illustrationer; en större samling modetidningar och tidskrifter berörande dräktväsen och dithörande saker; Trachten der Schweden an den Küsten Ehstlands 1854, af H. Schlichting; The traditional games of England, Scotland and Ireland, af A. B. Gomme, vol. 2; Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser, åren 1871—1890; Berättelser m. m. angående Stockholms kommunalförvaltning, i 52 band, omfattande åren 1862—1889, samt skrifter, utgifna under år 1898 af L'académie royale des sciences i Amsterdam, i 4 band.

Bland gåfvor till museets *arkiv* må slutligen nämnas: stamträd öfver släkten Svebilius, sannolikt utarbetadt under början af 1800-talet, samt 5 faksimile af viktiga historiska medeltidsdokument rörande Sverge, bland annat Klemens II:s stadfästelse å Benediktus IX:s fullmakt för biskop Adalbert i Hamburg att vara legat och ärkebiskop öfver Sverge och andra nordiska land.[1] Denna bulla, som är dagtecknad den 24 apr. 1047, och hvars original förvaras i Hannovers slottsarkiv, är den älsta det svenska folket uttryckligen rörande

[1] Jämför *Svenskt diplomatarium*, utgifvet af J. G. Liljegren. B. 1. Stockholm 1829. S. 35. Nr 20.

akt, af hvilken originaldiplomet bevarats till vår tid. Vidare faksimile af Birger Jarls privilegiebref[1] för lübeckarne i Sverge af 1250 eller 1251, den älsta af svensk regent utfärdade fördragsurkund, hvars original kommit till vår tid, samt af konung Magnus af Sverge och Norge bref, dagtecknadt 1354, hvari han tager till vasaller hertig Albrekt af Mecklenburg och hans efterträdare, och slutligen af föreningsakten mellan de tre nordiska rikena, upprättad i Kalmar den 20 juli 1397.

Lektor A. Ahlén, som fortfarande utan någon ersättning sysselsatt sig med samlingarnas bearbetning, har under år 1898 upprättat fyndortsregister till 38,000 föremål i samlingarna, ordnat museets tidningsamling, bjudningsbref, sorgkort och annat småtryck samt därjämte på anhållan från styrelsen för Dalarnas fornminnesförening i Falun och på uppdrag af Nordiska museets styresman afskrifvit 78 originalhandlingar i museets skråarkiv, rörande skilda handtverksämbeten i städerna Falun och Säter. Slutligen har han under öfverskriften: »Ur Nordiska museets skråarkiv», i tidningen Norden, i Handtverks- och Industritidningen och andra facktidningar ombesörjt offentliggörandet af flere i kulturhistoriskt och fackligt hänseende intressanta handlingar, förvarade i nyss anförda arkiv.

Under år 1898 utkommo följande arbeten, som hafva afseende på Nordiska museet:[2]

Meddelanden från Nordiska museet 1897, utgifna af A. Hazelius, innehållande, jämte strödda meddelanden angående Nordiska museet år 1897, uppsatser af E. Brate, P. G. Vistrand och J. Blees, en handskrift af N. H. Sjöborg, ett par skråhandlingar samt tvänne byordningar.

The Northern Museum and Skansen. By L. Passarge. Translated by D. O. Bell.

[1] Se anf. källa. S. 699. Nr 846.
[2] Se sid. 244 o. f.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. Koenig. Särtryck.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af Nordiska museet.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester. 4 nr.

Skansens utveckling, som under 1897 med dess konst- och industriutställning i Stockholm tagit ett väldigt steg framåt, stod under det år, hvilket därpå följde och hvarom denna årsberättelse handlar, fortfarande ingalunda stilla, om ock arbetet naturligtvis bedrefs med mindre arbetstyrka än under näst föregående år.

Genom inköp af den intill Skansen mot väster stötande lägenheten Sevilla vidgades på detta håll friluftsmuseets område, visserligen ej med någon ansenligare ytvidd (området omfattar 18,51 ar), men dock med en landvinning af mycket stor betydelse. Det är nämligen här, som hufvuduppgången till Skansen kommer att få sin plats. Dess utom var förvärfvet äfven i det hänseendet af vikt, att den på området liggande byggnaden, som här både hindrat och skämt utsikten, nu kunde rifvas utan att därvid lämna rum för någon ännu mer skrymmande och för Skansen menlig byggnadsanläggning. Kostnaderna för detta inköp stego till 38,000 kronor, till hvilkas gäldande emellertid Djurgårdskassan tillsköt 4,000 kronor och Allmänna konst- och industriutställningens förvaltningsutskott, som genom försäljningen befriades från nödiga reparationer på detta håll, bidrog med en lika stor summa. Den å området liggande byggnaden såldes sedan i andra hand med skyldighet för köparen att bortföra den samma, därvid inbringande utom besparade rifningskostnader en summa af 400 kronor, och refs omedelbart efter detta köps fastställande.

Förslagsritning för anordnandet af den nya storartade fasaduppgången till Skansen, hvilken endast genom detta förvärf blef utförbar och hvaraf den nuvarande hufvuduppgången egentligen utgör allenast ett sidoparti, uppgjordes samtidigt af arkitekten G. Améen.

Äfven åt nordväst fick Skansen under året framflytta sina gränsmärken. Genom kungligt beslut af den 19 december 1898 lämnades nämligen åt Skansen i ersättning för en del (27,61 ar) af Lejonslätten, hvilken Nordiska museet till Djurgården afstod, ett midt emot Framnäs liggande område af 53,50 ar.

Sedan H. M. konungen den 16 maj gifvit sitt nådiga tillstånd, att de af JÄRNKONTORET och BESTYRELSEN FÖR SKÅNSKA STORINDUSTRIENS UTSTÄLLNING till Nordiska museet år 1897 skänkta Mellersta Sveriges grufutställnings byggnad och Skånska storindustriens utställningsbyggnad[1] — den förra dock på ett års uppsägning — finge å sina forna platser för museets räkning kvarstå, började ominredningen af dessa. Mellersta Sverges grufutställningsbyggnad, hvilken erhöll benämningen *Skansens grufutställning*, fick, såsom detta senare namn anger, fortfarande bibehålla sin uppgift. En utställning belysande Nordens, särskildt Sverges, grufdrift och bärgsbruk anordnades nämligen här. Därjämte måste emellertid i sidoafdelningar inrymmas äfven en del större utrymme kräfvande gåfvor från industriutställningen såsom modellen af ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning, den stora modellen af Köpenhamns frihamn, med flere. Här förvaras ock den af KOMMITÉN FÖR JÄMTLANDS LÄNS UTSTÄLLNING skänkta, af artisterna A. Genberg och G. Krehl utförda relieftaflan med motiv från Undersåkersdalen i Jämtland, hvilket konstverk under industriutställningen fans exponeradt i turistföreningens paviljong. Öfre våningen anslogs till en utställning af jakt-, djurfångst- och fiskeredskap samt båtar. I Skånska utställningens byggnad kvarstår den efterbildade stenkolsgrufvan i restaureradt skick, likasom ock dioramat af Limhamns kalkbrott. För belysning af vårt skogsväsen anordnades här vidare en utställning innehållande virkesprof vid sidan af den modell till ett norrländskt sågverk, hvilken föregående år skänktes till museet.[2] Äfvenledes inrymdes här modellen af Nääs slöjdlärareseminarium[3] samt den

[1] Se föreg. årsberättelse sid. 222 och 225.
[2] Se föreg. årsberättelse sid. 225.
[3] Se föreg. årsberättelse sid. 225.

under år 1898 af GOTLANDS TURISTFÖRENING till museet skänkta modellen af norra delen af Visby, hvilken, utförd af artisten G. Krehl, under 1897 års utställning ådrog sig berättigad uppmärksamhet.

Såsom i föregående årsberättelse nämdes, måste, till följd däraf att efter industriutställningens upphörande den elektriska drifkraften för Skansens bärgbana ej mera fans att tillgå, denna tills vidare afstanna med sin verksamhet. Af museets styresman framlämnades därför vid museets styrelsesammankomst i juni ett efter samråd med ingeniör C. G. Norström uppgjordt förslag att midt emot Framnäs och invid Skånska utställningsbyggnaden anlägga en terrass för att i denna inrymma för bärgbanans fortsatta drift nödigt elektricitetsverk äfvensom pumpverk för Skansens vattenledning — hvartill utställningen kontraktsenligt öfverlåtit nedlagda ledningsrör m. m.[1] — samt gasmotor. Detta förslag godkändes af styrelsen, och skulle härtill få användas en summa af 15,000 kronor, ett anslag, som dock måste öfverskridas med omkring 8,650 kronor. Arbetet sattes oförtöfvadt i verket, och den i krysshamrad granit utförda s. k. *Skånska terrassen* stod inom årets lopp fullbordad. Muren, täckt af en huggen granitlist, krönes af en balustrad af cement. Den från landsvägen upp till terrassen ledande trappan är utförd af cement och afstänges medelst ett par konstsmidda järngrindar från år 1782, ett gammalt stockholmsminne ur museets samlingar. Planen för maskinhusets ordnande, maskineriets uppsättning äfvensom alla till pump och gasmaskin erforderliga ledningar utfördes af firman Hagberg & Sjögren. Den anskaffade gasmotorn är af 29 hästkrafter och den dubbelverkande pumpen förmår uppfordra 500 liter vatten i minuten.

Af föregående årsberättelse[2] ses, att AKTIEBOLAGET STOCKHOLMS FÖRENADE BRYGGERIER efter utställningens upphörande till Skansen såsom gåfva öfverlämnade sin för hvarje utställningsbesökare välkända stora serveringspaviljong, hvars byggande kostat bolaget

[1] Se föreg. årsberättelse sid. 162.
[2] Sid. 220.

öfver 12,000 kronor. Denna paviljong flyttades under början af här ifrågavarande år till en särdeles lämplig plats invid Bredablick, där han, i öfverensstämmelse med andra namn af fornnordisk klang å platser på Skansen, fick benämningen *Bragehallen*. Genom denna paviljong vans en särdeles önsklig och af behofvet påkallad utvidgning af Skansens förut altför trångmätta serveringslägenheter. Lokalen pryddes med en af vår kände konstnär CARL LARSSON för detta ändamål utförd fondmålning, framställande en fornnordisk bard, hvilket arbete af målaren skänktes till museet. Paviljongens gifvare ökade sin frikostighet genom att under 1898 skänka en del för serveringen nödiga tillbehör, såsom marmorskifvor för disk, äfvensom öltappningsapparater samt vidare för hallens elektriska belysning nödiga föremål.

I sammanhang med den nya serveringshallens uppförande omlades och ändrades vägar och planteringar å en del af det till Bredablick angränsande området. Hvad väganläggningsarbetet för öfrigt beträffar, kräfde den stegrade mängden besökande, att den skansslätten omslutande Kungsvägen äfvensom Gustaf Vasas väg vidgades till större tvärmått. Detta utfördes under sommaren, och belöper sig bredden utefter hela de nämda vägsträckorna nu å den förra till 4,5 meter, å den senare till 6 meter.

Sedan Framnäs, som under tiden för utställningen stått till dennas förfogande och upplåtits för den välbekanta efterbildningen af »Gamla Stockholm», i augusti af utställningens förvaltningsutskott återlämnats till Nordiska museet, vidtog omedelbart iordningställandet af denna plats med strandskoning, planering och väganläggningar, och stego kostnaderna härför till inemot 5,000 kronor. Den efter rifningen af de öfriga utställningsbyggnaderna kvarstående efterbildningen af Stockholms gamla rådhus öfverlämnades väl af arkitekten C. A. OLSSON såsom gåfva, men måste i samband med hela framnäsplatsens fullkomliga omordnande dock kort därefter borttagas. Midt å planen ställdes på sin granitpiedestal den kollossala polerade kula af svart granit, som SVENSKA GRANIT-

INDUSTRIAKTIEBOLAGET under föregående år haft utstäld, och som bolaget sedan under 1898 skänkte till museet.

Den i Framnäsviken genom utfyllning danade holme, som för fullständigande af bilden af »Gamla Stockholm» anlagts till utställningen, öfverläts på vissa vilkor af STOCKHOLMS STAD för att med Framnäs sammanfalla till ett område. Emellertid kräfde denna lilla anläggning ett besvärligt arbete med ytterligare utfyllning o. s. v., hvarför kostnaderna belöpte sig till omkring 1,000 kronor. Här i viken förtöjdes en profsamling af olika båtar och farkoster.

För att sammanbinda Framnäs med Skansen flyttades på utställningens bekostnad den träbro, hvilken under utställningstiden ledde från det till Hasselbacken gränsande utställningsområdet till konsthallen, i enlighet med den öfverenskommelse, som den 16 april 1896 träffats mellan museets styrelse och centralkommitén för allmänna konst- och industriutställningen, till Framnäs, där hon bildande en viadukt öfver Sirishofsvägen provisoriskt förenar Framnäs med Skansens högplatå.

Hvad de etnografiska och kulturhistoriska anläggningarna beträffar, är följande att märka. Till Skansen flyttades under året en *ryggåsstuga' från Hornborga socken* i Västergötland. Denna stuga, som är eller varit typisk för Falbygden, d. v. s. trakterna omkring Falköping och Billingen, och som skänktes till museet af direktör E. ROSENLIND i Stockholm, är försedd med läm å skorstenen i stället för innerspjäll samt otvifvelaktigt af hög ålder. Med bostaden sammanhänga kostall, fårhus och loge, alla uppförda af s. k. kullersten och af ett mycket enkelt byggnadsätt. Gifvaren ökade sin frikostighet genom att på sin bekostnad låta ett ombud i orten anskaffa möbler, såsom väggfast säng, hängskåp, stolar m. m. samt hvarjehanda husgeråd och redskap för byggnadens inredning. Stugan fick sin plats i skogen nedanom Oktorpsgården, där hon med sin låga resning bland de höga furorna ger ett mycket stämningsfullt intryck. För att med möjligaste trohet återuppföra henne lät man samma timmermän, som i Västergötland märkt och nedtagit

henne, medfölja till Stockholm för att där leda återuppförandet, och till och med stenar och hällar, hvilka utgjort golf i förstuga och ladugård, hitfördes.

Samlingen af gamla milstolpar ökades genom en af Mo HÄRADS VÄGSTYRELSE öfverlåten milsten från 1674. Denna, hvilken stått i närheten af Unnaryds gästgifvargård i Småland, är en af de ståtligaste i sitt slag och bär Karl XI:s krönta namnchiffer, prydligt uthugget jämte det anförda årtalet. Dess utom skänkte HÖLEBO HÄRADS VÄGHÅLLNINGSSKYLDIGE i Södermanland genom godsegaren E. ISOZ bemedling trenne milstolpar af gjutjärn, från 1700-talet.

Lappen Nejrla Macke Åren med familj vistades äfven denna sommar å Skansen och innehade sin vanliga bostad i den jämtländska timmerkåtan, hvarigenom fortfarande bereddes ett särskildt för främlingar välkommet tillfälle att få en god inblick i våra fjällnomaders hemlif.

Den eskimåhydda, till hvilken under 1897 grund blifvit lagd,[1] och hvartill kolonibestyrer C. BRUMMERSTEDT i Julianehaab på Grönland 1894 skänkt alt byggnadsvirke färdigslöjdadt, uppfördes af torf och rullsten och inreddes så, att den samma i sin helhet ger en tillfredsställande bild af ett gammaldags *eskimåiskt boningshus* i Västgrönland. Härvid bidrog godsegaren H. ZETTERBERG å Sticklinge med 10 parlass grästorf till byggnadsmaterial. Hänvisande till den zoologiska redogörelsen i föregående årsberättelse, sid. 188, må vi ock här omnämna färderna med eskimåhundar, hvilka läto åskådaren få en liflig föreställning om polarfolkens färder öfver deras hemlands gränslösa snö- och isfält.

Fasthållande vid sitt förra program har Skansen äfven under här afsedda tidskede sökt genom fosterländska så väl folkliga som historiska fester lifva sinnet för fäderneslandet, dess folk och dess forntid.

[1] Jfr föreg. årsberättelse sid. 161.

Äfven detta år inleddes med vedertagen nyårsvaka, ledsagad af klockringning och hymnsång. Valborgsmässoaftonen blef såsom vanligt en triumfdag för Skansen, hvilken då besöktes af omkring 18,000 personer. Folkleken »Slå katten ur tunnan» upptogs härvid för första gången under året, och på aftonen tonade, såsom denna dag blifvit vanligt, vid valborgsmässoeldarnas sken från omkring 200 sångare de välkända vår- och studentsångerna. Äfven den första maj visade sig Skansen utöfva en år från år stegrad dragningskraft. De besökande räknades denna dag till omkring 10,000 personer, ett antal, som dock på flere andra dagar under året ansenligt öfverstegs. Midsommaraftonen firades med majstång, midsommareldar och danslekar. Vid Lucia, den 13 december, återupptogos de gamla folkliga julceremonierna med lussibrud, stjärngossar o. s. v. och fortforo julen ut — altså in på följande år.

Utom dessa rent folkliga fester firades äfven andra af nationelt och historiskt skaplynne. Så högtidlighöllos H. M. konungens födelsedag och namnsdag samt Gustafsdagen, den 6 juni — Sverges nationaldag — vid hvilken tal höllos för konung och fosterland. Vidare firades Djurgårdens högtidsdag, Bellmansdagen, med bellmanståg och utförande af bellmanssånger, samt hjältekonungarne Gustaf II Adolfs och Karl XII:s dödsdagar, den förra med högtidstal och historiskt tåg, framställande gestalter från trettioåriga krigets dagar.

Vårfesten tog sin början den 1 juni och fortvarade till och med den 6 samma månad. En riklig mängd gåfvor hade tillströmmat från många håll, och antalet medverkande uppgick till omkring 600 personer. Såsom hufvudnummer i programmet ingick det historiska festtåget, hvilket denna gång, jämte flere nya tillägg, i sig förenade de flesta historiska tåg, som under de föregående åren framstälts på Skansen.

Under sommarens lopp utfördes å dansbanan folkdansar och ringlekar, hvilkas antal tillökades med flere förut ej på Skansen

uppförda nummer. Såsom folkmålsberättare uppträdde fortfarande den välbekante Jödde i Göljaryd och dess utom den för året nya Klockar-Stina i Hult (fröken Nanny Hultgren) samt tillfälligtvis mor Kajsa Brita från Häggdånger (fru Alfhild Agrell). Såsom allmogespelmän tjänstgjorde den från föregående år bekante nyckelharpospelaren Jonas Skoglund m. fl.

Middags- och aftonkonserter utfördes af Flottans musikkår, och utgjorde dessas antal under årets lopp 155. Dess utom uppträdde vid åtskilliga tillfällen flere sångföreningar såsom Stockholms målaresångförening, Stockholms allmänna sångförening och Bellmanskapellet. Å sön- och helgdagar afsjöngos från Håsjöstapeln rytmiska koraler af en härför särskildt inöfvad barnkör. Stora fyrverkerier anordnades några kvällar på sensommaren af herr J. Törner.

Åtskilliga möten utsågo under året Skansen till plats för sina festliga samkväm. Så höllo den i Stockholm under sommaren samlade naturforskarkongressen samt Iron- and Steel-institutets medlemmar där sina högtidsammankomster.

Den 24 oktober 1898 firades på Skansen med stor högtidlighet tjugufemårsdagen af Nordiska museets grundläggande. En närmare redogörelse för festligheterna denna dag lämnas längre fram. sid. 269 o. f.

Till *klädkammaren på Skansen* gjordes år 1898 flere betydande förvärf. Främst bland dessa märkas de folkdräkter, som med särskild hänsyn till de i ringlekarna på Skansen deltagande barnen ytterligare anskaffats med afsikt att härigenom bidraga till att från glömska bevara våra gamla, mestadels ur bruk gångna allmogedräkter. De tillkomna dräkterna voro från Västra Göinge härad i Skåne, Värend i Småland, Vånga och Skedevi socknar i Östergötland, Sorunda och Vingåkers socknar i Södermanland, Nordmarks härad i Värmland, Ore, Åls, Leksands och Rättviks socknar i

Dalarna, Järfsö och Delsbo socknar i Helsingland samt från Vormsö i Estland — inalles ett antal af 20.

Från Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 inköptes hela det för »Gamla Stockholm» förfärdigade kostymförrådet, så väl de af vaktknektarne använda dräkterna från Gustaf Vasas tid, med tillhörande harnesk, hjälmar och svärd, som de för de båda teatrarna utförda kostymerna m. m., till sammans 36 olika dräkter. Bland de senare märkas hela den ursprungligen för skådespelet »Kirsti Fleming» uppsatta garderoben samt kostymuppsättningarna till bland annat »Sista skottet», herdespelet och »Then Lustige Theaters» omväxlande repertoar.

För öfrigt tillkommo i samband med årets vårfest och museets 25-årsjubileum följande dräkter: 1 kvinno- och 1 barndräkt från senare delen af 1300-talet; 8 korgossedräkter från 1500-talet; 3 riddar- och 2 damdräkter från 1500-talets början; 1 Gustaf Vasa-dräkt; 7 damdräkter från Fredrik I:s tid; 9 lakejdräkter från rokokotiden; samt 2 s. k. »svenska dräkter».

Antalet föremål, tillhörande Skansens klädkammare, utgjorde vid 1897 års slut 3,146, fördelade på 1,973 nummer.

Hvad beträffar utvecklingen af de naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen under detta år, införes, såsom i föregående årsberättelser, i detta sammanhang endast en redogörelse för de botaniska och mineralogiska afdelningarna, under det att berättelsen om den zoologiska trädgården å annat håll återfinnes såsom självständig uppsats. Se sid. 189.

Växtafdelningen. Mycket arbete nedlades under detta år på att utvidga den rent botaniska afdelningen, och tyckas dessa ansträngningar äfven ha krönts med framgång, i det att växter både kunnat erhållas i riklig mängd och omedelbart efter förvärfvandet kunnat utplanteras å lämpliga platser.

Bland mera anmärkningsvärda gåfvor till denna afdelning kunna nämnas 87 till största delen svenska växtarter, under våren skänkta

af direktör K. BOVIN å Albano. Af dessa äro att ihågkomma: Artemisia maritima, Asperula odorata, Digitalis purpurea, Veronica longifolia, Lysimachia nummularia, Angelica archangelica, Adonis vernalis, Crambe maritima, Viola odorata, Saxifraga aizoon, S. cæspitosa, Sedum hybridum, Circæa lutetiana, C. alpina, Rubus arcticus, Daphne mezereum, Convallaria multiflora, Glaux maritima, Struthiopteris germanica och Osmunda regalis. Amanuensen E. HAMMARSTEDT samlade under sommaren en del växter i östra Västmanland, hvilka lämnades till Skansen och utplanterades därstädes. Af denna gåfva må nämnas Menyanthes trifoliata, Nymphæa alba, Ranunculus lingua, Lythrum salicaria, Epipactis latifolia, Butomus umbellatus, Calla palustris, Typha angustifolia, T. latifolia och Sparganium simplex. E. o. amanuensen A. Behm företog med anslag af Nordiska museet en resa i naturvetenskapligt ändamål till Jämtland, under hvilken samlades ett flertal fjällväxter för utplantering på Skansen. Af dessa äro att nämna Gnaphalium norvegicum, Erigeron elongatus, E. uniflorus, Saussurea alpina, Cirsium heterophyllum, C. palustre, Mulgedium alpinum, Hieracium alpinum, Polemonium cœruleum, Diapensia lapponica, Gentiana campestris *islandica, Veronica saxatilis, Bartsia alpina, Sceptrum carolinum, Primula farinosa, P. stricta, Cornus suecica, Aconitum lycoctonum, Silene acaulis, Cerastium trigynum, C. alpinum, Saxifraga cotyledon, S. stellaris, S. oppositifolia, S. aizoides, Rhodiola rosea, Alchemilla alpina, Rubus chamæmorus, Astragalus alpinus, A. alpinus β dilutus, Azalea procumbens, Oxyria digyna, Salix herbacea, S. lapponum, Betula nana, B. intermedia, Orchis incarnata f. cruenta, Nigritella nigra, Tofieldia borealis, Juncus castaneus, Luzula spicata, Festuca ovina f. vivipara, Poa alpina, Calamagrostis strigosa, Phleum alpinum, Pinus silvestris β lapponica, Aspidium lonchitis och Woodsia ilvensis β hyperborea. Af direktör F. PETTERSSON i Uppsala erhöllos som gåfva frön af Nymphæa alba f. rosea, hvilka vederbörligen utsåddes i Skansens dydammar. Trädgårdsmästaren J. F. EKLÖF skänkte bland andra arter till plantering Melampyrum nemorosum och Geranium sanguineum.

Af föregående års förvärf, hvilka under denna vår och sommar sågos i blom, äro särskildt att ihågkomma Pulmonaria officinalis, Anemone ranunculoides, Orchis sambucina, Cypripedium calceolus, Scilla verna m. fl.

Äfven på prydnadsplantering nedlades stort arbete. Framnäs planerades, och plantering påbörjades därstädes. Bland viktigare gåfvor till denna grupp af Skansens växtvärld äro att ihågkomma de betydande och upprepade sändningar blomsterfrö, växtlökar och dylikt Skansen i likhet med föregående år haft att mottaga af TJÄDERS FRÖHANDEL. Af BJURFORS KRONOPARK skänktes genom direktör E. HOLMERZ 2,000 tallplantor samt af ROSENDALS TRÄDGÅRDSSKOLA genom direktör A. PIHL ett antal prydnadsväxter och björkar.

Genom köp förvärfvades från Landtbruksakademiens experimentalfält 1,097 prydnadsträd, såsom hägg, poppel, lind, lönn, oxel, al, fruktträd m. m. Största delen häraf utplanterades redan under hösten; endast en ringa del, som ej medhans, rotslogs till följande vår. I köksträdgården funnos under året de flesta af våra vanliga matväxter.

Stenafdelningen. Af 1897 års utställningsafdelning för stenindustri införlifvades 1898 med Skansens malmbärg block af sandsten från Sätra by, Ofvansjö socken i Gästrikland, skänkta af GEFLEBORGS LÄNS HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAP, samt block af kalksten från Hälle och Lunne stenbrott i Brunflo socken i Jämtland, skänkta af KOMMITÉN FÖR JÄMTLANDS LÄNS UTSTÄLLNING I STOCKHOLM 1897. Beträffande öfriga gåfvor till denna afdelning hänvisas till sid. 224.

Hvad beträffar museets förutvarande utställningslokaler, voro de oförändradt de samma som under föregående år. En ny afdelning, Skansens grufutställning, öppnades för allmänheten den 7 aug. 1898 i den från Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 bekanta Mellersta Sveriges grufutställnings byggnad. (Se ofvan sid. 176). Utställningen var öppen för allmänheten hvarje dag från

kl. 10 f. m. till skymningens inbrott, och inträdesafgiften bestämdes till 25 öre.

Förevisningstiderna vid museets olika afdelningar i öfrigt voro de samma som föregående år, med undantag däraf att de i huset nr 88 Drottninggatan inrymda samlingarna — farmaceutiska afdelningen, rokokorummet, nordfrisiska rummet m. m. — höllos stängda under vintermånaderna och endast vid särskild anmälan öppnades för besökande.

Samtliga museets afdelningar besöktes år 1898 af 446,319 personer, af hvilka 419,995 besökte Skansen.

Antalet studiebesök under året uppgick till 278, hvaraf 166 komma på Skansens andel.

Samlingarna voro vid 1898 års utgång brandförsäkrade till ett värde af 828,700 kr., och museets båda egendomar i staden (nr 77 och 79 Drottninggatan), byggnaderna å Lejonslätten, Skansen samt Bredablicks torn till ett sammanlagdt värde af 877,650 kr. Försäkringsafgifterna under samma år uppgingo till kr. 2,385: 75.

Vid Svenska slöjdföreningens sammankomst den 26 april 1898 utstälde Nordiska museet en skråpokal, som tillhört vagnmakarämbetet i Stockholm, och vid dess sammankomst den 15 nov. samma år en samling skråsilfver samt skråkannor, inköpta på de hammerska auktionerna i Köln åren 1892—1895.

I detta sammanhang må äfven omtalas, att vid den fotografitäflan, som Svenska turistföreningen anordnat 1898, och hvilken är ämnad att räcka i tre år, hade Nordiska museet emottagit uppdrag att välja ett ombud i prisnämden. Härtill valdes af museets styrelse professor I. G. Clason.

Literär förbindelse inleddes under år 1898 med följande vetenskapliga anstalter i utlandet:

Guvernementsmuseet. Tobolsk.

Herzogliches Museum. Braunschweig.

Naturhistorische Gesellschaft. Hannover.

Verein für hessische Geschichte und Landeskunde. Kassel.

Altmärkischer Verein für vaterländische Geschichte und Industrie. Salzwedel.

Société archéologique et historique de l'Orléanais. Orléans.

Société de Géographie. Paris.

Braunschweiger Zoologischer Garten. Braunschweig.

Société Royale de Zoologie. Antwerpen.

Antalet af de *utländska* museer och samfund, med hvilka Nordiska museet vid slutet af år 1898 stod i förbindelse, utgjorde 185. En förteckning öfver dessa lämnas sid. 236 och följande.

Antalet samfund inom Sverge, med hvilka förbindelse är inledd, utgjorde vid 1898 års slut 25.

Nordiska museet och Skansen hafva altjämt varit föremål för ett lifligt intresse från prässens sida, och särskildt blef detta förhållandet vid tiden för museets tjugufemårsjubileum, då i synnerhet de svenska tidningarna lämnade långa, stundom med talrika illustrationer försedda redogörelser för museets uppkomst och utveckling.[1] Särskildt må framhållas, huru museets och Skansens sociala betydelse, framför alt Skansens förmåga att väcka och lifva fosterlandskänslan, börjat alt mera uppskattas.

Förutom i en mängd andra svenska tidningar och tidskrifter förekommo långa artiklar om museet och Skansen äfven i *Jämtlandsposten* den 18 maj, *Dagens Nyheter* den 13 och 25 okt., *Ny Illustrerad Tidning* den 22 okt., *Vårt Land* den 22 och 25 okt., *Svenska Dagbladet* den 23 och 25 okt., *Nya Dagligt Allehanda* och *Smålands Allehanda* den 24 okt., *Göteborgs Handels- och Sjöfarts Tidning* den 25 och 26 okt., *Nya Vermlandstidningen* den 25 och 27 okt.,

[1] Om museets tjugufemårsjubileum se sid. 269 o. f.

Snällposten den 26 okt., *Idun* den 28 okt., *Årets minnen* (för nov. och dec.), *Varias* julnummer samt *Bergslagernas Tidnings* julnummer.

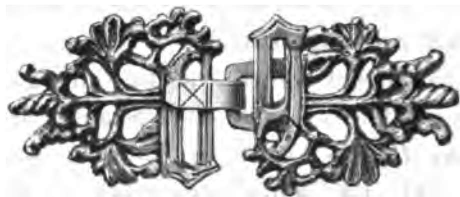
Äfven i den utländska prässen och tidskriftsliteraturen hafva under året förekommit flere uppsatser om Nordiska museet och Skansen.

I en lång redogörelse för museets jubileum benämnes i *Ny Illustreret Tidende*, Köpenhamn, för den 6 nov. samma fest en folkets bemärkelsedag, som i de vidaste kretsar tilldragit sig nationens uppmärksamhet. Författaren erinrar härvid om Skansens betydelse för allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, hurusom den både i kulturhistoriskt afseende, och hvad landskapet beträffar, bildade en bakgrund för den samma, hvartill ingen annan utställning hittills kunnat visa maken, och att den på ett enastående sätt bidrog till att framhålla utställningens nationela karaktär.

I *Brandenburgias* (Berlin) häfte för december omnämnes Nordiska museet såsom idealet för ett etnografiskt nationalmuseum, hvilket ty värr aldrig hos dem kan uppnås.

För svenska hems julnummer (Rochford, Ill.) innehåller en längre skildring af museet och Skansen.

Bland tidningar i utlandet må för öfrigt antecknas: *Svea* (Worcester, Mass.) den 1 febr. och 26 nov., *Danziger Allgemeine Zeitung* den 25 okt. och *Daheim* (Berlin) den 19 nov., andra att förtiga.

3.

Skansens zoologiska trädgård

år 1898.

Den zoologiska trädgården visar sig fortfarande utöfva en stor dragningskraft på allmänheten, och de nyheter, med hvilka han under året blifvit ökad, ha varit föremål för de besökandes lifliga intresse.

På grund af djurgårdens nära förbindelse med Skansens öfriga anläggningar kan, såsom i föregående årsberättelser är nämdt, någon särskild beräkning af den sammas inkomster ej anföras. Uppgift på några summor kan dock här lämnas.

Afgifter för färder efter häst, ren och andra djur från Skansens gästgifvargård inbragte kr. 2,038: 44, inkomster för sålda djur, ladugårdsalster, skinn och dylikt utgjorde kr. 2,041: 62, samt hvarjehanda små inkomster, såsom för bröd, såldt åt besökande, som önskat mata djuren, m. m. kr. 171: 36. Sammanlagda här uppgifna inkomster belöpa sig altså till kr. 4,251: 42. Antalet hästdagsverken under året utgjorde 2,022, af hvilka 1,035 utfördes af Skansens egna hästar, motsvarande ett värde af kr. 4,140.

Utgifterna hafva varit följande:

Djurinköp och fraktkostnader	1,807: 24
Byggnad och underhåll af djurbostäder	4,983: 91
Djurens utfodring	12,376: 90
Löner och arfvoden	6,152: 47
Anslag och etiketter	141: 60
Redskap och dylikt	397: 63
Medicin och läkarvård	49: 86
Stallet	9,042: 09
Akvariet och terrariet	62: —
Summa kr.	**35,013:** 70

Af anläggningar, utförda under året, må särskildt nämnas fullbordandet af den stora rymliga bur, i hvilken de på hösten inköpta isbjörnarna fingo ett tillfälligt hemvist, i afvaktan på att den för dessa djur afsedda grottan kunde mottaga dem. En järnbur, afsedd för större papegojarter, iordningstäldes i aphuset.

Hvad beträffar djurantalets tillväxt under året, kunna följande siffror här anföras. Såsom af 1897 års berättelse framgår, funnos vid detta års slut 41 arter och afarter däggdjur samt 89 arter fåglar. Vid 1898 års slut funnos 45 arter och afarter däggdjur och 96 arter fåglar, hvadan djurbeståndet visar en ökning af 11 arter.

Äfven må här liksom i föregående berättelser i korthet redogöras för mera betydande förvärf och förluster, hvarjämte några ur zoologisk synpunkt intressanta iakttagelser anföras.

Däggdjur.

Af apor hafva under året funnits 4 arter, 2 af släktet Macacus. från Asien, 1 af släktet Cercopithecus, från Afrika, och 1 af släktet Cynopithecus, från Celebes. En makak (Macacus cynomolgus) och en grönapa (Cercopithecus sabæus) hafva lämnats som gåfva till djurgården. En bunder (Macacus rhesus), angreps af ryggmärgslidande och måste aflifvas. Svartpavianhonan (Cynopithecus niger)

födde efter en dräktighetstid af omkring 7 månader ett fullgånget, men liflöst foster af honkön. Detta, som hade en Macacus rhesus till fader, liknade denne genom sin långa svans, men hade moderns sotsvarta färgteckning.

Insektätarna företräddes af den äfven i frihet på Skansen förekommande igelkotten (Erinaceus europæus).

Gnagarnas ordning har förefunnits i 6 arter och afarter. 2 harar (Lepus timidus) hafva skänkts. Bland förluster är att nämna 1 hoppråtta (Scirtetes jaculus).

Artantalet af rofdjur har varit 23. Bland gåfvor till denna grupp böra här nämnas 1 lodjur (Felis lynx), ♀, infångadt i Finland; 1 polarräf (Canis vulpes var. obscura), infångad under årets gradmätningsexpedition vid Cap Hansteen på Spetsbergens nordostland; 1 zebramangust (Herpestes fasciatus) från Kongo samt 1 hermelin (Mustela erminea).

Genom köp förvärfvades 1 järf (Gulo borealis), ♂, unge för året och 2 isbjörnar (Ursus maritimus), äfven dessa årsungar. Denna ofvannämda järfunge fick under första månaderna till sällskap två ungefär jämnåriga hundvalpar, med hvilka han kom mycket väl öfverens. — Ungar ha inom denna ordning födts af räf, lapphund, eskimåhund, rysk vindhund och norrlandshund, af sistnämda ras efter parning med helhvit eskimåhund. Alla till denna kull hörande valpar hafva norrlandshundens grå och svarta färgteckning, men utmärka sig genom gröfre kroppsbyggnad och mera långhårig päls. — Bland förlusterna må ihågkommas 3 uttrar (Lutra vulgaris) och 1 skunk (Foetorius furo).

Vikaren (Phoca foetida) har företrädt säldjuren.

Af hofdjur ha funnits åsna och häst. Tre Skansen tillhöriga åsnor erhöllo vid årets allmänna hästutställning i Stockholm pris, däribland ett hederspris. Två åsneföl föddes. Fyra hästraser förefunnos.

Idislarnas ordning företräddes af 7 arter. Till den förut befintliga älgen (Alces palmatus) erhöll Skansen under året med Kungl. Maj:ts medgifvande ännu en älgkalf af hankön, tillvaratagen vid Ekensberg utanför Stockholm. 2 rådjur (Capreolus vulgaris)

skänktes. Af ren (Rangifer tarandus) föddes 5, af dofhjort (Cervus dama) 8 kalfvar.

Nötkreatur och svin hafva jämte får och getter hållits som husdjur på Skansen. Ett flertal lam och killingar ha erhållits.

Fåglar.

Tättingarnas ordning har varit företrädd af 49 arter. Bland hithörande gåfvor och förvärf må nämnas 2 strömstarar (Cinclus aquaticus), 2 trädgårds- och 1 löfsångare (Sylvia hortensis och S. trochilus), 1 entita (Parus palustris), 1 blåmes (P. cœruleus) och 1 svartmes (P. ater). Äfven må ihågkommas 1 hvit skata (Pica caudata v. alba), infångad i Vittinge socken i Västmanland.

Papegojor hafva förefunnits i 11 arter. Nya förvärf till denna ordning äro 1 amazonpapegoja (Androglossa amazonica), 2 vattrade sångpapegojor (Psittacus undulatus) samt 2 rosenpapegojor (Plictolophus roseicapillus). 1 arakanga (Sittace aracanga) dog plötsligt utan föregående sjukdom.

3 arter hafva funnits af duffåglar. Tamdufvan (Columba domestica) företräddes af flere raser, såsom skatdufvor, svaldufvor, perukdufvor m. fl. Det i föregående årsberättelse[1] omnämda vänskapsförhållandet mellan en tjädertupp och en vanlig tamdufva slutade detta år så, att dufvan måste afskiljas. En i samma bur varande tjäderhöna väckte nämligen i hög grad hennes svartsjuka, hvilken tog sig uttryck i upprepade våldsamma anfall på rivalen, som till slut ej ens tilläts närma sig mathoarna.

16 arter roffåglar ha funnits under året. Bland hithörande gåfvor må nämnas 2 bärgufvar (Strix bubo), 2 pilgrimsfalkar (Falco peregrinus) samt 2 hafsörnar (Haliaëtus albicilla). Ett par kungsörnar (Aquila chrysaëtus) började under våren draga samman grenar och ris i en klyfta på bärget i buren, men någon äggläggning förspordes ej. 1 pärluggla (Strix Tengmalmi) har dött under året.

Hönsfåglarnas ordning företräddes liksom föregående år af 8 arter. Bland förvärf äro att nämna 2 orrar (Tetrao tetrix), 3 tjädrar

[1] Se *Meddelanden från Nordiska museet 1897*. Stockholm 1898. Sid 190.

(Tetrao urogallus) och 1 rapphöna (Perdix cinerea). Tjädern och rackelhanen (Tetrao hybridus) började spela den 22 mars, orren den 22 februari. Ägg lades af tjäderhöna, dock utan att rufvas.

Af vadare förefunnos 7 arter. Bland gåfvor kunna ihågkommas 2 sothöns (Fulica atra). Af öfriga förvärf är att nämna 1 hvit stork (Ciconia alba). Denna släptes jämte den på Skansen förutvarande fritt i parken, hvarest de båda oftast uppehöllo sig på klipporna vid Björnliden. En morgon funnos de döda i en närliggande dam, troligen ditjagade af vildräf. 3 strandskator (Hæmatopus ostralegus) dogo under året.

Af simfåglar funnos 20 arter. Bland gåfvor till denna ordning kunna nämnas 2 sädgäss (Anser segetum), 1 alfågel (Fuligula glacialis) och 3 skäggdoppingar (Podiceps cristatus). Genom köp förvärfvades 2 svarta svanar (Cygnus atratus), 2 snögäss (Anser hyperborus), 6 stjärtänder (Anas acuta), 8 krickänder (A. crecca), 4 bläsänder (A. Penelope), 4 gräsänder (A. boschas), 2 pelikaner (Pelecanus onocrotalus) samt 2 storskarfvar (Phalacrocorax carbo). Ungar hafva kläckts af myskand (Cairina moschata) samt af vanlig anka och smaragdand.

ALARIK BEHM.

4.

Nordiska museets fonder.

1.

Byggnadsfonden.

Byggnadsfonden har uppkommit dels genom behållningen af Skandinavisk-etnografiska samlingens byggnadsfond, förut ställd under särskild nämds förvaltning, dels genom medel, som blifvit af Nordiska museets styrelse insamlade genom anstälda basarer, folkfester och lotterier samt lämnade gåfvor till museibyggnaden.

Såsom af föregående årsberättelse inhemtas, var byggnadsfondens behållning vid 1897 års slut

13,254 kronor 80 öre.

Under år 1898 ökades fonden med gåfvor 58,371: 84 och influtna lotterimedel 220,931: 13, men minskades med utgifter under året kr. 83,113: 75, i följd hvaraf fondens vid 1898 års slut återstående behållning utgjorde

209,444 kronor 2 öre.

2.

Allmänna fonden.

För uppkomsten af denna fond redogöres i 1881 års meddelanden sid. 47.

Fondens kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna äro ämnade att användas till löpande utgifter för Nordiska museets ändamål. Till den sammas förstärkning gå, enligt § 8 i stadgarna för Samfundet för Nordiska museets främjande, alla ständiga ledamöters på en gång lämnade afgifter.

Förvaltningen är enligt museets stadgar öfverlämnad åt museets styrelse.

Allmänna fonden, hvilken enligt 1897 års berättelse vid nämda års slut uppgick till 51,872 kr. 47 öre, hade under år 1898 ökats genom ständiga ledamöters afgifter med ett sammanlagdt belopp af 1,400 kr. och utgjorde vid årets slut

53,272 kronor 47 öre.

3.

Pensionsfonden.

Om uppkomsten af denna fond se sid. 58 i 1885 års meddelanden Fondens kapital, som den 31 dec. 1897 utgjorde kr. 1,795: 83, hade vid 1898 års slut vuxit till

1,885 kronor 62 öre.

4.

Bredablicksfonden.

Denna fond, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpeskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. En närmare redogörelse för fondens uppkomst lämnas sid. 77 och följande i 1891 och 1892 års meddelanden. Summan af de vid 1898 års slut lämnade bidragen uppgick till

74,570 kronor.

5.

Skansfonden.

Denna fond, som afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpeskillingen för så väl det år 1891 förvärfvade området Öfre Skansen — 25,000 kr. — som för den år 1896 inköpta Nedre Skansen — 50,000 kr. — bildades år 1894 med anledning af det först nämda köpet. Vid 1898 års slut utgjorde summan af de lämnade bidragen

15,500 kronor.

6.

Herman Frithiof Antells fond.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. Antell

100,000 kronor

till Nordiska museet »att af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Enär, enligt testators förordnande, vissa andra legat först skulle utdelas, men »öfriga tillgångar sammanhållas och förvaltas, tills de genom tillkommande räntor nått sådant belopp, att en hvar sitt erhålla kan», blef denna fond först den 7 okt. 1896 öfverlämnad till Nordiska museet.

5.

Donationer till Nordiska museet.[1]

Under denna öfverskrift upptagas sådana till museet alt ifrån dess grundläggande år 1872 lämnade penningebidrag, som uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver. Af bidragen har en del gått till museets fonder.

Ständiga ledamöters afgifter äro icke medräknade i nedanstående summor. Årtalen angifva de år, då penningebidragen lämnats.

H. M. konung Oskar II. *Samfundets skyddsherre.* 1874. **660: —**
H. M. drottning Sofia. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 96 (250), 97 (250), 98 (250), 99 (250). **1,000: —**
H. K. H. kronprins Gustaf. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.*[2] 92—99. **800: —**
H. K. H. prins Karl. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 92 (500), 93 (500), 94 (525), 95 (500). **2,025: —**

Abramson, Eveline, f. Gumpert, fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. **800: —**
Althainz, Fredrik Gerhard, grosshandlare. Stockholm. 88. **500: —**
Andersson, Johan, byggmästare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 91 (1,000), 93 (10,000), 94 (2,000), 96 (1,000). **14,000: —**

[1] I denna förteckning äro upptagna alla donationer, som lämnats till museet intill den 1 maj 1899.
[2] *Br.* utmärker här och i det följande, att under hvartdera af de närmast efteråt angifna åren 100 kronor lämnats såsom bidrag till Bredablicksfonden. Se sid. 196.

Antell, Herman Frithiof, medicine doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. 84 (200), 90 (700), 91 (1,000), 92 (1,000), 93 (3,000); *Br.* 92—95 (400) och 96 (600); genom testamente af den 1 okt. 1891 100,000 kr., utbet. af dödsboet 96, samt ytterligare i ränteutdelning 5,700 kr., utbet. 98. **112,600: —**

Appelberg, Lotten, f. Östergren, fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. **800: —**

Arwidsson, Torsten Adolf, kommendör. Stockholm. Död 1893. 92. **1,000: —**

Astrup, Hans Rasmus, f. d. statsråd. Kristiania. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1898. 73 (500), 82 (2,500), 84 (2,500). **5,500: —**

Axell, Severin, grosshandlare. Sundsvall. Död 1892. 77. **500: —**

Axling, Hampus, godsegare. Stockholm. 94. **3,000: —**

Benedicks, Carl, generalkonsul. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1888. 79. **1,000: —**

Benedicks, Emma, f. Benedicks, fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. 91 (10,000), 93 (3,000), 94 (2,000), 95 (2,000), genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893 (15,000). **32,000: —**

Benedicks, Gustaf, bruksegare. Gysinge. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 74 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Berg, Helene, f. Bligh, fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 94 (500), 95 (500), 97 (500). **1,500: —**

Berg, Nils Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. 80 (25), 89 (100), 92 (500). **625: —**

Berggren, Maria Eleonora, f. Wickberg, fru. Stockholm. Död 1895. *Br.* 92, 93 (200) och 94 (800). **1,000: —**

Berggren, Robert Constantin, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1893. 84 (500), 88 (200). **700: —**

Bergstedt, Carl, fabriksidkare. Stockholm. 76 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Bergstedt, Erik, grosshandlare. Stockholm. 76 (100), 87 (100); *Br.* 92—99 (800). **1,000: —**

Bergström, Frans Frode Theodor, f. d. kammarråd. Stockholm. *Hedersledamot.* 94. **1,000: —**

Bobergh, Thérèse, f. Björklund, enkefru. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ledamot af Nordiska museets styrelse. Ständig ledamot.* Död 1899. 73 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Boman, Emil, skeppsklarerare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99.	**800:** —
Bonde, Carl Carlsson, friherre, öfverceremonimästare. Stockholm. *Br.* 92—99.	**800:** —
Bonde, Gustaf Trolle-, grefve, öfverste-kammarjunkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1884. 73 (200), 78 (500).	**700:** —
Bondeson, August, medicine doktor. Göteborg. 80.	**709:** 10
Bonnier, Albert, bokförläggare. Stockholm. *Br.* 92—99.	**800:** —
Boström, Erik Gustaf, statsminister. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99.	**800:** —
Brandt, Axel, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1898. 88.	**500:** —
Broms, Gustaf Emil, konsul. Stockholm. 98.	**500:** —
Burén, Carl, brukspatron. Skeda, Ryssby. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1887. 76 (200), 84 (1,000).	**1,200:** —
Bünsow, Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 77 (500), 92 (3,000), 93 (100), 94 (1,000), 95 (1,000).	**5,600:** —
Bünsows, Fredrik, grosshandlare, Stockholm, **dödsbodelegare.** 97.	**20,000:** —
Bünsow, Fredrik Herman, godsegare. Stockholm. *Br.* 92, 93 (200), 97 (400), 98 (100).	**700:** —
Bünsow, Robert, konsul. Stockholm. 99.	**500:** —
Bäckström, Johan, grosshandlare. Stockholm. 83 (1,000), 87 (100), 96 (100); *Br.* 92—99 (800).	**2,000:** —
Carlsson, Albertina, f. **Arvin,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99.	**800:** —
Carnegie, David, grosshandlare. Göteborg. Död 1890. 76 (1,000), 87 (1,000).	**2,000:** —
Carnegies, David, grosshandlare, **dödsbodelegare,** Göteborg, genom konsul **O. Ekman.** Stockholm. 90.	**5,000:** —
Cavalli, Gustaf, apotekare. Sköfde. *Hedersledamot.* 88 (1,000), 96 (5,000).	**6,000:** —
Cavalli, Johan Gustaf, apotekare. Göteborg. *Hedersledamot.* Död 1888. 87.	**10,000:** —
Cederlund, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 83.	**500:** —
v. Celsing, Petrus Fredrik, kapten. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99.	**800:** —
Cervin, Carl Gustaf, bankir. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—97 (600), 98 (400).	**1,000:** —

Clason, Isak Gustaf, professor. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Curman, Carl, professor (*ständig ledamot*), och fru **Calla Curman,** f. **Lundström,** fru. Stockholm. 98. 1,000: —

Dahlberg, Johan Petter, bruksegare. Bollsta, Nyland. *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Danelius, Bror August, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92--99. 800: —

Davidson, Ernst, herr. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Davidson, Henrik, generalkonsul. Stockholm. Död 1895. *Hedersledamot.* 74 (100), 83 (1,000), 90 (1,500). 2,600: —

Davidson, Vilhelm, konditor. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 83. 2,500: —

de Laval, Gustaf, fil. doktor, civilingeniör. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Dickson, Charles, medicine doktor. Stockholm. *Ständig ledamot.* 76. 500: —

Dickson, James Jamesson, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1885. 76 (1,000), 83 (1,000), 84 (2,000), 85 (1,000). 5,000: —

Dickson, Oskar, friherre, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1897. 72 (1,000), 84 (3,000). 4,000: —

Dickson, Robert, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot.* 76. 600: —

Du Rietz, Gustaf Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Dölling, Fritz, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 87 (1,000), 93 (100). 1,100: —

Ekengren, Vilhelm Alfred Ferdinand, stadsmäklare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Ekman, Oskar, konsul. Stockholm. *Hedersledamot.* 73 (100), 80 (2,500), 83 (1,000), 97 (1,000). 4,600: —

von Essen, Fredrik, friherre, riksmarskalk. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Falck, Constantin, grosshandlare. Hammar, Nyland. 99. 1,000: —

de Fontenay, Otto Ernst le Sage, professor. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 87 (2,500), 88 (2,500), 90 (5,000). 10,000: —

Forsgrén, Ida, fröken. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Forsgrén, Sally, f. **Wikström,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Francke, Olena, f. **Hallberg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Fris, Carl Gustaf, bankdirektör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (200); *Br.* 92—99 (800). 1,000: —

Fröberg, Christian August, borgmästare. Hernösand. *Br.* 92—99. 800: —
Geber, Philip, bankir. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —
Georgii, Axel, konsul. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —
Gilljam, Gustaf Fredrik, universitetskansler. Stockholm. *Hedersledamot.* 92. 500: —
Gustafsson, Johanna, f. **Pettersson,** fru. Stockholm. 98. 500: —
Göransson, Thure, apotekare. Falun. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —
Hafström, Adolf Valdemar, grosshandlare. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —
Hagdahl, Charles Emil, medicine doktor. Stockholm. Död 1897. 96 (70); *Br.* 92—97 (600). 670: —
Hallström, Hans, byggmästare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —
v. **Hallwyl, Walter,** grefve, bruksegare. Stockholm. *Hedersledamot.* 90 (15,000)[1], 93 (2,000). 17,000: —
Hammarstedt, Nils Oskar, prost. Norrby, Sala. 91 (1,000), 92 (1,000). 2,000: —
Hassell, Carl Johan, sekreterare i Kammarkollegium. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891. 5,000: —
Hazelius, Artur, Nordiska museets styresman. Stockholm. *Ständig ledamot.* 83 (500), 85 (1,000), 88 (4,500), 89 (500), 90 (2,500), 91 (1,000), 92 (6,000), 93 (2,000), 94 (4,200), 95 (1,000), 96 (1,500), 97 (2,500), 98 (2,500), 99 (50); *Br.* 92—99 (800). 30,550: —
Hazelius, Fredrik Philip, öfverstelöjtnant. Stockholm. Död 1894. 94. 1,000: —
Heckscher, Edvard, bankdirektör. Stockholm. 92. 500: —
Hedberg, Anders Petter, grosshandlare. Sundsvall. Död 1882. 77. 500: —
Hedberg, Johan August, grosshandlare. Sundsvall. *Ständig ledamot.* 94. 500: —
Heilborn, Otto Henrik, generalkonsul. Stockholm. 89 (100); *Br.* 92—99 (800). 900: —
Heiss, Frans, direktör. Stockholm. Död 1898. 90. 1,000: —
Hellberg, Frithiof, direktör. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —
Hellberg, Johan Vilhelm, v. konsul. Sundsvall. 77. 500: —
Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 januari 1888. 94. 10,000: —

[1] Detta belopp utgjorde inlösen af lägenheten Framnäs på Djurgården, hvilken inköptes af grefve v. Hallwyl och omedelbart därpå öfverlämnades såsom gåfva till Nordiska museet. Se sid. 70 i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1890.*

Hernmarck, Carl Gustaf, justitieråd. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 92—99. 800: —

Hierta, Hedvig Elisabet, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 73 (100), 83 (100), 95 (1,000); *Br.* 92—99 (800). 2,000: —

Hirsch, Isaak, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 96. 1,000: —

Hirsch, Oskar, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—99. 800: —

Hoffman, August, f. d. slottsarkitekt. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 89. 10,000: —

Holm, Anders Reinhold, godsegare. Kvibille. *Hedersledamot.* 95. 1,000: —

Höglund, Anton, konsul. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Hörstadius, Gustaf Ferdinand, advokatfiskal. Stockholm. 94 (1,000), 99 (300). 1,300: —

Jacobsen, Carsten Tank, disponent. Sundsvall. 92. 500: —

Janson, Axel Gotthard, byggmästare. Stockholm. 92 (250); *Br.* 92—99 (800). 1,050: —

Jeansson, Johan, grosshandlare. Kalmar. Död 1896. 89 (500); *Br.* 92—95 (400). 900: —

Johansson, Botvid, grosshandlare. Sundsvall. 77. 500: —

Josephsen, Niels, direktör, justitieråd. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 98. 10,000: —

Kempe, Bernhard, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 76 (150), 84 (500), 92 (300), 93 (200), 94 (1,000), 99 (250). 2,400: —

Kempe, Elias Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. Död 1890. 76 (150), 84 (500). 650: —

Kempe, Frans, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 97 (1,000), 99 (1,000). 2,000: —

Kempe, Frans och **Seth,** grosshandlare. Stockholm. *Ständiga ledamöter.* 84. 500: —

Kempe, Henriette, f. Diewel, fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 94 (1,000), 99 (200); *Br.* 92—99 (800). 2,000: —

Kempe, Johanna, f. Wallis, fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 92 (2,000), 93 (5,200), 98 (2,000). 9,200: —

Kempe, Julie, f. Fahlman, fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Kempe, Vilhelm Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 74 (500), 77 (1,180), 83 (2,500). 4,180: —

Kempes, Vilhelm Henrik, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 83. 2,500: —

Kjellberg, Thérèse, f. Edgren, fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Lamm, Carl Robert, ingeniör. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. 91 (400), genom testamente af den 13 febr. 1892 (10,000). **10,400: —**

Laurin, Agnes, f. **Rohtlieb,** fru. Stockholm. Död 1896. *Ständig ledamot.* 90. **500: —**

Laurin, Carl, direktör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 90. **500: —**

Lemon, Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Levin, Hartvig, grosshandlare (död 1892), och fru **Fanny Levin,** f. **Labatt,** Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Liljedahl, August, godsegare. Uppsala. *Hedersledamot.* 90 (1,000), 91 (3,000), 92 (1,000). **5,000: —**

Liljewalch, Carl Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 92. **1,800: —**

Liljewalch, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Liljewalch, Tom, f. d. stadsmäklare. Stockholm. 73 (100), 93 (20); *Br.* 92—99 (800). **920: —**

Limnell, Carl Abraham, öfverdirektör, *ständig ledamot* (död 1882), och fru **Fredrika Limnell,** f. **Forsberg.** Död 1892. Stockholm. 74. **1,000: —**

Lindahl, Vilhelm Nils Andreas, auditör. Karlskrona. *Br.* 92—97 (600), 98 (400). **1,000: —**

Lindegren, August, slottsarkitekt. Stockholm. 92. **500: —**

Lindroth, Carl Axel, grosshandlare. Stockholm. 73. **1,500: —**

Lindström, Edvard, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. **800: —**

Ljunglöf, Knut, grosshandlare. Stockholm. 73 (250), 82 (1,000). **1,250: —**

Ljungqvist, Knut Ottonin, bruksegare. Munksjö, Jönköping. *Hedersledamot.* Död 1896. 79 (500), 90 (50), 94 (100), 95 (350). **1,000: —**

Lovén, John, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Lundberg, Louise, f. **Haak,** fru. Stockholm. Död 1899. 94. **1,000: —**

Lundberg, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* 84. **1,000: —**

Lundström, Carl Franz, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 82 (200), 91 (500), 94 (2,350); *Br.* 92—99 (800). **3,850: —**

Lundström, Johan Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Malmsten, Emil, löjtnant. Malmö. 92. **1,000: —**

Maude, Louise, f. **Siljeström,** fru. Drottningholm. 90. **500: —**

Montan, Erik Vilhelm, professor. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Br.* 92 (100), 94 (200), 95—98 (400). 700: —

Möller, Fredrik, generalkonsul. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Neijber, Magnus Julius, stadsmäklare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 90 (1,000), 93 (20). 1,020: —

Nisser, Betty, f. **Wettergren,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Norlund, Lotten, f. **Hertzer,** enkefru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Norström, Claes Gustaf, civilingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Näs, Nils Olof, grosshandlare. Östersund. *Hedersledamot.* 86 (5,500), 87 (5,000). 10,500: —

Odelberg, Oskar Vilhelm, löjtnant, fabriksdisponent. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Odelberg, Theodor, öfverdirektör. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Ohlsson, Anders, generalkonsul. Kapstaden, Kap. 92. 500: —

Oldenburg, Carl Camillus, kyrkoherde. Österby, Hammar. *Ständig ledamot.* Död 1896. 89 (510), 92 (250), 94 (100), 95 (150), 96 (150). 1,160: —

Olrog, Thorvald, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

d'Otrante, Gustaf Armand Fouché, hertig, förste hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Palmcrantz, Susanna, f. **Vinborg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Pehrsson, Måns, åkare. Stockholm. Död 1895. 93. 1,000: —

Petersen, Ingeborg, f. **Tanberg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Peterson, P. S., trädgårdsdirektör. Rosehill, Chicago, Illinois. *Ständig ledamot.* *Hedersledamot.* 85 (200), 97 (1,000). 1,200: —

Peyron, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. 77. 1,200: —

Philipson, Carl David, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (200), 82 (500). 700: —

Piper, Claës Gustaf Fritz, grefve, hofstallmästare. Stockholm. Död 1897. 91. 500: —

v. **Platen, Carl,** bruksegare. Stockholm. 94 (300), 95 (400), 98 (200). 900: —

Ramstedt, Julia, f. **Hæggström,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Regnell, Anders Fredrik, medicine doktor. Minas Geraes, Caldas, Brasilien. Död 1884. 77. 700: —

Reinhold, Alma, f. **Burmester,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Reinhold, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* *Hedersledamot.* 89 (1,895: 01), 91 (1,500). 3,395: 01

Retzius, Magnus Gustaf, professor, och fru **Anna Retzius,** f. **Hierta.** Stockholm. *Ständiga ledamöter. Hedersledamöter.* 94.	1,000: —
Rosén, Karl Peter, literatör. Stockholm. 84 (500), 85 (500), 93 (106), 94 (1,539: 42), 95 (350).	2,995: 42
v. Rosen, Fredrik Thomas Carl, grefve, kammarherre. Hedenlunda, Vadsbro. *Ständig ledamot. Br.* 92—99.	800: —
Rundström, Sofia, f. **Schwartz,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99.	800: —
Röhss, Carl Vilhelm Christian, konsul. Göteborg. *Hedersledamot.* 92 (1,000), 93 (10,000).	11,000: —
Sager, John Edvard Magnus, hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 94.	1,000: —
Sandell, Clara, f. **Ohlson,** enkefru. Stockholm. *Ständig ledamot.* 87 (100), 91 (50); *Br.* 92—99 (800).	950: —
Scharp, Clara, f. **Westman,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92 (1,000); 94 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (200), 99 (100).	1,600: —
Scholander, Sven, ornamentsbildhuggare. Stockholm. 91.	860: —
Schumburg, Robert, v. konsul. Stockholm. *Br.* 92—99.	800: —
von Schwerin, Mathilda Christina, f. **Hagberg,** grefvinna. Husby, Söderköping. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1892. *Br.* 92.	1,000: —
Selggren, Jonas, rektor. Gefle. Död 1896. 82 (200), 84 (500).	700: —
Sellmann, Georg, disponent. Stockholm. 97.	1,000: —
Settervall, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99.	800: —
Sjögren, Hjalmar, professor. Nynäs, Ösmo. *Hedersledamot.* 91.	500: —
Smith, Lars Olsson, grosshandlare. Paris. 91.	1,500: —
Sprinchorns, Elisabet, f. **Elfstrand,** enkefru, **arfvingar.** Stockholm. *Br.* 92—99.	800: —
Stridsberg, Ernst Viktor, ingeniör. Trollhättan. *Br.* 92—96.	500: —
Strömer, Hjalmar, literatör. Stockholm. Död 1886. 80.	500: —
Strömman, Ester, f. **Kempe,** fru. Stockholm. 94.	1,000: —
Sundberg, August, grosshandlare. Sundsvall. 77.	500: —
Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissaririe. Stockholm. Död 1898. Genom testamente af den 19 nov. 1897. 98.	18,111: 84.
Sundström, Per, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92 (100) och 93 (900).	1,000: —
Sunnerdahl, Emil, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99.	800: —
Svanström, Frans, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99.	800: —

Söderlund, Carl Axel, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—94 (300) och 95 (700); 95 (1,500), i strödda poster (131: 66), 98 (2,500). **5,131: 66**

Söderström, Carl Christian, grosshandlare. Stockholm. 82 (300), 83 (1,000). **1,300: —**

Sörman, Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Tamm, Hugo, bruksegare. Fånö, Grillby. 74 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Thiel, Ernst, bankdirektör. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Thorell, Edla, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot.* 91 (100), 92 (100), 93 (10), 95 (50); *Br.* 92—99 (800). **1,060: —**

Thorell, Reinhold, auditör. Stockholm. *Br.* 92—96. **500: —**

Unander, Fanny, f. Scharin, fru. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Wachtmeister, Axel Fredrik, grefve, öfverste-kammarherre. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Wachtmeister, Axel Knut Trolle-, grefve, hofmarskalk. Trolle-Ljungby, Gualöf. *Hedersledamot.* 92 (1,000), 93 (1,000). **2,000: —**

Wachtmeister, Fredrik Claësson, grefve, generaldirektör. Stockholm. 92 (100), 93 (100), 94 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (100). **700: —**

Wahlund, Carl Vilhelm, professor. Uppsala. *Ständig ledamot.* 92. **500: —**

Walldén, Vilhelm, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 74 (150), 83 (400), 87 (1,000), 90 (1,500), 92 (200). **3,250: —**

Wallenberg, Anna, f. von Sydow, fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 88 (500), 90 (1,000), 92 (200), 93 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (500), 98 (350), 99 (250); *Br.* 92—99 (800). **3,900: —**

Wallenberg, Knut Agathon, bankdirektör. Stockholm. 89 (1,000), 90 (250). **1,250: —**

Valley, August, grosshandlare. Stockholm. Död 1898. *Br.* 92—98. **700: —**

Weber, Mathilda, f. Weylandt, fru. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Weinberg, Margareta Gustava, f. Törnsten, enkefru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 92 (1,000), 93 (1,000). **2,000: —**

Weinberg, Olof David, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1884. 74 (500), 82 (1,000), 84 (15,000). **16,500: —**

Wicander, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1891. 90. **1,000: —**

Wijk, Caroline, f. Dickson, fru. Göteborg. *Hedersledamot.* 79 (500), 90 (200), 96 (500). **1,200: —**

Wijk, Olof, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 76 (600), 83 (500), 87 (500). **1,600: —**
Wikström, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 97. **3,000: —**
Wikström, Hulda, fröken. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**
Wikström, Nils, grosshandlare. Sundsvall. Död 1883. 77. **500: —**
Wikströms, Per, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 82. **2,500: —**
Wikström, Per Magnus, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 93 (2,000), 97 (3,000). **5,000: —**
Wikström, Sofi, f. **Edlund,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—99. **800: —**
Wrangel von Brehmer, Johan Wolmer, friherre, öfverste-kammarjunkare. Hyby, Klågerup. *Br.* 92—99. **800: —**
Vult von Steyern, Fredrik, direktör. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**
Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel, friherre, öfverstekammarjunkare. Stockholm. *Hedersledamot.* 98. **1,000: —**
Åslund, Fredrik August, konsul. Sundsvall. 77. **500: —**

Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri. 98. **45,260: —**
Apotekarsocieteten. Stockholm. 87 (500), 90 (500). **1,000: —**
Norrlands gille. Stockholm. 91. **1,500: —**
Patriotiska sällskapet. Stockholm. 91. **500: —**

6.

Testamentariska förordnanden

till förmån för Nordiska museet. [1]

Thomsen, Anna, fröken. Köpenhamn. Död 1888. Genom muntligt förordnande 1888: norskt allmogesmycke af silfver. Aflämnadt 1888.

Wallander, Josef Vilhelm, professor. Stockholm. Död 1888. Genom testamente af den 4 aug. 1887: skisser i akvarell och olja, med motiv från Delsbo och Vingåkers socknar, samt 3 delsbo- och 4 österåkersdräkter m. m. Aflämnadt 1888.

Eichhorn, Christofer, biblioteksamanuens. Stockholm. Död 1889. Genom testamente af den 6 nov. 1889: hela den af honom hopbragta samlingen af skråhandlingar, utgörande omkring 6,600 nummer, fördelade på 100 olika skrån och omfattande en tidrymd af öfver 300 år. Aflämnadt 1890.

Hassell, Carl Johan, f. d. sekreterare. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891: ett belopp af 5,000 kronor, afsedt till inköp af för museet passande föremål. Aflämnadt 1892.

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. Genom testamente af den 13 febr. 1892: ett belopp af 10,000 kronor, afsedt till ökande af museets »Allmänna fond». Aflämnadt 1892.

Fries, Carl Leonard August, kommendörkapten. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 12 dec. 1889: minnen från fregatten Eugenies jordomsegling 1851—1853, m. m. Aflämnadt 1893.

Flygare-Carlén, Emilie, fru. Stockholm. Död 1892. Genom testamentariskt förordnande af den 22 jan. 1890: den hedersgåfva, bestående af

[1] I denna förteckning äro upptagna alla testamentariska förordnanden, som äro gjorda intill den 1 maj 1899.

författarinnans samtliga romaner, öfversatta till böhmiska språket, hvilken hon år 1882 erhöll från Prag, m. m. Aflämnadt 1893.

Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 jan. 1888: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1894.

Antell, Herman Frithiof, med. doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. Genom testamente af den 1 okt. 1891: ett belopp af 100,000 kronor, afsedt att af museets styrelse »förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Aflämnadt 1896. Ytterligare utdelning på grund af Antells testamente: 5,700 kronor. Aflämnadt 1898.

Lindholm, Johan August, f. d. postförvaltare. Stockholm. Död 1894. Genom skriftligt förordnande: en större samling oljemålningar, akvareller och pennteckningar, alla återgifvande byggnader, gator och gränder från det »gamla Stockholm». Aflämnadt 1895.

Tunelius, Johanna Charlotta Lovisa, fröken. Stockholm. Död 1894. Genom testamente, dagt. i juni 1893: en samling porslinsföremål från århundradets början, m. m. Aflämnadt 1895.

Erichsson, Carl Anders, f. d. inspektor, Charlottenlund. Död 1894. Genom testamente af den 10 jan. 1894: återstoden af hans förmögenhet, sedan åtskilliga legat till andra personer utgått. Utdelningen i utredningsmannens konkurs — med 2,217 % å testamentsbeloppet kr. 17,863: 10 — kronor 387: 25, aflämnad 1897.

Adlersparre, Sophie, f. **Leijonhufvud,** friherrinna. Stockholm. Död 1895. Enligt muntligt förordnande: klagoskrift, sydd på väf, från 1805. Aflämnadt 1895.

Benedicks, Emma, f. **Benedicks,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. Genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893: ett belopp af 15,000 kronor, hvaraf 5,000 kr. till museet och 10,000 kronor till anläggningarna på Skansen. Aflämnadt 1895.

Nisbeth, Henriette Caroline, f. **Owenius,** fru. Simrishamn. Död 1895. Genom testamente af den 16 maj 1890: ett rikt snidadt antikt ekskåp. Aflämnadt 1897.

Schwartz, Marie Sophie, f. **Birath,** fru. Stockholm. Död 1894. Enligt muntligt förordnande: spegel med bord, i kejsarstil. Aflämnadt 1896.

Crusenstolpe, Charlotta, fröken. Stockholm. Död 1896. Genom testamente af den 16 okt. 1893: antik chiffonier, bokskåp med flere andra möbler, en samling familjeporträtt samt många minnen efter M. J. Crusenstolpe och Emilie Flygare-Carlén. Aflämnadt 1897.

Londicer, George, grosshandlare. Stockholm. Död 1897. Genom testamente af den 18 april 1896: skrifschatull af mahogny, 1 dussin damastserveter, tillverkade i Linköping på 1780-talet, reffelbössa, som tillhört hertig Fredrik Adolf af Östergötland, m. m. Aflämnadt 1897.

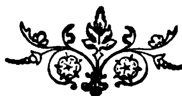
Blackstadius, Johan Zacharias, historiemålare. Stockholm. Död 1898. Genom muntligt förordnande: den stora taflan »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland», konstnärens mest betydande verk. Aflämnad 1898.

Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissarie. Stockholm. Död 1898. Genom testamente af den 19 nov. 1897: en åttondedel af öfverskottet af hans förmögenhet, sedan en del legat till enskilde och allmänna inrättningar utgått. Beloppet, 13,111 kronor 84 öre, aflämnadt 1898.

Malmström, Johan August, professor, historiemålare. *Hedersledamot.* Stockholm. Genom testamente af den 8 mars 1897: målade studier i olja och akvarell, teckningar på lösa blad eller i album af byggnader, klädedräkter, folktyper m. m. från Sverge, Norge och Finland, som kunna bidraga till kännedomen om folkets ståndpunkt i afseende å konstindustri och karakteristik m. m.; gamla allmogeväfnader från Skåne, Bleking och Västergötland; fornnordiska dräkter samt en del vapen m. m., som kunna vara till nytta vid fester å Skansen.

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ledamot af Nordiska museets styrelse. Ständig ledamot.* Död 1899. Genom muntligt förordnande: en samling föremål, hvilka tillhört Carl von Linné, m. m. Aflämnadt 1899.

Casparsson, Carl Edvard, kapten. Uppsala. Död 1899. Genom testamente af den 16 okt. 1897: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1899.

7.

Personer, som under år 1898 lämnat gåfvor till Nordiska museet.

1.

I denna afdelning upptagas endast namnen på de personer, hvilka under det nämda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets särskilda samlingar, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (2).

Till allmogeafdelningen:

Behm, A., amanuens, Stockholm: mjöl-koksa från Hackås socken i Jämtland. Se sid. 163.

****Bruun, J. N.***, bundtmakare, Trondhjem: form af lergods, spånten, tennflaska m. m. från Norge.

****Bukowski, H.***, konsthandlare, Stockholm: halssmycke från Bleking (se sid. 162), 4 par maljor från Skåne, två norska knappar, alt af silfver; m. m.

****Cederström, E.***, friherre, Krusenberg, Uppsala: byordning, handskrift från början af 1800-talet. Se sid. 162.

Ericson, A., komminister, Skellefte, och fru ***Emma Ericson***, f. ***Aurell:*** brudkrona af förgyld metall, i 1600-talets stil, från Medelpad.

Eriksson, O., handlande, Stockholm: skåp från Häfverö socken i Uppland.

Henriksson, H., hemmansegare, Vikarbyn: fat af lergods, med årtalet 1692, från Dalarna.

Jansson, Nils, herr, Edebäck: 4 grafkors af smidt järn, från Värmland.

****Modin, E.***, komminister, Linsell: väggbonader från Härjedalen, m. m. Se sid. 163.

v. Porat, E., komminister, Tumba: släde från början af 1800-talet.

****Rosenlind, E.***, direktör, Stockholm: hela inredningen jämte alt husgeråd i Hornborgastugan. Se sid. 179.

Svanström, N., grosshandlare, Stockholm: skänkskåp från Stenbrohults socken i Småland. Se sid. 162.

Winkler, R., pastor, St Jürgen, Reval: en samling allmogeföremål från Estland.

*Tecknet * utmärker här, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Till handtverks- och skråafdelningen:

**Cederström, E.*, friherre, Krusenberg, Uppsala: skråordning från 1703, hvilken tillhört vinskänkarne i Stockholm.

**Kerfstedt, I.*, apotekare, Stockholm: ämbetslåda, som tillhört skomakarne i Falkenberg. Se sid. 167.

Locander, I., underlöjtnant, Stockholm: sigillstamp, som tillhört svarfvarämbetet i Stockholm. Se sid. 167.

Loze, R., herr, München: Zunfttafel der Schlosser in Meiningen i Bayern.

**Lundequist, J.*, fröken, Stockholm: guldsmedsämbetets i Arboga räkenskapsbok för tiden 1676—1777, m. m.

**Matsson, A.*, konsthandlare, Stockholm: »Åminnelse af Lofl. Kopparslagare Embetets Qvartals-Dag Den 2 Augusti 1778», handskrift.

Schreibers, Emil, kamrer, *dödsbo* genom kassören *E. G:son Allard*, Linköping: sigillstamp, som tillhört Linköpings krukmakarämbete. Se sid. 167.

Till afdelningen för arbetets historia:

Aurell, F., ingeniör, Stockholm: symaskin från 1860-talet. Se sid. 167.

**Bergengren, C. R.*, bokbindare, Stockholm: »försättspapper» i olika mönster, stilar, bokbindarprässar m. m. från det gamla Lundska bokbinderiet vid Skärgårdsgatan i Stockholm.

**Cederström, E.*, friherre, Krusenberg, Uppsala: en samling äldre åkerbruksredskap från Uppland. Se sid. 167.

Johanson, A., f. *Nilsson*, fru, Västerås: handskbord från Kristianstad.

Johansson, K., hemmansegare, Ängsnäs, Hvarf: drifhjul till ett tröskverk.

Nilsson, Hans, regementspastor, Eksjö: tryckpräss från år 1747, som användts af K. nummerlotteriet.

**Santesson, A, F.*, fabrikör, Stockholm: en samling gjutformar för tennfigurer. Se sid. 167.

Till afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:

Bæckmans, A. M., apotekare, *dödsbo* genom herr *A. Lagerström*, Stockholm: skylt af sandsten, från apoteket Hvita Björn.

**Bukowski, H.*, konsthandlare, Stockholm: skyltarm af järn, från källaren »Drufvan» vid Västerlånggatan.

Fryckholm, A. C., fröken, Stockholm: kakel från huset nr 14 Bränkyrkagatan.

Gustafsson, Johanna, f. *Pettersson*, fru, Stockholm: skylt med skyltarm från Sevilla å Djurgården.

Lifförsäkringsaktiebolaget Nordpolen genom direktör *C. Stolpe*, Stockholm: järngrindar och dörrar från huset nr 27 Drottninggatan.

Magnell, C., kapten, Stockholm: solvisare från trädgården vid värdshuset »Blå Porten».

Nilsson, Hjalmar, byggmästare, Stockholm: 6 dörröfverstycken, snidade i ek samt förgylda, från huset nr 26 Hamngatan.

**Werner, F.*, kapten, Stockholm: kruka af stengods, funnen å Helgeandsholmen.

Till afdelningen för jakt och fiske:

Andersson, Jan, hemmansegare, Åsen, Kungsgård: björnsax från Gästrikland.
Göransson, Lars, hemmansegare, Åsen, Kungsgård: björnsax från Gästrikland.
Länsstyrelsen i Skaraborgs län genom landshöfding *C. A. Sjöcrona,* Mariestad: en stor samling jaktlappar, vargspjut och markeringstänger från Västergötland. Se sid. 168.
**Modin, E.*, komminister, Linsell: »skjutstol», redskap för vildrenskytte.
Persson, D., riksdagsman, Tällberg, Leksand: björnsax från Dalarna.
Genom *Wetterhall, E.,* fanjunkare, Tranås: »varglappar», begagnade vid forna vargskall i Småland. Se sid. 168.

Till afdelningen för sjöväsendet:

**Nordenskiöld, A. E.,* friherre, professor, samt kommendörkapten *L. Palander af Vega* och bokförläggaren **F. Beijer,* Stockholm: modell till fartyget »Vega», hvilken förut varit deponerad i Nordiska museet.

Till afdelningen för krigsväsendet:

Bergqvist, A. P., smed, Johanneslund, Lerbäck: spikklubba, intressant medeltidsvapen, antagligen från Lerbäcks socken i Närke, m. m.
Forsslund, J. C., f. d. tullinspektor, Stockholm: kruthorn från 1700-talet, med graverad ornering.
**Goës, G. A.*, f. *Ulrich,* fru, Stockholm: kruthorn från 1600-talet.
**Holm, H.*, kapten, Stockholm: officersmössa, lansflaggor m. m.

Till afdelningen för kyrkliga minnen:

Barkarö församling genom kyrkoherden *J. G. Wahlström:* kyrkbänk från Barkarö kyrka i Västmanland.
**v. Dardel, F.*, kabinettskammarherre, Stockholm: miniatyraltare med helgonbild, från 1700-talet.
Ericson, A., komminister, Skellefte: fattigbössa med snidad helgonbild, från Skellefte.
Malmström, A. L., nämdeman, Ladås, Broddarp: dopfunt af sten, från Eriksbergs gamla kyrka i Västergötland.

Till afdelningen för musikinstrument:

Olsson, C. V., herr, Sollefte: klaver från 1700-talets slut.

Till afdelningen för de högre stånden:

H. M. konungen genom hofintendenten *J. Böttiger:* tvänne porträtt från 1600-talet, en genretafla samt 4 dörröfverstycken, ursprungligen tillhörande den s. k. Målsåkersamlingen. Se sid. 169.

Aspengren, A., fröken, genom förvaltaren *G. Adlers*, Stockholm: förkläde af hvitt siden med broderier, från 1700-talet, m. m.
**Barthelson, A., f. Berglind*, fru, Stockholm: gigg från 1800-talets början.
**Bolinder, J.*, ingeniör, Stockholm: skulpterad stol från 1600-talet; härfvel och figur af trä, från 1700-talet.
**Böttiger, J.*, hofintendent, Stockholm: »Varpkastaren», statyett i gips af herr E. Lindberg.
**Giöbel, C. A.*, brukspatron, Stockholm: bord i rokokostil.
**Holm, A., f. Vannsten*, fru, Stockholm: 4 rokokovästar m. m.
Kungl. marinförvaltningen, Stockholm: tronhimmel af blå sammet.
**Lagerberg, M.*, kammarherre, Stockholm: äldre sällskapsspel m. m.
**Nordeman, F. A.*, veterinärläkare, Vadstena: lås och beslag af järn, från Vadstena.
Ohlsson, A., bruksegare, Gisslarbo: jaktvagn.
Olsson, G., herr, Kumla: två terriner af svartglaseradt lergods, m. m.
Personne, N., f. von Knorring, fru, Linköping: halmhattar från 1800-talets början.
Piper, T., grefve, Kristinehof, Löfvestad: betjäntlivréer från 1800-talets början.
Ruuth, H., fru, Rutvik, Nederlule, genom redaktör *K. Hallman*, Lule: matta af blått ylletyg med broderier i schattérsöm, från 1600-talet.
**Sachs, J. E.*, grosshandlare, Stockholm: vagn, s. k. mail-coach, förfärdigad år 1895.
Schröder, Amanda, Ida och Alma, fröknar, Stockholm: väst af rödt siden, från 1700-talet,
Stjernstedts, U. M. A., f. Liliencrantz, friherrinna, *dödsbo*, Hesslebyholm, Strängnäs, genom rådman *J. Wretman*, Stockholm: holsteinervagn.

Till historiska afdelningen:

**Adelsköld, C.*, major, Stockholm: gipsmodell till grefve Adolf v. Rosens byst i Örebro.
Ahlborns, Lea, f. Lundgren, fru, *dödsbodelegare*, genom fröken *G. Ahlborn*, Stockholm: arbetsbord med fullständig uppsättning af för graveringsyrket erforderliga verktyg m. m., som tillhört fru Lea Ahlborn.
Bergman, C. G., folkskoleinspektör, Stockholm: porträttbyst i bronserad gips af landshöfding C. Treffenberg, modellerad af G. Eriksson.
**Bergsten, V.*, med. doktor, Norrköping: en samling ljustryck efter altartaflor i Östergötland, målade af Per Hörberg under tiden 1790—1814.
**Blackstadius, J. Z.*, historiemålare, Stockholm, genom muntligt förordnande: konstnärens oljemålning »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland».
**Bolvig, J. M. E.*, konsthandlare, Köpenhamn: två autografer af P. S. Krøyer.
**Bonde, C., f. Rålamb*, grefvinna, genom fru *D. Adlercreutz, f. von Knorring*, Stockholm: sigillstamp med friherrliga ätten Hamiltons af Hageby vapen, m. m.
**Bukowski, H.*, konsthandlare, Stockholm: friherrediplom för landshöfding C. Nieroth dagt. den 11 maj 1818; pitschaft med adliga ätten Mecks vapen: sigillstamp med adliga ätten Murrays vapen samt knappstamp med adliga ätten Nieroths vapen; m. m.
**Börjeson, J.*, professor, Stockholm: modellen till den i Karlskrona resta och af konstnären utförda statyn af Karl XI.
**Crusenstolpes, C. C.*, fröken, *dödsbodelegare* genom fröken *J. Kalmberg*, Stockholm: en större samling bref och handskrifter, innehållande bidrag till släkten Crusenstolpes historia, särskildt dess mest namnkunnige medlem, assessor M. J. Crusenstolpe: strödda föremål, som tillhört M. J. Crusenstolpe, m. m.

***Hazelius, A.**, fröken, Stockholm: syskrin, som tillhört drottning Hedvig Elisabet Charlotta.

***Holmgren, A. M.**, f. **Tersmeden**, fru, Uppsala: en värdefull samling föremål, som tillhört professor Frithiof Holmgren. Se sid. 171.

Hård af Segerstad, H., fröken, Arvika: 4 porträtt från midten af 1700-talet, af numera utdöda medlemmar af ätten Åhlfeldt.

***Högselius, V.**, med. doktor, Alingsås: silhuettmedaljong, framställande rådman C. M. Dahlgren och sannolikt utförd 1807 af skalden J. A. Wadman.

Josephsen, N., direktör, justitieråd, Köpenhamn: album, innehållande fotografier af danska konungahuset.

Kommitén för resandet af en staty af John Ericsson i Stockholm, genom häradshöfding **V. Wennerholm**, Stockholm: skiss till staty öfver John Ericsson, utförd af herr C. Millet Larsson i Paris.

Kröningsvärd, E., fröken, Stockholm: sigillstamp med adliga ätten Kröningsvärds vapen. m. m.

***Lagerquist, J. C.**, f. **Asplund**, enkefru, Stockholm: skissbok med landskapsbilder och studier af Edvard Bergh, samt flere strödda föremål, som tillhört skådespelaren C. F. Lagerquist.

Leuhusen, A., f. **Valerius**, friherrinna, Södertälje: porträtt i olja, framställande skalden J. D. Valerius, m. m.

Lindkvist, C., fröken, Stockholm: sko, som burits af dansösen Marie Taglioni.

***Mandelgren, N. M.**, artist, Stockholm: danska förtjänstmedaljen i guld, öfverlämnad till gifvaren af konung Fredrik VII, m. m.

***Nyström, D.**, f. **Weder**, fru, Djursholm: skiss till ryttarstaty öfver Magnus Stenbock, utförd af bildhuggaren Alfred Nyström.

Peyron, A., konsul, Stockholm: 17 fullmakter för generaladjutanten J. E. af Wetterstedt, m. m.

Rydberg, S., f. **Hasselblad**, fru, Stockholm: fönster från professor Viktor Rydbergs arbetsrum å Ekeliden. Se sid. 171.

Rydqvist, C., herr, Stockholm: signet, som tillhört språkforskaren J. E. Rydqvist, m. m.

Santesson, C. G., e. o. professor, :Stockholm: skrifdonsfordral, som tillhört J. J. Berzelius, samt etui med kirurgiska instrument, s. k. bindtyg, som tillhört professor C. G. Santesson. Se sid. 171.

Schlegel, F., f. **Wallis**, enkefru, Stockholm: bref från grefve J. G. de la Gardie (f. 1768, d. 1842), m. m.

Sundberg, H. G., f. **Gillberg**, enkefru, Stockholm: minnen från skådespelaren C. G. Sundbergs sceniska verksamhet.

Säve, H., fröken, Södertälje: »Bråvalla-frisen» af F. V. Scholander, återgifven i fotografi.

Themptander, F., f. **Dahlberg**, fru, Stockholm: uniformsfrack m. m., som tillhört landshöfding O. R. Themptander.

Willman, A., f. **Hermelin**, fru, Stockholm: autografer af operasångaren, direktör A. Willman samt strödda föremål, som tillhört denne.

Till mynt- och medaljsamlingen:

Ahlborns, Lea, f. *Lundgren,* fru, *dödsbodelegare* genom fröken *G. Ahlborn,* Stockholm: 367 medaljpunsar och stampar m. m. Se sid. 171.

Forsslund, J. C., f. d. tullinspektor, Stockholm: stämpelplatta för 1/4 skilling banko.

Till porträtt- och gravyrsamlingen:

**Cederström, T.,* friherre, München: en samling svenska och danska porträtt m. m. i gravyr och litografi.

**Föreningen för Grafisk konst* genom amanuensen *C. U. Palm,* Stockholm: Föreningens för Grafisk konst årsblad för 1898.

**Grandinson, E.,* redaktionsekreterare, Stockholm: afdrag af »Ord och Bilds» porträttklichéer under år 1897.

**Palm, C. U.,* amanuens, Stockholm: en samling svenska porträtt i gravyr och litografi m. m.

**Reutersvärd, O.,* tandläkare, Boston: 96 silhuettporträtt från slutet af 1700-talet, m. m.

Svea hofrätt, Stockholm: »Frögde-Qwäde» år 1693 på hundraårsdagen af Uppsala möte, graveradt af A. Hedengrahn, i rikt skulpterad ram.

Till bibliotek och arkiv:

Af gåfvor från utländska samfund upptagas här endast några särskildt anmärkningsvärda. Se för öfrigt förteckningen öfver de museer och vetenskapliga samfund, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, sid. 236 o. f.

Elmqvist, K., f. *Svebilius,* fru, Stockholm: stamträd öfver släkten Svebilius, sannolikt från 1800-talets början.

Grafström, J., operasångare, Stockholm: Berättelser angående Stockholms kommunalförvaltning m. m., utgörande till sammans 52 band.

Jämtlands läns fornminnesförening, Östersund: föreningens tidskrift 1889—1897.

**Kungl. eklesiastikdepartementet,* Stockholm: Samlingar, utgifna af Svenska fornskriftsällskapet (fortsättning); samt Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif. H. 58—64.

**Kungl. statistiska centralbyrån,* Stockholm: Bidrag till Sveriges officiela statistik. Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser. För åren 1871—1890. Stockholm 1878—1895.

**Lagerberg, M.,* kammarherre, Stockholm: en större samling böcker och tidskrifter af hufvudsakligen arkeologiskt, kulturhistoriskt, etnografiskt och geografiskt innehåll.

**Museum für Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte,* Lübeck: Miniaturen aus Handschriften des Staatsarchivs in Lübeck 1898.

***Rydberg, O. S.*, kansliråd, Stockholm:** 5 **faksimile af viktiga historiska dokument.** Se sid. 173.

**Wallis, A. B.*, bruksspatron, Dybeck, Tofthög: H. Schlichting: Trachten der Schweden an den Küsten Ehstlands. Leipzig 1854.

**Verein für Geschichte Dresdens*, Dresden: Canaletto-Mappe. 24 Ansichten von Dresden, Pirna und Königstein. Nach Canalettos Radierungen. Aufl. 2. 1895.

Utom ofvan nämda större gåfvor till Nordiska museets olika afdelningar, har museet under år 1898 emottagit af *Gotlands turistförening*, Visby: modell i gips af Visby stad, utförd af artisten G. Krehl.

2.

För öfrigt hafva under år 1898 gåfvor lämnats till Nordiska museet af ytterligare följande personer:

Abenius, A., f. *Elliot*, fru. Stockholm.
Almquist, B., arkitekt. Stockholm.
Andersson, Gummuns Olof. Stumsnäs.
Andersson, Gunnar, docent. Stockholm.
Andersson, H. A., handlande. Röjeråsen, Vikarbyn.
Andersson, Hed Erik, målare. Röjeråsen, Vikarbyn.
Andersson, Hed Olof, hemmansegare. Röjeråsen, Vikarbyn.
**Andersson, J.*, auktionsvaktmästare. Stockholm.
Andersson, Karin, f. *Pieti*, fru. Haparanda.
Andersson, Sparf Anders, hemmansegare. Backa, Rättvik.
**Anrep, G.*, literatör. Stockholm.
**Apelbom, H. F.*, teateragent. Stockholm.
Arenander, E. O., fil. doktor. Silfverdal, Järfva.
**Arfvidsson, H.*, f. *Johnsson*, fru. Stockholm.
**Arvastsson, C.*, herr. Vanstad. Esperöd.
Axelsson, Per. Torp, Sorunda.

Barnekow, F., friherre. Örbyhus.
**Baumbach, V.*, apotekare. Klippan.
Behm, V., kronolänsman. Näs, Kårgärde.
Berglund, A., fröken. Stockholm.
Bergqvist, A. P., smed. Johanneslund. Lerbäck.
Bergström, F., kassör. Norrköping.
Borgstedt, C., fröken. Stockholm.
**Bromée, J.*, riksdagsman. Billsta. Hackås.
Bruhn, E. H., ingeniör. Stockholm.
Bruhn, V., med. doktor. Göteborg.
Busch, E., herr. Stockholm.

**Carlander, C. M.*, grosshandlare. Stockholm.

**Dahlberg, E. M.*, husegare. Stockholm.
**Dahlberg, H.*, revisionskommissarie. Stockholm.
Dahlberg, J., fröken. Norrköping.
Davidson, H., grosshandlare. Stockholm.

**Eckert, E.*, f. *Hörlin*, fru. Stockholm.
**Edholm, P.*, herr. Bålsjö, Nyland.
**Edlund, H.*, fröken. Stockholm.
**Edman, A.*, läroverksadjunkt. Lule.
Een, H., fröken. Stockholm.
**Eklund, P. B.*, bokförläggare. Stockholm.
Elvers, E., fröken. Stockholm.
**Erdmann, A.*, professor. Uppsala.
**Erdmann, E.*, geolog. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Eriksson, *G. A.*, handlande. Spångbro. Grödinge.
**Eriksson*, *J.*, hemmansegare. Morkarlby, Mora.
Eriksson, *J.*, herr. Bengtsbo, Rosshyttan.
Eriksson, *V.*, handlande. Stockholm.
Ersson, *Eskil Hans*, hemmansegare. Backa, Rättvik.

Fahlstedt, *V.*, maskör. Stockholm.
Feght, *M.*, enkefru. Stockholm.
**Fehr*, *I.*, lektor. Strängnäs.
Fernander, *E.*, f. *Fernander*, fru. Stockholm.
**Fliesberg*, *F. V.*, tullförvaltare. Ume.
Fogelberg, *H.*, fabrikör. Ingatorp.
Fogelström, *V.*, fröken. Stockholm.
**Forssander*, *K.*, fröken. Österkorsberga.
Forssell, *P. O.*, inspektor. Löfvingen, Ljusdal.
**Fredriksson*, *L.*, fil. kandidat. Stockholm.
Fundin, *E.*, handlande. Funäsdalen.

Gjerling, *E.*, fröken. Stockholm.
Gumælius, *S.*, fröken. Stockholm.
Gustafsson, *C. G.*, vaktmästare. Stockholm.

**Hagander*, *A. G.*, antikvitetshandlare. Stockholm.
Hallman, *K.*, redaktör. Lule.
**Hammarstedt*, *N. E.*, amanuens. Stockholm.
**Hansdotter*, *Täpp Brita*, enka. Vikarbyn.
Hansson, *Ivars Hans*, hemmansegare. Nyttsjö, Rättvik.
**Haraldsson*, *M.*, hemmansegare. Vipperhult. Smålandsstenar.
**Hazelius*, *A.*, Nordiska museets styresman. Stockholm.
**Hazelius*, *G.*, fil. kandidat. Uppsala.
Hedberg, *J.*, fröken. Stockholm.
**Hedin*, *L.*, fröken. Inaberg, Södertälje.
Hedlund, *J.*, fröken. Stockholm.
**Hellberg*, *H.*, f. *Engström*, fru. Sala.
Henrikson, *A.*, bokhållare. Stockholm.
**Holck*, *H.*, fröken. Stockholm.
Holm, *F.*, fröken. Stockholm.
**Holm*, *H.*, fröken. Norrköping.
**Holst*, *N. O.*, fil. doktor. Stockholm.
**Hultbom*, *O.*, major. Stockholm.
Hultgren, *N.*, fröken. Hult.
**Höglund*, *E.*, revisor. Stockholm.
**Högström*, *E.*, skollärare. Bergsjö.

Jakobsdotter, *Toms Greta*, dalkulla. Morkarlby, Mora.
Johansson, *A.*, herr. Bjästa.
Johansson, *Anna Lisa*, fröken. Stockholm.
Johansson, *Viktor*, herr. Stockholm.
Johnson, *Anders*, herr. Ölsund, Forsa.
Jonsson, *Karas Lars*, hemmansegare. Nyttsjö, Rättvik.
Jonsson, *Smis Anders*, hemmansegare. Västberg, Rättvik,
Josephson, M., fröken. Stockholm.
Julin, *J. T.*, hofpredikant. Ekeby. Strålsnäs.
**Jönsson Rösjö*, *P.*, direktör. Hagaberg, Jönköping.

Kahl, *M.*, f. *Edsberg*, fru. Stockholm.
**Kaijser*, *A.*, apotekare. Enköping.
Kallstenius, *G. S.*, direktör. Stockholm.
Kalmberg, *A.*, fröken. Stockholm.
**Kalmberg*, *J.*, fröken. Stockholm.
**Kardell*, *S. J.*, lektor. Östersund.
Karlsson, *Alfred*, snickare. Skirö.
Karlsson, *Bogg Mats*, hemmansegare. Östnor, Mora.
Karlsson, *E.*, hemmansegare. Långviksskär, Nämdö.
Karlsson, *Viktor*, herr. Gustafsberg.
**Kempe*, *B.*, grosshandlare. Stockholm.
**Kjellin*, *K.*, genremålare. Stockholm.
**Klemming*, *F. G.*, fotograf. Stockholm.
Klinckowström, *C. A.*, frih., docent. Stockholm.

Larsson, *F.*, herr. Broddetorp.
Larsson, *Lars Petter*, riksdagsman. Berga, Sorunda.
Larsson, *Nils*. Frölunda, Sorunda.
Lewin, *V.*, fröken. Stockholm.
Lexow, *B.*, fröken. Stockholm.
Lilienberg, *A.*, inspektor. Sveg.
**Lilja*, *A.*, direktör. Stockholm.
**Liljencrantz*, *A.*, friherre. Stockholm.
Lind, *E. G.*, roteman. Stockholm.
**Lindstedt*, *F.*, ingeniör. Stockholm.
**Lindvall*, *C. A.*, öfveringeniör. Stockholm.
Ljungcrantz, *A.*, fröken. Västerås.
Genom *Looström*, *L.*, fil. doktor. Stockholm.
Lundberg, *L.*, fröken. Stockholm.
Lundin, *S.*, f. *Bodin*, fru. Stockholm.
**Lundqvist*, *F. L.*, herr. Stockholm.
Lyttkens, *J.*, godsegare. Skedala.
**Läffler*, *L. F.*, professor. Djursholm.

Magnus, *A.*, grosshandlare. Göteborg.
Malmberg, *E. T. V.*, löjtnant. Stockholm.
Martin, *A.*, f. *Ulfhjelm*, fru. Stockholm.
Molin, *A.*, f. *Kock*, fru. Stockholm.
Montan, *C. O.*, assessor. Stockholm.
Mörner, *F.*, f. *Öhrvall*, grefvinna. Norrköping.

Nilsson, Lars Olof. Aske, Sorunda.
Nilsson, Nils. Frölunda. Sorunda.
Nilsson, Per. Fullbro, Sorunda.
Nilssons, Per, enka. Öfver-Söderby, Sorunda.
**Nordenström, G.*, professor. Stockholm.
**Norström, C. G.*, ingeniör. Stockholm.

Odén, H., fröken. Stockholm.
Olsson, Björk Jan, hemmansegare. Vikarbyn.
**Olsson, Bud Erik*, hemmansegare. Vinäs, Mora.
Olsson, Greta. Öja, Vikarbyn.
Olsson, Hed Jons, hemmansegare. Röjeråsen, Vikarbyn.
Olsson, M., fröken. Stockholm.
Olsson, O. P., tunnbindare. Stockholm.

Pauhlsson, A., herr. Sundby, Spånga.
Pellander, G., lumphandlare. Stockholm.
Persdotter, Ol Mats Karin, dalkulla. Laknäs, Leksand.
Persson, A., kyrkvärdshustru. Stöde.
Persson, Lars. Våggarö, Sorunda.
Petersson, Elisabet, fröken. Fröderyd, Årset.
Petersson, Lydia, fröken. Fröderyd, Årset.
**Pettersson, A. B.*, urmakare. Sala.
v. Post, L., kapten. Hagbyholm, Västerås.

Renström, A. V., herr. Höjen, Korsnäs.
**Richter, S.*, herr. Öster-Hedemora, Ärila.
Romson, A., byggmästare. Mora, Noret.
**Roosval, A.*, redaktör. Stockholm.
**Rosén, C. A.*, snickare. Linköping.
Runstedt, F., fabrikör. Vrigstad, Säfsjö.
**Ruthberg, A.*, bokhandlare. Stockholm.

Samzelius, H., jägmästare. Lilla Väsby, Väsby.
**Sandahl, H.*, herr. Stockholm.
Schalin, A., inspektor. Stora Sickla, Nacka.
Schantz, G., kontorskrifvare. Stockholm.
Scher, O., f. *Sundborg*, fru. Stockholm.
**Scherini, T.*, fröken. Norrköping.
**af Schmidt, K.*, godsegare. Hofra, Nyköping.
**Schneidler, A.*, fru. Stockholm.
**Scholander, S.*, bildhuggare. Stockholm.
Sjöbeck, M., fru. Värnamo.
**Sjöberg, J.*, fröken. Stockholm.
**Sjöberg, R.*, fröken. Stockholm.
**Sjöberg, S.*, fröken. Stockholm.
Sparf, A., f. d. soldat. Backa, Rättvik.
Svensson, K. G., studerande. Stockholm.
**Sällström, E. J.*, konsul. Nederkaliks.
**Söderbaum, R.*, herr. Stockholm.

**Tallberg, A.*, artist. Stockholm.
Tenow, A., ingeniör. Stockholm.
Thelin, A., fröken. Stockholm.
Thelin, M., herr. Högakull, Smålandsstenar.
Thorngren, H., lagerbokhållare. Stockholm.
Thorsell, P., folkskolelärare. Törnåkra, Jämjö.

Wadstein, H., f. *Eggertz*, fru. Stockholm.
Warberg, C. E., herr. Stockholm.
**Wennerlund, E.*, med. doktor. Stockholm.
Westerberg, C. G., inspektor. Holmsund.
**Wikman, F.*, handlande. Mora, Noret.
**Wikström, A.*, literatör. Stockholm.
af Winklerfelt, E., fröken. Stockholm.
**Vistrand, E.*, f. *Hultman*, fru. Tolja, Skirö.
**Vistrand, P. G.*, bibliotekarie. Stockholm.

**Zetterberg, F.*, f. *Söderberg*, fru. Sticklinge, Lidingö.
**Zetterberg, H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.
**Zickerman, L.*, fröken. Stockholm.

Åvall, K., fru. Djursholm.

Öberg, A. V., volontär. Östersund.

**Akademiska föreningen.* Lund.
**A. Lindahls fotografiaffär.* Stockholm.
**Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897* genom ingeniör *C. G. Norström*, Stockholm.
Blackstadius', J. Z., historiemålare, *dödsbodelegare.* Stockholm.
**Centraltryckeriet.* Stockholm.
Expeditionen af »Ljus». Stockholm.
**F. & G. Beijers bokförlagsaktiebolag.* Stockholm.
**Fredrika Bremerförbundet.* Stockholm.
**Generalstaben.* Stockholm.
**Generalstabens litografiska anstalt.* Stockholm.
Göteborgs kungl. vetenskaps- och vitterhetssamhälle. Göteborg.
**Göteborgs museum.* Göteborg.

Göteborgs turistförening. Göteborg.
**Kalmar läns fornminnesförening*. Kalmar.
Klemmings, *C.*, husegare, *dödsbo 1892*. Stockholm.
**Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige*. Lund.
**Kungl. biblioteket*. Stockholm.
**Kungl. boktryckeriet*. Stockholm.
**Kungl. vitterhets-. historie- och antikvitetsakademien*. Stockholm.
**Nationalmuseum*. Stockholm.
Nordiska museets lotteri 1898. Stockholm.
**Svenska slöjdföreningen*. Stockholm.
Svenska sällskapet för antropologi och geografi. Stockholm.
Sveriges allmänna konstförening. Stockholm.
Sveriges geologiska undersökning genom geologen *E. Erdmann*. Stockholm.

**Øyen*, *I. H.*, konservator. Kristiania.

Askov Højskole. Askov, Veien.
**Bjerge*, *P.*, fil. doktor. Bakkehus, Veien.
Genom **Bolvig*, *J. M. E.*, konsthandlare. Köpenhamn.
**Feilberg*, *H. F.*, pastor. Askov, Veien.
**Fåhræus*, *L.*, f. *Fåhræus*, fru. Köpenhamn.
**Islenzka fornleifafjelag*. Reykjavik.
Milo, *C.*, bokhandlare. Odense.
Nutzhorn, *H.*, folkhögskolelärare. Askov, Veien.
**Olsen*, *B.*, museidirektör. Köpenhamn.

Bergmansson, *G. E.*, kollegiisekreterare. Helsingfors.
Hammermann, *Mikkel*, bonde. St Jürgens, Reval.
Kurgau, *Jüri*, bonde. St Jürgens, Reval.
Looman, *Jüri*, bonde. St Jürgens, Reval.
Saalwerk, *Jaan*, d. ä., bonde. St Jürgens, Reval.
Saalwerk, *Jaan*, d. y., bonde. St Jürgens, Reval.
Silwes, *Mart*, bonde. St Jürgens, Reval.
**Strömborg*, *J. E.*, professor. Borgå.

**Bædeker*, *K.*, herr. Leipzig.
**Brinckmann*, *J.*, direktor. Hamburg.
**Conwentz*, *H.*, professor. Danzig.
Goos, *J.*, direktör. Meldorf.
**Helbing*, *H.*, antikvitetshandlare München.
Hirsch, *J.*, doktor. München.
Klenke, *E.*, herr. Greifswald.
**Lämmle*, *L.*, antikvitetshandlare. München.
Mitscherlich, *A.*, professor, Landhaus, Sternwaldeck, genom assistenten *G. Lindström*. Stockholm.
Rosenthal, *J.*, herr. München.
Rosenthal, *L.*, bokhandlare. München.
Stieda, *L.*, professor. Königsberg.
**Weil*, *A.*, antikvitetshandlare. München.
**Weissenbeck*, *H.*, herr. München.

**Bancalari*, *G.*, öfverste. Linz.
Meringer, *R.*, professor. Wien.

Hauser, *O.*, cand. arch. Zürich.
**Heierli*, *I.*, doktor. Zürich.

Schulman, *J.*, antikvitetshandlare. Amsterdam.
Smit Kleine, *F.*, redaktör. Haarlem.

Lyon-Claesen, E., herr. Bruxelles.

Balfour, H., mr. Oxford.

**The Swedenborg Society*. London.

Denais, J., herr. Paris.
Guelliot, O., doktor. Reims.
**Marcel, G.*, herr. Paris.

**Piette, E.*, herr. Rumigny.
Thieullen, A., herr. Paris.

Redaktionen af »Svea». Worcester, Massachusetts.

Till här ofvan upptagna gifvare komma ytterligare några, som önskat vara onämda, hvarjämte bör anmärkas, att några icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Hela antalet gifvare under år 1898 uppgår då till 522.

Till jämförelse meddelas här gifvarnes antal äfven under föregående år:

1872—1873	436	1887	489
1874	351	1888	304
1875	403	1889	364
1876	939	1890	469
1877	1,012	1891	548
1878	515	1892	362
1879	461	1893	380
1880	828	1894	421
1881	702	1895	346
1882	428	1896	433
1883	527	1897	428
1884	553	1898	522
1885	633	Summa	**13,202.**
1886	348		

De skänkta föremålens antal har under år 1898 utgjort mer än 3,500.

En jämförelse med föregående år utfaller sålunda:

1872—1873	mer än 1,500	1879	mer än 1,000
1874	» » 1,500	1880	» » 2,000
1875	» » 1,000	1881	» » 2,400
1876	» » 2,500	1882	» » 1,200
1877	» » 2,000	1883	» » 2,000
1878	» » 2,000	1884	» » 2,000

1885	mer än 1,700	1893	mer än 1,300
1886	» » 1,300	1894	» » 1,200
1887	» » 5,100	1895	» » 3,700
1888	» » 2,300	1896	» » 5,000
1889	» » 1,400	1897	» » 2,800
1890	» » 2,400	1898	» » 3,500
1891	» » 2,900		Summa mer än 57,700.
1892	» » 2,000		

3.

I denna afdelning upptagas endast de personers namn, hvilka under det nämda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets anläggningar på Skansen, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (4).

Till friluftsmuseet:

Hölebo härads väghållningsskyldige genom godsegaren **E. Isoz**, Åda, Vagnhärad: 3 milstolpar af järn, från 1700-talet.
Mo härads vägstyrelse, Jönköping: milstolpe af kalksten, från 1674.
***Rosenlind, E.**, direktör, Stockholm: stuga från Hornborga socken i Västergötland. Se sid. 179.

Till djurafdelningen:

Ahlström, A. J., nämdeman, Vittinge: 1 hvit skata.
Andersson, E., bildhuggare, Stockholm: 1 morkulla.
***Eklöf, J. F.**, trädgårdsmästare, Stockholm: 3 skäggdoppingar.
Forsell, N., studerande, Rådom, Järfva: 1 hermelin.
***Gylling, O.**, konservator, Veda: 2 dufhökar.
Hay, L., f. **Bråkenhielm**, fru, Jönköping: 1 guldfasan.
Hellerström, S., godsegare, Nettraby: 1 rådjur.
Hultgren, J., häradshöfding, Stockholm: 1 rosenkakadua.
Jäderin, E., lektor, Stockholm: 1 polarräf.
Karlsson, Hedvig, fröken, Stockholm: 1 rapphöna.
Levin, A., med. doktor, Stockholm: 1 alfågel.
Levin, E., fröken, Stockholm: 1 zebramangust.
Lundström, A. M., plantör, Gyllebo, Gersnäs: 6 råkor.
Möller, P., kapten, Saltsjöbaden: 2 hafsörnungar.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Odén, G., herr, Stockholm: 1 rosenpapegoja.
Olsson, Cyrac, kassör, Falun: 2 bärgufvar.
Olsson, O., grosshandlare, Östersund: 2 sädgäss.
Rosendahl, H., fröken, Stockholm: 1 apa.
Ryding, Gösta, herr, Hernösand: 3 pilgrimsfalkar.
**Sellmann, G.*, disponent, Stockholm: 1 råget.
**Strokirk, V.*, grosshandlare, Stockholm: 1 lodjur.
**Thiel, A.*, grosshandlare, Stockholm: 1 dansk dogg.
**Tiberg, H. V.*, disponent, Långbanshyttan: 1 gräfling.
Tägtmeijer, E., grosshandlare. Stockholm: 2 sothöns.
Unger, G., löjtnant, Stockholm: 1 grönapa.
Wahlberg, J. H., kapten. Stockholm: 2 strömstarar.
Wahlbom, F., ingeniör, Schebo bruk: 2 räfungar.
Watson, E., grosshandlare, Stockholm: 1 skunk.
Wilke, V., studerande, Undenäs: 2 ormvråkar och 1 gräsand.
**Wållgren, E. J.*, och **Svenström, A.*, djurvårdare, Stockholm: 5 rödstjärtar.

Till växtafdelningen:

**Behm, A.*, amanuens, Stockholm: en samling fjällväxter.
Bjurfors kronopark, Avesta: 2,000 tallplantor.
Bovin, K., direktör, Albano: ett parti fleråriga växter.
**Eklöf, J. F.*, trädgårdsmästare, Stockholm: en samling växter.
**Hammarstedt, E.*, amanuens, Stockholm: en samling växter.
**Landtbruksakademiens experimentalfält* genom direktör *E. Lindgren,* Albano: 110 prydnadsväxter.
**Pettersson, F.*, direktör, Uppsala: frön till Nymphæa alba f. rosea.
**Rosendals trädgårdsskola* genom direktör *A. Pihl,* Stockholm: 250 blomstersticklingar, 60 st. björkar och 100 st. granar.
Schröder, I., fröken, Stockholm: 1 nattens drottning.
**Tjäders fröhandel,* Stockholm: 2.750 växtlökar och hvarjehanda blomster- och köksträdgårdsfrön.

Till utställningen för grufdrift och bärgshandtering.

Gefleborgs läns hushållningssällskap, Gefle: monter af Gefle sandsten.
Kommitén för Jämtlands läns utställning i Stockholm 1897: monter af olika stenarter från Jämtland.
Lewander & ko, Stockholm: 1 monter af tälgsten från Handöl i Jämtland.
**Modin, E.*, komminister, Linsell: alsterprof af myrjärnbränning i Härjedalen.

Till anläggningarna i öfrigt:

**Aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier* genom major *R. Wijkander,* Stockholm: marmorskifvor till en större disk, 3 öltappningsapparater med tillbehör, 6 markiser samt hvarjehanda lampor m. m. för elektrisk belysning.

Bergnér, H., fröken, Stockholm: 1 fågelbur, 2 fågelhålkar m. m.
Boström, K. E., landtbrukare, Stockholm: 1 vattencistern.
Kallenberg, K., doktor, Stockholm: en samling djurförsteningar.
Kommitén för Jämtlands läns utställning i Stockholm 1897: tafla i gipsrelief, motiv från Jämtland, utförd af artisterna A. Genberg och G. Krehl.
**Larsson, Carl*, artist, Stockholm: fondmålning, utförd af gifvaren för Bragehallen på Skansen.
Nordgren, J. L., apotekare, Töreboda: 1 fågelbur.
Svenska granitindustriaktiebolaget, Stockholm: polerad stenkula jämte tillhörande piedestal, samt ett större granitblock.
Yxhults stenhuggeriaktiebolag, Yxhult: portomfattning, trappsteg m. m. af undersilurisk kalksten från Närke.

Till underhåll, försäljning och dylikt:

Bernström, A., grosshandlare, Stockholm: 200 kg oxkött.
**Graf, W.*, grosshandlare, Stockholm: 1 hl blandsäd.
**af Klintberg, F.*, revisor, Stockholm: 150 kg hafre.
**St Eriks bryggeri*, Stockholm: 64 hl draf.
**Svensson, Karl*, handlande, Stockholm: 1 säck hvitkål och kålrötter.
**Tjäders fröhandel*, Stockholm: 20 kg frö, blandadt med myrägg.

4.

För öfrigt hafva under år 1898 gåfvor lämnats till museets anläggningar på Skansen af ytterligare följande personer:

Andersson, Agnes, fröken. Stockholm.
Andersson, C., nattvakt. Stockholm.
Andersson, V., arbetare. Stockholm.
Arberg, C., arbetare. Stockholm.

Bergman, O. V., kapten. Stockholm.
**Billman, A. V.*, fabrikör. Stockholm.
Bolle, A., verkmästare. Stockholm.
Brolin, O. F., herr. Stockholm.

Carlsson, V., konditor. Stockholm.
Collin, J. A., arbetare. Stockholm.

Dahlberg, E., fröken. Stockholm.
Dahlheim, E., herr. Stockholm.
**Dahlström, O.*, hotellvaktmästare. Stockholm.
Djurling, V., grosshandlare. Stockholm.

Ericsson, Eric, herr. Sälhult. Elmhult.

Frej, A., fröken. Stockholm.

Gödecke, H., herr. Stockholm.

Hedblom, A. L., arbetare. Stockholm.
Hellström, C. G., lektor. Stockholm.
Holmberg, C. J., nattvakt. Stockholm.
Holmdahl, U., gosse. Stockholm.
Högberg, C., doktor. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Jansson, *Elias*, herr. Stockholm.
Johansson, *C.*, herr. Stockholm.
Johansson, *Martin*, herr. Stockholm.
Johansson, *M. O.*, gosse. Stockholm.
Jonsson, *C.*, vaktmästare. Stockholm.
Jonsson, *L.*, skräddare. Stockholm.
Jäderholm, *E.*, handlande. Stockholm.

Karlsson, *E.*, fru. Stockholm.
Karlsson, *Ingeborg*, fröken. Västerås.
Karlsson, *M.*, fru. Stockholm.
Karlsson, *Otto*, studerande. Västerås.

Lagerberg, *M.*, kammarherre. Stockholm.
Lagercrantz, *H.*, bruksegare. Virsbo bruk.
Lagerholm, *A.*, fröken. Stockholm.
Liljeros, *G.*, herr. Stockholm.
Lindblad, *A.*, doktor. Stockholm.
Lindblom, *Harald*, gosse. Stockholm.
Lindqvist, *O.*, handlande. Stockholm.
Lindström, *R.*, herr. Stockholm.
**Lundberg*, *C. A.*, hofjägare. Stockholm.
Lundberg, *G.*, herr. Stockholm.
**Lundin*, *G.*, kapten. Stockholm.
Lundqvist, *E.*, resenär. Stockholm.

Malm, *B. T.*, gosse. Stockholm.
Malmgren, *H.*, gjutmästare. Stockholm.
Mellström, *J. E.*, grosshandlare. Stockh.
Munthe, *M.*, fru. Stockholm.

Neumüller, *O. E.*, disponent. Stockholm.
Nordström, *C. J.*, herr. Hudiksvall.
Nordqvist, *A.*, handlande. Stockholm.
Nordström, *E.*, fiskare. Stockholm.
**Nordström*, *E.*, med. kandidat. Uppsala.

Olsson, *C. A.*, arkitekt. Stockholm.

**Pettersson*, *A. B.*, urmakare. Sala.
Pettersson, *Valdemar*, gosse. Stockholm.
**Pihl*, *A.*, direktör. Stockholm.
Printz, *G.*, herr. Lidingö.

Reimert, *H.*, typograf. Stockholm.
Ridderbjelke, *A. A.*, fröken. Stockholm.
Rosenberg, *S.*, herr. Stockholm.
Rääf, *H.*, studerande. Stockholm.

Sandberg, *E.*, gosse. Stockholm.
Serling, *E.*, gosse. Stockholm.
Serling, *P.*, gosse. Stockholm.
Sparrman, *N.*, med. kandidat. Stockholm.
Steckmeister, *H.*, fru. Stockholm.
**Ström*, *E.*, herr. Stockholm.
Sundin, *E.*, herr. Stockholm.
Svensson, *A.*, konservator. Stockholm.
Svensson, *Elsa*, fröken. Stockholm.
Svensson, *Ernst*, gosse. Stockholm.
Svensson, *Maria*, fröken. Stockholm.
Svensson, *N.*, herr. Stockholm.
Svensson, *Oskar*, gosse. Stockholm.

Troilius, *A. M.*, magistratsekr. Gefle.
**Tullström*, *E. F.*, fogelfängare. Stockh.

Ungfelt, *J.*, styrman. Stockholm.

Valldin, *O.*, gosse. Stockholm.
Vestberg, *Herta*, fru. Stockholm.
Vestbom, *A.*, handlande. Värmlands Björneborg.
**Vestin*, *S. P.*, fanjunkare. Stockholm.

**Zetterberg*, *H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.
Zetterström, *G.*, herr. Stockholm.
**Zickerman*, *L.*, fröken. Stockholm.

Örtendahl, *I. A.*, major. Stockholm

Bröderna Gustafssons stenhuggeri. Stockholm.
C. Wienbergs stenhuggeri. Köpenhamn.
Ekströms porslinshandel. Stockholm.
Grafversfors stenhuggeri. Grafversfors.
Samskolan Kindergarten. Stockholm.

Till ofvan i afdelningarna 3—4 omnämda gifvare komma ytterligare några, hvilka icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Antalet gifvare till anläggningarna å Skansen m. m. uppgick under år 1898 till 154.

5.

Följande penningebidrag hafva lämnats under 1898:[1]

Af *H. M. drottning Sofia*	250: —
Till Bredablicksfonden enligt lämnade förbindelser	9,500: —
Af ingeniör *R. T. Björklund*, Skultuna	25: —
Af *den samme* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	50: —
Af fru *C. Scharp*, f. *Westman*	100: —
Af *den samma* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	100: —
Af mr *D. O. Bell*	35: —
Af *Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri*	45,260: —
Af konsul *G. E. Broms*	500: —
Af ingeniör *C. A. Söderlund*	1,012: 50
Af *den samme* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	1,500: —
Af stenhuggarne *M. Pettersson* och *P. O. Olander*	20: —
Af professor *C. M. Esbjörn*, San Francisco	2: 40
Af artisten *A. Tholander*, Moskwa	6: 30
Af fru *A. Wallenberg*, f. *v. Sydow*	350: —
Af Nordiska museets styresman, dr *A. Hazelius* med anledning af museets tjugufemårsjubileum	2,500: —
Af med. doktor *H. F. Antell* enligt testamentariskt förordnande 1891, ränteutdelning ur dödsboet	5,700: —
Af fru *J. Kempe*, f. *Wallis*	2,000: —
Af herr *J. Cederquist*	6: —
Af fru *T. Kjellberg*, f. *Edgren*	50: —
Öfverföras kr.	68,967: 20

[1] Af dessa bidrag hafva kr. 58,371: 84 lämnats till Byggnadsfonden, kr. 9,600 till Bredablicksfonden, kr. 500 till Skansfonden, kr. 5,700 till Herman Frithiof Antells fond, kr. 20,298: 50 till anläggningarna på Skansen samt kr. 775: 03 till löpande utgifter.

Öfverfördt kr.	68,967: 20
Af fru *Johanna Gustafsson*, f. *Pettersson*	500: —
Af grosshandlaren *N. Paton*	16: 33
Af rektor *G. Ströhm*	100: —
Af öfverstekammarjunkaren, friherre *S. G. Åkerhielm*	1,000: —
Af uppbördskommissarien *F. C. Sundgren* enligt testamentariskt förordnande	13,111: 84
Af justitieborgmästaren *J. L. Pentzin*, Uleåborg, med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	100: —
Af professor och fru *C. Curman* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	1,000: —
Af justitierådet, direktör *N. Josephsen*, Köpenhamn, med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	10,000: —
Af justitierådet *C. G. Hernmarck*	100: —
Af bruksegaren *C. v. Platen*	200: —
Af generaldirektören, grefve *F. Cl:son Wachtmeister*	100: —
Af kapten *J. Petrelli*	50: —
Summa kronor	**95,245**: 37

8.

Ombud för Nordiska museet.[1]

I nedanstående förteckning upptagas äfven de ombud för Samfundet för Nordiska museets främjande, hvilka ännu under senare år varit verksamma med afseende å anmälan af nya ledamöter och uppbärande af ledamotsafgifter.

*Tecknet + utmärker ombud för museet, * ombud för samfundet.*

Stockholm.

Lektor *A. Ahlén.* + *
Fil. kandidat *I. Arwidsson.* *
Öfverjägmästaren *F. V. Berg.* +
Major *A. V. Brunius.* + *
Konsthandlaren *H. Bukowski.* + *
Fil. doktor *V. Carlheim-Gyllensköld.* +
Fröken *A. Ekermann.* *
Geologen *E. Erdmann.* +
Fru *A. Frisell*, f. *v. Sydow.* *
Fru *H. Frisk*, f. *Palmborg.* *
Fru *R. Juel*, f. *Björkman.* *
Med. doktor *J. F. Kinberg.* *
Grosshandlaren *H. Lichtenstein.* +
Med. doktor *K. Malmsten.* +
Antikvitetshandlaren *A. Matsson.* +
Friherre *J. Nordenfalk.* + *
Fröken *H. Palmqvist.* *
Fru *A. Retzius*, f. *Hierta.* + *

[1] I denna förteckning angifvas förhållandena, sådana de voro den 1 maj 1899.

Professor *G. Retzius.* + *
Direktör *E. Rosenlind.* + *
Friherrinnan *E. Rudbeck*, f. *Ulfsparre.* *
Literatören *Helge Sandberg.* +
Professor *M. Sondén.* +
Fil. doktor *E. N. Söderberg* * Stockholm.

Skåne.

Packhusinspektor *B. A. Antonsson.* * Malmö.
Kapten *A. Berg von Linde.* * Källunda, Önnestad.
Med. doktor *A. Eliasson.* + Ystad.
Skolläraren *J. Olsson.* + Sandby, Borrby.
Docenten *C. af Petersens.* * Lund.
Fröken *L. af Petersens.* + * Lindved, Svedala.
Kamrer *A. Pihlgren.* + Malmö.
Öfverstelöjtnant *G. Thestrup.* * Landskrona.
Bruksegaren *A. B. Wallis.* + * Dybeck, Tofthög.

Bleking.

Lektor *J. A. Gadd.* + * Karlskrona.

Halland.

Kapten *J. A. Lagergren.* + * Halmstad.

Småland.

Stationsinspektor *J. Andersson.* + Vislanda.
Landsekreteraren *A. H. Bagge.* + * Jönköping.
Häradshöfding *G. Berg.* * Eksjö.
Med. doktor *M. v. Friesen.* * Västervik.
Hemmansegaren *M. Haraldsson.* + Vipperhult, Smålandsstenar.
Folkskoleläraren *K. A. Hultkvist.* + Vrigstad.
Kapten *A. Qvistgaard.* + * Huleviksberg, Ulfö.

Bohuslän.

Häradshöfding *F. D. Carlborg.* * Kragenäs, Lur.
Apotekaren *J. L. Lundberg.* + * Lysekil.

Västergötland.

Apotekaren *G. Cavalli.* + Sköfde.
Med. doktor *A. Charlés.* * Borås.
Rektor *S. Högman.* * Alingsås.
Fru *E. Nydqvist.* * Trollhättan.
Fröken *M. Rahmn.* * Göteborg.
Lektor *C. J. Sundström.* * Göteborg.
Fru *M. L. Svanberg,* f. *Hasselgren.* * Göteborg.
Landtbrukaren *J. Svedenborg.* + Bosgården, Broddetorp.
Provinsialläkaren *A. Söderbom.* * Ulricehamn.
Med. doktor *P. Södermark.* +* Mariestad.
Lektor *F. Ödberg.* * Skara.

Östergötland.

Med. doktor *V. Bergsten.* + Norrköping.
Major *F. V. Ekenstam.* * Ruda, Ljungsbro.
Veterinär *E. Eriksson.* * Motala.
Direktör *H. Hazelius.* +* Klakeborg, Skeninge.
Jägmästaren *E. G:son Hjort.* * Kisa.
Fröken *V. Löfholm.* * Norrköping.
Veterinär *F. A. Nordeman.* +* Vadstena.
Snickaren *C. A. Rosén.* + Linköping.
Fröken *D. Scherini.* +* Norrköping.
Bibliotekarien *E. H. Segersteen.* + Linköping.

Södermanland.

Lektor *I. Fehr.* * Strängnäs.
Handlanden *C. Lennmalm.* * Malmköping.
Handlanden *L. J. Liedgren.* * Södertälje.
Handlanden *G. Nyström.* * Mariefred.
Häradshöfding *E. V. C. Planting-Gyllenbåga.* * Nyköping.

Närke.

Häradshöfding *G. Bergström.* * Örebro.
Kassör *R. Söderlindh.* * Örebro.

Uppland.

Fil. doktor *E. O. Arenander.* + Järfva.
Amanuensen *R. Arpi.* +* Uppsala.
Friherre *E. Cederström.* + Krusenberg, Uppsala.
Professor *A. Erdmann.* * Uppsala.
Kontraktsprosten *O. Hallborg.* * Torstunaby.
Friherre *O. Hermelin.* +* Staby, Grillby.
Fru *A. M. Holmgren,* f. *Tersmeden.* +* Uppsala.
Skolläraren *G. Hultgren.* + Bro.
Skomakarmästaren *S. A. Hägg.* + Uppsala.
Landtbrukaren *Matts Mattsson.* + Finala, Arholma.
Brukspredikanten *P. Pehrsson.* + Österby, Dannemora.
Docenten *K. B. Wiklund.* + Uppsala.

Västmanland.

Bankdirektör *R. Gagge.* * Västerås.
Fabrikör *A. B. Petterson.* +* Sala.

Värmland.

Pastor *C. V. Bromander.* + Karlskoga.
Godsegaren *G. Hazelius.* * Varpnäs, Edsvalla.
Kandidat *N. Keyland.* + Magneskog.
Fröken *J. Malmstedt.* * Karlstad.
Apotekaren *C. Ölander.* + Sunne.

Dalarna.

Apotekaren *T. Göransson.* * Falun.
Landthandlaren *A. Hansson.* + Kallmora, Orsa.
Intendenten *S. Månsson.* * Tänger, Enviken.
Hemmansegaren *Bud Erik Olsson.* + Vinäs, Mora.

Gästrikland.

Kronolänsman *A. Ahlström.* * Ockelbo.
Folkskoleinspektör *G. Insulander.* +* Gefle.
Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* * Gefle.

Helsingland.

Redaktionsekreteraren *O. Lagerstedt.* * Söderhamn.

Medelpad.

Apotekaren *K. Lindblad.* * Vifstavarf.
Fabrikör *P. Wide.* * Sundsvall.

Jämtland.

Lektor *S. J. Kardell.* + * Östersund.

Härjedalen.

Komminister *E. Modin.* + Ytterhogdal.

Ångermanland.

Herr *P. Edholm.* + Bålsjö, Nyland.
Inspektor *O. Edström.* * Bollsta, Nyland.
Jägmästaren frih. *T. V. Hermelin.* * Björkå bruk.
Ingeniör *C. G. Strokirk.* * Hernösand.
Med. doktor *J. Wallmark.* * Örnsköldsvik.

Västerbotten.

Komminister *A. Ericson.* + Skellefte.
Konsul *V. Glas.* * Ume.
Redaktör *K. Hallman.* + Lule.
Jägmästaren *N. G. Ringstrand.* * Burträsk.
Regementsintendenten *M. Schürer v. Waldheim.* + * Ume.
Bokhållaren *C. A. Åberg.* * Skellefte.

Norrbotten.

Jägmästaren *S. J. Cederberg.* + Pajala.
Hofkamrer *F. B. Forsström.* + Haparanda.
Direktör *A. Norberg.* + Pajala.
Jägmästaren *H. Samzelius.* + * Nederkaliks.
Kassören *A. Svanberg.* + * Nederkaliks.
Agronomen *C. Tenger.* * Boden.

Lappland.

Öfverste *C. O. Bergman.* + Gellivare.
Jägmästaren *G. F. Holmgren.* * Arvidsjaur.

Lappfogden *O. H. J. Hultin.* + Vittaugi.
Jägmästaren *K. H. Lundström.* * Gellivare.
Jägmästaren *H. Nordlund.* + * Storbacken, Murjek.

Norge.

Direktör *C. Söderberg.* + Kristiania.
Gårdsbrukaren *Christian Olsen To.* + Gransherred.

Danmark.

Antikvitetshandlaren *J. M. E. Bolvig.* + Köpenhamn.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* + * Köpenhamn.
Med. doktor *A. Thomsen.* + Köpenhamn.

Island.

Landfogéti *A. Thorsteinsson.* + Reykjavik.

Grönland.

Kolonibestyrer *C. Brummerstedt.* + Julianehaab.
Kolonibestyrer *R. Müller.* + Holstensborg.

Finland.

Friherre *V. M. v. Born.* * Sarflaks, Lovisa.
Fröken *E. Govenius.* * Torne.
Fru *B. Hildén*, f. *Hartman.* * Tammerfors.
Handlanden *F. O. U. Nordberg.* + Torne.
Magister *E. Nordström.* * Helsingfors.
Kronolänsman *J. Rossander.* + Pudasjärvi.
Intendenten *T. Schwindt.* + Helsingfors.
Professor *J. E. Strömborg.* * Borgå.

Ryssland.

Godsegaren *C. Hagman.* + * Moskwa.

Tyskland.

Friherre *T. Cederström.* + * München.
Direktor *H. Sauermann.* + Flensburg.
Antikvitetshandlaren *A. Weil.* + München.
Riksarkivrådet *P. Wittmann.* + * München.

England.

Intendenten *Ch. Derby.* + London.

Amerika.

Pastor *P. J. O. Cornell.* * Wilcox, Pennsylvania.
Professor *C. M. Esbjörn.* * Marshfield, Oregon.
Konsul *G. G. Granfelt.* * Coronel, Chile.
Mr *J. W. Jochim.* * Ishpeming, Michigan.
Biblioteksamanuensen *A. Josephson.* * Chicago, Illinois.
Sjukgymnasten *A. O. Lindström.* * San Francisco, California.
Pastor *Augustus G. Olsson.* * Chicago, Illinois.
Tandläkaren *O. Reutersvärd.* + * Boston, Massachusetts.
Direktör *G. Stolpe.* * Rock Island, Illinois.
Pastor *M. Stolpe.* * New-York.

9.

Museer och vetenskapliga samfund i utlandet, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse.[1]

Norge.

Bergen. **Bergens Museum.** 1884. *
» **Vestlandske Kunstindustrimuseum.** 1891. *
Kristiania. **Universitetets samling af nordiske oldsager.** 1888. *
» **Kunstindustrimuseum.** 1894. *
» **Norsk Folkemuseum.** 1895. *
Trondhjem. **Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum.** 1894.

Danmark.

Köpenhamn. **Industriforeningen.** 1886. *
» **Det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab.** 1888. *
» **Dansk Folkemuseum.** 1893.
» **Genealogisk Institut.** 1895.
» **Universitets Jubilæets Danske Samfund.** 1896.
Reykjavik. **Forngripasafnid.** 1883. *

Finland.

Helsingfors. **Tekniska föreningen i Finland.** 1883. *
» **Föreningen för konstfliten i Finland.** 1889.

[1] I denna förteckning äro upptagna alla samfund, som till och med den 1 maj 1899 trädt i literär förbindelse med Nordiska museet.
De museer och samfund, hvilka sändt publikationer till Nordiska museet år 1898, utmärkas med tecknet *. — Siffrorna angifva det år, då förbindelsen inleddes.

Helsingfors. Svenska literatursällskapet i Finland. 1891. *
» Finsk-Ugriska sällskapet. 1894. *
» Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors. 1894.
» Finska fornminnesföreningen. 1896. *
» Geografiska Föreningen i Finland. 1899.
Åbo. Åbo stads historiska museum. 1891. *

Ryssland.

Dorpat. Gelehrte estnische Gesellschaft. 1883. *
Fellin. Litterarische Gesellschaft. 1896. *
Mitau. Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst. 1883. *
» Lettisch-Literärische Gesellschaft. 1883. *
Moskwa. Société Impériale des Amis des Sciences naturelles d'Anthropologie et d'Ethnographie. 1889.
Petersburg. Société Impériale Russe de Géographie. 1889. *
» Société Impériale d'Archéologie. 1889.
Reval. Estländische literärische Gesellschaft. 1889.
Riga. Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. 1889. *
Tobolsk. Guvernementsmuseet. 1898.

Tyskland.

Aachen. Aachener Geschichtsverein. 1889. *
Augsburg. Historischer Verein für Schwaben und Neuburg. 1883. *
Bamberg. Historischer Verein Bamberg. 1891.
Bayreuth. Historischer Verein für Oberfranken. 1892. *
Berlin. Königl. Kunstgewerbe-Museum. 1883.
» Märkisches Provinzial-Museum. 1883. *
» Verein für die Geschichte Berlins. 1883. *
» Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. 1884. *
» Gesammtverein der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine. 1889. *
» Museum für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes. 1889.

Berlin. Verein für Geschichte der Mark Brandenburg. 1892. *

» »Brandenburgia», Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz Brandenburg. 1896. *

Birkenfeld. Verein für Altertumskunde im Fürstentum Birkenfeld. 1896.

Bonn. Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. 1891. *

Brandenburg a. d. H. Historischer Verein. 1894.

Braunsberg. Historischer Verein für Ermland. 1892. *

Braunschweig. Herzogliches Museum. 1898. *

Breslau. Museum schlesischer Alterthümer. 1890. *

» Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens. 1892.

» Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1892.

Cottbus. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Alterthumskunde. 1889. *

Crefeld. Kaiser Wilhelm Museum. 1896. *

Danzig. Westpreussischer Geschichtsverein. 1892. *

» Westpreussisches Provinzial-Museum. 1895. *

Darmstadt. Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen. 1890. *

Dillingen. Historischer Verein für Dillingen. 1889. *

Dresden. Verein für Erdkunde. 1883.

» Königlich Sächsischer Alterthumsverein. 1896. *

» Verein für Geschichte Dresdens. 1896. *

Düsseldorf. Düsseldorfer Geschichts-Verein. 1890. *

» Künstlerverein »Malkasten». 1894.

Eisleben. Verein für Geschichte und Alterthümer der Grafschaft Mansfeld. 1889. *

Emden. Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Alterthümer. 1896.

Erfurt. Verein für die Geschichte und Alterthumskunde von Erfurt. 1886. *

Flensburg. Städtisches Kunstgewerbe Museum. 1896.

Frankfurt a. M. Verein für Geschichte und Alterthumskunde. 1889. *

» Mitteldeutscher Kunstgewerbe-Verein. 1899. *

Frankfurt a. O. Historischer Verein für Heimathkunde. 1896. *

Freiburg im Breisgau. **Gesellschaft für Beförderung der Geschichts- Alterthums- und Volkskunde.** 1891.*

Giessen. **Oberhessischer Geschichtsverein.** 1896. *

Greifswald. **Geographische Gesellschaft.** 1892. *

Görlitz. **Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte der Oberlausitz.** 1890.

» **Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften.** 1891. *

Halle a. S. **Thüringisch-Sächsischer Geschichts- und Altertums-Verein.** 1896. *

Hamburg. **Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung.** 1883.

» **Verein für Hamburgische Geschichte.** 1888. *

» **Museum für Kunst und Gewerbe.** 1888. *

» **Zoologische Gesellschaft.** 1894.

Hannover. **Geographische Gesellschaft.** 1883.

» **Historischer Verein für Niedersachsen.** 1891. *

» **Naturhistorische Gesellschaft.** 1898.

Heidelberg. **Grossherzogliche Badische Universitätsbibliothek.** 1891. *

» **Historisch Philosophischer Verein.** 1891. *

Insterburg. **Alterthums-Gesellschaft.** 1889. *

Jena. **Verein für Thüringische Geschichte u. Altertumskunde.** 1892.*

Kaiserslautern. **Pfälzisches Gewerbemuseum.** 1891.

Karlsruhe. **Grossherzogliche Badische Sammlungen für Altertums- und Völkerkunde.** 1899.

Kassel. **Verein für hessische Geschichte und Landeskunde.** 1898. *

Kiel. **Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer.** 1883. *

» **Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte.** 1885. *

» **Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein.** 1891.

Köln. **Historischer Verein für den Niederrhein.** 1892. *

» **Städtisches Kunstgewerbe-Museum.** 1894.

Königsberg. **Alterthumsgesellschaft Prussia.** 1884.

Landsberg a. W. **Verein für Geschichte der Neumark.** 1896. *

Leipzig. **Kunstgewerbe-Museum.** 1883. *

» **Museum für Völkerkunde.** 1883.

Leipzig. **Verein für die Geschichte Leipzigs.** 1885.
» **Deutsche Gesellschaft zur Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer.** 1889.
Leisnig. **Geschichts- und Alterthumsverein.** 1884. *
Lübeck. **Verein für Lübeckische Geschichte und Alterthumskunde.** 1883. *
» **Museum Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte.** 1895. *
Lüneburg. **Museumsverein für das Fürstentum Lüneburg.** 1891.
Mainz. **Verein zur Erforschung der rheinischen Geschichte und Alterthümer.** 1893.
Mannheim. **Mannheimer Alterthumsverein.** 1891. *
Meiningen. **Hennebergischer altertumsforschender Verein.** 1896.
Metz. **Gesellschaft für Lothringische Geschichte und Altertumskunde.** 1890. *
München. **Historischer Verein von Oberbayern.** 1883.
» **Münchener Alterthumsverein.** 1886. *
» **Bayerisches Nationalmuseum.** 1889.
» **Königlich Bayerische Akademie der Wissenschaften.** 1892. *
» **Deutsche anthropologische Gesellschaft.** 1892.
Münster. **Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens.** 1897. *
Nürnberg. **Germanisches Nationalmuseum.** 1883. *
» **Verein für Geschichte der Stadt Nürnberg.** 1891. *
Oldenburg. **Grossherzogliches Museum.** 1891. *
Osnabrück. **Verein für Geschichte und Landeskunde.** 1883. *
Posen. **Historische Gesellschaft für die Provinz Posen.** 1885. *
Regensburg. **Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg.** 1891. *
Roda. **Verein für Geschichts- und Alterthumskunde.** 1889. *
Rostock. **Verein für Rostocks Alterthümer.** 1890. *
Salzwedel. **Altmärkischer Verein für vaterländische Geschichte und Industrie.** 1898. *
Schleiz. **Geschichts- und alterthumsforschender Verein.** 1897.
Schmalkalden. **Verein für Hennebergische Geschichte und Landeskunde.** 1897.

Schwerin. Verein für Mecklenburgische Geschichte und Alterthumskunde. 1891.

Speier. Historischer Verein der Pfalz. 1891. *

Stade. Verein für Geschichte und Alterthümer der Herzogthümer Bremen und Verden und des Landes Hadeln. 1883.

Stettin. Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. 1889. *

Strassburg. Gesellschaft für Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler des Elsass. 1893. *

Stuttgart. Württembergischer Altertumsverein. 1891. *

Thorn. Coppernicus-Verein für Wissenschaft und Kunst. 1895.

Tilsit. Litauische-Litterarische Gesellschaft. 1883. *

Torgau. Alterthums-Verein. 1891.

Ulm. Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben. 1891. *

Wiesbaden. Verein für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung. 1883. *

Worms. Altertumsverein. 1891. *

Würzburg. Historischer Verein von Unterfranken und Aschaffenburg. 1890. *

» Verein für bayerische Volkskunde und Mundartforschung. 1899.

Österrike-Ungern.

Brünn. Mährisches Gewerbemuseum. 1891. *

Budapest. Országos magyar iparművészeti muzeum (Ungarisches Landes-Kunstgewerbe-Museum). 1894.

Eger. Verein für Egerländer Volkskunde. 1899.

Graz. Historischer Verein für Steiermark. 1892.

Hermannstadt. Verein für siebenbürgische Landeskunde. 1897. *

Innsbruck. Ferdinandeum. 1891. *

Klagenfurt. Geschichts-Verein für Kärnten. 1892. *

Krakau. Akademie der Wissenschaften. 1883. *

» Numismatische und archeologische Gesellschaft. 1892.

Laibach. Musealverein für Krain. 1892.
Linz. Oberösterreichischer Gewerbeverein. 1891. *
Prag. Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. 1891.
» Národopisné Museum Českoslovanské. 1895. *
Salzburg. Museum Carolino-Augusteum. 1889. *
Wien. Verein der Geographen an der K. K. Universität. 1883. *
» Anthropologische Gesellschaft. 1895. *
» K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. 1896. *

Schweiz.

Basel. Historische und antiquarische Gesellschaft. 1897. *
Bern. Historischer Verein des Kantons Bern. 1892.
» Allgemeine geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz. 1892.
Frauenfeld. Historischer Verein des Kantons Thurgau. 1896.
Rapperswyl. Polnisches Nationalmuseum. 1892. *
Zürich. Antiquarische Gesellschaft. 1887. *
» Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde. 1897. *

Holland.

Amsterdam. Koninklijke Akademie van Wetenschappen. 1889. *
» Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. 1896.
Haarlem. Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid. 1888. *
» Koloniaal Museum. 1894. *
Leiden. Rijks Etnographisch Museum. 1883. *
» Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. 1892. *

Belgien.

Brüssel. Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique. 1889. *
Namur. Société archéologique de Namur. 1896. *

England.

London. Society of Antiquaries of London. 1897.

Frankrike.

Amiens. Société des antiquaires de Picardie. 1897.*

Beaune. Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'arrondissement de Beaune. 1897.*

Dijon. Académie des Sciences, Arts & Belles-Lettres. 1897.

Grenoble. Société dauphinoise d'ethnologie et d'anthropologie. 1896.*

Lyon. Société d'Anthropologie. 1892.*

Montauban. Société archéologique de Tarn-et-Garonne. 1897.

Orléans. Société archéologique et historique de l'Orléanais. 1898.*

Paris. Société de Géographie. 1898.*

Italien.

Rom. Muzeo nazionale preistorico ed etnografico. 1889.

Portugal.

Lisboa. Sociedade de geographia. 1883.*

Amerika.

Cincinnati. Cincinnati Museum Association. 1893.*

Cleveland. Western Reserve Historical Society. 1897.

Lincoln. The Nebraska Historical Society. 1896.

Montreal. Numismatic and antiquarian Society. 1897.

Washington. Smithsonian Institution. 1886.*

Köpenhamn. Zoologisk Have. 1892.*

Helsingfors. Helsingfors zoologiska trädgård. 1893.

Braunschweig. Braunschweiger Zoologischer Garten. 1898.

Rotterdam. Rotterdamsche Diergaarde. 1899.

Antwerpen. Société Royale de Zoologie. 1898.

New York. New York Zoological Society. 1899.

10.

Arbeten,

som angå Nordiska museet eller utgått från det samma.[1]

Le musée d'ethnographie scandinave à Stockholm, fondé et dirigé par le Dr Arthur Hazelius. Notice historique et descriptive par J.-H. Kramer. Deuxième édition. 64 p. Stockholm 1879. Prix: 1 kr. 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. Hazelius. **Första bandet.** H. 1—12. Med 36 planscher i stentryck och 14 träsnitt. Stockholm 1880—92. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte. H. 1—4 äro utgifna i ny upplaga.

Första bandet innehåller:

Första häftet. Höstflyttning i Lule lappmark, af J.-H. Kramer. — Praktvagn från Tureholm, af L. Looström. — Pedell och kursor vid Uppsala universitet, af L. Looström.

Andra häftet. Bålastuga i Halland, af A. Bondeson. — Broderi från 1500-talet, af L. Looström. — Ett skänkskåp från 1609, af G. Upmark.

Tredje häftet. Stuga i Delsbo socken i Helsingland, af L. Landgren. — Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. Upmark. — Skomakarämbetets i Västerås låda, af A. Strindberg.

---

[1] I förteckningen äro upptagna alla arbeten, som utkommit intill denna årsberättelses utarbetning.

Fjärde häftet. Drägter från Mora och Orsa socknar i Dalarna, af H. HOFBERG. — Hattmakarämbetets i Stockholm välkomst, af G. UPMARK. — Släde från Gudbrandsdalen i Norge, af P. A. GÖDECKE.

Femte häftet. Kyrkdörr från Skirö socken i Småland, af H. HILDEBRAND. — Vinkylare och flaskor af drifven och graverad koppar, af L. LOOSTRÖM. — Skyltar och skyltarmar af smidt järn, af C. EICHHORN.

Sjätte häftet. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. UPMARK. — Kafvelbräden från södra och mellersta Sverge, af H. HÖRLIN. — Tunnbindargesällernes i Stockholm och bagargesällernes i Karlskrona välkomster, af G. UPMARK.

Sjunde häftet. Bärstol från Tureholm, af G. GÖTHE. — Allmogeväfnader från Skåne, af J. KULLE.

Åttonde häftet. Bord i barockstil, af L. LOOSTRÖM. — Allmogeväfnad från Skåne, af J. KULLE. — Vagnmakarämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Nionde häftet. Guldsmedsämbetets i Karlskrona låda, af C. EICHHORN. — Prof på krukmakartillverkning i Norden under 1600—1700-talen, af R. ALMSTRÖM. — Urfoder i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Tionde häftet. Dopfunt från Lockne socken i Jämtland, af G. STEPHENS. — Allmogesömnad från Skåne, af ANNA FLEETWOOD DERBY. — Smedsämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Elfte häftet. Bord i gustaviansk stil, af L. LOOSTRÖM. — Kyrkdörr från Hvetlanda socken i Småland, af C. EICHHORN. — Snipaskålar från Sverge, af H. HILDEBRAND.

Tolfte häftet. Kandelaber i kejsarstil, af L. LOOSTRÖM. — Kåsa från 1600-talet, af G. O. HYLTÉN-CAVALLIUS. — Ölbollar från Norge, af C. EICHHORN.

Af andra bandet hafva utkommit:

Första häftet. Allmogemålningar från Dalarna, af C. EICHHORN. — Broderadt paradtäcke från Salsta slott i Uppland, af ANNA FLEETWOOD DERBY.

Andra häftet. Stol i rokokostil, af L. LOOSTRÖM. — Kyrkdörr från Moheda socken i Småland, af C. EICHHORN. — Portaler från de norska stafkyrkorna i Bödalen, Veum och Tudal, af L. DIETRICHSON.

Tredje häftet. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland, af R. BERGSTRÖM. — Två norska allmogeväfnader, af J. BÖTTIGER.

Fjärde häftet. Stuga från Rättviks socken i Dalarna, af E. HAMMARSTEDT. — Flickdräkt från 1660—1670-talet, af C. A. OSSBAHR. — Soffa i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Femte häftet. Norske folkedragter fra Numedal og Telemarken, af Y. NIELSEN. — Väggur från 1600- och 1700-talen, af C. PALM.

Sjätte häftet. Orgel från 1640-talet, af K. P. Leffler. — Luta, hummel och nyckelharpa, af K. P. Leffler. — Lerfat från 1600-talet, af H. A. Ring.

Sjunde häftet. Selbågar från Norge, af H. Hildebrand. — Sadel, af H. Hildebrand. — Mässingslagarnes i Stockholm mästarlåda, af P. G. Vistrand.

Finland i Nordiska museet. Några bidrag till kännedomen om finnarnes gamla odling. Af G. Retzius. Med 95 träsnitt samt en karta öfver Finland. IV. 176 sid. Stockholm 1881. F. & G. Beijers förlag. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 1 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. Hazelius.

Af denna del har utkommit en tysk öfversättning:

Finnland im Nordischen Museum von Gustaf Retzius. Autorisirte Übersetzung von C. Appel. Mit 93 Illustrationen und 1 Karte von Finnland. VIII. 158 Seit. Berlin 1885. Preis: 4 Kr.

Ur de nordiska folkens lif. Skildringar, utgifna af A. Hazelius. H. 1, 2. Med 61 träsnitt. 160 sid. Stockholm 1882. F. & G. Beijers förlag. Pris 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Utgör början till afdelning 2 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet. Anteckningar ur häradets domböcker. Af G. Djurklou. VI. 88 sid. Stockholm 1885. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 4 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet. Anteckningar från Högsby socken i Småland. Utgifna från Nordiska museet. Med 25 träsnitt och en karta öfver trakten kring Högsby. III. 94 sid. Stockholm 1892. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 5 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Af denna handskrift har äfven utkommit en dansk bearbetning:

Landsbyskomageren Jonas Stolts Optegnelser. Frit efter et Haandskrift i Nordiska Museet. Af R. Mejborg. Med 62 Billeder. 165 Sid. Kjöbenhavn 1890. Pris: 1 Kr.

Utgifven af *Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.* Aargangen 1890. Nr. 174.

Om nyckelharpospelet på Skansen. Anteckningar af K. P. Leffler. Med 4 träsnitt. 114 sid. Stockholm 1899. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 6 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet. Anteckningar af J. P. Wallensteen. Utgifna af E. Hammarstedt. IV. 22 sid. Stockholm 1899. Pris: 75 öre.

Utgör afdelning 7 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1881—1899.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1881. Inbjudningen till allmänheten angående samfundets stiftande samt samfundets stadgar. Pris: 50 öre.

1882. Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, Nordiska museets stadgar samt K. m:ts resolution angående plats för en byggnad åt museet. Pris: 1 kr.

1883. Program för en byggnad åt Nordiska museet samt upplysningar angående täflingen om de utfästa prisen för inlämnade ritningar till nämda byggnad. Pris: 1 kr.

1884. Ryggåsastugor i Bleking, af C. M. Fürst. Pris: 1 kr.

1885. Hvad är på tapeten? Af R. Mejborg. Pris: 1 kr. 25 öre.

1886. Isländska föremål i Nordiska museet, af R. Arpi. — Ellakors i Skåne, efter meddelande af Per Nilsson i Espö 1875. — Läsning för syndaförlåtelse, upptecknad af A. R. E. Watz, meddelad af R. Bergström. — Skröck och vidskepelse i Fryksdals härad i Värmland, af Jan Magnusson i Granbäckstorp. Pris: 1 kr. 50 öre.

1887. Symbolske figurer i Nordiska museet, af R. Mejborg. — Småländske bonadsmålare, af P. G. Vistrand. — Fästmansgåfvor i Roslagen, af A. Engdahl. — Skymfebref. — »Mig för lof Ålt-Gesäll, jag ber om Reglament.» — Förlofning och bröllop hos allmogen i Bjuråkers socken i Helsingland i början af 1840-talet, af fru E. Pira, f. Sefström. Pris: 1 kr. 50 öre.

1888. Tunnbindarnes i Stockholm skråordning 1579. V. GRAHLUND. — Iakttagelser öfver julens firande i södra Halland på 1860-talet, af M. YSENIUS. — Ett bröllop i Järna socken i Dalarna midsommardagen år 1851, af L. B. FALKMAN. — Fellingsbrodräkten af H. ATTERLING. — Liten Kersti. Folkvisa från Dalsland. — Signelse eller läsning mot »svartsjuka», af P. G. VISTRAND. — Studier i Nordiska museets rustkammare, 1, af C. A. OSSBAHR. Pris: 1 kr. 50 öre.

1889. Tvänne runstafvar i Nordiska museet, af P. G. VISTRAND. — De nedstötta andarna. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Seder och bruk i Julita socken i Södermanland. Anteckningar, gjorda år 1890 af fröken A. LUNDQUIST. — Ett och annat ur folktron i Västerbotten. Anteckningar från tiden omkring år 1880, af F. UNANDER. — Afbildningar af sigillstampar, tillhörande Nordiska museet: 1. Skråsigill från Stockholm. — Skymfebref. Pris: 1 kr. 50 öre.

1890. Studier i Nordiska museets rustkammare, 2, af C. A. OSSBAHR. — Ett blad om Vads by i Söderbärke socken i Dalarna. Anteckningar, gjorda år 1891 af V. ENGELKE. — Spöken och gastar samt Tro och sägner om foglar. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Behandling för »engelska sjukan» på 1850-talet, af E. HAMMARSTEDT. — Beretning om julens feirende i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Förteckning öfver runstafvar, tillhörande Nordiska museet: 1. Runstafvar från Dalarna, af P. G. VISTRAND. Pris: 1 kr. 50 öre.

1891 och 1892. »Unge herr Falkenbergarnes» uppsalavistelse 1657, af J. BÖTTIGER. — Trollkonster och häxerier. Anteckningar, gjorda i Västra och Östra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Skildringer af seder og skikke i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Om smöjning och därmed befryndade bruk. Ett försök att genom jämförelse med motsvarigheter hos andra folk framvisa innebörden af en svensk fornsed, af E. HAMMARSTEDT. — Etnografiska studier från Öfverkaliks socken i Norrbottens län. Några anteckningar från den nordligaste svenskbygden, af H. SAMZELIUS. — Sked från år 1607, af P. G. VISTRAND. Pris: 2 kr.

1893 och 1894. Thetta är Glassmestere Embetes Skråå vti Stockholms Stadh. Henricus Burschius HB. Verdensis. Af P. G. VISTRAND. — Anteckningar om handtverksämbeten i Stockholm: 1. Tunnbindarämbetet, af P. G. VISTRAND. — Brödets helgd hos svenskarne, särskildt julbrödens, framstäld i jämförande belysning, af E. HAMMARSTEDT. — Lapparnes renmärken. Ett etnografiskt-juridiskt bidrag, af F. SVENONIUS. — Anteck-

ningar om seder och bruk, sägner och vidskepelse i Villstads socken, Västbo härad, i Småland under 1700-talet, af M. HARALDSSON. — »Vårbundet träd», af A. P. AHLBERG. — Sägner från nordvästra Dal, af HILMA FORSELL. Pris: 2 kr.

1895 och **1896.** Om lapparnes tideräkning, af K. B. WIKLUND. — Ett bondbröllop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet, af K. P. LEFFLER. — Svenska allmogedräkter: 1. En öländsk folkdräkt från 1703, af P. G. VISTRAND. — Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling, af J. BÖTTIGER. — Studier i Nordiska museets rustkammare: 3. Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet, af C. A. OSSBAHR. — Silhuetter i Nordiska museet, af C. PALM. — En tapets historia, af J. BÖTTIGER. — Ur Johan August Hazelii och Carl Jonas Ludvig Almqvists brefväxling. 2 hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. Pris: 2 kr. 50 öre.

Ofvanstående arbete, *Samfundet för Nordiska museets främjande*, utgifves från och med 1897 i tvänne skilda skriftföljder, af hvilka den ena bibehållit det gamla namnet och hvarje år innehåller förteckningar öfver samfundets styrelse och ledamöter samt utdrag af dess räkenskaper. Årgångarna 1897 och 1898 hafva utkommit. Pris för hvarje årgång: 60 öre.

Den andra åter, som utgör en fortsättning å afdelningarna 1 och 2 i förut nämda arbete, bär namnet:

Meddelanden från Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1899.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1897. Skansens runstenar, af E. BRATE. — Signelser från Småland, af P. G. VISTRAND. — Förklaring öfver kartan, föreställande Högestads prästgård. Handskrift af N. H. SJÖBORG 1824. Ur Nordiska museets arkiv. Utgifven af P. G. VISTRAND. — »Skråå och Gillesreglor för Samptlige Mästrarna, Gesällar och Lårodrångiar vthi Repeslagare Åmbetet», 1656; samt »Embetz Skrå För Peruque Makare Embetet i Stockholm» och »Artiklar För Samptelige Peruqve Makare Gesällerna», 1712. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. AHLÉN. — »Ordo vicinalis» för Hargbo by, Vätö sn, Uppland, och »Byordning vid Iärstad by», Göstrings hd, Östergötland. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND. — Sankt Martinsdagens firande i Nuckö-Rickholz i Estland, af J. BLEES, m. fl. uppsatser samt strödda meddelande angående Nordiska museet år 1897, m. m. Pris: 3 kr.

Symbolske figurer i Nordiska museet. Af R. MEJBORG. 20 sid. Stockholm 1889. Pris: 50 öre.

Särtryck ur *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1887.*

Program för en byggnad åt Nordiska museet i Stockholm. Med tvänne kartor. 8 sid. Stockholm 1883.

Programm zu einem beabsichtigten Gebäude für das Nordische Museum in Stockholm. Mit zwei Karten. Zweite Auflage. Stockholm 1883.

Programme pour la construction d'un édifice destiné au Musée du Nord à Stockholm. Avec deux cartes. Deuxième édition. Stockholm 1883.

Program of a designed building for the Northern Museum in Stockholm. With two maps. Stockholm 1883.

Saga. Minnesblad från Nordiska museet 1885. Under redaktion af ANN CHARLOTTE EDGREN, A. HAZELIUS, N. LINDER och B. MEIJER (för texten) samt V. ANDRÉN och C. G. HELLQVIST (för illustrationerna). Med talrika vignetter, teckningar och planscher. 2 uppl. IV. 48 sid. Stockholm 1885. Pris: 2 kr. 50 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. HAZELIUS. Illustrationerna under öfvervakande och ledning af V. ANDRÉN. Med två kromotypier samt talrika vignetter och teckningar. IV. 69 sid. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS.

Af **första bandet** hafva utkommit:

Första häftet. **Småland.** 12 planscher med 53 träsnitt. Stockholm 1888. Pris: 1 kr. 50 öre.

Andra och tredje häftena. **Island.** 20 planscher med 108 träsnitt. Innehåll och upplysningar meddelade af R. ARPI. Stockholm 1890. Pris: 3 kr.

Fjärde och femte häftena. **Svenska byar och gårdar.** 16 planscher med 6 ljustryck, 35 etsningar och en karta. Innehåll och upplysningar meddelade af G. Amén. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Sjätte och sjunde häftena. **Spetsar.** 6 planscher i ljustryck. Innehåll och upplysningar meddelade af Ingeborg Petrelli, f. Eketrä. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Das Nordische Museum in Stockholm. Stimmen aus der Fremde. Als Beilage: Führer durch die Sammlungen des Museums. Mit 37 Illustrationen. 122 Seit. Stockholm 1888. Preis: 2 Kr.

Norske jordfundne oldsager i Nordiska Museet i Stockholm. Af I. Undset. Med 2 plancher. 43 sid. Christiania 1888.

Särtryck ur *Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1888. No. 2.*

Führer durch die Sammlungen des Nordischen Museums in Stockholm. Herausgegeben von A. Hazelius. Mit 89 Illustrationen. 50 Seit. Stockholm 1888. Preis: 75 Öre.

Guide au Musée du Nord à Stockholm. Publié par A. Hazelius. Traduit par J.-H. Kramer. Avec 5 plans et 89 illustrations. 54 p. Stockholm 1889. Prix: 75 öre.

Guide to the collections of the Northern Museum in Stockholm. Published by A. Hazelius. Translated by Isabel C. Derby. With 5 plans and 89 illustrations. 52 p. Stockholm 1889. Price: 75 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1890 och 1891.

1. **Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar.** 8 sid. Pris: 25 öre.

2. **Nordiska museet inför 1890 års riksdag jämte ett par samtidiga uttalanden i tidningspressen.** 56 sid. Pris: 50 öre.

3. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien emot Nordiska museet 1886.** 21 sid. Pris: 25 öre.

Förslag till byggnad för Nordiska museet. 15 ljustryck efter de af arkitekten prof. I. G. Clason utarbetade ritningarna, samt upplysande text. Stockholm 1891. Pris: 10 kr.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. Ring. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Med 28 illustrationer. 115 sid. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr.

Toner från Skansen. Svenska folkmelodier och dansar, för piano upptecknade af F. Sundling. 12 sid. Stockholm 1893. C. Gehrmans musikförlag. Pris: 1 kr.

Träsniderimönster i Allmogestil, hemtade ur Nordiska Museet i Stockholm. Af V. Oldenburg. 250 motiv från 16-, 17- och 18-hundratalen jemte deras användning å gamla föremål. Utgifvet med understöd af svenska staten och Nordiska museet. 32 planscher i ljustryck jämte text. Stockholm 1893. G. Chelius' förlag. Pris: 10 kr.

Vår. Minnesskrift från Skansens vårfest. Utgifven med anledning af vårfesten 1894 af H. O. Wieselgren. Med vignetter, teckningar och planscher. 32 sid. Stockholm 1894. Pris: 2 kr.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. Dahlman. Andra upplagan, öfversedd 1897. Med vignett af J. Kronberg. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. Hazelius. H. 1—12. Med 35 planscher i kromotypi- och autotypitryck jämte åtföljande text. Stockholm 1896—1899. Plansch- & Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Första häftet. Upp till Skansen! Af F. Holmgren. — Bollnässtugan, af V. Engelke. — Kyrkhultstugan, af H. A. Ring.

Andra häftet. På fäbovallen, af J. Nordlander. — Från Håsjöstapeln, af H. Samzelius. — Bredablick, af C. Lundin.

Tredje häftet. Räfvar på Skansen, af E. Hammarstedt. — Högstuga från Mora, af P. Vistrand.

Fjärde häftet. Skansens vargar, af G. KOLTHOFF. — Kolarkoja från Småland, af G. SCHRÖDER.

Femte häftet. En körtur efter ren, af H. SAMZELIUS. — Lapplägret på Skansen, af F. SVENONIUS.

Sjätte häftet. Hällestadstapeln, af A. BJÖRKANDER. — Laxbrostugan, af R. ARPI.

Sjunde häftet. Från Bredablick, af J. BÖTTIGER. — Skansens renar, af A. BEHM.

Åttonde häftet. Fatburen från Björkvik, af S. AMBROSIANI. — Stenstugan från Jämshög, af C. M. FÜRST. — Jödde, af K. P. ROSÉN.

Nionde häftet. Karolinernas läger, af C. HELLSTRÖM. — Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — Vinterbild från Skansen, af H. SAMZELIUS. — Ett besök i Oktorpstugan, af O. HERMELIN.

Tionde häftet. Skansens svanar, af HELENA NYBLOM.

Elfte häftet. Forsfärder, af F. SVENONIUS. — Skansens björnar, af G. SCHRÖDER.

Tolfte häftet. John Ericssons arbetsrum. — Valborgsmässoeldar, af E. HAMMARSTEDT. — Drottning Kristina såsom jägarinna, af C. U. PALM.

Das Nordische Museum und Skansen. Von L. PASSARGE. Separatabdruck von L. Passarge's Arbeit: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland* (Berlin 1897, Fontane & C:o). 16 Seit. Stockholm 1897. Preis: 35 Öre.

Af denna uppsats hafva utkommit en svensk och en engelsk öfversättning:

Nordiska museet och Skansen. Af L. PASSARGE. Stockholm 1897. 15 sid. Pris: 25 öre.

The Northern Museum and Skansen. By L. PASSARGE. Translated by D. O. BELL. Stockholm 1898. 16 sid. Price: 35 öre.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. KOENIG. Separatabdruck von W. Koenig's Aufsatz in der illustrierten Familien-Zeitschrift *Universum.* (XIII. Jahrg. H. 21. Leipzig 1896, 1897. Druck und Verlag von Ph. Reclam jun.) 16 Seit. Stockholm 1898. Preis: 35 Öre.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af NORDISKA MUSEET. Stockholm 1898. 34 sid. Pris: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med basarer och fester till förmån för Nordiska museet. 1. Prolog vid Sällskaps-Spektaklen å Kungl. stora teatern den 15 och 18 mars 1879 till förmån för Skandinavisk-etnografiska samlingen, af C. D. AF WIRSÉN. — 2. Till bazaren för den Skandinavisk-etnografiska samlingen den 20 mars 1879, af F. HOLMGREN. — 3. Till Nordens qvinnor. Vid basaren till förmån för Nordiska museets byggnadsfond i Arvika den 11 augusti 1884, af F—F. Pris för 1—3: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester: 1. Allmän Kungörelse om Skansens Vårfest 1893. 3 uppl. — 2. Ordning vid H. M:t Konung Gustaf III:s marknadsfärd. — 3. Majsång på Skansen, af C. SNOILSKY. — 4. Sommarkväll på Skansen, af C. D. AF WIRSÉN. — 5. Vallgossens Visa, af Z. TOPELIUS. — 6. Gustaf Vasas krona. I Uppsala domkyrka. Af A. U. BÅÅTH. — 7. Drottningens Juvel, af N. F. SANDER. — 8. En helt ny, ganska märkelig och lustig Visa om Vårens och Sommarens Herrlighet på Skansen, af FRITHIOF ÖSTGÖTE. — 9. Tre Gammaldags Visor, af G. FRÖDING. — 10. Maj-visa, af AUGE SPELEMAN. — 11. Klockor på Skansen, af M. BOLANDER. — 12. En splitter ny, mycket nöjsam och eftertänkelig visa, af en SMÅLANDSGOSSE IFRÅN BROCKSVIK. — 13. Sverges Skans. Ett ord om och till Svenskarne, af HELENE NYBLOM. 16 sid. — 14. Hur tankarna komma och gå. Intryck från Skansen, af G. AF GEIJERSTAM. Med 13 teckningar af D. LJUNGDAHL. 12 sid. — 15. Skansen och fosterländsk geografiundervisning, af ALFR. D—N. Särtryck ur *Svensk Läraretidning*. — 16. Nordiska Museets frikostige donator Herman Frithiof Antell. Minnesteckning af F. LINDBERG. 8 sid. — 17. En ny märkvärdig Historia om Kloka Stina i Karshult. — 18. Allmän Kungörelse om Skansens höstmarknad 1893. — 19. Majmånads visa. Efter tryckt exemplar upplagd. — 20. Skansens vårfest 1894. 2 uppl. — 21. En mycket ljufvelig och lustig Visa om Jöddes besök på Skansen. Diktad af honom sjelf. — 22. Program vid nationalfesten den 6 juni 1894. — 23. Gustaf Adolfsdagen på Skansen den 9 december 1894, af F. HOLMGREN. — 24. Skansens vårfest 1895. — 25. Skansen, af NONNY LUNDBERG. — 26. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1895. — 27. Program vid Skansens vårfest 1896. — 28. Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — 29. Håsjöstapeln, etsning af R. HAGLUND. — 30. Porträtt af Emanuel Svedenborg, ljustryck efter oljemålning af P. KRAFFT D. Y. — 31. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1896. — 32. Program vid Skansens vårfest 1897. — 33. En sannsaga på Skansen, af LEA. — 34. Brefkort med utsikter och motiv från Skansen. 15 st., utförda i färgtryck och ljustryck. — 35. Skansens vårfest 1898. — 36. E' wisa Öm kwennfölka, töcka söm di ä', dektad au

en smaulandspöjk. — 37. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1898. — 38. Program vid festen till högtidlighållande af Nordiska museets tjugufemårsminne. — 39. Skansens vårfest 1899. — 40. Nationalfesten på Skansen den 6 juni 1899. — 41. Sagospelet på Skansen hösten 1899.

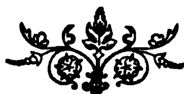
Priset för en hvar af dessa småskrifter är 25 öre, utom för nr 2, 18, 22, 26, 31, 34, 37 och 40, för hvilka priset är dels 10, dels 15 öre.

Om alla köpas samtidigt, erhållas de för 8 kr.

Minnespenningar, präglade vid olika tillfällen.

1. Minnespenning öfver Skansens vårfest 1894. Graverad af Lea Ahlborn. 7:e storleken. Aluminium. Pris: 50 öre.

2. Minnespenning öfver Emanuel Svedenborg. Åtsidan efter en af P. H. Lundgren graverad stamp, tillhörig Kungl. Vetenskapsakademien; frånsidan graverad af Lea Ahlborn. 7:e storleken. Silfver (pris: 3 kr.), brons (1 kr.) och aluminium (50 öre).

II.

Antal besökande i Nordiska museet.

Nordiska museets samlingar voro under år 1898 besökta af 446,319 personer, af hvilka 429,746 betalande och 16,573, som erhållit fritt tillträde.

De besökandes antal under årets särskilda månader har utgjort:

Januari	6,870	Juli	51,054
Februari	3,531	Augusti	74,188
Mars	9,049	September	57,480
April	38,728	Oktober	22,837
Maj	72,910	November	12,955
Juni	88,348	December	8,369
		Summa	446,319

Sedan museets öppnande har de besökandes antal varit följande:

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
1873 (från den 24 okt.)	2,042	165	2,207
1874	18,548	1,467	20,015
1875	22,012	1,483	23,495
1876	29,325	1,960	31,285
1877	19,019	1,661	20,680
1878	22,695	3,245	25,940
1879	11,833	1,335	13,168
1880	15,452	943	16,395
1881	20,862	908	21,770
Öfverföras	161,788	13,167	174,955

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
Öfverfördt	161,788	13,167	174,955
1882	18,505	515	19,020
1883	21,986	554	22,540
1884	22,970	940	23,910
1885	18,927	1,036	19,963
1886	15,992	878	16,870
1887	14,215	6,856	21,071
1888	12,754	3,441	16,195
1889	14,506	1,063	15,569
1890	19,863	1,023	20,886
1891	27,242	1,926	29,168
1892	107,731	5,914	113,645
1893	228,621	7,245	235,866
1894	236,531	17,272	253,803
1895	255,295	16,361	271,656
1896	261,010	12,804	273,814
1897	607,484	15,124	622,608
1898	429,746	16,573	446,319
Summa	2,475,166	122,692	2,597,858

Ifrån museets öppnande den 24 okt. 1873 till och med den 31 dec. 1898 hade altså det samma varit besökt af 2,597,858 personer, bland hvilka 122,692 erhållit fritt tillträde.

12.

Ur Nordiska museets räkenskaper
för år 1897.

Af Vetenskapsakademien utsågos enligt skrifvelse af den 12 januari 1898 till revisorer att granska museets räkenskaper och förvaltning för 1897 professorerna C. J. Rossander, C. Aurivillius och O. Montelius.

Revisionsberättelsen lyder sålunda:

Undertecknade, af Kongl. Vetenskaps-Akademien utsedda revisorer för granskning af Nordiska Museets räkenskaper för år 1897, erhöllo dessa räkenskaper först i början af innevarande år. Ehuru vi ofördröjligen öfverlemnade räkenskaperna för siffergranskning till en af oss utsedd person, kunde det tidsödande arbetet med de synnerligen vidlyftiga räkenskaperna och deras verifikationer ej medhinnas så tidigt, att vi före våra resor under sommaren fingo tillfälle att verkställa revisionen.

Inkomsterna under år 1897 voro:

Statsanslag	25,000: —
Samfundets bidrag	14,147: 06
Årskort och inträdesafgifter till samlingarna i staden	11,406: 40
Gåfvor till Museet, Skansfonden och Bredablicksfonden	27,689: 72
D:o till Skansen samt Skansens och Bredablicks öfriga inkomster	272,093: 62
Transport kr.	350,336: 80

Transport kr.		350,336: 80
Afkastning af Antells fond		4,353: 30
Behållen afkastning af N:ris 77 och 79 vid Drottninggatan		6,394: 22
Hvarjehanda inkomster		627: 55
eller tillhopa kr.		361,711: 87
Om till dessa inkomster lägges		
dels bidrag af byggnadsfonden	21,978: 45	
samt af Skansfonden och Bredablicksfonden	11,000: —	32,978: 45
dels ökningen under året af det bokförda värdet af Museibyggnaden å Lejonslätten	21,978: 45	
samt af samlingar, böcker och inventarier	40,545: 55	
äfvensom ökningen af det kapital, som nedlagts i Skansen och Bredablick	11,000: —	
och i husen vid Drottninggatan	2,251: 49	75,775: 49
så erhålles en summa af kr.		470,465: 81

Utgifterna under år 1897 voro:

Löner	27,352: 62	
Rese- och expeditions-omkostnader	2,234: 61	
Literära arbeten (skilnad mellan utgifter och inkomster)	3,204: 64	
Inköp för samlingarna, böcker och inventarier	27,265: 28	
Lagning, underhåll och försäkringsafgifter	1,953: 48	62,010: 63
Museibyggnaden å Lejonslätten	21,978: 45	
Samlingarna i staden: hyror	16,993: 75	
D:o d:o bränsle och belysning	2,070: 44	41,042: 64
Skansen och Bredablick, utgifter under året	266,528: 27	
Framnäs, Grufutställningen och Skånska grufvan	5,050: 99	271,579: 26
Afbetalning å köpeskillingen för Skansen och Bredablick	11,000: —	
D:o d:o husen vid Drottninggatan	2,251: 49	13,251: 49
Räntor under året		14,542: 46
Hvarjehanda utgifter		1,423: 94
eller tillhopa kr.		403,850: 42
Om till dessa utgifter lägges hvad som öfverförts		
till Allmänna fonden	300: —	
till Skansfonden och Bredablicksfonden	16,150: —	
och till reparationsfonden för husen vid Drottninggatan	2,441: 75	18,891: 75
så visar sig en ökning af tillgångarnas bokförda värde af		47,723: 64
Summa kr.		470,465: 81

En icke obetydlig del af denna ökning har uppkommit därigenom att, enligt Nämndens beslut, inventariernas bokförda värde ökats med det förut ej på detta sätt upptagna belopp, som före år 1880 utbetalats för inventarier, eller...... kr. 26,184: —
med afdrag af den afskrifning å inventariernas värde, som i anledning af 1896 års revisorers anmärkning af Nämnden beslutats 12,903: 73
eller kr. 13,280: 27

Museets tillgångar voro:

	vid 1897 års början.				vid 1897 års slut.			
Samlingar, böcker och inventarier...	311,383	86			351,929	41		
Museibyggnaden å Lejonslätten.......	630,314	44	941,698	30	652,292	89	1,004,222	30
Husen vid Drottninggatan	291,730	30			291,730	30		
Skansen och Bredablick.................	175,000	—			175,000	—		
Aktier och andra fordringar...........	170,686	43			135,222	49		
Kassabehållning	2,075	21	639,491	94	3,038	85	604,991	64
Summa kr.			**1,581,190**	24			**1,609,213**	94

Museets skulder voro:

	vid 1897 års början.				vid 1897 års slut			
Å köpeskillingen för husen vid Drottninggatan	225,855	82			223,604	33		
D:o d:o Skansen och Bredablick	97,500	—			86,500	—		
Till Dr. Hazelius..........................	185,885	18			191,258	33		
Andra skulder	162,906	32	672,147	27	164,985	99	666,348	65
Allmänna fonden...........................	51,572	47			51,872	47		
Antellska fonden...........................	100,000	—			100,000	—		
Pensionsfonden och Hebbes fond......	2,460	31	154,032	78	2,545	83	154,418	30
Byggnadsfonden	35,158	25			13,254	80		
Skansfonden och Bredablicksfonden..	3,577	21			8,752	07		
Reparationsfonden för husen vid Drottninggat.	10,666	12	49,401	58	13,107	87	35,114	74
Behållning (utom ofvanstående fonder)			705,608	61			753,332	25
Summa kr.			**1,581,190**	24			**1,609,213**	94

Skilnaden mellan den bokförda behållningen vid årets slut 753,332: 25 och vid dess början 705,608: 61 utgör således kr. 47,723: 64.

Siffergranskningen har icke gifvit anledning till någon anmärkning, och alla utgifter hafva visat sig vara riktigt verificerade.

Vid granskning af Museets säkerhetshandlingar hafva dessa befunnits vara i vederbörlig ordning.

Stockholm den 26 oktober 1899.

Carl J. Rossander. Chr. Aurivillius. Oscar Montelius.

Vid siffergranskning af 1897 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgiftsposter hafva vid jemförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verificerade, hvilket härmed intygas.

Stockholm i Maj 1899.

Hj. Tillberg.

Här nedan lämnas ett sammandrag af 1897 års inkomster och utgifter:

Museets inkomster.

Statsanslag		25,000: —
Inträdesafgifter		11,406: 40
Gåfvor		11,539: 72
Bidrag från Samfundet för Nordiska museets främjande		13,847: 06
Öfriga inkomster:		
Herman Frithiof Antells fond, dess afkastning	4,353: 30	
Egendomen nr 77 Drottninggatan, behållen afkastning	1,091: 16	
Egendomen nr 79 › › ›	2,861: 31	
Hvarjehanda inkomster	627: 55	8,933: 32
	Summa kr.	70,726: 50

Museets utgifter.

Inköp och fraktkostnader	26,404: 86
Inredning	860: 42
Hyror	16,993: 75
Öfverföras kr.	44,259: 03

	Öfverfördt kr.	44,259: 03
Öfriga utgifter:		
Uppvärmning	1,979: 50	
Belysning	90: 94	
Försäkringsafgifter	1,331: 20	
Lagningar och underhåll	622: 28	
Löner och arfvoden	27,352: 62	
Resekostnader	192: —	
Expeditionskostnader	2,042: 61	
Anslag och etiketter	90: 35	
Literära arbeten	3,204: 64	
Hvarjehanda utgifter	1,333: 59	
Räntor	14,542: 46	
Framnäs	100: 50	
Skansen	18,184: 83	
Skansens grufutställning	1,570: 72	
Skånska stenskolsgrufvan	3,379: 77	76,018: 01
	Summa kr.	120,277: 04

Utöfver de bland inkomsterna upptagna gåfvorna till museet	11,539: 72
hade till Skansen, Bredablick samt till fonder influtit följande gåfvor:	
till Skansen	16,480: —
» Skansfonden	6,750: —
» Bredablicksfonden	9,400: —
Summa kr.	44,169: 72

Skansens inkomster.

Gåfvor	16,480: —
Inträdesafgifter	177,137: 91
Hvarjehanda inkomster	40,445: 73
Summa kr.	234,063: 64

Skansens utgifter.

Anläggningskostnader, aflöningar m. m.	250,243: 57
Summa kr.	250,243: 57

Bredablicks inkomster.[1]

Inträdesafgifter	5,801: 75
Hvarjehanda inkomster	32,228: 23
Summa kr.	38,029: 98

Bredablicks utgifter.

Underhåll, aflöningar m. m.	16,284: 70
Summa kr.	16,284: 70

[1] Bredablicks behållning 1897, kr. 21,745: 28, är tillgodoförd Skansen.

Till jämförelse meddelas äfven följande öfversikt af inkomster och utgifter från museets grundläggning år 1872 till och med år 1897:

Museets inkomster.

	Stats-anslag.	Inträdes-afgifter.	Gåfvor.	Bidrag från samfundet.	Öfriga inkomster.	Summa.
1873	— —	920: 75	6,895: —	— —	116: 60	7,932: 35
1874	— —	8,490: 25	4,284: 47	— —	205: 20	12,979: 92
1875	5,000: —	10,242: 29	1,070: —	— —	124: 16	16,436: 45
1876	7,500: —	10,457: 88	3,030: —	— —	34: —	21,021: 88
1877	7,500: —	8,242: 96	7,540: 20	— —	14: —	23,297: 16
1878	7,500: —	5,939: 23	1,343: 90	— —	8,338: 84	23,121: 97
1879	11,600: —	4,440: 80	59,311: 02	— —	200: 67	75,552: 49
1880	11,600: —	5,177: 30	3,776: 10	6,549: 27	955: 55	28,058: 22
1881	11,600: —	5,262: 80	742: 64	10,910: 53	1,833: 03	30,349: —
1882	16,000: —	4,860: 95	8,687: 50	13,876: 97	1,024: 02	44,449: 44
1883	16,000: —	5,927: 85	15,543: 23	15,332: 88	168: 77	52,972: 73
1884	16,000: —	6,320: 20	6,613: 08	12,691: 87	5,813: 15	47,438: 30
1885	16,000: —	5,058: 70	1,042: 41	12,387: 40	59,056: 80	93,545: 31
1886	16,000: —	4,951: 55	5,001: 96	8,204: 95	11,950: 69	46,109: 15
1887	16,000: —	4,360: 35	23,219: —	10,533: 32	4,955: 15	59,067: 82
1888	16,000: —	4,211: 20	9,718: 60	8,640: 68	26,949: —	65,519: 48
1889	16,000: —	4,452: 85	4,470: 36	9,326: 79	8,593: 27	42,843: 27
1890	16,000: —	5,581: 05	20,113: 89	9,811: 22	6,655: 86	58,162: 02
1891	25,000: —	4,568: 10	12,255: 19	9,362: 69	7,715: 25	58,901: 23
1892	25,000: —	3,301: 70	19,046: 80	9,362: 99	8,391: 70	65,103: 19
1893	25,000: —	3,501: 90	13,561: 51	12,327: 03	7,710: 16	62,100: 60
1894	25,000: —	4,724: 35	14,322: 64	9,791: 85	6,683: 84	60,522: 68
1895	25,000: —	5,608: 80	5,347: 20	9,519: 47	14,550: 29	60,025: 76
1896	25,000: —	5,242: 05	534: —	11,443: 60	8,686: 71	50,906: 36
1897	25,000: —	11,406: 40	11,539: 72	13,847: 06	8,933: 82	70,726: 50
S:a kr.	381,300: —	143,252: 26	259,010: 42	193,920: 57	199,660: 03	1,177,143: 28

Museets utgifter.

	Inköp och fraktkostnader.	Inredning.	Hyror.	Öfriga utgifter.	Summa.
1873	9,250: 99	3,566: 80	2,420: —	1,876: 90	17,114: 69
1874	13,973: 56	6,592: 80	2,633: 37	5,458: 46	28,658: 19
1875	8,904: 59	4,760: 52	5,916: —	7,816: 91	27,398: 02
1876	16,595: 29	3,567: 87	9,350: —	10,949: 03	40,462: 19
1877	21,241: 83	6,462: 42	11,600: —	12,278: 16	51,582: 41
1878	5,604: 41	680: 97	11,600: —	20,935: 50	38,820: 88
1879	6,976: 85	552: 62	11,550: —	23,838: 99	42,918: 46
1880	5,603: 88	780: 35	11,275: —	14,089: 63	31,748: 86
1881	7,374: 93	797: 90	11,125: —	15,127: 56	34,425: 39
1882	15,639: 76	270: 72	11,275: —	19,960: 68	47,146: 16
1883	24,967: 06	6,954: 19	14,775: —	25,343: 41	72,039: 66
1884	20,257: 19	1,311: 20	15,200: —	22,844: 15	59,612: 54
1885	19,445: 54	496: 55	15,200: —	20,798: 11	55,940: 20
1886	26,496: 43	1,236: 51	15,200: —	22,717: 84	65,650: 78
1887	26,556: 30	1,021: 06	15,802: 08	25,854: 80	69,234: 24
1888	15,642: 67	921: 62	16,675: —	37,701: 08	70,940: 37
1889	13,755: 40	169: 60	16,631: 25	26,185: 41	56,741: 66
1890	15,045: 66	777: 12	16,500: —	29,661: 66	61,984: 44
1891	18,249: 56	960: 58	16,550: —	34,674: 83	70,434: 92
1892	14,105: 44	474: 27	16,568: 75	35,504: 18	66,652: 64
1893	23,275: 37	309: 83	16,775: —	39,464: 25	79,824: 45
1894	17,270: 22	783: 89	16,812: 50	37,352: 76	72,219: 37
1895	17,148: 82	285: 92	16,925: —	40,902: 88	75,262: 12
1896	11,433: 48	1,574: 89	16,925: —	43,698: 14	73,631: 51
1897	26,404: 86	860: 42	16,993: 75	76,018: 01	120,277: 04
S:a kr.	401,220: 09	46,170: 57	332,277: 70	651,052: 83	1,430,721: 19

Skansens och Bredablicks inkomster.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,525: 66	— —	20,525: 66
1892	45,954: 33	8,156: 10	54,110: 43
1893	133,442: 73	11,931: 47	145,374: 20
1894	117,102: 36	13,400: 44	130,502: 80
1895	115,490: 15	14,394: 31	129,884: 46
1896	107,306: 72	15,771: 31	123,078: 03
1897	234,063: 64	38,029: 98	272,093: 62
S:a kr.	773,885: 59	101,683: 61	875,569: 20

Skansens och Bredablicks utgifter.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,240: 11	— —	20,240: 11
1892	55,374: 20	12,460: 34	67,834: 54
1893	125,713: 95	16,975: 27	142,689: 22
1894	115,239: 95	12,674: 80	127,914: 75
1895	99,716: 38	11,107: 32	110,823: 70
1896	136,442: 20	10,386: 01	146,828: 21
1897	250,243: 57	16,284: 70	266,528: 27
S:a kr.	802,970: 36	79,888: 44	882,858: 80

Inkomster till museets byggnad.

	Gåfvor.	Basarer, lotterier m. m.	Arrende-afgifter, hyror m. m.	Räntor.	Bidrag från Skand.-etnografiska saml. byggn.-fond.	Summa.
1883	1,000: —	— —	47: 40	— —	5,000: —	6,047: 40
1884	22,882: —	5,248: 55	900: —	547: 69	10,209: 67	39,787: 91
1885	1,215: 90	206,828: 06	900: —	1,969: 16	— —	210,913: 12
1886	720: —	14,066: 87	800: —	10,515: 66	— —	26,102: 53
1887	— —	11,200: 04	868: 75	10,898: 01	— —	22,966: 80
1888	580: 84	20,785: 55	955: 50	10,424: 76	— —	32,746: 65
1889	11,100: —	— —	373: 33	8,820: —	— —	20,293: 33
1890	4,000: —	— —	422: 69	8,820: —	— —	13,242: 69
1891	— —	— —	434: 49	7,262: 50	8,300: —	15,996: 99
1892	[1] 6,875: —	— —	258: —	5,800: —	35,545: 29	48,478: 29
1893	10,000: —	— —	250: —	4,218: 17	50,000: —	64,468: 17
1894	2,000: —	— —	250: —	2,235: —	30,000: —	34,485: —
1895	1,000: —	— —	6,728: —	— —	— —	7,728: —
1896	6: 40	— —	[2] 36,513: 29	— —	— —	36,519: 69
1897	— —	— —	75: —	— —	— —	75: —
S:a kr.	61,380: 14	258,129: 07	49,776: 45	71,510: 95	139,054: 96	579,851: 57

[1] Häraf gåfvor i materialier kr. 5,860.

[2] Häri äro inräknade kr. 35,483: 29, motsvarande kostnaden för af Allmänna konst- och industriutställningen under år 1896 nedlagdt arbete å byggnaden.

Utgifter för museets byggnad.

	Tomtens förvärf.	Förberedande o. allm. utgifter.	Byggnadskostnader.	Arkitektkostnader.	Tomtafgifter, skatter och dyl.	Hvarjeh. utgifter.	Summa.
1883...	— —	— —	— —	5,000: —	— —	1,668: 71	6,668: 71
1884...	10,209: 67	— —	— —	— —	419: 80	634: 86	11,264: 33
1885...	3,000: —	— —	— —	— —	487: 26	369: —	3,856: 26
1886...	— —	3,480: —	— —	— —	463: 34	694: 47	4,637: 81
1887...	— —	— —	— —	— —	465: 47	931: 67	1,397: 14
1888...	— —	3,000: —	137: —	— —	763: 97	199: 20	4,100: 17
1889...	— —	2,300: —	27,680: 39	— —	614: 39	734: 83	31,329: 61
1890...	— —	2,063: 13	— —	4,014: —	779: 45	— —	6,856: 58
1891...	— —	4,037: 71	7,157: 24	8,174: 02	746: 78	10: —	20,125: 75
1892...	— —	2,115: 36	83,210: 27	7,856: 92	815: 05	106: 50	94,104: 10
1893...	— —	2,043: 35	140,481: 25	7,691: 77	791: 16	51: 47	151,059: —
1894...	— —	125: —	104,658: 28	4,778: 98	1,309: 95	422: 81	111,295: 02
1895...	— —	75: —	110,391: 29	3,092: 97	1,055: 29	728: 82	115,342: 87
1896...	— —	— —	66,377: 93	479: 23	1,052: 60	367: 33	[1]68,277: 09
1897...	— —	— —	20,018: 85	611: 07	1,151: 03	198: —	21,978: 45
S:a kr.	**13,209**: 67	**19,239**: 55	**560,112**: —	**41,698**: 96	**10,915**: 54	**7,117**: 17	**652,292**: 89

[1] Af upplånta medel utgingo häraf kr. 2,357: 30.

Summan af så väl museets som Skansens, Bredablicks och museibyggnadens inkomster under åren 1872—1897 uppgår till 2,621,668 kronor 82 öre samt utgifterna under samma tid till 2,947,688 kronor 5 öre.[1]

[1] Ofvannämda inkomst- och utgiftsummor understiga sammanlagda beloppet af hvad i de särskilda tabellerna öfver dels museets, dels Skansens och Bredablicks samt dels museibyggnadens inkomster och utgifter upptagits. Detta förhållande är beroende därpå, att det öfverskott eller den brist i inkomster, som för de särskilda åren uppkommit enligt räkenskaperna för Skansen och Bredablick öfverförts å museets konto och sålunda ingår så väl i museets som i Skansens och Bredablicks tabeller.

3.

Nordiska museets

tjugufemårsminne.

1873—1898.

I.

Ur Nordiska museets historia.

De första åren.

Då jag sommaren 1872 gjorde en resa i Dalarna, rönte jag ett lifligt intryck af den styrka, med hvilken egenheterna i folkets seder började utjämnas äfven i dessa bygder, där vi af ålder älskat att anse allmogen mer än i andra våra landskap bevara sina fädernebärfda bruk. Det blef mig uppenbart, att man skyndsamt måste ingripa, om man ville göra sig till godo de hjälpmedel för forskningen, hvilka ännu erbjödo sig i dessa gamla boningar, som refvos, eller i dessa bohag, som ringaktades, och i dessa dräkter, som bortlades.

Och det gälde att åstadkomma en stark väckelse, ty de maningar, som fosterlandsälskande män tid efter annan uttalat till fromma för dessa folkliga minnen, hade likväl ej framkallat något efter en mera omfattande plan anlagdt räddningsarbete. Man fortfor i vårt eget land, så väl som i flere andra, att med växande id ur grafvarnas gömslen till vitnen om en förhistorisk tid frammana stenen, bronsen och järnet, hvilka ännu efter hundratal af år möjligen kunna aflockas jorden för att tala till forskaren, men man hade icke allvarliga tankar för det bräckliga material, som är

egnadt att sprida ljus öfver vårt folks lif och seder under de senast förflutna århundradena, och hvilket material, om det icke tillvaratoges, kanske efter några årtionden vore hemfallet åt förgängelse.

Men huru skulle ett nytt uppslag gifvas? Att på literär väg polemiskt uppträda mot den rådande liknöjdheten, att hålla möten och bilda kommitéer skulle hvarken nog säkert eller nog hastigt leda till målet. Här var ingen tid att förlora genom ordstrider och meningsbrytningar om sättet att gå till väga. Kunde man ej gripa verket an oberoende af hvarje institution och af hvarje myndighet och därigenom slippa utsätta sig för äfventyret att företaget kväfdes i födseln?

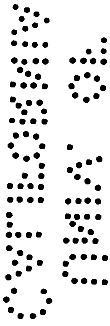
Med sådana tankar gjorde jag under min ofvannämda sommarvistelse i Dalarna, ehuru försedd med en skäligen klen reskassa, några smärre inköp af föremål, som syntes mig särskildt utsatta för förstörelse, och såsom minne af denna resa gömmer Nordiska museet under de första numren i sin förrådsbok bland annat delar af en länge sedan aflagd dräkt från Stora Tuna socken i Dalarna.

På hösten samma år for jag, ännu något tveksam om huru uppgiften skulle lösas, ned till Östergötland. Med ett litet understöd af Svenska fornminnesföreningen sysselsatte jag mig här med upptecknande af folkdiktning och fortsatte dels i Östergötland, dels i norra delen af Småland det började samlingsarbetet med alt starkare inre maning att därmed fortsätta.

Efter återkomsten till Stockholm sökte jag vinna en af våra framstående mecenater för den gryende planen. Jag mottog också anbud om ett understöd, som under dåvarande förhållanden var särdeles rikligt — det utgjorde 5,000 kronor — men med det därvid knutna vilkoret, att de samlingar, som hopbragtes, skulle framdeles hamna i Göteborg. Då jag af många skäl ansåg hufvudstaden vara rätta stället för det ifrågasatta museet, var jag föga böjd att antaga förslaget och såg mig därföre om efter andra utvägar. Själf kunde jag denna tid för saken ej offra annat än min arbetskraft, då jag knappast egde hvad som fordrades för de nödvändigaste lefnadsbehofven. Af en frände fick jag slutligen ett lån å 1,000 kronor, och jag erinrar mig lifligt, med hvilken glädje jag emottog

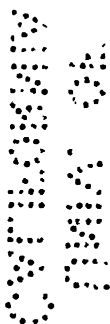

17. Nordiska museets första afdelningar, Drottninggatan 71 A och C.
Södra och norra paviljongerna.

UNIV. OF
CALIFORNIA

18. Stuga i Ingelstads härad i Skåne.

19. Bålastuga i Halland.

20. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland.

dessa penningar såsom uppslaget till en stor framtidsdröms förverkligande. Mitt beslut var då genast fattadt. Jag afböjde det från Göteborg gjorda anbudet och reste strax därefter till V. Vingåkers och Österåkers socknar i Södermanland. Från dessa dagar — i november 1872 — intill nu kan räddningsarbetet sägas hafva rastlöst fortgått.

Den från Södermanland hemförda skörden blef för rik att rymmas i det egna hemmet. Jag hyrde ett par små rum i Kungsbacken (Drottninggatan 87), och ännu torde en eller annan af dem, som från begynnelsen följt museets utveckling, erinra sig den anspråkslösa utställning, som här visades dem.

Men denna stuga blef snart för trång. I april månad 1873 skedde inflyttningen i den s. k. södra paviljongen, nr 71 Drottninggatan. Här började jag genast utföra den plan, som skulle gifva museet en egendomlig prägel, och som enligt min öfvertygelse mer och mer måste vinna efterföljd i andra stora etnografiska och kulturhistoriska museer. För att föremålen måtte väcka större intresse, borde man se dem i deras användning, se bohagen i själfva stugorna, se huru dräkterna buros. Hela folklifsbilder borde framställas, hvarigenom ett lifligt intryck kunde vinnas af befolkningens lynne och seder. Så tillkommo de första interiörerna. Rektor N. G. Bruzelius i Ystad skaffade inredningen i Ingelstadstugan, och i Halland höll fru Emelie Grundberg, f. Lindberg, stämmor med bönderna och lefde nästan en hel vinter för den halländska ryggåsstugans skapande. Likaså bistod mig pastorsadjunkten E. Blom verksamt vid anordningen af Vingåkerstugan. Samtidigt började bildhuggaren C. A. Söderman utföra de för allmänheten välbekanta bilderna.

Den 24 oktober 1873 öppnades *Skandinavisk-etnografiska samlingen* — ett namn, som det unga museet fick behålla till år 1880, då jag utbytte det mot *Nordiska museet*, såsom både kortare, kärnfullare och mera motsvarande samlingens uppgift.

Såsom af ofvanstående framställning synes, utgjorde det rent folkliga elementet museets utgångspunkt, och allmogeafdelningen har städse af mig ansetts såsom museets hufvudafdelning, en företrädesrätt, som hon säkerligen till en viss grad kommer att alt framgent

18

behålla. Men snart fann jag det nödvändigt att vidga planen och att rycka inom den samma äfven andra samhällsklasser än bondens. Jag såg, att också på dessa andra områden ofantligt mycket var försummadt, samt att också här ofantligt mycket kunde göras. Främst gälde det handtverkarne och skråtiden, så de högre stånden, och redan under museets första år lades grunden till dessa afdelningar.

Nästa steg gälde grannfolken.

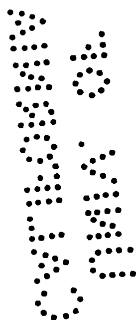
Öfvertygad, att det för oss skulle blifva i hög grad lärorikt att synnerligen med afseende på allmogen få tillfälle till jämförelser med förhållandena hos våra stamförvandter, sökte jag, i den mån omständigheterna sådant tillläto, med samlingarna förena föremål från närgränsande land, och i främsta rummet från Finland, Norge, Danmark och Island. Till och med den rent historiska afdelningen räknar sin begynnelse från de tidigare åren af museets tillvaro.

I öfverensstämmelse med denna utveckling angifves i de stadgar för museet, hvilka jag 1880 med anledning af dess då åvägabragta nya organisation utarbetade, den nya anstaltens uppgift sålunda: Nordiska museet »skall vara ett hem för minnen, framför alt ur svenska folkets lif, men äfven ur andra folks, som med det svenska äro befryndade. Det skall omfatta alla klasser, således icke endast allmogen, utan ock medelklassen och de högre stånden. Och då dess syfte skall vara att på samma gång gagna vetenskapen samt väcka och nära fosterlandskänslan, skall det också upptaga och vårda minnen af svenska män och kvinnor, som i olika riktningar främjat fosterländsk odling och ära.»

I rask följd öppnades nya lokaler. Så 1874 den s. k. norra paviljongen, med föremål förnämligast från Norrland och Lappland. Här bereddes ock rum åt den stuguinteriör från Delsbo socken i Helsingland, för hvars tillkomst jag i främsta rummet hade att tacka dåvarande kontraktsprosten, sedermera biskopen L. Landgren, äfvensom åt museets två första exteriörer eller landskapsbilder, återgifvande Järfsö socken i Helsingland och en höstflyttning i Lule lappmark. De

21. Dräkter från Bjuråkers och Järfsö socknar i Helsingland.

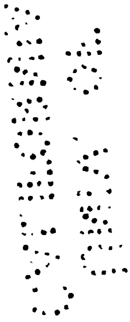

22. Stuga i Delsbo socken i Helsingland.

23. Höstflyttning i Lule lappmark.

nödiga tillbehören till denna senare anskaffades hufvudsakligen af landshöfding H. A. Widmark. 1875 tillkom den norska afdelningen i huset nr 45 Drottninggatan; 1877 en annan i två våningar i nr 79 Drottninggatan, upptagande dels föremål från de högre stånden dels allmogeföremål från Svea rike samt bibliotek och arkiv.

Under 1870-talets senare hälft fortsattes med all kraft arbetet med insamling af föremål till museets särskilda afdelningar. Till denna tid höra också de första ansträngningarna för anskaffande af en egen byggnad, som kunde inrymma museets redan rika skatter. Härom lämnas längre fram i denna uppsats närmare upplysningar.

Deltagandet i världsutställningen i Paris 1878.

Bland märkligare tilldragelser i Nordiska museets lif under tidsskedet före 1880, intager museets deltagande i världsutställningen i Paris 1878 ett så framstående rum, att jag anser mig böra dröja något vid det samma.

Detta deltagande torde vara i lifligt minne hos de landsmän, som det året besökte Paris. Den flygel af Trocadéropalatset, hvari museets utställning inrymdes, var nämligen ständigt en af de största lockelserna och en af de mest besökta punkterna på hela utställningsområdet.

Det var emellertid endast med nästan förtviflade ansträngningar, som denna afdelning af den svenska utställningen kom till stånd. Knapt hade golfven inlagts i de tillämnade stugorna, förr än Sverges kommissarie förklarade, att han ej längre kunde afstå några medel för den svenska afdelningen på Trocadéro. Det lämnade anslaget samt hemma gjorda insamlingar voro uttömda för förberedande anordningar. Jag hade till Paris medfört vår skickligaste dekorationsmålare F. Ahlgrensson, hvars dagliga biträde måste vinnas med känbar uppoffring. Härtill kommo trakasserier af flere-

handa slag från franska vederbörandes sida, hvarigenom den mäktiga verkan vi med våra anordningar afsågo, var nära att alldeles omintetgöras. Det lyckades mig slutligen att af några landsmän i Paris få på mitt eget ansvar upplåna de oundgängliga medlen, och efter halfannan månads bekymmer, som höra till de svåraste jag upplefvat, hade vi den glädjen att kunna öppna vår utställning utan den minsta ändring i den ursprungliga planen. Utställningen tillerkändes två guldmedaljer, af hvilka den ena gafs åt svenska, den andra åt norska regeringen, enär de franske jurymännen antogo utställningen vara statens. Då misstaget upptäcktes, lämnades i stället den högsta belöningen, ett hedersdiplom, som bland svenska utställare för öfrigt erhölls endast af professor A. E. Nordenskiöld och Järnkontoret.

En liflig skildring af de vedervärdigheter, under hvilkas tryck museets utställning i Paris tillkom, lämnades i en korrespondensartikel[1] till Stockholm af dåvarande docenten, sedermera professor F. A. Wulff, som den tiden vistades i Paris.

Museets nya organisation 1880.

Jag öfvergår nu till en framställning af den förändrade organisation museet erhöll 1880, hvilken bildar en vändpunkt i dess historia.

Redan i början af år 1873 hade jag tillkännagifvit, att alla till museet lämnade gåfvor vore att anse såsom en svenska statens egendom, och att de af mig skulle vårdas för att framdeles till staten öfverlåtas. I samma mån, som samlingarna vuxo, blef det alt mer angeläget att söka finna en form för en sådan öfverlåtelse och att tillförsäkra museet ett skydd för framtiden, hvilket det ej kunde ega såsom min enskilda egendom. Jag trodde mig år 1876 hafva funnit en lösning genom museets öfverlämnande åt en tiomannanämd, bestående af allmänt aktade män. Flere hade redan lofvat

[1] Se *Aftonbladet 1878.* Nr 238. Den 12 okt.

blifva deltagare i en sådan, men planen strandade mot åtskilliga svårigheter.

Hösten 1879 inlämnade jag till regeringen ett anbud om museets öfvertagande af staten, hvarvid jag icke fordrade annat, än att en viss del af museets skuld gäldades, och att mig lämnades fria händer att verka för samlingarnas utveckling. Af skulden, som vid 1879 års slut uppgick till något öfver 66,600 kronor, skulle staten ansvara endast för 50,000 kronor, hvaremot han utan all ytterligare kostnad skulle erhålla icke endast hela museet med samlingar, montrer och alt, utan äfven kontant tvänne fonder å till sammans nära 90,000 kronor. Den återstående delen af skulden erbjöd jag mig att ersätta med egna medel.

Öfver detta anbud hördes så väl Vetenskapsakademien som Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Båda förordade öfvertagandet, den förra i synnerligen varma ordalag. Dåvarande eklesiastikministern, statsrådet C. G. Malmström, afstyrkte emellertid förslaget på grund dels däraf, att Kungl. Maj:ts rätt att förordna om förvaltningen af en offentlig institution skulle öfver höfvan inskränkas, dels emedan på staten skulle läggas bördor utan tillbörlig rätt för statens målsmän att begränsa dem, dels ock emedan det vore tvifvelaktigt, huru vida staten lämpligen kunde eller borde låta uti skilda museer med olika styrelse sammanföra likartade föremål.

Statsutskottet och riksdagen delade eklesiastikministerns betänkligheter, och frågan om öfvertagandet hade altså förfallit.

Jag hade med mitt anbud fullgjort ett en gång af mig gifvet löfte. Då nu afslaget kom, oafsedt den tämligen snäfva form, i hvilken det gafs, snarare gladde, än nedslog det mig. Jag fruktade nämligen, att om museet blefve statsegendom, skulle bland åtskilliga likartade statsinstitutioner en strid uppstå om dess tillhörigheter, möjligen hela afdelningar afsöndras, och en hämsko sättas på dess utveckling, hvarigenom den frihet, som varit museets lifsluft, i hvilken det så raskt utvecklat sig, ginge förlorad.

Nu var altså denna frihet bevarad.

Goda råd syntes emellertid dyra. Min egen förmögenhet hade aldrig varit tillräcklig att uppehålla det i stort anlagda företaget,

och regering och riksdag syntes ej vilja hafva med saken vidare att skaffa, än att det ditintills lämnade anslaget skulle få behållas.

Då utfärdade jag den 18 april, således redan före riksdagens afslutande, ett öfverlåtelsebref, hvarigenom Nordiska museet ställdes såsom en självständig anstalt under egen styrelse för att under all framtid och i alla väsentliga delar orubbad i Sverges hufvudstad förvaras, vårdas och förevisas, och till denna anstalt öfverlät jag eganderätten till hela museet med alla dess tillhörigheter, inberäknadt montrer och all dekorativ utstyrsel, hvarjämte jag iklädde mig personligt ansvar så väl för den då för hand varande skulden — såsom ofvan nämdes, något öfver 66,600 kronor — som för den, som framgent kunde komma att åsamkas, ända till dess museets tillgångar självfva medgåfve den sammas gäldande.[1] I den nya styrelsen ingingo på min därom framstälda anhållan justitierådet C. G. Hernmarck, som senare valdes till ordförande, lektorn, sedermera professor M. Isæus, professor A. Key, byråchefen C. Limnell och revisionsekreteraren, sedermera justitierådet A. V. Åbergsson, som välvilligt åtog sig skattmästarskapet. Stadgarna för Nordiska museet och dess styrelse underskrefvos den 28 april 1880, från hvilken dag Nordiska museet altså är att anse såsom en *svenska folkets egendom.*

---

[1] Öfverlåtelsebrefvet är tryckt i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1882*. Stockholm 1882. S. 49 o. f.

Samfundet för Nordiska museets främjande.

För att gifva ett ekonomiskt stöd åt den nya anstalten och trygga hennes framtid stiftades kort därefter *Samfundet för Nordiska museets främjande.* Inbjudning till det sammas bildande utgick i maj månad ofvannämda år från 112 på vetenskapens, konstens och industriens områden, äfvensom inom riksdagen framstående män,[1] bland hvilka här må nämnas följande: statsrådet P. v. EHRENHEIM; rektor G. F. GILLJAM; presidenterna K. J. BERG och C. F. WÆRN; öfverståthållaren, frih. G. AF UGGLAS; justitieråden A. LINDHAGEN och K. OLIVECRONA; ärkebiskop A. N. SUNDBERG; biskop C. H. RUNDGREN; öfverste-kammarjunkaren, grefve G. TROLLE BONDE; generalmajor O. M. BJÖRNSTJERNA; landshöfdingarne A. ADLERCREUTZ, A. BERGSTRÖM, A. HAMILTON, E. SPARRE, G. WENNERBERG och H. A. WIDMARK; godsegarne frih. J. NORDENFALK och V. WALLDÉN; chargé d'affaires G. O. HYLTÉN-CAVALLIUS; professorerna T. M. FRIES, A. FRYXELL, H. GYLDÉN, P. HEDENIUS, F. HOLMGREN, A. KJELLBERG, A. MALMSTRÖM, A. E. NORDENSKIÖLD, G. RETZIUS, G. VON ROSEN, H. SÄTHERBERG, M. E. WINGE och C. A. ÅNGSTRÖM; grosshandlarne A. PEYRON och O. WIJK; redaktör S. A. HEDLUND samt hemmansegarne OLA ANDERSSON, CARL IFVARSSON och LASSE JÖNSSON.

H. M. KONUNG OSKAR hedrade det nya samfundet genom att blifva dess skyddsherre.

För närvarande räknar Samfundet för Nordiska museets främjande 142 hedersledamöter, af hvilka 102 ännu äro i lifvet; 320 ständiga ledamöter, hvilka för en gång erlagt ett belopp af minst 100 kronor, och hvilkas afgifter äro ämnade att stärka museets allmänna fond,[2] samt 4,063 stiftande ledamöter, eller till sammans 4,525 medlemmar.

[1] Inbjudningen och samfundets stadgar äro införda i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1881.* Stockholm 1881. S. 3 o. f.

[2] Se sid. 195.

Museets ytterligare utveckling.

De förändringar och händelser, som inträffat vid museets samlingar, sedan museet genom 1880 års gåfvobref erhållit sin nya organisation, äro i korta hufvuddrag följande.

Före 1880 funnos samlingarna utstälda dels i de båda paviljongerna nr 71 Drottninggatan, dels i det s. k. första annexet i nr 45 — den norska afdelningen — samt vidare i det s. k. andra annexet i nr 79 samma gata. I sistnämda hus öppnades den 2 juni 1883, utom de båda våningar, som där förut anlitades, en tredje våning, och i huset nr 77 Drottninggatan samma år den 2 maj ytterligare en våning. År 1887 flyttades den nyss omtalade norska afdelningen till sistnämda lägenhet, där således ännu en våning hyrdes för museets räkning. Vidare inrymdes samma år i huset nr 68 Drottninggatan den då nybildade farmaceutiska afdelningen samt äfven marinafdelningen.

Då huset nr 79 Drottninggatan, där, såsom af det föregående ses, museet hyrt trenne våningar, 1889 af dess egarinna, friherrinnan T. C. Wrede utbjöds till salu, ansåg museets styrelse det vara för museet gagneligt att inköpa det samma, något som ock skedde den 3 juni samma år. Köpeskillingen utgjorde 145,000 kronor.

Hösten 1889 flyttades samtliga de i huset nr 68 Drottninggatan inrymda farmaceutiska och nautiska samlingarna, till hvilka senare äfven kommit det 1888 skänkta nordfrisiska rummet, från nämda lägenhet till huset nr 88 samma gata, där en våning å nio rum blifvit förhyrd.

År 1890 inköptes den enkefru M. Bollin tillhöriga egendomen nr 77 Drottninggatan för en lika stor summa som den, hvilken föregående året betalats för det angränsande huset nr 79. Härigenom hade museet ändtligen, om än mycket ofullständigt, kommit under eget tak. Samma år skänkte grefve W. von Hallwyl till museet lägenheten Framnäs å Djurgården, omedelbart efter det han för en summa af 15,000 kr. inköpt henne af friherre F. S. Lilliecreutz.

Framnäs, bekant lika mycket för sitt vackra läge vid stranden af Djurgårdsbrunsviken som för sina egendomliga, af arkitekten öfverste F. Blom i slutet af 1820-talet anlagda villor, af hvilka en tjänat till sommarbostad åt Emelie Högqvist, hade under de senare åren alt mer råkat i lägervall. De allra flesta af de små sammangyttrade byggnaderna voro i det skick, att de genast efter öfverlåtelsen till museet måste rifvas. Hufvudbyggnaden fick dock kvarstå, och i denna vans plats för en hel del samlingar, som dittills af brist på utrymme måst förvaras magasinerade. Här anordnades sålunda en utställning af minnen från det gamla Stockholm samt vidare en utställning af eskimåiska föremål och af möbler m. m., som tillhört John Ericssons arbetsrum i New-York, hvilka museet då nyligen lyckats få öfvertaga.

Under den härefter — d. v. s. efter 1890 — följande tiden öfverflyttas tyngdpunkten af de med museets utveckling förenade omsorgerna alt mer på det å de år 1891 inköpta och genom flere följande köp utvidgade Skansområdena hastigt uppblomstrande friluftsmuseet, hvarom vidare i det följande.

Af det anförda torde tydligt framgå, hvilka bekymmer och besvär inrymmandet af museets ansenliga och snabt tillväxande samlingar medfört, och då härtill kommer, att en ansenlig mängd samlingsföremål af brist på utrymme måst magasineras, torde man kunna göra sig en än klarare föreställning om de svårigheter, som, endast hvad utställningslokaler beträffar, varit för mig att bekämpa.

Att här ingå på någon redogörelse rörande samlingarnas gruppfördelning och de särskilda gruppernas numerär förbjuder utrymmet. Vare det i korthet sagdt, att museets inventariesumma, som vid öfverlåtelsen 1880 utgjorde 26,000 nummer, nu vid 1898 års slut stigit till nära 87,000, hvilka enligt en ungefärlig beräkning omfatta vid pass 130,000 föremål.

Likasom museet år 1878 deltagit i världsutställningen i Paris, deltog det äfven år 1893 med åtskilliga grupper i den världsutställning, som då hölls i Chicago, och tillerkändes därvid pris. Dessutom har museet under dessa år med betydande insatser bidragit

vid flere i Stockholm anordnade utställningar, såsom t. ex. vid den gustavianska utställningen 1891, vid den i Lifrustkammaren anordnade utställningen för belysande af fotbeklädnadens historia 1893, vid flere afdelningar af Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, o. s. v.

Friluftsmuseet på Skansen.

Från anordnandet af de bekanta interiörerna i museets paviljonger leddes jag småningom till den öfvertygelsen, att man om möjligt borde söka framställa äfven hela byggnader, som kunde anses typiska för de nordiska landen under olika tider. Emellertid var anläggandet af ett friluftsmuseum, sådant som Skansen nu är, naturligtvis under de förhållanden, med hvilka jag då ännu hade att kämpa, en, om ock lockande, dock tämligen fjärrliggande plan. Dock inköpte jag redan 1885 i Mora socken i Dalarna den högstuga, som sedermera 1891 flyttades till Skansen, samt anskaffade dess utom inredning för åtskilliga typiska allmogehem, förutom det att jag lät utföra uppmätningar och ritningar af ålderdomliga allmogebyggnader och byggnadskomplex, ja hela byar.

När så genom grefve W. von Hallwyls redan omnämda gåfva år 1890 af Framnäsområdet en möjlighet yppades att omsider kunna förverkliga tanken på uppförande af hela bostäder vid sidan af redan befintliga eller framdeles blifvande interiörer, uppgjordes genast förslag att å denna udde börja anläggningen af äldre nordiska byggnader i original eller efterbildning, en plan, som till och med föranledde en af våra konstnärer, arkitekten F. Boberg, till en i etsning utförd framtidsvy af denna plats, upptagande bland annat Ornässtugan i Dalarna och Borgunds stafkyrka i Norge. Emellertid utfördes, såsom bekant, icke denna plan på Framnäs. Vidsträcktare utsikter öppnade sig nämligen snart.

Den 2 mars 1891 inköpte jag för en summa af 25,000 kronor lägenheten *Skansen* (det nu s. k. *Öfre skansområdet:* 29,493 kv. m.),

och hit flyttades fältet för förverkligandet af tanken att anlägga ett museum, som då ännu saknade någon egentlig motsvarighet, nämligen ett folkloristiskt kulturhistoriskt friluftsmuseum.

Arbetet med platsens ordnande tog omedelbart efter inköpet sin början. Området hägnades, vägar anlades, dammarna rensades, träd och buskar planterades. Under detta första år hitforslades och uppfördes mestadels under ledning af byggmästare från motsvarande landsdelar den här förut nämda *högstugan* från Mora socken i Dalarna, en s. k. *hackstuga* från Orsa socken i samma landskap, tre lapska utbyggnader (*njalla* och två *luoven*) från Lule lappmark, samt en *ryggåsstuga* från Kyrkhults socken i Bleking. Dess utom bygdes i trogen efterbildning en *timmerkåta* efter typ från Jämtlands lappmark, en *stenstuga* eller *backstuga* efter förebild från Jämshögs socken i Bleking, samt två *kolarkojor*, den ena af småländsk, den andra af västmanländsk typ. Den 11 oktober 1891 höll Skansen sin invigningsfest.

Redan under detta första år hade jag funnit området för friluftsmuseet af flere skäl för trångt. Därföre uppgjorde jag den 18 november 1891, då jag tydligt insåg, att här ingen tid var att förlora, med dåvarande innehafvaren, byggmästaren A. G. Janson om inköp för 100,000 kronor af det då s. k. Belvederetornet — nuvarande *Bredablick* — med omgifvande park, utgörande 174,411 kv. m. Då museet för ett sådant inköp saknade alla medel, skedde uppgörelsen, såsom förut fallet varit med Skansen, helt och hållet på mitt eget ansvar. Den nya lägenheten tillträddes den 1 januari 1892.

Det gälde nu att anskaffa de nödiga medlen.

I köpekontraktet hade bestämts, att de 100,000 kronorna kunde gäldas under 10 år genom en årlig amortering af 10,000 kr. I öfverensstämmelse härmed uppgjorde jag den planen att söka för saken intressera 100 personer och erhålla deras medverkan genom ett årligt bidrag af 100 kr. i 10 år. Och på kort tid fann jag icke endast 100, utan 110 personer, hvilka utfäste sig att hvardera på de nämda vilkoren lämna 1,000 kr. 9 andra personer lofvade dess utom att, så länge de lefde eller vore i sådana omständigheter, att de mäktade det, årligen lämna 100 kr. Denna tillökning i antalet

utöfver de 100 ansåg jag nödig, därföre att man alltid måste förutsätta, att under ett årtionde genom dödsfall eller andra omständigheter en rubbning i det utfästa bidragsbeloppet kunde ega rum.[1]

Tack vare de förbindelser, som dessa personer iklädt sig, utfärdades den 12 juli 1892 åt Nordiska museet salubref å hela Belvedereområdet, och sedan K. M:t stadfäst besittningsrätten, var altså detta Nordiska museets egendom. Marken införlifvades oförtöfvadt med det gamla Skansområdet, och en omfattande reparation företogs af utsiktstornets våningar, af hvilka en inreddes till kafé.

Under 1892 flyttades till Skansen från Herte by i Bollnäs socken i Helsingland den s. k. *knubbstugan*, äfvensom en *slogbod* från norra Dalarna. Därjämte uppfördes i efterbildning trenne fäbodvallbyggnader (*ståris*, *mjölkbu* och *köksskål*) och ett fähus (*fjös*) från Jämtland samt en *klockstapel* efter gammal förebild i Håsjö socken i sistnämda landskap. Vid den dåvarande hufvudingången restes på friherre C. De Geers bekostnad en efter ritningar af professor I. G. Clason och arkitekten G. Wickman utförd portal.

Detta hvad de två första årens landförvärf och byggnadsföretag vidkommer.

Under de därpå följande åren kommo till de nu nämda områdena följande landvinningar, nämligen 1896 det *Nedre skansområdet* — 11,245 kv. m. — för en inköpsumma af 50,000 kronor; 1897 ett af H. M. konungen upplåtet, mot söder liggande område — 9,470 kv. m. —; 1898 *Sevillaområdet* — 1,851 kv. m. — för ett pris af 38,000 kronor och samma år ett nytt af H. M. konungen upplåtet område — 5,350 kv. m. — gent emot Framnäs. Efter alla dessa förvärf omfattar Skansen för närvarande, om Framnäs jämte den s. k. Helgeandsholmen — 6,034 kv. m. — medräknas, sammanlagdt 237,204 kv. m.

Historien om de under samma tid utförda byggnadsföretagen och andra viktigare anläggningar är i kortaste sammanfattning följande.

År 1893 flyttades till Skansen en *skogslappkåta* från Jockmocks socken i Lule lappmark, och uppfördes en efterbildning af den bekanta gamla *fatburen* vid herresätet Björkvik i Östergötland. År

[1] Se vidare *Samfundet för Nordiska museets främjande 1891 och 1892.* Stockholm 1894. S. 78 o. f.

1894 hitflyttades en *klockstapel* från Hällestads socken i Östergötland samt en *lada* från Nederkaliks socken i Västerbotten. År 1895 hitfördes *Laxbrostugan* från Ljusnarsbergs socken i Västmanland; 1896 en hel bondgård med alla utbyggnader — *Oktorpsgården* — från Slöinge socken i Halland, och samma år från Södermalm i Stockholm *Emanuel Svedenborgs lusthus.* År 1897 flyttades från Mora socken i Dalarna ett *härbre* (visthusbod); 1898 från Gudhems härad i Västergötland *Hornborgastugan*, och samma år gjordes en efterbildning af en *eskimåisk vinterbostad.*

Till sin etnografisk-kulturhistoriska afdelning fogade Skansens friluftsmuseum snart äfven en annan — en naturvetenskaplig.

För fullständigande af lapplägret anskaffades 1891 ett par lapphundar och några renar. Detta vardt början till *Skansens zoologiska trädgård*, hvilken redan under det följande året tillväxte med sådan lifskraft, att den samma vid årets slut egde 55 olika djurarter. Siffrorna för stambeståndet för hvarje följande år till och med 1898 äro dessa. Vid 1893 års slut funnos 83, vid 1894 års slut 107, vid 1895 års slut 138, vid 1896 års slut 139, vid 1897 års slut 130 och vid 1898 års slut 141 arter, kallblodiga ryggradsdjur här hela tiden oräknade.

För djuren hafva uppförts ett vinterhus för flyttfåglar, bygdt 1893 efter ritning af arkitekten G. Améen, samt en mångfald stora burar och hägnader, bland hvilka märkas isbjörngrottan, säldammen, 10 stora burar med stånggaller, 16 stora burar med nätgaller, o. s. v.

Likasom den zoologiska anslöt sig äfven den *botaniska afdelningen* ursprungligen omedelbart till den etnografiska. I de olika stugornas täppor planterades de prydnads- och kryddörter, som utmärkte de särskilda landskapen. Redan 1892 anlades dess utom vid den s. k. vaktstugan en köksträdgård med omkring 50 arter i Sverge odlade matnyttiga växter, och denna anläggning har sedan hvarje år förnyats. Då det vidare var fullt öfverensstämmande med Skansens hela kynne att låta Nordens vilda växtvärld på ett fritt och obundet sätt sluta sin ram kring det öfriga för att full-

komna bilden af de olika landskapens lif och natur, inplanterades vilda växter från skilda håll. För närvarande anträffas å Skansen växtprof alt ifrån Norrlands fjällvidder till södra Sverges bokskogar. Ett *växthus* uppfördes 1893.

Till naturens tre s. k. riken hör slutligen *stenriket.* En afdelning för detta borde följaktligen sluta sig till de tvänne föregående, detta så mycket mera, som ju människan äfven från detta hemtar viktiga medel i kampen för tillvaro och framåtskridande. Under 1892 lämnade fem svenska grufbolag till denna afdelning malmprof i väldiga stuffer. För närvarande äro grufvor och stenbrott till ett femtiotal här företrädda. Samlingen har sin egentliga plats å det s. k. *Malmberget,* nära björnburarna. Såsom fullständigande tillägg till denna afdelning kommo emellertid efter 1897 års allmänna konst- och industriutställning den af Järnkontoret i Stockholm skänkta Mellersta Sverges grufutställning — numera *Skansens grufutställning* — samt de i den samtidigt skänkta *Skånska storindustriens byggnad* anordnade bilderna af en *skånsk stenkolsgrufva* och af *Limhamns kalkstensbrott.*

Emellertid läto sig fortfarande flere andra kraf än de rent vetenskapliga förnimmas. Dels var det nödigt, när det gälde en sådan anläggning på en sådan plats, att äfven rent estetiska hänsyn till fullo uppmärksammades; dels tarfvades förvaltningsbyggnader och andra för det helas skötsel nödiga anläggningar; dels slutligen måste allmänhetens behof af mat och dryck å platsen tillgodoses.

År från år har väganläggningsarbetet måst utsträckas. Också hafva vägarna nu omsider utbildat sig till ett hela Skansen omfattande nät.

Till arbetet å markens och naturförhållandenas förskönande och lämpande för friluftsmuseets ändamål bör ock räknas utsprängningen af det tjugutal *dammar,* hvilken utförts, samt äfven *planerandet och ordnandet af Framnäs,* hvilket, efter att 1897 års utställning haft det till sitt förfogande, tedde en bedröflig anblick, men nu är förvandladt till en behaglig promenadplats.

Till allmänna konst- och industriutställningen 1897 bygdes *Oskarsterrassen* med det dithörande tornet *Makalös*, båda efter ritning af arkitekten G. Améen. Genom detta storartade byggnadsföretag vann Skansen en monumental uppgång, hvilken på samma gång bildar en värdig fasad mot den slätt, där Nordiska museets väldiga byggnad börjat resa sina tinnar. Vid ingången nedanför terrassen bygdes 1897 en ny portal efter ritning af nyssnämde arkitekt.

Bland andra arbeten till utställningen 1897 anlades äfven en *elektrisk bärgbana* med tillhörande biljettkontor. Äfven den länge tillämnade *vattenledningen* närmade sig genom nyssnämda industriutställning med ett stort steg sin fullbordan. Förvaltningsutskottet för utställningen erhöll nämligen 1896 tillstånd att på egen kostnad anlägga en vattenledning till Svandammen å Skansen för att använda denna såsom vattenreservoar. Till gengäld skulle ledningen äfven efter utställningens slut fortbestå såsom en Skansens tillhörighet. Då utställningen upphört, saknade Skansen emellertid drifkraft så väl för vattenledningen som för den nyss omnämda bärgbanan. Detta afhjälptes därigenom, att den invid skånska utställningsbyggnaden 1898 anlagda s. k. *skånska terrassen* bygdes så, att i den samma nödiga maskiner kunde inrymmas. Den dubbelverkande pump, som anskaffades, förmår uppfordra 500 liter vatten i minuten.

För servering uppfördes 1897, då kaféet i Bredablick länge visat sig alldeles otillräckligt, efter ritning af arkitekten B. Almquist en ny byggnad, *Fröstorp*, uppe vid Bredablicksplanen, samt hitflyttades 1898 den af aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier skänkta serveringspaviljong, som å sin nya plats erhöll benämningen *Bragehallen*. Dess utom ombygdes delvis samt inreddes för matservering den med markköpet 1896 följande byggnad, som nu bär namnet *Sagaliden*.

I sammanhang med redogörelsen för anläggningar, som föranleddes af konst- och industriutställningen 1897, torde här några ord böra nämnas om de frukter, Skansens friluftsmuseum skördat af denna i dess historia viktiga tilldragelse. Jag har redan

nämt vattenledningen. Utställningen lämnade vidare ett tillskott af 4,000 kr. för fullbordandet af Oskar II:s terrass såsom ersättning för det till samma kostnad skattade uppförandet af en tillfällig trätrappa, hvarifrån utställningen genom nämda anläggning befriades.[1] Den förnämsta ekonomiska fördelen medförde dock naturligtvis den i sammanhang med utställningen tillströmmande mängden af besökande. Men utom anförda inkomster, förvärf och fördelar, hvilka utställningen dels omedelbart, dels medelbart tillskyndade Skansen, må äfven erinras om de många och värderika gåfvor, som efter utställningens slut från utställares sida tillföllo friluftsmuseet, och för hvilka längre fram en kort redogörelse lämnas.[2]

Redan under sin första utdaningstid faststälde Skansen såsom ett sitt mål att genom anordnade fester dels vidmakthålla allmänhetens intresse för nordiskt folklif och folksed, dels lifva sinnet för våra ärofulla historiska minnen. Bland dessa årligen återkommande fester bör främst nämnas den alt sedan 1893 vid sommarens inbrott firade s. k. *vårfesten.* Till denna plägar högtidlighållandet af den 6 juni, Gustafsdagen, såsom vår nationaldag, foga sig som en värdig afslutning. Utom denna sist nämda, till sin innebörd historiska fest hafva årligen, så framt ej ogynsam väderlek lagt hinder i vägen, högtidlighållits Gustaf II Adolfs dödsdag, Karl XII:s dödsdag m. fl. andra minnesdagar.

Men Skansens friluftsmuseum har ännu vida större räckvidd och ännu större uppgifter, än hvad egentligen framgår af det föregående. Det sträfvar mer och mer att varda ett *lefvande museum* — ett museum, som ej endast visar byggnader och bohag, redskap af de mest skilda slag, minnesmärken sådana som runstenar, älfstenar, milstenar, gränsstenar och oändligt mycket annat i en till följd af det vidsträckta utrymmet nästan otrolig omfattning.

Det vill vid sidan af detta ännu mera. *Det vill framställa folklifvet i lefvande drag.*

[1] Se härom vidare *Meddelanden från Nordiska museet 1897.* Stockholm 1898. S. 158.

[2] Se sid. 299.

Vid nyårsvakan och midsommarvakan flamma bålen; valborgsmässonatten tändas vårdkasarna; i skogsbrynet brinner nyingen, och i den gamla ekstocken i den lilla insjön glöder ljusterblosset.

Vid jultiden vandra stjärngossarne omkring med trettondagsstjärnan, åtföljde af Judas med pungen, och sjunga i stugorna Staffansvisan och andra julsånger, under det Lucia visar sig hvitklädd och med en strålkrans af brinnande ljus kring håret.

Hvarje söndag höras rytmiska koraler — våra härligaste gamla salmer eller sånger, framletade ur medeltidens antifoner eller af ännu äldre ursprung.

Här ljuder nyckelharpan, där fiolen, båda med ofta urgamla, halft förgätna melodier, och emellan bärgsluttningarna eka lurens och vallhornets toner.

De gamla folkdansarna och ringlekarna ligga ej längre gömda i bibliotekens gömmor — de dansas med lif och lust af den samlade ungdomen.

På skilda bygdemål berättas fornåldriga sägner eller sjungas ur folkets hjärta framsprungna visor.

Men äfven andra bilder möta.

Här färdas lappen med sina klöfjade renar. Där drager en skara dalfolk upp till sina fäbodar.

Här springer vintertiden renen förspänd sin akja. Där flyger spannet af eskimåhundar med sin grönlandsläde öfver fältet.

Och öfveralt synas de gamla färgrika dräkterna — nu icke upphängda i skåp eller framlagda i montrer, och icke endast burna af gipsbilder, utan af lefvande människor i brokig omväxling.

Alt detta ter sig, såsom redan förut blifvit anmärkt, i en omgifning af äkta svensk natur. På fälten och kullarna smekes ögat af fagra ängsblommor, och i skogen och i dammarna ser man de djur, som tillhöra våra skogar och sjöar.

Det är emellertid icke endast allmogens lif Skansen sträfvar att återge.

Där ses en procession af munkar och nunnor med brinnande vaxljus i händerna och föregången af korgossar, som svänga sina

rökelsekar, skrida fram under afsjungande af någon vesperhymn från medeltiden.

Harneskklädde ryttare och riddare i sina rustningar spränga fram efter vägarna. Grupper synas af Gustaf Vasas, Erik XIV:s eller Gustaf II Adolfs knektar, företrädda af sina fanor, och Karl XII:s lifdrabanter gifva från Skansens batteri svensk lösen.

Sedan följa andra tidsbilder.

Sirliga rokokodansar dansas ute i det fria, och rokokokapellet i trogna tidsdräkter spelar melodier från tredje Gustafs och Bellmans dagar.

Och så framkallas bild efter bild alt intill våra egna dagar.

Hvad jag här nämt, har redan under Skansens första korta tillvaro fått varaktig plats på dess program. Men här föreligger ett fält, så rikt att det icke nu kan ens tillnärmelsevis uppmätas. Ännu kan oändligt mycket af dessa *lefvande* skatter läggas till de redan samlade. Framtidens Skansen bör just i detta afseende gå en rik utveckling till mötes.

Museets styrelse och tjänstepersonal.

Under Skandinavisk-etnografiska samlingens första tid var min år 1874 bortgångna uppoffrande maka Sofia Hazelius, född Grafström, min enda amanuens. Hon delade troget arbetet, bekymren och framgångarna. Själf var jag denna tid både intendent, konservator, kamrer och äfven vaktmästare. År 1875 fick jag till medhjälparinna fröken Tekla Kistner, som sedan ända till sin död 1890 med aldrig svikande intresse biträdde med de löpande göromålen. Äfven under senare delen af 1870-talet voro arbetskrafterna mycket fåtaliga, men de, som funnos, fingo i stället så mycket starkare tagas i anspråk.

Då genom mitt ofvan nämda öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 Nordiska museet vardt en självständig, svenska folket tillhörig

anstalt, skulle enligt de nya stadgarna museets styrelse, — hvilken har att öfvervaka museets verksamhet och ekonomiska angelägenheter, utöfva tillsyn öfver dess tjänstemän, o. s. v. — utom af styresmannen, utgöras af fem ledamöter.[1] Namnen på de fem personer jag anmodade ingå i styrelsen, har jag redan i det föregående anfört.[2] Af dessa afgick emellertid redan 1882 byråchefen Limnell med döden, och i hans ställe invaldes ingeniör J. Bolinder. Genom döden förlorade styrelsen vidare professor Isæus (1890) samt justitierådet Åbergsson (1897), hvarjämte justitierådet Hernmarck af hälsoskäl afgick 1893. Till nya ledamöter kallades hvart efter annat professor C. Curman (1890), professor O. G. Nordenström (1894) och byråchefen V. Almquist (1897). Styrelsens ordförande är för närvarande professor Key (sedan 1894) och hennes skattmästare byråchefen Almquist (sedan 1897).

Såsom längre fram omnämnes, höjde 1881 års riksdag museets anslag, och samma år kunde amanuensantalet något ökas. Till amanuenser kallades detta år herr P. G. Vistrand och fröken Agnes Ljungberg, hvilka jämte fröken Emilia Helleday, kallad redan 1876, af nu tjänstgörande amanuenser längst hafva tillhört museet. Sedan förblef antalet i det närmaste oförändradt ända till år 1886, hvilket år ej mindre än elfva nya ordinarie eller extra ordinarie amanuenser fingo anställning. För närvarande[3] äro vid Nordiska museet och Skansen anställda elfva ordinarie, tretton extra ordinarie och fem biträdande extra ordinarie amanuenser. Såsom häraf synes, utgöres altså tjänstemännens antal af tjugunio personer, hvilka så fördela sig på museets bägge afdelningar, att omkring tjugu uteslutande eller öfvervägande hafva sin verksamhet inom museet och de återstående å Skansen.

Jag känner det såsom en kär plikt att vid detta tillfälle så väl å mina egna som å museets hela styrelses vägnar hembära denna talrika stab af medhjälpare en varm tacksägelse för den plikt-

[1] Se vidare *Handlingar angående Nordiska museet.* 1. *Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar.* Stockholm 1890.
[2] Se sid. 278.
[3] Se sid. 145 o. f.

trohet, det nit och det intresse, hvarmed de under en sträng tjänstgöring och med de jämförelsevis ringa löneförmåner, museet varit i stånd att lämna dem, utfört och utföra sina åligganden.

Betjäningen består för museet af rustmästare och åtta dalkullor; för Skansen af två fogdar, fodermarsk, en trädgårdsmästare och nio trädgårdsarbetare, elfva djur- och stallvårdare, två maskinister, fjorton stenarbetare, timmermän och andra arbetare samt vakter äfvensom tolf dalkullor och annan kvinlig betjäning. Museets hela aflönade personal stiger således till omkring hundra personer, af hvilka ungefär trettio komma på museet i staden och sjuttio på Skansen.

Anslag af staten.

Under de första åren hade museet icke det ringaste understöd af allmänna medel och har alt hitintills icke åtnjutit något sådant af Stockholms stad.

Först 1875 fick museet ett anslag af staten. Beloppet var 5,000 kronor och gafs af riksdagen i enlighet med en af friherre J. Nordenfalk i Andra kammaren väckt motion. Detta anslag höjdes enligt regeringens förslag från och med år 1876 till 7,500 och från 1879 till 11,600 kronor. 1881 års riksdag beslöt med anledning af väckta motioner — af öfverståthållaren frih. C. G. af Ugglas i Första kammaren och af redaktör S. A. Hedlund i den andra — anslagets höjande till 16,000 kronor för att därigenom lön måtte beredas åt styresmannen. Summan af alla riksdagens anslag till museet utgjorde vid 1890 års slut 206,300 kronor. De årliga anslagen täckte dock under flere år icke ens de under samma tid utbetalade hyresbeloppen.[1]

Vid 1890 års riksdag väcktes med anledning af denna anslagets otillräcklighet motioner om det sammas höjande till 25,000 kronor,

[1] Se ofvan sid. 280.

i Första kammaren såsom förra gången af friherre C. G. AF UGGLAS, i Andra kammaren af doktor C. NYSTRÖM.[1] Statsutskottet tillstyrkte den föreslagna höjningen, hvilken också godkändes af båda kamrarna. Detta anslag af 25,000 kronor har museet sedermera oförändradt åtnjutit, och utgjorde summan af de statsunderstöd, som kommit museet till godo, vid 1898 års slut 406,300 kronor. Emellertid har, såsom lätt bör inses, i sammanhang med museets hastiga och betydliga utvidgning äfven detta sista statsanslag år från år alt mindre motsvarat behofvet, hvadan det är att hoppas, att riksdagen i en närliggande framtid skall gifva museet ett ännu kraftigare stöd.

Penningebidrag och penningebekymmer.

Det första penningebidraget — 1,000 kr. — lämnades, såsom ofvan blifvit omnämdt, redan i slutet af november 1872. Gifvaren var grosshandlaren O. DICKSON i Göteborg. Det efterföljdes småningom af andra, ofta genom bemedling af professor A. KEY, som under museets hela tillvaro trofast och stödjande stått vid min sida.

Ej alltid voro dessa bidrag lätta att vinna. Många förstodo ej ännu, hvad saken gälde, och ville så gärna anse det röra sig endast om bindmössor och selkrokar, ja trasor, och för dem var museet föga annat än en lumpbod. Så skref 1873 en af mina medhjälpare: »Den tid, jag för denna sak offrat, har i sanning varit högst betydlig samt har därjämte förbittrats af den ovilja, jag vågar till och med säga hån, som jag från så många håll rönt.» Detta var i självfva hufvudstaden. Också voro de sålunda influtna medlen långt ifrån tillräckliga att fylla de mångfaldiga behof, som kräfdes af de nya lokalernas inredning, nödiga inköp och räntor. Skulderna vuxo därföre hastigt. Vid 1874 års utgång uppgingo de redan till öfver 24,800 kronor; 1875 till öfver 35,800, 1876 till öfver 55,000 och 1878

[1] Se *Handlingar angående Nordiska museet. 2. Nordiska museet inför 1890 års riksdag.* Stockholm 1890.

till nära 100,000 kr. Vid 1898 års utgång utgjorde museets lösa skuld 344,507 kr. 89 öre.

Hvilken hämsko låneförsöken utgjorde för min verksamhet, kan man lätt föreställa sig. Ofta visste jag ej dagarna före de dryga hyrornas erläggande, huru jag skulle kunna gälda dem. Men stundom kom i sista ögonblicket räddningen i form af ett lån af någon ibland de vänner, som otaliga gånger i nödens stund räckt mig hjälpande händer. Någon lättnad hade också 1876 vunnits därigenom, att ett konsortium bildades af 15 personer, som mot 6 % ränta lämnade mig ett lån af till sammans 50,000 kr, hvilket först efter tre års förlopp finge uppsägas.

Emellertid har jag många gånger äfven senare nödgats kämpa emot till ytterlighet gående svårigheter. Så exempelvis hösten 1883. Inredningen af de tvänne nya våningar, som under detta år öppnades, hade gjort sitt till att tömma alla tillgångar, så att jag måste offra två till tre månader åt oupphörliga och ofta fruktlösa låneförsök, hvarvid det gälde att nästan vecka efter vecka omsätta större eller mindre penningebelopp. Äfven under det våldsammaste trycket mera harmades jag öfver, att tid och kraft måste på detta sätt förslösas, än jag misströstade. Det var alltid min lifliga öfvertygelse, att jag bakom mig till stöd hade ett helt folk, och att jag trots ideligen upprepade fåfänga försök dock en gång måste lyckas. De belopp, jag sålunda *mestadels i smärre poster* lånat eller omsatt, uppgingo vid slutet af 1880-talet till omkring en million kronor och vid 1898 års slut till öfver 3 millioner. För alla dessa lån har jag alltid iklädt mig personligt ansvar.

Jag bör emellertid anmärka, att dessa ofta återkommande penningebekymmer under det senaste årtiondet varit vida mindre tryckande än förut. Insikten om Nordiska museets betydelse har uppenbarligen under denna tid alt mer trängt igenom folkmedvetandet och för mig i hög grad lättat bördorna. Också hafva de under detta tidsskede lämnade penningebidragen ofta varit mycket betydande och bära vitne om en storartad offervillighet för den fosterländska saken.

Alla donationer till Nordiska museet, hvilka uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver, finnas införda i *hvarje* årsberättelse, för att därigenom hugfästa minnet af museets välgörare. Jag vill därföre här erinra endast om de största donationerna[1], antingen de afsett löpande utgifter eller byggnaden. De hafva lämnats af följande personer: byggmästaren JOHAN ANDERSSON i Stockholm (14,000 kr.), med. doktor H. F. ANTELL i Paris (112,600 kr.), statsrådet H. R. ASTRUP i Kristiania (5,500 kr.), fru EMMA BENEDICKS, f. BENEDICKS, i Stockholm (32,000 kr.), grosshandlaren F. BÜNSOW i Stockholm (5,600 kr.), grosshandlaren F. BÜNSOWS DÖDSBODELEGARE (20,000 kr.), grosshandlaren D. CARNEGIES i Göteborg DÖDSBODELEGARE (5,000 kr.), apotekaren G. CAVALLI i Sköfde (6,000 kr.), apotekaren J. G. CAVALLI i Göteborg (10,000 kr.), grosshandlaren J. J:SON DICKSON i Göteborg (5,000 kr.), professor O. E. LE SAGE DE FONTENAY i Köpenhamn (10,000 kr.), grefve W. VON HALLWYL i Stockholm (17,000 kr.), sekreteraren C. J. HASSELL i Stockholm (5,000 kr.), fru MATHILDA HELLMAN, f. JOHOLM, i Uppsala (10,000 kr.), f. d. slottsarkitekten A. HOFFMAN i Stockholm (10,000 kr.), justitierådet, direktör N. JOSEPHSEN i Köpenhamn (10,000 kr.), fru JOHANNA KEMPE, f. WALLIS, i Stockholm (9,200 kr.), ingeniör G. M. LAMM i Stockholm (10,400 kr.), godsegaren A. LILJEDAHL i Uppsala (5,000 kr.), grosshandlaren N. O. NÄS i Östersund (10,500 kr.), konsul V. RÖHSS i Göteborg (11,000 kr.), f. d. uppbördskommissarien F. C. SUNDGREN i Stockholm (kr. 13,111:84), ingeniör C. A. SÖDERLUND i Stockholm (kr. 5,131:66), grosshandlaren O. D. WEINBERG i Stockholm (16,500 kr.), grosshandlaren P. M. WIKSTRÖM i Stockholm (5,000 kr.) samt ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGENS I STOCKHOLM 1897 LOTTERI (45,260 kr.).

Resor för museets ändamål.

Till samlingarnas tillväxt hafva i väsentlig mån de resor bidragit, som af olika personer på museets bekostnad företagits dels

[1] Se sid. 198 o. f.

i vårt eget, dels i våra grannland. Bland dem, som i detta afseende med nit och framgång verkat, må här nämnas hemmansegaren Bud Erik Olsson (1873 och sedan nästan årligen) i Dalarna; landthandlaren H. Söderman (1873) i Värmland; kapten V. Engelke (1874) i Helsingland och fröken Ellen Key samma år i Småland; amanuansen P. G. Vistrand (1875 och sedan nästan årligen) i Småland, Västergötland, Halland, Bleking, Skåne, Dalsland, Östergötland och Uppland; folkhögskoleföreståndaren G. A. Aldén (samma år samt sedan flere följande t. o. m. 1880) i Småland; fröken Ingeborg Tauström (1875 och andra år) i Skåne; gårdsbrukaren Torjus Leifsson Bolkesjö (1875 och sedan nästan årligen till och med 1888) i Norge; hemmansegaren Bälter Anders Hansson (1876 och andra år) i Dalarna; studenten J. Nordlander (1876) i Helsingland, Jämtland och Härjedalen; dalkullan Kers Karin Olsdotter (1877 och 1878) i Dalarna; kandidat A. Bondeson (1879) i Halland; dalkullan Pers Brita Andersdotter (1880) i Dalarna; fröken Emma Johansson (1881 och flere följande år) på Öland; ingeniör A. Friberg (1881) i Västergötland och Södermanland; kandidat E. Andersson (1881) i Värmland och Västmanland; kandidat O. Hoppe (1882) i Östergötland; kandidat R. Arpi (1882 och 1883) på Island; studenten S. Velin (1884 och 1885) i Västergötland; studenten A. Engdahl (1884) i Västmanland och Uppland, (1885) på Gotland samt (1886) i Halland; doktor F. Svenonius (1886) i Lappland; herr P. Edholm (1887 och sedan nästan hvarje år) i Ångermanland; gårdsbrukaren Christian Olsen To (1888 och sedan flere år) i Telemarken och Numedalen i Norge; fru Eva Vigström (1889) i Skåne; dalkullan Gans Anna Karlsdotter (1890) i Dalarna; arkitekten G. Améen (1891) i Västmanland och Dalarna; artisten M. Jönsson (1891 och flere år) i Bleking; snickaren K. Eriksson (1891) i samma landskap; jägmästaren H. Samzelius (1891, 1893 och 1898) i svenska, norska och finska lappmarkerna samt Väster- och Österbotten, äfvensom i Södermanland, Bleking och Skåne; jägmästaren H. Nordlund (1891) i Lappland; fil. licentiat K. B. Wiklund (1891) i Jämtlands och Härjedalens lappmarker; e. o. amanuensen N. E. Hammarstedt (1892) i Dalarna; e. o. amanuensen C. U. Palm (1893 och 1894) på Gotland;

hemmansegaren M. Haraldsson (1895 och flere år) i Småland; studenten J. Blees (1897) å Nuckö vid Estlands kust; e. o. amanuensen A. Behm (1898) i Jämtland; doktor A. Björkander (1898) i Södermanland, samt kandidat N. Keyland (1898) i Värmlands finnbygder. Själf har jag under alla dessa år (1872—1898) för museets syften genomrest olika delar af Sverge samt flerfaldiga gånger besökt Norge och Danmark äfvensom skilda delar af Europas fastland.

Gåfvor af föremål.

Om de skänkta föremålen hafva alt sedan 1873 kortfattade upplysningar lämnats i hufvudstadens större tidningar, äfvensom efter 1880 i de årsberättelser, som af museet utgifvas.[1]

Många af dessa skänker hafva högt värde. Så erhöll museet 1889 af H. M. konung Oskar II, hvilken höge gifvare äfven flere andra år ihågkommit museet med värdefulla gåfvor, en hel samling i oljefärg utförda dräktbilder från 1600-talet, hvilken härleder sig från den bekanta Mälsåkersamlingen; 1873 af skolläraren E. Högström i Elfvik en större samling kläder och husgeråd från Bergsjö socken i Helsingland; 1874 och 1896 af fröken Maria Ruckman arbetställ med redskap, som tillhört kopparstickaren J. G. Ruckman, samt vidare möbler och andra konstindustriela föremål från 1700-talet; 1875 af godsegaren A. B. Wallis å Dybeck kläder från Vemmenhögs härad i Skåne; 1876 den skörd af etnografiska föremål, som professor G. Retzius och doktor E. Nordenson gjort under sina resor i Finland, samt samma år af Uppsala universitet den af professor A. Berch hopbragta samling af prof på råämnen och industrialster, som af samlaren kallades »Theatrum oeconomicum-mechanicum»; 1877 af grefve A. Bielkes dödsbodelegare en gammal praktvagn med seldon, en bärstol m. m., samt samma och äfven följande år af Handtverksföreningen i Norrköping skråsaker från nämda stad; 1881 af landtbrukaren Lars Nilsson i Håslöf de viktigaste delarna af en stuga från Skytts härad i Skåne; 1885

[1] *Samfundet för Nordiska museets främjande 1881—1896* samt *Meddelanden från Nordiska museet 1897* och *1898*. Stockholm 1881—1900.

och 1886 af NORDISKA RODDFÖRENINGEN I ZÜRICH den dyrbara samling af hederspris, hvaribland nio pokaler, som af den samma eröfrats; 1886 af brukspatron G. BENEDICKS på Gysinge tillbehör till en stuga från Hedesunda socken i Gästrikland, och samma år af kammarherre G. H. CELSING å Sparreholm en samling dyrbara dräkter från 1700-talet; 1887 af sekreteraren L. BOBERG en kostbar samling juvelerararbeten samt af ryttmästaren B. H. STAËL VON HOLSTEIN å Villa Vapnö åtskilliga värdefulla väfda tapeter; 1888 efter professor J. V. WALLANDER en samling allmogedräkter och af gifvaren utförda skisser efter folktyper från skilda delar af vårt land, samt samma år af bokförläggaren A. BONNIER tjugufyra större, i oljefärg utförda folklifsbilder af nyssnämda konstnär, af apotekaren G. CAVALLI i Sköfde en större samling svenska myntplåtar, och vidare samma år af fabriksidkaren A. REINHOLD ett helt rum från Nordfrisland; 1890 efter biblioteksamanuensen C. EICHHORN dennes till ej mindre än 6,600 skilda nummer uppgående samling af svenska skråhandlingar; 1892 af pastor E. MODIN i Sveg en samling allmogeföremål från Härjedalen, och af hofintendenten J. BÖTTIGER, hvilken liksom den förre äfven flere andra år skänkt värdefulla gåfvor, en stor samling gyllenädersprof; 1894 af HÄLLESTADS FÖRSAMLING i Östergötland socknens gamla intressanta klockstapel; 1895 af grosshandlaren H. LICHTENSTEIN en värdefull samling svenska postvärdetecken, filatelistisk literatur m. m.; 1896 af konsthandlaren H. BUKOWSKI nära ett halft tusental xylografistockar med bilder af kulturhistoriska föremål, samt första hundratalet af gifvarens auktionskataloger med marganteckningar, och samma år af brukspatron J. WESTHOLM i Laxbro en ryggåsstuga från Ljusnarsbergs socken i Västmanland; 1897 af herr J. O. CARLBERG i Södertälje en dyrbar samling silfversaker; 1898 af fru LEA AHLBORNS DÖDSBO nära fyrahundra af denna konstnärinna utförda medaljpunsar m. m., och samma år af direktör E. ROSENLIND en stuga med inredning och husgeråd från Broddetorps socken i Västergötland, mångfaldiga andra synnerligen märkliga gåfvor att förtiga.

Nämnas bör ock, att rikets fleste apotekare genom skänker bidragit till den farmaceutiska afdelningens bildande.

Äfven främlingar hafva riktat samlingarna med värdefulla bidrag. Så böra här ej glömmas kolonibestyrer C. Brummerstedt i Julianehaab på Grönland, hvilken upprepade gånger ihågkommit museet med värdefulla skänker af grönländska etnografiska föremål; doktor H. F. Antell i Paris, hvilken 1892 skänkte den af honom samma år på C. Hammers auktion i Köln inropade stora skråpokal af silfver, som tillhört Stockholms snickargesäller; samt vidare direktören vid Kunstgewerbemuseum i Flensburg H. Sauermann, professor A. Holmberg i München, bankirfirman Hamburger & frères i Amsterdam och många andra.

I det föregående har erinrats endast om gåfvor till de egentliga museisamlingarna och om sådana till Skansen allenast för så vidt friluftsmuseets verksamhet på det kulturhistoriska området sammanfaller med museets. Men äfven bland gåfvor till Skansens anläggningar i öfrigt äro flere af den art, att de i detta sammanhang ej böra med tystnad förbigås.

Sålunda skänktes år 1891 af friherre C. De Geer å Löfsta den snidade portalen till den första uppgången till Skansen.

År 1897 medförde ett betydande antal värderika gåfvor från utställare vid nämda års stora konst- och industriutställning i Stockholm. Bland dessa märkas: af Skånska storindustriens utställning dennas för utställningen uppförda stora byggnad; af Järnkontoret mellersta Sveriges grufutställnings byggnad; af Aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier den severingspaviljong, som nu å Skansen bär namnet Bragehallen, och hvartill vår kände konstnär Carl Larsson skänkt en af honom särskildt härför utförd fondmålning; af godsegaren A. Abrahamsson på Nääs modell af Nääs slöjdlärarseminarium; af Aktiebolaget Octopus modell, framställande ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning; af Kjöbenhavns Frihavns aktieselskab modell af Köpenhamns frihamn; af Sågverks- och trävaruexportföreningen modell till ett norrländskt sågverk, en fondmålning af J. Tirén, m. m.; af Svenska granitindustriaktiebolaget, Yxhults stenhuggeriaktiebolag och Råbäcks gårdskontor arbeten i huggen sten, o. s. v.

Bland dem, hvilka lämnat särskildt värdefulla gåfvor till Skansens naturvetenskapliga afdelningar, må tacksamt ihågkommas: H. M. KONUNG OSKAR II, friherre T. ADELSVÄRD å Adelsnäs, öfverste C. O. BERGMAN, grosshandlaren V. STROKIRK, HELSINGFORS ZOOLOGISKA TRÄDGÅRD, doktor H. F. ANTELL, kapten E. O. LINDBLOM, löjtnant J. FLOHR, apotekaren A. R. L. ÅNGMAN, grefve R. VON ROSEN, handlanden E. BACKLUND i Franshammar, inspektor P. LARSSON i Österfors, kolonibestyrer R. MÜLLER i Holstensborg å Grönland samt professor G. DE GEER, hvilka alla skänkt djur till den zoologiska trädgården.

Bland gifvare till den botaniska afdelningen äro företrädesvis att märka direktör N. P. JENSEN i Ramlösa, TJÄDERS FRÖHANDEL, LANDTBRUKSAKADEMIENS FÖRVALTNINGSKOMMITÉ, SVENSKA TRÄDGÅRDSFÖRENINGEN, UPPSALA BOTANISKA TRÄDGÅRD, STOCKHOLMS STADS TRÄDGÅRDAR, SKOGSINSTITUTET I STOCKHOLM, BERGIANSKA TRÄDGÅRDEN, UPPSALA LÄNS HUSHÅLLNINGSTRÄDSKOLA, ULRIKSDALS TRÄDGÅRD, direktör F. JOHANSSON i Västerås samt BJURFORS KRONOPARK.

Till den mineralogiska afdelningen och grufutställningen hafva snart sagdt de flesta egarne till märkligare grufvor och stenbrott inom vårt land lämnat präktiga prof i ansenliga stuffer.

Här må också erinras därom, att flere gifvare med ansenliga härför särskildt bestämda summor bisprungit dels vid inköp af dyrbarare samlingsföremål eller hela samlingar, dels vid utförandet af en och annan anläggning för Skansens zoologiska trädgård.

Hvad slutligen angår museets nya byggnad på Lejonslätten, erhöll museet 1884 af H. M. KONUNG OSKAR II samt deras K. Högheter PRINSESSAN EUGENIE och HERTIGINNAN THERESE af Dalarna samt KRONPRINS FREDERIK och KRONPRINSESSAN LOVISA af Danmark ej mindre än 68 kollonner, öfver 70 pilastrar samt omkring 300 andra byggnadsdelar såsom entablement, dörrstycken och dörrfoder, fönsterinfattningar o. s. v., alt utfördt i italiensk eller kolmordsmarmor, för att såsom byggnadsdelar användas. Utom dessa storslagna gåfvor hafva äfven andra sådana af betydligt värde kommit museibyggnaden till del. Bland dessa vill jag för utrymmets skull här endast

erinra om följande personer, bolag och firmor, hvilka åtagit sig kostnadsfria leveranser till eller arbete för byggnaden, nämligen Bockholms-Sättra aktiebolag; löjtnant A. af Forselles å Ekensberg; hofjägmästaren P. B. Seton å Ekolsund; A. Markstedt & söner i Skellefte; Stora Kopparbergs bärgslag; Mons trävaruaktiebolag i Sundsvall; J. A. Enhörning i Sundsvall; Fagersta bruks aktiebolag i Västanfors; Fogelfors bruk i Lillsjödal; Horndals järnverks aktiebolag; Munksjö pappersbruk i Jönköping; Glafva glasbruksaktiebolag i Glafva; C. L. Schönow & ko, målaren C. Grabow och bildhuggaren A. Notini.

Äfven penningesummor hafva af intresserade personer för samma ändamål såsom gåfva öfverlämnats. De största af dessa bidrag ingå i de donationer, som å annat ställe i årsberättelsen för år 1898 äro anförda.[1]

Inköp af hela samlingar.

Till den betydliga del af museet, som vunnits genom inköp, höra äfven hela samlingar, bildade dels af enskilda personer, dels af föreningar.

Så inlöstes 1873 professor G. von Dübens under hans resor i Lappland inhöstade skörd af lapska föremål för 300 kr.; 1874 artisten N. M. Mandelgrens etnografiska samling för mer än 1,000 kr.; 1876 och flere följande år delar af byggmästaren E. A. Bomans konstindustriela samlingar för mer än 20,000 kr.; 1878 koppartryckaren A. M. Spongs efterlämnade gravyrer och planscher för 1,250 kr.; 1882 Norrköpings arbetareförenings museum, bestående af hvarjehanda kulturhistoriska föremål, för något öfver 1,000 kr.; 1884 och flere följande år föremål från Östergötland af veterinärläkaren F. A. Nordeman för öfver 2,000 kr.; 1885 och 1886 föremål från Halland och angränsande landskap af kapten J. A. Lagergren för 2,500 kr.;

[1] Sid. 198.

1888 den isländske prästen HELGE SIGURDSSONS i Akranes samling af isländska föremål för 800 kr.; 1889 intendenten A. T. GELLERSTEDTS akvareller och teckningar från det gamla Stockholm för 1,200 kr.; samma år den förnämsta delen af majoren grefve O. FRÖLICHS svenska vapensamling för 1,000 kr., äfvensom samma och de tre närmast följande åren genom direktör H. SAUERMANN i Flensburg frisiska och gammaldanska föremål — väfnader, sniderier, möbler m. m. — för till sammans öfver 3,000 kr.; 1890 å auktion efter amanuensen C. EICHHORN konsthistoriska föremål samt föremål belysande våra handtverks historia, för öfver 1,000 kr.; 1892 en samling isländska föremål af fru SIGRID E. MAGNUSSON, f. KJERULF, i Cambridge, England, för 2,200 kr., samt samma och följande år till och med 1895 konstindustriela föremål, skråsaker, vapen, porträtt m. m. å juveleraren C. HAMMERS auktioner i Köln för omkring 50,000 kr.; 1893 och 1894 från herr O. C. BJÖRNSTAD i Norderhov norska etnografiska föremål för 500 kr., och sistnämda år genom museiintendenten T. SCHVINDT i Helsingfors en samling finska etnografiska föremål för inemot 500 kr. Vidare 1895 en samling textila arbeten, härledande sig hufvudsakligen från finska folk i Ryssland, af amanuensen F. R. MARTIN för öfver 1,200 kr.

Dess utom har jag hos alla mer framstående antikvitetshandlare så väl inom riket, företrädesvis i Stockholm, som i de skandinaviska grannlanden och äfven i flere städer i Tyskland sökt bevaka museets intressen. Särskildt må i detta sammanhang erinras om de talrika inköpen å de genom konsthandlaren H. BUKOWSKI förmedlade konst- och antikvitetsauktionerna; samt, hvad beträffar utlandet, om de inköp af företrädesvis tyska skråsaker, som från och med 1882 under inseende af vår framstående, för Nordiska museet varmt intresserade, i München bosatte landsman frih. T. CEDERSTRÖM gjorts hos antikvitetshandlaren A. WEIL därsammastädes för sammanlagdt omkring 23,000 kr. — minnen från den gamla skråtiden, som för oss eger stort intresse, då vi i Tyskland hafva att söka upprinnelsen och förebilden till vårt eget skråväsen.

Depositioner.

Museet har äfven emottagit åtskilliga värdefulla depositioner. Den viktigaste af dessa är den af professor G. Retzius år 1881 deponerade samlingen af omkring 3,000 föremål från Grönlands förhistoriska tid, hvilken den danske läkaren C. Pfaff sammanbragt företrädesvis från Grönlands ostkust.

Bland öfriga depositioner märkas det gamla i barockstil utförda altaret i Uppsala domkyrka, lämnadt 1891 af Domkapitlet i Uppsala, samt en samling af 2,226 svenska polletter, deponerade 1896 af grosshandlaren A. Bernström.

Museets byggnad å Lejonslätten på Djurgården.

Tidigt närde jag tanken på ett eget hem för de hastigt växande samlingarna.

Under flere resor i utlandet hade jag haft tillfälle att göra mina iakttagelser med afseende på plananläggningen af ett mycket betydande antal europeiska museer. Mycket var ju flerstädes att lära, men många museer erbjödo också i olika riktningar varnande exempel. Germanisches Museum i Nürnberg och Musée de Cluny i Paris, dessa båda märkliga och ur många synpunkter högeligen intressanta museer, hvilkas lokaler ursprungligen voro gamla kloster, tillfredsställde mig icke, då jag saknade den öfverskådlighet, jag ansåg, att ett museum borde bjuda de besökande. Mera påverkades jag af den stora hallen i det nu med jorden jämnade Palais de l'industrie i Champs Elysées i Paris. Jag ville gärna få samlingarna i en sådan inramning, att ett besök i den blifvande byggnaden eller det blifvande palatset skulle bibringa en stark och mäktig stämning och således i sin mån verka fosterländskt väckande.

Detta i allmänhet om den för mig ledande hufvudgrundsatsen vid det tillämnade byggnadsföretaget.

Redan år 1876 lyckades jag åvägabringa ett upprop, undertecknadt af ett femtiotal framstående män, hvilket manade till lämnande af bidrag för uppförandet af en värdig byggnad åt dåvarande Skandinavisk-etnografiska samlingen. Anteckningslistor utsändes, och dels på dessa, dels genom en basar, som 1877 anordnades i Stockholm, och för hvilken friherrinnan THÉRÈSE AF UGGLAS, f. BJÖRNSTJERNA, stod i spetsen, hade vid slutet af år 1877 insamlats en summa af 68,869 kr. 75 öre. Denna summa har sedan småningom ökats så väl genom räntor, som genom tvänne nya basarer i hufvudstaden under ledning, den ena 1885 af grefvinnan EBBA ANKARCRONA, f. BIELKE, den andra 1888 af fru ANNA WALLENBERG, f. VON SYDOW, samt äfven genom inkomsten af konst- och industrilotterier. Vid 1888 års utgång hade byggnadsmedlen nått ett belopp af något öfver 410,000 kronor.

Den 17 april 1882 erhölls med anledning af en skrifvelse från museets styrelse Kungl. Maj:ts upplåtelse af den s. k. Lejonslätten å Djurgården till en byggnad åt Nordiska museet.[1] Denna tomt med sitt utomordentligt präktiga läge, fritt åt alla sidor och vid infarten från staden till Djurgården samt midt emot den stora esplanad, som utmynnar emot Djurgårdsbron, tillträdde museet den 14 mars 1884.

Sedan sålunda frågan om byggnadsplats blifvit lyckligt löst, uppgjordes i februari 1883 ett program för byggnaden. I detta utfästes för de bästa förslag, som komme att inlämnas, 5 pris om till sammans 3,000 kr., hvartill sedan lades extra pris till ett belopp af 2,000 kr. Inbjudningen, tryckt på svenska, tyska, franska och engelska, var ställd till arkitekter så väl inom som utom landet. Vid täflingstidens utgång hade 15 förslag inkommit, af hvilka 7 belönades. Första priset togs af arkitekten V. MANCHOT i Mannheim, det andra af arkitekten H. MAHRENHOLZ i Berlin, det tredje,

[1] Denna resolution är tryckt i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1882*. Stockholm 1882. S. 57 o. f.

jämte ett extra pris, af arkitekten V. KARLSON i Stockholm.[1] Något senare insändes såsom gåfva till museet ett förslag af den svenske arkitekten E. STROKIRK i Stuttgart, hvilken år 1887 inkom med ännu ett förslag, hvilket han likaledes skänkte till museet.

Då emellertid inga af dessa ritningar syntes museets styrelse fullt tillfredsställande lösa uppgiften, uppdrogs den 22 oktober 1888 åt professor M. ISÆUS och arkitekten, sedermera professor I. G. CLASON att utarbeta ett nytt förslag, i hufvudsak öfverensstämmande med den grundplan, som vid samma tillfälle faststäldes. Vid omnämnandet af denna grundplan är det mig kärt att egna en tacksamhetsgärd åt minnet af en nu bortgången vän, den danske tecknaren och författaren, sedermera professor R. MEJBORG, som under besök i Stockholm, där han år 1886 särskildt vistades för studier i Nordiska museet, med lifligaste intresse omfattade museets byggnadsplaner och sökte ge arkitektonisk form åt flere af mina flyktiga utkast. Han skref också ett par entusiastiska uppsatser i ämnet i Berlingske Tidende,[2] där han lifligt skildrar, huru den stora hallen skulle blifva en af de största lokaler, som äro inrättade till världsligt bruk, samt huru den »skulle blifva lika hög som Roskilde domkyrka, en half gång bredare och dubbelt så lång».

Vid den nämda styrelsesammankomsten i oktober 1888 beslöts att, enär byggnadsmedlen uppgått till en summa af öfver 400,000 kr., genast börja schaktningsarbetet å tomten, där jag också hade glädjen att taga det första spadtaget den 24 oktober 1888, på dagen 15 år sedan museets första afdelning för allmänheten öppnades. Arkitekten Clason, som åtagit sig ritningarna till byggnadens fasader, företedde vid museistyrelsens sammankomst den 1 april 1889 utkast till dessa, och beslöts, att de samma, sedan åtskilliga ändringar vidtagits, skulle hänskjutas till bedömande af intendenten A. T. GELLERSTEDT och professor F. G. A. DAHL.

Sedan professor Isæus 1890 afgått med döden, öfvertog professor Clason ensam arbetet med samtliga ritningar. Dessa fullbordades

---

[1] Närmare redogörelse för denna pristäflan finnes i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1883*, Stockholm 1884, sid. 84 o. f., där också programmet återgifves.
[2] Nr 239 och 241. Den 14 och 16 oktober. Köpenhamn 1886.

i det närmaste redan under detta år, och deras godkännande tillstyrktes af de nyssnämde till granskare utsedde arkitekterna.

I december 1891 började bortsprängningen af den på byggnadsplatsen befintliga bärgkullen samt verkställdes en del återstående jordschaktning under afvaktan på fastställelse af de nu till Riksmarskalksämbetet inlämnade ritningarna. Sedan K. M:t den 25 april 1892 lämnat tillstånd att uppföra en del af den tillämnade stora byggnadskomplexen, upptagande en enda genom hela byggnaden sig sträckande väldig hall med till den samma stötande gallerier, företogs genast och med betydande arbetsstyrka grundläggningen till en tredjedel af nämda hall, eller till en så stor del af byggnaden, som man med tillgängliga medel trodde sig kunna bringa under tak. Så snart grundläggningsarbetet afslutats, började omedelbart uppsättningen af granitsockeln. Byggnadsarbetet sköttes och skötes fortfarande af byggmästaren H. Larsson, hvilken redan vid styrelsesammankomst i april 1889 härtill utsetts, samt jämte honom sedan år 1891 af ingeniör C. G. Norström såsom kontrollant.

Under år 1893 började murarna resa sig i höjden. För fasadytorna användes sandsten från Roslagen, där han förekommer såsom kullersten i jordytan och vid strandbrädden. Stenen har sålunda under tidernas lopp af vatten och frost så pröfvats, att man bör fullt kunna lita på hans hållbarhet, och då han därtill har en omväxlande och behaglig färg, utgör han ett lika förträffligt som vackert byggnadsmaterial. På hösten 1894 afslöts murningen, så att taket kunde påläggas och göras färdigt med skiffer och koppartäckning samt järnställning för det stora glastaket, och först nu kunde man göra sig en fullkomligare föreställning om byggnadens för våra förhållanden ovanligt präktiga arkitektur.

Äfven under åren 1895, 1896 och 1897 utfördes åtskilliga viktigare arbeten. Att byggnaden dock icke framskred mot sin fullbordan i så betydlig grad, som man haft anledning att hoppas, berodde därpå, att 1897 års allmänna konst- och industriutställning förlades till denna del af Djurgården.

Sedan åtskilliga förslag rörande plats för utställningen väckts och pröfvats, stannade nämligen den kommité, som hade att behandla

frågan, slutligen vid Lejonslätten såsom den för ändamålet fördelaktigaste. Från Nordiska museets sida hade också, alt sedan utställningsfrågan åter väckts till lif, ständigt framhållits de ömsesidiga fördelarna för så väl utställningen som museet, om museibyggnaden kunde i sin helhet så utföras, att han för utställningen blefve användbar.

De arbeten, som under 1895 kommo till utförande å museibyggnaden, föranleddes således hufvudsakligen af den tillämnade utställningen. Grundläggningsarbetet för museibyggnadens sydöstra del tog sin början strax på nyåret och fullbordades i juni samma år. Arbetet å granitsockeln till denna del bedrefs samtidigt. För de 35,500 kr., med hvilka utställningen åtagit sig att bidraga till byggnadsarbetets fortgång, bekostades fönster till hela den uppförda byggnaden, murning af hvalf samt de stora runda takfönstren i hvalfven öfver hallen. Dessa arbeten fullbordades först i början af 1896. Under 1897 fortsattes afslutningsarbetena på stora hallens fondparti och vidliggande västra sidoparti. Under 1898 har, såsom ses af denna årsberättelse,[1] arbetet bestått dels i fullbordande af yttre byggnadsdetaljer, dels och hufvudsakligen i utförande af byggnadens inre arkitektoniska utstyrsel.

Hela den på museibyggnaden till detta års utgång nedlagda kostnaden stiger till, i jämt tal räknadt, 735,000 kr. Såsom redan i det föregående sagts, utgjordes vid slutet af år 1888 byggnadstillgångarna af något öfver 410,000 kr. För de öfverstigande utgifterna har således nytt kapital måst uppbringas. En med anknytning till den beramade allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm affattad ansökan om beviljande af ett penningelotteri till förmån för museets byggnad inlämnades 1895 till K. M:t, men blef — egentligen till följd af hela utställningsfrågans fördröjda behandling af riksdagen — ej af K. M:t bifallen. Museet måste nu, då det penningebistånd, som från utställningens sida kom det till godo, var alt för knapt, tillse, huru det på annan väg kunde reda sig med uppgiften att till 1897 års utställning fullfölja alt nödigt arbete. I detta syfte upptog museet i Stockholms enskilda bank ett lån å

[1] Se sid. 152.

100,000 kr. Härmed voro nu visserligen de närmaste bekymren undanröjda, men då denna summa endast kunde räcka för en kortare tid, voro dock utsikterna för det stora byggnadsföretagets fullbordande fortfarande tämligen mörka.

Under år 1898 erhöll emellertid denna brinnande fråga sin mycket lyckliga lösning, då en del för saken varmt intresserade personer sammanslöto sig för åstadkommande af ett nytt lotteri, hvars hela vinst skulle komma museibyggnaden till godo. En ny ansökan om ett dylikt i högst sex serier inlämnades till K. M:t i slutet af 1897, och den 8 februari följande år beviljades i nåder denna gjorda hemställan. Redan den 1 oktober samma år egde den första dragningen rum, inbringande mer än 300,000 kr.; och har museet att af de följande serierna i lotteriet vänta ett belopp af ytterligare minst 1,250,000 kr. Härigenom hafva således de tyngande bekymren för denna högst väsentliga sida af museets framtid skingrats, och man kan nu med ogrumlad glädje se, huru detta stora företag dag från dag med säkra steg skrider mot sin fullbordan.

Museets fonder.

Museet har, utom sin byggnadsfond, ännu åtskilliga andra fonder: en *allmän fond*, en *pensionsfond*, en *Bredablicksfond*, en *Skansfond* samt *Herman Frithiof Antells fond.*

Grunden till den *Allmänna fonden* lades 1879 med 10,000 kronor, utgörande medel, som företrädesvis från landsorten influtit i sammanhang med den basar, som nämda år till förmån för museet anordnats i hufvudstaden, och hvilka medel af gifvarne stälts till museets styresmans fria förfogande. Denna fonds kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna få användas till löpande utgifter för museets ändamål. Till fondens förstärkning gå de afgifter å minst 100 kr., som erläggas af ständiga ledamöter i Samfundet för Nordiska

museets främjande. Genom sådana afgifter har Allmänna fonden nu stigit till 53,272 kronor 47 öre.

Pensionsfonden, ämnad till understöd för museets personal, bildades 1885 genom en gåfva af 1,000 kronor. Vid 1898 års slut hade fonden genom upplupna räntor stigit till 1,885 kronor 62 öre.

Bredablicksfonden, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpeskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. Vid 1898 års slut hade summan af de till Bredablicksfonden lämnade bidragen uppgått till 74,570 kronor.

Skansfonden bildades år 1894 och afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpeskillingen så väl för Öfre Skansen, inköpt 1891 för 25,000 kr., som för Nedre Skansen, inköpt 1896 för 50,000 kr. Bland de personer, som lämnat bidrag till detta ändamål, märkes H. M. DROTTNING SOFIA.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. ANTELL den storartade gåfvan af 100,000 kr. till Nordiska museet att enligt gifvarens närmare bestämmelse »af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Denna fond, som år 1896 öfverlämnades till museet, bär namnet *Herman Frithiof Antells fond.*

Inträdesafgifter och besökande.

Inträdesafgifterna vid museets afdelningar i staden under tiden från den 24 okt. 1873 intill slutet af 1898 utgjorde kr. 155,517: 76; inträdesafgifterna vid Skansen och Bredablick under tiden från den 30 aug. 1891 och till 1898 års slut kr. 666,103: 93. Summan af samtliga inträdesafgifter uppgick altså, räknadt från dagen för museets första afdelnings öppnande och till slutet af 1898, till kr. 821,621: 69.

I sammanhang härmed må nämnas, att de årliga bidragen från Samfundet för Nordiska museets främjande, utgörande årsafgifter

af samfundets ledamöter, samt afgifter för lösa årskort, sedan samfundets stiftande år 1880 till och med 1898 utgjort kr. 208,756: 66.

Med hänsyn till samlingarnas tillgänglighet för allmänheten har det alltid varit min åsikt, att den samma borde vara så lätt som möjligt. Trots de många skilda lokalerna har också museet alt ifrån sin begynnelse stått öppet för besökande vida längre tid, än i allmänhet är förhållandet med offentliga samlingar så väl inom som utom vårt land.

De besökandes antal under första året af museets tillvaro, räknadt från den 24 okt. 1873 och till utgången af år 1874, uppgick till 22,222; under de följande åren och alt intill 1891 växlade summan af besök mellan det lägsta antalet 13,168 (1879) och det högsta 31,285 (1876). Men med tillkomsten af anläggningarna på Skansen ökades besökens antal högst betydligt. Så uppvisar 1892 en summa af 113,645, och sedan har en ständig stegring egt rum, så att året 1898 — om man frånräknar utställningsåret 1897, då de besökande voro 622,608 — visar det högsta antalet besök eller 446,319.

En noggrann statistik öfver de besökandes antal under de särskilda åren återfinnes i hvarje årgång af Nordiska museets meddelanden.

Från museet utgångna literära arbeten.

Samlingarnas fruktbargörande genom literära arbeten måste till följd af materialets snabba tillväxt och otillräckliga arbetskrafter undanskjutas vida längre, än jag önskat. Emellertid har alt sedan slutet af 1870-talet äfven på detta område en lifiig verksamhet utvecklats. Detta torde tillräckligt tydligt framgå af de i hvarje årsberättelse meddelade öfversikterna af från museet utgifna eller det samma angående arbeten.

Här vill jag endast erinra om *årsberättelserna* från år 1881 till och med 1897; *Minnen från Nordiska museet*, af hvilka första bandet fullständigt utkommit och häftena 1—7 af det andra; *Finland i Nordiska museet* af G. Retzius, *Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet* af G. Djurklou, *Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet*, *Om nyckelharpospelet på Skansen* af K. P. Leffler, och *Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet* af E. Hammarstedt — alla dessa hörande till en serie *Bidrag till vår odlings häfder.* Vidare *Afbildningar af föremål i Nordiska museet*, häftena 1—7 af första bandet; *Handlingar angående Nordiska museet*, häftena 1—3; *Bilder från Skansen*, 11 häften; minnesbladen *Saga*, *Runa* och *Vår*; *vägvisare* genom museet på tyska, franska och engelska språken, jämte flere mindre skrifter och ett betydande antal småtryck, utgifna i samband med museets och framför alt Skansens fester.

Literära förbindelser med andra museer och samfund.

Museet har alt sedan 1883 trädt i literär förbindelse med flere utländska museer och lärda samfund, med hvilka det utväxlar skrifter, och hvarigenom dess bibliotek årligen erhåller en betydande tillökning. Dylika förbindelser hafva de senare åren alt oftare knutits. Antalet af de utländska museer och samfund, med hvilka Nordiska museet vid 1898 års slut stod i förbindelse, utgjorde 185.

Af dessa tillhörde 6 Norge; 7 Danmark; 8 Finland; 10 Ryssland; 106 Tyskland; 16 Österrike-Ungern; 7 Schweiz; 6 Holland; 3 Belgien; 1 England; 8 Frankrike; 1 Italien; 1 Portugal samt 5 Amerika.

Dess utom växlade museet vid nämda tidpunkt skrifter med 25 svenska museer, akademier och föreningar.

Nordiska museets betydelse.

Om den inflytelse Nordiska museet i olika riktningar öfvat kan jag här fatta mig kort, dels emedan jag i det föregående flerstädes och särskildt vid framställningen af Skansens utveckling berört den samma, dels emedan hon så ofta varit föremål för uttalanden så väl' i den inländska prässen som i utlandets.

Endast några få sidor af denna inflytelse må därföre, om ock mera antydningsvis, vid detta tillfälle framhållas.

Att museets samlingar äro af utomordentlig vikt för utvecklingen af vår konstslöjd, särskildt för så vidt denna börjat gro på nordisk grund, och att de på henne redan verkat befruktande, har af flere sakkunnige vid olika tillfällen framhållits. I museets allmogeafdelning finna särskildt arbetarne på träskulpturens och textilindustriens vidsträckta områden en öfverraskande rikedom på förebilder, hemtade från hela Norden — från Lappland ned till Schleswig, från Island till Finlands gränser. Men samlingarna bjuda i sin konstindustriela afdelning äfven på en mångfald af mönster och motiv i skilda stilarter, altifrån den allvarliga romanska tiden och renässansens blomstringsskede till den lekande rokokon och kejsartidens stela former. Det är att hoppas, att handtverkaren och konstslöjdidkaren alt mer lära sig ösa ur de källflöden, som sålunda för dem framvälla.

Äfven må erinras om den sociala betydelse, som det nya folklif, hvilket utvecklar sig på Skansen, eger för hufvudstaden, och som torde få anses sträcka sin verkan äfven utom dennas gränser. Tusenden — ja hundratusenden samlas där årligen till oskyldig glädje. Det är en sådan glädje, som icke framkallas af de starka dryckernas olycksdigra inflytelse, och som därför icke tager sig råa uttryck. Alla ansatser till dylikt dämpas genast, och råheten

har aldrig funnit trefnad på Skansen. Det är altså ett förädladt nöjeslif, som sålunda framkallats, och som särskildt på ungdomen bör verka välgörande och uppfostrande, hvadan det må hända skall räknas såsom en icke oviktig insats i hufvudstadens sunda utveckling.

Och det gäller här att skapa traditioner, som aldrig öfvergifvas.

Nordiska museets väckande inverkan på bildningen och utvecklingen af åtskilliga bland våra landsortsmuseer är nogsamt känd. Bland de första var *Gotlands fornsal*, stiftad efter museets mönster redan 1874 af den vördnadsvärde fornforskaren P. A. Säve.[1]

Men äfven i utlandet hafva flere museer uppvuxit med Nordiska museet till förebild eller föranledda af det samma. Sålunda *Finska studentkårens etnografiska museum* i Helsingfors 1876, hvartill ingifvelsen gafs vid de finska studenternas besök i Stockholm 1875.[2]

I Norge manade professor L. K. Daa och senare doktor Y. Nielsen till bildandet af ett dylikt norskt museum,[3] hvilket också omsider år 1894 kom till stånd och sedan hastigt utvecklat sig under ledning af ibland andre professor L. Dietrichson och konservator H. Aall.

I Danmark är att nämna *Dansk folkemuseum* i Köpenhamn, stiftadt af direktör B. Olsen 1879.

Bland tyska museer, anlagda med särskildt åberopande af Nordiska museet, märkes främst *Deutsches Museum für Trachten und Geräthe* i Berlin, grundlagdt 1888 af den berömde vetenskapsmannen professor R. Virchow.[4] Flere andra tyska folkmuseer hafva gått i samma spår.

[1] Se hans uppsatser om »en Gotlands fornsal» i *Gotlands tidning 1874*. Nr 69 och 71. Den 29 aug. och 5 sept.

[2] Se *Östra Finland 1876*. Nr 6. Den 14 jan. — *Åboposten 1876*. Nr 20, 21 och 22. Den 19, 22 och 24 febr. samt flerstädes.

[3] Jfr Y. Nielsen: *Træk af den norske bondestands kulturudvikling*. Kristiania 1881. S. 151 o. f.

[4] Se *Zeitschrift für Ethnologie*. Jahrg. 20. Berlin 1888. H. 6. S. 461.

Liknande maningar uttalade i Holstein redan 1876 den bekanta fornforskarinnan fröken JOHANNE MESTORF[1] och samma år i Holland J. K. W. QUARLES VAN UFFORD,[2] båda efter besök i Stockholm 1874. I Schweiz har samma väckelserop flere gånger ljudit, äfven där med hänvisning till Nordiska museet i Stockholm, och präktiga museer hafva senare där uppvuxit.

Slutligen må erinras om den franska afdelningen af *Musée d'éthnographie* i Trocadéropalatset i Paris, hvilken tydligen rönte inverkan af Nordiska museets utställning i Trocadéro 1878.

Härmed afslutar jag denna korta öfversikt af Nordiska museets historia under dess första tjugufemårsskede.

Då jag kastar blicken till baka på den hittills tillryggalagda vägen, glömmer jag gärna alla utståndna vidrigheter, gäckeriet och hånet, stundom lidna oförrätter och felslagna förhoppningar, och dröjer med innerlig tacksamhet vid de många, ja otaliga bevis på deltagande, hvarmed den fosterländska tanke, som ligger till grund för Nordiska museet, nära och fjärran omfattats. Måtte de minnen, Nordiska museet gömmer, och det nya hem, i hvilket de skola inflyttas, liksom det mångskiftande lifvet på Skansens höjder i sin mån bidraga att hos släkten efter släkten stärka nationalkänslan, att hos unga och gamla — för att använda ett fäderneärfdt uttryck — »ingjuta fosterlandskärlek i väldiga droppar», samt lära oss minnas de manande ord, jag ville sätta ofvan ingången i museiborgen på Lejonslätten:

Vi äro ett litet folk, men vi böra tänka stort.

Skansen i januari 1899.

ARTUR HAZELIUS.

---

[1] Jfr *Nya Dagligt Allehanda 1876.* Nr 114. Den 18 maj. Ur *Flensburger Norddeutsche Zeitung.*

[2] J. K. W. QUARLES VAN UFFORD: *Herinneringen uit Scandinavië.* 'S Gravenhage. 1876. S. 40 o. f.

Bil. 1.

Då Nordiska museet föddes.

Det var i synnerhet under en resa i Dalarna, sommaren 1872, som dr Hazelius kom på tanken att samla och bevara föremål, hvilka kunde belysa den svenska allmogens lif i förgångna tider. På den resan åtföljdes han af sin maka, fru Sofia Hazelius, född Grafström, hans trogna och intelligenta medarbeterska inom de sträfvanden för en stor fosterländsk sak, hvilkas förverkligande hon dock, bortryckt genom en tidig död, icke skulle få bevitna.

Under denna resa förde fru Hazelius en dagbok, i hvilken man tillåtit oss att bläddra, och ur hvilken vi vilja anföra ett och annat, just emedan det står i nära samband med den väckelse till sitt stora lifsverk, som Artur Hazelius fick genom aktgifvande på folket i de uti så många afseenden svenskt karakteristiska trakter, som han under nyss nämda färd besökte.

Efter en målande skildring af den näjd i Västerdalarna, genom hvilken deras färd gick, beskrifver fru Hazelius ankomsten till Björbo gästgifvargård, där hon och hennes man erforo en behaglig känsla vid åsynen af landtfolket i de gamla dräkterna samt huru gästgifvarfar, som varit riksdagsman, stod och slöjdade i sin ärliga flodadräkt.

En del af tiden under denna färd användes för att söka upp vissångerskor, bland hvilka t. ex. Spögubbs Brita i Floda sjöng en visa, som hennes mor, Nämkalls Maria, diktat i unga dagar, ett

intressant prof på allmogens poetiska sinnelag. En gumma, Fyr Kerstin i Björbohålan, föredrog också en af henne i ungdomen diktad visa, likasom den gamla Klyppers Anna, som stod och strök hvita spetsmössor af det slag, som bondhustrurna i Floda nytjade under sina röda hufvudbonader.

Det var en färd mellan gammal folkpoesi, gamla allmogeseder och dräkter samt i en natur af stor fägring, hvilket alt i förening kraftigt inverkade på resenärerna, som tillryggalade vägen dels åkande, dels till fots, men med ständigt öppna ögon och öron, i minnet troget bevarande hvad de sågo och hörde. Detta minne utgjorde sedan en trygg vägledning för Artur Hazelius vid fullföljandet af hans betydelsefulla värf.

Från Floda gick färden genom Åls och Gagnefs socknar, och från Tibblebärget hade de resande tillfälle att njuta af det täcka och intagande panorama, som utgöres af Ål, Insjön, sträckningen af Dalälfven, Leksands och Siljansnäs kyrkor samt de här och där framskymtande glimtarna af Siljans vatten.

Och så voro de framme i Leksand, och vi lämna nu ordet helt och hållet åt den älskvärda reseskildrerskan:

»Den 7 juli — en härlig dag, som länge skall lefva i mitt minne. Klockan omkring half sju voro vi nere vid Barkbacken för att taga emot de väntade båtarna. Det var den fagraste sommarmorgon. Siljan låg som en spegel. De grönklädda stränderna med sina byar här och där bildade en vacker och intagande tafla, men, som den norske skalden säger: 'Naturen er skjön kun ved Hjerternes Slag, som en Blomst på den elskedes Bryst.' Här var naturen dock skön i sin stillhet och i sig själf. Men huru klappade dock ej hjärtat med starkare slag, då man fick se bakom udden den ena båten efter den andra närma sig med raska årtag. De röda och hvita dräkterna skimra mot solen. Kullorna sitta på båtkanten och bilda en krans af kraftiga färger. Gamle-far synes högtidlig i aktern, vid styret. Tio par åror sätta fart i den stora, långsmala båten, som rymmer mer än femtio personer.

Man tänke sig mellan 30 och 40 sådana båtar nästan på en gång framskridande på den solbelysta vattenytan! Hvilken på en

gång praktfull och obeskrifligt intagande syn! Det var omöjligt att utan tårar betrakta detta sällsamma skådespel. Men nu lägga båtarna till vid den långgrunda stranden. Kullorna klifva obesväradt i vattnet, liksom de ej kunde på annat sätt rädda sig, och sedan båten blifvit lättare, draga karlarne med gemensamma krafter den helt och hållet upp på stranden.

Nu får man se kullorna jämka på sin dräkt, knyta mössan bättre, utdela bröd eller sådant åt de äldre barnen och amma de små. Gummorna jämka halsdukarna till rätta på gubbarne och hjälpa dem på med den tjocka fodrade vadmalsrocken, som på söndagen måste, äfven i den mest tryckande värme, sättas ofvanpå den vanliga, äfven ganska tjocka underrocken. Lägger man därtill en igenknäpt lång väst och en duktig ylleduk kring halsen, så behöfva de nog inte frysa på en het sommardag.

Men så försvinner småningom den ena gruppen efter den andra mellan träden uppe i backen, och vi skynda efter dem för att ännu med ögonen följa dem, där de alla, gamla och unga samt de små barnen, vandra mot kyrkan. Det är böndag och därför ottesång. Alla gå de ej in i kyrkan. Många slå sig ned här och där på den skuggrika kyrkogården. En vacker syn!»

Ett sådant folklif i Dalarna får man numera ej se, väl ingen annanstädes häller, men hvad Artur Hazelius såg så väl vid föregående besök där, som under den för honom minnesvärda resan 1872, vardt till de mest betydande följder för hans stora lifsuppgift. Det är därför, som vi uppehållit oss vid denna resa, och som vi framlagt ett och annat ur den täcka reseskildring, hvilken hade hans maka att tacka för sin tillvaro. — —

Ny Illustrerad Tidning den 22 okt. 1898.

Bil. 2.

Brefväxling emellan dr A. Hazelius och grosshandlaren O. Dickson.

Från dr A. Hazelius till grosshandlaren O. Dickson i Göteborg, dagt. Stockholm den 15 okt. 1872.[1]

Herr grosshandlare och kommendör m. m.!

Edert intresse för det allmänna har säkerligen så ofta tagits i anspråk, att det icke kan mycket väcka eder undran, då ett nytt försök i denna riktning göres. Äfven jag tager mig härmed dristigheten att vända mig till eder i en fosterländsk angelägenhet, ehuru jag skyndar mig att förklara, att jag med den kännedom jag tror mig ega om att eder hjälpsamhet så ofta anlitas, finner eder långt ifrån sakna skäl att lämna min nu följande anhållan utan afseende.

Till en början kan det synas tarfva förklaring, att jag utom hufvudstaden söker stöd för ett företag, som dock i denna hufvudstad skulle hafva sitt egentliga fotfäste. Men det kan dess värre icke vara någon hemlighet, att utsikterna för att på enskild väg få understöd för allmännyttiga företag äro vida ringare i rikets första än i dess andra stad.

Härifrån går jag till saken. Säkert såg ni, herr grosshandlare, för några år sedan i Stockholm de utmärkta af skulptören Söderman anordnade bilderna, klädda i svenska folkdräkter från olika landskap, och hvilka bilder senare utsändes till Pariserutställningen

[1] Dr A. Hazelii bref återgifvas efter koncept med några få uteslutningar, O. Dicksons svar enligt originalen.

1867. De väckte, såsom kändt är, en allmän och stor uppmärksamhet, och månget fosterländskt hjärta klappade högt vid åsynen af dessa präktiga och pittoreska gestalter från Dalarnas, Södermanlands och Skånes bygder. Denna samling af folkdräkter såldes emellertid till England för, efter hvad man sagt mig, ungefärligen inköpspriset; och man lät således för en jämförelsevis ringa penning den yppersta början till ett svenskt etnografiskt museum gå sig ur händerna. Icke häller hafva senare några verksamma mått och steg tagits för att godtgöra denna stora försummelse. Den uraktlåtenhet, som i detta afseende utmärkt vederbörande, är alldeles oförsvarlig, då de icke kunna hafva varit i okunnighet om, att i många trakter af vårt land folkdräkterna olyckligt nog mer och mer afläggas; ja, att de på månget håll redan så grundligt försvunnit, att det är en ren omöjlighet att anskaffa prof på deras utseende. — — —

Jag har under resor, synnerligen denna sommar och höst dels i Dalarna, dels i Östergötland och norra delen af Småland, fått den lifligaste erfarenhet af den förstörelse, som öfvergått och öfvergår våra svenska folkdräkter liksom i allmänhet alla minnen af en äldre tids slöjd och konstfärdighet, och det är under intrycket däraf och af vederbörandes overksamhet, som jag måst anse det vara den enskildes plikt att med allvar söka rädda åt eftervärlden, hvad räddas kan af dessa och liknande föremål.

Såsom en synnerligen gynnsam omständighet bör ock erinras, att den nämde artisten Söderman, med hvilken jag senast i går afton hade en öfverläggning i detta ämne, är på det allra lifligaste för saken intresserad, att han tyckes åt henne vilja egna en stor del af sin tid, samt att han för närvarande har att förfoga öfver en just på detta fält utmärkt och van medarbetare, som i saknad af detta slags arbete möjligen snart låter återbörda sig till Danmark.

Min afsikt vore därför att på egen hand grundlägga en samling af svenska landskapsdräkter, som framdeles under en eller annan form skulle kunna komma det allmänna till godo. Under mina resor har jag bland folket förvärfvat en kanske icke föraktlig början till en dylik samling, omfattande naturligtvis äfven andra föremål än själfva dräkterna.

Men för den här antydda planens verksamma utförande brister mig dock nervus rerum — penningen; ty det torde böra anmärkas, att det författarskap, åt hvilket jag i flere år med värme och, jag vågar säga det, samvetsgrant egnat mig, och hvari ingå skrifter för ungdomen och folket, gifver dess värre i vårt folkfattiga land, om också någon tillfredsställelse att kunna gagna, dock icke mycket — guld.

Den summa, som tarfvas för att få företaget i gång, torde böra anslås till omkring 5,000 rdr, men häraf behöfde näppeligen mer än 1,000 rdr eller något däröfver utgå detta år. De drygaste omkostnaderna kräfver skulptören, som anordnar figurerna, och detta i synnerhet för modelleringen af ansikte och händer. Hvarje figur kostar, sådan hon ifrån honom utgår, 230 rdr rmt, hvartill sedan kommer dräkten, som dock i de flesta fall icke torde komma att fordra mer än 50 till 100 rdr, om man för ändamålet med någon omtanke sätter sig i förbindelse med män af folket. Kostnaden för själfva figurerna förefaller nog dryg i förhållande till dräkten, men man måste nödvändigt underkasta sig honom för att göra dräkternas användning rätt åskådlig och afvinna dem intresse. Har man nu endast åtta till tio sådana konstnärligt utförda bilder, kan genast en förevisning börjas, och sedan vore att hoppas, att inträdesafgifterna skulle gifva medel att betala hyra för en till en början ej för anspråksfull lokal, samt ränta på skulden, äfvensom att låta samlingen småningom tillväxa. I förbigående må här anmärkas, att de 1867 utstälda figurerna lära under de, om jag minnes rätt, tre månader, då de förevisades här hemma, hafva inbragt en högst betydlig summa. Härtill kommer den ytterst viktiga omständigheten, att ett sådant företag, en gång med allvar satt i verket, bör på många håll framkalla intresse i flere riktningar. Mången skall säkert här finna en fosterländsk angelägenhet upptagen, som hittills på ett nästan oförklarligt sätt blifvit försummad, och vilja i ett eller annat afseende bidraga till sakens främjande.

Skulle nu ni, herr grosshandlare, med det storartade deltagande ni i så många fall visat för allmännyttiga företag, som utan eder medverkan kanske icke blifvit utförda, vilja äfven härutinnan räcka

en stödjande hand, komme naturligtvis den summa, ni för denna angelägenhet skulle vilja försträcka, att blifva min skuld till eder. Men jag har ty värr ingen annan säkerhet att bjuda eder än samlingen såsom sådan. Dock synes det mig icke vara någon öfverdrifven förhoppning, att den samma, vederbörligen försäkrad mot brandskada, alltid skall behålla sitt inköpsvärde, till hvilket väl en gång staten, om omständigheterna så skulle kräfva, borde finnas villig att inlösa henne.

Ändtligen bör jag anmärka, att ett antal svenska folkdräkter af samme Söderman för närvarande anordnas för att afsändas till nästa års utställning i Wien. Äfven om vederbörande, hvilket vore i hög grad önskligt, icke såsom förra gången, försälja dem ute, utan låta dem återkomma till fäderneslandet, höra dessa dräkter till de ännu allmänt förekommande (Mora-, Rättviks- och Leksandsdräkterna m. fl.), hvaremot jag tänkt mig, att man framför alt borde söka anskaffa dylika från sådana trakter, där de äro nära att utdö, och med afseende på hvilka det är högsta tid att något göres (exempelvis Tunadräkten, folkdräkten i Åls sn i Dalarna, hvilka redan till viktiga delar hos mig ligga färdiga till användning o. s. v.). Ja, kunde sådana ansträngningar ske på ett par olika håll, så vore detta så mycket bättre: man skulle endast tillse, att man icke arbetade mot, utan med hvar andra till samma fosterländska mål.

Så ställer sig saken för närvarande för mig, och öfverlämnar jag henne härmed till herr grosshandlarens högsinnade och välvilliga pröfning med vänlig bön om öfverseende med min djärfhet, i hvilken jag hoppas, att herr grosshandlaren, äfven om svaret måste blifva afböjande, skall finna ett uttryck af en varm kärlek till de bortdöende minnena af en äldre svensk odling och af gammal svensk sed. — — —

Med största högaktning
eder
Artur Hazelius.

Från grosshandlaren O. Dickson till dr A. Hazelius, dagt. Göteborg den 19 okt. 1872.

Doktorn H. Herr Artur Hazelius

Stockholm.

Tacksam för ärade brefvet den 15:de dennes, får jag förklara mig böjd för att bidraga till förverkligandet af Tit. vackra förslag, att bilda en samling af Svenska landskaps-dräkter och är villig att för detta ändamål ställa R:dr 5,000 till Tit. disposition, dock med vilkor att samlingarne efter ett eller annat års förlopp få hamna i Göteborgs Museum. Under mellantiden skulle de exponeras emot afgift och det öfverskott som deraf kan uppkomma tillfaller Tit.

Om företaget genomföres, vore det önskligt, att hvad som kan hinnas färdigt afsändes till expositionen i Wien. — — —

Med utmärkt högaktning
Oscar Dickson.

Från dr A. Hazelius till grosshandlaren O. Dickson i Göteborg, dagt. Stockholm den 29 okt. 1872.

Herr grosshandlare och kommendör m. m.!

Med största tacksamhet har jag emottagit edert svar på min i ett föregående bref gjorda framställning. Det kunde icke annat än för mig vara en glad öfverraskning och uppmuntran, att det första försöket jag för det i fråga varande ändamålets vinnande gjorde, skulle så välvilligt upptagas; och jag skall alltid veta att uppskatta, att jag icke förgäfves vädjat till edert intresse för det allmänna, hvarom edert vackra anbud så otvetydigt talar.

Dess värre måste dock för mig några betänkligheter möta vid att mottaga detta ädelmodiga anbud i den form det gifvits. Jag behöfver visserligen icke för eder framhålla den stora betydelse en samling af det slag, hvarom här är fråga, ur flere synpunkter måste vinna därigenom, att hon befinner sig i landets hufvudstad. Endast på den omständigheten må det tillåtas mig att fästa eder uppmärksamhet, att de talrika eleverna vid de fria konsternas akademi här borde få ett ypperligt tillfälle att göra fosterländska studier och hemta fosterländska intryck, samt att samlingen i dylika afseenden bör kunna verka inom en vidsträcktare krets, om hennes plats blifver hufvudstaden.

Härtill torde jag få lägga, att samma känsla, som ledt eder vid vilkorets bestämmande — en önskan att gagna eder fädernestad — måste mana mig att söka förverkliga min plan härstädes, så länge någon förhoppning därtill förefinnes.

En annan omständighet är ock den, att jag ingalunda tänkt min verksamhet för ofvannämda samling afslutad efter ett eller ett par års förlopp, om annars hälsa och krafter stå mig bi. Det fält, på hvilket man här inlåter sig, är så stort, att det visserligen icke så lätt låter uppmäta sig. Såsom ett exempel vill jag nämna, att i vissa socknar finnas flerfaldiga (ända till 7 om icke flere) olika dräkter, hvilka begagnas den ena vid ett, en annan vid annat tillfälle. Äfven med tämligen ymnig penningetillgång måste därföre en rund tid åtgå, innan en någorlunda fullständig — d. v. s. så fullständig som möjligt, ty på många håll återstår *intet*, på andra endast spillror — samling kan anskaffas, hvarföre jag ock tänkt mig den angifna summan såsom en grundsten, på hvilken byggnaden småningom kunde uppföras. — — —

Då jag emellertid anser företaget i sig självt hafva den vikt, att jag utan all fråga hällre ville se det utfördt i Göteborg, än att det skulle gå om intet, eller att dess verkställande kanske till obotlig skada skulle uppskjutas, har jag med afsikt dröjt att besvara herr grosshandlarens bref, till dess jag kunde hinna undersöka, hvilka utsikter för planens genomförande härstädes funnes. Nu har jag ändtligen af en framstående medlem af detta samhälle

(en af ledamöterna i Wienerexpositionsnämden)[1] fått löfte att för ändamålet såsom lån erhålla en del af det tillämnade grundkapitalet; och ehuru det är en jämförelsevis ganska ringa början, ämnar jag med friskt mod gripa verket an, i förhoppning att småningom flere personers intresse skall kunna för saken väckas.

Men på samma gång ville jag visserligen äfven med glädje bidraga till att en så storartad gåfva, som den ni, herr grosshandlare, denna gång såsom så ofta annars, genast och med öppen hand varit redo att lämna, kunde komma edert samhälle och därigenom äfven vårt land till godo. Jag tager mig därföre friheten att fråga, om ni möjligen skulle önska, att jag samtidigt med min verksamhet för en samlings bildande härstädes, skulle söka främja en dylik i Göteborg, för så vidt ni anser sådant låta sig göra utan men för saken. Jag skulle då, så vidt tid och omständigheter medgåfve — — låta anordna dubletter till Göteborgsmuseet, till det antal och på de vilkor ni själf behagade bestämma. På detta sätt vunnes alltid en dubbel utsikt, att ett så dyrbart nationalminne som våra gamla folkdräkter bevarades åt eftervärlden.

Jag beder eder, herr grosshandlare, med välvilja upptaga, hvad jag här så väl i ett som annat afseende vågat framställa, och beder på samma gång att ytterligare få uttala min varma erkänsla för det ädla och för mig smickrande svar ni gifvit mig på mitt förra bref.

Med största högaktning

Artur Hazelius.

Från grosshandlaren O. Dickson till dr A. Hazelius, dagt. Göteborg den 23 nov. 1872.

Lektorn H. Herr Artur Hazelius

Stockholm.

Många omständigheter ha vållat att jag först nu kunnat besvara Tit. ärade skrifvelse af 29:de sistl.

[1] Sekreteraren i Järnkontoret F. Richter.

Jag kan lätt begripa, att Tit. icke vill afstå ifrån idéen att rikta sin fädernestad med samlingen af Svenska landskapsdräkter då jag sjelf med värma omfattat utsikten att skaffa densamma ett hem här. Att för vårt Museum anskaffa en dublettsamling, anser jag icke tillfyllest för mina anspråk, särdeles som samlingen här antagligen icke skulle kunna ernå samma fullständighet som den i hufvudstaden och måste jag derför afstå ifrån antagande af Tit. anbud i denna del. Emellertid gläder det mig mycket erfara, att Tit. erhållit medel för att börja samlingen och är jag villig att stötta under med Ett Tusen R:dr, emot säkerhet i samlingen till lika belopp, och kommer för sådant ändamål en anvisning att på Måndagen kuverteras till Tit. — — —

Med utmärkt Högaktning
har äran teckna
ödmjukast
Oscar Dickson.

2.

Festen den 24 oktober 1898.

Dagen för Nordiska museets tjugufemårsminne utmärkte sig genom ett för årstiden ovanligt vackert väder, hvilket synnerligen gynnade den uppgjorda planen för högtidens firande ute i det fria.

Redan tidigt på förmiddagen började deputationer och uppvaktande personer infinna sig ute på Skansen för att framföra muntliga lyckönskningar. Dess utom ingick under förmiddagens lopp ett mycket stort antal telegram, lyckönskningsbref och adresser från akademier, lärda samfund samt enskilda personer. De viktigaste af dessa återgifvas här längre fram.

Festen inleddes kl. 10 f. m. med klockringning från Skansen, och samtidigt började förevisningen af Skansens då helt nyligen öppnade grufutställning äfvensom af samtliga museets afdelningar i staden, där amanuenser tillhandagingo allmänheten med upplysningar. De båda paviljongerna, Drottninggatan 71, i hvilka museets samlingar först inhystes, voro smyckade med granrisgirlander och flaggor samt tvänne större flaggdekorationer, omslutande en sköld med begynnelsebokstäfverna N. M. samt årtalen 1873—1898. Kl. 11 till 12 utfördes å planen mellan paviljongerna musik af Kungl. flottans musikkår under anförande af direktör O. Blomquist. Kl. 11 till 3,30 e. m. var museets nybyggnad å Lejonslätten tillgänglig för alla, som erhållit inbjudningskort till minnesfesten. Museets arkitekter meddelade här de upplysningar, som äskades.

Kl. 1,25 ljöd åter klockringning från Skansen, dit den egentliga festen var förlagd, hvarefter Flottans musikkår från tornet Makalös, omväxlande med en barnkör från Håsjöstapelns galleri, utförde en del koraler. Kl. 2 dånade fyrdubbel svensk lösen från Skansens batteri. Därefter sjöngs af en barnkör en af professor O. Byström komponerad hymn »Till Sverge», och senare utfördes musik vid Framnäs af Flottans musikkår och vid Makalös af Kungl. Svea lifgardes musikkår under anförande af direktör J. Kjellberg.

Kl. 5 dånade å nyo kanonskotten, och nu vidtog vid skenet af marschaller och brinnande tjärtunnor festens hufvudafdelning.

Emedan Nordiska museets tjugufemårsdag sammanföll med tiden för tvåhundrafemtioårsminnet af Westfaliska fredens afslutande, hade motivet för dagens festtåg — hvilket i samma smakriktning, som kännetecknade 1600-talets triumftåg, anordnats af amanuensen vid Nordiska museet dr A. Björkander och artisten G. Krehl — valts från nämda för vår historia så ärorika tilldragelse.

Plötsligt ljödo några hornsignaler inifrån skogen, och omedelbart därpå framglimmade facklor ur skogsbrynet uppemot Bredablick. I spetsen för tåget red en skara ädlingar i 1600-talets dräkter. Därefter kommo puk- och trumslagare, hvilka följdes af en trupp krigare. Efter dem red en grupp fältherrar och statsmän, bland hvilka märktes gestalterna af fältmarskalkarne pfalzgrefven Karl Gustaf, Lennart Torstensson, Gustaf Horn och Karl Gustaf Wrangel samt vidare diplomaterna Johan Adler Salvius, Johan Oxenstjerna, Schering Rosenhane och Mattias Björnklou. Efter dessa afdelningar, som alla voro till häst, syntes en kransprydd char med en allegorisk grupp föreställande Freden, omgifven af Religionen, Hoppet, Vetenskapen och det Fredliga arbetet. Tåget afslöts af en fänika fotfolk.

Sedan detta tåg tvänne gånger dragit rundt om Skansen, hördes åter kanonskott, och båda de här förut nämda musikkårerna nedtågade under utförande af Finska rytteriets marsch till det af vallfacklor och marschaller upplysta Renberget. Så snart här tonerna af hymnen »Låt dina portar upp» förklingat, bestegs bärgets platå

af ledamoten af Nordiska museets styrelse, professor G. Nordenström, hvilken, erinrande om att konung Oskar II alt ifrån museets grundläggning med huld och skydd omfattat det samma, utbragte ett lefve för H. M. konungen. Detta följdes af hurrarop, fanfarer och kungssången.

Därefter höll bibliotekarien H. Wieselgren för Nordiska museets tjugufemårsminne följande tal:

»Käre vänner och landsmän!

25 år har Nordiska museet lefvat i denna dag, och med anledning häraf har jag blifvit anmodad af stiftaren att yttra några ord. Det veta vi alla, att han ej önskar, att jag skall prisa honom. Det göra för öfrigt hans gärningar tillräckligt.

Den starkaste kraften är ej dynamiten, det är kärleken. Det är ett kärleksverk vi i dag fira, och den ungdom, som för 25 år sedan såg början till det samma, är nu mognade män och kvinnor. Det är ett varmt och redbart arbete, genom själfva sin natur oegennyttigt i allra högsta grad; ett kärleksverk, som gifvit oss andra minnen att värma oss vid än dem, som äro prydda af blod. Finnas blodiga skjortor, så lyser dock ej blodet därå så bjärt. Flere äro de paltor från de fattiges kojor, som ännu finnas bevarade i museets samlingar, och som äro fuktade af arbetets svett.

Hur glädjande för oss att ha kvar icke blott minnen af de höga: kjortlar, mantlar, spiror, kronor; icke blott vapnen, som förts af fältherrar och officerare. Nej, här ha vi kvarlefvorna af ett folk, »som frös och svalt, men segrade tillika». Det är en samling, som gör det till en möjlighet att bättre än på skrifna blad få en bild af vårt fäderneslands historia. När så mycket skett på det första kvartseklet, hvad kunna vi icke då hoppas för de följande, så länge den kärlek till dessa minnen lefver, hvarom Skansen i så hög grad bär vitne.

Jag ber er alla, vänner, att höja ett trefaldigt lefve för detta Nordiska museum, för de 25 år af kärleksfullt nit, som bragt till stånd dessa samlingar, hvilka äro en juvel i de nordiska minnenas skatt.»

Efter detta tal, som följdes af hurrarop och bifallsyttringar, sjöng herr C. Gentzel Dybecks välkända »Du gamla, du friska,

du fjällhöga Nord», hvarpå riksantikvarien H. Hildebrand uppsteg och talade om tvåhundrafemtioårsminnet af Westfaliska freden i ungefär följande ordalag:

»Tvåhundrafemtio år ligga mellan den nuvarande stunden och den dag, då den Westfaliska freden undertecknades i Osnabrück och Münster. Länge hade underhandlingarna om freden varat, ännu mycket längre det krig, som genom denna lyktades. Vidsträckt var det område, som varit krigets tummelplats. Rubbade voro alla förhållanden. Ordning och rätt aktades ej. Svärtade murar, folktomma byar, armod och farsoter talade vidt och bredt om krigets fasor. Dryga voro de kostnader, dryg den manspillan, som drabbat Sverge och andra makter, hvilka ledt kampen mot kejsaren och katolicismen.

Men om kostnaderna voro stora, så var målet, hvilket striden gälde, af yttersta vikt — att häfda trons och tankens frihet.

När ur det förgångnas skuggor minnet af den Westfaliska freden träder fram för vår syn, må vi i främsta rummet tänka på dess betydelse för Sverge.

Sverge hade vunnit land vid Östersjön och äfven vid Nordsjön. Sverge beherskade inloppen till de tre stora floderna Oder, Elbe, Weser. Sverges östersjövälde var tryggadt. Den politik, som hade sväfvat för Gustaf Vasa, som Erik XIV börjat fullfölja, hade bragts ett betydande steg framåt. Ja, det var nu ej längre tal endast om Sverges östersjövälde. Sverge var vordet en stormakt i Europa.

Kriget var slut, och man kunde åter egna sig åt fridens värf. Ur kriget kunde Sverge gå med det stolta medvetandet, att det kämpat ej blott för sig, utan för mänskligheten, ej blott för timlig vinning, utan för andliga egodelar, med medvetandet att det var Sverge, som gjort det förnämsta.

Hur hade det lilla Sverge, liggande så långt afsides, kunnat utföra så mycket? Sverges öden leddes den tiden af män, hvilka hade nog snille att fatta hvad tiden fordrade, kraft att utföra hvad de ansågo vara rätt, klokhet att med små medel uträtta stora saker, villighet att offra alt för det andliga goda, såsom det högsta för människan.

Ett fjärdedels årtusende är sedan dess förrunnet — en lång tid, som medfört många genomgripande förändringar. Vår tids Sverge mäktar ej gå i spetsen för världskrig och världspolitik. Men är därför vår rol utspelt? Bort det. Vi hafva ännu att verka och kämpa för trons och tankens frihet, hvar i sin stad, liten så väl som stor. Sätten att föra striden växla, men ej striden själf. Må vi med Guds hjälp visa, att vi i denna strid ej vansläktats från våra fäder!»

Än en gång bestegs talarplatsen af bibliotekarien Wieselgren, hvilken utbragte ett trefaldigt lefve för Nordiska museets grundläggare och fortvarande styresman, doktor Artur Hazelius.

Sedan festens förnämligaste skede härmed afslutats, utfyldes programmet med sång från Orsakullen af herr Gentzel, ringlekar och folkdansar å dansbanan af Skansens personal, musik af Flottans musikkår samt slutligen kl. 8,15 ett storartadt fyrverkeri, anordnadt af herr J. Törner, hvilket afbrändes från Bredablick. Ett fackeltåg slöt vid niotiden på kvällen den enligt prässens och allmänhetens enstämmiga omdöme i alt lyckade och stämningsfulla högtiden, till hvilken många tusende personer infunnit sig.

3.

Adresser och lyckönskningsskrifvelser.

Talrika voro de uttryck af erkännande, som med anledning af tjugufemårsjubileet ingingo till museet och dess styresman från så väl medlemmar af vårt konungahus som från akademier, lärda samfund och museer samt från en stor mängd enskilda personer både i och utom landet.

En stor del af dessa skrifvelser återgifves här nedan. Andra åter upptagas i de efteråt följande förteckningarna.

Från den kungliga familjen.

Skrifvelser.

Min käre Hazelius.

Enär jag sjelf är förhindrad bevista festen om Måndag, vill jag på detta sätt dock hafva uttryckt min lyckönskan till Nordiska Muséets tjugufemårs jubilæum, samt mitt lifliga erkännande af din stora förtjenst om dess uppkomst och utveckling.

Med tillgifvenhet
Oscar.

Stockholms Slott d. 22 Oktob. 1898.

Herr Doktor!

På H. K. H. Kronprinsens nådiga befallning har jag härmed äran framföra Hans Kongl. Höghets lyckönskan till Herr Doktorn med anledning af den betydelsefulla dagen, med Hans Kongl. Höghets uttryck af sitt stora tack, för hvad Herr Doktorn genom sin lifsgerning uträttat för hela vårt land.

Med utmärkt högaktning
Carl F. C. Reuterswärd.
Vakthafvande adjutant.

Kongl. Slottet den 24 Oktober 1898.

Stockholm d. 23. X. 1898.

Herr Doktor Hazelius!

På Nådig befallning har jag härmed äran framföra till Herr Doktorn Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessans varmaste lyckönskningar med anledning af 25-årigt, storslaget och framgångsrikt arbete för »Nordiska Museum». Hennes Kongl. Höghet hade gerna personligen velat närvara vid minnesfesten; men måste, beklagligtvis, på grund af helsoskäl och H. K. H. Prins Gustafs sjukdom afstå derifrån.

Med utmärkt högaktning har jag äran teckna
Carl Rosenblad.

Herr Doktor Artur Hazelius.

Då min Hustru och jag beklagligen äro af förhållandena förhindrade att personligen närvara vid dagens minnesfest å Skansen, bedja vi Eder, Herr Doktor, att i stället i dessa rader emottaga uttrycken af våra varmaste lyckönskningar på denna Eder hedersdag. Ty det är i sanning en heder för Doktor Artur Hazelius, att Nordiska Museet i dag kan blicka tillbaka på 25 år af gagnerik verksamhet i den svenska odlingens tjenst. — I ett qvarts sekel har Eder storartade skapelse nu upplyst och fostrat svenska folket, lärt det att vörda sina minnen och älska sitt land. Det är en stor och god gerning, åt hvilken Ni helgat Edert lif, och det är visserligen heller icke underligt att mångtusendes tankar i dag samlas omkring Eder i tacksamhet för den dyrbara minnesvård, Ni rest åt Sveriges folk.

Måtte det ännu i många år förunnas Eder, Herr Doktor, att till egen heder och Sveriges gagn få fortsätta fullbordandet af Edert lifs verk. — I denna önskan, som i dag är gemensam för så många svenska män och qvinnor, bedja min Hustru och jag att af hela vårt hjerta få förena oss.

Stockholm d. 26. Okt. 1898.

Med tacksamhet och tillgifvenhet

Carl.

Stockholm d. 24. X. 98.

Herr Doktor Hazelius!

Till minne af dagens betydelse och till tack för det nöje, som skaparen af Nordisk Museum beredt Deras Kongl. Högheter Hertigarna af Skåne, Södermanland och Westmanland, får jag på Hennes

Kongl. Höghet Kronprinsessans Nådiga befallning öfverlemna medföljande fotografi.

Med utmärkt högaktning har jag äran teckna
Carl Rosenblad.

Herr Doktor!

Enligt bref idag från Grefve v. Andlaw, har jag blifvit anmodad att till Eder framföra från H. K. H. Storhertiginnan af Baden en hjertlig lyckönskan med anledning af Nordiska Museets 25 års jubileum.

Mottag, Herr Doktor, försäkran om min utmärkta högaktning.
C. M. Lilliehöök.

Stockholm d. 29. Okt. 1898.

Från museer och vetenskapliga samfund m. fl.

Skrifvelser.

Till Nordiska museets styresman doktor Artur Hazelius.

Om någon, har ni odeladt satt in edert lif, eder personlighet i edert lifsdåd. Därför måste ock detta och edert namn för alla tider förblifva oskiljaktigt förenade. Ni och eder lifsgärning äro ett, och ett jubileum för Nordiska museet måste därför också vara ett sådant för eder.

Det är insikten om detta, som manat oss, Nordiska museets amanuenser, att på denna högtidsdag till eder härmed framföra vår hjärtliga hyllning, vår välgångsönskan och vår tack. Samtidigt bedja vi eder att såsom en ringa gärd af vår tillgifvenhet mottaga dessa bilder från Nordiska museets nuvarande utställningssalar. Redan resa sig på Lejonslätten det nya museipalatsets tinnar, och

den tid är nära, då Nordiska museets dyrbara, genom eder åt fosterlandet räddade skatter skola lämna sina gamla rum för att för kommande sekler finna en dem värdigare bostad. Må då dessa bilder, herr doktor, varda eder med ljus tecknade minnesblad från dagar, som varit, och — kanske drista vi vid dem fästa äfven denna önskan — må de också blifva eder ett minne af dem, hvilka då kämpade under edra fanor.

Stockholm den 24 oktober 1898.

Emilie Helleday. *Agnes Ljungberg.* *P. G. Vistrand.* *Visen Lewin.*

Hilda Wallin. *Anna Lewin.* *Selma Ström.*

Hermina Helleday, f. Helleday. *Augusta Nauman.* *N. E. Hammarstedt.*

C. U. Palm. *John Böttiger.* *Lotten Hagberg.* *Louise Hagberg.*

Amelie Bergman. f. af Klint. *Hedvig af Klint.* *Marianne Bäckström.*

Sigrid Millrath. *Ellen Planthaber.* *Edith von Wedderkop,* f. Stenman.

Ingegerd Ahlgrensson. *Ebba Kjelleström.* *Tian Kistner.*

Alarik Behm. *Lina Sandell.* *Stina Rydberg.* *Ida Möller.*

Kerstin Sandblad. *Hedvig Boivie.* *A. I. Björkander.*

Agnes Karlson, f. Axling. *Malin Strahl,* f. Kistner. *Ida Olsson,* f. Nordberg.

Adressen, inlagd uti en portfölj af gult skinn, åtföljdes af 15 st. fotografier från museets i Drottninggatan 71, 77 och 88 inrymda samlingar.

Till

Herr Doktor Artur Hazelius.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien vill på denna Eder högtidsdag till Eder frambära sitt varma och lifliga

erkännande af Eder verksamhet under tjugofem år för bevarande af forna tiders qvarlefvor samt för väckande och bevarande af kärleken till fosterlandet. Stockholm den 24 oktober 1898.

Å Kongl. Akademiens vägnar

O. M. Björnstjerna.

Hans Hildebrand.

Till

Nordiska Muséets Styrelse.

Nordiska Muséet firar i dag minnet af sitt grundande för tjugufem år sedan. För hvarje fosterlandsvän är denna dag betydelsefull. Åt framtidens betraktelse och forskning har Nordiska Muséet räddat otaliga vittnesbörd om flydda dagars lif och seder i Norden, af hvilka de flesta, denna institution förutan, skulle varit dömda till spårlöst försvinnande. I återväckandet af inhemsk sed och fosterländsk anda har det haft sin stora andel.

För de mödor, den hänförelse och den offervillighet, genom hvilka dessa stora resultat vunnits, ber *Nationalmusei Nämd* att för sin del få uttala en djupt känd tacksamhet på samma gång som den önskar, att Nordiska Muséet allt framgent måtte lika värdigt som hittills fullfölja sina stora uppgifter och att det ännu länge måtte få åtnjuta den oskattbara förmånen att få stå under hägn af sin grundläggare och styresman, genom hvars kraftiga initiativ och outtröttliga omsorger det kommit till stånd och vuxit upp till en institution, som är en heder för vårt land.

Stockholm den 24 oktober 1898.

Å Nationalmusei Nämnds vägnar:

J. Nordenfalk.

Till

Nordiska Muséets Styrelse.

Tanken på grundande af ett museum till bevarande af de för de nordiska folkens lif och lynne kännetecknande dragen upprann hos Arthur Hazelius och började af honom sättas i verket vid en tid, då nya förhållanden öfverallt ingrepo med omgestaltande makt i vårt samhälle och hotade att utplåna alla spår af det fornärfda.

Tack vare å ena sidan en beundransvärd energi och en ständigt vaken entusiasm hos Nordiska Muséets frejdade styresman och en ospard möda hos alla hans underordnade, å andra sidan en på samförstånd och förtroende grundad, sällspord offervillighet från allmänhetens sida, har Nordiska Muséet sett sina samlingar växa till en högst betydlig omfattning och ett ståtligt hem resa sig för att mottaga de tjugufem årens rika fosterländska skördar, på samma gång som friluftsmuséet å Skansen, denna i museiväsendets historia epokgörande anläggning, på några få år växt upp till en imponerande omfattning och mer än något annat bidragit att för folkets alla lager göra muséet njutningsrikt och dess idé fruktbärande.

Vid den tjugufemårsfest, som Nordiska Muséet i dag firar, få *Nationalmusei tjänstemän* frambära uttrycken af sin högaktning för det framgångsrika arbete, hvaraf Nordiska Muséet, sådant det i dag är, framgått och önska det lycka till att kunna med oförminskad framgång uppfylla de förpliktelser för framtiden, som det förgångna och fullbordade ålägga detsamma.

Stockholm den 24 oktober 1898.

Gustaf Upmark.

Georg Göthe. Ludv. Looström. Erik G. Folcker. Karl Wåhlin.

Herr Doktor och Kommendör!

För det stora fosterländska arbete, Ni Herr Doktor utfört under de gångna tjugofem åren, hembäres Eder en vördsam från hjertat

gående hyllning och tacksägelse. Måtte helsa och krafter beskäras Eder att ännu länge med samma framgång som hittills fullfölja Eder för vårt folk betydelsefulla uppgift!

Mottag Herr Doktor försäkran om min vördnad och tillgifvenhet.

Alb. Anderson.

Kongl. patriotiska Sällskapets ordförande.

Stockholm den 24 Oktober 1898.

Stockholm den 25 Oktober 1898.

Styresmannen för Nordiska Museet,
Herr Doctor Artur Hazelius.

Å Jemtlands läns fornminnesförenings vägnar tackar jag för inbjudningen till Nordiska museets 25-års jubileum och anhåller att på samma gång få lyckönska Eder Herr Doctor till det i sanning lysande resultat Ni uppnått genom edra kraftiga och aldrig tröttnande fosterländska sträfvanden under det förgångna fjerdedelsseklet!

Denna eder lifsgerning skall bevara edert namn i tacksamt minne till våra efterkommande i sena led.

Med utmärkt högaktning

K. U. Sparre.

Ordförande i Styrelsen för
Jemtlands läns fornminnesförening.

Upsala den 19 Okt. 1898.

H. Herr Doktor m. m. A. Hazelius, Stockholm.

Norrlands Nation har med största tacksamhet mottagit den vänliga inbjudan Ni behagat tillställa densamma och ber att härmed genom mig få till Er, Herr Doktor, och till Nordiska Museets Styrelse framföra sitt vördnadsfulla tack.

Det är med glädje och stolthet, som Nationen bland de sina räknar den man, som i sin egenskap af Nordiska Museets stiftare och nitiske främjare inlagt så stora förtjänster om vår svenska odling. Därför skall den ock med synnerligt nöje begagna sig af det erbjudna tillfället att genom representanter närvara vid en jubileumsfest, som på samma gång den är Nordiska Museets, i alldeles särskild grad bör blifva Eder egen högtidsdag.

Å Norrlands Nations vägnar
Gustaf Lené.
Nationens Förste Kurator.

Till
Doktor Arthur Hazelius,
Nordiska Museets skapare.

Sveriges Konstnärer anhålla genom Konstnärsklubben att härmed i djupaste tacksamhet och vördnad få till Eder frambära sina hjertligaste lyckönskningar vid Edert i dessa dagar firade 25-års jubileum af Nordiska Museets grundläggande —

Konstnärsklubben
genom
dess Styrelse.

Adressen, bunden i ett vackert band af ljusbrun marokin, är målad i akvarellfärger å pergament af artisten G. Ankarcrona och framställer en svensk landskapsbild, i hvars förgrund synes en karolin, hållande ett draget svärd. Vid hans fötter ligger en »gyllene kalf» kullstörtad och sönderhuggen. Å taflans midtelplan hafva två all-

mogemän upprest en runsten; i bakgrunden framskymtar ett blånande vatten med holmar. Det hela, som är af en utmärkt färgverkan, inneslutes af en i grisaille målad bågformig ramomfattning, sammansatt af lager, hvilken öfverst bär årtalen 1873 och 1898 samt nederst en åttkantig skrifttafla med ofvanstående adress.

Herr Doktor Artur Hazelius.

Föreningen Svenska Folkdansens Vänner bringar Eder, sin Hedersordförande, på denna Edert lifsverks bemärkelsedag sin vördnadsfulla helsning.

Stockholm den 24 Oktober 1898

å föreningens vägnar

Torsten Uggla.

C. Ramström. *Signe Rosborg.* *Erik Du Rietz.*

Georg Sandberg. *Sigrid Millrath.* *John Olsson.*

Adressen, prydligt textad å pergament af G. Palm, har öfverst inom tvänne med förgylda band hopbundna ekkvistar dr Hazelii namn samt därunder inskriften. Nederst synas tvänne bugande figurer, klädda i folkdräkter. Ramen utgöres af en ranka stiliserad förgätmigej.

Kjöbenhavn, d. 21. Oktober 1898.

Paa Nationalmuseets og det Kongelige Nordiske Oldskriftselskabs Vegne takkes herved paa det bedste for Indbydelsen til at overvære Nordiska Museets 25 aars Fest den 24. Oktober. Til min Udtalelse af störste Beklagelse over at være forhindret fra at deltage i Festligheden, knytter jeg en hjærtelig Lykönskning til Museets Höjtidsdag og til de i de svundne 25 Aar opnaaede store Resultater.

Sophus Müller.

Genealogisk Institut.
Kjöbenhavn, den 20:de Oktober 1898.

Til

Nordiska Museet.

Stockholm.

Naar »Nordiska Museet» nu kan se tilbage paa en 25-aarig Virksomhed, maa det være med berettiget Stolthed, thi det Arbejde, der er udfört i det nu forlöbne Tidsrum, har været af den största Betydning for Vækkelse og Bevarelse af sand og ægte Folkeaand og har baaret Frugt, som ikke blot Nutiden men ogsaa de kommende Slægter i rigt Maal vil komme til at höste Gavn af.

Da det Formaal »Nordiska Museet» har sat sig, at undersöge, belyse og fremstille Fortidens Forhold ogsaa er Genealogisk Instituts Opgave, om end ved andre Midler og paa anden Maade, forstaar dette godt hvilken udmærket Gjerning Museet har udfört og tillader sig samtidig med en Tak og Anerkjendelse derfor at udtale et broderligt og hjerteligt Önske om en fortsat lykkelig Fremgang og Trivsel i de kommende Tider.

Institutet maa dertil föje Önsket om, at den udmærkede Mand, som har været dets Skaber og som med en saa stor Kjærlighed til sin Opgave og enestaaende Udholdenhed og Dygtighed har fört det frem til sit nu saa höje Standpunkt, endnu i mange Aar maa leve og arbejde sammen med og for det.

R. Ström. *F. Meldahl.*

Thiset. *C. Zytphen Adeler*

Otto B. Wroblewski. *Ph. Weilbach.*

Sofus Elvius.

København, den 17:de oktober 1898.

Til

Nordiska museet, Stockholm.

Bestyrelsen for Universitetsjubilæets danske samfund har bemyndiget mig til at udtale sin hjertelige tak for den store ære at blive inbudt til festen i anledning af Nordiska museets femogtyveaarige bestaaen. Idet bestyrelsen i höj grad beklager, at ingen af dens medlemmer er istand til personlig at komme tilstede, sender den med sin bedste lykönskning til jubilæet ogsaa sin dybtfölte tak for det betydelige og kyndige arbejde, der er præsteret i de forlöbne aar, og sine varmeste önsker om, at Nordiska museet fremdeles længe maa bestaa til gavn for videnskaben og hele folket.

Ærbödigst

Otto Jespersen.

f. t. formand.

Direktionen for den zoologiske Have ved
Kjöbenhavn den 21:de Oktober 1898.

Herr Direktör, Dr. A. Hazelius,
Nordiska Musæet, Stockholm.

I Besiddelse af Herr Direktörens meget ærede Skrivelse — samt forskellige Böger og Prospekter — med Indbydelse til at overvære Museets 25-aarige Jubilæumsfest, tillader Direktionen sig at bringe sin bedste Tak for denne Indbydelse, som den desværre maa beklage ikke at kunne efterkomme.

Direktionen tillader sig derfor herved at bede Herr Direktören modtage dens hjerteligste Lykönskning i Anledning af denne Festdag, og til, at det, tiltrods for mange Vanskeligheder, hvormed Musæet i denne Aarrække har havt at kæmpe, dog er lykkedes Dem stadig at före Musæet fremad i Udvikling, saa at det staar som en Pryd for sit Land.

I Anledning af Jubilæet tillader Direktionen sig at bede Dem modtage Udnævnelsen til Æresmedlem af Aktieselskabet den zoologiske Have ved Kjöbenhavn og tillader man sig at vedlægge Diplomet.

I Haab om at Musæet maa gaa en smuk Fremtid imöde og med Önsket om et fortsat, godt Samarbejde, tegner

Ærbödigst

P. D. V.

Capitain *Carl Albert Næser.*

Formand.

General-Verwaltung Der Königlichen Museen.

Berlin den 22. Oktober 1898.

Der Direktion beehrt sich die General-Verwaltung für die freundliche Einladung zur Feier des 25 jährigen Bestehens des Museums ihren verbindlichsten Dank ganz ergebenst auszusprechen.

Zu ihrem Bedauern gestattet die Lage der Geschäfte keinem unserer Beamten der Einladung persönlich zu folgen. So erlaubt sich die General-Verwaltung auf diesem Wege ihre aufrichtigsten und wärmsten Wünsche für ein ferneres Blühen und Gedeihen des Museums auszusprechen, welches eine hohe Bedeutung nicht nur für den Skandinavischen Norden, sondern bei seinen weitgesteckten Zielen, auch für die übrigen germanischen Stämme hat und, als ältestes Institut seiner Art, von seinen ersten Anfängen an als ein lehrreiches und mustergültiges Vorbild aller späteren ähnlichen Schöpfungen zu betrachten ist.

Der General-Direktor

Schöne.

Berlin, den 11. Oktober 1898.

Die Directoren des Kunstgewerbe-Museums, welche die gütige Einladung zu der Feier am 24. Oktober erhalten haben, bedauern sehr, an derselben nicht theilnehmen zu können, verfehlen aber nicht, dem Institute, dessen Entwicklung sie mit lebhafter Theilnahme verfolgt haben, so wie seinem hochverdienten Schöpfer und Leiter ihre ganz ergebensten Glückwünsche auszusprechen.

Lessing. *Ewald.* *Jessen.*

Berlin, den 20:ten October 1898.

Zur Feier des 25 jährigen Bestehens des Nordischen Museums, dieser nicht allein durch den Reichthum und den wissenschaftlichen Werth seiner Sammlungen, sondern auch durch die vorzüglichen Veröffentlichungen ihres verdienten Leiters in aller Welt rühmlichst bekannten Anstalt, senden wir hierdurch unsere herzlichsten Glückwünsche.

Direction

des Märkischen Provinzial Museums

Ernst Friedel.

Zugleich für den Vorstand der Gesellschaft für Heimathkunde der Provinz Brandenburg.

Berlin 22. 10. 1898.

An

das Nordische Museum in Stockholm.

Sehr geehrter Herr Director!

Für die freundliche Einladung zur Feier des fünf und zwanzig jährigen Bestehens Ihres Museums und für die wiederholten werth-

vollen Zusendungen, sagen wir Ihnen hiermit unseren aufrichtigsten Dank.

Wenn auch die ungünstige Jahreszeit leider eine Theilnahme eines unserer Mitglieder ausschliesst, so wollen wir doch nicht versäumen Ihnen auf diesem Wege unsere herzlichsten Glückwünsche zu übermitteln. Mit grossem Interesse verfolgten wir das Anwachsen Ihrer herrlichen Schöpfung. Möge sie sich immer mehr vergrössern, damit die, uns allen am Herzen liegende Volkskunde in gleicher Weise wie bisher neue Freunde gewinne.

Mit grösster Hochachtung

Verein des Museums für deutsche Volkstrachten u. Erzeugnisse des Hausgewerbes.

Rudolf Virchow
mit herzlichstem Gruss.
Vorsitzender.

H. Säkeland.
Schriftführer.

Dem Nordiska museet in Stockholm

bringt zur Feier seines 25 jährigen Bestehens die Berliner Gesellschaft für Anthropologie Ethnologie und Urgeschichte die allerherzlichsten Glückwünsche dar.

Möge den reichen Sammlungen bald ein ihrer würdiges Heim beschieden sein, und mögen sie, sowie auch die volksthümlichen Schaustellungen des Museums, auch fernerhin bahnbrechend, belehrend und befruchtend wirken zur Ausbreitung der Erforschung der Ethnographie der europæischen Völkerschaften!

Berlin den 24. October 1898.

Waldeyer. *W. Schwartz.*
Stellvertretende Vorsitzende.

Wilhelm Ritter.
Schatzmeister.

A. Voss.

Max Bartels. *Neuhauss.*
Schriftführer.

Adressen är textad i rödt, svart och guld, å papper.

Museum schlesischer Altertümer.
Breslau, den 20. October 1898.

Dem Nordischen Museum in Stockholm bringt der unterzeichnete Vorstand zur Feier seines 25 jährigen Bestehens unter dem Ausdruck des Dankes für die hierzu erhaltene freundliche Einladung seinen herzlichsten Glückwunsch dar.

Mögen die unvergleichlichen Erfolge, die dem Nordischen Museum in dem Vierteljahrhundert seines Bestehens beschieden waren auch fernerhin den Lohn seiner Bestrebungen bilden, möge es ihm wie bisher vergönnt sein, unter der genialen Leitung seines Begründers ein nacheifernswertes Vorbild für die verwandten Zwecken dienenden Institute zu sein! Dass damit zugleich eine Fortdauer der mit unserm Museum geknüpften freundschaftlichen Beziehungen verbunden sei, erbitten wir mit der festen Versicherung, dass wir unsrerseits nicht aufhören werden, dieselben getreulich und bestens zu pflegen.

Der Vorstand:

Dr. Grempler. *Dr. Seger.*

Breslau, den 18. Oktober 1898.

Dem Nordischen Museum

beehren wir uns zur Feier seines fünf und zwanzig jährigen Bestehens unsere herzlichen Glückwünsche zu übersenden. Möge die gedeihliche Entwickelung, die das schöne Institut im ersten Abschnitt seines Wirkens gehabt hat, sich in der Folgezeit immer mehr kräftigen und immer reichere Früchte zeitigen nicht nur zum Ruhme des Vaterlandes, sondern auch zur Freude und zum Vorteil der Fremden, denen es einen so lehrreichen und genussvollen Einblick in das schwedische Volksleben zu gewähren imstande ist. Eben deshalb verbinden wir mit unseren Glückwünschen die er-

gebenste Bitte, die vor Jahren angeknüpfte Verbindung mit unserem Verein auch fürderhin in gegenseitigen Interesse weiter zu pflegen.

Der Vorstand des Vereins
für Geschichte und Altertum Schlesiens

Grünhagen. *v. Prittwitz u. Gaffron.* *Markgraf.*

Verein für Geschichte Dresdens. 17. Oktober 1898.

Hochgeehrter Herr!

Sie sind so freundlich gewesen, unsern Verein zur bevorstehenden Jubelfeier Ihres Nordischen Museums einzuladen. Indem wir Ihnen dafür sowie für die beigefügte prächtige Veröffentlichung unsern verbindlichsten Dank aussprechen, bitten wir Sie, unsre besten Glückwünsche zu Ihrem Ehrentage und zugleich das beifolgende Exemplar der von uns herausgegebenen Canaletto-Mappe als ein bescheidenes Angebinde entgegennehmen zu wollen.

Hochachtungsvoll

Dr. O. Richter.
Vorsitzender.

Der historische Verein für Heimatkunde zu Frankfurt a. Oder beehrt sich mit bestem Dank für der Einladung und die übersandten wertvollen Abbildungen seine herzlichsten Glückwünsche auszusprechen für ein weiteres Gedeihen des dortigen vielseitigen und volkstümlichen Museums.

Beifolgend erlauben wir uns einige Ansichten unserer alten Haupt- und Handelstadt Frankfurt a. Oder dankbarst zu übersenden.

Frankfurt a. Oder, im Oktober 1898.

Der Vorstand.

Professor Schwarze. Oberlehrer Dr. Gurnick. Kaufmann A. Baltzer.
Rektor Bieder. Stadtverordneter Dittmann.

Kaiserslautern, den 11. Oktober 1898.

Verehrl. Direktion des Nordischen Museums in
Stockholm.

Für die gütige Einladung zur Feier des 25-jährigen Bestehens Ihres Nordischen Museums beehre ich mich, Namens des von mir geleiteten, dem Ihrigen seit einer Reihe von Jahren befreundeten Institutes den verbindlichsten Dank auszusprechen und damit in freudiger Anerkennung Ihrer verdienstvollen und erfolgreichen Thätigkeit und der gedeihlichen Entwicklung Ihres Institutes die wärmsten Glück- und Segenswünsche zu verbinden. Ein herzliches Glückauf für die nächste Periode Ihrer schaffensfreudigen Wirksamkeit!

Eine Vertretung bei Ihrer schönen Feier müssen wir uns mit Rücksicht auf die weite Entfernung und die Geschäftslage an unserem Gesamtinstitute leider versagen. Wir wünschen derselben frohes Gelingen.

F. Moser.
Direktor des pfælz. Gewerbemuseums.

Leipzig, den 17. October 1898.

An das Nordische Museum, Stockholm.

Im Besitz der geehrten Zuschrift vom September nahmen wir mit aufrichtiger Antheilnahme von der bevorstehenden Jubelfeier Kenntniss und bedauern es lebhaft, dass es den ergebenst Unterzeichneten an Zeit gebricht, der schönen Feier beiwohnen und persönlich die Glückwünsche des hiesigen Museums überbringen zu können. Wir bitten daher, auf schriftlichem Wege die Versicherung unserer vollsten Theilnahme an Ihren so rühmlichen und überaus

erfolgreichen Bestrebungen, sowie unsere herzlichsten Wünsche für die fernste Zukunft Ihres Instituts freundlichst entgegen nehmen zu wollen.

Der Vorstand des Museums für Völkerkunde

C. Northoff. *Dr. Obst.*

Das Nordische Museum in Stockholm

rüstet sich, am 24. Oktober ds. Jahres den frohen Gedenktag seines 25-jährigen Bestehens festlich zu begehen.

Die auch uns zugegangene freundliche und ehrenvolle Einladung zur Theilnahme an dieser Feier haben wir mit dem herzlichsten Danke empfangen, bedauern aber aufrichtig und lebhaft, ihr nach Lage der Verhältnisse keine Folge leisten zu können.

Um so mehr aber drängt es uns, dem Nordischen Museum zu seinem Ehrentage mindestens schriftlich unsere wärmsten Glückwünsche darzubringen.

In der verhältnissmässig kurzen Spanne eines Vierteljahrhunderts hat das Nordische Museum so Grosses und Eigenartiges geleistet, dass es den Verwaltungen aller kulturgeschichtlichen Museen als ein unerreichtes Vorbild dasteht.

Hervorgegangen aus der warmen Vaterlandsliebe und dem wissenschaftlichen Streben eines einzelnen Mannes, der es verstanden hat, mit seltener Aufopferung und rastloser Schaffensfreude seine Gedanken in die That umzusetzen, für seine umfassenden Pläne überall Verständniss und Begeisterung zu wecken, seinem Werke gleichgesinnte Freunde und Förderer zu gewinnen, ist das Nordische Museum überraschend schnell zu einer weit über die Grenzen der Nordischen Völker hinaus reichenden wissenschaftlichen Bedeutung herangewachsen.

Wie kein anderes Museum bietet es ein lebenswahres, bis in das Kleinste getreues, unmittelbar wirkendes, darum für den Forscher ebenso wichtiges, wie für den schlichten Mann aus dem Volke verständliches und anziehendes Spiegelbild der gesammten Kulturentwickelung des Nordens.

Es ist ein nationaler Schatz, um den andere Nationen die Nordischen Völker fast beneiden könnten, wenn er nicht auch zugleich für sie eine so reiche Quelle der Belehrung geworden wäre.

Denn das Nordische Museum hat es sich von Anfang her angelegen sein lassen, seine werthvollen Sammlungen durch zahlreiche, von den hervorragendsten Forschern bearbeitete, nach ihrem inneren Werthe wie nach ihrer vornehmen und schönen Ausstattung gleich gediegene Veröffentlichungen fruchtbar zu machen und sie auch denen, welchen die persönliche Anschauung versagt bleiben muss, vor Augen zu führen. Durch freundliche Überweisung dieser werthvollen Gaben ist auch uns eine mit lebhaftestem Danke anerkannte Förderung zu Teil geworden. Möge das Nordische Museum uns auch für die Folge diese bisher uns bewiesenen wohlwollenden Gesinnungen bewahren. Möge das Nordische Museum, kräftig gefördert von der wachsenden Theilnahme an seinen idealen Aufgaben, stets wie an äusserem Umfange an innerer Bedeutung zunehmen und — zumal in seinem grossartigen neuen Heim — zu immer schönerer Blüthe gelangen.

Möge es vor Allem aber noch lange Jahre seinen verdienstvollen ausgezeichneten Begründer in der altbewährten Thatkraft und mit demselben unermüdlichen Eifer und zielbewusstem Streben an seiner Spitze sehen.

Somit wünschen wir aufrichtig und herzlich dem Nordischen Museum für alle Zukunft ein fröhliches Gedeihen!

Lübeck, d. 18. Oktober 1898.

Das Museum Lübeckischer Kunst und Kulturgeschichte.

Theodor Hach.	*Eduard Hach.*
Konservator.	Vorsitzender.

Dem Nordischen Museum
zu Stockholm

sprechen wir zur Jubelfeier seines fünfundzwanzigjährigen Bestehens die herzlichsten Glüchwünsche aus.

Es hat sich aus kleinen Anfängen zu einer umfassenden, künstlerisch angeordneten Darstellung schwedischer Landesnatur und Volkssitte entwickelt, so dass seine Sammlungen den Einheimischen wie den Fremden mannigfache und erfreuende Belehrung bieten. Indem wir für die uns oftmals übersandten Schriften und Bildwerke ergebensten Dank sagen, versichern wir, dass wir auf die Erhaltung und Befestigung des geistigen Bandes, welches Lübeck mit den Ländern des Nordens verbindet, hohen Wert legen. Möge die kommende Zeit dem ferneren Wachsen und Wirken des Museums in aller Weise günstig sein!

Lübeck, den 20. Oktober 1898.

Der Verein für Lübeckische Geschichte
und Alterthumskunde.

Prof. Dr. Max Hoffmann.
Vorsitzender.

Metz, den 21. Oktober 1898.

Dem nordischen Museum und seinem Direktor, Herrn A. Hazelius, beehrt sich die Gesellschaft för lothringische Geschichte und Alterthumskunde unter dem Ausdruck des Bedauerns, nicht durch ein Mitglied vertreten sein zu können, die aufrichtigsten Glückwünsche zur Feier seines 25 jährigen Bestehens zu übersenden. Was das nordische Museum seit 25 Jahren geleistet hat, steht einzig da, ein leuchtendes Denkmal für die zielbewusste, wissenschaftliche Arbeit

seiner Leiter, gleichzeitig aber auch für die schöne Vaterlandsliebe des schwedischen Volkes.

Der Vorstand der Gesellschaft für lothringische Geschichte und Altertumskunde.

v. Hammerstein. Vorsitzender. *Dr. Wolfram.* Schriftführer.

München, den 16. Oktober 1898.

Die Direktion des Nordischen Museums hatte die Aufmerksamkeit uns zur Theilnahme an der Feier des 25 jährigen Bestehens des Museums einzuladen.

Indem ich Namens unserer Akademie für die freundliche Einladung, der wir wegen der weiten Entfernung nicht folgen können, geziemendst danke, übermittele ich zugleich unsere herzliche Beglückwünschung zu dem Gedenktage und die besten Wünsche auf weiteren reichsten Erfolg der wissenschaftlichen Thätigkeit des Museums.

Der Präsident
der kgl. bayer. Akademie der Wissenschaften:

Dr. M. v. Pettenkofer.

München, d. 23. Okt. 1898.

Der historische Verein von Unterfranken
und Aschaffenburg in Würzburg
an
die Direktion des Nordischen Museums
in Stockholm.

Die hochverehrliche Direktion des Nordischen Museums hatte die grosse Liebenswürdigkeit unserem Vereine eine Einladung zur

Feier seines 25 jährigen Bestehens zukommen zu lassen. Indem wir für diese Aufmerksamkeit verbindlichst danken, bedauern wir augenblicklich nicht in der Lage zu sein, persönlich dem Feste anwohnen zu können. Um so mehr fühlen wir uns gedrungen, der Direktion des Nordischen Museums, welches für die Nordische Alterthumskunde sich während seines Bestehens die hervorragendsten Verdienste erworben hat und zu wohlverdientem Ruhme in der ganzen wissenschaftlichen Welt gekommen ist, die wärmsten Glückwünsche entgegenzubringen. Wir verbinden damit den Wunsch, dass die freundlichen Beziehungen, wie sie seit Jahren zwischen dem Nordischen Museum und unsrem Vereine bestehen, auch durch alle Zukunft sich in gleicher Weise fortpflanzen möchten.

In grösster Hochschätzung und Verehrung

Professor Dr. Th. Henner.
Direktor des Vereins.

Nürnberg, den 14. October 1898.

An das
Nordische Museum
in Stockholm.

Ihrer freundlichen Einladung sur Theilnahme an der Feier des 25-jährigen Bestehens Ihres Museums können wir leider nicht Folge leisten.

Wir verfehlen aber nicht Ihnen unsere aufrichtigen Wünsche für das fernere Blühen und Gedeihen des Nordischen Museums auszusprechen.

Mit vorzüglicher Hochachtung

G. Bezold. I. Director.

Stettin, den 17. October 1898.

An

das Nordische Museum
zu Stockholm.

Zu unserem lebhaften Bedauern ist es uns unmöglich einen Vertreter zur Theilnahme an der Festfeier des 25. Jubiläums des nordischen Museums zu entsenden, da wir gerade in denselben Tagen durch eine Festfeier unserer eigenen Gesellschaft hier festgehalten werden.

Die Erinnerung an die vieljährige politische Zusammengehörigkeit mit Schweden in seinen grössten Tagen, an die Wohlthaten, welche die gesammte protestantische Welt dem grossen Gustaf Adolf verdankt, an die treue und ruhmvolle Waffenbrüderschaft unter der Regierung von fünf schwedischen Herrschern ist bei uns keineswegs erloschen.

Desto aufrichtiger bringen wir unsere Theilnahme und Bewunderung für die grossen Erfolge des Nordischen Museums zum Ausdruck und wünschen von ganzen Herzen, dass es auf dem so ruhmreich beschrittenen Wege weitere Erfolge erzielen und, wie bisher, so auch ferner »ein Muster und Vorbild für Viele» sein und bleiben möge.

Der Vorstand der Gesellschaft für
Pommersche Geschichte und Alterthumskunde.

Lemcke.

Worms, den 20. Oktober 1898.

An den

Direktor des Nordischen Museums in Stockholm,
Herrn Artur Hazelius.

Sehr verehrter Herr Direktor!

Zur Feier des 25 jährigen Bestehens des von Ihnen begründeten, ganz einzigartigen herrlichen Nordischen Museums haben Sie freund-

lichst auch uns eine Einladung zugehen lassen. Der Vorstand unseres Vereins und des hiesigen Paulus-Museums fühlt sich Ihnen für diese Ehre zu grossem Danke verpflichtet und würde Ihnen deshalb sehr gerne an Ihrem Ehrentage durch einen Abgesandten aus seiner Mitte seine aufrichtigen, herzlichen Glückwünsche zu dem grossen Erfolge und dem vortrefflichen Gedeihen Ihres schönen Werkes aussprechen. Da dies aber bei der grossen Inanspruchnahme aller Mitglieder des Vorstandes durch Ihre Berufsthätigkeit bei der weiten Entfernung leider nicht möglich ist, hat der Vorstand unseres Vereins mich mit dem Auftrage beehrt, Ihnen und der Gesellschaft zur Förderung des Nordischen Museums schriftlich in seinem Namen zu der schönen Feier bestens zu gratulieren. Möge Ihr schönes, eigenartiges Museum, das nun auf sein erstes Vierteljahrhundert zurückblickt, indem es sich seinem Begründer zur grössten Ehre und allen, die es gefördert haben, jedenfalls zur grössten Freude wunderbar entwickelt hat, auch fernerhin in gleich günstiger Weise sich weiter entwickeln und auch fernerhin der gleichen Gunst weitester Kreise sich erfreuen wie seither, vor allem aber wünschen wir, dass es Ihnen, hoch verehrter Herr Direktor, noch recht lange möglich sein werde an der Spitze Ihrer schönen Schöpfung zu stehen; Ihre Leitung und Fürsorge wird jedenfalls die sicherste Bürgschaft für die weitere günstige Entwickelung des Museums sein. Seien Sie überzeugt, dass ich am nächsten Montag im Geiste auch in Ihrem Museum und unter den Glückwünschenden und für das Geleistete Dankenden sein werde! Indem ich zugleich noch für die übersandten schönen und wertvollen Publikationen bestens danke, bleibe ich mit der Versicherung

ganz besonderer Hochachtung
Ihr sehr ergebener

Prof. Dr. A. Weckerling.

Sehr geehrter Herr Director!

Indem wir für die freundliche Einladung zur Feier des 25 jährigen Bestandes Ihres Museums verbindlichst danken, beglückwünschen wir Sie zu den mannigfachen Erfolgen, auf welche das Institut zurückblicken kann, auf das herzlichste und wünschen Ihren Bestrebungen auch in Hinkunft einen gleichen Erfolg.

Unser Fernbleiben von der Feier bitten wir durch die Entfernung freundlichst entschuldigen zu wollen. Leider kommt sogar dieser Gruss zu spät; ich war beim Amsterdamer Kongress und dann längere Zeit in Belgien und Frankreich, so dass zu meinem lebhaften Bedauern unsere Wünsche sich so sehr verzögerten.

Wir bestätigen gleichzeitig mit bestem Danke auch den Empfang der uns zugekommenen Bilderhefte und des Liederbuches und verbleiben mit vorzüglicher Hochachtung

Der Director des Mähr. Gewerbemuseums

Leisching.

Brünn, 31:ten Oktober 1898.

An die löbliche Direction des Nordiska Museet

Stockholm.

Das ungarische Landes-Kunstgewerbe-Museum erhielt mit ergebenem Dank die freundliche Einladung zur Theilnahme am Feste, mit welchem der 25 jährige Bestand des Nordischen Museums am 24:ten d. Mts. gefeiert wird, und erlaubt sich mit Gegenwärtigem seinen aufrichtigen Glückwünschen in der Hoffnung Ausdruck zu verleihen, dass die Leiter der Anstalt, deren uneigennütziges und

zeitbewustes Wirken stets zur Ehre! und zum Nützen! Schwedens gereicht haben, noch lange dem Lande erhalten bleiben.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Budapest, am 11. Oktober 1898.

Der Director
des ung. Landes Kunstgewerbe Museum
Eugen von Radisich.

Städtisches Museum Carolino-Augusteum.

Salzburg 10/10 1898.

Hochgeehrter Herr Direktor!

Wenn es mir auch leider nicht möglich ist der schönen Feier am 24:ten October beizuwohnen, nehme ich mir wenigstens die Freiheit, Ihnen hochgeehrter Herr und dem Museum die herzlichsten aufrichtigsten Glückwünsche darzubringen.

Seit Jahren verfolge ich Ihre grosse segensreiche Thätigkeit, und sah wie das Institut unter Ihrer trefflichen Leitung gross und berühmt geworden.

Möge das nordische Museum noch lange unter so bewährten Leitung blühen und gedeihen, und Sie, hochgeehrter Herr, darin Ihren schönsten Lohn finden.

Vor Jahren hatte ich das Glück Sie persönlich in unserem Museum begrüssen zu können, und so oft des nordischen Museums in Stockholm Erwähnung geschieht denke ich mit vollster Verehrung und Bewunderung Ihrer unermüdlichen Energie und Thätigkeit, die auch das Glück hat durch reiche Mittel unterstützt zu werden.

Gott erhalte Sie noch lange Ihrem Lebenszwecke und dem Museum seinen Schöpfer!

Ihr ergebenster

Dr. Petter.
Direktor.

Die Anthropologische Gesellschaft in Wien beehrt sich das

Nordische Museum in Stockholm

zur Feier seines fünfundzwanzigjährigen Bestehens auf das herzlichste zu beglückwünschen. Durch die Thatkraft und Energie seines Schöpfers ist dasselbe im Laufe dieser Zeit zu dem ersten wissenschaftlichen Institut dieser Art herangewachsen, das ein leuchtendes Vorbild für alle derartigen Museen darstellt. Möge das Nordische Museum auch in Zukunft auf dieser Höhe bleiben zum Ruhme seines Volkes und zum Nutzen der Wissenschaft.

Wien 17. Oktober 1898.

Der Präsident: in Vertretung

Brunner v. Wattenwyl.
Vicepräsident.

Der Erste Secretär:

Frans Heger.

Amsterdam, 9 November 1898.

Herrn Artur Hazelius,
Director des Nordischen Museums
in Stockholm.

Hiermit habe ich die Ehre Ihnen zu berichten, dass Ihr Schreiben von September 1898 an der »Koninklijke Akademie van Wetenschappen», worin Sie alle Freunde des Nordischen Museums zur Gedenkfeier vom 24. October einladen, in der October-Sitzung der Akademie mitgeteilt worden ist. Die Akademie hat mich beauftragt Ihnen ihren herzlichen Glückwunsch zukommen zu lassen.

Hochachtungsvoll

C. B. Spruyt.
Secretär der Koninkl. Akademie.

Haarlem 19 October 1898.

Die Direction des Kunstgewerbe-Museums zu Haarlem sendet dem Nordischen Museum in Stockholm ihre herzlichsten Glückwünsche bei die Feier seines 25 jähriges Bestehens, und erlaubt sich die Hoffnung auszusprechen, dass das Nordische Museum noch viele Jahre unter seine gediegene und mit rastlosen Eifer beseelte Direction blühen mag, zur Förderung und Entwicklung des Kunstsinnes des so gediegenen Nordischen Volkes.

Die Direction des
Kunstgewerbe-Museums zu Haarlem

E. von Saher.

Bruxelles, le 13 Octobre 1898.

Monsieur le Directeur,

L'Académie Royale de Belgique n'est pas sans connaître le beau Musée ethnographique de Stockholm que vous avez fondé en 1873 et qui, grâce à vos soins, est devenu l'admiration de tous ceux qui ont pu juger de son importance au point de vue des costumes, des ustensiles, des armes, des instruments agricoles, des pittoresques contrées qui constituent la Suède et la Norwège.

Aussi l'Académie salue avec joie le vingtcinquième anniversaire de cette patriotique fondation. Ne pouvant déléguer aucun de ses membres à la cérémonie qui aura lieu le 24 Octobre, elle m'a chargé de vous dire qu'elle fait les vœux les plus sincères pour la continuation de la prospérité du Musée du Nord, lequel est devenu, grâce à Vous, Monsieur le Directeur, l'une des plus remarquables fondations de ce genre en Europe.

Veuillez agréer, Monsieur le Directeur, avec mes félicitations personelles, l'expression de mes sentiments les plus distingués.

Le Secrétaire perpétuel de l'Académie

Le chevalier Edmond Marchal.

Telegram.

Nordiska museets Styresman,
Stockholm.

Göteborgs museum frambär uttrycken af sina varmaste lyckönskningar vid den tjugufemårsfest, som Nordiska museet idag firar efter ett enastående framgångsrikt arbete till bevarande åt kommande släkten af svensk kultur och af fosterländska minnen.

Gustaf Lagerbring.

Carl Lagerberg.

Göteborg den 24 okt. 1898.

Doktor Artur Hazelius,
Stockholm.

På Nordiska museets jubileumsdag bringas dess beundransvärde grundläggare varmaste lyckönskan.

För Kalmar Läns Fornminnesförening

Fagerlund.

Kalmar den 24 okt. 1898.

Doktor Arthur Hazelius,

Stockholm.

Efter att hafva bevistat firandet af Nordiska museets 25-åriga tillvaro hafva vi i samlad krets härmed velat bringa en hyllning till Eder, museets stiftare och ledande ande, under förhoppning att Eder måtte tillstädjas krafter och välsignelse att ännu länge fullfölja det fosterländska arbetet.

Å Riksdagens Revisorers vägnar:

Gustaf Berg.

Stockholm den 24 okt. 1898.

Doktor Arthur Hazelius,

Stockholm.

Hallands folkhögskola, öppnad idag, frambär till Eder, Nordiska museets frejdade stiftare, sin hyllning med anledning af den stora fosterländska bragd, Ni under det förflutna kvartsseklet utfört.

Strandmark.

Vessigebro, Falkenberg den 27 okt. 1898.

Doktor Hazelius,

Skansen, Stockholm.

Mottag, herr Doktor, vår hjärtliga lyckönskan till framgången af Eder stora, fosterländska gärning.

Vördsammast

Gefle högre allmänna läroverks kollegium.

Gefle den 24 okt. 1898.

Doktor Artur Hazelius,
Stockholm.

Ett vördsamt tack för tjugufemårigt arbete, egnadt åt ett stort fosterländskt intresse.

Lärare vid Gefle folkskolor.

Gefle den 24 okt. 1898.

Nordiska Museet,
Stockholm.

Bestyrelsen for Vestlandske kunstindustrimuseum i Bergen sender Nordiska museet og dets grundlægger i anledning 25 aars jubileet: Maatte held og fremgang fölge grundlæggerens store værk og maatte hans aand altid hvile over fremtidens arbeide for museets videre udvikling!

Schak Bull. Kielland. Meyer.
Stabell. Pettersen. Johan Bögh.

Bergen den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,
Stockholm.

Bergens museum sender til jubileumsdagen kollegial hilsen med bedste önsker om heldig fortsættelse af Nordiska museums glimrende udvikling.

Armauer Hansen. Gustafson.

Bergen den 24 okt. 1898.

Dr. Hazelius,

Stockholm.

I dybeste beundring for deres storslagne verk sender vi dem vor hjertelige lykönskning og kollegiale hilsen.

Gustaf Storm.

Formand i styrelsen for Norsk folkemuseum.

Hans Aall.

Kristiania den 24 okt. 1898.

Arthur Hazelius,

Nordiska museet, Stockholm.

I broderlig anerkændelse af det i de 25 aar med saa stor energi, dygtighed og kjærlighed udförte storværk hilser og lykönsker Kristiania kunstindustrimuseum ved

Fr. Gjertsen.

H. Grosch.

Kristiania den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,

Stockholm.

Finska fornminnesföreningen deltager uppriktigt i lyckönskningar, hvilka från hela den bildade världen tillsändas eder på Nordiska museets 25-åriga jubeldag, samt frambär sin tacksamhet

för de väckelser, hvilka eder energiska och framgångsrika verksamhet framkallat äfven i vårt land. Å finska fornminnesföreningens vägnar dess bestyrelse

Aspelin. Appelgren. Heikel. Schvindt.

Nervander. Forsman. Tikkanen. Snellman.

Hackman. Hahl. Ailio.

Helsingfors den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,
Nordiska Museet, Stockholm.

Nordiska Museet, dess framsynte skapare och styresman lyckönskas till kvartsekellång, framgångsrik, enastående verksamhet. Måtte edert hängifna arbete för de nordiska minnenas hem alt framgent bära rik frukt.

Å Konstflitsföreningens i Finland vägnar

J. af Lindfors. Arv. af Schultén.

Helsingfors den 24 okt. 1898.

Nordisches Museum, Director Hazelius, Stockholm.

Dem nordischen Museum sendet zur Feier seines 25-jährigen Bestehens die kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst die wärmsten Glückwünsche. Möge das nordische Museum in nächsten Vierteljahrhundert ebenso reiche Wirksamkeit entfalten

wie bisher. Möge es noch lange seiner gegenwärtigen ausgezeichneten Leitung sich erfreuen.

Präsident Rudolf von Hoerner.

Mitau den 25 Okt. 1898.

Nordisches Museum,

Stockholm.

Der Gesellschaft des Nordischen Museums sendet zur 25-jährigen Feier ihrer ruhmvollen Thätigkeit aufrichtige Glückwünsche die estländische literärische Gesellschaft.

Vice Präsident Nottbeck.

Reval, den 24 Okt. 1898.

Nordiska Museet,

Stockholm.

Dem weithin berühmten Nordischen Museum wünscht am heutigen Ehrentage glückliches Gedeihen

Alterthumsgesellschaft in Riga.

Riga, den 24 Okt. 1898.

Dem Nordischen Museum in
Stockholm

und seinem genialen Leiter, Herr Doctor Hazelius, beehren wir uns zum Jubelfeste unsere herzlichsten Glückwünsche ergebenst auszusprechen.

Zoologische Gesellschaft in Hamburg.

Director Doctor Bolau.

Hamburg, den 24 Okt. 1898.

Dr. Hazelius.
Skansen, Stockholm.

Dem Nordischen Museum ferneres Gedeihen, seinem Direktor ewige Jugend, wünschen

Anthropologischer Verein und Alterthums Museum in Kiel.

Kiel, den 24 Okt. 1898.

An das Nordische Museum
in Stockholm.

Zum Jubelfest sendet bewunderungsvoll herzlichsten Glückwunsch für weitere erfolgreiche Wirksamkeit

Alterthumsgesellschaft Prussia.

Königsberg Pr., den 24 Okt. 1898.

Direktor Hazelius,

Stockholm.

Dem Nordischen Museum und seinem hochverdienten Begründer und Leiter sendet herzlichsten Glückwunsch zum heutigen Ehrentage

Mannheimer Altertums Verein.

Mannheim, den 24 Okt. 1898.

Herrn Dr. Artur Hazelius,

Director des nordischen Museums,

Stockholm.

Die K. K. Central Commission für Kunst und historische Denkmale begrüsst Euer hochwolgeboren auf das Wärmste und beglückwünscht Sie zu Ihrer schönen erfolgreichen Gründung.

Helfert.

Wien, den 22 Okt. 1898.

Från enskilda personer.

Skrifvelser.

Kristiania, den 14. 10. 98.

Kære, fortreffelige ven!

Jeg takker dig så hjerteligt for indbydelsen til festen på Skansen den 24 Oktober; men desværre er det mig umuligt at

kunne komme til Stockholm nu, da så mange uopsættelige arbejder binder mig til skrivebordet.

Vær imidlertid forvisset om at jeg her i tankerne skal være tilstede ved dit storværks jubilæums fest og genkalde i min erindring besögene i Nordiska museet ved Drottninggatan i 1877 og nu sidst oppe på den underbare Skansen.

Hæder og glæde og vedvarende fremgang for dette storartede nationale anliggende önsker af hjertet

din hengivne

Henrik Ibsen.

Til

Artur Hazelius,

Nordiska museets styresman.

.For Indbydelsen til at være tilstede ved Festen paa Skansen den 24:de Oktober 1898 sender jeg min ærbödige Tak. Paa Grund af mine Embedspligter er det mig umuligt at möde frem.

Jeg frembærer mine bedste Önsker om, at nordiska Museet fremdeles, som hidtil, kraftig maa bidrage til at vække og styrke Kjendskab til og Interesse for hele Nordens Fortid og særlig for Sveriges hæderfulde Minder og derigjennem maa virke styrkende og klarende paa Folkeaanden hos de nu levende nordiske Folk.

Med broderlig Hilsen

Sophus Bugge.

Kristiania 15 Okt. 98.

Kjære Dr. Hazelius!

Som Svar paa Deres venlige Indbydelse beder jeg Dem modtage min hjærteligste Lykönskning i Anledning af det 25 Aars Jubilæum, Deres Musæum nu kan holde og som afslutter det förste Afsnit af dette Musæums Levetid, dèr alene skyldes Deres i saa höj Grad udmærkede Virksomhed. Det skulde have været mig en Glæde, om jeg personlig havde kunnet være med iblandt de mange, der paa denne Dag ville bevidne Dem deres Höjagtelse og Beundring for, hvad De har udrettet — men Stockholm ligger uheldigvis altfor langt borte fra Kjöbenhavn, og jeg maa derfor nöjes med paa denne Maade at föje min Röst til saa mange andres.

Deres hengivne

E. Holm.

20/10 Kjöbenhavn.

Lübeck, den 21. Oktober 1898.

S. T.

Herrn

Professor Dr. A. Hazelius
Direktor des Nordischen Museums
in Stockholm.

Hochgeehrter Herr!

In Anlass der freudigen Feier, welche Sie jetzt auf das fünfundzwanzigjährige Bestehen des von Ihnen geschaffenen und zu seiner hohen Entwickelung und wissenschaftlichen Bedeutung hinaufgeführten Nordischen Museums zurückblicken lässt, möchte Ihnen auch ich, der ich Ihnen und Ihrem freundlichen Wohlwollen so

vielfache Förderung zu danken habe, persönlich hiedurch beste Glückwünsche zu Ihrem Ehrentage darbringen und dabei der Freude Ausdruck geben, zugleich Sie, hochverehrter Herr Direktor, als das ersternannte korrespondierende Mitglied unseres Museums Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte, welchem Sie allezeit Sich als wohlwollender Förderer erwiesen haben, begrüssen zu dürfen.

Die dennoch kleinen Verhältnissen unseres Museums entsprechende schlichte Ernennungsurkunde, welche hieneben für Sie erfolgt, werden Sie gebeten freundlich aufnehmen zu wollen als einen bescheidenen Ausdruck des lebhaft empfundenen Dankes, welchen wir dauernd Ihnen schulden und welchen hiedurch mit dem Ausdrucke hochachtungsvollster Verehrung Ihnen auch meinerseits aussprechen zu dürfen, ich mir zu hoher Ehre rechne, als

Hochgeehrtester Herr Direktor,
Ihr
ganz ergebenster
Th. Hach.
Konservator.

Telegram.

Hazelius.
Skansen, Stockholm.

Till tjugofemårsdagen sänder jag hjertlig lyckönskan. Ditt verk, som är vår stolthet, hedrar sin mästare för alla kommande tider.

Lagerheim.

Berlin den 24 okt. 1898.

Artur Hazelius,

Stockholm.

Ingen missundelse, bare tak ogsaa for Norge.

Andreas Aubert.

Kristiania den 24 okt. 1898.

Artur Hazelius,

Stockholm.

Min varmeste kollegiale hilsen til Jubilanten og tak for al kamp og fremgang til lysende exempel for os alle!

Johan Bögh.

Bergen den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,

Stockholm.

Du trollade fram ur det flydda, hur fäderna lefde och tänkte,
och bilderna själfva förklara din storsinta hug för ditt folk.

O. Donner.

Helsingfors den 24 okt. 1898.

Herrn Hazelius,
Stockholm.

Wärmste Glückwünsche dem allverehrten thatkräftigen Schöpfer und Führer des Nordischen Museums zum 25-jährigen Stiftungsfeste dieses leuchtenden Mittelpunctes volkskundlicher Arbeit.

Baron Andrian.

Baden-Baden, den 24 Okt. 1898.

Bland öfriga från museer, vetenskapliga samfund eller enskilda personer insända lyckönskningsskrifvelser och telegram må här följande omnämnas.

Från museer och vetenskapliga samfund.

Skrifvelser.

Artillerimuseum i Stockholm genom major *F. A. Spak.*

Kalmar läns fornminnesförening i Kalmar genom lektor *F. J. Bæhrendtz.*

Västra Härjedalens fornminnesförening i Funäsdalen genom handlanden *E. Fundin.*

Stockholms nation i Uppsala genom docenten *A. Langlet.*

Södermanlands-Närkes nation i Uppsala genom sin förste kurator *Martin Jansson.*

Industriforeningen i Köpenhamn genom formand *H. Bing.*

Historischer Verein von Schwaben und Neuburg i Augsburg genom Dr *Roger.*

Historischer Verein Dillingen i Dillingen genom Dr *Thomas Specht.*

Königl. Sächsischer Alterthumsverein i Dresden genom Dr *Julius Erbstein.*

Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Altertümer i Emden genom Dr *F. Ritter.*

Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften i Görlitz genom Dr *R. Jecht* och Professor Dr *Wetzold.*

Alterthums-Gesellschaft i Insterburg genom *Froelich*, Dr *Kirchholz*, *Jörgens*, *Borzutzki*, *Herbst*, *Loebell* och *Topf.*

Verein für Thüringische Geschichte und Altertumskunde i Jena genom Dr *O. Dobenecker.*

Schleswig-Holsteinisches Museum Vaterländischer Alterthümer i Kiel genom Direktor Professor *Johanne Mestorf.*

Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte i Kiel genom Professor Dr *R. v. Fischer-Benzon.*

Geschichts- und Altertums-Verein i Leisnig genom Dr *C. A. Mirus.*

Geschichts- und Alterthumsforschender Verein i Roda genom Dr *J. Löbe.*

Gesellschaft für die Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler des Elsass i Strassburg genom Professor *K. A. Barack.*

Verein für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung i Wiesbaden genom Direktor *Düssel* och Dr *Zedler.*

Historischer Verein für Steiermark i Graz genom Professor Dr *H. v. Zwiedineck* och Professor Dr *A. Gubo.*

Oberösterreichischer Gewerbe-Verein i Linz genom Direktor *Mathias Schachermayer.*

Historischer Verein des Kantons Thurgau i Frauenfeld genom Professor Dr *J. Meyer.*

Musée national polonais i Rapperswyl genom Dr *Lewakowski* och *W. Ruzycki de Rosenwerth.*

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap i Amsterdam genom Dr *J. Six* och Dr *R. W. P. de Vries.*

Koloniaal Museum i Haarlem genom Direktor *F. W. van Eeden.*

Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde i Leiden genom Dr *J. J. Salverda de Grave.*

Société Royale de Zoologie i Anvers genom Direktor *F. L'Hoëst.*

Smithsonian Institution i Washington genom *sekreteraren.*

Telegram.

Svenska turistföreningen. Stockholm.

Industriforeningen i Köpenhamn genom formand *H. Bing.*

Tekniska föreningen i Finland i Helsingfors genom direktor *E. Qvist* och ingeniör *A. Chydenius.*

Svenska literatursällskapet i Finland i Helsingfors genom professor *M. G. Schybergson* och sekreteraren *A. Hultin.*

Bestyrelsen för Åbo stads historiska museum i Åbo genom kommerserådet *F. v. Rettig.*

Lettisch-literarische Gesellschaft i Mitau genom Präsident *J. W. Sakranowicz.*

Société impériale russe d'archéologie i Petersburg genom vice presidenten *A. F. Bytchkoff* och sekreteraren *B. Droujinine.*

Société impériale russe de géographie i Petersburg.

Musée de Tobolsk i Tobolsk genom guvernör *L. M. Kniazeff.*

Gesammtverein der deutschen Geschichtsvereine och *Berliner Geschichtsverein* i Berlin genom Archivrat Dr *P. Bailleu.*

Verein für Geschichte der Mark Brandenburg i Berlin genom Professor *Holtze.*

Birkenfelder Altertumsverein i Birkenfeld.

Provinzial-Museum i Danzig genom Professor Dr *H. Conwentz.*

Verein für Erdkunde i Dresden.

Künstlerverein Malkasten i Düsseldorf.
Felliner litterarische Gesellschaft i Fellin.
Verein für Hamburgische Geschichte i Hamburg.
Kaiser Wilhelm-Museum i Krefeld genom Direktor Dr *Deneken*.
Krefelder Museumsverein i Krefeld.
Coppernicus-Verein i Thorn genom Professor *Boethke*.
Litauische litterarische Gesellschaft i Tilsit.
Altertumsverein i Torgau.
Landesmuseum Ferdinandeum i Innsbruck.
Numismatische und archäologische Gesellschaft i Krakau.
Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen i Prag genom Professor Dr *G. C. Laube*.
Rijks ethnographisch Museum i Leiden.

Från enskilda personer.

Skrifvelser.

Arkitekten *Bror Almquist*. Stockholm.
Landsekreteraren *A. Bagge*. Jönköping.
Ingeniör *R. T. Björklund*. Skultuna.
Generalkonsuln grefve *M. Björnstjerna*. Helsingfors.
H. exc. statsminister *Er. Gust. Boström*. Stockholm.
Konsthandlaren *H. Bukowski*. Stockholm.
Kommendörkapten och fru *Carlstedt*. Stockholm.
Grosshandlaren *Edv. Cederlund*. Stockholm.
Friherre *Emanuel Cederström*. Krusenberg, Uppsala.
Bankiren *Carl Cervin*. Stockholm.
F. d. kommendörkapten *C. de Champs*. Stockholm.
Professor och fru *Carl Curman*. Stockholm.

Öfverstelöjtnant *C. W. af Donner.* Stockholm.
Kapten *Vilh. Engelke.* Stockholm.
Kommendör *C. C. Engström.* Stockholm.
Geologen *Edvard Erdmann.* Stockholm.
Riksmarskalken friherre *F. von Essen.* Stockholm.
Fru *Laura Fitinghoff,* f. *Runsten.* Stockholm.
Professor *Emil Fogelmarck.* Stockholm.
Bibliotekarien dr *O. von Friesen.* Stockholm.
Professor *Carl M. Fürst.* Lund.
Intendenten *Albert Gellerstedt.* Stockholm.
Brukspatron och fru *Albert Giöbel.* Stockholm.
Boktryckaren *Ivar Hæggström.* Stockholm.
Godsegaren *Carl J. Hagman.* Moskwa.
Skriftställaren *Frans Hedberg.* Stockholm.
Direktör *Frithiof Hellberg.* Stockholm.
Justitierådet *C. G. Hernmarck.* Stockholm.
Direktör *Teodor Holmberg.* Tärna.
Lektor *Julius Humble.* Stockholm.
Folkskoleinspektör *Gustaf Insulander.* Gefle.
Direktör *Ludvig Josephson.* Stockholm.
Lektor *M. Klintberg.* Visby.
Direktör *Carl Robert Lamm.* Stockholm.
Lektor *Nils Linder.* Stockholm.
Öfveringeniör *C. A. Lindvall.* Stockholm.
Grosshandlaren *P. Em. Lithander.* Göteborg.
Professor *Fritz Läffler.* Djursholm.
Fröken *Clara Löfgren.* Stockholm.
Artisten *A. Montan.* Düsseldorf.
Professor *Oscar Montelius.* Stockholm.
Friherre *Johan Nordenfalk.* Stockholm.
Civilingeniör *C. G. Norström.* Stockholm.
Öfverste *Gustaf Nyblæus.* Stockholm.
Professor *Carl Rupert Nyblom.* Stockholm.
Assessor *H. Odencrantz.* Jönköping.
Riksarkivarien *C. T. Odhner.* Stockholm.

Assessorn friherre *E. von Otter.* Djursholm.
Bankdirektör *Sven Palme.* Djursholm.
Kontraktsprosten *C. F. Pettersson.* Sundborn.
Generallöjtnanten friherre *G. Peyron.* Helsingborg.
Bruksegaren *C. von Platen.* Stockholm.
Professor *Gustaf Retzius.* Stockholm.
Minister *L. Reuterskiöld.* Petersburg.
Professorn grefve *Georg von Rosen.* Stockholm.
Kansliradet *O. S. Rydberg.* Stockholm.
Kammarjunkaren *Leonhard R. Rääf.* Bulsjö, Ydre.
Hofstallmästaren *Edvard Sager.* Stockholm.
Kammarherre *Robert Sager.* Stockholm.
Kanslirådet *N. Fredr. Sander.* Stockholm.
Fru *Clara Scharp*, f. *Westman.* Stockholm.
Bildhuggaren *Sven Scholander.* Stockholm.
Landshöfding *C. A. Sjöcrona.* Marieholm, Mariestad.
Professor *Mårten Sondén.* Stockholm.
Apotekaren *Rob. Stark.* Eksjö.
Doktor och fru *Hjalmar Stolpe.* Stockholm.
Ingeniör *C. A. Söderlund.* Stockholm.
Skulptören och fru *A. Söderman.* Stockholm.
Lasarettsläkaren dr *P. Södermark.* Mariestad.
Revisor *Filip Tammelin.* Stockholm.
Öfversten grefve *E. Taube.* Stockholm.
Öfverstelöjtnant *Gustaf Thestrup.* Landskrona.
Grosshandlaren *Arthur Thiel.* Stockholm.
Artisten *Johan Tirén.* Stockholm.
Fru *Anna Wallenberg*, f. *von Sydow.* Stockholm.
Med. doktor *Carl Waller.* Stockholm.
Bruksegaren *A. B. Wallis.* Dybeck, Tofthög.
Grefvinnan *Stéphanie von Wedel*, f. *Hamilton.* Berlin.
Rådman *E. O. Wennberg.* Lidköping.
Doktor *Ernst Westerlund.* Enköping.
Förste lifmedikus dr *Gerhard Westfelt.* Stockholm.
Fru *Eva Wigström.* Helsingborg.

Redaktör och fru *Kristian Winterhjelm*. Stockholm.
Rådman *Johan Wretman*. Stockholm.
Direktör *Fr. Vult von Steijern*. Kaggeholm.
Presidenten *N. H. Vult von Steyern*. Stockholm.
Lektor *Carl Aug. Zachrisson*. Stockholm.
Godsegaren och fru *Harald Zetterberg*. Lidingö.
Generaldirektör *Rich. Åkerman*. Stockholm.

Fröken *Jenny Arbo*. Guldskoven, Drammen.
Redaktören af Haandværkerbladet *Adolf Bauer*. Köpenhamn.
Amtsrichter Dr *R. Béringuier*. Berlin.
Direktor *C. Bertram*. Braunschweig.
M. *Théophile Bilbaut*, Conservateur honoraire de l'Exposition permanente des Colonies françaises i Paris.
Prins *Roland Bonaparte*. Paris.
Professor Dr *Justus Brinckmann*, Direktor des Hamburgischen Museums für Kunst und Gewerbe i Hamburg.
Direktor *E. von Czihak*. Königl. Kunstschule. Königsberg.
M. *Eugène M. O. Dognée*. Liège.
Direktor *F. W. van Eeden*. Koloniaal-Museum. Haarlem.
Herr *Sofus Elvius*. Köpenhamn.
Dr *von Falke*, Direktor des städtischen Kunstgewerbe-Museums i Köln.
Fiskeriintendenten *Arthur Feddersen*. Köpenhamn.
Dr *H. F. Feilberg*. Askov, Vejen.
Geheimer Sanitätsrath Dr *W. Grempler*. Breslau.
Mr *Frederick B. Harlow*. Worcester, Massachusetts.
Docent *J. Heierli*. Zürich.
Professor *August Holmberg*, Konservator vid Königl. Gemälde-Galerie i Schleissheim.
Professor *Harald Höffding*. Köpenhamn.
Höjesteretsassessor *Gottlieb Jensen*. Köpenhamn.
Professor *Finnur Jónsson*. Köpenhamn.

Justitierådet, direktör *N. Josephsen.* Köpenhamn.
Geheimer Hofrat *Joseph Kürschner.* Hohenhainstein.
Konsistorialrat Dr *Leuschner.* Wanzleben.
Skriftställaren *Victor Levy.* Wien.
Professor Dr *Konrad Maurer.* München.
Professor Dr *Rudolf Meringer.* Wien.
Journalisten *F. Mewius.* Berlin.
Professor *Moltke Moe.* Kristiania.
Eisenbahn-Direktionspräsident *Otto v. Mühlenfels.* Oldenburg.
Regierungs- und Baurat *O. Mühlke.* Schleswig.
Folkhögskoleföreståndaren *H. Nutzhorn.* Askov, Vejen.
Baron och baronessan *Pfusterschmid von Hardtenstein.* Salzburg.
Professor Dr *H. Riegel,* Direktor des Herzoglichen Museums i Braunschweig.
F. d. statsrådet *Ferd. Roll.* Kristiania.
Direktor Dr. *J. D. E. Schmeltz.* Leiden.
Konsul *C. G. von Sengbusch.* Riga.
Dr. *W. Splieth,* Kustos an das Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer i Kiel.
Ingenieur *Franz Uhl.* Wien.
Docenten *Herman Wendell* för Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors.
K. Reichsarchivrath Dr. *Pius Wittmann.* München.
Gymnasiallehrer *M. Voss.* Husum.

Telegram.

Akademiske lärare vid universitetet i Lund: professor *Esaias Tegnér,* bibliotekarien *Elof Tegnér,* professor *Carl M. Fürst* och docenten *Carl af Petersens.*

Ledamöter af Samfundet för Nordiska museets främjande i Gefle: med. doktor *A. Grape*, folkskoleinspektör *G. Insulander*, lektor *H. Kempff*, grosshandlaren *Sten Nordström*, major *G. Nyström* och magistratsekreteraren *A. M. Troilius.*

Professor *Oscar Alin.* Uppsala.

Häradshöfding *A. G. Bergsten.* Orsa.

Hofrättsrådet *Axel Bratt.* Jönköping.

Genremålaren *R. Callmander* och kamrer *V. Berg* i Göteborg.

Apotekaren och fru *Gustaf Cavalli.* Sköfde.

Rektor *Julius Centerwall.* Söderhamn.

Brukspatron och fru *Johan Dahlberg.* Nyland.

Konsul och fru *Oscar Ekman.* Stockholm.

Lektor *Gullbrand Elowson.* Karlstad.

Bankdirektör *R. Gagge.* Västerås.

Fru *Emelie Grundberg*, f. *Lindberg.* Getinge.

Fröken *Sofia Gumælius.* Stockholm.

Hofintendenten och fru *August Hazelius.* Stockholm.

Direktör och fru *Hjalmar Hazelius.* Klakeborg, Skeninge.

Generalkonsul *Peder Herzog.* Stockholm.

Professor *Harald Hjärne.* Uppsala.

Fru *Ann Margret Holmgren*, f. *Tersmeden.* Uppsala.

Regementsläkaren dr *V. Högselius.* Alingsås.

Fru *Henriette Kempe*, f. *Diewel.* Stockholm.

Redaktionsekreteraren *Oscar Lagerstedt.* Söderhamn.

Doktor och fru *Johan Lilliehöök.* Göteborg.

Med. doktor och fru *A. V. Lundin.* Stockholm.

Komminister *E. Modin.* Linsell.

Kapten *A. Qvistgaard.* Huleviksberg. Ulfö.

Professor och fru *Seved Ribbing.* Lund.

Redaktör *Mauritz Rubenson.* Göteborg.

Konsul *Vilhelm Röhss.* Göteborg.

Jägmästaren *Hugo Samzelius.* Nederkaliks.

Herr *Charles Sandvall.* Borås.

Direktör och fru *Nils Stedt.* Stockholm.

Borgmästaren och fru *Gustaf Svanberg.* Göteborg.

Redaktör *N. E. Söderberg.* Hernösand.
Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* Gefle.
Redaktör *Victor Hugo Wickström.* Östersund.
Fröken *Sophie Witt.* Helsingborg.
Kapten *Otto Zethelius.* Landskrona.
Grosshandlaren *Eric Öhman.* Stockholm.
Major *Ivan Örtendahl.* Södertälje.

Ledamöter af Samfundet för Nordiska museets främjande i Borgå: kommerserådet *J. Askolin*, bryggeriidkaren *R. V. Ekblom*, doktor *A. Lindh*, borgmästaren *M. Schauman*, doktor *G. J. Strömborg*, professor *J. E. Strömborg.*
Redaktören af »Dannebrog» *Otto Borchsenius.* Köpenhamn.
Bundtmager *Fritz Bruun.* Trondhjem.
Direktor *E. von Czihak.* Königl. Kunstschule. Königsberg.
Professor *L. Dietrichson.* Kristiania.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* Köpenhamn.
Doktor *Gabriel Gustafson*, konservator vid Bergens museum i Bergen.
Direktör *Karl Hagenbeck.* Hamburg.
Skriftställaren *Alfred Ipsen.* Köpenhamn.
Apotekaren *Herman Lindebäck.* Vasa.
Professor *Yngvar Nielsen.* Kristiania.
Professor *C. Nyrop.* Köpenhamn.
Justitieborgmästaren *J. L. Pentzin.* Uleåborg.
Justitierådet *Nicolai Petersen.* Köpenhamn.
Professor Dr *J. Ranke*, Präsident der Münchener Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte i München.
Redaktör *Uno Stadius.* Helsingfors.
Geheimrat *L. Stieda.* Königsberg.
Med. doktor *Alfred Thomsen.* Köpenhamn.
Grefve *I. Tolstoy*, sekreterare vid kejserl. ryska arkeologiska sällskapet i Petersburg.

Gårdsbrukaren *Helge Væringsaasen.* Elverum.
Antiquar *Adolf Weil.* München.
Dr *F. Weinitz*, Direktor des Museums für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes i Berlin.
Häradshöfdingen friherre *R. F. von Willebrand.* Helsingfors.

Med anledning af Nordiska museets tjugufemårsminne lämnades till museet flere gåfvor af föremål äfvensom betydande penningebidrag. För dessa senare hafva i det föregående redogörelser lämnats [1]. Det sammanlagda beloppet af dessa bidrag utgjorde 15,450 kronor.

[1] Se sid. 160 och 227.

4.

Några uttalanden i tidningsprässen

med anledning af Nordiska museets tjugufemårsminne.

Bland de många yttringar af varm sympati för Nordiska museet och dess uppgift, hvilka i samband med skildringar af museets tjugufemårsjubileum förekommit i den svenska tidningsprässen, må följande här finna plats.

1.

Om måndag infaller en minnesdag, som är värd att af hela vårt folk hälsas med stolthet och glädje. Nordiska museet, detta »museum utan like», firar då sin tillvaros kvartssekeljubileum.

Det var nämligen den 24 oktober 1873, som den då s. k. »Skandinavisk-etnografiska samlingen» öppnade sin första förevisningslokal i den södra Davidsonska paviljongen, nr 71 Drottninggatan. Den första insamlingen af föremål egde rum sommaren 1872 under en resa, som dr Artur Hazelius och hans numera aflidna maka, född Grafström företogo i Dalarna. Tanken att skapa en etnografisk samling af föremål, karakteristiska för vår svenska allmoges lefnadsätt och kulturståndpunkt, hade doktor Hazelius långt förut hyst, men det lär först ha varit under färden genom den nyss-

nämda provinsen, så rik på minnen, och där folklifvet ännu bevarat mycket af forntida sed, som denna tanke fick fastare form.

Ur denna obetydliga början har det nu så rikhaltiga Nordiska museet sedan dess framväxt; det har blifvit en kulturskapelse af beståndande värde, dess inflytande på vår konstindustriela utveckling, dess betydelse såsom en uppfostrare till intresse för fädrens lif och arbete, för väckande och höjande af kärleken till fosterlandet och dess minnen kan knapt öfverskattas. Så långt som svenskt språk talas, är detta museum nu föremål för offervillig omsorg, för allmän och odelad beundran, ja kärlek.

Och alt detta har åstadkommits på blott 25 år och af en enda man: *Artur Hazelius.*

Det är ursprungligen hans kraft och entusiasm allena, som skapat det stora verket, ty det är hans kraft och entusiasm, som medryckt tusenden, ja hela svenska folket till att blifva hans villige medarbetare och ekonomiske hjälpare; det är hans tro på sin sak, hans organisatoriska talang, hans vidsträckta framtidsvyer, som eggat gifvarne, påskyndat arbetet, format detaljerna till ett helt af lefvande totalverkan.

Därför är Nordiska museets jubileumsdag äfven Artur Hazelius hedersdag.

Vårt Land den 22 okt. 1898.

2.

En jubelfest af större betydelse än flertalet af de minneshögtider, som här firats under senare år, eger rum i morgon, då *Nordiska museets tjugufemårsdag* kommer att erinra om grundandet af det företag, som, förnämligast genom en enskild mans klara blick samt alt betvingande hänförelse för bevarandet af våra fosterländska

minnen, från förgängelsen räddat så många ovärderliga kvarlefvor af gamla svenska seder och bruk samt därmed lämnat dyrbara bidrag till vår odlingshistoria och äfven styrkt och lifvat kärleken till fosterjorden, manande att på den grunden framkalla en tryggad framtid.

Stockholms Dagblad den 23 okt. 1898.

3.

Den 24 oktober 1873 öppnades för första gången i de allbekanta små paviljongerna vid öfre Drottninggatan en liten samling af etnografiska föremål, som af sin upphofsman, dr *Artur Hazelius*, fått namn af den Skandinavisk-etnografiska samlingen. Under hans energiska och insiktsfulla ledning har den lilla samlingen efter 25 år vuxit ut till detta storartade Nordiska museum, som är ett föremål för berättigad stolthet inom vårt land och beundrande afund öfver hela den civiliserade världen.

Här är icke stället att teckna den lifsbedrift, som Artur Hazelius med aldrig svikande kärlek och aldrig sviktande energi utfört. Vi hafva många gånger under de gångna åren haft anledning att erinra därom, senast då dr Hazelius för några år sedan fylde 60 år.

Blott det må här tilläggas, att sedan den tiden ett af hans förnämsta verk nått en mera storartad utveckling, än de flesta då torde ha drömt om. Denna hans senaste skapelse är Skansen, denna enastående folkpark, som med sin förädlande folkuppfostran genom väckande af känslan för de verkligt fosterländska minnena står utan motstycke i hela världen.

Men huru har då en enda man ensam mäktat uträtta sådana storverk? Den hemligheten är icke svår att röja, och hans konst är lättare att utlära än att efterfölja. Han har med odelad hängifvenhet under en lång följd af år riktat hela sin kraft på ett

enda mål. Det är endast en sådan hängifvenhet, som mäktar uträtta stora ting här i världen.

Men därför har det också varit honom förunnadt att mera än de flesta se sina sträfvanden krönas med framgång. Det är rätt sällan, som en man af hans kynne får se frukten af sitt arbete mogna under sin egen lifstid. Men den lyckan har i sällsynt mått blifvit Artur Hazelius beskärd. En triumf återstår honom ännu, den att se sina väldiga samlingar flytta in i den monumentala byggnad, som reser sig där ute vid ingången till Djurgården. Men äfven detta hopp torde snart uppfyllas, då museipalatset med stora steg närmar sig sin fullbordan.

* * *

Det har blifvit anmärkt, att Hazelii födelsedag faller samman med tolfte Karls dödsdag. Som en äkta karolin har han också kämpat för sitt stora verk. Men en annan egendomlighet är, att 25-årsminnet af detta verks grundläggande faller samman med minnesdagen för den Westfaliska freden. Det oblodiga krig, som han under dessa 25 år fullföljt, har varit rikt på mödor, men också rikt på segrar, och af alt hjärta tillönska vi honom hälsa och krafter till att ännu under många år med oförminskad framgång fortsätta det.

Aftonbladet den 24 okt. 1898.

4.

Med ringning i Hedvig Eleonoras klockor i Håsjöstapeln uppe på Skansen inleddes i dag på morgonen Nordiska museets minnesfest. Det »ringde samman» för museets vänner, och de lyssnade till kallelsen. Genom de öppnade portarna hafva de strömmat in i

museets skilda afdelningar för att på minnesdagen glädja sig åt resultatet af det 25-åriga framgångsrika arbetet, och det har icke behöfts några särskilda tillrustningar för att öfver besöket i de gamla välkända visningssalarna sprida den rätta feststämningen. Och hvad mer är: de känslor, hvarpå denna feststämning är grundad, äro lefvande i snart sagdt hvarje svenskt bröst; det är tacksamhet för det storverk, som utförts, och det är den tillitsfulla förhoppningen, att Nordiska museet alt framgent kommer att fylla en stor fosterländsk mission: att föra stånd och klasser till sammans i känslan af ett gemensamt arf och att öfver vår utvecklingshistorias skilda skiften slå den bro, som förenar generationer och åt minnet gifver prägeln af fosterländsk pietet. Då förverkligas skaldens ord:

»Från fäder är det kommet, till söner skall det gå,
så långt som unga hjärtan ännu i Norden slå».

Då den svenska allmänheten en dag som denna skänker sitt tacksamma erkännande åt Nordiska museet, kan det ej undvikas, att detta erkännande tager sitt uttryck i en personlig hyllning för dess grundläggare och styresman. Artur Hazelius och Nordiska museet äro två namn, som för alltid förenats, och lika visst som att dr Hazelius icke kunnat utföra sitt verk utan den kraftigaste medverkan, lika visst är, att så som Nordiska museet nu framstår, är han dess skapare. Ingen gör honom hedern stridig: planen växte fram klar och löftesrik ur hans fosterländska sinne; det är han, som med klokhet och en aldrig sviktande energi fört den fram; under hans omsorgsfulla ledning har den realiserats i alt mer storslagna dimensioner — hedern är hans.

Nya Dagligt Allehanda den 24 okt. 1898.

5.

Öfveralt i de skilda tjäll, där dr Hazelius i afbidan på det stora museipalatsets fullbordan placerat sina storartade samlingar, såg man i går tydliga tecken till att dagen var en viktig och oförgätlig märkesdag för Nordiska museet. Men på Skansen nådde jubileumsfirandet sin höjd, och här hade en tacksam och intresserad allmänhet stämt möte på en höstdag så skön, att man ej kunde drömma sig den vackrare.

Sedan det besynnerliga villarucklet, som bar namnet Sevilla, försvunnit från jorden, presenterar sig Oskarsterrassen med sin vackra, om ock något mödosamma entré på briljantaste sätt. Från Slätten, där nu ångvältarna pusta för att bereda jämna vägar öfver den terräng, där fjolårets utställningsbyggnader i pittoresk mångfald reste sig, gör terrassens dråpliga granitbyggnad ett storslaget intryck. Och den utsikt, man därifrån hade, då man väl hunnit upp för den skarpa stigningen, var i går hänförande.

Till höger låg Djurgårdsbrunsviken med en vinröd ton öfver sin vattenspegel, som troget återgaf den upp- och nedvända bilden af Skogsinstitutets ännu i senhösten lummiga park. Strandvägens fönsterrader brunno som eld i den dalande solens glans och öfver Strömmen, öfver de aflägsnare stadsdelarna hvilade en violett töckenslöja, som gjorde konturerna mjuka och sammanflytande. Endast silhuetten af hustaken på söder med skorstenar och telefongalgar, med Katarinas vackra torn som samlings- och märkespunkt aftecknade sig skarpt mot den färgrika aftonhimlen.

På Skansen stodo furorna som en mörk bakgrund, mot hvilken löfträdens glesnade kronor bröto sig i skiftande färger. Talrika människomassor böljade fram på alla vägar och stigar, väntande på att de fem kanonskotten skulle förkunna det historiska festtågets ankomst. Under tiden vandrade man kring örnarnas burar och älgarnas inhägnad, njöt af stillheten, som trots den stora människomassan, rådde rundt omkring, och af den vemodiga skönhet, som den fagra höstaftonen förlänade den i och för sig oförlikneligt

sköna platsen. Den nedgående solen bröt in mellan furornas grenar, mattades efter hand, och då hon icke längre bredde sin glans öfver Skansens höjder, började man att tända tjärtunnorna, som i pittoresk verkan öfverträffa de elektriska båglamporna lika mycket som de äro dem underlägsna i belysningseffekt.

Det var icke vårfesternas uppsluppna glädje, som hvilade öfver de närvarande, men det var ett visst något, som tydde på att man kände dagens stora betydelse. Och af spridda yttranden, fragmentariska dämpade utrop kunde man väl förnimma, huru kär Skansen är vorden för vårt folk, och hvilken beundran det egnar skaparen af detta enastående friluftsmuseum.

Nya Dagligt Allehanda den 25 okt. 1898.

6.

Man kan knappast tillräckligt uppskatta betydelsen af detta nationalmuseum. Alla dessa gamla minnesmärken af det svenska folkets egendomliga kultur, i dräkter, redskap, bohag och andra föremål, som genom tidsandens nivellerande inflytande voro på väg att totalt försvinna, komma att här samlas på samma plats, och att för kommande tider ge en fyllig och åskådlig bild af lifvet och sederna i Sverge under flydda dagar. Det blir en undervisningsanstalt i svensk kulturhistoria vida bättre än äfven den mest välskrifna lärobok, och det kommer att utgöra ett enande samband mellan det nya Sverge och det gamla, som vi utan en dylik åskådlig undervisning knapt förstå, samt att mer än många högtrafvande deklamationer underhålla intresset för och därmed äfven kärleken till vår fosterjord.

Allra populärast af Nordiska museets afdelningar har *Skansen* blifvit. Denna, som är af yngre datum än den öfriga anläggningen

— den inköptes först 1891 — ger den mest koncentrerade och på samma gång den vackraste bild af svensk natur och kultur man gärna kan tänka sig. På ett litet område med äkta svensk skogsnatur — barr- och löfskog, slätter och höjder samt små vattendrag omväxlande — äro samlade representanter för en stor del af Skandinaviens djurvärld, och här äro äfven uppstälda en mängd stugor, på det noggrannaste efterliknande dem, som i olika landsdelar finnas, samt äfven inredda likasom i verkligheten och »bevakade» af kvinnor i respektive landskapsdräkter.

Det är en obeskriflig stämning af svenskhet och hemkänsla, som här gör sig gällande, och knappast kan väl någon, som här lustvandrar, göra sig fri från denna känsla, hvilken är så poetiskt uttryckt redan i skaldens ord öfver ingången:

»Lyssna till den granens susning,
vid hvars rot ditt bo är fästadt.»

Och alt detta är hufvudsakligen *en enda* mans verk — frukten af en enda persons alla hinder och svårigheter genomträngande genialitet och energi. Den mannen är *Artur Hazelius*, och i vår tids historia kommer hans namn att lysa som en af dess bäste bärare och bland dem, som verkat allra mest för vår odling och — något af det viktigaste för ett folk liksom för enskilda individer — vår självkännedom.

Norrlands-Posten den 25 okt. 1898.

7.

Under ett strålande väder, på en dag, som midt under höstrusk och tidig vinter med sin bländande sol och milda luft gaf hela hufvudstaden en prägel af sommar, firade Nordiska museet i går sin tjugufemårsfest. Och tack vare detta underbara väder blef festen, hvars tyngdpunkt var förlagd till »Skansen», ett minne, som vi icke glömma så snart; i denna sensommarbelysning framstod Artur Hazelii verk för oss alla i dess rätta dager: såsom en nationel skatt och ett nationelt äreminne.

Och då vi i dag blicka upp mot den mulna himlen och andas den trista, regnfylda luften, glädjas vi dubbelt öfver gårdagen. Artur Hazelius är väl värd att på sin jubileumsdag framstå som en gudarnes gunstling.

Det var ganska stilla i går på middagen uppe på Skansen; mera folk än vanligt visserligen, men lugnt och fridfullt. Förberedelserna till eftermiddagens fest pågingo. Men de promenerande, som kunnat slå sig lösa, njöto så mycket mera af den egendomliga tjuskraft, som hvilade öfver platsen. De ströfvade i grupper omkring på de slingrande gångarna, som alltid äro så fina och putsade; de beundrade de skiftande utsikterna öfver staden, som låg där nere inhöljd i en violett dimma; för hundrade gången böjde de sina hufvuden vid inträdet i de små bondstugorna; för hundrade gången beundrade de svandammarna med deras lif af sjöfåglar och den storartade zoologiska trädgården, där djur och fåglar njöto af den sällsynta solvärmen, som föll ner genom träden. Inne i Bollnässtugan drucko de glögg, i paviljongerna nedanför Bredablick kaffe samt öl och smörgåsar.

Och de försummade icke häller att höra på barnkören, som sjöng från Håsjöstapeln och nedanför den ståtliga Oskarsterrassen, efter det att Skansens batteri kl. 2 på middagen slungat fyrdubbel svensk lösen ut öfver staden.

Men mellan kl. 4—5 på eftermiddagen började skarorna tätna, och snart böljade en folkmassa, som säkerligen uppgick till öfver

10,000 personer däruppe. Mörkret hade ännu icke inträdt, men öfver hela Skansen flammade väldiga tjärtunnor, som kastade ett regn af gnistor mot den dunkla himlen och utkämpade en segerrik strid med den flyende dagen. Och rundt omkring den lilla »Offerholmen» lyste brokiga band af hundratals kulörta lyktor, som speglade sig i dammens vatten, blankt som glas. Och från tornet »Makalös», som dominerar den nedre delen af Skansen, ljödo Svea gardes toner, ljudande långt ut öfver den nya entrén till Djurgården med dess långa rader af lyktor och dess massor af människor, som alla strömmade utåt.

Ordningen på Skansen är beundransvärd, publiken känner disciplinen och redan före kl. 5 stod den i täta skaror utefter den väg, som det väntade festtåget till minne af Westfaliska freden hade att passera.

Nu ljödo upprepade fanfarer uppifrån Bredablick. Det var tåget, som nalkades, görande ett ytterst pittoreskt och måleriskt intryck i den effektfulla belysningen. Där kommo unga ädlingar till häst i sina lysande 1600-talets dräkter och därefter några af det trettioåriga krigets bekante fältherrar: pfalzgrefven Carl Gustaf, Lennart Torstensson, Gustaf Horn och Carl Gustaf Wrangel. Efter trenne ridande härolder syntes därefter fyra medlemmar af fredsbeskickningen: Johan Adler Salvius, Johan Oxenstjerna, Schering Rosenhane och Mattias Björnklou. Och omgifven af fackelbärare kom så den stora fredsapoteosen, dragen af en char, förspänd med fyra, i bredd gående hästar. Öfverst syntes Freden, omgifven af Religionen, Hoppet, Vetenskapen och Det fredliga arbetet. Tåget afslutades med en afdelning fotfolk.

— — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Den 24 oktober 1898 var, med ett ord, ett nationelt jubileum. Hufvudstaden visade det på det sätt, hvarmed den deltog i det samma. Nordiska museet har vuxit sig in i vårt medvetande, och Skansen har mera än något annat med sin idealt anlagda folkpark

visat oss betydelsen af den mans arbete, som i går i sällsynt mått kunnat fästa detta jubileum vid sin person.

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 26 okt. 1898.

8.

Storslagen var den hyllning, som i måndags egnades doktor Artur Hazelius, Nordiska museets skapare, Skansens upphofsman. Konungen och prins Karl läto öfverlämna egenhändiga bref; akademier och sällskaper, i när och fjärran, med samma eller liknande uppgift som Samfundet för Nordiska museets främjande tolkade genom adresser i varma ordalag sitt erkännande för hans enastående lifsgärning, hundratals gynnare och vänner uttryckte i bref eller telegram sin beundrande tacksamhet, och i hela den svenska prässen höjdes ett samstämmigt »tack för god vakt» och hjärtliga önskningar om krafter till fortsatta sträfvanden, till vinnande af nya segrar. På aftonen slutligen samlades å Skansen i tusental den fagra mälardrottningens undersåtar för att där i den trolska belysningen af kulörta lyktor, facklor och bloss, under en stämning, som endast Skansen kan skänka, deltaga i den anslående jubileumsfesten, glädjas åt fosterländska sånger, värmas vid tanken på Sverges stora minnen och genomströmmas af ljusa förhoppningar för dess framtid.

Det var den 24 oktober 1873, som doktor Hazelius i den södra paviljongen vid Drottninggatan i Stockholm öppnade den s. k. *Skandinavisk-etnografiska samlingen.* Med en aldrig svikande energi och en alla hinder besegrande hänförelse har han sedan altjämt fortsatt den verksamhet han af kärlek till och till ovärderligt gagn för det svenska folket då begynte. Sällan förunnas det en människa att under ett fjärdedels sekel med en entusiasm lika stor som i de första arbetsdagarna och med nästan oförminskad kraft verka

i sin lifsgärning och bringa till fullbordan alt det hufvudsakliga af hvad hon tänkt och drömt. Denna sällsynta lycka har i rikt mått beskärts doktor Hazelius. Som en saga torde det förefalla honom själf och dem, som stodo med honom i kampens första dagar, när de nu från Oskarsterrassen på Skansen låta sina blickar dröja vid den ståtliga nybyggnaden å Lejonslätten, hvilken i en snar framtid skall vara redo att inom sina murar hysa en enastående skatt af minnen ur de skandinaviska folkens lif.

Skansen, denna af alla samhällsklasser med det varmaste intresse omfattade anläggning, är den yngsta och kanske den käraste af Hazelii skapelser. Under det oaflåtliga arbetet för Nordiska museet uppstod hos »doktorn» en liflig önskan att liksom gjuta en lefvande ande in i de döda tingen, att som han en gång själf yttrade »flytta museet ut i lifvet». Så rörde han med sin trollstaf vid människors hjärta och — kassa: och Skansen växte upp, fager och vän som en nordisk ungmö. Hvad som utgör det fängslande behaget hos Skansen, är ej så lätt att förklara. Man bör där liksom vid en målning eller annat konstverk söka den väsentliga tjuskraften i den anda, hvarmed konstnären besjälat sitt verk. »Det gifves ej en småsak, som icke doktor H. själf velat hafva just så gjord, så ordnad och så uppstäld.» Öfver alt möta våra blickar äkthet, ursprunglighet och — svenskhet.

»Har doktor Hazelius aldrig sysslat med något annat?» frågade häromdagen en ung telning. På sätt och vis kan man på det spörsmålet svara nej, ty hans föregående verksamhet bildar egentligen en inledning till hans lifsgärning. År 1860 promoverades han till filosofie doktor efter att ha försvarat afhandlingen: »Inledning till Håvåmål». År 1864 utnämdes han till lektor i svenska språket och literaturhistoria vid Högre lärarinneseminarium. Han deltog i redaktionen af »Läsebok för folkskolan», och hans önskan att i ett dylikt arbete hafva fullt fria händer förmådde honom att utgifva »Fosterländsk läsning för barn och ungdom». Sin med utomordentligt nit och skicklighet handhafda befattning vid seminariet lämnade han år 1868. Följande år tjänstgjorde han som sekreterare vid det i Stockholm samlade Nordiska rättstafningsmötet och utgaf

åren 1870—71 två afhandlingar »Om svensk rättstafning», hvilka på sin tid väckte stort uppseende. Hösten 1872 beslöt han att i hufvudstaden skapa ett etnografiskt museum, och därmed hade han funnit sin lifsuppgift.

När det nu gäller att i denna tidnings spalter bringa Artur Hazelius en enkel hyllningsgärd, framställer sig helt naturligt den frågan: »Ha vi kvinnor något särskildt att tacka honom för, något utom det att vi liksom hela Sverges folk äro delegare i hans stora skapelse, att han bringat heder och glans öfver det svenska namnet, och att han skänkt oss en gärning, som satt outplånliga märken i vår kulturs historia?» Jo, vi äro skyldiga honom tacksamhet äfven för något annat, nämligen för hvad han verkat för *Sverges ungdom*. Ty hvilka äro väl närmare att bringa honom ett särskildt tack för detta än kvinnorna, som ju i första hand bära ansvaret för det uppväxande släktets uppfostran och utveckling. Doktor Hazelius har löst det svåra problemet att låta barnen *»lära med lust»*. Mångfaldiga gånger har jag hört lärare och lärarinnor uttala sin glädje öfver att i sin undervisning kunna hänvisa till ett sådant åskådningsmaterial som Skansen. Komma så till den faktiska kunskapen den *aktning* för gångna släktens arbete och lefnadsätt, som åsynen och studiet af deras hem, deras redskap och husgeråd ovilkorligen måste medföra, samt den *fosterlandskärlek* och *solidaritetskänsla*, som alstras så väl genom högtidlighållandet af våra stora minnen som genom det pietetsfulla bevarandet af drag äfven ur de ringaste medborgares lefnadsförhållanden. Dess utom har Hazelius genom att lämna bilder af lifvet rundt om i Sverges bygder förmedlat *bekantskapen* och liksom knutit ett *förståelsens band* mellan hufvudstadens och landsbygdens barn och till stor del skingrat den grofva okunnighet om landets alla förhållanden, hvilken i långliga tider vidlådit de förra.

Ej minst har doktor Hazelius utöfvat en förädlande inflytelse på vår ungdoms nöjeslif, dels genom de möjligheter han beredt och de anvisningar han gifvit i denna riktning, dels såsom en bland stiftarne af föreningen *Svenska folkdansens vänner*. Hundratals ungdomar söka i festliga samkväm på Skansen en sund veder-

kvickelse, och när »folkdansarne» om somrarna ge sig ut på feriesströftåg, intressera de landsbygdens ungdom för de gamla svenska lekarna, dansarna och — dräkterna. Månne ej till stor del genom den svenska folkdansens återupplifvande dessa senare räddats från att blifva endast museiföremål? — Det ligger i öppen dag, hvilket godt inflytande smaken för och deltagandet i ett *förädladt nöjeslif* skall hafva på hemlifvet i dess helhet.

Men djupast har doktor Hazelius kanske verkat på den svenska ungdomen genom sin *personlighet*, genom det *ädla föredöme* han skänkt. I en tid med många och olikartade kulturströmningar, då det ena intresset efter det andra sticker upp hufvudet för att göra sig gällande, är det ju en stor frestelse i synnerhet för de verksamhetsifriga att splittra sina krafter på en mångfald af uppgifter. Det är ett framträdande drag hos nutidsmänniskan att verka litet för en sak och litet för en annan, att med ett grepp här och ett grepp där deltaga i det stora kulturarbetet för att sedan vid hopsummeringen af sitt lifs arbete stå där med ett »brutet tal» till resultat. I dylika tider är det af stor betydelse att för de unga kunna visa på en lifsgärning sådan som Hazelii och på en arbetare som han, en man som *samlat hela sin kraft på en enda stor uppgift*. Då förstå de klarare den sanna innebörden i Viktor Rydbergs allbekanta ord:

»Bort med dem, som ständigt glömma,
att hvad stort, som världen såg,
verkats har af späda krafter,
spända af en eldig håg.»

Och hvad mera är, de se hvad den eldiga hågen förmår i förening med mannaålderns mognad, lifvets erfarenhet. De lära sig tro på möjligheten att bibehålla ungdomens glödande hänförelse in i ålderns höst. Artur Hazelius visar dem bilden af en man, som *aldrig svikit sin ungdoms idealer*. Men han lär dem på samma gång att uppnåendet af de *verkligt stora resultaten* fordrar *oaflåtligt arbete* och *oegennyttigt arbete;* han gifver dem i sitt lif tillämpningen af ett af sina valspråk: »Ingen dag spårlös.» Må Sverges söner och

döttrar in i sena tider bevara minnet af den väldige byggmästaren, som älskat sitt fosterland så högt och verkat så stort för det samma, och må de söka att hvar och en på sitt område likna honom.

Ty det är mer än *tacksamhet*, den må vara aldrig så djupt känd, som en nation är skyldig sina store män. På henne ligger äfven ett djupt *ansvar* att hägna om och vårda dem och deras verk, *arbeta* med dem, jämna deras väg så vidt möjligt är, taga i med dem, så att deras krafter ej sprängas på jätteföretagen, låta dem känna, att de lyckats bibringa sin samtid väckande impulser. Intet torde för stora andar kännas så tungt att strida emot som andras likgiltighet och dådlöshet. Doktor Hazelius har nog från de första åren af sin verksamhet åtskilligt att förmäla om en sådan kamp. Hans eldhåg bestod emellertid profvet, och det lyckades honom att samla omkring sig en skara män och kvinnor — en skara, som med hvarje år blir alt tätare — af hvilka han rönt liflig sympati och erhållit kraftig hjälp vid arbetet på sin stora uppgift. Om han ej varit så stark, hade vi kanske nu stått inför uppfyllelsen af den olycksbådande profetian: »Den dag kan gry, då alt vårt guld ej räcker att forma bilden af den svunna tid.»

Skulle ej Sverges kvinnor och ungdom kunna och vilja ge Artur Hazelius till jubileumsgåfva det löftet att *hvar och en* efter råd och lägenhet göra något för att bibehålla och föröka det stora arf han skänkt vårt folk? *Sverges bomärke* har Topelius kallat detta arf. Skall icke doktor Hazelius under kommande dagar kunna trygga sig vid den vissheten, att det fins en dådlysten och viljekraftig ungdomskara, som med honom och efter honom värnar och hägnar om detta Sverges bomärke? Må i vår stolthet öfver egandet och vår tacksamhet mot gifvaren blanda sig en förpliktande känsla af ansvar, hur arfvet kommer att förvaltas!

Ett enkelt *tack* till Artur Hazelius för hvad han verkat för de svenska hemmen och dess ungdom, ett tack för hvad han *skänkt* oss och hvad han *lärt* oss.

Gurli Linder.
Idun den 28 okt. 1898.

INNEHÅLL.

1.

2.

3.

Nordiska museets tjugufemsårsminne.

Arbeten, som utgå Nordiska museet eller utgått från det samma:

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1881—1898. Pris: från 60 öre till 2 kr. 50 öre.

Meddelanden från Nordiska Museet. Utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1898 och 1900. Pris: 3 kr. för hvarje årgång.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. Hazelius. 1—5. Stockholm 1880—1900. Pris: från 25 öre till 2 kr.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. Hazelius. Första bandet. H. 1—12. Stockholm 1880—1892. Andra bandet. H. 1—7. Stockholm 1888—1897. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Bidrag till vår odlings häfder. Utgifna af A. Hazelius. Afdelning 1—7. Stockholm 1881—1899. F. & G. Beijers och Nordiska museets förlag. Pris: från 75 öre till 3 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet, äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. Hazelius. B. I. H. 1—7. Stockholm 1888—1892. Pris: 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. F. Dahman. 2 uppl., öfversedd år 1897. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. Hazelius. H. 1—12. Stockholm 1896—1899. [illegible] Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af B. A. Ross. 2 uppl. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr. 50 öre.

Hängsmycke af silfver.
Antagligen från Öland.

Pris: 3 kr. 50 öre.

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1899 OCH 1900.

UTGIFNA

GENOM

DR JOHN BÖTTIGER.

STOCKHOLM.

Gåfvor till *Nordiska museet* emottagas med tacksamhet. Från landsorten insändas de under adress *Nordiska museet*. I Stockholm kunna de inlämnas i någon af museets afdelningar, Drottninggatan 79 eller Skansen å Djurgården. Vid hvarje föremål böra fyndort och gifvarens namn, titel och adress samt i öfrigt hvarje upplysning, som kan vara af vikt, så fullständigt och tydligt som möjligt angifvas.

För dem, som ej närmare känna museets plan, bör anmärkas, att det samma är ämnadt att belysa *alla* samhällsklassers lif, således icke endast allmogens, och att *därför* med nöje äfven föremål emottagas, som afse borgerskapet eller ståndspersonsklasserna öfver hufvud, äfvensom minnen efter framlidna utmärkta personer, som i olika riktningar främjat vårt fosterlands utveckling och ära.

Erinras bör ock, att ehuru samlingarna äro i några afseenden temligen fullständiga, förefinnas i många andra stora luckor, som böra fyllas. Hvad exempelvis allmogeafdelningen angår, kan museet af det forna lifvet i flere af våra bygder kunna gifva endast en allt för svag och ofullkomlig bild.

Då erfarenheten gifvit vid handen, att många låta afhålla sig från att till museet insända föremål, emedan de föreställa sig, att flere exemplar där redan förut finnas af de samma, må här framhållas, dels att likartade föremål dock ofta äro så skiljaktiga, att denna skilnad bör åskådliggöras, dels att många exemplar i flerfaldiga afseenden underlätta forskningen och möjliggöra säkra slutsatser. Den ofta hörda anmärkningen om ett öfverflödigt antal exemplar har alltså sin grund i en bristande insikt om, hvad frågan här gäller, och bör därför på det kraftigaste motarbetas, då hon utan tvifvel hindrar museet att fylla sin uppgift.

☞ Ledamöter af Samfundet för Nordiska museets främjande, boende i hufvudstaden, kunna mot erläggande af halfva bokladspriset erhålla **Meddelanden från Nordiska museet 1899 och 1900** genom museets expedition n:r 79 Drottninggatan.

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1899 OCH 1900.

Må alt föråldradt, nött och murket ramla,
och nya former spira ur dess graf!
Men när du bygger dina nya gårdar,
låt gamla grunden stå, ty den är stark,
och när du plöjer dina fäders mark,
låt bli att spränga deras minnesvårdar!

FRITHIOF HOLMGREN.

UTGIFNA

GENOM

DR JOHN BÖTTIGER.

STOCKHOLM.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.
1902.

Föreliggande meddelanden, som på uppdrag af Nordiska museets styrelse utgifvits af undertecknad, funnos till största delen i manuskript vid doktor A. Hazelius' bortgång. De få ändringar i redigeringen, som blifvit vidtagna, äro mestadels gjorda i öfverensstämmelse med den aflidne styresmannens före hans frånfälle uttalade önskan.

Stockholm i januari 1902.

Dr JOHN BÖTTIGER.
Ledamot af Nordiska museets styrelse.

I.

Lapska seder och föreskrifter rörande mat och matlagning.

Hos allahanda naturfolk träffar man som bekant en hop egendomliga föreställningar rörande de födoämnen, som de använda, och det sätt, hvarpå dessa födoämnen skola anrättas. Många folkstammar tro t. ex., att de härstamma från ett eller annat djur, af hvilket de då ha sitt namn, och hvars bild eller »totem» de ha upprest vid sina hyddor eller i allmänhet begagna som ett slags vapen eller symbol. För detta samma djur hysa de då af lätt förklarliga skäl en helig vördnad, och ingen vågar jaga och döda det samma eller äta dess kött. Hos åter andra folk vill man icke äta köttet af ett eller annat husdjur, enär man uppfattar detta husdjur som människans vän och kamrat, hvilken man icke kan behandla så ovänligt och pietetslöst, att man utan vidare äter upp honom.

Äfven hos lapparne finner man en hel del märkvärdiga föreställningar rörande deras födoämnen och en hop minutiösa regler för hvilken mat man får äta och hvilken man icke får äta. Det torde då icke vara utan sitt intresse att ge en sammanhängande framställning af hvad man vet härom, särskildt som hittills endast sparsamma notiser rörande hithörande frågor sett dagen i den tryckta literaturen. De flesta och bästa underrättelserna i

ämnet finner man i framlidne kyrkoherde J. NENSENS handskrifna samlingar i Uppsala Universitetsbibliotek (här betecknade N.). Några notiser träffas äfven i en del tryckta böcker om lapparne, hvarjämte också undertecknad (i Offerdal, Jämtland) gjort en del anteckningar i ämnet (här betecknade W.).

Som en lämplig inledning till denna framställning kunna PEHR HÖGSTRÖMS ord i hans bekanta *Beskrifning Öfwer de til Sweriges Krona lydande Lapmarker*, Stockholm 1747, sid. 124 o. f. anföras: »Då han [husbonden] fått sin gryta eller kittil af elden, har han antingen, som Eli Söner, en gaffel, eller betjenar han sig, som allmännare sker, af de fem, sedan han med en skopa tagit köttet eller fisken ur sjelfwa grytan. Sedan beskådar han noga hwart och et stycke, emedan hos dem wid delningen lärer wara något hemligit at i akt taga, i anseende til dem de ärna gifwa wissa stycken, efter hwars och ens stånd och kön, samt hwart styckes belägenhet uti Renen, i anseende til fram och åter, etc.»[1] I det följande skall först meddelas det man vet om detta »hemliga at i akt taga» vid fördelningen af maten bland familjens medlemmar.

Framför alt gälde dessa föreskrifter de olika delarna af renen, sålunda:

1. Hufvudet. »Qvinderne var det ey tilladt at æde et Rensdyrs Hoved-Kiød» (KNUD LEEM: *Beskrivelse over Finmarkens Lapper*, Kiøbenhavn 1767, sid. 500).

Köttet kring den jämte hornen afhuggna delen af hufvudskålen åts fordom icke (Ranbyn, Lycksele lappmark; N.).

Renens hjärna åts fordom icke af kvinnor (Ranbyn; N.).

Då ett barn dreglar, kommer det sig däraf, »att Modern under sin grossesse ätit slimmer i fiskhufvudet, såsom tunga, m. m. eller lös kött vid Rentungan», men det går bort, om någon, då barnet dreglar, omtalar detta, »liksom talar upp det» (Ranbyn; N.).

2. Halsen. Köttet på renens halskotor, åtminstone de öfre, åts fordom ej af kvinnor, emedan renarna stuckos där vid slakten, och köttet däromkring altså var blodigt (Ranbyn; N.).

---

[1] HÖGSTRÖMS *Beskrifning* afser närmast förhållandena i Norrbottens lappmarker.

Den första halskotan, från hufvudet räknadt (*pietternestakte*), fick husbonden, den andra (samma namn) matmodern, den tredje (*njomeltakte*, harbenet) barnen, den fjärde (*svainastakte*, drängbenet) drängen, den femte (*sepetakte*) husbonden, den sjätte (*pjällostakte*) pigan (Åsele; N.).

Första och andra halskotan från hufvudet räknadt skola pojkarne ha, tredje och fjärde gubbarne och femte och sjätte kvinnorna (Offerdal; W.). I Vilhelmina, Åsele lappmark, få enligt mina uppteckningar flickorna den fjärde och gossarne den femte halskotan.

Tjäpotensepetakte (*sepetakte* i halsen, jfr ofvan) tillhörde männens andel, men »kvinnorna voro nog också snåla efter det» (Ranbyn; N.).

Petternes (jfr ofvan) fingo icke kvinnorna äta (Dorotea, Åsele lappmark; N.).

Köttet på halsen (*njara*) pläga lapparne fläka i sär vid slakten, hvarvid också den sista halskotan (*njaratakte*) får följa med. Detta halsstycke spärras ut med en käpp och kommer njaratakte då att befinna sig i dess midt. Njaratakte var karlarnes andel; inga kvinnor fingo äta det, men af »halsfetan» fingo de äta, för att de ej skulle få ondt i axlarna (Ranbyn; N.).

Det lösskurna halsköttet äfvensom halsfettet skola kvinnorna ha, men njaratakte är karlarnes del (Offerdal; W.).

Traditionen var sålunda icke fullständigt lika i alla trakter.

3. Bogen. Bogbladet är kvinnornas del och det nedre bogbenet karlarnes (Offerdal; W.).

4. Ryggen. Det, som är längst fram på ryggen, skola barnen ha och kvinnorna det, som är baktill på ryggen (Offerdal; W.).

5. Korsbenet åts förr icke af unga kvinnor, emedan det skulle förorsaka hufvudvärk och svår barnsbörd. Äfven yngre personer af mankönet gåfvo det gärna åt de äldre (Ranbyn; N.).

Korsbenet fick ej ätas af gossar och flickor, när de gifte sig, hvarför de gåfvo det åt fadern eller svärfadern (Dorotea; N.).

Korsbenet fick gammalt folk (Åsele; N.).

Korsbenet skall den äta, som är älst. Om man är i skogen och slaktar, så skall man åtminstone bära hem korsbenet, om ingen ting

annat; annars skall den ha korsbenet, som är älst af dem, som äro i skogen (Offerdal; W.).

6. Märgbenen. På hvarje ren finnas åtta »märgben», två på hvarje ben; af dessa är det öfre på bakbenet (= ö. b.) störst och märgrikast och det nedre på frambenet (= n. f.) minst och märgfattigast. De utdelas på följande sätt:

Husbonden får 1 ö. b. och 1 n. b. eller 2 n. b.

Matmodern får 1 ö. b. och 1 ö. f.

Drängen får 1 n. b. och 1 ö. f. eller 1 ö. b. och 1 n. b.

Pigan får 1 n. b. och 1 n. f.

Barnen få hvar sitt n. f. (Åsele; N.).

I Offerdal få kvinnorna ö. b., gubbarne n. b., små barn n. f. och litet större barn ö. f. (W.).

7. Svanskotorna hörde till de gamla kvinnornas andel; äldre män fingo också äta dem, men icke unga kvinnor. (Ranbyn; N.)

Svansen skola gummorna ha (Offerdal; W.).

8. Hjärtat. I synnerhet unga kvinnor fingo icke äta renens hjärta, emedan menstruationen då skulle bli svårare, och de skulle bli rädda för all ting. De gamla åto det, om de ville (Ranbyn; N.).

Kvinnor fingo ej äta renens hjärta (Dorotea och Åsele; N.).

Inga kvinnor få äta renens hjärta; pojkarne skola hälst göra det (Offerdal; W.).

9. Lungorna ätas aldrig af människorna, utan torkas och användas till hundmat (W.).

10. Tarmarna. En viss del af det omkring tarmarna liggande fettet kallas *kukkes puoite*, »det långa fettet»; det åts blott af gamla kvinnor (Ranbyn; N.).

Om användandet af ändtarmen gäller i Offerdal det samma som om korsbenet i samma trakt; jfr ofvan 5.

11. Genitalia. Rentjurens genitalia fingo ej ätas af kvinnor; de koktes, men åtos ej gärna strax (Ranbyn; N.).

Rentjurens genitalia få icke ätas af kvinnor, och pojkar få icke äta dem ensamma, utan måste ha någon annan till hjälp, enär de annars bli för yra (Offerdal; W.). I Lule lappmark har jag likväl sett flickor äta dem.

Renkons genitalia sattes ut åt kråkorna och begagnades icke (Ranbyn; N.). Samma observation tror jag mig ha gjort både i Lule lappmark och Jämtland-Härjedalen.

Enligt andra uppgifter hängdes de fordom upp i skogen på någon gammal ställning för bättre lyckas skull, men nu ges de åt hundarna (Ranbyn; N.).

12. Kött i allmänhet. »Hverken en Mands- eller Qvindes-Person vilde æde det Lem af et Dyr, i hvilket de selv befandt sig med Svaghed behæftede, saa at, havde de svage Øyne, vilde de ikke æde Dyrets Øyen; vare de plagede af Ryg-Verk, vilde de ey æde det Kiød, der sad ved Ryg-Beenene, ogsaa fremdeles.» (Leem, sid. 500.)

13. Harkött. Harens öron, hufvud och ben åtos icke, utan kastades bort (Ranbyn; N.).

14. Svinkött. »Lapperne æde ikke Svine-Kiød; thi de, som der siges, indbildte sig, Svinene at være *Noaaidernes* eller Trold-Mændenes Riide-Hest. At de ikke æde Sviine-Kiød, er sandt, det kan jeg melde af egen Erfarenhed; men, om bemeldte Indbildning er den virkelige Aarsag til Afhold fra dets Æden, veed jeg ikke.» (Leem, sid. 501.)

15. Fisk. Om »slimmer», d. v. s. lösa delar i fiskens hufvud, jfr ofvan 1.

Den s. k. ormtarmen, d. v. s. ändan af fiskens tarmar, åts ej (Ranbyn; N.).

16. Mjölk. »En Mands-Person fik ey Tilladelse at æde af den første Melk, som malkedes af en Koe, efterat den nylig havde kalvet, førend man havde ladet lidet Meel derudi.» (Leem, sid. 500.)

17. Seder, knutna till vissa dagar. »Fiällapparna — — — äta kiött, ost och mjölck — — — Vndantagandes alle freedagar, tå alle Fiällappar hålla sina faste dagar och willia tå icke äta något kiött uthan fisk, och så frampt the ey sielfwe kunna fåå fisk, kiöpa the honom af andre Lappar, om the tå ingalunda kunna fåå fisk till kiöps eller den sielfwe fånga, äta the miölck och ost.» (Rheen: *En kortt Relation om Lapparnes Lefwarne och Sedher*, Svenska Landsmålen XVII, 1, sid. 19; afser förhållandena i Lule lappmark.

Det samma omtalas också för Pite lappmarks vidkommande i GRAANS *Relation*, Sv. Landsm. XVII, 2, sid. 39).

Välling, kokt på köttspad, åts fordom aldrig på söndagar och fredagar, ty i så fall skulle renarna mjölka blod och deras spenar hårdna och förderfvas (Ranbyn; N.).

Lapparne anse det för en stor synd att äta kött på julaftonskvällen. De fastade likaledes på den gamla julaftonen (d. v. s. julafton efter gamla stilen) till *joulu-gadzes* (julföljets, julandarnas) ära och på Mariadagens afton (efter gamla stilen) för god framgång i barnens uppfostran (Utsjoki, Finska Lappland; ANDELIN, *Suomi* 1858, Helsingfors 1859, sid. 284).

På helgonet Ivan Postniks dag (den 2 sept.) äta lapparne i Petschenga fisk, men röra icke fiskens hufvud (Ryska Lappland; CHARUZIN: *Russkie lopari*, Moskwa 1890, sid. 211).

18. Seder och bruk rörande björnens kött. Hos naturfolken i det arktiska Asien och Europa äfvensom hos eskimåerna anses björnen vara ett heligt djur, vid hvars jakt allahanda ceremonier förekomma. För lapparnes vidkommande ha dessa ceremonier utförligt skildrats af bl. a. v. DÜBEN i hans arbete *Lappland och lapparne*, sid. 280 o. f., där man äfven träffar en redogörelse för de festligheter, som följde på björnens dödande. Det var naturligt, att de föreskrifter, som iakttogos vid fördelandet af renens kött mellan de olika medlemmarna af familjen, äfven skulle på ett eller annat sätt återkomma, då det var fråga om björnen, och våra källor ha också allahanda ting att förtälja härom.

RHEEN säger t. ex. sid. 45: »Tå nu alt kiöttet, blodet och ijstret [af björnen] är kookat, deelar Skaffaren thet sönder emellan gästerna, så at hwar och een fåhr sin deell bådhe af kiött Och ijster, warder och så gifwit hustrona deras deell. Men icke må någon quinnos pehrsson komma i den kottan ther Biörn kookat warder, icke heller gifwes något åth hustrorne af baakdehlen uthan af framdehlen.»

En annan källa berättar följande: »Fast än alt Björnköttet warder kokadt på en gång, dock kokas icke alt utan åtskilnad i en och samma gryta eller kättel, utan framdelen af Björnen kokas i en annan, och bakdelen i en annan kättel, och det för den orsak,

at qwinfolk få ej äta af framdelen, eller längre fram af Björnen, än wid pass så långt fram på honom, som qwinnan räckte med sina armar, när hon omfamnade Björnen, som bar henne utur hidet» (enligt en lapsk folksaga). — — — — »Eljest äta manfolken för sig sielfwa på det stället der Björnen blifwit flådd och kokad, qwinfolkens del bärs i deras hwardags koja: Och då se de genom en mässingsring på dem som bära köttet, sprutande ahlbarck öfwer dem, såsom ock öfwer köttet; på samma sätt se de ock på barnen, som warit hos manfolken der Björnen blef kokad, och säja: Själest mo. *H. e.* pryd mig. Den första betan af Björnköttet, måste qwinfolken först antingen låta falla igenom en mässingsring, eller ock hålla ringen för munnen, och så genom den samma taga den första betan at äta. Sidst inbäres björnswantsen eller stubben, som oflådd med någon widföljande fetma blifwit kokad: *Soiwe neit*, eller björnkarlens hustru, som gömde den förr omtalte wridna björkringen i ett linnekläde, tager nu fram den samma, på hwilken alla närwarande qwinfolk och barn fästa någon ring eller ett stycke mässings-käd; och sedan de ätit hwad som kunnat ätas, samt ock utsugat alt flått som fastnat i håret på björnswantsen, bindes han fast med nysnämde beprydde björkring, och öfwerlemnas så til karlarna som förwara honom at tillika med andra ben nedgrafwas, hwar om sedan berättas skal. Här på betäcker alt qwinfolket sina ansikten och då kyssas de af manfolket samt betackas för det de warit obeswärade i Björnens hedrande» (PEHR FJELLSTRÖM: *Kort Berättelse, Om Lapparnas Björna-fänge*, Stockholm 1755, sid. 24 o. f.; afser närmast förhållandena i Västerbottens lappmarker).

»En del tilstädja ej sina hustrur och barn äta af [björn]köttet. Somlige tillåta sina hustrur at äta deraf, åtminstone wissa delar, men det skal ske genom en Mässingsring, den de sätta för munnen» (HÖGSTRÖM, sid. 210).

»Efter at Kiødet var kogt, giorde Mændene sig dermed tilgode, lode ogsaa tilbringe Qvinderne en Deel deraf, men derhos toge nøye i Agt, at ikke noget Stykke af Bjørnens Bagdeel dem blev givet» (LEEM, sid. 503).

Vid björnfesten »koka och äta Qvinnorna det som de fått af Björnen, och måste då äta med trägafflar, *Saiker*, att inte röra specket» (Jokkmokk; N.).

Björnens kött kokades i en särskildt för detta ändamål uppförd liten koja i två kittlar, en för männen och en för kvinnorna. Männens andel var de främre delarna af björnen, kvinnornas de bakre delarna. Då man sedan åt, fingo icke kvinnorna taga i köttet med händerna, utan männen togo köttbitar på för ändamålet gjorda trägafflar och räckte dem åt kvinnorna, som togo emot dem med trägafflar. Så åt man björnkött och söp bränvin, så länge björnen räckte (Offerdal; W.).

Man åt björnköttet utan att spara, så länge det räckte. Karlarne höggo sönder köttet i småbitar åt kvinnorna och buro in det åt dem i deras kåtor, hvarefter kvinnorna åto det med knif och gaffel, för att det skulle vara förnämt och högtidligt. Blodet, hjärtat och benen af björnen fingo kvinnorna icke äta, emedan han då kunde bli ond på karlarne, så att de med möda kunde få honom och vara i fara, när han skulle fångas (Ranbyn; N.).

»En hafvande Qvinna feck ej smaka Björnköttet; om hon nyss förut fått barn, feck hon smaka räckt på ett spett, trenne bitar» (Jokkmokk; N.).

Kvinnorna fingo ej äta den välling, som bereddes af björnens blod med ilagda bitar af »hudfetan» (Åsele; N.).

Alla källor samstämma däruti, att björnens kött icke kokades i den vanliga kåtan, utan i en särskildt för detta ändamål uppförd sådan, enligt Fjellström i »en ny koja, såsom ett skjul, af klufna bräder, och betäckte med granris». Till denna koja fingo inga kvinnor komma, »utan allenast barn och flickor, som ännu ej äro man vuxna», ej häller fingo några kvinnor se på flåendet, slaktandet och kokandet af björnen. Om grytan hotade att koka öfver, fick man ej hjälpa detta genom att hälla i vatten eller maka undan elden, utan medels »en besynnerlig och i sådan omständighet tjenlig och brukelig sång»; först måste emellertid tillses, om icke kvinnorna voro skuld till det hotande tillbudet genom att förehafva »något oanständigt och wid sådant högtideligit tilfälle otjänlig sysla».

Rörande öfriga i sammanhang härmed brukliga ceremonier må här hänvisas till framställningen hos DÜBEN. Omtalas må blott, att enligt FJELLSTRÖM icke det ringaste salt begagnades vid kokningen af björnköttet.

19. Bakdörrens rol vid matlagningen. I gamla tider fans det icke blott den vanliga dörren på lappkåtan, utan äfven en annan, mindre dörr på baksidan af den samma, hvilken begagnades vid vissa mera heliga eller betydelsefulla tillfällen; jfr DÜBEN, sid. 284. Den hade äfven sin betydelse vid matlagningen, såsom t. ex. RHEEN berättar sid. 15: »Baak för kottarne hafwa the een lijten döör, ther igenom the inkasta theras maatwahror, särdeles thet the fånga af Skogen, såsom foglar och wildbrå; eller af Siögar såsom åhr allehanda fisk, dätta må icke inbäras igenom then Rätta dören, utan thet skall inkastas igenom baakdören. Men Ost, Miölk och andre Maathwaror bära the igenom then Rätta dören.» På samma sätt berättar GRAAN, sid. 40, men häremot anmärker en anonym hand i GRAANS manuskript: »Alt hwadh som af Lappens boskap kommit är, dett bäres igenom Dören, men Wilbrådh ok Fisk stoppas in igenom håhlett baak på kåtan mitt emoth Dören.»

20. Männens andel vid matlagningen. Det var icke endast, då det var fråga om björnkött, som männen hade att ombesörja matlagningen. Alla äldre källor intyga enstämmigt, att detta bestyr äfven eljes till större eller mindre del ålåg männen, och samma förhållande är rådande än i dag. RHEEN säger sid. 19: »All maat måste manfolcken koka och tillredha och ey qwinfolcken, undantagandes een qwinnos pehrson åhr på Reesan, ther inga Mäns pehrsoner åhro stadde, elliest kookar aldrigh någon qwinna», och TORNÆUS, *Berättelse om Lapmarckerna och Deras Tillstånd*, Svenska Landsmålen XVII, 3, sid. 62: »Manfolken allena koka och laga maten, särdeles Reen och Biörnkött, såsom wore Qvinfolken för deras naturlige fehl och swagheet skull, intet wärde sådant at handtera»; TORNÆI skildring afser Torne och Kemi lappmarker. LINNÉ yttrar i dagboken öfver sin lapska resa (*Ungdomsskrifter* II, Stockholm 1889, sid. 113): »Manfolken koka gemenligen här [i Kvikkjokksfjällen], qvinnfolken göra allenast osten och hantera mjölkmaten, men all

fisk och köttmat mannen; och om hustrun är ej tillstäds mjölkmaten och osten äfven.» Enligt LÆSTADIUS, *Fortsättning af Journalen öfver missions-resor i Lappmarken*, Stockholm 1833, sid. 35, åligger likväl korftillverkning och kokning af tarmar kvinnorna. Från Dorotea berättas af NENSEN, att karlarne i synnerhet lagade köttmat och kvinnorna mjölkmat, och från Ranbyn, att kvinnorna under tiden för menstruationen ej fingo bereda ost eller laga mat. I Offerdal få menstruerande kvinnor icke röra vid maten (W.) och i ryska Lappland få kvinnorna icke tvätta vilda renars kött (men väl äta det; CHARUZIN, sid. 207).

Såsom redan antydts, ha karlarne ännu i dag en betydlig andel i matlagningen. Åtminstone är så fallet hos alla nomadiserande svenska lappar, äfven hos de mest civiliserade bland dem, så att det t. ex. omtalas som något besynnerligt, om någon lapsk husmoder erhållit så stor makt och myndighet i huset, att hon till och med sköter om köttgrytan. Så vidt jag kunnat finna, är det öfver hufvud taget kokningen af kött, som för närvarande uteslutande förrättas af männen. Kvinnorna åter laga all mjölkmat och koka ofta fisken, hvarjämte stekning af kött och fisk esomoftast faller på deras lott. Brödbakning, d. v. s. beredningen af »glödkakor», åligger alltid kvinnorna och plägar vanligen utföras af småflickorna. Kaffekokningen faller också på kvinnornas del, åtminstone för det mesta.

Någon egentlig grund till det egendomliga förhållandet, att männen skola åtminstone delvis laga maten, torde emellertid de nuvarande lapparne knappast känna till, utan bruket upprätthålles uteslutande på grund af gammal tradition.

21. Måltider. Hos de nomadiserande lapparne är kvällsvarden alltid hufvudmåltiden. Frukosten är likaledes kraftig, men middagsmålet nedsjunker mera till rangen af ett mellanmål, som ofta måste alldeles undvaras af dem, som gå i vall med renarne. LINNÉ, sid. 59, 141, säger till och med uttryckligen, att lapparne endast äta två gånger om dagen, ibland endast om aftonen. De norska fiskarlapparne åter ha ofta mera oregelbundna måltider och äta, när det så kan falla sig, och de rysk-lapska halfnomaderna

äta enligt CHARUZIN, sid. 91, fyra gånger om dagen, kl. 6 på morgonen, vid middagen, kl. 4 och kl. 9 på kvällen.

22. Bordsbön, åtminstone en tyst sådan, torde brukas öfveralt och begagnades äfven i gammal tid, men att märka är, att »ej warder det läsit til eller ifrån bord, när björnkött warder ätet» (FJELLSTRÖM, sid. 25).

De svenska lapparne äta alltid med obetäckt hufvud, d. v. s. då männen, kvinnorna åter taga aldrig af sig mössan, utom då de skola tvätta och kamma sig.

Om sättet för matens uppläggning och för dess förtärande (utan tallrik, gaffel och bordsknif) behöfver här icke närmare ordas, jfr t. ex. DÜBEN, sid. 138 o. f. Likaså ligger det utom ramen för denna uppsats att tala om de olika födoämnen, som lapparne använda, och om den rol, som kött, flott, fisk o. a. spelade vid allahanda offer — härför redogöres lämpligast i samband med en fullständig beskrifning på hur dessa och andra offer försiggingo.

Till slut några ord angående orsakerna till dessa föreställningar och föreskrifter om mat och matlagning. Ursprunget till några af dem är uppenbarligen att söka hos de kringboende folken. Så är särskildt fallet med de rent kristna föreställningarna om att vissa dagar i veckan skola vara fastedagar (mom. 17) äfvensom med seden att icke äta hufvudet på fisken den 2 september, hvilken sed enligt CHARUZIN äfven förekommer i vida kretsar i Ryssland (där man icke äter någonting rundt på den dagen). Rent lapska torde åter de egendomliga föreskrifter vara, som röra fördelningen af de särskilda styckena af renen ibland familjemedlemmarna efter ålder och kön. Den princip, som härvid gör sig gällande (eller rättare sagdt gjorde sig gällande), är i en mängd af de anförda fallen tydligen den, att kvinnorna såsom tidtals orena varelser icke få äta eller taga någon befattning med vissa bättre och värdefullare eller kanske också heligare födoämnen. Denna princip framträder synnerligen tydligt i fråga om björnens kött, men också i den omständigheten, att kvinnorna äro till större eller mindre omfång utestängda från all matlagning. På samma princip torde man väl

också kunna hänföra en hel del af de öfriga detaljbestämmelserna i dessa »Speiseverbote»; särskildt att observera är härvid, att vissa delar af renen (mom. 5, 7) ej fingo användas af unga kvinnor, men väl af gummor, hvilka naturligtvis i följd af menstruationens upphörande ansågos vara något mindre orena än de unga kvinnorna. Föreställningen om kvinnornas orenhet återkommer för öfrigt öfveralt i den lapska folktron; här må endast påminnas om förbudet för kvinnor att röra vid spåtrumman, att nalkas offerplatser, att gå rundt om kåtan, att stiga öfver fötterna på männen, då de skola gå till sin plats i kåtan, o. s. v., förbud, som delvis ännu upprätthållas.

Den principiela utestängningen af kvinnorna från vissa slag af födoämnen kan naturligtvis ha utgjort utgångspunkten för uppkomsten af detaljbestämmelser rörande de öfriga familjemedlemmarnas föda, genom hvilka unga personers mat fått en något annan sammansättning än de ålderstignas o. s. v., men härom torde ingenting kunna med bestämdhet sägas. Säkert torde det emellertid vara, att inga totemistiska åskådningar (jfr inledningsorden) gjort sig gällande vid utformandet af de lapska »Speiseverbote».

KARL BERNHARD WIKLUND.

2.

Gnidstenar i Nordiska museet.

I Eddans Rigkväde, intressant genom den inblick det lämnar i forntidens hemlif och de skildringar det i skarpt präglade drag ger af de olika samhällsklassernas dräkter och sysselsättning, omtalas, huru husmodern, »att hölja sina armar, strök linne och stärkte ärmar». Äfven på andra ställen i den gamla nordiska sagoliteraturen förekomma antydningar, styrkta af graffynd, till hvilka senare vi i det följande skola återkomma, om att hednatidens kvinnor brukade blåsira och stryka sina i högtidsdräkten ingående linneplagg, hvilket visar, att seden varit både allmän och vidt spridd samt förekommit under en tid, då strykjärnet icke kan tänkas hafva kommit i bruk.

På hvad sätt strök man då förr i världen? Frågan torde lättast kunna besvaras med att påvisa, huru allmogekvinnorna intill våra dagar utan hjälp af strykjärn gjort sina hufvuddukar och andra till dräkten hörande linnevaror glänsande.

I Skåne, hvars folkdräkter, särskildt kvinnornas, inom många bygder utmärkas genom flere beståndsdelar af gammalt kynne, brukade kvinnorna inpå 1880-talet att, som det hette, »gnia sina kludar». De redskap, som vid detta arbetes utförande stodo till buds, voro i allmänhet lika ursprungliga och enkla som själfva arbetsättet och bestodo af »ryllefjälen», äfven kallad »gniefjäl», och »rylle-» eller

»gniestenen». Gniefjälen (bild 1) är i regel en enkom för detta arbete snickrad träskifva, vanligen af ek- eller bokvirke, långsmalt fyrkantig, släthyflad och å ena änden bågformigt afrundad och prydd med profilerad kant samt enkla och stundom genombrutna sniderier. Enligt samstämmiga uppgifter ingick hon i fästmansgåfvorna och räknades på grund däraf till de förnämligare småting, som hörde till ett väl försedt bo. Kanske är detta ock ett skäl till, att hon i dagligstugan ofta fick en i ögonen fallande plats å framgafveln, d. v. s. den gafvelvägg, som låg midt för ingången. Gnidstenen (bild 2) åter var i de flesta fall af glas med cirkelrund omkrets och ett genommått växlande mellan 6,7—10,7 cm. Med dessa båda redskap utfördes gnidningen sålunda, att plagget, som skulle glättas, utbreddes och sträcktes öfver fjälen, stundom med ett bredt kalfskinn som underlag, ströks lätt med blekt vax[2] och bearbetades därpå eftertryckligt och en god stund med stenen, med den utgång, att det efter afslutad behandling företedde en nästan emaljglänsande yta af en synnerligen behaglig färgton. Vår tids

1. »Gniefjäl» af trä,
från Tommarps socken, Järrestads härad, Skåne.
1/5 af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.[1]

[1] Nr 4,525.

[2] Under den första kristna tiden i Norden användes vaxadt lakan till liksvepning. Jfr *Den grönländska sången om Atle*, visan 103, i P. A. Gödeckers öfversättning af *Eddan*. Stockholm 1877. S. 264.

glansstrykning kan näppeligen åstadkomma något vackrare resultat. Sålunda glättades alla till mans- och kvinnodräkterna hörande linneplagg, som kommo till synes, sannolikt äfven duktyg och liknande. En skånsk folkvisa antyder åtminstone, att i ett ordentligt hus borde maten vara »megen» och bordduken »gneen», och låter sångaren tillägga: »sådant var jag vander vid».[1]

2. »Gniesten» af glas, från Emmetslöfs socken, Östra Göinge härad, Skåne. 1/2 af nat. storl. Origin. i Nordiska museet.[2]

Att gnidstenens bruk ej inskränkt sig till Skånes landamären framgår med all önskvärd tydlighet af Nordiska museets samlingar, som ega öfver ett hundratal af dessa små redskap för kvinnoslöjd, tillvaratagna inom ett område, som omfattar större delen af södra och mellersta Sverge till och med dalabygden samt Bratsbergs och Nordre Bergenhus amt i Norge.

Utan att vilja tillmäta en statistik öfver dessa fynd inom Skandinavien någon större vetenskaplig betydelse kunna vi dock ej alldeles lämna å sido en redogörelse för deras utbredning och fördelning inom olika områden, grundad på det i Nordiska museet förvarade materialet. En öfversikt, uppstäld med anledning af detta material, ger följande utslag.

Från Skåne	36	af glas,	1 af sten,	1 af trä	=	38
» Bleking	5	»			=	5
» Halland	2	»			=	2
» Småland	18	»			=	18
» Västergötland	11	»			=	11
» Östergötland	2	»			=	2
» Uppland	4	»			=	4
» Västmanland	1	»			=	1
» Dalarna	43	»			=	43
» Norge	54	»	1 af sten,		=	55
	176	»	2 »	1 »	=	179

[1] Eva Vigström: *Folkdiktning, visor, folktro, sägner och en svartkonstbok, samlad och upptecknad i Skåne.* 2. Göteborg 1881. S. 63.

[2] Nr 40,185.

Som häraf framgår, saknar museet gnidstenar från Gotland, Bohuslän och Dalsland, Södermanland, Närke och Värmland samt från hela Norrland, hvilket missförhållande ger oss anledning att bedja dem af våra läsare, som intressera sig för Nordiska museet och önska se dess samlingar så belysande som möjligt, söka, hvar och en i sin mån, afhjälpa den antydda bristen. Det är nämligen mer än troligt, att gnidstenen förekommit inom alla de här uppräknade landsdelarna, åtminstone hvad mellersta och södra Sverge angår. Sålunda känna vi från Gotland 4,[1] från Dalsland 2[2] och från Närke 2, dessa senare anmärkningsvärdt nog dock af sten. Prosten J. Wahlfisk har emellertid godhetsfullt meddelat, att han under sin ungdomstid sett gnidstenar af glas på flere ställen inom Närke. Äfven från Värmland föreligga uppgifter om liknande fynd, men om tillvaratagna är oss för tillfället obekant.

Märkligt är, att intet enda exemplar, så vidt vi känna, tillvaratagits i Norrland lika litet som i Finland. Detta kan naturligtvis bero på en tillfällighet, men vi hafva dock velat påpeka förhållandet. I norra och mellersta Tyskland lika som i Danmark synas de däremot varit allmänna och under namn af Gnidelsteine, Gniwelsteine och Gnibbsteine,[3] förekommit intill våra dagar. Schleswigs folksagor tala om tomtar med ögon stora som gnidstenar, och i nordtyska sägner spökar en svart hund, som ströfvar omkring i bondgårdarna och blänger med ögon som »Glimmersteine», sannolikt en namnförvridning af Gnidelsteine.[4] Samma uppfattning af gnidstenen såsom ett stort öga går för öfrigt igen i Norge bland Vestlandets allmoge, som kallar honom »kvalsauga», hvalöga.

I regel är gnidstenen af massivt glas, oftast svart eller sjögrön, men ej sällan ofärgad. Ett eller annat exemplar af sten och trä visar emellertid, att äfven andra råämnen än glas kunnat förekomma

---

[1] Meddeladt af lektor M. V. Klintberg i Visby.

[2] Enligt uppgift af doktor H. O. Waldenström i Åmål.

[3] »*Brandenburgia*». Monatsblatt der Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz Brandenburg. Jahrg. VI. Berlin 1897—98. S. 316.

[4] *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde.* Jahrg. 7. Berlin 1897. S. 131.

vid gnidstenarnas tillverkning.[1] Minnet af stenen, använd såsom redskap för utjämning och glättning af tyger, synes för öfrigt lefva kvar i ett småländskt skämtrim om skräddaren: »Skräddare skrin skrankelben, i helsike har du din parsesten[2].» Formen är, såsom förut antydts, kretsrund med den vid användningen nedåtvända sidan mer eller mindre konvex, och öfversidan konkav eller plan, i förra fallet med spår af fäste för det redskap, som glasarbetaren haft vid stenens tillverkning. Ej sällan har denna sida ett längre eller kortare skaft, som lämnat stöd åt handen vid stenens bruk och ger honom utseendet af en upp- och nedvänd hattsvamp (bild 3).

3. Gnidsten af glas, från Bleking. 1/3 af nat. storl. Origin. i Nordiska museet.[3]

Bredvid dessa båda, de vanligaste typerna, som allmänt påträffats inom det nämda området, uppträder i tyska samlingar och i fynd från Dalarna ännu en tredje form, hvilken är af blåst glas, altså ihålig, och närmast liknar en höghalsad flaska, men med kullrig botten (bild 4).

4. »Stärtjelsten» af glas, från Mora socken, Dalarna. 1/4 af nat. storl. Origin. i Nordiska museet.[4]

Förekomsten af denna karakteristiska grupp inom två så vidt skilda områden som Tyskland och Dalarna, under det att han ej finnes företrädd af något enda liknande fynd från hela det mellanliggande Götaland och Svealand, är onekligen ytterst märklig. Svårligen kan detta förhållande förklaras

---

[1] I sin Västgötaresa, sid. 110, berättar Linné på sitt okonstlade språk, att »Glansläroft (glanslärft) gjordes med en slipad flinta, som fästad wid en stång prässade läroftet mot et höfladt bräde».

[2] Af *parsa*, prässa, och *sten*.

[3] Nr 19,054.

[4] Nr 12,724.

därmed, att samma behof blifvit självständigt på samma sätt tillfredsställdt å båda ställena; och ej häller är det troligt, att typen kommit till Dalarna under en senare tid genom tyskar, som arbetat vid Dalarnas glasbruk, ty han har, såsom vi nedan skola visa, varit känd i Norge redan under hednatiden. Af enstaka fynd kan man naturligtvis ej draga några säkra slutsatser; men osannolikt förefaller det ej, att typen tidigt invandrat öfver Norge till Dalarna och sedan där efter gamla förebilder åter framstälts vid de inom denna landsände uppförda glasbruken. Alldeles visst är, att gnidstenar af detta slag tillverkades vid Johannesholms bruk i Vänjans socken under 1800-talets början.

I Tyskland brukade man vid användningen af detta senare slags gnidsten fylla honom med varmt vatten för att göra trycket på det till glättning utbredda plagget verksammare,[1] altså med samma syfte, som då man nu för tiden lägger ett glödgadt lod i sitt strykjärn. Vi känna ej, om dalkullorna på samma sätt höjde verkan af sina ihåliga »stärtjelstenar»; uppgifter härom saknas, men osannolikt synes det icke.

Om gnidstenens ålder och tidiga förekomst i Norden hafva de sista årtiondenas fynd i järnåldersgrafvar lämnat värdefulla upplysningar. Det älsta hittills kända fynd, där en gnidsten af glas påträffats, torde vara grafgods från en kvinnograf vid Halsan nära Levanger i Norge, hvilket anses tillhöra den första delen af yngre järnåldern;[2] i Bergens museum förvaras en liknande gnidsten från Voss och en af blåst glas, hvilken senare varit försedd med hals såsom de från Dalarna kända stärtjelstenarna och hittats i en graf från vikingatiden;[3] vidare har O. Rygh i sin atlas till *Norske Oldsager*[4] afbildat en konvex-konkav gnidsten, hvilken han hänför till yngre järnåldern, och i sin redogörelse för gräfningarna i Svarta jorden å Björkö i Mälaren omtalar dr Hj. Stolpe ännu ett par

[1] »*Brandenburgia*». Monatsblatt der Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz Brandenburg. Jahrg. VI. Berlin 1897—98. S. 485.

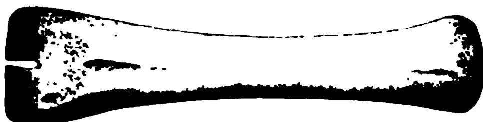
[2] *Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers bevaring. Aarsberetning for 1868*, Kristiania 1869, sid. 177, och *1869*, Kristiania 1870, sid. 36.

[3] Meddeladt af professor G. Gustafson i Kristiania.

[4] H. 2. Christiania 1885. Bild 446.

gnidstenar af sistnämda slaget, däraf en hittad till sammans med arabiska silfversaker, äfven denna från järnålderns senare tid.[1]

Då konsten att tillverka glas med all säkerhet var okänd för Nordens folk under denna tid liksom under medeltiden och ett godt stycke inpå nyare tiden — de första glasbruken i Sverge uppsattes först på 1600-talet — måste dessa redskap införts från något af de gamla kulturlanden, hvilket känna vi icke, men sannolikt synes, att de kommit från medelhafslanden, med hvilka våra förfäder som bekant ganska tidigt stodo i liflig handelsförbindelse. I förbigående kan nämnas, att införseln till Sverge af gnidstenar under 1500- och 1600-talen utgick från norra Tyskland, och att de hos oss såldes eller tullbehandlades skockvis, d. v. s. i parti om 60 stycken.[3]

5. Glättben
från Bleking.
$^1/_3$ af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.[2]

Till gnid- och glättstenarna sluta sig onekligen de ytterst primitiva »glättbenen» eller »sömglättarna», vare sig dessa utgöras af ett mellanfotsben (bild 5) af ett nötkreatur eller af svinbetar (bild 6). De förekomma både i Sverge och Norge samt Tyskland och torde hafva urgamla anor — i ett danskt fynd från järnåldern har påträffats en större djurtand, som möjligen användts till jämnande af sömmar[4] — men de hafva näppeligen brukats annat än som redskap för utjämnande af upphöjda mönster å väfnader eller höga sömmar.

6. Sömglättare
från Skafse socken, Telemarken, Norge.
$^1/_3$ af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.[5]

---

[1] *Congrès international d'anthropologie et d'archéologie préhistoriques.* Compte rendu de la 7:e session, Stockholm 1874. Tome 2. Stockholm 1876. S. 625.

[2] Nr 19,029.

[3] Meddeladt af fil. doktor J. Böttiger.

[4] Jämför C. Engelhardt: *Vimose Fundet.* Kjöbenhavn 1869. Pl. 1. Fig. 19.

[5] Nr 7,820.

I sammanhang med gnidstensfynden i våra järnåldersgrafvar böra vi äfven påpeka ett slags egendomliga benskifvor, som stundom hittats i grafvar från samma tid och som möjligen stå i någon förbindelse med gnidstenarna. De hittills tillvaratagna äro alla af hvalben, fyrsidiga och tämligen tjocka med en höjd växlande mellan 38,5—21 cm. och försedda med ett genombrutet, af djurhufvuden siradt öfverstycke. Hit torde kunna föras ett i den ofvannämda kvinnografven vid Halsan hittadt fragment af en större platta af hvalben, som dock var så angripen af tidens tand, att man omöjligen kunde närmare bestämma hennes ursprungliga form och storlek. Lyckligtvis har man från andra fynd till sammans nära ett tjugutal liknande skifvor[1] — däribland en, som påträffats i en kvinnograf på Björkö — hvilka äro mer eller mindre väl bevarade. Med hänsyn till deras bruk och bestämmelse hafva olika åsikter uttalats: dels, att de varit väfredskap, motsvarande en senare tids väfskedar och bandgrindar, dels, att de brukats som tallrikar. Huru de skulle kunnat tjäna som väfredskap, torde svårligen kunna visas; sannolikt har denna gissning framkallats af den omständigheten, att de några gånger hittats till sammans med väfspjut, ett slags spjutformiga väfbommar, med hvilka väften inslagits i ränningen. Hvad åter tallriksteorien angår, har denna mera skäl för sig. Dessa äro emellertid ej så bevisande, att vi obetingadt kunna sluta oss till denna åsikt.

Omständigheter kunna nämligen anföras, som tala för att de snarare användts såsom gnidbräden eller underlag vid glättning af linnedukar och klädplagg, på samma sätt som de här ofvan påpekade gniefjälarna från Skåne, än som tallrikar. Vi vilja i korthet nämna de skäl, som synas oss gifva stöd för ett sådant antagande. Först och främst visa fyndomständigheterna i de fall, där uppgifterna äro med full säkerhet kända, att benplattorna i fråga tillhört en kvinnas grafgods, och att de vanligen funnits till sammans med redskap för kvinlig husslöjd, såsom väfspjut, sländtrissor och en gång, såsom förut anförts, till sammans med en gnidsten af glas.

[1] Se *Det kongelige norske videnskabers selskabs skrifter 1899.* 9. K. Rygh: *Spredte meddelelser fra oldsagsamlingen.* Trondhjem 1900. S. 12 o. f.

Härtill kommer vidare, att de å ena sidan, framsidan, för så vidt de ej äro förvitrade, alltid äro glattpolerade — å björköfyndet är åtsidan därtill snarare kullrig än plan — och slutligen deras i ögonen fallande likhet med våra svenska gnidbräden. Är denna förslagsmening riktig, kan det emellertid förefalla anmärkningsvärdt, att gnidstenar så ytterst sällan påträffats till sammans med plattorna i fråga. Emellertid kan denna omständighet dock lätt förklaras. Såsom förut antydts, hafva gnidstenar af trä eller någon hård stenart varit i bruk intill våra dagar, och utan tvifvel hafva de i denna form förekommit i ännu större omfattning under järnåldern, då glasstenarna med all säkerhet hörde till sällsyntheterna. I de fall, då gnidstenar nedlagts i grafvar, hafva de af trä snart förmultnat — det är endast under mycket gynsamma omständigheter, som träsaker från en så aflägsen tid som den ifrågavarande blifvit bevarade intill våra dagar — och en sten, äfven om han är något bearbetad eller sliten, kan lätt blifva förbisedd, hälst om finnaren, såsom vid tillfälliga fynd ofta händer, icke är en fackman.

PER GUSTAF VISTRAND.

3.
Såkaka och gullhöna.

I en i Nordiska museets meddelanden förut offentliggjord uppsats om svenska julbröd,[1] har jag sid. 26–28 väl sökt lämna en redogörelse om ett i vårt land ganska allmänt förekommande dylikt bröd i tuppgestalt, men icke yttrat något om en detta bröds motsvarighet, hvilken framställer en höna rufvande på ägg eller omgifven af kycklingar. Orsaken är den, att sistnämda julbrödform då ännu var mig obekant. Med anledning af berörda uppsats inkommo emellertid till Nordiska museet bland andra några sådana bröd med hönsfigurer, hvilka synas förtjäna att här särskildt omnämnas och i bild återgifvas.

7. Julbröd från Flistad socken i Västergötland.
$^1/_2$ af nat. storl.

En af dessa brödformer, bild 7,[2] härleder sig, för så vidt hans härkomst kan spåras, från Flistad socken i Vadsbo härad i Västergötland och har, »så långt till baka man vet», bakats till jularna inom en därifrån härstammande gammal prästsläkt. Den framställer en rufvande höna och är af helt obetydlig storlek. Om detta bröds folkliga benämning och vidare användning saknas närmare underrättelser.

[1] *Samfundet för Nordiska museets främjande 1893 och 1894.* Meddelanden utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1895. S. 16—38.
[2] Originalet skänkt af fröken Lilly Zickerman i Stockholm.

Äfven i Småland bakas ett likartadt julbröd, där kalladt *julpytta*,[1] hvilket ord är att tolka såsom julhöna[2]; och från Jämtland har ett till samma typ hörande julbröd, kalladt *gullhöna*, bild 8,[3]

8. Gullhöna
från Norderö socken i Jämtland.
$^{2}/_{5}$ af nat. storl.

9. Julbröd
från Norderö socken i Jämtland.
$^{2}/_{5}$ af nat. storl.

skänkts till museet i flere till storleken växlande exemplar. Om sistnämda bröd har af gifvarinnan meddelats, att det bakas af sista

[1] Meddeladt af amanuensen P. G. Vistrand.
[2] Jfr J. E. Rietz: *Svenskt dialekt-lexikon*. Lund 1867. S. 516.
[3] Originalen till denna och näst följande bild äro lämnade af fru Beda Behm, f. Åström, i Östersund.

degen i baktråget, samt att det ligger framme på julbordet till sista juldagen (tjugondedagen, den 13 januari), då det i likhet med andra till högtiden tillredda figurbröd bäres upp i »härbärget» (visthuset) för att där förvaras nedgräfdt i »kornkätten» (kornlåren) till såningstiden. Det har under jultiden sin plats öfverst å *julrufvan*, den för hvarje husets medlem anordnade hög af julbröd, hvilken, såsom ses af det följande, annanstädes kallas *julhög*. Rundt om eller framför julrufvan läggas ofta sex eller sju sådana små bröd i kycklingform, som bild 9 återgifver.

De intressanta uppgifterna från Jämtland öfverträffas af de särdeles samvetsgranna och utförliga underrättelser, hvilka åtföljde den prydliga julbulle, som i bild 10[1] återgifves. Detta till prydnadernas grundform likt ett åttaekradt hjul danade bröd,[2] kalladt *såkaka*, har, såsom af gifvarinnans utredning framgår, förekommit inom östra Västmanland. Jag tillåter mig att här i hufvuddrag anföra hennes uppgifter i ett den 2 januari 1899 dagtecknadt bref:

Om såkakans härkomst har jag ty värr ingen kännedom, men att hon brukats länge här i Västmanland är mig bekant, ty kyrkoherde R. i Malingsbo,[3] död 1898 vid 82 års ålder, lärde mig för 25 år sedan att baka såkaka. Dylik hade brukats i hans föräldrahem. Fadern var kyrkoherde i Kungsåra och född af bondesläkt i Rytterne, hvilka båda socknar ligga ej långt från Västerås. Såsom barn såg jag min mormor, född 1796, baka såkaka, men hon visste troligen intet om dennas betydelse, ty hon talade aldrig därom. Mormor var född och uppfostrad i Värmland, men hennes mor, född 1766, och mormor voro från Fellingsbro i Västmanland. Således synes, som om detta bröd varit allmänt på sista hälften af 1700-talet och början af 1800-talet i nämda landskap.

Såkakan bakades till jul af vörtdeg (vörtbrödet håller sig längst af alt mjukt bröd) och skulle ligga midt på julbordet, antingen det, som man åt vid, eller det, som under hela helgen stod upp-

[1] Originalet skänkt af fröken ALVINA LJUNGCRANTZ i Västerås.
[2] Jfr O. MONTELIUS: *Hjulet som en religiös sinnebild i förkristen och kristen tid.* I *Nordisk Tidskrift 1901.* Stockholm 1901. S. 1—38.
[3] Socken i södra Dalarna.

dukadt med så kallade *julhögar*, det vill säga för hvar och en af husets hjon — äfven tjänarna — uppstaplade bröd, ett af hvarje sort, som bakats till julen.

Sedan skulle såkakan gömmas till den dagen på våren, då såningen begynte. Då skulle alla lefvande, både människor och husdjur, hafva en bit däraf att äta. Det skulle vara för att det skulle bli lycka med såningen och en god skörd. Jag var med i Malingsbo prästgård 1874 på våren, då på såningsfesten kakan utdelades, och

10. **Såkaka**
från östra Västmanland.
$^2/_9$ af nat. storl.

hvar och en fick sin bit ända till höns, hästar, grisar och kor. Så hade det brukats i kyrkoherdens hem.

Figurerna på brödet äro hönor med ägg och kycklingar, och de symbolisera en riklig afkomma och följaktligen en ymnig sädesskörd. Då kakan jäste väl, betydde detta, att en god skörd var att vänta af det stundande året, och tvärt om, då hon syntes tunn och figurerna magra och tydliga. Som den kaka jag sändt jäste öfver höfvan, så att figurerna ej blefvo tydliga, vill och

vågar jag hoppas, om gamla märken stå, att vi i år få en riklig äring.[1]

Så långt gifvarinnan. Jag vill till anförda förtjänstfulla meddelanden söka anknyta några vidare uppgifter samt några försök till därur dragna slutledningar.

I den här förut omnämda uppsatsen om julbröd[2] har jag redogjort för den fordom allmänsvenska seden att, när på våren plogen först sattes i marken, åt körare och dragdjur utdela de till denna tid omsorgsfullt i sädesbingen förvarade julbröden. Äfven i Tyskland förekommer seden att vid åkerbrukets början fördela från föregående helger, vanligen från Agata-festen, hvilken nära sammanfaller med kyndelsmässa,[3] bevarade bröd åt plöjare och dragare, ja, marken och själfva plogen, hvilken man framställer såsom en med billen brödet sönderbitande lefvande varelse, erhålla bildligt sin del däraf. Emellertid har genom kyrkligt inflytande detta hedniska sakrament fått en kristen omklädnad, och man utdelar nu i stället flerstädes bröd åt de fattiga, på det dessa må bedja böner om en god äring.[4]

Men på liknande sätt, som man vid plöjningsinvigningen använder bröd, brukar man i Tyskland ock hönsägg.[5] Att ägget en gång stått i någon förbindelse med den gamla vårhögtiden, hvilken med åkerbrukets växande betydelse från att hafva varit en med

---

[1] Fullt liknande tro är i Bukovina fäst vid det till vårfesten, påsken, bakade högtidsbrödet. Enligt R. F. Kaindl i *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. Jahrg. VI. Wien 1900. S. 235.

[2] Sid. 35.

[3] Till denna senare högtid förflyttades efter kristendomens införande den med det hedniska distinget (midvinterblotet) förenade marknaden i Uppsala. (Snorre Sturlesson: *Olof den heliges saga*, kap. 76.) Enligt en uppgift var Agata den heliga Lucias leksyster(!). Märkligt är, att likasom ordet Lucia kan anses såsom en latinsk öfversättning af Perchta, kan Agata betraktas såsom en grekisk sådan af Holda. Se vidare om Agata *Nordisk familjebok*. D. I. Stockholm 1876. S. 254. 255. Jfr ock förf:s upps. *Om en fornnordisk årstredelning* sid. 252, 253 i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift*. H. 33. Stockholm 1901.

[4] E. H. Meyer: *Deutsche Volkskunde*. Strassburg 1898. S. 219.

[5] E. H. Meyer: anf. arb. och sid. — W. Mannhardt: *Wald- und Feldkulte*. I. *Der Baumkultus der Germanen und ihrer Nachbarstämme*. Berlin 1875. S. 158. — M. fl. Denna sed sträcker sig ända ned till Bosnien. (E. Lilek i *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. Jahrg. 6. Wien 1900. S. 217.)

den ingående betestiden förenad herdefest alt mer måste blifvit en odlingsfest, det intyga åtskilliga äfven hos oss ännu fortlefvande folkseder. Ej minst är detta fallet med det hos oss allmänna och för öfrigt vida spridda bruket att förtära ägg under påsken,[1] hvilken judisk-kristna fest i äfven andra hänseenden öfvertagit den hedniska vårhögtidens rol. Ägget, som inom sin hårda yta på ett underbart sätt döljer lif, är en träffande sinnebild af den snö- och ishöljda jorden. Liksom det rufvade äggets skal brister för att kycklingen må framträda, så brister ock jordens frosthölje för att otaliga växter och förut under vintern osedda, »i underjorden dolda», djur må komma i ljuset. Ja, ägget erbjöd redan i en vida aflägsen forntid för flere folk icke allenast en bild af den i sin vintersömn sänkta jorden utan ock af den värld, som ännu aldrig någonsin vaknat ur sin dvala.

Såg man nu i äggets utveckling till kyckling en bild af det organiska lifvets utveckling vid våren och, särskildt såsom plöjningsoffer, af sädens uppspirande och mognad, hvem motsvarar då hönan, som med sin kroppsvärme rufvar och kläcker ägget? Svaret ligger så nära, att det synes oundvikligt. Det måste vara utvecklings-, odlings-, lifsgudinnan själf, allmodern, vår allmoges *Go mor*, romarnes *Bona dea*.

Men ägget har ock — må hända genom härledning från dess här förut omtalade egenskap af sinnebild för den hvarje vår uppvaknande växtligheten — blifvit ett uppståndelsens tecken. »Kristus är uppstånden», säger den ryske bonden, när han framvisar sitt rödmålade påskägg. Denna betydelse visar sig hos de germanska folken vara äldre än kristendomen. Ett lif efter döden och äfven möjligheten att återvända till det mänskliga lifvets tillvarelseform voro för den hedniska germanen och särskildt nordbon innerligt förtrogna föreställningar. I Tyskland har man i en germansk barngraf från 300-talet funnit målade äggskal,[2] i Bayern hafva rester af höns och ägg förekommit i germanska

[1] Se t. ex. J. BRAND: *Observations on popular antiquities*. Vol. I. London 1841. S. 97—103 samt äfven sid. 7, 8.

[2] E. H. MEYER: anf. arb. S. 257.

grafvar från 500—600-talet,[1] och i Sverge hafva vid grafundersökningarna på Björkö äggskal anträffats i grafhögar med brändt lik. Men icke endast lämningar af ägg utan äfven af hönor förekomma i germanska grafvar. Särdeles intressant är det fynd, som gjorts å Björkö, af ett *fullständigt*, *obrändt* skelett af en höna, som fans liggande tvärs öfver mynningen af det med den dödes och brändes ben fylda grafkärlet.[2] Hönan hade således lagts såsom för att rufva dessa.

Den föreställning, som måste legat till grund för detta grafskick, fortlefver ännu i svensk folktro. Allmän är nämligen den föreställningen, att grafhögar från hednatiden bevakas af en spökartad höna, hvilken uppenbarar sig för de skattsökare, som drista bryta griftens helgd. Enligt folksägnen är denna höna svart, och i en och annan ort vet man förtälja, att hon visar sig åkande efter möss på en liten gullvagn, lastad med halm.[3] Stundom låter man ock den i högen dolda eller förmodadę skatten antaga form af gyllene ägg.[4] Den grafskyddande hönan kallas i Skåne *skrockhöna*.[5] Egendomligt nog förekommer äfven i Frankrike (Bayeux) ett talesätt, att skattsökare gräfva efter den gyllene skrockhönan och hennes kycklingar.[6]

Såsom gärd till de döda, till själarna, hafva hönsoffer för öfrigt förekommit in på senaste tid i tyska landsdelar. Så t. ex. i Bayern och Österrike (Dachau och Fürstenfeldbruck), hvarest en i en korg innesluten lefvande höna ställdes på båren hos den döde och följde honom till kyrkogården.[7] I Bayern möter oss äfven ett till de dödas högtid, alla själars dag, den 1 november, i gestalt af en kamprydd höna bakadt bröd, kalladt *hähnel*, hvilket skänkes till

[1] Meddeladt af fil. doktor B. SALIN.

[2] H. STOLPE: *Grafundersökningar på Björkö*, sid. 9, i *Tidskrift för antropologi och kulturhistoria*. B. I. H. 2. Stockholm 1876.

[3] Anteckning från Torstuna socken i Uppland af förf.

[4] H. HILDEBRAND: *De nedgräfda skatternas skyddsandar*, sid. 132, i *Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Månadsblad 1872*. Stockholm 1872.

[5] EVA WIGSTRÖM: *Folkdiktning*. (D. 1). Köpenhamn 1880. S. 176.

[6] J. GRIMM: *Deutsche mythologie*. 3 ausg. Göttingen 1854. S. 932.

[7] (J. N.) SEPP: *Die Religion der alten Deutschen*. München 1890. S. 291.

giftasvuxna flickor.[1] Detta sistnämda förhållande torde få sin förklaring i det i samma land häfdvunna bruket att på bröllopsdagens morgon bjuda gästerna på en måltid kallad *gaklhenne*, hvilket ord till betydelsen sammanfaller med det ofvan nämda svenska skrockhöna, det vill säga en höna, som står i beredskap att lägga eller rufva ägg.[2] I vissa fall åter förebådar enligt en vida, ända upp till Island spridd folktro en höna, nämligen om hon gal, död och olycka.[3] En galande höna, hvilken man väl sammanstält med en ofruktsam höna, är således dödsgudinnans budskap. I Bukovina krypa barnen på julaftonen under julbordet och härma där en rufhönas kacklande. Modern ditsätter nu en skål med hvete. Detta uppges hafva till följd, »att rufhönan lugnt rufvar sina ägg». Härvid är att märka, att juloffren till de döda också läggas under julbordet.[4]

På samma sätt som lifsgudinnans fågel äfven är dödsgudinnans, tillhör tuppen, lifs-, ljus- och eldgudens fågel, också den själarna till dödsriket förande guden, hvilken äfven nedstigit dit för att där intaga domarsätet. Hos hellenerna var sålunda hälsoguden Asklepios' fågel äfven dödsguden Hermes' tillhörighet; hos perserna tillades han ljusguden Sraosha, som äfven var dödsrikets domare; af den kristnade folkföreställningen tilldelades han så väl de saligas dödsrikesväktare Petrus som de osaligas Satan-Lucifer. I Völuspá har likaledes den uppfattningen gjort sig gällande, att Valhall och Hels boning ega hvar sin hane, men denna framställning förråder emellertid, att tuppen äfven i Norden i mytiskt hänseende haft en likartad ställning som hos andra ariska folk — den att tillhöra både öfver- och underjorden. Att lifvet och döden gå hand i hand eller

---

[1] *Verhandlungen der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte.* 1893. S. 279.

[2] *Mittheilungen und Umfragen zur bayerischen Volkskunde.* V Jahrg. Nr 4. Augsburg 1899.

[3] Eva Wigström: anf. arb. S. 117. — *Antiquarisk Tidskrift 1861—1863.* Kjöbenhavn 1864. S. 334. — C. Russwurm: *Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehstlands.* Reval 1855. D. 2. S. 197. — R. Andree: *Braunschweiger Volkskunde.* Braunschweig 1896. S. 289. — F. Daleau: *Notes pour servir à l'étude des traditions etc. de la Gironde.* Bordeaux 1889. S. 33. — M. fl.

[4] R. F. Kaindl i anf. arb. S. 229, 240.

rättare sagdt endast äro olika sidor af ett och det samma, synes sålunda hafva varit en åsikt, som haft djupa rötter i icke allenast den forngermanska utan äfven den fornariska åskådningen.

Sist må till det föregående anknytas ett par ganska egendomliga förhållanden, hvilka synas stå i ett inre samband därmed. I Tyskland kallas sjustjärnan, *das siebengestirn*, också *die gluckhenne*, samt äfven *die bruthenne mit den hünlein* (ligghönan med kycklingarna), och dessa tyska benämningar sakna ej motsvarigheter äfven i andra land. Så förekomma såsom namn på samma stjärngrupp i England *the hen with her chikens*, i Frankrike *la poussinière*, i Lothringen *la poucherosse* eller *covrosse*, i Graubünden *cluotschas*, i Italien *gallinelle*, i Böhmen *slepices kurátky*, i Ungern *fiastik*, hvilka ord alla samtidigt och ursprungligen betyda höna, rufhöna eller höna med kycklingar. I Danmark kallas stjärngruppen *aftenhönen*. I Ryssland och Polen kallas han däremot *baba*, *baby*, det är den gamla kvinnan, de gamla kvinnorna,[1] eller väl ursprungligen fastmer modern, mödrarna.[2] Hos forngrekerna åter var sjustjärnan uppkallad efter titanen Atlas' sju döttrar, de så kallade Plejaderna, bland hvilka Hermes' moder Maia var den förnämsta.[3] Men Maia, hvars namn egentligen betyder moder och som äfven möter oss såsom allmodergudinna hos andra folk,[4] är den gudomlighet, efter hvilken blomstermånaden erhållit sitt namn. Hos åtskilliga nordvästgermanska folkstammar uppkallades så väl årets fjärde månad (fornhögtyska *ôstarmânoth*, angelsachsiska *éosturmónath*) som äfven vårhögtiden (tyska *ostern*) efter en gudinna *Ostara*, hvilken för öfrigt icke häller synes hafva varit helt främmande för vårt eget lands befolkning[5] och

---

[1] J. GRIMM: anf. arb. S. 691.

[2] Jfr hinduernas moder-gudinnor (mâtris), hvilka oftast framställas såsom sju till antalet. — Jfr äfven E. MOGK: *Germanische Mythologie*. 2 Aufl. Strassburg 1898. S. 155, 156 (*Matres* och *disablot*).

[3] Man har dock samtidigt härledt den forngrekiska benämningen från ordet πέλεια, vilddufva (J. GRIMM: anf. arb. S. 691). Vore denna härledning riktig eller möjlig, föres tanken öfver till äfven den semitiska lifsgudinnan.

[4] Hos hinduerna är hon allmodern och äfven moder åt Buddha, herskaren öfver planeten Merkurius, namngifvaren åt fjärde dagen i den hinduiska veckan. Hon är ock kärleksguden Kamas moder.

[5] Se A. FALKMAN: *Ortnamnen i Skåne*. Lund 1877. S. 126.

väl äfven hon varit en ej endast ljus- och växtlighets- utan äfven stjärngudinna. Hos romarne nämdes sjustjärnan af *ver*, vår, *vergiliæ.*[1]

Hönan, lifs- och dödsgudinnans fågel, synes, efter hvad vi sett, såsom ruf- eller kycklinghöna hafva tillagts allmodergudinnan i dennas yppigaste alstringskraft, nämligen såsom vårgudinna. Likasom tuppen — den himmelske, den jordiske och den underjordiske eldgudens sinnebild — var bland annat dagbebådarens, morgonstjärnans tillhörighet,[2] var hönan — den himmelska, den jordiska och den underjordiska värmegudinnans sinnebild — bland annat en sommarbebådarinnans, sjustjärnans fågel.

Nu är förhållandet det, att namnet *gullhöna* hos oss svenskar tilldelas en liten skalbaggarnas ordning tillhörig insekt, som torde vara en hvar väl bekant. Han kallas ock *jungfru Maria nyckelpiga* och bär på vetenskapligt latin namnet *Coccinella septempunctata*, hvari artbeteckningen härleder sig från de sju svarta punkter, som finnas å djurets gulröda skalvingar. Men såsom läsaren torde erinra sig, benämnes ock ett af de julbröd, som här omtalats, gullhöna, ja, t. o. m. det småländska namnet julpytta på samma bröd har delvis sin motsvarighet bland den lilla insektens namn, ty denna kallas ock *gullpytta.*[3]

Är det nu endast en tillfällighet, att den med sju punkter tecknade skalbaggen erhållit dessa benämningar, hvilka, såsom af det anförda framgår, möjligen skulle kunna hänsyfta på vårgudinnan och dennas stjärnbild sjustjärnan? Stode anförda drag ensamt, skulle man hafva all rätt att döma denna sammanställning som ett förfluget hugskott; men andra sakförhållanden finnas, hvilka ej oväsentligt styrka riktigheten af den förslagsmening, jag dristat

[1] Hos de gamla astekerna och äfven hos åtskilliga polynesiska folk var samma stjärngrupp det nya årets bebådare. (K. Bahnson: *Etnografien fremstillet i dens Hovedtræk.* D. 1. København 1900. S. 419. — A. Fornander: *An account of the Polynesian race.* Vol. I. London 1878. S. 118, 119.)

[2] Jfr författarens uppsats *Lussi.* S. 17—19 i *Meddelanden från Nordiska museet 1898.* Utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1900.

[3] Detta namn tilläggas dock äfven ofta åtskilliga metalliskt skimrande Chrysomelaarter. Jfr emellertid härom J. Grimm: anf. arb. S. 658 (*frauechüeli, der liebe froue henje* och *herrachüeli*).

uttala. Såsom af det svenska namnet jungfru Maria nyckelpiga framgår, har insekten en gång tillagts den heliga jungfrun, »vår fru», hvilken — därpå behöfver jag ej här spilla vidare ord — i detta fall som i så många andra otvifvelaktigt är den hedniska lifs- och kärleksgudinnans arftagerska. Men det är ingalunda endast i Sverge, som den lilla brandgulvingade insekten erhållit mytiskt ljudande namn, utan detta är förhållandet äfven i andra land med germansk befolkning eller där germansk inblandning egt rum. I Norge möter sålunda likasom i Sverge benämningen *gull-höna* samt därjämte äfven *Märja gull-sko;* i Danmark kallas djuret *mariehöne;* i England *lady cow*, *lady bird* (vår frus ko, vår frus fågel); i Frankrike *vache à dieu* (guds-ko); i Estland *gullkena* (gull-höna), *jeshena* (Jesu höna) och *jes-vallpika* (Jesu vallflicka); i Finland *gullkåddå* (liten gullko); och i Tyskland förekommer jämte *sonnenkäfer* (solskalbagge) ett flertal likartade benämningar såsom *marienkäfer* (Marias skalbagge), *marienvöglein* (Marias fågel), *herr-gottsvöglein* (vår herres fågel), *sunnenkieken* (solkyckling), *gottes-kühlein* (Guds lilla ko) och *gotteskalb* (guds-kalf).[1] Gullhönan eller nyckelpigan tillägges altså allmänt dels »vår fru», i Norden Fröja (frun), dels »vår herre», hvilken inom nordiskt område väl här följaktligen mest motsvarar Frö (herren); och båda dessa hedniska gudomligheter hafva således, såsom benämningarna sonnenkäfer, sonnenkieken antyda, åtminstone vid tiden inemot kristendomens införande betraktats företrädesvis såsom solgudomligheter.

Om det samband, som folkföreställningen knutit mellan den sjuprickiga nyckelhönan och växtlighets- och kärleksgudinnan, vitna för öfrigt åtskilliga bruk, hvilka ännu iakttagas. Så plägar man i Danmark, när man påträffar en »mariehöne» kasta henne upp i luften med tillrop, att hon må flyga till »vår herre» och skaffa vackert väder.[2] Äfven i Sverge ställer man insekten i förbindelse med väderleken och skörden, i det man å den i det hänseendet ej sällan varierande insekten räknar prickarna på skalvingarna och af

[1] J. Grimm: anf. arb. S. 658. — J. E. Rietz: anf. arb. S. 221. — H. Ross: *Norsk Ordbog.* Christiania 1895. S. 284. — M. fl.

[2] E. T. Kristensen: *Sagn og Overtro fra Jylland.* Kjöbenhavn 1883. S. 257.

dem sluter till årets skörd.[1] Sjutalet anses därvid vara det normala. Men man sätter hos oss gullhönan ock i samband med kärleksgudinnan. Då en ungmö finner en dylik skalbagge, låter hon honom krypa kring handen uppåt pekfingret — han säges då »märka brudhandskar» — och manar honom att flyga och visa åt hvad håll den af ödet utkorade maken bor. Denna sed förekommer också i Lothringen, där insekten, märkligt nog, kallas *Augate* (Agata).[2] I Tyskland besvärjes insekten att angifva den frågandes kommande lifslängd. Slutligen förekommer i Tyskland en formel, hvarmed insekten tilltalas, och hvartill äfven från England en motsvarighet antecknats. Djuret uppmanas i denna att flyga »im himmel aus der hölle».[3] Den lilla glödliknande, tidigt på våren framkommande och sommar bådande insekten, hvilken, såsom ses, tydligen är en sinnebildlig djurhamn af växtlighetsgudinnan själf, manas således att höja sig från Hels boning till ljusriket. Vi möta altså här samma tankegång som den, hvilken ligger till grund för myten om lifsgudinnans bortröfvande till och återkomst från jättarnes värld eller underjorden.[4]

Våga vi nu anse sambandet mellan växtlighetsgudinnan och insekten gullhönan bevisadt, kunna vi af de folkliga föreställningarna om insekten må hända ock draga några slutledningar om den germanska lifsgudinnan. Som sagdt kallas denna skalbagge jungfru Marias eller vår herres ko, fågel, höna eller nyckelpiga. Kon och en fågel — efter tamhönsets införande hönan — hafva således tillhört gudinnan och varit hennes uppenbarelseformer eller sinnebilder, likasom motsvarande djur af hankön, eller enligt folkåsikt dem på något sätt närstående fågelarter med hannamn, tillagts den henne motsvarande manliga lifsgudomligheten.

Men äfven nyckeln — lifvets löse- och bindenyckel — skulle af namnet nyckelpiga att döma en gång hafva varit lifs- och växtlig-

[1] Denna tro finnes äfven i Böhmen. Se G. Laube: *Volksthümliche Überlieferungen aus Teplitz und Umgebung*. Prag 1896. S. 51.

[2] *Revue des traditions populaires*. D. XVI. Paris 1901. S. 21. Jfr sid. 26 i denna uppsats.

[3] J. Grimm: anf. arb. S. 658.

[4] Jfr författarens anf. uppsats *Lussi*. S. 35, 36.

hetsgudomligheternas utmärkelsetecken. Detta antagande styrkes af de många af ordet nyckel bildade växtnamn å vår- och försommarörter, som i de nordiska språken och till någon del äfven i tyskan förekomma. Så kallas t. ex. gullvifvan (*Primula veris*) i Sverge: *jungfru Marias*, *St Pers* eller *St Olofs nycklar*, *jungfru Marias nyckelband*, *himmelsnycklar;* i Norge: *Marie nykyl*, *Marie nöklebånd;* i Danmark: *vor frues nöglebånd;* i Tyskland: *St Peters schlüssel*, *himmelsschlüssel*. Nyckelblomstret (*Orchis maculata*, *O. militaris* m. fl.) nämnes i Sverge: *jungfru Marias*, *Johannes'* eller *Petri nycklar;* i Norge: *St Hans' nökler*, o. s. v.[1] På Island kallas det *friggjargras.*[2]

Är det nu så, att äfven i dessa örtnamn jungfru Maria eller »vår fru» motsvarar den hedniska lifs- och växtlighetsgudinnan, böra äfven helgonen Olof, Petrus och Johannes (Hans) motsvara den hedniska lifs- och fruktbarhetsguden. Att detta är förhållandet med St Olof, har ock blifvit af nordisk forskare ådagalagdt.[3] Men äfven St Per, väktaren vid porten till de saligen aflidnas boning, han, som hade tuppen — eljest helvetesfurstens fågel — såsom sitt utmärkelsetecken, skulle hafva trädt i en hednisk guds fotspår. Och det samma skulle slutligen också hafva varit fallet med St Johannes, vare sig Johannes bebådaren, förelöparen, som ansågs vara den från himmelen nedstigne Elias och enligt allmän uppfattning var frälsarens barndomskamrat, eller Johannes evangelisten, han, »som satt frälsaren närmast», och om hvilken denne yttrade till Maria »Kvinna, se din son», af folkföreställningen åsyftas. Sannolikt synes för öfrigt, att för den stora allmänheten under den tidigare medeltiden dessa båda med ett och samma då ännu så sällsamt ljudande namn betecknade personer sammansmält till en enda halft mytisk gestalt. Ehuru tredjedag jul i vår kalender egnas Johannes evangelisten, är det sålunda dock endast Johannes döparen — hvilken

[1] Jfr R. Dybeck: *Runa 1850*. Stockholm 1850. S. 13. — E. Fries: *Kritisk ordbok öfver svenska växtnamnen*. Stockholm 1880.

[2] E. Mogk: anf. arb. S. 142.

[3] Se O. Montelius: *Solgudens yxa och Tors hammare*, sid. 292 o. f., i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift* B. 10. Stockholm 1900.

i det hänseendet gör Stefanus äran stridig — som här är berättigad till en plats bland kristendomens första blodsvitnen. Det är ock endast *bebådaren* Johannes, som af den bildande konsten försetts med den gudomliga häroldstafven såsom attribut. Tillika med frälsarens sattes ock hans afvelsedag (efter år 813, väl genom inskjutande här af solårets fem skottdagar, efterträdd af drakbetvingaren, dödsrikesdomaren Mikaels mässa) samt hans födelsedag såsom de hörnpelare, hvarpå den gamla årsindelningen i fyra trettingar blef kyrkligen grundad.[1] Jämte »vår herre» och i Norden särskildt Staffan (Stefanus), med hvilken han erbjuder flere likheter, blef denne mytiske Johannes slutligen ock den, åt hvilken efter kristendomens införande det hedniska skåldrickandet egnades, ja han blef i det hänseendet den främste. Men likasom »vår herre» därvid fick dela äran med en kvinna, gudamodern Maria, erhöll ock Johannes vid sin sida ett kvinligt helgon: den heliga Gertrud. Åt dessa två egnade särskildt de, som skulle företaga längre resor, en skål, på samma sätt som under heden tid skett åt Frö-Njärd[2] och väl äfven åt den lifskraftguden (Od) vida omkring världen sökande växtlighetsgudinnan (Fröja). Att St Hans af folket uppfattades såsom en himmelsgudens gunstling kan man förstå däraf, att enligt dansk folktro åskan aldrig slår ner i ett hus, där någon bor, som heter Hans.[3] Detta torde kunna förklaras så, att St Hans antingen efterträdt åskguden själf eller ock någon mytens gudomlighet, som stått åskguden nära och af denne särskildt omhuldats och gynnats. Den nordiska mytologien lämnar oss näppeligen i villrådighet om, hvilken denna personlighet i så fall är. Han måste vara den samme som bebådarstjärnans gudom Aurvandill,[4] växtlighetsgudinnan Groas ifrigt efterlängtade make och fader till de nordiska myternas älsk-

---

[1] Jfr G. O. Hyltén-Cavallius: *Wärend och Wirdarne.* D. I. Stockholm 1864. S. 174.

[2] Jfr E. Mogk: anf. arb. S. 93, 94.

[3] I. M. Thiele: *Den danske Almues overtroiske Meninger.* Kiøbenhavn 1860. S. 33.

[4] Enligt E. Mogk: anf. arb., sid. 131, angifver namnet Aurvandill morgonstjärnans gud. — Jfr förf:s anf. upps. *Lussi.* S. 33 och 18.

ling ljushjälten Svipdag.[1] Om denne Aurvandill förmäler myten, att Tor — härvid fullkomligt en hednisk motbild till den helige Kristofer — i en vidjekunt burit honom öfver Elivågor från jättarnes värld. Att St Hans motsvarar en hednisk lifs- och växtlighetsgudomlighet — en germanisk Tammuz-Adonis — framgår ock af seden att upphänga St Hansörter (Sedum telephium m. fl.) i stugutaket[2] samt till hans dag resa majstänger. Namnet Hans — Junker Hans, Schönhans — öfvergick därför ock till en bland häxgudens, Mefistofeles', många benämningar. Aurvandill torde altså hafva stått i ett i viss mån liknande förhållande till Tor som Skirnir till Frö och liksom denne väl egentligen hafva i sin person företrädt en själfständiggjord egenskap hos himmelsguden. Märkligt är, att den gamla blidmånaden, hvilken följdes af — bragte — sånings- eller gökmånaden och det därmed begynnande sommarhalfåret, tillagts rimtursbetvingaren Tor. Sålunda kallar Bondepraktikan i sin Cisiojanus mars månad för torsmånad, och det kända rimmet »Mars med sitt långa skägg lockar barnen utom vägg» är ej tillämpligt på den skägglöse romerske krigsguden. Vid medlet af mars och altså lagom en månad före första sommardagen, Tiburtius, infaller den helige Kristofers — lifsstafs- och Kristusbärarens — dag, hvilken äfven fordom egnades änglarnes furste ärkeängeln Mikael.

Om den heliga Gertrud veta vi, att hennes skål ofta dracks ur skeppsformiga dryckeskärl. Hon framställes ock af den bildande konsten med ett dylikt i hand.[3] Denna Gertrud vakade enligt den medeltida folktron öfver grafvarna, och i hennes boning trodde man, att de dödas själar gästade under första natten efter deras hädanfärd (den andra natten vistades de hos ärkeängeln Mikael, och den tredje natten voro de på sin bestämmelseort).[4] Hon ter altså för den hedniska dödsgudinnan fullt kännetecknande drag. Men om

[1] Om Svipdags — eller väl i flere fall fastmer Aurvandills — synonym inom den nordiska mytologien se V. Rydberg: *Undersökningar i germanisk mythologi.* D. 1. Göteborg 1886. S. 634 m. fl.

[2] Se t. ex. C. Linnæi *Skånska resa* Stockholm 1751. S. 251.

[3] Jfr författarens anf. uppsats *Lussi* S 26—29.

[4] J. Grimm: anf. arb. S. 54.

henne finnas ock ett par underliga, hvar andra skenbart motsägande sagor, hvilka ställa henne i en annan belysning och samtidigt på ett egendomligt sätt föra oss till baka till vårt hufvudämne, hvarifrån läsaren torde anse oss hafva i det senare alt för mycket afvikit. Den ena af de åsyftade sagorna förtäljer, att, då vår herre och frälsare ännu vandrade på jorden, kom han en dag till en kvinna vid namn Gertrud, som, klädd i en röd hufva, höll på med att baka. Vår herre bad om ett bröd, och kvinnan tog en liten degbit och satte in den i ugnen för att gräddas. Men där växte degen ut till ett stort bröd. Detta var hon för snål att skänka bort, hvarför hon insatte en ny liten degbit. Men med denna hände det samma, och likaledes med en tredje. Då vägrade kvinnan att skänka vår herre någon allmosa, men till straff blef hon förvandlad till den svarta, med röd hjässa försedda fågel, som kallas gertrudsfågel (Picus martius). Den andra sagan förmäler, att vår herre en gång gick förbi en bagarbod och då bad bagaren om en bit bröd. Denne afvisade honom emellertid hårdhjärtadt, men invid stod bagarens hustru Gertrud, omgifven af sina sex döttrar, och ledd af medkänsla smög hon obemärkt ett bröd till den hungrande vandringsmannen. Till belöning förvandlade då vår herre henne och hennes döttrar till den stjärngrupp, som vi kalla sjustjärnan, men bagaren vardt till en gök, som flög bort till skogen.[1]

Det är tydligt, att bagerskan Gertrud i den förra af dessa sagor och bagarhustrun i den senare i själfva verket äro en och samma person nämligen växtlighets- och skördegudinnan, hvilken här möter oss såsom brödets framställerska. Denna gudomlighet har således i dessa sagor å ena sidan satts i förbindelse med den stjärnbild, som vi nämna sjustjärnan, men som hos åtskilliga andra folk kallas hönan eller hönan med kycklingarna, och å andra sidan har hon sammanstälts med en med bjärtfärgad hjässa eller kam kännetecknad fågel,[2] som efter tamhönsets införande hos germanerna

[1] J. Grimm: anf. arb. S. 639, 691—692.

[2] Enligt Snorres edda sänder växtlighetsgudinnan Nanna från Hels boning sin hufvudbonad eller sitt hufvudsmycke till Frigg. Om Fulla, Fröjas syster, uppgifves, att hon bär ett präktigt ännespann. Sammanhanget leder onekligen gärna tanken på den bekanta sagan om Rödhättan.

blef detta husdjur, men hvilken förut synes hos dem likasom hos åtskilliga andra europeiska folk hafva företrädesvis varit spillkråkan (Picus martius). I Sverge (Småland) hafva bärplockare offrat af sin bärskörd icke allenast åt ett och annat skogsrån helgadt träd utan ock åt denna hackspett,[1] som väl altså äfven han var en sinnebild af skogens gudinna.

I och med det samma vi beröra denna i mytiskt hänseende så märkliga och än i dag mer än man tror hos åtminstone de nordgermanska folken inom de fornärfda sedernas område mycket betydelsefulla fågel, äro vi emellertid inne på ett ej till denna uppsats hörande kapitel. Vare i korthet sagdt, att den svarta hackspetten hos de grekiska och de italiska folken redan under en vida aflägsen forntid betraktades såsom lifs- och växtlighetsgudomligheternas tillhörighet. Han var guden Pikus' och gudinnan Feronias och, om vi gå till nästa släktled, otvifvelaktigt äfven Faunus' och hans syster Faunas fågel. Han var en uppenbarelseform för den gud, från hvilken de latinske herskarne ledde sin härkomst, på samma sätt som, enligt Aristofanes,[2] de persiske konungarne före Darius räknade sina anor från tuppen, Sraoshas fågel, svartspettens mytiske frände. Han är innehafvaren af den mystiska stängeln, som öppnar alt, som är slutet, vore det ock själfva underjordens sköte.[3]

Innan vi sluta denna uppsats, må emellertid några ord om lifs-, växtlighets- och odlingsgudinnans egenskap af brödframställerska här inflyta. Mycket märkligt är, att i Tyskland flerstädes sägner finnas, om huru skogsgudinnan eller skogsrån, *das holzweibchen*, *holzweiblein*, hvilken, såsom J. Grimm påvisar, motsvarar Berchta och Holda,[4] stundom bakar bröd. Och liknande förtäljes äfven om de underjordiska och dvärgarna, hvilkas herskarinna

[1] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 323—324.

[2] *Fåglarna.* Vers 481—487. Jfr ock vers 480.

[3] Om svartspettens mytiska betydelse se vidare A. Kuhn: *Die herabkunft des feuers und des göttertranks.* Berlin 1859. S. 30 o. f.; 104 o. f. — W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. *Antike Wald- und Feldkulte.* Berlin 1877. S. 334; — samt J. Grimm: anf. arb. S. 925.

[4] J. Grimm: anf. arb. S. 403. — Jfr förf:s uppsats *Lussi.* S. 29, 30.

eller moder hon var.[1] En med plöjning eller skörd sysselsatt dräng, som hör dessa naturmakter syssla med sin bakning, tillropar dem att baka också åt honom, och upp ur jorden stiger ett stort, präktigt bröd. I Oberpfalz bringar man ännu vid brödbakning en eller ett par kakor såsom offer åt skogs- eller trädgudinnan (*das holzfräulein*).[2] I Sverge helgas julbröden åt alferna eller de dödas andar, men äfven åt dessas anförare och herskare, och att äfven hos oss bröd vigts åt den hedniska alf- och vanagudinnan, torde få anses bevisadt.[3]

Det är möjligt, att detta drag af brödgudomlighet hos de germanska folken tillagts »den stora gudinnan» först i en jämförelsevis sen tid. Tydligt är emellertid, att det skett redan i hedenhös, och det finnes flere sakförhållanden, som afgjordt tala för att, om ej bröd, åtminstone andra mjöl- eller grynrätter likasom i Södern äfven i Norden redan i en tid, som ligger långt före hedendomens slut, varit henne helgade.

För att osöktast förklara denna företeelse torde man böra hänvända sig till södra Europa och till Orienten. Hos västsemiterna finna vi redan omkring 600 år före vår tidräkning bröd vara helgade himmelsdrottningen, fruktbarhetsgudinnan.[4] Ungefär ett århundrade därefter vet Herodotos att förmäla om bröd vid de egyptiska lifs- och åringsgudomligheternas Isis' och Osiris' högtid;[5] föga senare nämnas olikformade kakor i samband med så väl Adonisfesten som med de helleniska Eiresione-högtidligheterna,[6] och äfven vid Demeters dyrkan spelade otvifvelaktigt bröd en ej oviktig rol. Från kristendomens första tid nämnes en sekt, som särskildt utmärkt sig genom en Maria-dyrkan, vid hvilken bröd (*κολλίρια*) ingingo såsom ett viktigt tillbehör, och detta drag har sedan, ehuru det för sina hedniska, väl närmast från Demeter-kulten härledda anor stämp-

[1] Jfr förf:s anf. upps. *Lussi*. S. 4 och 34.
[2] W. Mannhardt: anf. arb. D. 1. S. 80, noten, där samma drag äfven anföres från England om »fédrottningen», *the fairy*.
[3] Jfr förf:s anf. upps. *Lussi*. S. 23—26.
[4] *Jeremia* 7: 18. — *Esaias* 65: 11.
[5] *Herodotos* 2: 47.
[6] W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 277, 278, 224, 226.

lades såsom kätterskt, fortfarande vidlådit den kristna himladrottningens dyrkan. Jungfru Maria blef ock därför jämte den gamle julgudens ställföreträdare Nicolaus bagarskrånas skyddshelgon.[1]

[1] A. Grenser: *Zunft-Wappen und Handwerker-Insignien*. Frankfurt a. M. 1889. S. 13 o. f. Nordiska museet eger tvänne bagarskråsigill från Bayern, å hvilka ses en krönt kvinna med blomsterspiran i sin hand Att den heliga Elisabet i här ifrågavarande hänseende på vissa håll gör Maria äran stridig, är ett förhållande, hvars orsak torde lätt inses.

Bild 11 (se nedan) återgifver en julbrödstämpel från Stockholm. Omkr. 1/5 af nat. storl. Nr 16,247 i Nordiska museet.

EDVARD HAMMARSTEDT.

4.

Skrå-Ordning

upråttad

Jordäganderne emellan, här i Staden Cimbrishamn

Åhr efter Guds hugnerika Börd

Et tusende Siuhundrade Fämtjo Fyra.

Walborgmäßo dagen den Första Maii.

Ehuruwäl wåre framledne Förfäder, så wäl som Efterkommanderne, altid och af uhråldriga tijder haft och hållit Inrätningar af så kallade Reglemente, eller Stadsens och Bys Skrå, hwilka icke allenast då warande, utan och Efterkommande samtl. Jordäganderne skyldigst skulle hafwa till efterlefnad, hwariom och enom till egen nytta och wältrefnad, som sit goda och af Herrans hand wälsignade gröda åstundade hägna och beskydda, Spakom och Fridsammom till hugnad och Förswar, samt motwilligom, Treskom och wårdslösom till rädslo och näpst; hwilken Stadga och wedertagne Lag nu mehr uti förflutne tijder, icke allenast d. 1 Maij 1675, och d. 1 November 1690,

utan och d. 9 Julii 1693, under Borgmästare och Råds öfwerwarande är öfwerſed worden, och efter Tijdernas omſkiftelſe och Förändringar någorlunda förbättrad, ſamt med Böter och Straff öfwer them Bråtsligom tillämpad, hwar efter een hwar kunde weta ſig för ſkada till wara taga, och ſin Näſta utan oförrät och förolämpande lemna; men beklageligen och ty wär wunnit ganſka liten eftertryk, hälſt een del der emot, stält ſig ſom dhe egenwilligen behagat, och icke ſom dheras plikt utfordrat, dels och efterſat af warande Ålder=männers Förſummelſe, hwilka undertiden för rädslo och anſeende till Pärſonen, ſamt ſtundom för een liderlig winning och egennyttig båtnad, ſådant hälſo=ſamt ärende nedtyſtat, ſå wäl ſom wångewaktarens och ſit egit fel och för=ſeende förtegat, ſåledes att hwar och een ſom ſkada timat hafwer på ſin åcker, äng, och gärdesgårdar, måſt binda ſådant orättat och tyſt wid ſig ſielf; hwilket alt är een obillig och onaturlig Lag och ſkickelſe till een god granſämierätt, ſom och eſomoftaſt med förtret och ſkada händt och rönt är; Altfördenſkull och i anledning, ſå wäl af föregående omſtändigheter, ſom Höga och Rådiga Öfwerhetens utfärdade Project till Byordningars inrättande, ſom anſer all willa och oreda, ſamt ſkada och Fördärf at betaga, Rätt och Rätwiſa med Sämia och Enighet att ſamman pläga, hafwa wij ſamtl. Jordägande ſam=manträdt och å nyo genomſedt och förbättrat denna Ordning och allmänna Stadga, på ſät och wijs, ſom följiande Artiklar innefatta, hwilka Een hwar ſom det angår, och här under sorterar, efter denna dag ſkall wara ſkyldig att lyda, utan anſeende till Pärſonen, af Clericie, Magistrat eller menige Borgerſkapet, ſå att den Ene med den andre här wijd lika anſes efter deß be=fundne Brått, på ſät och wijs ſom här efter följier.

Art: 1.

Om Åldermans och Biſittiares tilſättiande.

1. §. Skall årligen Walborgmäsſodagen d. 1 Maij af Jordäganderne, een Ålderman tilſättias, efter ordningen ſom dhe bo till i ſtaden, och Nummeren i Qvarteren, hwarifrån ingen må wara exempt, eller få ſig undan=draga, wid Fäm D. Silf:mts plikt och icke deſto mindre påbördas Åldermans Åmbetet, undantagande dock här wijd Pastoren, Borgmäſtaren och Rådmän=nerne för dheras Jordar.

2. §. Likaledes antages och tilsätties samma dagen och efter samma ordning, Åldermannen till hielp, Twenne Bijsittiare, wijd lika plikt för den sig undandrager, och ware likwäl skyldige Bijsittiare Syslan sig åtaga och förestå.

Art: 2.

Hwarutinnan Åldermannens och Bijsittiarnes Syslor skola bestå.

1. §. Sedan Åldermannen sålunda är antagen, bör han med sine twenne Bisittiare, i dhe öfrige Jordäganderneś närwaru infordra Redo och Räkning af förra Åhrets Ålderman, samt gemensamt den samma öfwerse, och så wida någon Behålning i Cassan är, den samma emottaga, och derföre, så wäl som annat mera det Åhret kan insamblas, iämte utgifterne till nästkommande Åhret d. 1 **Maij** giöra redo och Räkning före, och der iämte icke allenast i rättan tijd anskaffa Wångewaktare, Koo- och Fåreherdar, till samtl. Jordäganderneś föreställande och betingande om Lönen, utan och tillika med Bijsittiarne, hålla hand och noga upsikt öfwer dhem, att dhe fulgiöra sin plikt, och befordra dhem, så wäl som alle andre, som emot denna ordning bryta, genast till den plikt, som härefter utsat finnes, hwarwijd Bijsittiarne wid förefallande utmätning, skola giöra Åldermannen biträde; Försummas detta af egennyttighet, motwillia eller förgätenhet på någondera sijdan, eller döllies med den Brätsliga, plikte hwardera så myket som dhen Brätsliges Böter tilsäga.

Art: 3.

Om Samling af samptl: Jordäganderne och dheras plikt som uteblifwa.

§ 1. Walborgmässo dagen d. 1 **Maij** skola tillika med Ålderman och Bijsittiarne, samtl: Jordäganderne wara skyldige omante sammanträda hos afträdande Åldermannen Klåckan Twå Eftermiddagen, att då icke allenast igenomse Räkningen för förflutne Åhret, och om der wid woro något at påminna, utan och efter 2:dra **Artikelens** innehåld komma öfwerens om een annan Ålderman med sina twenne Bijsittiare i stället för dhe förra; hwar wid dock sålunda förhålles, att hwardera af Ålderman och Bijsittiare måste

twänne Åhr å rad wid Syslorne förblifwa, hwilket i denna dagen d. 1 Maij tager sin begynnelse således: att Handelsmannen David Siöbohm, som ifrån d. 1 Maij nestledne Åhr 1753 till denna tijden warit Ålderman, blir iämwäl widare i Åhr Ålderman, samt Borgarne Hans Christiansson och Pär Christiansson Bijsittiare, hwarefter Siöbohm nästkommande Åhr 1755 d. 1 Maij ändtledigas, men dhe andre twänne förblifwa nästkommande Åhr tillika med Borgaren Mäster Mirendorph ifrån d. 1 Maij till samma tijd 1756 efter dhe öfrige Jordäganderness gåtfinnande, endera Ålderman, och dhe öfrige twänne Bijsittiare, hwar efter Hans Christiansson och Pär Christiansson blifwa iämwäl äntledigade, sedan dheras twänne Åhr lupit till ända, och så wijdare. För öfrigit skola d. 1 Maij gärdesgårdarne och Wängeleden för wångarne gemensamt granskas och synas, huru dhe wijd den tijden förefinnas, med hwad mehra kan wara nödigt att påminna och öfwerlägga. Uteblifwer någon motwilligen utan laga förfall ifrån denna Sambling, eller dhe som sedermera i någon angelägenhet af Åldermannen igenom Wångewaktaren tilsägas, eller försummar att ställa tiänlig Fulmäktig för sig, på rätta stunden att komma, plikte förste gången Säxton öre Silf:mt, skier det äftare af tredsko och wärdslöshet, böte hwarie gång dubbelt.

Art: 4.

Om Wångarnes fredande.

§ 1. Så snart kälen emot Wårdagen går af Jorden skola alla gärden genast förswarl. uprättas omkring wångarne och leden hängas, så att Wintter Säden fulkoml. och i rättan tijd må fredad warda för Creaturen; hwar efter iämwäl alla gärden och led 14 dagar för Walborg dag, böra wara i fulkomligit och laga stånd, så att Syn der öfwer d. 1 Maij hållas kan af samtl. Jordäganderne, finnes tå eller förut något gärde ogilt, plikte dhen som aldeles försummat och intet widrördt Een D. S:mt för hwart gärde, och bättre genast, så framt han wil undwika fördublad plikt der å Twå D. S:mt andre gången; men den som någorlunda, men dock icke förswarl. reparerat sine gärden efter lag, bör plikta förста gång med Sexton öre S:mt, som sedan fördubblas, till deß det kan stå laga granskning, och emedlertid swara till hwad skada igenom et sådant dens förwållande skier; men Leden för Wångarne

ankommer på Åldermannen att låta förswarligen bättra och hänga, hwar till penningar af Cassan tagas, eller i Brist der af, igenom repartition af samtl. Jordäganderne upbäres, som sedan i Räkningen afföres; försummar han sådant i rättan tijd wärkställa låta, plikte derföre Twå D:r S:mt.

§ 2. Sedan inhöstat blifwer, uptagas leden och sättas i förwar till deß att eendera eller bägge Wångarne för Vintter Säden åter skola fredas, på samma sät som om wårdagen anfördt finnes.

Art: 5.

Om åwärkan i Åcker och Äng.

§ 1. Sår någon in på annans åcker, tage han grödan som åckeren äger. Wärgar han som sådde; Böte Een D:r, och gifwe ut thet han infördt hafwer, alt efter Synemäns ompröfwande.

§ 2. Eho som befinnes kiöra eller riida, draga Plog, Årr eller Harf öfwer annars åcker, eller wända derpå, sedan den tilsåd, och Säden uprunnen är, plikte för hwarie åcker han således öfwerfarit, Fyra öre Silf:mt; men är der af sådan skada timad, att Säden eij wijdare wäxa kan, då betales dhen efter Mätismanna ordom, och ärlägge eij deß mindre besagde Böter.

§ 3. Innan Lijan utbäres om Hösten, att skiära på Säden, må ingen af Jordäganderne tiudra Hästar, eller annan Fänad i wången, antingen på egen eller andras gäläckrar, eller afhöstade änglappar, utan Åldermannen samble till sig i rättan tijd Jordäganderne, och öfwerlägge om dagen der till, och sättie der efter Jordäganderne in sine egne, men eij främmandes Hästar. Tiudrar någon Jordägande annorlunda och i förtid, plikte förste gång för hwarie Häst 8 öre S:mt, och framgent (: så länge tils almänt får tiudras :) dubbelt; men skulle någon Jordägande på sine egne eller andras gäläckrar eller afhöstade änglappar, gifwa någon Främmande, i eller utom Staden boende, låf at insättia Hästar i wången, utom samptl. Jordäganderne goda minne, den samme skall plikta Twå daler Silf:mt för hwardera Hästen, och ägaren af Hästen Een D. Silf:mt, utom skadan att återgälda, der så tima skulle. I öfrigit kan eij Jordäganderne betagas, enär omtränger, låta på egne änglappar uphämta gräs, sedan dhe förut Åldermannen der om tillkänna gifwit, allenast ingen annan der wijd genom Sädens eller Gräsets nedertrampande förfördelas.

§ 4. Intager wångewaktaren af Säd eller gräs i wångarne någons lösa Creatur, antingen förut eller sedan almänt låfgifwit är at tiudra, så insättias dhe i Innams Hagen tils skadan (: om så skied är :) af Åldermannen och Bijsittiarne är synt och wärderad uti ägarnes närwaru, och till Penninge summa utsat, hwilken i brist af godwillig prompt Betalning genast utmätes, och efter förelagd tijd om Panttets lösen ordentel: försälies till den lijdandes ärsätning. Men hwad plikten angår, så betales för Jordäganderñes egne Creatur, utom skadan: för een Häst, gammalt Nöt, eller Swijn Fyra öre, För ungnöt, Föl, get eller Får, Twå öre, för Kijd, Kalf eller lamb Ett öre, Een ostäkt gås Een öre, och stäkt dito Ett halft öre S:mt. Jämwäl skola alle andre som icke Jordägare äro, utom skadans ärsätning plikta för Een Häst, gammalt Nöt eller Swijn Sex öre, för Ungnöt, Föl, get eller Får Tre öre, för Kijd, Kalf eller lamb Ett öre, samt för een gås som är stäkt i vingarne Ett öre, men ostäkt Twå öre Silf:mt; doch bör altijd här wijd i akt tagas, att der Led eller gärde fins ofärdigt för wångarne, och Creaturen bewisligen der igenom inkommit, och skada giordt, gälde den som uppehålla borde, skadan genast, och plikte som föreskrifwit står.

§. 5. Emedan Säd och gräs står på Rot, får ingen gå, rida, eller kiöra der öfwer; Ehο der med beträdes, plikte Twå D. Silf:mt och skadan åter, B. B. 25 Cap: 9 §, med mindre annars mans åcker står oskuren i wägen för then som sin Säd införa will, säge tå honom till att undanskiära, ther skadan minst är, och ax undanhämta, och sedan saklöst ther framåka. Är och Äng oslagen, tå skall i sådant fall, både slås och undanräfsas. Far någor annorledes öfwer, plikte för hwarie åcker eller äng Een D. Silf:mt, och skadan åter, B. B. 5 Cap. 7. §.

§. 6. Slår någon ifrån sin Renbo i åcker eller Äng, gälde Säd emot Säd, och Hö emot Hö; Böte och för åwärkan Een D:r Silf:mt, B. B. 8 Cap: 1. §.

§. 7. Sedan Ärtorne så wida äro wuxne, att dhe kunna nyttias till mat, må ingen Jordägande utsända eller låfgifwa någon Främmande att uphämta ärtor åt sig af egne ärtåckrar, utan beställe sådant med sit egit Hussfolk, dock tilsäges Åldermannen der om förut; men den som annorlunda antingen låfgifwer Främmande pläcka ärtor, eller och wångewaktaren öfwerkommer någon främmande under sådant samblande, plikte den förre Fyra öre, och den senare Åtta öre Silf:mt; hwarföre wångewaktaren hafwer magt sådane genast

att pantta, ärtorna ifråntaga, och till äganden af ärtorne lefverera, samt Åldermannen panttet derföre tillställa, så wijda han lösen icke strax får, eftersom plikten honom skall tilfalla.

§. 8. Far man igenom någotdera wångeleden, och icke stänger efter sig, plikte Een D. Silf:mt, ändock ingen skada derigenom tima skulle, men på annor händelse, skadan apart. Likalcdes skall den som klifwer öfwer wångegärden, sedan fredat är, plikta Fyra öre S:mt, men rifwes dymedelst gärde neder, så att Creatur der igenom komma in och skada giöra, betales den särskilt.

Art: 6.

Om Intagor i Innams Hagen, och hwad den plikta bör, som derutur olåfligen sine Creatur uttager.

§. 1. Sedan Wångewaktaren rätteligen af Wångarne uptagit dhe Creatur, som föromrörde äro, och dhem i Innams Hagen inläst, må eij någon dhem lönligen uttaga wijd Tre D. Silf:mts plikt, och där iämte betala om någon skada af dhem wore giord; men tagas dhe wåldsammeligen ut, der om skils i Mißg: B. 20 Cap: 14. §. som Åldermannen har wijd domstolen att afgiöra.

Art: 7.

Om Lagdag till Gräsets och Sädens Slåtte.

§. 1. Några dagar förut, innan Slåttertiden om Såmmaren infaller, skall Åldermannen kalla tilsammans Jordäganderne, att med them öfwerlägga, när the willia begynna att slå gräs eller Säd, på det att den ena eller andre icke nedtrampar eller nedkiörer den andras Säd eller gräs; och sedan om dagen ther till öfwerens kommit är, bör ingen begynna att slå förut, wijd Een D:r Silf:mts plikt, och där iämte gälda hwad skada som timat der igenom på andras änglappar eller åckrar; men den som försummar att slå på utsatte dagen, skylle sig sielf, för hwad skada, som oundwikeligen af rät trång med stigar igenom renar eller Höfder[1] kan tima.

[1] *hovde*, gärdesgårdsfogning, där olika hägnadsstycken stöta i hop. Se J. E. RIETZ: *Svenskt Dialekt-lexikon*.

Art: 8.

Om Wångarnes upgifwande för Creaturen.

§. 1. och som förnummits för detta offtäligen skiedt wara, att några af Jordäganderne, så snart dhe fådt inbärga sin Säd, gifwa up wångarne, och indrifwa sine Creatur till dhe öfrigas skada och fördärf; Ty skall där med hädan efter sålunda förhållas: att Åldermannen låter några dagar förut sammankalla Jordäganderne, och med dhem öfwerlägga om dagen till wångarnes upgifwande; skulle någon till den utsatte dagen icke mäkta sin Säd införa; Bör han enligt B. B. 5 Cap. 6 § tilsägas att emot betalning låta bärga och införa, will han det icke, eller fins eij nöd eller trångmål, sedan honom så tilsagt är, hafwe sielf then skadan, som han af annars Boskap får på sin Säd eller Hö; men den som annorlunda upgifwer Wångarne androm till skada, betale för hwart Creatur, som i 5:te Art:s 4 § utsat finnes, och skadan apart efter Synemäns utsagu.

Art: 9.

Om Wångewaktarens Syssla, hwar uti den bestå skall.

§. 1. Sedan wångewaktaren är antagen, bör honom gärdesgårdarne om wångarne med leden fri och färdige lämnas, sedan dhe af samtl. Jordäganderne god kände äro; hwar wijd honom åligger att flitigt tilse, det wångarne wäl fredade hållas; men der han befinner någon emot denna Ordning antingen insättia eller tiudra något Creatur i wångarne, eller det släppa löst, eller och att Creatur finnas i wångarne, som gådt öfwer swarsgoda gärden, bör han dhem intaga, och i Innams Hagen förwara, tils han gifwit der om äganden, så wäl som Åldermannen tillkänna, på det om någon skada wore timad på Säd eller gräs, den då först må synas af Åldermannen och deß Bijsittiare, och sedan pliktas efter denne föreskrifne Ordning; skolandes Wångewaktaren, så wida han rätteligen här med umgådt, niuta halfwa plikten af den Brotslige, hwilken han af Åldermannen emottager; men skulle det befinnas att han sedt igenom fingret med någon i så måtto brotslig, som här upräknadt finnes, skal

han af sin Löhn sielf umgälla alt hwad den Brätslige ärlägga bordt, hwilket Åldermannen med Bisittiarne noga hafwa att i akt taga.

Art: 10.

Om Fä- och Fåreherdarnes Skyldighet, och hwad the hafwa att i akt taga.

§. 1. Fäherde skall åhrligen hållas, och efter gammal plägsed, niuta dhen Löhn, som med honom kan öfwerens kommas om; Fördenskull han och måste wetta sin plikt wara, att i rättan tijd Kl. 6 om mårnarne, igenom stöt i Hornet, gifwa i gatorne tilkänna, att dhe som hafwa Kor, måge skaffa dhem för honom utom Staden allersenast half Siu, wår och efterhöst, men om Såmmaren i strängaste warmen, hållas dhe ute om Nätterne, och kiöras hem om mårnarne, eller som der om kan af Åldermannen anstaltas, niuter och för bättre aktning på Creaturen, Hiornad med sig wid wallgången, så länge nödigt finnes, hwaröfwer han har att förfråga sig hos Ålderman och Bijsittiarne, så wäl som wijd andre förefallande tilfällen dhem åtlyda. Skolandes han så aktsammel:n här wid omgå, att Fänaden eij må komma in i fredade wång-arne, medelst hans Sömnighet och försummelse; skulle så hända, sedan han i rättan tijd fådt Fänaden för sig, intagas dhe af wångewaktaren, och plikte Fäherden af sin löhn halft emot det som i 5:te Art:s 4 § utsat finnes, och betale skadan apart efter Synemäns påsättiande, om så förefinnes. Doch der hos att akta, att där Herden kan fultyga att Fänadens ägerman, eller deß Folk hafwa försummat i rättan tijd låta komma sin Fänad under Herdens wård, så böter ägaren förste gång enligit 5:te Art:s 4. §. och andra gången dubbelt, oansedt skadan skulle stadna på Tiänstehionet, som Husbonden på den Händelsen af deß löhn då kan afdraga, så wäl som wijd flere i denna ordning upräknade af Tienstehionen begående felaktigheter; Emedan ingen till uhrsäkt tiäna skall, att hans Barn eller Legofälk honom owettande sig emot denna Skråordning förgripit, utan ware han som Husbonde är, förbunden, att efter Åldermannens och Bijsittiarnes förefinnande Böterne strax utlägga.

§. 2. Enär omläppet är, att Herden och Tiuren hållas skall, må ingen förwägra sig dhem att emottaga wid Een daler Silf:mts plikt, hwarie gång någon låter gå omkring sig och klagat blifwer. Döllier och Herden med någon

som så motwillig förefinnes, miste han då af sin Löhn för sådan Fänad, Ste Åtta öre Silf:mt för Tiuren, och lijka så mycket för hwardera Koo, ware icke deß mindre den Brätzlige ägermannen till Fänaden, skyldig uprätta det han försummat med Herdens och Tiurens hållande.

§ 3. Fåreherdens skyldighet beträffande, så bör han ifrån förste Börian i Wärdagen, och till Hälgone mässo tijden, i rättan tijd om mårnarne Kl. Åtta utan om Stockbommen emottaga Fåren; Försummar någon i rättan tijd ställa sine Får för Herden, sware sielf till all den olägenhet der af föllier; och niute Herden iämwäl Hiornad för sig wid Wallgången, den tijden om Åhret nödigt pröfwas, hwar emot han undfår den löhn som med honom betingas kan, jämte Kåst och Hiornad för hwarie Fyra Får om dagen; För Sår, hwar annan omgång i twå dagar, och så wijdare proportionaliter. För öfrigit rättar han sig, så wäl som dhe der hafwa Fåren under hans wård, aldeles efter hwad om Fäherden förut anfördt finnes, och här till lämpas kan.

Föregående Skråordning, som åhrligen Walborgmäßo dagen d. 1 Maij för samtelige Jordägarne wijd samblingen skall liudeligen upläsas, på det een hwar som nu äger Jord, eller dhe som hädan efter komma till att få Jordar, måge så mycket bättre wetta, hwar efter dhe sig sielfwe rätta skola, så wäl som och tilhålla sine Tienstefolk och andre att taga sig till wara för dhe Brätt som härutinnan upräknade äre, så framt dhe willia undwijka den Plikt som der på föllia bör; hafwa undertecknade eenhälleligen ingådt, samtykt och beiakat; och fördenskull den samma nu till mera wißo med wåre nampns och Signeters undersättiande bekräfta, som skiedde i Cimbrishamn Walborgmäßo dagen den Första Maij i Åhret Ett Tusende Siuhundrade Femtijo Fyra.

Pæhr: Kronander David Siöbohm Olof Öhréus J. Grünenberg

Christ: Pletz Per: Owenius (Oläsligt namn.) H: Witt

G: Grönvall Ingeborg Lundstedt Lorentz Mirendorff

Jöns ᛏ Jeppßon Hans HK Christenßon

Per P K Christenßon

Föregående Ordning accepteras Cimbrishamn d: 1. May 1758.

A. Wetterbergh — Friedr. Zimerberg

Christen K I Jonßon — Anders A K Christenßon

Jöns ⊢ Larson — Isak Swenson

Thenna af Jordbrukarne här i Staden underskrifna ock wedertagna Skrå-ordning, hafwer Magistraten igenomsedd; ock som then befinnes til hela theß innehåld wähl utarbetat ock fattad, samt til Jordbrukarnes nytta ock wälfärd ländande, när then uti wärcket ställes: Förthenskull blifwer ock samma ordning af Magistraten härigenom til hwars ock ens ofelbara och oundwikeliga efterrättelse stadfästad. Cimbrishamns Rådhuus d. 1 May Anno 1754.

Friedrich Wettringh

Joh: Öhréus — G: Hammar — Magn: Wollin — C: G: Brandt

Joh: Fried: Zimerbergh

I Meddelanden från Nordiska museet 1897 (Stockholm 1898) finnas å sid. 104—115 tvänne byordningar införda. Den ofvan återgifna skråordningen för jordegare eller byordningen — ty en byordning är i själfva verket äfven denna, ehuru frågan i detta fall gäller en stads innevånare — meddelas här för att ytterligare öka materialet till belysning af en af det nordiska och, vi kunna säga det, det allmängermanska samfundsväsendets älsta former.

Anförda handling finnes i original i en i skinnband bunden handskrift i kvartformat i Nordiska museets arkiv. Å bokens

första skrifna sida läses jämte anteckningen »Cimbrishamns Rådstuga 1 Maij 1754» den i det föregående såsom öfverskrift använda titeln, och härefter följa stadgarna.[1] Fortsättningen innehåller jordegarskråets räkenskaper från år 1753 till år 1795 samt i slutet några kortfattade protokollsartade anteckningar. Handskriften, som har katalognumret 19,128 i museets samlingar, skänktes 1877 till museet af direktör C. NISBETH i Simrishamn.

[1] Bland dessas underskrifter har en (sid. 50) varit utgifvaren fullkomligt oläslig. Af de öfriga äro namnen *C: G: Brandt* och *Joh: Fried: Zimerbergh* något osäkra, det förra hvad beträffar bägge de första namnbegynnelsebokstäfverna, det senare hvad tydningen *Joh:* angår.

5.

Två skallordningar.

Vi lefva i en tid, för hvilken rofdjurens skräckvälde är »snart en saga blott». Men att den sagan en gång var en verklighet, som ej fick ringaktas, därom vitna de handlingar ur Nordiska museets arkiv, hvilka i det följande meddelas, och till hvilka vi här vilja foga några inledande ord. Man finner af dessa skallordningar, som dock båda förskrifva sig från Götaland, att vi icke behöfva skåda ens ett århundrade bakom oss i tiden för att finna rofdjursförhållandena helt andra än nu. Och gå vi några århundraden till baka, måste rofdjuren genom sin talrikhet hafva särskildt för befolkningens hjordar varit ett verkligt plågoris. Rätt belysande är konung Albrekts påbud af år 1376, att för inskränkande af vargarnas

Bild 12 (se ofvan) återgifver en skall-lapp från Säby socken i Norra Vedbo härad i Småland. Nr 85,652 i Nordiska museet.

antal hvarje år för hvar sjätte bonde skulle till konungens förråd aflämnas ett vargskinn.

Ett medel, som otvifvelaktigt redan i mycket aflägsna tider uppfunnits och visat sig verksamt för fällande af vilddjur, var drefjakt, hvartill en större mängd folk uppbådades. Sannolikt hafva i en forntid dylika jakter anordnats så, att villebrådet omsider sammanförts mot dolda fallgropar. Som dessa drefjakter voro förenade med ett afsiktligt larm och skrik från dreffolkets sida, kallades de skall. Redan flere af våra landskapslagar ålägga menigheten att på uppbåd infinna sig till skallgång samt att hålla vargnät, och sa väl Magnus Erikssons som Kristofers landslag fastslogo detta stadgande. Den senare bestämde, att hvarje bonde skulle hålla ett vargnät af fyra famnars längd. 1734 års lag föreskref likaledes, att vargnät skulle hållas af hvarje bonde, samt att vid häradskall från hvarje bondgård en man skulle infinna sig, och af torparne hvar annan. Vid sockenskall fick däremot ingen, som egde boskapsdjur, uteblifva. Mer än 600 man fingo ej till samma skall uppbådas.[1] Först genom 1808 års jaktstadga upphäfdes skyldigheten att hålla vargnät, men skyldigheten att deltaga i skallgång fortfor, om ock med ej obetydliga inskränkningar, ända tills genom 1864 års jaktstadga allmogens åliggande i berörda hänseende alldeles upphörde, och det lämnades den samma fritt att, när så tarfvades, på egen hand fria sig från rofdjurens närgångenhet.

Efter denna högst kortfattade öfverblick öfver skalljaktsförhållandena i vårt land, hvilken öfvervägande stöder sig på TH. HAHRS *Handbok för jägare*,[2] tillåta vi oss att för inhemtande af vidare kännedom så väl om vår jaktlagstiftning i här ifrågavarande hänseende som om anordning af skalljakt hänvisa till nämda arbete.[3]

De här införda skallförordningarna, hvilka i handskrift förvaras i Nordiska museets arkiv, förskrifva sig den ena, stadfäst den 15 januari 1814, från Reftele socken i Västbo härad i Småland,

---

[1] Vid några ännu i början och medlet af 1800-talet i Österdalarna hållna storskall har dock drefmanskapet räknats i tusental.

[2] Andra upplagan. Stockholm 1881—1882.

[3] Del 1, sid. 7—11, 31—35 och 368—378, samt del 2, sid. 5—12, 18—22 o. s. v.

den andra, dagtecknad den 19 maj 1831, från Västra Ny socken i Aska härad i Östergötland. Den förra inköptes 1888 i Dye i Reftele socken genom amanuensen vid Nordiska museet P. G. Vistrand; den senare skänktes 1874 af egendomsegaren F. Bergström å Kafvelbäck i Västra Ny socken.

EDVARD HAMMARSTEDT.

1.

Skallordning från Reftele socken, Västbo härad i Småland.

Konungens Befallningshafwande(s) öfver Jönköpings Län stadfästelse Resolution å Den i Refteled och Anderstorps Socknar upprättade och af Vice Pastor derstädes N; Hagelberg anmälde Skallordning, hvaröfver Öfwer Jägmästaren i Länet Herr Hof Jägmästaren J; A; Reenstjerna blifvit hörd, gifven och utfärdad i Jönköpings Lands Ca(n)cellie den 15 Januari 1814.

Det wid Socknestämma i Refteled den 17 October nästlidet år upprättade och hit inlemnade Project till Skallordning; jemte utdrag af Protocollet hållit i Kyrko Rådet i Refteled den 30. Augusti 1819. och i Socknestämma i Refteled den 29 Augusti 1820. lyder sålunda:

Sedan Församlingens Respective Ledamöter genom åtta dagars förut skedd lysning från Predikstolen blifvit underrättade om sammanträde i dag, till stadgande af en förbättrad Skallordning inom Socknen, hvartill förslag ankommit ifrån Länets Öfwerjägmästare m: m: Wälborne Herr J; A; Reenstjerna, beslutades följande:

§: 1.

Angående Skallfogdar.

Som ofvannemnde förslag föreskrifver, att för hvarje Socken Fyra Skallfogdar m: m: böra utväljas, och denna Socken är folkrik och vidsträckt att skallbud med den erforderliga skyndsamhet icke kunna fortställas(?), såsom om flera Skallfogdar tillförordnades och deras distrikter blefvo mindre widsträckta, så stadgades att härstädes skola wara *Åtta* så kallade *Underskallfogdar* och Socknen indelas i lika så många districter eller Skallfogde-Rotar, hvilka commenderas af hvarje sin tillförordnade Underskallfogde.

§: 2.

Efter man hittils förnummit, att mycken oordentlighet jemväl ovilja och okunnighet råder både hos Skallfogdar och Menighet, tillsattes *Twenne Öfwerskallfogdar*, och hvilka alltid efter detta skola inom Socknen förordnas, desse öfverskallfogdar åligger att vid hvarje skallgång antingen begge eller endera sig infinna, hafva ett waksamt öga isynnerhet öfver Underskallfogdarnes förhållande, wid och under skallgången, så att de fullgöra hvad dem i nästa §: är föreskrifvet, vara behjelplige med anordnandet om Garnens och Skyttarnes utsättande på tjenlige platser; tillse att allt under skallningen tillgår rätt och ordentligt, disponera Jagt-Cassan, och densamma en gång om året redovisa för ortens Jägerie-Betjening, samt i öfrigt iakttaga hvad så wäl allmänna Jagtordningen, som det, ifrån Herr Öfver Jägmästaren ankomna förslag af den 11. sistlidne September föreskrifwer.

§: 3.

Om Underskallfogdarnes skylldigheter.

Hwarje Underskallfogde skall hädanefter enär han sjelf förmärker och upptäcker att odjur af Björn, Warg eller Lo gjort skada eller tagit stamhåll, eller enär underrättelse om dylikt ankommer:

1:mo Genast utfärda skrifterliga skallbud till det distrikt som under honom lyder, hvilka bud på twenne håll inom distriktet bör utfärdas, samt, om han är den förste som utgifver skallbud, äfven lemna skrifterliga bud derom till närmaste boende Öfverfogde, och till så många Underfogdar, som för tillfället anses nödige med sina rotar till skallning inställa.

2:o Skall han då Skallning är slutad, uppropa hvar och en uti sin Rote som blifvit uppbådad, och anteckna alla dem som uteblifvit.

3:o Under Skallgången bör Underskallfogden ständigt följa sin Rote, den han så wida möjligt är bör hafwa uppställd på ett håll, noga efterse om ordning af alla iakttages, anmärka och uppteckna alla dem som begå felsteg, samt lemna denna förteckning till Öfverskallfogdarne.

4:o Indrifwa de böter som de brottsligt antecknade skola erlägga och desse böter till Öfverskallfogdarne också inlemna.

5:o Tillse att alla Garnskylldige äro försedde med behörige garn och hvad dertill hörer; utvälja garnkarlar, pålitlige Skytter, och dem deras ställen anvisa, med flera skyldigheter som allmänna Jagtordningen närmare förelägger; dessutom stadgas, att hvarje Underskallfogde som är Hemmansåboe, skall medhafva för sitt Hemman, garn och dess tillbehör, i likhet med andra hemmansåboar; att alla garn som tillhöra hvart och ett helt Hemman det vill säga Fyra Famnar böra förvaras på ett enda ställe hos den åboe som skallfogdarne dertill utse, hvilken bör wara answarig för garnens wård, frambära dem i god tid till skallen och uppsätta dem, samt wid skallens slut nedtaga och hembära dem, för att förvaras till

nästa skallning, han skall ock wara skyldig att wid slutet af hvar och en skallning på stället granska garnen, om någon bristfällighet dervid yppas straxt derom underrätta garnets ägare, som då icke kan urskullda sig om okunnighet, ifall någodt åtalande skulle göras på garnens odugliget. — Det skall tillhöra Skallfogdarne, att hvar och en inom sitt distrikt icke allenast utvälja desse garnmän, utan ock uppteckna deras namn och på dem alltid hafva noga ordning — af desse — män bör de egentlige garnkarlar utväljas wid skallgång, och resten bör ställas på armarne närmast garnen.

§: 4.

Om Böter för förseelser i allmänhet.

a.) Den *Öfverskallfogde*, som i någon måtto försummar hvad honom är ålagt i ofvanstående 2. §: böte Fyra Riksdaler.

b.) Den *Underskallfogde*, som icke noga fullgör de honom uti ofvanstående 3. §: förestående skyldigheter, pligte Tre Riksdaler.

c.) Den *Öfwer* eller *Underskallfogde* som missbrukar sin myndighet befaller hvad orätt och otjenligt är, eller begår sjelf sådane fel som honom åligger avärja, eller befinnes druken plikte Sex Riksdaler.

d.) Den som förfallolöst uteblifwer, när han erhållit skallbud skriftliga eller muntliga, skickar i sitt ställe barn och opålitligt folk, eller om han är Mansperson och är frisk utsänder Qvinspersoner i sitt ställe, böte Twå Rd:r N: B: der Qwinsfolk endast finnes, må den som är raskast opåtalt till skallning sig infinna.

e.) Den som nedsätter Skallbud, eller fördröjer med deras fortställning till den grangård honom Wederbör, pligte Fyra Rd:r och ersätte derjemte deras dagswerken efter årets markegång som fruktlöst blifvit uppbådad. Alla Torpare skola under samma ansvar som en Hemmansåboe wara skylldige att fortställa Skallfogdens Ordres eller skallbud.

f.) I anseende till de oordentligheter som wid skallgång ofta ägt rum, dymedelst att flere personer avancerat alltför fort och ej sällan åt helt annat håll än garnen warit utställde, beslutades nu till framtida efterrättelse att 2:ne Lurar på Skall-Cassans bekostnad skola af Öfwerskallfogden genast anskaffas, hvaruti blåsning under skallen skiftesvis bör ske af 2:ne personer som öfverskallfogden dertill utser, att de i Skallen deltagande böra derefter rätta sig, och armarne icke avancera fortare än bakskallen kan hinna framkomma, samt att till winnande af mera ordning och redighet alla wid skallen biträdande personer skola numereras, börandes alltså nummer förfärdigas i hvarje skallrote efter skallfogdarnes föreskrift, och folket derefter i ordning utsättas vid skeende skallgångar, då hwar och en bör tillse att han icke må vika från sin sidokammerat, den som icke lyder Öfver och Underskallfogdarnes befallningar, går från anvist ställe, rökar tobak, somnar eller ligger på sin post, åstadkommer buller, eller gör den minsta inwändning mot det honom blifver anbefallt, går under skallningen oordentligt och sjelfswåldigt m: m: plikte 32 Sk Banco. — Som hittils wid skallgång ofta händt, att flere personer icke warit försedde med tjenlige redskap till odjurs dödande så stadgades; att ingen hädanefter wid wite af 32 Sk Banco må infinna sig till skall utan att wara försedd med Spjut, Yx, Skjutgevär eller annat tjenligt mordwapen att nyttja på det sätt och den ordning som skallförordningen föreskrifver.

g.) Den som till Skallning inställer sig öfverlastad af starka drycker, bortvisas genast, och plikte utom hwad allmänna påbud utstaka Twå Riksdaler.

h.) Den som under anställd skallning lossar skott på andra djur än Björn, Warg eller Lo, eller skjuter innan rofdjuret passerat honom förbi framåt garnen böte En R:dr. — Den som utsläpper Warg, eller Lo på armarne eller på bakskallen och icke kan bevisa att skott blifvit lossadt emellan rofdjuret och garnen och af hvilken det skedde, böte hvardera af dem mellan hvilka rofdjuret utsprang En R:dr B:co. — Och stadgades i förening härmed wid samma vite eller En R:dr Banco, att alldeles inga skott får lossas inom skallen,

och warder således wid nämnde ansvar, alla så kallade Skrämskytter förbjudna, men på bakskallen och armarne får skott lossas, då det sker efter widtagen ordning, eller alltid så, att rofdjuret är då redan förbi, eller framom dem som skjuter.

i.) Den ibland garnhållningsskylldige som icke föra med sig erforderliga garn och deras tillbehör, icke har till hvarje famn garn ett *Syfte* som innehåller minst Tolf alnar, icke har ett *Spett*, Fem alnar långt, beslaget i nedra och försedd med Träpinne i öfra ändan, böte Twå R:dr Banco.

k.) Den som när Snö faller, icke genast öfverser eller ransakar sina ägor, och när nytt sporr af odjur träffas det samma öfver sine ägor icke efterföljer, eller då egne ägor tryta, icke tillsäger den granne på hvars område odjuret sedermera fortgått pligte En R:dr Banco.

l.) Den som efter slutad skallgång afgår förr än Skallfogden honom upptecknat och skallningen är upplöst böte En R:dr.

§: 5.

Om Belöningar.

Utaf de medel som kunna inflyta, antingen för sålde Skinn af de i Skallning fångade Rofdjur; eller af de böter som ofvan äro utstakade, skall en Cassa samlas under namn af *Socknens- Jagt-Cassa*, hvilken bör användas, dels till någon ersättning för dem som genom rofdjur förlorat Kreatur, dels och i synnerhet till inköp af Hagel, Krut och nödige Gevär, dels till belöningar för dem som på följande sätt utmärka sig:

1:mo Den som på Snö ringar Björn, Warg eller Lo, med den säkerhet att sådant odjur fälles, undfår i belöning Tre Riksdaler 16 Sk. men i motsatt fall En R:dr 24 Sk.

2:o Den som först och säkrast, samt med skyndsamhet utgifwer skallbud bör hafwa Tjugofyra Skillingar.

3:o Den som under Skallning fäller Björn eller Warg eller Lo, gifves Twå R:dr.

4:o Den som säkert upptäcker bo med Ungar uti erhåller Fem Riksdaler.

§: 6.

Alla de böter samt belöningar, som här äro utstakade utgå i Banco-mynt, och stadgades slutligen, att med dem som icke förmår gälda de böter, hvartill han efter denna skallordning gjort sig förfallen, skall förfaras efter 2. Art: 4. §: Kongl: Maj:ts den 15. Maji 1805. i Nåder utfärdade Legohjons Stadga, som påbjuder: att om någon will för den pligtfällde erlägga böterna, den pligtfällde skall hos den samma inställas att böterna med arbete aftjena, samt arbetslönen eller dagspenningen beräknas enär den pligtfällde med husmanskost förses, till tredjedelen af hvad markegången för året i betalning för dagswerken utsätter.

Ut Supra in fidem Protocolli
N. Hagelberg
v. pastor Loci.
And: Hjelmquist
v. past: Loci.
Adolph Lindwall
Pastor Loci

Och pröfwar, sedan Öfver Jägmästaren i Länet förklarat sig finna ofvan intagen Skallordning till Grunder, Reglor och Ordning riktig, Konungens Befallningshafvande skäligt den samma gilla och stadfästa uti allt hvad den kan finnas jemförlig med och icke stridande mot hvad allmän Lag och särskilde författningar i ämnet stadgar, warandes Socknarne, jemlikt deras förbehåll obetaget att efter tid och omständigheter jemka och förbättra berörde Skallordning i den mon rättelse kan finnas nödig.

Ut Supra
Er; J; Bojee

L; Löfvenadler

Stadfästelse Resolution å Refteleds och Anderstorps Socknars Skallordning.

Protocoll hållit wid Socknestämma i Refteled den 29 Augusti 1820.

§. 3.

Som fråga uppstått huruvida Truls på Flahults Torp skulle med denna församling i Skall deltaga eller icke och Skallfogdarne till sin efterrättelse yrkade bestämd föreskrift härutinnan, så förklarades att bemälde Truls må ifrån Skallgång här i Socknen så mycket heldre wara befriad som han i Bredaryd Församling är skattskrifven.

År och dag Ut Supra
In fidem
Adolph Lindwall
Pastor Loci

Lika lydande med förevisad afskrift, dock så, att de förut åberopade 2:ne Socknestämmo beslut, hvilka förändra och tillägga vissa punkter i Skallförordningen, äro på sine anviste ställen införda betyga:

A; Malmberg
Organist i Refteled.

Uppläst i Refteled Kyrka den 22. Januarii 1826. af

A; Hjelmquist
Comminister

Uppläst från Predikstolen uti Refteled Kyrka Söndagen den 29. Junii 184—[1]

af:
F: Ling
v. pastor.

[1] Sista siffran oläslig.

2.

Skallordning från Västra Ny socken, Aska härad i Östergötland.

1:mo Alla innom Westra Ny Församling, som enligt Lag och förut ingångne öfverenskommelser, äro pligtige att Skallbud lyda åläggas och förbinda sig, att (då) på sätt här nedanföre utsättes Skallbud ankomma infinna sig på utsatt ställe och vara försedde mäd det i godt stånd varande Skallredskap som enligt en särskildt författad Längd, honom åligger att hålla vid vite som i 11:te Puncten närmare bestämms.

2:do Såsom ordningsmänn äro redan valde och skola framdeles å allmänn Sockenstämma vid förefallande ledighet utses och förordnas en Skall Direcktör, och en Skallföreståndare, 4 ordinarie, och 4 extra Skallfogdar; Desse äga att Skallbud utfärda samt ordning och Skick hålla i alt hvad som till Skallgång hörer, och denn försumlige eller gensträfvige som ej mäd godo låter sig rätta Skäligen bestraffa.

3:jo Då tjänlig Snö finnes på marken, så att vängning kan ske, och Rofdjuren föröfvadt skada och däraf förtärt att de troligen lägga sig till hvila; skall sådant genast anmälas till någon af ofvannämde Ordningsmänn hvilken åligger att utan dröjsmål Skallbud utskicka till hela församlingen då tiden och stället till sammankomsten af honom bestämmes, männ då bar mark är, tillåtes icke Skallbudning utan då så är att varjungar påhittas eller Rofdjuren föröfvadt mycken stor skada, och längre tid hållits på en viss trackt; I detta fall, kann, äfven som vid dänn tid då Wargarne yngla, Rensning i markerne ske, och påbudning utfärdas till Wargungars eftersökande; Likväl får endast någon af Skall Direcktörerne dylika tillsägelser utfärda och äger hann efter omständigheterna afgjöra om påbudningen.

4:to Då sålunda skallbud blifvit utskickadt, må dät ej nedsättas, uppehållas eller på annat sätt försummas vid 1 Rd Bco Pligt, utan åligger det hvar och en att från sig ordentligt och i den ordning budningen går, gård från Gård fortskaffas, hvarvid Gårdsägarne, till ägarne särskildt budar att alla de som äger koo skall vid dylika tillfällen bud fortskaffa och åtlyda vid den pligt som uti desse fall äro föreskrifne.

5:to Ingen, eho hann vara må tillåtes att ingå innom vången, utan att någon af Skall Direcktörerne demm därtill anordnar; Denn noggrannaste tystnad skall vid Skallens i ordningställande i acktagas, och (tillses) att hvar och en bidrager till dess skyndsamhet i denn mån de därtill kunna och blifva anbefalde, och efter utställningen icke afvika från sin plats, eller efter aflossningen under drefvet, skilja sig vid sina sidokamrater, utan mäd en gemn sammanhängande Linea genom vången direckte till näten framgå att icke öppna Luckor blifva för Djuren att undankomma; vid alla dessa tillfällen är tobaksrökning förbjuden, och alt oljud vid näten och de på armarne ännu stående, endast efter aflossningen tillåten, och skarpa skott lossas endast mot Björn, Warj eller Loddjur, men alla Skadedjur bör hindras att utkomma och då drefvet hunnit så tätt tillsammans och nära framm att större Rofdjur ej därigenom kunna utskrämmas får äfven räf Sjutas, männ aldrig fredlyst Willebråd; förseelser uti desse fall äro faststälde till 24 Sk. Bco böter; skulle dät vångade Djuret därigenom utsläppas pligtar denn felande efter omständigheterne.

6:to Som nu mera benlingarne böra följa Skinnet, och icke tillkomma demm som ringadt Djuret, ärsättes vängning, afdragning och Thaning i ett för alt af hvar Warj mäd 2 Rd Banco, till fördelning demm emellan som därvid efter omständigheterne gjort sig förtjente och då Skinnet genom offentlig Auctjon är försåldt, och Premierne enl. förutgånget Sockenstämmo Prottocols meddelande ärhållits, bekommer(,) denn skadan lidit af dät fälda Rofdjuret(,) en Skälig ersättning efter Direcktörernes bestämmande då så tillgångar uti Skallcassan finnes.

7:mo Hvarje Husbonde åligger att tillsäga sitt till Skallen utskickade tjänstefolk, att i alt hvad som rörer skallgången åtlyda ordningsmännens befallninggar och att de i annor händelse själfve få stadna i ansvar för sine förseelser och bör hvar och en husbonde tilse att aldeles inga barn och qvinfolk endast i högsta nödfall måga till skallgång utskikas.

8:vo Alla böter som af Direcktörerne i enlighet mäd denna Skallordning åläggea skola af Skallfogdarne uppbäras, men skulle någon af de felactige och försumlige treskas, och ej i godo ärlägga pligten; skall Rotmästare och Sexmenn hvar och en i sin rote värkställa pantning hos denn treskande, och till Skallföreståndaren som är Cassaförvaltare öfverlämna, och är han skyldig att hvarje år vid Valborgmässo Sockenstämma därföre uppvisa redo och Räkning samt under skalltiden vara försedd mäd nödigt Krut för utdelandet till Skjutning i Bakskallen.

9:de Föreståndaren bör då en Skall Lyckligen aflupit, och någodt af de här omnämde större Rofdjuren blifvit fäldt, på stället låta förrätta Bön, och tillsäga att ej Laddade skutgever i samlingen bäras, utan böra aflossas eller uttagas till förekommande af Olyckor, samt föranstalta om Djurskinnets aftagning och vård, samt varjkroppens uppbränning, och bland skallfolket där dät sig gjöra låter som förplägning låta utdela En till En och 1/2 sup bränvin mäd bröd till hvarje karl såsom uppmuntran så vida tillgång i Grandskapet finnes; som af Cassan ärsättes och uti Räkningen uppföres.

10:de Ingen tillåtes från Skallen sig begifva, utan Särskildt löfte af någon af Skall Direcktör(er)ne, denn sålunda utan lof sig aflägsnar äller på annat sätt sitt åliggande försummar böter lika mäd en frånvarande 24 Sk Bco ändåck att ingen skada Sker, i sådan händelse där skada äller förvållad misslycka mäd Förseelsen inträffar, gäldes äfven af denn felande, om sådant genom varsamhet kunnadt förekommas, och efter omständigheterne af Föreståndarne åläggea, till utrönande af om någon förfallolöst uteblifvit bör upprop ske af hvarje Skallfogde innom sin rote och enl. en särskildt längd noga anteckna(s) de felande som utom Laga förfall utblifvit (och böter efter följande Punckt utgå) samt sädan hemförlofvas.

11:te En Person som från sådan skallgång som nämdt
är uteblifver, böter . . . . 24 Sk Bco
för hvarje famn af odugligt eller felande nät böter . . 8 Sk
för felande Telne äller skogssimme äfvensom gistra och pik 8 (Sk Bco)
D:o D:o Skaltrumma där dänn hållas bör . . . . . . 1 (Rd)
fullvuxne och stadgade Pärsoner, tillåtes bära byssa eller pik, männ därföre ej frikänd för de till Hemvistedt hörande och ålagde Jagttyg som äfven måste mädföras och till sitt rätta ändamål användas.

12:te Underskall(-)Direcktören, äller Skallförståndaren åtnjuter såsom Cassaförvaltare och till ärsättning för sitt besver 6 procent af Cassamedlen och influtne böter.

Sålunda antagen på sätt sockenstämmo prottocollet af den 19:de majj 1831. närmare utvisar.

Utdragit och mäd någon förändring afskrifvet, och transsumteradt

Gustaf Johansson.

2.

I.

Nordiska museets styrelse och tjänstemän.[1]

Styrelse.

Ordförande.

Professor AXEL KEY. 1894.[2]

Styresman.

Dr ARTUR HAZELIUS. 1872.

Skattmästare.

Byråchefen VIKTOR ALMQUIST. 1897.

Öfrige ledamöter.

Professor CARL CURMAN. 1890.
Professor ISAK GUSTAF CLASON. 1899.
Ingeniör CLAES GUSTAF NORSTRÖM. 1900.

Tjänstemän.

Amanuenser vid museets särskilda afdelningar.

Hr PER GUSTAF VISTRAND, *vid allmogeafdelningen samt handtverks- och skråafdelningen*. 1881. (Se äfven nästa sida.)

[1] I denna förteckning angifvas förhållandena, sådana de voro den 31 dec. 1900.
[2] Siffrorna angifva det år, då befattningen tillträddes.

Dr JOHN BÖTTIGER, *vid afdelningen för de högre stånden.* 1891.
Ej tillsatt, *vid historiska afdelningen och gravyrsamlingen.*
Hr ALARIK BEHM, *vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen.* 1900.

Föreståndare vid afdelningen för katalogisering af inkommande föremål.

Hr EDVARD HAMMARSTEDT. 1897.

Arkivarie och sekreterare.

Fröken VISEN LEVIN. 1886.

Bibliotekarie.

Hr PER GUSTAF VISTRAND. 1881.

Räkenskapsförare.

Fröken SELMA STRÖM. 1893.

Förrådsförvaltare.

Fröken AGNES LJUNGBERG. 1881.
Fröken ANNA LEVIN. 1893. (Se äfven nedan.)
Fröken SIGRID MILLRATH. 1896. (Se äfven nedan.)

Arbetsledare.

Fröken ANNA LEVIN. 1897.
Fröken SIGRID MILLRATH, *arbetsledare på Skansen.* 1896.

Öfriga ordinarie amanuenser.

Fröken EMILIA HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 1876.
Fröken LOUISE HAGBERG, *biträdande sekreterare.* 1894.
Fröken LOTTEN HAGBERG. 1899.
Fröken GERDA CEDERBLOM. 1900.

Extra ordinarie amanuenser.

Fru Hermina Helleday, f. Helleday, *vid registreringsarbetet.* 1886.
Fröken Hilda Wallin. 1886.
Fröken Augusta Nauman. 1889.
Fru Amelie Bergman, f. af Klint. 1892.
Fröken Marianne Bäckström. 1892.
Fröken Ellen Planthaber. 1893.
Fru Edit von Wedderkop, f. Stenman, *biträdande räkenskapsförare på Skansen.* 1893.
Fröken Tian Kistner. 1897.
Fröken Lina Sandell. 1897.
Fröken Ida Möller, *biträdandc räkenskapsförare.* 1900.
Fröken Hedvig Boivie. 1900.
Fröken Elsa von Schwerin. 1900.
Fröken Hedvig Bratt, *biträdande arbetsledare på Skansen.* 1900.
Fru Elin Sjöstedt, f. Boman. 1900.

Biträdande extra ordinarie amanuenser.

Fröken Gudrun Biller. 1899.
Fröken Helmi Hård af Segerstad. 1900.
Fröken Virginia Broman. 1900.
Fröken Elsa Broman. 1900.

Rustmästare.

Hr Frans Oskar Holmström. 1879.

Fogde på Skansen.

Ej tillsatt.

Fodermarsk vid zoologiska afdelningen på Skansen.

Hr Johan Fredrik Zettergren. 1896.

Trädgårdsmästare på Skansen.

Hr Anders Edvard Svensson. 1892.

Kastellan på Bredablick.

Hr Gustaf Lindqvist. 1892.

Museets byggnad på Lejonslätten.

Arkitekt.

Professor Isak Gustaf Clason. 1888.

Biträdande arkitekt.

Arkitekten Fredrik Falkenberg. 1900.

Byggnadskontrollant.

Ingeniör Claes Gustaf Norström. 1891.

Byggmästare.

Hr Håkan Larsson. 1889.

2.

Strödda meddelanden

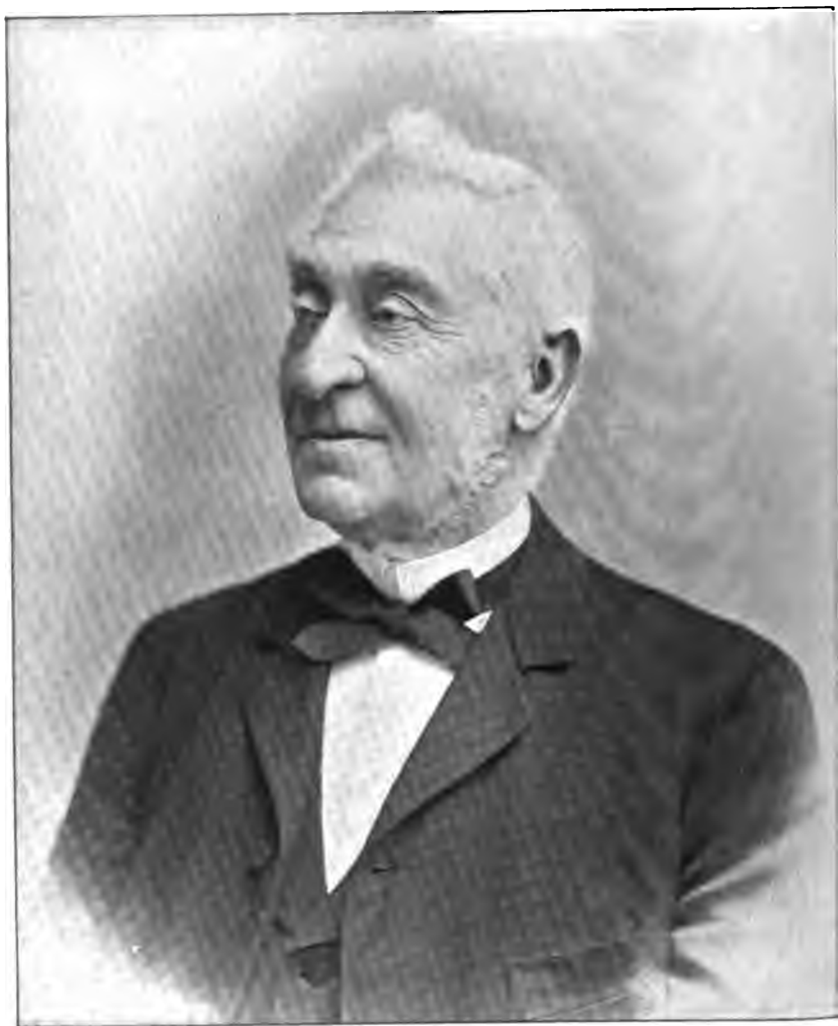
angående Nordiska museet åren 1899 och 1900.

Museets styrelse. Nordiska museets styrelse led år 1899 en svår förlust genom frånfället af sin mångårige ledamot, ingeniör J. Bolinder, som afled den 8 mars nämda år. Redan 1883 invald i styrelsen, hade han städse med lifligt intresse följt museets utveckling, samt sträckte ofta och gärna under vanskligare ekonomiska förhållanden dess styresman en hjälpande hand.

Till ledamot i Nordiska museets styrelse efter ingeniör Bolinder valdes vid sammankomst den 29 juni 1899 arkitekten, professorn vid Tekniska högskolan I. G. Clason, som redan förut var fäst vid museet såsom ledamot af byggnadsnämden och ledande arkitekt vid byggnadsarbetet på Lejonslätten.

Under år 1900 inträffade åter en förändring inom museets styrelse, i det att professor G. Nordenström i anledning af sin bortflyttning från hufvudstaden afsade sig ledamotskapet i Nordiska museets styrelse.

I stället för professor Nordenström valdes till styrelseledamot vid sammankomst den 28 dec. 1900 ingeniör C. G. Norström, äfven han liksom professor Clason förut ledamot af byggnadsnämden och därjämte kontrollant vid museibyggnadsarbetet å Lejonslätten.

13. Jean Bolinder.
F. 1813. D. 1899.

14. Adolf Björkander.
F. 1861. D. 1899.

Museets tjänstemän och öfriga personal. Med afseende å museets tjänstemän kunna för här ifrågavarande år följande förändringar anföras.

Herr C. U. Palm, som under tio år med skicklighet och intresse tjänstgjort vid museet, frånträdde med april månads utgång 1900 sin befattning som ordinarie amanuens för att egna sina krafter åt annat verksamhetsområde.

Till ordinarie amanuenser antogos vid nämdens sammankomst den 28 dec. 1899 e. o. amanuensen fröken Lotten Hagberg och vid sammankomst den 28 dec. 1900 e. o. amanuensen herr A. Behm och fröken Gerda Cederblom, hvilken senare sedan september månad sistnämda år tjänstgjort såsom e. o. amanuens.

Fil. doktor A. Björkander, som den 14 nov. 1898 kallats till biträdande amanuens vid museet, och som genom grundliga vetenskapliga insikter, stor arbetsförmåga och det nit, hvarmed han sökte fylla sina åligganden, gifvit rika löften om en för museet fruktbringande verksamhet, afgick, efter några månaders sjukdom, med döden den 16 mars 1899.[1]

Bland de e. o. amanuenserna lämnade följande sina befattningar under år 1899: fröknarna Stina Rydberg, Ingegerd Ahlgrensson, Hedvig af Klint samt Kerstin Sandblad, och under år 1900 fil. kandidat O. Sirén, som tjänstgjort vid museet under månaderna februari—juni sistnämda år.

Till e. o. amanuenser antogos vid nämdens sammankomst den 28 dec. 1900 biträdande e. o. amanuenserna fröknarna Ida Möller, Hedvig Boivie, Elsa v. Schwerin, Hedvig Bratt och fru Elin Sjöstedt, f. Boman. Såsom biträdande e. o. amanuenser anställdes år 1899 fröken Gudrun Biller och år 1900 fröknarna Helmi Hård af Segerstad, Virginia Broman och Elsa Broman.

---

[1] *Albert Adolf Isidor Björkander*, född i Martebo församling, Gotland, 1861: student i Uppsala 1885; teol. fil. examen 1887; fil. kand. 1892; fil. licentiat 1898; akademisk afhandling: »Till Visby stads äldsta historia. Ett kritiskt bidrag». Uppsala 1898; promoverad i Uppsala samma år. Östgöta nations kurator; föreningen Heimdals sekreterare och v. ordförande, m. m.

Arbetsfördelningen var i det närmaste den samma som under föregående år.[1]

Amanuensernas tjänstgöringstider voro de samma som förut eller 6—8 timmar dagligen för ordinarie och 6 timmar för e. o. amanuenser. Då löpande göromål vid museet så fordrat, har dock denna tjänstgöringstid af flere amanuenser ytterligare i ej oväsentlig mån utsträckts.

Museets hela personal utgjordes vid slutet af år 1900, utom styresmannen, af 109 personer, nämligen 13 ordinarie och 18 e. o. amanuenser, 1 rustmästare, 1 fogde, 1 kastellan, 12 djurskötare (däri stallbetjäningen inräknad), 8 trädgårdsmästare och trädgårdsarbetare, 4 timmerarbetare, 6 stenarbetare, 4 portvakter, 2 nattvakter, 2 maskinister, 27 kullor och annan kvinlig betjäning samt 10 arbetare för hvarjehanda göromål. Under sommaren, då vakthållningen och öfriga arbeten vid museet kräfde en större arbetspersonal, var hela antalet omkring 150 personer.

Den vid byggnadsarbetet å Lejonslätten använda arbetsstyrkan utgjorde under år 1900, utom arkitekter, kontrollant och byggmästare, i medeltal 108 man.

Resor till museets främjande. I och för samlingarnas ökande gjorde museets styresman 1899 tvänne resor, den ena i slutet af juli och början af augusti till Kristiania och Trondhjem, den andra i november till Linköping, Vadstena, Köpenhamn och Helsingborg. Under den förra resan förvärfvades 107, under den senare 202 föremål. Under år 1900 företog styresmannen i augusti månad en resa till Östergötland, Västergötland och Halland samt från Göteborg till Kristiania och Telemarken; i slutet af september och början af oktober till Västergötland och Norge. Under den förra anskaffades 405, under den senare 38 föremål.

Amanuensen P. G. Vistrand gjorde i september 1899 med uppdrag att afteckna äldre träbyggnader och kyrkor, särskildt sådana,

[1] Se sid. 69 o. f.

som kunde lämpa sig för användning å Skansen, en resa genom åtskilliga trakter af Småland och Västergötland. Under denna resa inköptes en visthusbod från Virserums socken i Småland, hvarom vidare i det följande. I augusti följande år förtog V. flere resor inom Östra och Västra härad i Småland för inköp af allmogesaker och hopbragte därvid 56 föremål, hufvudsakligen tillhörande folkdräkter. Senare på hösten gjorde han en resa inom Västergötland, dels för att inköpa en väderkvarn för friluftsmuseet å Skansen (se sid. 104 o. f.), dels för undersökning af Habo gamla träkyrka.

I november 1900 besökte amanuensen N. E. Hammarstedt på styresmannens uppdrag ett par socknar i södra Gästrikland för att undersöka äldre allmogebyggnader.

Amanuensen A. Behm gjorde så väl under 1899 som 1900 forskningsfärder för Skansens botaniska afdelning och förvärfvade under det förstnämda året äfven åtskilliga allmogeföremål från Jämtland.

Af museets ombud och andra ej till museets tjänstemän hörande personer hafva under ifrågavarande tid följande resor utförts. Herr P. Edholm fortsatte äfven bägge dessa år sina samlingsfärder inom Ångermanland och insände till museet under 1899 inemot 70 och under 1900 omkring 50 nummer. Likaledes fullföljde fil. kandidat N. Keyland under år 1899 sina forskningar inom Värmlands finnbygder och hopbragte därunder ett stort antal föremål, hvilket, sammanlagdt med hans förvärf under 1898, belöper sig till ej mindre än omkring 700 nummer. Inom Halland samlade herr C. Carlstedt under år 1899 öfver 150 föremål samt gjorde under år 1900 åtskilliga resor för undersökning af kvarnar och bastubyggnader.

Museibyggnaden å Lejonslätten. Arbetet å museibyggnaden fortsattes under 1899—1900 med större kraft än under föregående år.

I byggnadens norra del inmurades sålunda i stora hallen det återstående förrådet af mölnbomarmor. Å första galleriet uppsattes 4 st. af de ännu felande kolonnerna af kolmårdsmarmor. Brandbotten inlades öfver kansliflygeln. Putsning af en del murytor ut-

fördes, liksom ock putsning och fogstrykning af stora magasinsrummet i jordvåningen (kryptan). Golf af slipad kalksten lades i trappuppgångar och å flere ställen samt började läggas i stora hallen. Därjämte uppsattes bjälkar och panel i taken öfver gallerierna samt den skulpterade träbalustraden till andra galleriet.

Efter omarbetande af ritningarna till museibyggnadens midtparti var man nödsakad att för det samma lägga helt och hållet ny grund, hvilken för absiden var färdig i juni, då sockeln där började sättas, samt för främre delen i oktober månad. Vid årets slut var absidsockeln, som har den betydliga höjden af 8 meter, om man undantager öfversta listen, med tillhörande tegelmurar färdig.

Sedan återstående grundläggningsarbeten för södra delen blifvit utförda, uppsattes under sommaren sockeln till södra delens västra sida. Sockeln till kaféflygeln måste efter ritningarnas ändring till stor del omsättas. Fasadmurningen började, men först under år 1900 reste sig södra delens murar i mera afsevärd grad: så uppfördes under detta år trapptornen till sin fulla höjd samt sidofasaderna intill stora taklisten. Å midtpartiet stannade arbetet med absiden vid början af första galleriet. På främre delen af midtpartiet kunde till följd af fortfarande arbete med ritningarnas ändrande, byggnadsarbetet icke fortsättas ofvan sockeln, hvilken i september var uppförd. Kaféflygeln uppmurades helt och hållet samt försågs med yttre tak.

Murningen af värmeledningens ångpannerum, som är förlagdt till midtpartiet, afslöts detta år. Tre af de blifvande sex pannorna insattes, och anläggningen gjordes färdig för uppvärmande af byggnadens norra del. I öfrigt utfördes åtskilliga inredningsarbeten i kansliflygeln, och de återstående 6 kolonnerna af kolmårdsmarmor uppsattes vid första galleriet.

Framför museet påbörjades uppförandet af en större terrassbyggnad med en omkring 20 meter bred trappa i 11 steg, alt af finhuggen granit.

På grund af den i byggnadsyrket under maj och juni rådande lock-outen afbrötos arbetena under en hel månad. Arbetsstyrkan var, om de tre vintermånaderna frånräknas, under 1899 i medeltal

83 och under 1900 108 man. Ingeniör C. G. Norström och byggmästaren Håkan Larsson hafva fortfarande ledt byggnadsarbetena. I stället för arkitekten G. Améen har såsom professor Clasons närmaste man å ritkontoret inträdt arkitekten F. Falkenberg.

Utgifterna för museibyggnaden utgjorde under 1899 kr. 296,612: 09 och under 1900 kr. 407,678: 16 samt uppgingo i sin helhet vid 1900 års slut till kr. 1,439,315: 14.

Den under senare år lifliga byggnadsverksamheten hade emellertid altmer uppdrifvit byggnadskostnaderna, och man fann snart, att en återgång till förut rådande, billigare förhållanden ej vore att vänta, hvadan ock de år 1897 gjorda kostnadsberäkningarna icke längre kunde antagas komma att gälla. Ehuru hittills genomförda serier af lotteriet gått öfver förväntan väl — med alt större efterfrågan å lotterna och med ganska stor extra vinst i minskade omkostnader och outtagna vinster — insåg styrelsen dock, att det icke fans någon som hälst utsikt, att befintliga tillgångar och beräkneliga inkomster på återstående lotteriserier skulle komma att räcka, så att arbetena med byggnadens fullbordande kunde ostördt fortgå. Styrelsen beslöt därför att hos Kungl. Maj:t i underdånighet söka tillstånd att få fortsätta lotteriet och ingick år 1900 med en så lydande framställning:

Till Konungen.

Sedan den kostnadsberäkning i afseende på medel till uppförande af Nordiska muséets nybyggnad å Lejonslätten, som legat till grund för museets styrelses underdåniga framställning den 30 nov. 1897 om tillstånd till anordnande af ett penningelotteri för beredande af medel till detta byggnadsarbetes fullbordan, numera visat sig otillräcklig till följd af de å alla områden betydligt ökade arbets- och materialprisen, kan styrelsen icke utan oro motse, att det stora fosterländska företaget med nu påräknade medel icke kan bringas till slut.

Det beräknade behöfliga beloppet utgjorde 1,800,000 kronor, och ökningen till följd af de dyrare byggnadstiderna kan icke sättas

till mindre än 25 % däraf eller 450,000 kronor, hvilket äfven omräkning i detalj visat. I dessa 1,800,000 kronor ingingo 300,000 kronor såsom museets del i vinsten å 1897 års utställningslotteri. Enligt uppgift skulle detta öfverskott nu vara omkring 348,000 kronor, men kommer däraf enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut den 30 nov. 1899 att afgå 88,000 kronor till täckande af allmänna konst- och industriutställningens brist, hvarigenom af detta öfverskott blott 260,000 kronor skulle komma museet till godo eller 40,000 kronor mindre än som beräknats. Det för museibyggnadens fullbordan ytterligare behöfliga beloppet blir därför — under förutsättning att å de redan beviljade serierna af museets lotteri beräknade 250,000 kronor inflyta å hvarje serie — sålunda 490,000 kronor. Men utan att platsen framför museet blifver på ett byggnaden motsvarande värdigt sätt ordnad, torde dock anläggningen knappast kunna anses färdig; och kostnaden för den monumentala terrassbyggnad med trappor, balustrader och obelisker i huggen sten, hvarå förslag numera upprättats, stiger med belysningsanordningar till 100,000 kronor, och bör därföre utöfver nu beräknade tillgängliga medel 590,000 kronor anskaffas.

Det goda resultat, som de hittills dragna serierna af det museet nådigst beviljade lotteriet gifvit, låter visserligen museet hoppas, att icke allenast det påräknade beloppet skall erhållas, utan äfven att dess utom ett öfverskott genom minskade omkostnader, outtagna vinster och samlade räntor skall kunna uppstå på omkring 200,000 kronor, men det återstår dock 390,000 kronor att fylla. En ny serie af lotteriet med såsom förut beräknad behållning af 250,000 kronor förslår således icke, utan äro tvänne sådan behöfliga.

För byggnaden behöfva visserligen af den andra serien ej användas mer än 140,000 kronor, men att dela eller minska denna sista serie torde icke vara lämpligt såsom utan betydelse för det allmänna. Det belopp, som i öfrigt kunde å denna serie vinnas, skulle blifva för Nordiska museet af stor betydelse, enär det samma dels skulle kunna betäcka köpesumman för lägenheten Sevilla invid Skansen, utgörande 30,000 kronor, en summa, som garanterna för utställningslotteriet icke ansett böra tagas ur detta lotteris öfver-

skott, sedan däraf för utställningens behof användts 88,000 kronor, dels möjliggöra förverkligandet af ett annat af museets styrelse länge närdt önskningsmål, nämligen utförande af en monumental terrasserad uppgång till Skansen invid och å den plats, där lägenheten Sevilla varit belägen.

Den i bästa fosterländska mening storartade anläggning, hvartill Skansen på några få år utvecklat sig — en utveckling, som försiggått utan bistånd af vare sig stat eller kommun, och hvilken anläggning som den icke minst betydelsefulla afdelningen af Nordiska museet måste ligga styrelsen lika varmt om hjärtat som museibyggnaden å Lejonslätten — är ju i och för sig fullt värd att, så mycket ske kan, tillgodoses; härtill kommer, att en monumental uppgång till Oskar II:s terrass på Skansen skulle komma att utgöra en så framstående del af och så förhöja infartsvägen till Kungl. Djurgården, så som denna till följd af utställningen omskapats, att dess tillkomst och värdiga utförande väl kan sägas ur äfven denna synpunkt vara af ett stort allmänt intresse, det där skulle kunna blifva tillgodosedt med nådigt beviljande af dessa tvänne serier af Nordiska museets lotteri.

På grund af hvad Nordiska museets styrelse sålunda anfört. och då det utan svårighet torde kunna inses, att det är af största vikt för byggnadsarbetenas bedrifvande, att styrelsen vet förslaget vara i sin helhet tryggadt, vågar hon, förlitande sig på Eders Kungl. Maj:ts nådiga bistånd och i förhoppning på det intresse att förhjälpa museet ur följderna af de så oberäknadt uppkomna dyrare tiderna, som på grund af ofvan anförda anledningar torde kunna förutsättas, i djupaste underdånighet redan nu anhålla

det täcktes Eders Kungl. Maj:t medgifva Nordiska museet rätt att före den 1 juli 1902 anordna ytterligare tvänne serier, hvardera å 900,000 kronor, till det penningelotteri, som den 8 februari 1898 beviljats Nordiska museet och med samma bestämmelser om antal lotter. pris å dem, vinstbelopp, detaljplan, aflämnande af garantiförbindelser m. m., som för detta lotteri stadgats, dock att af den behållning, som öfver 390,000 kronor kan å

dessa serier uppstå och icke är för museibyggnadens fullbordande och samlingarnas anordnande därstädes behöflig, må få användas i första hand till gäldande af museets skuld för inköp af lägenheten Sevilla å Kungl. Djurgården och uppförande där enligt af Kungl. Maj:t godkänd ritning af en monumental uppgång till Skansen eller, om medel dess utom återstår, till annat museets ändamål.

Stockholm den 10 mars 1900.

Underdånigst

Axel Key.

G. Nordenström. *Artur Hazelius.*
Viktor Almquist. *Is. Gust. Clason.*

Denna ansökan bifölls af Kungl. Maj:t den 1 juni 1900. Utsikterna för museibyggnadens fulländande kunna härmed anses vara fullt betryggade. För denna kraftiga och så ytterst betydelsefulla hjälp till främjande af museets syfte stannar också dess styrelse hos Kungl. Maj:ts regering i allra största tacksamhet.

Museets byggnadsfond, som under 1899 ökats med kr. 421,009: 99, utgjorde vid slutet af året, sedan utgifterna, kr. 299,010: 14 afdragits, 331,443 kr. 87 öre. Ökningen af samma fond år 1900 uppgick till kr. 753,269: 61, utgifterna under samma år till kr. 408,807: 41, hvadan vid nämda års slut byggnadsfondens medel utgjorde 675,906 kr. 7 öre.

Anslag af staten. På grund af vid 1900 års riksdag väckta motioner — i Första kammaren af generaldirektör S. Wieselgren och i Andra kammaren af lektor P. Waldenström — höjdes Nordiska museets e. o. statsanslag från 25,000 kr. till 50,000 kr., hvilket beslut i Första kammaren fattades utan votering och i Andra kammaren med 89 röster emot 50.

En redogörelse härför, upptagande själfva motionerna, statsutskottets utlåtande, de dagliga stockholmstidningarnas uttalanden

i frågan samt utdrag ur riksdagsprotokollen vid de tillfällen, då frågan behandlades, lämnas i det samma år utgifna arbetet *Nordiska museet inför 1900 års riksdag*[1].

Öfriga penningebidrag. Bland de donationer, som år 1899 tillföllo Nordiska museet, må här främst nämnas den gåfva af 10,000 kr., hvilken genom framlidne kapten C. E. Casparssons testamentariska förordnande af den 16 okt. 1897 öfverlämnades till museet.

Museets fonder ökades under året genom följande bidrag. H. M. drottningen samt fru A. Wallenberg, f. von Sydow, lämnade liksom under de tre närmast föregående åren till Skansfonden 250 kr. hvardera. Till Byggnadsfonden skänkte grosshandlaren C. Falck, Hammar, Nyland, 1,000 kr., och till Bredablicksfonden inflöto enligt år 1892 afgifna förbindelser 8,900 kr.

För öfrigt märkas följande till olika ändamål lämnade gåfvor: af disponenten A. I. Forsell i Göteborg 4,000 kr.; af konsul O. Ekman, konsul F. Kempe, grosshandlaren S. Kempe, ingeniör och fru C. G. Norström samt fröken H. Wikström hvardera 1,000 kr.; genom kamrer A. Pihlgren i Malmö likaså 1,000 kr.; af konsul R. Bünsow, fru H. Berg, f. Bligh, och museets styresman dr A. Hazelius hvardera 500 kr.; af advokatfiskal G. F. Hörstadius och grosshandlaren B. Kempe 300 kr. hvardera samt af fru H. Kempe, f. Diewel, 200 kr. Hvad mindre bidrag angår, hänvisas till sid. 180 o. f.

Slutligen må här omnämnas de af fruarna L. Norlund, f. Hertzer, och M. Ekman, f. Lavonius, lämnade bidragen, den förras å 4,475 kr., den senares å 2,307 kr. 50 öre, hvilka användts till anskaffande af tvänne ringklockor i Hällestadstapeln på Skansen och för hvilka närmare redogörelse lämnas sid. 111.

Äfven under år 1900 erhöll museet flere donationer.

H. M. konungen behagade till museet öfverlämna en summa af 500 kr., under förklaring att hans afsikt vore att äfven framgent årligen bidraga med enahanda belopp.

[1] Se A. Hazelius: *Handlingar angående Nordiska museet.* 5. *Nordiska museet inför 1900 års riksdag.* 99 sid. Stockholm 1900.

15. Carl Edvard Casparsson.
F. 1827. D. 1899.

Fröken E. NORLUND, som genom gåfvobref af den 25 sept. 1900 utfäst sig att till museet lämna 10,000 kr., afsedda att användas till inköp af föremål, som kunna tjäna att belysa den konstindustriela utvecklingen i Sverge under konung Oskar II:s regering, inbetalade samma år af detta belopp 5,000 kr.[1]. För samma ändamål skänkte grosshandlaren HJ. S. JOSEPHSON 1,000 kr.

I enlighet med K. M:ts bestämmelse lämnades till museets Byggnadsfond af GARANTIKONSORTIET FÖR 1897 ÅRS ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGS I STOCKHOLM PENNINGELOTTERI 264,292 kr. 31 öre samt af 1897 ÅRS ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGS I STOCKHOLM FÖRVALTNINGSUTSKOTT 4,000 kr.

Vidare erhöll museet under år 1900 följande penningegåfvor: af konsul G. E. BROMS 2,000 kr.; af kammarherre H. KNUDTZON i Kristiania, grosshandlaren S. KEMPE samt ingeniör och fru C. G. NORSTRÖM hvardera 1,000 kr.; af fru H. BERG, f. BLIGH, 500 kr.; af fru C. SCHARP, f. WESTMAN, 300 kr.; af fru H. KEMPE, f. DIEWEL, 200 kr. samt af fröken C. WAHROLIN likaså 200 kr., jämte smärre bidrag, för hvilka redogöres sid. 182 o. f.

Af de till Bredablicksfonden utfästa årliga bidragen lämnades under år 1900 9,600 kronor.

Ekonomiska förhållanden. Museets, Skansens och Bredablicks inkomster under år 1899 uppgingo till kr. 372,982: 29 och utgifterna under samma tid till kr. 309,828: 79. Häraf utgjorde Skansens inkomster kr. 188,025: 89 och dess utgifter kr. 209,133: 55. Under år 1900 uppgingo museets, Skansens och Bredablicks inkomster till kr. 297,080: 85 och utgifterna till kr. 278,704: 84. Häraf utgjorde Skansens inkomster kr. 173,204 och dess utgifter kr. 187,326: 91.

Af museets lösa skuld svarar museets styresman genom sitt öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 för den hufvudsakligaste delen, hvilken vid 1900 års slut utgjorde 169,596 kr. 45 öre.

---

[1] Se sid. 102 o. 162.

Förvärf. Bland förvärf till Nordiska museet dels genom köp, dels genom gåfvor under åren 1899 och 1900, torde följande ur en eller annan synpunkt vara de anmärkningsvärdaste:

Till den *förhistoriska afdelningen:* redskap och vapen af sten, från Ångermanland, däribland flere af skiffer, hörande till den arktiska gruppen; en vacker, oskadad, båtformig yxa af någon omvandlad grönstensart, hittad i trakten af Malmköping; ett bronsåldersfynd från Gammalstorps socken i Bleking, bestående af en pincett och en så kallad rakknif, den senare närmast lik en i Montelii Atlas I under nr 192 afbildad, men rikare ornerad och prydd med en triskeleliknande figur; en oval enskalig spännbuckla af brons, hittad 1899 i Nässom af Bjärtrå församling i Ångermanland.

Till *allmogeafdelningen.* Från Skåne: husgerådssaker af trä och metall, såsom knyppeltyg, skrin från 1600-talet, kannor, bägare och fat m. m.; en stugdörr från Bara härad, prydd med målningar, däribland en man i bygdedräkt; en drättaduk från 1742 med mönster i dukagång och opphemta; flere åkdynor från 1700- och 1800-talen; smycken och kvinnodräkter från Ingelstads, Frosta och Torna härad, samt slutligen en ganska rikhaltig samling på duk utförda bonader, af småländska och halländska målare. Bland dessa prof på sydsvenskt folkmåleri äro flere dukar märkta med årtal från tiden mellan 1782 till och med 1857 och erbjuda härmed ett ej obetydande material för studiet af bonadsmålningen inom ett visst, om ock tämligen begränsadt område. Den idékrets, inom hvilken dessa målningar röra sig, är som vanligt den bibliska, men ej få af de i samlingen förekommande taflorna framställa folklifsbilder, vanligen belysta af mer eller mindre lustiga inskrifter. Sådana äro: »Om Bröllopet i Kana 1832» med inskriften: »spella så ded hörs eller kan Jag intet dansa mäd Bruden. Hopp lostid min sötte wän»; ett dansande par, öfver hvilket står att läsa: »Frist min fleka Anno 1782»; ett gästabud med dansande folk och öfverskriften: »Skåll min sötta flika. Spelleman Håll takten nu dansar jag». Af särskildt intresse är en nära fyra meter lång målning, som skildrar en halländsk

brudfärd och har följande inskrift: »Ja(g) kör fram om helle Brud stasen med mina fliker. Håll Bruden måste wara för. Hö (hej) donkom så länge wi lawen (lefven) I da. Jo I Da skollen I wetta att wi ärren I Brudstas kan I wäll se. Wälkomna mina gosar Jo da (det) fännar (fägnar) mig att i hållen er raska». Å en af bonaderna i fråga läses: »Anno 1834 uti December månad utritad och målat af ANDERS Bengt son[1] Norra Bökeberg Femsiö soken». Signeringar å målade bonader äro eljest mycket ovanliga, allra hälst så fullständiga, som den nu anförda.

Från Bleking: en större samling hängkläden med dels väfda, dels sydda mönster i olika färger.

16. Löslomma
från Nye sn, Östra hd, Småland. Medlet af 1700-talet. Omkr. 1/4 af nat. storl.

Från Halland har museet liksom under 1898 inköpt husgeråd för olika ändamål; hängkläden i opphemtamönster; målade bonader; en ovanligt stor dryckesbägare af tenn; silfversmycken m. m., hufvudsakligen från landskapets mellersta socknar.

Från Småland: olika plagg till Östra och Västra härads kvinnodräkter, till största delen från 1820- och 1830-talen, däribland hufvuddukar såsom »blakläe», äfven kallade »broscherade kläen», för helgdagsdräkten, »sockerdukskläe», som bars under sorg eller stora högtider och böndagar, hemväfda dukar »näsdukar», i olika mönster; en »buss» eller öfverdel af linne med hvitsömsbroderier, ett nu mycket sällsynt plagg, tillhörande helgdagsutstyrseln; en »löslomma» eller väska (bild 16) af rödt bojliknande tyg med mässingsbeslag och rokokomönster i hvitsöm, m. m.; vidare en

[1] Jfr *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1891 och 1892*. Sid. 87.

snibbskål med målningar; ett krus af lergods, intressant arbete från 1761 (bild 17); en »kavlafjöl», mangelbräde, från 1740, med rätlinig ornering, två femuddakors och ett hakekors; ett mindre skrin från 1637, med initialerna B. Å. D. och prydt med djurbilder i plattsnideri; allmogemålningar eller bonader på väf, däraf en »Om . Christi . Födelse . och . Herdarna . Som . wacktade sin hiord», signerad: »Anno 1806 Pinzit A. E. S.» och utan tvifvel målad af den såsom »konterfejare» och bonadsmålare bekante klockaren Anders Eriksson i Ås[1]; samt slutligen fyra grafkors af smidt järn, från Aneboda kyrkogård.

Från Öland: skinnkjol med en bred list nedtill af rödt vadmal; en nyckel af järn, tidig medeltidsform, med inmäjslade koncentriska ringar, samt silfversmycken, däribland stora runda dosformiga spännbucklor, prydda med glasstenar i filigransomfattning med dels romboidformiga, dels skålliknande hängen, hvilka smycken hittills saknat motstycke i museets samlingar.

Från Västergötland: fållbänk och andra om gamla förebilder vitnande allmogemöbler; en större kopparkittel, prydd å insidan med graverad ornering; samt fyra grafkors från Rackeby kyrkogård. Dessa grafminnen, som äro af kalksten och erinra om medeltidens genombrutna ringkors, bäst kända från Gotland, förskrifva sig från tiden 1670—1769 och äro alla försedda med en mängd namninitialer, hvilket antyder, att korsen varit resta å en för samma släkt gemensam graf, ättehage eller ättehög. Ett liknande bruk omtalas i Värend och Virdarne såsom gängse i Småland ännu på 1860-talet, och enligt en berättelse från 1754 hade hvarje hemman i Kräklinge socken i Närke sin särskilda graf-

17. Krus af lergods, från Eksjö sn, Södra Vedbo hd, Småland. Från 1761. 1/4 af nat. storl.

[1] Se *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande* 1887. Sid. 22 o. följ.

plats å kyrkogården till 1753, då sockenmännen enades om att öfvergifva sina så kallade ättehagar och jorda sina döda om hvar andra, »ifrån hvad hälst för by liken komma kunna»[1].

Från Östergötland: en 8-kantig runstaf med nytändningsraden öfver veckodagarnas runor och tecknen för årets märkelsedagar under de samma. Kalendern börjar med första januari och har gyllentalet ᚦ för nyårsdagen samt ᛋ för den tredje januari.

Från Gotland: egendomlig kompass af trä (bild 18); bultlås i medeltidsform, af järn; bröstsmäck med dyrbara knypplade spetsar, tillhörande en brudutstyrsel; vidare ett skänkskåp af ek, med af hopplister inramade fyllningar å dörrar och lådor, samt slutligen en silfversked med gjutet, rikt orneradt, kort skaft och blad med gravering och namninskrifter däribland Peder Heger.

18. Kompass af trä, från Gotland. Omkr. 1/4 af nat. storl.

Från Södermanland: en väl bibehållen mansdräkt (Vingåker) samt en selkrok af renhorn, prydd med en vacker, ovanligt rik bladranka, hållen i svart å ljus botten.

Bland förvärf från Uppland må anföras: bylur af koppar och byåldermansklubba m. fl. föremål, som tillhört Sörby bylag i Norrby socken; ett par knäbyxor af renskinn, tillhörande en uppländsk sockendräkt; en »snöstaf» från Väster Ensta och Vida byar i Tierps socken, med bomärken och årtalet 1814, använd såsom budkafvel vid uppbud till snöskottning å ortens landsvägar.

[1] *Beskrifning öfver Kräklinge socken i Närket.* Af G. Hedin. Intagen i *Kongl. Svenska Vetenskaps-Akad. Handl.* Vol. XV. Stockholm 1754. S. 139.

Från Värmland har utbytet varit synnerligen rikhaltigt, särskildt på grund af de under 1899 fortsatta insamlingarna å det gamla finsk-värmländska området. Hit hör äfven en följd af ej mindre än 54 fotografier, återgifvande byggnader, folktyper, kolmilor med arbetare, timmerhuggning o. s. v.

Från Dalarna: 5 dräktbilder i akvarell, föreställande bärgsmansfolk från Falu bärgslag och utförda dels efter Hans Ranies karta från 1683 öfver Stora Kopparbergs grufva, dels efter en träbild, förvarad i Falu bärgslags museum; kvinnodräkter från Orsa, Rättvik och Boda samt mans- och gossdräkter från Rättvik, Boda och Mockfjärd; vidare en likbår, som tillhört Vinäs by i Mora socken; ett skänkskåp med sniderier i gotisk stil, allmogearbete, från hedemoratrakten; ett mansbälte af filt med mässingsbeslag, från Malungs socken; bågspännare med vef och kuggstång; en karfstock af trä och tre fat af lergods, däraf ett från 1754, alt från sistnämda fyndort.

Från Helsingland har museet erhållit bland annat en ovanligt fullständig kvinnodräkt från Delsbo, bestående af utom de vanliga plaggen äfven en mängd hufvudbonader såsom »svartlufva», »pjähatt», »påslufva» och »käklufva», afsedda för olika åldrar eller beräknade för olika helg- och söckendagar. Hvad som i hög grad ökar värdet på detta i och för sig anmärkningsvärda förvärf, är dels det förträffliga skick, i hvilket plaggen förefinnas, dels den noggranna redogörelse för de skilda dräktdelarnas benämningar å delsbomål, som insamlaren låtit åtfölja sina inköp. Från Delsbo och Bjuråkers socknar har museet dess utom fått emottaga åtskilliga plagg, hörande till männens dräktutstyrsel, däribland en broderad brudgumsskjorta. Slutligen må ock nämnas hufvud- och halsdukar till Söderala sockens kvinnodräkt samt en skäktknif med karakteristisk målning, från 1843, och en bandsked, båda från sistnämda socken.

Från Jämtland: en nu mera ovanlig kvinnokappa med ståndkrage och utan ärmar, sydd af storblommig ylledamast i blått och grönt, sannolikt från 1700-talet; karakteristiska husgeråd från 1700-talet, såsom brokigt målade bröllopskorgar af trä, afsedda för matvaror, som af gästerna medfördes till gillesgården; »pölsefat»; »vrilskålar» af träknotor; ostformar; seldon m. m., mestadels från Frost-

viken, samt gipsmasker af lapska typer, man och kvinna från Frostviken.

Från Ångermanland. Föregående års undersökningar inom denna bygd hafva fortsatts åt flere håll under tiden 1899—1900 och lämnat ett godt utbyte, som fullständigar, hvad som förut vunnits härstädes.

Från Västerbotten: silfversked (bild 19) med långt orneradt skaft och rundt blad med gravering och årsbokstafven B (1760), praktarbete i barockstil; ölkanna af trä, från 1764; en med löfverk i hög relief prydd »nattlåda» på fyrkantig ställning med vridna ben, antagligen från 1700-talets midt eller förra del, samt flere lapska saker, däribland en T-formig hammare till lapptrumma och en ovanligt vacker och väl behållen rensele med tennbroderier i lapska mönster på blått vadmal.

19. Sked af silfver, från Västerbotten. 1/2 af nat. storl.

Från Lappland. Bland annat en samling seitar, nu uppstälda på Skansens offerholme. Om dem se vidare under redogörelsen för Skansens utveckling sid. 110.

I den norska afdelningen har genom ett hundratal nytillkomna saker flere af till denna afdelning hörande grupper af kulturminnen fullständigats. Bland förvärfven må särskildt påpekas en bruddräkt med smycken, från Sätersdalen; en rikhaltig samling broderade klädplagg såsom »kvaler» (manskragar), öfverdelar, vantar, m. m., hufvudsakligen tillhörande Telemarkens folkdräkter, samt flere »åkläder» eller sängtäcken af ullgarn, utförda dels i geometriska mönster och rödlakansteknik, dels i växtmönster med drällväfsteknik. I dessa förvärf ingå vidare flere kubbstolar, snidade kafvelbräden, ölbollar, kåsor, smörkoppar och andra bordkärl af karakteristisk form och ornering.

Af danska förvärf kunna nämnas några »Jydepotter», äfven kallade »sorte Potter», från

Lokken och Viborg, utgörande prof på den gamla märkliga lergodstillverkningen, hvilken från urminnes tid intill våra dagar idkats såsom hemslöjd på Jylland; från Sjælland har museet erhållit mangelbräden från 1671, 1700- och 1800-talen och ett grafkors från 1771; från Färöarna en samling fotografier af dräkter, folktyper och folklifsbilder samt från Grönland munstycken för elddrill, drillbåge, redskap för eldgnidning, en hundsele, vidare vapen af ben och sten, hufvudsakligen jordfynd från eskimågrafvar.

Från Finland: en lappdräkt från trakten af Torne samt från de gamla svenskbygderna Rickholz i Estland och Gammal-Svenskby i Ryssland dels en egendomlig träkompass, liknande den museet erhållit från Gotland (se sid. 90), dels ett musikinstrument, kantele, från trakten af Reval, och dels två runkalendrar, »rimer», af hvilka den ena, som från Dagö kommit till Gammal-Svenskby i Sydryssland — sannolikt 1781, då de svenska dagöbönderna genom en kejserlig ukas förflyttades till sistnämda ort — förskrifver sig från året 1766 och är skuren å 8 långsmala till en knippa hopbundna träskifvor. Han börjar å andra skifvans första sida med 1 januari och är i öfrigt anmärkningsvärdt lik dem, som man annars påträffar i Dalarna i Sverge. Så t. ex. återfinnas å första skifvans insida — utsidan är slät — solcirkeln och gyllentalsraden; veckodagarna utmärkas med runor och märkelsedagarna med tecken, som i mycket erinra om dalastafvarnas; gyllentalet är utsatt på samma sätt som å dessa under veckodagarna och har ᚦ för nyårsdagen, ᚺ för 3 januari m. m.

Slutligen må äfven nämnas åtskilliga elddon och belysningsredskap från Skotland, hvilka för den stora likhet de erbjuda med svenska motsvarande föremål äro af intresse såsom jämförelsematerial.

Till *handtverks- och skråafdelningen* har museet från Stockholm erhållit dels en ämbetsstamp (bild 20) af stål med vapenbild och inskriften: STOCKHOLM . STADS . WINSKIÄNKS . SOCIETETS . SIGILL, dels Stockholms kopparslagarämbetes »dödlåda» och 8 stora folieband handlingar, rörande ämbetets ekonomi, medlemmar och

samfundslif. Bland dessa handlingar, som omfatta tiden från 1705 till ämbetets upplösning på 1840-talet och som för museet få en så mycket större betydelse, som dess skråarkiv hittills saknat handlingar rörande hufvudstadens kopparslagarämbete, må anföras: »Det Lofl. Kopparslagare-Ämbetets In och Utskrifnings Protocoll» i 3 pergamentsband, med namn och emellanåt släktuppgifter å och för dem, som under tiden 1705—1846 blifvit som lärlingar inskrifne i yrket; samma ämbetes protokoll för åren 1759—1848, innehållande en mängd kulturhistoriska drag och bilder; vidare ämbetslådans räkenskaper för 1741—1758 och 1789—1849 samt slutligen »Lofliga Kopparslagare Ämbetets ,Dödlådas Protocolls Bok» från 1784 — då dödlådan med en kassa för begrafningshjälp åt aflidna, till yrket hörande personer, inrättades — till 1884, då dödlådan »indrogs» och hennes kontanta tillgångar tillhandahöllos »nämnda dödlådas intressenter».

20. Sigillstamp af stål, som tillhört Stockholms vinskänkarsocietet. Originalets storlek.

Från Sala: ämbetslåda med synnerligen rikt järnbeslag i drifvet och genombrutet arbete, hvilken tillhört stadens hofslagare.

Från Finland har museet fått emottaga 45 afskrifter af skråhandlingar och från Tyskland dels en samling ämbetsstampar från skilda tider, dels ett antal processionsstänger.

Till *afdelningen för arbetets historia:* en samling åkerbruksredskap från Halland, Helsingland och Medelpad, däribland ett par för Norrland egendomliga tröskvältar; vidare må nämnas en bokbindarpräss af gammal konstruktion, en samling urmakarverktyg, fyra oljemålningar med bilder och redskap, framställande interiörer från ett 1700-talets sidenväfveri, samt ett tornur från 1728, enligt uppgift förfärdigadt af Kristofer Polhem för Hernösands rådhus.

Till *farmaceutiska afdelningen:* malmmortel från 1763, apotekskärl och en större gammal drogsamling.

Från många ur byggnadshistorisk synpunkt intressanta stockholmshus ha karakteristiska delar räddats från förstörelsen genom införlifvande med Nordiska museets *samling af minnen från det gamla Stockholm.* Här må framhållas: delar af en sandstensportal från det af Nikodemus Tessin d. ä. uppförda, nu ombygda huset nr 20 Skeppsbron, ett stenornament och en stenbild från det rifna huset i hörnet af Hamngatan och Regeringsgatan och två maskaroner, likaledes i sten, från huset nr 60 Norrlandsgatan. Dessa sistnämda ha tjänat till förebilder vid uppgörande af ritningarna till några af de maskaroner, som förekomma såsom ornering å museets nya byggnad.

Museets *vapensamling* ökades så väl under år 1899 som i synnerhet under år 1900 genom en del auktionsinköp — särskildt vid försäljningen af kapten A. von Posts och apotekaren G. Cavallis vapensamlingar. Härigenom tillkommo flere mycket värdefulla och för rustkammarens fullständigande nödiga föremål. Bland dessa må särskildt nämnas en präktig hjullåspistol från 1500-talet; ett lika präktigt jaktarmborst med pil, från samma tid; en karbin med hjullås, af framstående arbete från tiden omkring år 1600; en ryttarhammare, norskt arbete från samma tid; kruthorn med tillhörig patrontaska, användt af sachsiske lifjägare och förskrifvande sig från 1600-talets förra hälft (bild 21); patronkök från 1500-talet; ett stort antal kruthorn

21. Kruthorn med patrontaska, från förra hälften af 1600-talet. Omkr. 1/6 af nat. storl.

af olika former, från 1500-talet ända fram till förra hälften af 1800-talet, samt ett flertal goda värjtyper, hvaribland en värja med s. k apostlaklinga och ett venetianskt svärd från omkring år 1600, s. k. schiavona.

Bland skjutvapnen märkas för öfrigt följande af svenske gevärssmeder tillverkade jaktgevär: en lodbössa med snapplås, af G. Ridderspore i Norrköping och en lodbössa med flintlås, af A. F. Meidinger i Stockholm, samt vidare jaktgevär, signerade af J. Nusbaum och J. Reichardt i Stockholm, G. Nystrand i Eskilstuna, A. Sjöberg i Linköping, J. Rosenberg i Stralsund, och ett par pistoler af S. Ungrot i Örebro.

22. Hjälmhatt
från slutet af medeltiden.
$^{1}/_{11}$ af nat. storl.

Under sin resa i Norge i slutet af sommaren 1899 förvärfvade museets styresman för samlingarna en järnhufva, troligen från slutet af medeltiden, hvilken anträffats vid jordarbete i Hof i Jarlsbergs amt (bild 22). En ryttarhammare, hvilken jämte korgfäste till en sabel från 1600-talet anträffats vid jordarbete i Norrby socken i Uppland, inköptes under år 1900.

Såsom gåfva erhölls samma år en fana, som torde hafva tillhört Stockholms borgerskaps infanteri.

Bland de mera betydande förvärfven till *den kyrkliga afdelningen* utgöra de ofvan (sid. 89) omnämda grafvårdarna i olika former flertalet. Dess utom ha bland annat förvärfvats tre sammetsantependier och två håfvar från 1700-talet, samt en crucifixus i naturlig storlek från 1400-talet, en bild af evangelisten Johannes och en lutspelande ängel, båda från barocktiden, alla snidade i trä och målade.

Bland nyförvärfven inom *afdelningen för de högre stånden* intages främsta rummet af ett större antal, mestadels genom köp inkomna möbler, tillhörande gustavianska och sengustavianska perioderna, under hvilka finsnickeriet i Stockholm intog en ganska hög plats. Exempelvis må nämnas en chiffonier, mahogny med inläggningar i marketeri och försedd med mässingsbeslag, signerad *C. F.*

23. Vinkylare
från 1700-talets slut.
Omkr. 1/5 af nat. storl.

Ekström, Snickare och Schatoullmakare i Stockholm. Ekström blef mästare i Stockholms snickarämbete 1795 och dog omkring 1839. En chiffonier i samma stil, delvis med figurala träinläggningar och försedd med ett sinnrikt lönnlådsystem, bär signaturen *tilverkad hos J. A. Udbye Stockholm 1816.* Udbye arbetade i första hälften af 1800-talet.

Från den i Stockholm under århundradets sista decennium uppträdande öfvergångsstilen, som utgör föreningslänken mellan den gustavianska och kejsartidens stilformer, stammar en vinkylare (cellaret) af den vid denna tidpunkt i England gängse formen (bild 23). Blindträet är ek, faneringen mahogny med inläggning i ljusare träslag, det hela ett godt och smakfullt arbete i stockholmsmästaren G. A. Ditzingers (död 1800) art.

Intressant genom sin signatur är ett spelbord i rokokostil med svängda ben och hopfällbar skifva med fördjupningar för spelpen-

24. Kista
från 1600-talet.
1/9 af nat. storl.

garna. I sargen finnes låda; i dennas botten äro bokstäfverna *C. L. N.* inbrända. Dessa initialer tillhöra möbelsnickaren Carl Ludvig Neyber (mästare 1756, död omkring 1798).

En ännu tidigare period, nämligen 1600-talet, tillhöra två vackra ekmöbler: ett skänkskåp från Stenkyrka församling å Gotland, med indraget midtparti, vridna kolonner mellan nedre och öfre afdelningarna, fyllningarna inramade af hopplister; samt en mindre kista från Tofta församling, prydd med rika figurala och ornamentala sniderier. I framsidans båda fyllningar synas allegoriska figurer i relief: Rättvisan och Tron, omramade af hvar sin arkad (bild 24).

Bland finare smärre snickararbeten är att nämna ett skrifställ, dekoreradt i det efter André-Charles Boulle benämda manéret. Det har formen af en rektangulär låda med karnissvängda väggar, hvilande på fyra som delfinhufvuden modellerade mässingsfötter. Lådan är uppdelad i tre smärre fack, afsedda för bläckhorn m. m. samt ett större aflångt, pennrännan. Denna, liksom ytterväggarna, är prydd af inläggningar i sköldpadd och mässing.

Till samlingen af musikinstrument har inkommit bland annat två af stockholmska instrumentmakare signerade klavér. En inskrift på en papperslapp, fastklistrad å resonansbotten af det ena af dessa instrument omtalar, att det samma är *Förfärdigadt af Pehr Lindholm Instrumentmakare i Stockholm — År 1782.* Mästarens initialer finnas dess utom — efter under 1700-talet, som det synes, ej ovanligt bruk — i relief på hvar tangents vertikala framsida. Lindholm blef mästare i Stockholms snickarämbete 1791. Det andra klavéret är tillverkadt och signeradt *Af: George Christoffer Rackwitz Stockholm.* Rackwitz (Rockwitz) blef mästare i snickarämbetet 1798 och afled omkring 1831.

Bland föremål tillhörande de bildande konsternas område, märkas fyra små byster af trä, efter all sannolikhet afsedda till modeller för möbelskulptur och målade i en grön färg, imiterande gammal brons (bild 25). Liksom den ofvan nämda gruppen af möbler samt de nyss omtalade klavéren utgöra de minnen af stockholmsk yrkesskicklighet under den sengustavianska tiden. De äro nämligen snidade af snickaren P. Ljung, som utförde en del snidade möbler för hofvet i slutet af 1700-talet. Bland hit hörande förvärf torde vidare böra nämnas en liten träbyst från 1600-talet, föreställ-

25. Modellskulpturer för möbler,
från 1700-talets slut. Snidade af P. Ljung.
Omkr. 1/5 af nat. storl.

lande Gustaf II Adolf, samt en miniatyr på elfenben med tillhörande fotografi framställande en (obekant) man i 1840-talets dräkt och signerad (otydligt) *Hoffman*.

Bland förvärfven till den keramiska samlingen stå åtminstone kvantitativt främst de många 1700-talskaklen, som tillhört nyligen rifna hus och skänkts till museet af husegare eller byggmästare. Se sid. 157 o. f.

Utom diverse pjeser af Mariebergs tillverkning representeras den svenska keramiska industrien bland nyförvärfven af en smörask af svart ulfsundafajans, signerad *C: A: L: Ulfsunda*. Den runda dosans väggar prydas af två lejonmasker och två reliefmedaljonger, den ena framställande Mucius Scævola inför Porsenna. Christian Arvid Linning var verkmästare vid den af J. F. Wegelin å Ulfsunda anlagda stenkärls- och kakelugnsfabriken, vid hvilken under ett 10-tal år äfven tillverkades finare arbeten i oglaserad röd eller svart fajans.

Af utländska fajanser märkas flere apotekskärl af sydtysk eller norditaliensk tillverkning, dekorerade med de från faenzamajolikan bekanta citrongula akantusornamenten på blå botten; vidare en ask i båtform med figurer på locket, troligen kielertillverkning; en på 6 fajansplattor, förenade i en träram, utförd sammanhängande målning föreställande en man i rokokodräkt mot landskapsbakgrund, i lätta violetta gula och blågröna färger. Denna tafla jämte åtskillig annan fajans inköptes på auktionen efter H. Bukowski 1900.

Ett praktstycke af svensk tillverkning är ett bordsur, signeradt på urtaflan *Af Oby manufabrique I Cronobergs län* (bild 26). Fodralet är af hög rektangulär form, krönt af ett profileradt öfverstycke med handtag och knappar samt lackeradt med chinoiserier och blommor i guld mot grön botten. Urtaflan är infattad i ett ramverk af mässing, bestående af en fascesknippa med en rokokosköld, omgifven af putti och troféer. På den krönta skölden synes en springande hjort.

Till samlingen af åkdon och fortskaffningsmedel ha såsom gåfvor inkommit bland annat en liten rokokosläde med bukiga väggar, snidade förgylda eller målade ornament, samt en täckeläde

från början af 1800-talet, skänkt af f. d. statsrådet P. v. EHRENHEIM, af egendomlig smal form med plats endast för en person på hvardera sätet, s. k. »vis-à-vis». På slädens tak finnes ännu, fastspänd med remmar, den till dess ursprungliga utrustning hörande läderkofferten. Utvändigt är släden mörkgrön med smala gula lister. Ännu en täcksläde, större, men stammande från samma tid som föregående, har genom köp förvärfvats. Den uppgifves hafva begagnats vid godset Stola i trakten af Lidköping. Det grefliga piperska vapnet, måladt på vagnsdörrarna, bekräftar denna förmodan, eftersom Stola under 1800-talets början innehades af en medlem af ätten Piper.

26. Bordsur från 1700-talets början. Omkr. 1/5 af nat. storl.

Dräktsamlingens mest betydande nyförvärf utgöres af ett större antal från 1700-talets senare hälft stammande klädespersedlar, inkomna genom köp af herr Chr. Hammer. Bland dem märkas: en kvinnokofta af hvitt linne med i kedjesöm broderade, mångfärgade blommor och blad af silke; en till den manliga dräkten hörande kappa af ljusblå sammet med krage och uppslag af hvit sidensars; en rock till den af Gustaf III införda s. k. svenska dräkten; en muff af svart sidensars m. m. Bland gåfvorna märkes ett par synnerligen värdefulla från K. HUSGERÅDSKAMMAREN lämnade större samlingar af profver på möbeltyg i siden och andra stoff.

Ett fullständigt garnityr bestående af armband, halsband m. m., arbetadt af järn i en fin genombruten ornamentik, något

gotiserande i detaljerna, visar det intresse för gotiken, som sällade sig till kejsartidens allmänna former under nyromantikens tid.

Inom den personhistoriska afdelningen märkes ett porträtt i olja af Konungen, utfördt af konstnären Emil Österman år 1899 och afsedt för ett tillämnadt Oskar II:s rum i nya museibyggnaden. Af prins Eugen ha skänkts två album med teckningar utförda under 1830-talet af prinsarne Karl och Oskar. Bland föremål, som tillhört kungliga personer, märkas för öfrigt ett parasoll med hopfällbart elfenbensskaft, s. k. snedspännare, som begagnats af drottning Lovisa, och barnkläder, som tillhört Karl XV:s i späd ålder aflidne son. Ett schackbräde, försedt med drottning Lovisa Ulrikas namnchiffer under kunglig krona och märkt *Drottningholm N:o 3* i guld — numret äfven å det tillhörande fodralet — eger, utom sitt personhistoriska intresse, äfven betydelse som prof på vackert bokbindararbete från 1700-talet. Det är gjordt af papp, klädt med röd maroquin, hopfällbart som en bokpärm. Det yttre är försedt med guldprässning (kronor och à la grecque-ornament), det inre, själfva schackbrädet, är rutadt i orange och hvitt, skildt genom guldränder. Det hvita har under tidens lopp antagit en ton af gammalt elfenben, som ger det lilla schackbrädet en helt förtjusande färgverkan. Till den historiska afdelningen — som i detta hänseende kompletterar museets porträttsamling — ha äfven förts ett större, men osigneradt miniatyrporträtt af Esaias Tegnér i prästerlig dräkt, enligt uppgift utfördt 1813, samt ett porträtt i olja af excellensen G. L. Cederhielm (död 1841), signeradt *Berger 1840* (Johan Christian Berger 1803—1871).

Museets *samling af svenska porträtt* riktades under år 1899 med 217 nummer, under år 1900 med 652. Flertalet af dessa är samladt genom utklipp ur tidningar, hvarjämte en större porträttsamling genom köp förvärfvats och tidskriften Ord och Bilds redaktion såsom gåfva öfverlämnat 148 afdrag af tidskriftens porträttklichéer. Den i samband med föregående stående *gravyrsamlingen* ökades under ifrågavarande år med sammanlagdt 27 nummer, bland hvilka namnen F. Akrel och J. F. Martin äro talrikast företrädda.

Bibliotekets tillökning under 1899 och 1900 är den största, som hittills finnes antecknad i museets årsböcker. Den upptager nämligen öfver 26,000 tryckalster, hvaraf 1,160 boktryck, som efter innehållet fördelats på folkliteratur och språkvetenskap, skönliteratur, konst och konstindustri, fornkunskap, historia, geografi och topografi, etnografi och etnologi, samt på afdelningarna tidskrifter och samfundsskrifter af blandadt innehåll. Bland märkligare förvärf må anföras dels en gåfva af öfver 200 arbeten, omfattande svensk skönliteratur, geografi med dess underafdelningar, topografi och reseberättelser, folklifsskildringar, mytologi m. m., dels en samling af 19,000 akademiska afhandlingar, hvilken museet genom enskild offervillighet kunnat inköpa af Upplands nation i Uppsala. Afhandlingarna i denna samling förskrifva sig hufvudsakligen från Uppsala; men ett icke obetydligt antal härstammar ifrån Lund, Åbo och Greifswald. Fullständigast är tiden från midten af 1600-talet till 1780 företrädd. Af hela antalet under denna period utgifna akademiska afhandlingar saknas nämligen endast något hundratal. Äfven från tidsskedet 1780—1809 fattas i samlingen endast några få disputationer. De största och flesta luckorna förekomma i samlingens yngre del, men dessa kunna också lättare fyllas. Bland andra märkligare förvärf må vidare nämnas: Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif. H. 4—64. 1881—98; 62 vis- och skillingstryck från 1700—1800-talen; Det Kongelige danske Videnskabernes Selskabs Skrifter. Række 4—6. Kjöbenhavn 1823—1899; Konstsamlingarna å de svenska kungliga slotten. Afbildningar af de värdefullare konstföremålen med text af J. Böttiger. D. I—II. 1897—1900; Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn 1749—1899. Historiske Meddelelser af C. Nyrop. Kjøbenhavn 1900; Annaler for nordisk Oldkyndighed, udgivne af det Kongl. Nordiske Oldskrift-Selskab. 1836—1846, 1854—1860. Kjøbenhavn; General-Charta öfver Stockholm af Petrus Tillæus 1733; Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria. 1—X. 1877—1899, samt Universal-Lexicon der Gegenwart und Vergangenheit, herausg. von H. A. Pierer. Bd 1—34. Supplemente Bd 1—6. Altenburg 1840—1854, i 21 band.

Ibland förvärf för museets *arkiv* må omtalas: pergamentshandlingar, bestående af faste- och bytesbref m. m., utfärdade under åren 1594—1805; en samling namnteckningar af svenska och utländska regenter samt öfver 300 namnteckningar och handskrifter af högre svenska ämbetsmän m. m., vidare en samling autografer af präster, tjänstgörande i Stockholm under 1700-talet, samt stämpelböcker, ett minnesalbum med teckningar, minnesverser, tänkespråk o. d. från medlet af 1700-talet.

Hela inköpssumman af föremål, hänförliga till museisamlingarna, uppgick 1899, fraktkostnader inräknade, till 12,692 kr. 27 öre och år 1900, likaledes fraktkostnader inräknade, till 12,633 kr. 55 öre.

Depositioner. Såsom deposition har museet under åren 1899 och 1900 fått genom kronofogden A. Nylén i Linde, emottaga tvänne milstolpar af järn, från konung Adolf Fredriks tid, samt af fröken L. Zickerman en spinnrock från Östergötland, förfärdigad 1820.

Skansens utveckling. Hvad Skansens utveckling under åren 1899 och 1900 angår må följande anföras.

De etnografiska och kulturhistoriska anläggningarna ökades i byggnadsväg med en *visthusbod från Virserums socken*, Aspelands härad, i Småland (bild 27), samt en *väderkvarn*, så kallad *skrull-* eller *holkekvarn*, *från Främmestads socken*, Viste härad, i Västergötland (bild 28), hvilka båda inköptes. Den förra, hvilken torde förskrifva sig från 1600-talet, ger en bild af den jämförelsevis mer långsträckta fatburstypen med svalgång längs öfvervåningens framsida, en byggnadsform, som, ehuru påtagligen yngre än den med svalgång å ena gafvelväggen, dock går långt till baka i medeltiden. Skrullkvarnen, hvilken härstammar från 1700-talet, företräder en i Västergötland ännu för ett tjugutal år sedan vanlig,

27. Visthusbod från Virserums sn, Aspelands hd, i Småland.
Skansen.

men nu snart försvunnen mycket egendomlig kvarnkonstruktion. I stället för att å vanliga väderkvarnar endast hufven med den därifrån utgående vingaxeln anpassas efter vinden, är det nämligen här hela kvarnhuset, som kringvrides. Äfven till sina inre delar erbjuder denna kvarn åtskilliga ovanligare anordningar. Nästan alt, till och med hjulutväxlingar och dylikt, är af trä. — Visthuset erhöll sin plats ej långt från Oktorpsgården vid Karl Gustaf Wrangels väg; väderkvarnen uppfördes i närheten af den äfvenledes från Västergötland komna Hornborgastugan.

Invid den under år 1898 uppförda eskimåhyddan restes ett redan år 1897 af kolonibestyrer C. Brummerstedt i Julianehaab för detta ändamål skänkt eskimåiskt sommartält.

Till Skansens så kallade kyrkogård fördes åtskilliga nyförvärfvade grafvårdar af ej förut befintliga typer, bland dem fyra grafkors af ljusgrå sandsten från Rackeby socken i Västergötland, hvilka hafva en medeltidsartad form, men förskrifva sig från 1600- och 1700-talen, se ofvan (sid. 89 och 96) samt en grafhäll af gjutjärn med barockornering, från år 1700, hvilken legat på Västerås gamla kyrkogård.

Väglängdmärkena ökades med ett antal af fem stycken. Bland dessa är särskildt att anteckna en enligt Eksjö stadsfullmäktiges beslut öfverlämnad milsten med årtalet 1675 och Karl XI:s krönta namnchiffer, hvilken stått rest vid landsvägen mellan Jönköping och Eksjö, å sistnämda stads område. De öfriga nyförvärfvade milstolparna äro alla af gjutjärn och härleda sig från senare hälften af 1700-talet, en från början af 1800-talet.

Äfven till Offerholmen med sina den religiösa forntron belysande föremål erhöllos åtskilliga värdefulla och intressanta förvärf. Främst bland dessa är att nämna en nära tre meter lång, öfver en meter bred och omkring en meter hög så kallad älfkvarn från Kymlinge i Spånga socken, Sollentuna härad, Uppland. Offerstenen utgöres i detta fall af ett naturligt stenblock utan all annan bearbetning än de omkring sjuttio »skålformiga» fördjupningar, som finnas å stenens ofvansida. Om de vid just denna sten utöfvade offerceremonierna vet på 1780-talet kyrkoherden i den angränsande socknen

28. Väderkvarn från Främmestads sn, Viste hd, i Västergötland. Skansen.

29. Stora klockan i Hällestadstapeln.

Skansen.

Omkr. 1/14 af nat. storl.

30. Stora klockan i Hällestadstapeln.

Skansen.

1/14 af nat. storl.

Danderyd att berätta.[1] Flyttningen af stenen, hvilken var förenad med ej obetydliga svårigheter, skedde efter erhållet tillstånd af Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Till den folktron belysande afdelningen kommo vidare åtskilliga af lapparne fordom dyrkade stenar, sejtar, bland hvilka må särskildt omtalas tvänne, hvilka stått å Passetieva, det är den heliga höjden, vid sjön Risjakasaivo i Gellivare socken i Lule lappmark. Dessa anskaffades på anvisning af den framstående kännaren af lappfinska språk och seder docenten K. B. Wiklund genom kyrkoherden A. Bergqvist i Gellivare. Enligt bland ortens lappar ännu gängse berättelser hafva i forna tider stora skaror af män höst och vår samlats till Passetieva, knäböjt för sejtarna samt offrat renar och får. I håligheterna å den större stenen hafva de dess utom nedlagt silfverringar och dylikt. Kvinnorna hafva i regel icke haft tillträde. Att sluta af senare tids uppgifter har stället ansetts såsom uppehållsort för »de underjordiska». En annan sejte, som stått å Björkfjället vid sjön Kastijaur i Sorsele socken i Lycksele lappmark, skänktes af ingeniör H. Huldt. Denna sten var af lapparne i trakten känd under benämningen *kasakerke*, gåsstenen, emedan de i hans daning ansågo sig urskilja bilden af »en gås, sårad i bröstet af en pilspets».

Ett minne från det gamla Stockholm, som till följd af sitt omfång måst tillfalla friluftsmuseet, är en vid grundgräfning å tomten till huset nr 6 B St Paulsgatan anträffad smältugn, hvilken, såsom af så väl byggnadssätt som andra fyndomständigheter synes framgå, är af mycket hög ålder och enligt fackmäns mening troligen leder sin härkomst ett godt stycke in i medeltiden. Ugnen utgöres af en murad, aflångt rundad, upptill öppen gryta af 2,10 meters höjd med en längd af 2 meter och en bredd af 1,5 meter. Muren är af 15 centimeters tjocklek och uppförd af små tunna gulfärgade tegel af betydlig hårdhet. I grytans botten finnes en rundad urgröpning, hvarifrån en kanal leder till utslagsluckan. Öfverst omgifves ugnen af en krans, bildad af på kant stälda tegel. Nedtill

[1] Se *Bidrag till vår odlings häfder*. Utgifna af A. Hazelius. D. 7: *Vidskepelse, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet. Anteckningar af J. P. Wallensteen*, utgifna af E. Hammarstedt. Stockholm 1899. Sid. 2.

är han förstärkt af en omgifvande bastant mantel. Omkring utslagsöppningen har smetats blålera.

Ett annat gammalt stockholmsminne är det från slutet af 1600- eller början af 1700-talet stammande lusthus, som år 1899 genom testamente af dess egare herr C. G. LEHNBERG tillföll Skansen. Huset, som stått i trädgården vid nr 30 Bellmansgatan, har ännu sina gamla takmålningar och blyinfattade rutor i behåll. Det är, när detta skrifves, ehuru flyttadt, ännu icke uppfördt å sin nya plats; dock är grund därför redan lagd å Framnäs.

Vidare märkas bland förvärf till Skansen det af artisten JANNE TIRÉN för världsutställningen i Paris 1900 anordnade diorama, framställande Stockholms ström i månskensbelysning, hvilket å nämda utställning, såsom bekant, vann mycket erkännande.

Om de två präktiga efter H. M. konungen uppkallade klockor, hvilka till 1900 års ingång af fruarna LOTTEN NORLUND, f. HERTZER, och MARIA EKMAN, f. LAVONIUS, skänktes till Skansen för att uppsättas i Hällestadstapeln, må här nämnas, att den större af dessa väger 1,790 kg. och har öfver mynningen en diameter af 1,5 meter; den mindre väger 923 kg. och har ett tvärmått af 1,21 meter. Till bådas ornering hafva ritningarna uppgjorts af arkitekten C. Möller. Om deras utseende för öfrigt torde vidstående bilder, 29—32, lämna nöjaktig föreställning.

Den 3 december 1899 ringde Konungen i närvaro af Kronprinsen och Kronprinsessan samt prins Eugen med egen hand in dessa båda klockor. Vid 1900 års ingång hälsade deras ljud det nya tidskiftet, och under årets lopp ringdes med dem minnesringning efter ärkebiskopen A. N. Sundberg, bibliotekarien E. Tegnér, Nordiska museets nitiske gynnare, konsthandlaren H. Bukowski, förutvarande statsministern, friherre J. G. N. S. Åkerhielm, konsul G. F. Göranson, museiintendenten G. Upmark, kanslirådet F. Sander, major A. Björkman, professor O. Torell och redaktör S. A. Hedlund.

Hade Skansens utveckling under här ifrågavarande tid på det hela taget fortskridit i öfverensstämmelse med styresmannens planer,

31 och 32. Lilla klockan i Hällestadstapeln.

Skansen.

$^{1}/_{15}$ af nat. storl.

föranledde onekligen en riksmarskalksämbetets skrifvelse af den 4 december 1899 för någon tid en viss rubbning i detta hänseende. Genom nämda resolution uppsades nämligen den år 1897 af Järnkontoret till Nordiska museet skänkta Mellersta Sverges grufutställningsbyggnad[1] till bortflyttning från sin dåvarande plats. Emellertid löstes det bryderi, hvari Skansen sålunda försattes, lyckligt, därigenom att ett å Skansens område stående, juveleraren C. Hammer fortfarande tillhörigt förrådshus upplåts för grufutställningens föremål. Att föremålens systematiska ordnande och de olika underafdelningarnas inbördes begränsning härigenom måste bli lidande, är tydligt. Svårigheterna kunna i detta fall först då tillfredsställande lösas, när en ny utställningsbyggnad, till hvilken det gamla grufutställningshuset torde lämna godt material, åter kan uppföras. Den tillfälliga grufutställningen öppnades i slutet af år 1900.

Hvad för öfrigt Skansens förvaltning beträffar, må här nämnas, att under år 1899 vattenledningsanläggningen fullkomnades[2] och under år 1900 ansenligt vidgades, i sammanhang med hvilket arbete en del nya dammar anlades. Bland dessa må särskildt framhållas den inom renhagen i grundklippan sprängda Rendammen, hvars vattentillflöde först ledes upp till Renbergets topp för att därifrån forsa ned i den nedanom liggande bassängen. För år 1899 må vidare nämnas bergbanans och skånska grufvans återöppnande efter några å dem utförda reparationer eller förbättringar; anbringandet af elektrisk belysning å Bredablick och i därinvid liggande lokaler, samt öppnandet af en ny ingång till Skansen öfver Framnäs.

Under år 1900 fullbordades äfven den utmed de branta klipporna mot sirishofsidan löpande Baltzar Bogislaus von Platens väg, hvilken delvis ligger i jämnhöjd med de å sluttningen nedanom växande trädens toppar, och som erbjuder flere anslående utsikter. Vidare må bland under detta år utförda arbeten på Skansen anföras uppförandet af en ny toalettbyggnad, reparation af vaktstugan och Gula huset samt nedläggandet af åtskilliga rörledningar för vattenaflopp.

[1] Se *Meddelanden från Nordiska museet 1898.* Stockholm 1900. S. 176.
[2] Jfr *Meddelanden 1898.* S. 177.

Hvad beträffar under här ifrågavarande tid utförda anläggningar för djurafdelningen, hänvisas till redogörelsen för den zoologiska trädgården[1].

Skansens fester m. m. Alt sedan Skansens friluftsmuseum öppnades, hafva, som bekant, fosterländska fester, för hvilka denna plats så väl egnar sig, där firats. Så ock under åren 1899 och 1900.

Bland de minnesdagar, som under år 1899 högtidlighållits, märkes *den 26 juli* — *Bellmansdagen* — som firades med ett festligt tåg, framställande Bellman m. fl. typer ur Fredmans epistlar på utflykt i det gröna, hvarvid allmänheten äfven fick tillfälle att se några gamla sirliga dansar utföras.

Den 6 november, *Gustaf II Adolfs dödsdag*, högtidlighölls med tal af pastor primarius J. F. Håhl, festtåg af ryttare och knektar i 1600-talets dräkter samt med afsjungande af fosterländska sånger kring konungens byst af lärjungar från hufvudstadens flickskolor, hvilka särskildt inbjudits till festen, som denna gång var förlagd till förmiddagen. Äfven afdelningar från några af hufvudstadens garnisonsregementen hade blifvit inbjudna.

Den 30 november firades *Karl XII:s minne* med flaggning, kanonsalut samt sång af lärjungar från ett tiotal folkskolor.

Samma minnesfester upprepades äfven det följande året, 1900.

Därjämte högtidlighölls *den 22 april* år 1900 *20-årsdagen af Nordenskiölds återkomst med Vega* efter den lyckligt fullbordade färden kring Asiens fastland. Vi återgifva här de ord, med hvilka professor Ernst Carlson erinrade om dagens betydelse:

Tjugu år hafva i dag förflutit, sedan Vega återkom efter lyckligt fullbordad färd kring Asiens fastland. Hvad var anledningen till att Vega efter sin 2-åriga forskningsfärd hälsades med sådant jubel ej blott i Sverge utan i hela den civiliserade världen? Jo, först och främst det att genom denna färd den s. k. nordostpassagen för första gången genomförts, en enastående framgång, vunnen genom svensk forskning och svensk seglationskonst. Vidare har här-

---

[1] Se sid. 125 o. f.

igenom Sibirien, detta norra Asiens stora framtidsland, på ett sätt som ej tillförene öppnats för kulturen och satts i samband med den öfriga världen. Därtill ha också viktiga vetenskapliga resultat vunnits. Man har lärt närmare känna en stor del af Asiens nordkust samt polartrakternas is- och naturförhållanden. Och det rika vetenskapliga utbytet har i präktiga publikationer blifvit offentliggjordt. Dess utom har denna Vegafärd ådagalagt hvad svensk mannakraft och svensk duglighet kunna uträtta, då nationens senor spännas; det låg i utförandet af denna Vegabragd och i dess planläggning något af det nordiska kynnet hos ett folk, om hvilket Gustaf Vasa vitnat, att det är ett styfsint folk, men fallet för storverk.

Men ej nog härmed: Vegaexpeditionen har bidragit till att skapa en fast metod för de arktiska forskningsresorna, en metod, som följts och ytterligare utvecklats af Nansen och andra, som trängt fram i Vegamännens spår. Vegafärden är med ett ord en epok i den arktiska forskningen. Att denna bragd utförts af svenske män, genom ett svenskt fartyg, som seglat under svensk flagga, det må väl utgöra ett föremål för berättigad stolthet hos vårt folk! Det visar, att Sverge, som nu ej längre hyser några stormaktsdrömmar, på de fredliga idrotternas fält än i dag vet att häfda en af de främsta platserna i nationernas led.

För denna Vegafärd ha vi mest att tacka Nordenskiöld och Palander samt deras stab af djärfva, modiga och ihärdiga män. Men vid denna folkliga minnesfest å Skansen, till hvilken så många samlats, må vi ock egna en tacksamhetens hyllningsgärd åt de ädla mecenater, som möjliggjorde färden: konung Oskar II, Oskar Dickson och Sibiriakoff, samt åt Vegas käcka besättning af svenske män. Måtte Vegamännen länge få lefva kvar bland oss såsom föredömen till hedrande stordåd, och må minnet af deras bragd hållas högt bland Sverges folk! Till bekräftelse häraf låtom oss på gammal svenskmannased höja ett lefve för Nordenskiöld, Palander och deras följeslagare på den djärfva färden![1]

Den 20 november samma år firades därjämte *tvåhundraårsminnet af svenskarnes seger vid Narva.* Omkring 2,000 barn från hufvudstadens folkskolor samlades under förmiddagens lopp på Skansen och sjöngo här under sina lärares ledning fosterländska sånger vid kung Karls byst. Kl. 12 upptågade en afdelning af K. Göta lifgarde och defilerade under tonerna af sången »Kung Karl den unge hjälte» förbi konungens byst. Senare på f. m. anlände äfven afdelningar af K. Svea lifgarde och K. Andra Svea artilleriregemente för att på

[1] Efter *Stockholms Dagblad* för den 25 april 1900. Nr 189.

liknande sätt egna sin hyllning åt Karl XII:s minne. På aftonen uppläste fru Nonny Lundberg i Laxbrostugan några dikter af Snoilsky, som stodo i sammanhang med föremålet för dagens fest.

Dessa *historiska läsaftnar*, hvilka under hösten 1900 upptagits bland Skansens inomhusnöjen, hafva af allmänheten mottagits med mycket bifall. Omväxlande med de historiska hafva hållits litteraturhistoriska läsaftnar, egnade åt någon af fosterlandets förnämsta skalder såsom t. ex. Anna Maria Lenngren, Johan Ludvig Runeberg, Viktor Rydberg, Carl Snoilsky och Verner von Heidenstam.

Enligt redan häfdvunnen sed firades vid *valborgsmässan* vårens ankomst med studentsång, utförd af öfver 200 äldre och yngre studenter; med valborgsmässoeldar och den skånska leken »Slå katten ur tunnan».

Midsommaraftonen firades med dans kring den med löf och blommor sirade majstången, midsommarvaka, m. m.

Äfven *nyårsvakan* firades på Skansen vid det nya seklets ingång med stor högtidlighet. Utom musik och illumination m. m. förekommo fackeltåg, salut och klockringning. Det gamla seklet ringdes ut från Håsjöstapeln, och det nya århundradet hälsades af konung Oskar II:s klockor i Hällestadstapeln.

Nationaldagen, den 6 juni, firades 1899 i samband med årets sedvanliga vårfest. Den egentliga festen inleddes med ett stort festtåg, hvars deltagare buro historiska dräkter från olika tider och till hvilket slutit sig en brokig skara nationalklädd ungdom. Tal höllos — såsom vanligt från Renberget — dels för konungen af f. d. professor C. Y. Sahlin och dels för fosterlandet och våra stora minnen af d. v. öfverdirektören grefve Hugo Hamilton.

Den senares tal lydde:

God' vänner!

Vi hafva samlats hit i dag som så mången gång tillförene i sommarens första stunder. Vi hafva skämtat och glammat, fröjdats åt svenska sånger, lekar och upptåg, värmt våra hjärtan vid minnen från fordomtima, vid hälsningar från skilda fosterländska bygder.

Och som svenskarne för sed hafva, när de föras samman af gemensamma minnen, gemensamma tankar eller gemensamma förhoppningar, hafva vi nyss höjt ett lefve för vår konung, icke blott såsom en personlig hyllning åt honom, utan ock såsom ett oss städse dyrbart uttryck för den trygga känsla af samhörighet, af rätt till samverkan mellan folket och konungamakten, som utgör själfva grundvalen för vårt svenska samhällsskick.

Nittio år hafva i dag förflutit sedan den grundvalen lades eller, kanske rättare sagdt, sedan fosterländska händer å nyo fast sammanfogade den af gammal svensk granit, för att därpå uppföra det folkfrihetens värn och fäste, inom hvilket nationen ur godtyckets våld, från undergångens brant återfördes till sig själf.

Ännu, efter nittio år, står det värnet fast på samma säkra grund. Ännu, efter nittio år, är vår främsta grundlag dagtecknad den 6 juni 1809, den dag, då den samma underskrefs af konungen och folkets ombud i syfte, såsom det då från tronen yttrades, att med bibehållande af konungamaktens helgd och fortsatta verkningsförmåga förena svenska folkets lagbundna frihet.

Därför högtidlighålla vi den 6 juni, en dag, minnesrik för oss äfven genom sin erinran om det ögonblick, då, efter en annan kamp på undergångens brant, folkbefriaren, folkledaren, samhällsordnaren Gustaf Vasa valdes till Sverges konung.

Därför är det ock som vi den 6 juni vid våra lefverop för konungen anknyta ett lefve för våra grundlagar, för det genom dem möjliggjorda, ordnade och tryggade statsskicket, för fosterlandet.

Manligt mod utan öfvermod, frihetskänsla utan yra, sanningsnit utan svärmeri, redbar verksamhet utan skryt och hetsighet —, så angåfvo en gång vårt statsskicks skapare den medborgerliga daning af det outplånade och outplånliga svenska nationallynnet, till hvilken de med sitt verk syftade.

Icke tillkommer det oss att uttala något omdöme om, i hvad mån vår tid kan anses hafva förverkligat detta syfte. Vi få åtnöjas med att prisa oss lyckliga, som efter nära ett sekel, fyldt af stormar och brytningar, stå trygge bakom samma säkra värn, på samma fasta grund, med samma ädla mål.

Ja, väl må vi prisa oss lyckliga! Väl böra vi prisa oss lyckliga! — — Där ljöd nyss, där ljuder än öfver Östervågor en klagans ton från strängar, som ännu aldrig rördes till glädje eller sorg, utan att svenska hjärtan klappade fortare. Hvad vi därvid kände, hvad vi därvid känna, det tillkommer icke mig att här söka uttala. Men ett borde det med afseende på oss själfva hafva lärt oss, nämligen att mera uppriktigt, mera ödmjukt än vi kanske förut under dagens äflan och strider alltid gjort det, uppskatta, inse och erkänna vår egen lycka.

Hvad hos oss folket och furstarne med hvar andra öfverenskommit, det står fast!

Men hos folken som hos individerna är lyckan förtjänt endast i den mån hon stärker och skärper känslan af förpliktelse. Blott då eger en nation rätt att fira sina stora minnen, när hon själf sträfvar efter att lämna ett godt, fläckfritt minnesarf åt kommande släkten.

Väl våga vi säga, att den svenska nationen hittills ej brustit i det stycket. Men vi få ej häller någonsin tro oss hafva gjort nog.

Att värna vårt land, att ytterligare trygga dess inre och yttre frihet, att fullkomna och utveckla det arf, vi fått af våra fäder, så att i alt vidsträcktare, alt fullare mån hvarje landets barn må känna sig däraf delaktigt och därför ansvarigt, må det bli föremålet för våra och våra söners oaflåtliga sträfvanden!

Våra grundlagar, yttrade för sextio år sedan en bland vårt lands ädlaste tänkare, hafva en dyrbar egenhet. De erkänna en framtid. De angifva en laglig utväg till sin egen förbättring. Mer än en gång har den svenska nationen, när hon pröfvat utvecklingen kräfva det, begagnat den utvägen, utan att därför vika från den gamla lagbundna grunden för vårt samhällsskick. Hon skall, vi äro förvissade därom, veta att göra det äfven framdeles.

Inom några korta ögonblick faller vårnatten öfver Sverges rike. Under nyutspruckna björkar drömmer fosterlandet om sommaren och sommarens frukter: böljande skördar, skummande stäfvor, bröd åt landets barn! Men arla i morgon skola tusen och åter tusen starka svenska armar söka göra den drömmen till verklighet. Ty svensken vet och känner af gammalt, att våren är ej blott drömmarnas och förhoppningens utan ock det fruktbärande arbetets tid.

Måtte en sådan känsla, stärkande, eggande, föryngrande genomströmma hela den svenska nationen också i vårbrytningen mot det kommande seklet! På den gamla, trygga, fäderneärfda, minnesrika grunden, men framåt under blågula fanor *mot* nya och åter nya gyllene skördar!

Lefve vår svenska, grundlagstryggade frihet! Lefve våra fosterländska, till ädel verksamhet manande minnen! Lefve vårt fosterland! [1]

År 1900 firades nationaldagen likaledes i samband med vårfesten. En särskildt högtidlig prägel erhöll denna fest därigenom att omkring 10,000 af Stockholms folkskolebarn, alla försedda med svenska flaggor och föregådda af fanbärare och trumslagare på förmiddagen tågade upp till Skansen. På aftonen höllos tal af generaldirektör A. Anderson för konungen och af dr S. A. Fries för fosterlandet.

---

[1] Efter *Stockholms Dagblad* för den 7 juni 1899. Nr 258.

1899 års *vårfest* tog sin början den 1 juni och afslöts den 6 juni. Programmets hufvudnummer utgjordes af det festtåg, som förekom vid Nordiska museets 25-årsjubileum den 24 okt. 1898, ehuru betydligt tillökadt och fullständigadt. Tåget framstälde efter en samtida gravyr ett festtåg till firande af westfaliska freden 1648.

Vid denna vårfest återgafs därjämte en kulturhistorisk bild från 1600-talet, nämligen en depositionsakt vid Uppsala universitet, visande huru djäknarne upptogos till liberi studiosi och under en del lustiga och drastiska ceremonier beröfvades råhetens sinnebilder (oxhorn, åsneöron och svinbetar). Om denna sed läses följande i det af Geijer utgifna Litteraturbladet: [1]

»Ceremonimästaren, som kallas Herr *Depositor* (af ålder en academisk Adjunkt, som, enligt constitutionerna, af hvarje antagen Student njöt 3 mark), lät ikläda de unga personerna, som man kallade *Djeknar*, kläder, som voro sammansydda af olika färgade lappar. Man sotade dem i ansigtet, man fäste horn och långa öron vid deras hattar, som de buro nedslokade. Man satte dem två långa svintänder, en i hvardera mungipen; slutligen hängdes dem en lång svart kappa öfver axlarne. Sedan desse nu voro mer vidunderligt utklädde än inqvisitionen brukar pryda sina offer, förde dem Depositor utur depositionskammaren, hållande i handen en lång käpp, vid hvars yttersta ända en liten yxa var fästad, och dref dem framför sig, såsom en hjord af oxar eller åsnor, tills man kom in i en sal, der åskådarne voro församlade. Der ställde han dem i en krets, mätande och rättande dem med sin käpp, såsom soldater, gjorde så en mängd grimasser och bugningar, dref gäck med dem för deras underliga prydning, och, öfvergående till det allvarsamma, harangerade dem slutligen. Han uppräknade alla ungdomens fel och laster och inskärpte nödvändigheten, att genom vetenskaper och fria konster blifva en ny menniska. Derpå gjorde han dem åtskilliga frågor, på hvilka de voro tvungne att svara. Men, såsom huggtänderna, hvilka de hade i munnen, hindrade dem att rent tala, så att ljudet snarare liknade ett grymtande, tog han sig deraf anledning att kalla dem svin, och gaf dem några slag af käppen eller med handskarne i ansiktet, beledsagande allt detta med tjenliga förmaningar. — Dragande derpå ur sin påse en stor sax af träd, fattade han dem med densamma om halsen, skakande och ristande dem sålunda, tills svintänderna föllo dem ur munnen. Derpå ryckte han af dem deras långa öron, låtandes dem med detsamma förstå, att de genom studier hos sig skulle utplåna all liknelse med det djur, hvars förnämsta prydnad de nu mistade. Ändtligen bröt han äfven af dem

[1] E. G. Geijer: *Litteratur-Bladet*. Nr 6. Stockholm 1838. S. 111 och 112.

hornen, sägande, att detta betydde ett uppryckande och afläggande af alla råa böjelser. Derefter upptog han ur sin påse en hyfvel, och lät den ena efter den andra lägga sig ned på golfvet, först på magen, sedan på ryggen samt på högra och venstra sidan, hyflande dem derunder efter hela kroppen, med förmaning att genom studier likaledes hyfla sitt sinne; hvarpå han, efter några andra lika löjliga, som pedantiska ceremonier, hällde hvardera ett ämbar vatten öfver hufvudet, förklarande dem med detsamma för nya menniskor och *Liberi Studiosi* — med vilkor, att de ännu i sex månader skulle bära sina långa svarta kappor och hvarje dag uppvackta och tjena *Seniorerna* i sin nation.»

Bland öfriga vid festen förekommande anordningar må särskildt omnämnas ett kapell, kalladt »Les petits rossignols», hvilket i Fatburen spelade melodier af Destouches, Bocherini och J. J. Rousseau m. fl., hvarjämte »chevalier Tristan», ackompagnerande sig på luta, föredrog några af 1700-talets »chansons». På den lilla sommarteatern uppfördes »En man af värld eller En man af värde» af Jo. Jo. (Johan Jolin), och i Oktorpsgården firade Svenska folkdansens vänner stort dansgille. I den på Skansen föregående år uppförda Hornborgastugan hade en västgötagumma, »Sjödalskan», inflyttat med pigor och drängar samt trakterade allmänheten med åtskilliga läckerheter.

Festen, som stod under ledning af fru Anna Wallenberg, f. von Sydow, lämnade en behållning af 34,104 kr. 60 öre.

Samma år hölls äfven en *höstfest*, hvarvid ett af herr Ivar Arpi författadt sagospel uppfördes under hufvudsaklig ledning af författaren själf med biträde af artisten G. Krehl. Såsom scen användes Orsakullens sluttning med skogen som naturlig fond. På grund af det nästan oafbrutet ogynsamma vädret blef dock inkomsten af föreställningarna på långt när ej så stor, som man haft anledning hoppas.

Vårfesten 1900 bjöd på ett alldeles nytt nummer. Den under medeltiden i en stor del af Norden brukliga folkseden, benämd »Maj rides i by», hade nämligen upptagits till återgifvande med ledning af uppgifter i arbeten af Troels Lund, W. Mannhardt, Olaus Magni m. fl. I denna scen deltogo omkring 200 personer till häst och till fots. Ledare och anordnare af detta tåg var artisten Gunnar Hallström.

På sommarteatern spelade under herr Emil Grandinsons ledning ett af amatörer bestående »resande teatersällskap» en pjes, kallad »Misstaget eller Den gamla fröken» af Mårten Altén (född 1764, död 1830). Det från föregående vårfest kända kapellet uppträdde äfven denna gång, nu i Härbärget vid vaktstugan.

I Laxbrostugan, där den sedan föregående vårfester kända bärgsmansfamiljen fortfarande höll gästgifveri, firades med iakttagande af gamla sedvänjor under en af dagarna ett storståtligt bröllop.

Likasom förut hade fru Anna Wallenberg, f. von Sydow, öfvertagit ledningen af äfven denna vårfest, till hvilken liksom till den föregående rikliga gåfvor af allahanda slag lämnats från olika håll.

Behållningen af festen utgjorde 25,372 kr. 38 öre.

Den förlust Skansen i början af år 1900 lidit genom bortgången af sin populäre folkmålsberättare »Jödde i Göljaryd» [1], har man sökt ersätta genom anställande af tvänne yngre krafter på detta område — »Nergårds-Lasse» (herr S. Malmberg), som uppträdt i sin karakteristiska sörmlandsdräkt, och »Jan i Seltorp» (herr V. Bergström), som västgötabonde.

I likhet med föregående år hafva 1899 och 1900 hvarje sön- och helgdag, då väderleken så tillåtit, konserter gifvits af K. flottans musikkår, hvarjämte under sommaren äfven hvardagarna en afdelning af nämda kår utfört instrumentalmusik. Antalet af K. flottan gifna middags- och aftonkonserter utgjorde under år 1899 140 och under år 1900 156.

För öfrigt hafva musik och sång utförts af Bellmanskapellet, Stockholms allmänna sångförening, Sångföreningen »Heimdal» samt

[1] *Karl Petter Rosén*, född 1855 i Hjelmseryds församling af Jönköpings län; student 1877; studerade först teologi och därefter till fil. kandidatexamen, men genomgick, sedan han lämnat akademien, i stället 1885—86 Filipstads bergsskola; Smålands nations landsmålsförenings sekreterare och ordförande; deltog sommaren 1886 i föreningen Philochoros s. k. »folklifsexpedition», hvarunder visor, berättelser och folkmusik upptecknades; riksdagsreferent i Aftonbladet 1889; redaktör och utgifvare af Morgonbladet s. å. samt medarbetare i samma tidning, kallad Svenska Morgonbladet, intill 1893. Under namnet Jödde i Göljaryd fästes han 1893 vid Skansen, där han om somrarna uppträdde som landsmålare, inöfvade ringlekar, m. m.

»Skansens kvartett». Herr Carl Gentzel har såsom solist uppträdt hvarje söndag under delar af somrarna 1899 och 1900 samt därvid från Orsakullen föredragit folkvisor. Såsom allmogespelmän tjänstgjorde den från föregående år bekante nyckelharpospelaren Jonas Skoglund och dess utom fiolspelare från Dalarna, Uppland och Västergötland.

Folkdansar och ringlekar hafva under vår, sommar och höst nästan dagligen utförts, de förra af vid Skansen anstäld allmoge, de senare af folkskolebarn; alla iförda svenska folkdräkter. En del nya ringlekar har inöfvats af herr V. Bergström — »Jan i Seltorp» — hvilken under de båda sista åren ledt ringleksöfningarna på Skansen.

Bland märkligare besök må främst nämnas, att H. M. konungen med sin närvaro hedrade 1899 års vårfest samt att han äfven midsommaraftonen och under vintern samma år besökt Skansen. H. K. H. kronprinsessan jämte andra medlemmar af kungliga familjen gjorde under så väl 1899 som 1900 Skansen upprepade gånger besök.

Bland utländska furstliga personer, som under de ifrågavarande åren besökt Skansen, må nämnas prins Christian af Danmark med gemål, änkehertiginnan af Albany samt furst Salm.

Klädkammaren på Skansen riktades under åren 1899 och 1900 med flere betydande förvärf, hufvudsakligen i samband med vår- och höstfesterna. Däribland märkas följande kopior af dräkter. Från 1400-talet: 17 munkdräkter, 6 novisdräkter, 8 nunnedräkter, 5 korgossedräkter, 32 borgardräkter, 34 kvinnodräkter och 11 barndräkter. Från 1500-talet: 2 rådsherredräkter, 1 riddardräkt, 5 pagedräkter, 1 narrdräkt, 6 damdräkter och 12 barndräkter. Från 1600-talet: 9 kyllerdräkter, 3 häroldsdräkter och 1 damdräkt. Från 1700-talet: 3 kavaljersdräkter, 7 damdräkter samt 4 s. k. ekolsundsdräkter. Vidare fullständigades ytterligare den rika samling af folkdräkter, som användes af Skansens ringleksbarn, med dräkter från Häfverö socken i Uppland, Jössehärad i Värmland samt från Herrestads socken i Skåne.

Antalet föremål, tillhörande Skansens klädkammare, utgjorde vid 1900 års slut 4,577, fördelade på 2,400 nummer.

De naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen. Hvad beträffar utvecklingen af dessa afdelningar under åren 1899—1900 må följande här nämnas.

Den zoologiska afdelningen på Skansen. En återblick på Skansens djurgård under detta tidsskede visar, att anläggningen oafbrutet utvecklats och att allmänhetens intresse för den samma år från år ökats.

På grund af djurgårdens nära förbindelse med Skansens öfriga anläggningar har någon särskild beräkning af den sammas inkomster ej kunnat göras. Några summor må dock här nämnas.

Afgifter för färder efter häst, ren och andra djur från Skansens gästgifvargård inbragte år 1899 kr. 1,973: 77 och år 1900 kr. 2,135: 59; inkomster för sålda djur, skinn och dylikt 1899 kr. 2,235: 13 och 1900 kr. 1,240: 41 samt hvarjehanda småinkomster såsom bröd, såldt åt besökande, hvilka önska mata djuren, under 1899 kr. 151: 37 och under 1900 kr. 72: 49. Sammanlagda här uppgifna inkomster belöpa sig altså för 1899 till kr. 4,360: 27 och för 1900 till kr. 3,448: 49. Värdet af med Skansens dragare utförda hästdagsverken uppgick 1899 till 4,108: 50 kr. och 1900 till kr. 4,928.

Utgifterna hafva varit följande:	1899.	1900.
Djurinköp och fraktkostnader	1,230: 19	1,698: 79
Byggnad och underhåll af djurbostäder	6,972: 39	6,560: 16
Djurens utfodring	16,111: 18	17,214: 64
Löner och arfvoden	7,213: 69	7,798: 66
Anslag och etiketter	209: 79	100: 75
Redskap och dylikt	270: 18	131: 47
Medicin och läkarvård	57: 08	32: 09
Stallet	9,799: 84	9,201: 91
Summa kr.	**41,864**: 34	**42,738**: 47

Af å Skansen utförda mera betydande arbeten är att nämna en större björnbur, färdig 1900, i hvilken de under detta år komna björnungarna förvaras, hvarjämte en hundgård i fyra afdelningar iordningstälts. Vattenledningsnätet har utbredts till alt flere burar och hagar. I renhagen har utsprängts en större damm, till hvilken rinnande vatten föres genom ett från Renbergets krön anordnadt fall.

Djurantalets tillväxt utvisas af följande siffror. Såsom framgår af den zoologiska berättelsen för 1898 funnos vid detta års slut 45 arter och afarter däggdjur samt 96 arter och afarter fåglar. Vid 1899 års slut räknade djurbeståndet 48 arter och afarter däggdjur och 117 arter och afarter fåglar och vid 1900 års slut respektive 63 och 134 arter och afarter, hvadan altså antalet högre djurarter, sedan senaste berättelsen afgafs, stigit med 56 arter.

Afkomma har erhållits af ett flertal arter. Så kunna nämnas 9 renkalfvar (Rangifer tarandus), 14 dofhjortkalfvar (Cervus dama) och 3 skogsdufvor (Columba œnas). — En varghona (Canis lupus), hvilken sedan oktober 1899 varit sammanförd med en eskimåhund, födde efter en dräktighetstid af 63 dagar den 2 juni 1900 4 ungar, som de första 11 dygnen voro blinda.

Bland mera intressanta gåfvor må anföras: 2 flygande ekorrar (Pteromys volans) från Finland, 2 fjällräfvar (Canis lagopus), 1 iller (Foetorius putorius) från Skåne, 4 björnungar (Ursus arctos) från Finland, 1 vikaresäl (Phoca foetida), 3 kronhjortar (Cervus elaphus) från Skåne och 2 jakar (Bos grunniens), hvilken art man tänkt sig få acklimatiserad i Sverge. Härigenom skulle erhållas en boskapsras, som kunde vistas ute året om, äfven under strängaste köld, och hvilken, då den samma med fördel kan utfodras med grenar af löf- och barrträd samt buskar, starr och dylikt, skulle blifva mera lättfödd än annan svensk boskap. Jaken, som i sitt hemland Tibet äfven användes till last- och riddjur, lämnar fet, riklig mjölk, har välsmakande kött och en förträfflig ull. Bild. 33.

Inom fågelvärlden äro skänkta bland andra 1 lafskrika (Garrulus infaustus), 2 ringdufvor (Columba palumbus), 6 skogsufvar (Asio otus), 1 pärluggla (Strix tengmalmi), 3 slagugglor (Strix uralensis),

1 vaktel (Perdix coturnix), infångad i Stockholm, 1 vattenrall (Rallus aquaticus) och 3 brunänder (Fuligula ferina) från sjön Tåkern.[1]

Följande viktigare inköp af däggdjur hafva blifvit gjorda: 1 fjällräf (Canis lagopus), 1 isbjörn (Ursus maritimus), 1 utter (Lutra vulgaris), 7 vikaresälar (Phoca foetida) och 1 älgkalf (Alces palmatus) af honkön. Skansens älgbestånd räknar altså 3 djur. De två älgtjurarne hafva, såsom vidstående afbildning (34) visar, utvecklat sig på ett gynsamt sätt, ett resultat, som vunnits bland annat genom sorgfälligt iakttagen, naturenlig utfodring.

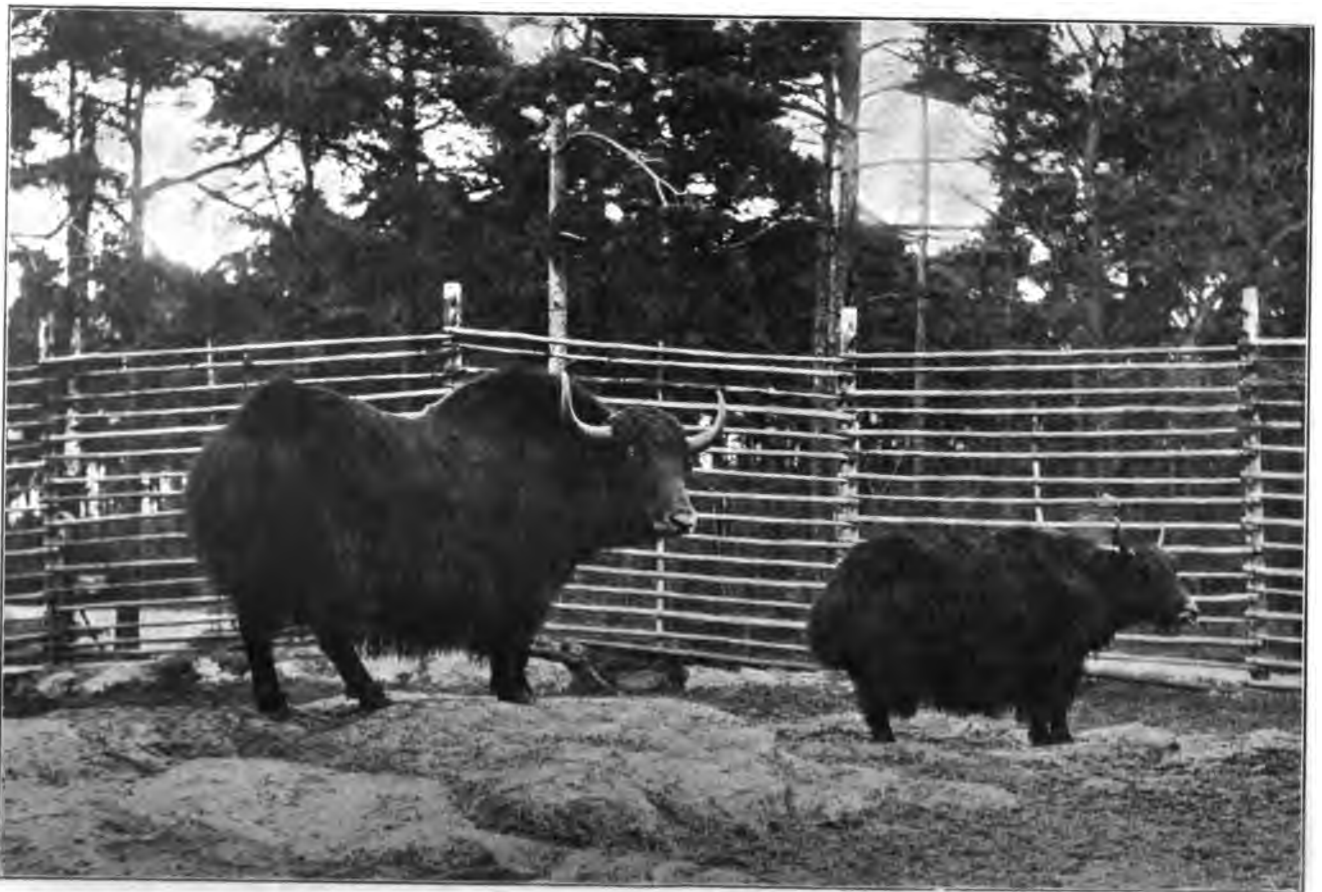
Bland inköpta fåglar må nämnas 1 jaktfalk (Falco gyrfalco) och 4 svarta storkar (Ciconia nigra).

Växtafdelningen. Ett ej obetydligt arbete har äfven under de två sista åren nedlagts på den botaniska trädgården. Ett stort antal till största delen inhemska träd och buskar hafva för den samma dels erhållits genom köp, dels öfverlämnats som gåfva af för Skansens utveckling inom detta område intresserade personer. Under år 1899 inköptes sålunda 1,000 hagtorns- och 1,000 omskolade fyraåriga granplantor, genom hvilka senares utsättning Skansens granplanteringar erhöllo en värdefull tillökning. Bland gåfvor till denna prydnadsplantering må nämnas följande. År 1899 öfverlämnade direktör N. P. Jensen, förutom 600 dyrbara rosaarter, en samling af 3,710 träd och buskar, såsom lönn, lind, vildapel, fågelkörs, hassel, hagtorn med flere; direktör A. Pihl å Rosendal förärade öfver 500 björkar och granar samt direktör E. Holmerz å Skogsinstitutet öfver 400 häggar, almar och lönnar. Äfven må nämnas den vackra gåfvan af 1,675 pilar, lönnar, popplar, almar och nyponbuskar, som af Kungl. Landtbruksakademiens experimentalfält öfverlämnats till Skansen genom direktör E. Lindgren. Af Tjäders fröhandel mottogos under båda åren gåfvor till denna afdelning, hvaraf särskildt må nämnas 3,850 liljeplantor och lökar.

Såsom i synnerhet från rent svensk botanisk synpunkt värdt att ihågkommas, må nämnas utplanterandet af en större samling inbem-

---

[1] För öfrigt hänvisas till gåfvoförteckningen sid. 172 o. f.

33. Jakar.
Skansen

34. **Älgar.**

Skansen.

ska växter, hvilka uppdragits af gifvaren, professor L. F. Läffler å Djursholm.

Af dessa kunna anföras Echinops sphærocephalus, Hieracium aurantiacum, Campanula trachelium, Pulmonaria officinalis, Lysimachia nummularia, Anemone hepatica, Papaver nudicaule, Adonis vernalis, Trollius europæus, Viola odorata, Circæa alpina, Daphne mezereum, Orchis sambucina, Fritillaria meleagris, Convallaria majalis, Muscari botryoides och Blechnum spicant. Amanuensen C. U. Palm insamlade under en resa på Gotland åtskilliga sällsyntare växter, hvilka uppsändes till Skansen och utplanterades därstädes. Bland dessa må nämnas Adonis vernalis, Cephalanthera rubra och Orchis ustulata. Utefter den nyanlagda Björkliden utplanterades ett antal exemplar af Osmunda regalis, hvilka insamlats i Hagby socken i Kalmar län af bibliotekarien P. G. Vistrand.

Så väl 1899 som 1900 företog amanuensen A. Behm med anslag af Nordiska museet resor i naturvetenskapligt ändamål, under hvilka erhölls ett flertal för Skansens botaniska trädgård lämpliga arter. Så nedsändes 1899 från Jämtland bland andra följande: Primula farinosa, Primula stricta, Trollius europæus, Aconitum lycoctonum, Rhodiola rosea, Rubus saxatilis, Astragalus alpinus, Nigritella nigra, Corallorrhiza innata, Cypripedium calceolus, Tofieldia borealis, Carex atrata, Poa alpina, Sesleria coerulea m. fl. Från Vestfinnmarken i Norge, hvilken var målet för resan 1900, nedsändes så väl frön som lefvande exemplar af bland andra följande sällsyntare arter: Mulgedium sibiricum, Gentiana serrata, G. involucrata, G. nivalis, Plantago borealis, Armeria elongata* maritima, Rhododendrum lapponicum, Andromeda tetragona, Myricaria germanica, Allium schœnoprasum β sibiricum, Eriophorum russeolum m. fl. Samma år insamlades af den samme med biträde af Skansens trädgårdsmästare under upprepade utfärder till Stockholms skärgård en större mängd af de i denna trakt förekommande arterna såsom Valeriana officinalis, Cynanchum vincetoxicum, Nymphæa alba, Caltha palustris, Papaver dubium, Polygala vulgaris, Potentilla verna, Trifolium montanum, Gymnadenia conopsea, Orchis sambucina, Platanthera bifolia, Listera ovata, Allium schoenoprasum, Juncus conglomeratus, Briza media,

Asplenium trichomanes, Woodsia ilvensis, Botrychium lunaria. Redaktör K. Åkermark öfverlämnade frön af Stenhammaria maritima, Glaucium luteum och Lathyrus maritimus insamlade i Göteborgs skärgård. Direktör F. Pettersson i Uppsala förärade exemplar af den röda näckrosen (Nymphæa alba f. rosea), af hvilken art äfven frön erhöllos från Bergianska trädgården genom botaniske trädgårdsmästaren Ivan Örtendahl. Från detta sistnämda håll äfven frön af ett större antal andra olika växtarter.

Af de föregående årens förvärf inom denna afdelning hade man glädjen att se ett betydande antal under dessa somrar hafva gått till och i flere fall spridt sig på Skansens ängar och vallar.

Fullt utbildade hafva iakttagits Cirsium heterophyllum, Mulgedium alpinum, Ranunculus aconitifolius, Angelica archangelica, Nymphæa alba f. rosea, Adonis vernalis, Caltha palustris, Trollius europæus, Papaver nudicaule, Papaver radicatum, Arabis alpina, Crambe maritima, Cochlearia arctica, Saxifraga cotyledon, Azalea procumbens, Cypripedium calceolus m. fl. orkideer, vidare Struthiopteris germanica, Osmunda regalis m. fl.

Utställningslokaler och förevisningstider. Med afseende å museets utställningslokaler må följande förändringar under de båda här ifrågavarande åren antecknas.

En af museets älsta afdelningar, den år 1874 öppnade s. k. »Norra paviljongen» (nr 71 C Drottninggatan), stängdes för allmänheten den 1 april 1899, då husets egare ämnade använda lokalen för annat ändamål. Som bekant innehöll denna afdelning förnämligast föremål från Norrland och Lappland. Här sågs den stuguinteriör från Delsbo socken i Helsingland, för hvars tillkomst museet i främsta rummet hade att tacka biskop L. Landgren, äfvensom museets två första exteriörer eller landskapsbilder, återgifvande Järfsö socken i Helsingland och en höstflyttning i Lule lappmark, hvilken senares tillbehör anskaffats hufvudsakligen af landshöfding H. A. Widmark. Samtliga i denna afdelning inrymda föremål äro

nu magasinerade, till dess de åter kunna utställas i museets nya byggnad å Lejonslätten.

Hvad beträffar den af Järnkontoret efter Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 till Nordiska museet skänkta grufutställningsbyggnaden, hänvisas till hvad ofvan å sid. 113 är nämdt.

Förevisningstiderna vid museets olika afdelningar voro fortfarande de samma som förut. Så har allmogeafdelningen i nr 71 A Drottninggatan varit öppen måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar kl. 11—3 samt söndagar kl. 1—3. Handtverks- och skråafdelningen, afdelningen för de högre stånden samt norska afdelningen i nr 77 och 79 Drottninggatan hafva varit tillgängliga onsdagar och lördagar kl. 11—3 samt söndagar kl. 1—3. Farmaceutiska afdelningen, nordfrisiska rummet m. m. eller de i nr 88 Drottninggatan inrymda samlingarna voro liksom under föregående år stängda under vintermånaderna.

Under sommarmånaderna — från den 1 juni till den 30 sept. — ha samtliga afdelningar varit tillgängliga *alla* hvardagar kl. 11—4 och söndagar kl. 1—3.

Skansen har varit öppen för besökande alla dagar hela året från kl. 10 till skymningens inbrott eller längre.

Besök i museet. Samtliga museets afdelningar besöktes år 1899 af 434,200 personer, af hvilka 413,116 besökte Skansen. Antalet besök år 1900 utgjorde 507,882, hvaraf 487,584 komma på Skansens andel.

Antalet besök i och för studier eller kopiering af föremål i museets olika afdelningar utgjorde år 1899 136, hvaraf 67 gälde friluftsmuseet på Skansen. År 1900 uppgick studiebesökens antal till 328, hvaraf 159 på Skansen.

I sammanhang härmed må nämnas, att, på grund af vid Nordiska museets nämds sammankomst den 14 nov. 1898 fattadt beslut,

priset å de till museet och Skansen gällande årskorten från och med 1899 års ingång höjdes sålunda, att årskort till alla afdelningarna i staden och på Skansen hädanefter för vuxna personer kosta 7 kr. och för barn 5 kr. samt årskort till Skansen för vuxna 6 kr. och för barn 4 kr. Denna höjning i priset ansågs nödvändig på grund af de genom Skansens snabba utveckling stigande utgifterna.

Dock har för lärarpersonalen vid åtskilliga skolor, för tjänstemän vid järnvägen, telegrafen, telefonanstalten m. fl. tillstånd gifvits att lösa årskort till nedsatt afgift, då ett större antal i samma verk anstälda tjänstemän på samma gång antecknat sig.

En öfversikt af alla till olika pris under åren 1899 och 1900 lösta årskort visar, att under år 1899 årskort till olika pris löstes af 2,441 personer och under år 1900 af 2,907.

Brandförsäkring. Samlingarna voro vid 1899 års utgång brandförsäkrade till ett värde af 828,700 kr., och museets båda egendomar i staden (nr 77 och 79 Drottninggatan), byggnaden å Lejonslätten, Skansen samt Bredablicks torn till ett sammanlagdt värde af 1,177,650 kr. Försäkringsafgifterna under samma år uppgingo till kr. 2,762: 24.

Vid 1900 års utgång voro museets samlingar brandförsäkrade till ett värde af 809,700 kr. och museets egendomar i staden, byggnaden å Lejonslätten, Skansen samt Bredablicks torn till ett sammanlagdt värde af 1,546,650 kr. Försäkringsafgifterna uppgingo till kr. 2,895: 64.

Deltagande i utställningar. Under de båda här ifrågavarande åren har Nordiska museet med föremål ur sina samlingar deltagit i åtskilliga olikartade utställningar.

Vid Svenska slöjdföreningens sammankomst den 14 mars 1899 utställdes i sammanhang med ett af fröken A. Branting hållet före-

drag om hemindustriens alster af textilföremål i Norge, Danmark och Schleswig-Holstein ett flertal i museets ego befintliga väggbonader och andra väfnader från Schleswig-Holstein samt en del träsniderier från samma trakt.

Samma år deltog museet i den af Fotografiska föreningen under april—maj i Stockholm anordnade utställningen af fotografiska alster med åtskilliga porträtt af aflidna framstående personer, utförda i daguerrotypi, fotografi m. m.

Bland märkligare utställningar, i hvilka museet under år 1900 deltagit, må främst nämnas den i kulturhistoriskt afseende synnerligen intressanta Karl Johans-utställningen, anordnad af Svenska slöjdföreningen i Akademiens för de fria konsterna utställningssalar under tiden från slutet af januari till medlet af mars. Ur museets samlingar utstäldes härvid en större mängd föremål, omfattande så väl möbler och husgeråd som vapen, dräkter, smycken, kostymbilder m. m., inalles icke mindre än 267 olika nummer.

Vid den i Uppsala under april och maj samma år af Upplands fornminnesförening anordnade utställningen af historiska vyer från Uppland utstäldes flere museet tillhöriga afbildningar af kyrkor och andra äldre byggnader, utförda i olika manér och reproduktionssätt.

Vidare må här nämnas museets deltagande uti Svenska bokindustriutställningen i Göteborg, hvilken öppnades i juli månad 1900. Ur museets samlingar stäldes till denna utställnings förfogande en större mängd bokbinderi- och boktryckeriutensilier, som voro uppstälda i en särskild lokal, ordnad som ett gammalt tryckeri.

Dess utom har för vetenskapligt ändamål eller såsom modeller utlånats ett betydande antal museets samlingar tillhörande föremål.

Från museet utgifna arbeten.[1] Under åren 1899 och 1900 utgåfvos åtskilliga arbeten rörande Nordiska museet. Sålunda utkommo under år 1899:

[1] Se för öfrigt sid. 202 o. f.

Om nyckelharpospelet på Skansen, af K. P. LEFFLER. Utgörande del 6 af arbetet *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. HAZELIUS.

Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet. Anteckningar af J. P. Wallensteen, utgifna af E. HAMMARSTEDT. Utgörande del 7 af *Bidrag till vår odlings häfder.*

Bilder från Skansen, utgifna af A. HAZELIUS. 5—12 häftena.

Samfundet för Nordiska museets främjande 1898. Meddelanden utgifna af A. HAZELIUS.[1]

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester. 3 nr.

År 1900 utgåfvos följande arbeten från museet:

Meddelanden från Nordiska museet 1898, utgifna af A. HAZELIUS, innehållande strödda meddelanden angående museet 1898, uppsatser af E. HAMMARSTEDT, K. B. WIKLUND, O. V. WENNERSTEN, J. BÖTTIGER, O. SIRÉN m. fl., en skråhandling, arkivaliska notiser m. m.[1]

Nordiska museets tjugufemårsminne 1873—1898. Utgörande häftet 4 af *Handlingar angående Nordiska museet*, utgifna af A. HAZELIUS.

Nordiska museet inför 1900 års riksdag. Utgörande häftet 5 af *Handlingar angående Nordiska museet.*

Samfundet för Nordiska museets främjande 1899. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS.

Rytmiska koraler från Håsjöstapeln. Nr 1—8.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester. 2 nr.

Literär förbindelse med andra museer och samfund. Literär förbindelse inleddes år 1899 med följande svenska föreningar:

Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening. Göteborg.

Blekinge museiförening. Karlskrona.

---

[1] En lindring uti museets rätt ansenliga utgifter för befordrande af postpaket erhölls genom den af Kungl. poststyrelsen beviljade rättigheten till nedsatt postafgift för korsbandsförsändelser, innehållande de årligen från museet utgifna arbetena »Meddelanden från Nordiska museet» och »Samfundet för Nordiska museets främjande».

Södermanlands fornminnesförening. Strängnäs.

samt år 1900 med:

Gästriklands fornminnesförening. Gefle.

Antalet samfund inom Sverge, med hvilka Nordiska museet vid slutet af år 1900 stod i förbindelse, utgjorde 21. En förteckning öfver dessa lämnas å sid. 191.

De museer och samfund i utlandet, med hvilka Nordiska museet knöt literär förbindelse under år 1899, voro följande:

Universitets-Bibliotheket. Kristiania.

Stavanger museum. Stavanger.

Det kongelige norske Videnskabers Selskab. Trondhjem.

Det kongelige danske Videnskabernes Selskab. Köpenhamn.

Det kongelige danske geografiske Selskab. Köpenhamn.

Geografiska Föreningen i Finland. Helsingfors.

Musée Roumiantzoff. Moskwa.

Verein für Volkskunde. Berlin.

Schlesische Gesellschaft für Volkskunde. Breslau.

Naturforschende Gesellschaft. Danzig.

Mitteldeutscher Kunstgewerbe-Verein. Frankfurt am Main.

Grossherzogliche Badische Sammlungen für Altertums- und Völkerkunde. Karlsruhe.

Verein für Sächsische Volkskunde. Leipzig.

Verein für bayerische Volkskunde und Mundartforschung. Würzburg.

Verein für Egerländer Volkskunde. Eger.

Schweizerisches Landesmuseum. Zürich.

Koninklijk zoologisch Genootschap. Amsterdam.

Rotterdamsche Diergaarde. Rotterdam.

Musée instrumental du conservatoire royale de musique. Bruxelles.

Société belge de Folklore. Bruxelles.

Anthropological Institute of Great Britain and Ireland. London.

Society of Antiquaries of Scotland. Edinburgh.

International Folk Lore Association. Chicago.

New York Zoological Society. New York.

Under år 1900 trädde museet i literär förbindelse med följande:

Det norske geografiske Selskab. Kristiania.

Tromsö museum. Tromsö.

Blätter für Pommersche Volkskunde. Stettin.

Württembergische Vereinigung für Volkskunde. Tübingen.

Harzverein für Geschichte und Alterthumskunde. Wernigerode.

Alterthums-Verein. Wien.

Die kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses. Wien.

Verein für österreichische Volkskunde. Wien.

Zoologischer Garten. Basel.

»Volkskunde». Tijdschrift voor Nederlandsche Folklore. Gent.

Société d'archéologie de Bruxelles. Bruxelles.

Académie des sciences, des lettres et des arts d'Amiens. Amiens.

Académie des sciences, arts et belles-lettres de Caen. Caen.

Commission des antiquités de département de la Côte-d'Or. Dijon.

Académie des sciences, inscriptions et belles-lettres de Toulouse. Toulouse.

Augustana College. Rock Island, Illinois.

Antalet utländska museer och samfund, med hvilka förbindelse är inledd, utgjorde år 1899 210 och 1900 225. Se sid. 192 o. f.

3.

Nordiska museets fonder.

1.

Byggnadsfonden.

Byggnadsfonden har uppkommit dels genom behållningen af Skandinavisk-etnografiska samlingens byggnadsfond, förut ställd under särskild nämds förvaltning, dels genom medel, som blifvit af Nordiska museets styrelse insamlade genom basarer, folkfester och lotterier, dels ock genom från olika håll till museibyggnaden lämnade gåfvor.

Såsom af föregående årsberättelse inhemtas, var byggnadsfondens behållning vid 1898 års slut

209,444 kronor 2 öre.

Under år 1899 ökades fonden dels genom en gåfva à 1,000 kr. och dels genom influtna lotterimedel kr. 420,009: 99, men minskades med utgifter under året kr. 299,010: 14, i följd hvaraf fondens vid 1899 års slut återstående behållning utgjorde

331,443 kronor 87 öre.

Under år 1900 ökades fonden dels genom från utställningslotteriet i Stockholm 1897 samt allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 förvaltningsutskott öfverlämnade kr. 268,292: 31 och dels genom influtna lotterimedel kr. 484,977: 30. Utgifterna under samma år uppgingo till 408,807 kr. 41 öre, hvadan byggnadsfondens behållning vid 1900 års slut utgjorde

675,906 kronor 7 öre.

2.

Allmänna fonden.

För uppkomsten af denna fond redogöres i 1881 års meddelanden sid. 47.

Fondens kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna äro ämnade att användas till löpande utgifter för Nordiska museets ändamål. Till den sammas förstärkning gå, enligt § 8 i stadgarna för Samfundet för Nordiska museets främjande, alla ständiga ledamöters på en gång lämnade afgifter.

Förvaltningen är enligt museets stadgar öfverlämnad åt museets styrelse.

Allmänna fonden, hvilken enligt 1898 års berättelse vid nämda års slut uppgick till 53,272 kr. 47 öre, hade under åren 1899 och 1900 ökats genom ständiga ledamöters afgifter med ett sammanlagdt belopp af 1,400 kr. och utgjorde vid 1900 års slut

54,672 kronor 47 öre.

3.

Pensionsfonden.

Om uppkomsten af denna fond se sid. 58 i 1885 års meddelanden. Fondens kapital, som den 31 dec. 1898 utgjorde kr. 1,885: 62, hade vid 1900 års slut vuxit till

2,078 kronor 90 öre.

4.

Bredablicksfonden.

Denna fond, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpeskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. En närmare redogörelse för fondens uppkomst lämnas sid. 77 och följande i 1891 och 1892 års meddelanden. Summan af de vid 1900 års slut lämnade bidragen uppgick till

93,070 kronor.

5.

Skansfonden.

Denna fond, som afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpeskillingen för så väl det år 1891 förvärfvade området Öfre Skansen

— 25,000 kr. — som för den år 1896 inköpta Nedre Skansen — 50,000 kr. — bildades år 1894 med anledning af det först nämda köpet. Vid 1900 års slut utgjorde summan af de lämnade bidragen

16,000 kronor.

6.

Herman Frithiof Antells fond.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. Antell

100,000 kronor

till Nordiska museet »att af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Enär, enligt testators förordnande, vissa andra legat först skulle utdelas, men »öfriga tillgångar sammanhållas och förvaltas, tills de genom tillkommande räntor nått sådant belopp, att en hvar sitt erhålla kan», blef denna fond först den 7 okt. 1896 öfverlämnad till Nordiska museet.

4.

Donationer till Nordiska museet.[1]

Under denna öfverskrift upptagas sådana till museet alt ifrån dess grundläggande år 1872 lämnade penningebidrag, som uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver. Af bidragen har en del gått till museets fonder.

Ständiga ledamöters afgifter äro icke medräknade i nedanstående summor. Årtalen angifva de år, då penningebidragen lämnats.

H. M. konung Oskar II. *Samfundets skyddsherre.* 1874 (660), 1900 (500), 1901 (500). **1,660: —**
H. M. drottning Sofia. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1896 (250), 97 (250), 98 (250), 99 (250). **1,000: —**
H. K. H. kronprins Gustaf. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.*[2] 1892—1901. **1,000: —**
H. K. H. prins Karl. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1892 (500), 93 (500), 94 (525), 95 (500). **2,025: —**

Abramson, Eveline, f. Gumpert, fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. **1,000: —**
Althainz, Fredrik Gerhard, grosshandlare. Stockholm. 1888. **500: —**
Andersson, Johan, byggmästare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 1891 (1,000), 93 (10,000), 94 (2,000), 96 (1,000). **14,000: —**
Andersson, John F., ingeniör. Djursholm. 1900. **1,000: —**

---

[1] I denna förteckning äro upptagna alla donationer, som lämnats till museet intill den 1 maj 1901.
[2] *Br.* utmärker här och i det följande, att bidragen lämnats till Bredablicksfonden. Se sid. 138.

Antell, Herman Frithiof, medicine doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. 1884 (200), 90 (700), 91 (1,000), 92 (1,000), 93 (3,000); *Br.* 92—95 (400) och 96, utbet. af dödsboet (600); genom testamente af den 1 okt. 1891 100,000 kr., utbet. af dödsboet 96, samt ytterligare i ränteutdelning 5,700 kr., utbet. 98. **112,600: —**

Appelberg, Lotten, f. **Östergren,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Arwidsson, Torsten Adolf, kommendör. Stockholm. Död 1893. 1892. **1,000: —**

Astrup, Hans Rasmus, f. d. statsråd. Kristiania. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1898. 1873 (500), 82 (2,500), 84 (2,500). **5,500: —**

Axell, Severin, grosshandlare. Sundsvall. Död 1892. 1877. **500: —**

Axling, Hampus, godsegare. Stockholm. 1894. **3,000: —**

Benedicks, Carl, generalkonsul. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1888. 1879. **1,000: —**

Benedicks, Emma, f. **Benedicks,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. 1891 (10,000), 93 (3,000), 94 (2,000), 95 (2,000), genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893 (15,000). **32,000: —**

Benedicks, Gustaf, bruksegare. Gysinge. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1874 (100); *Br.* 92—1901 (1,000). **1,100: —**

Berg, Helene, f. **Bligh,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 1894 (500), 95 (500), 97 (500), 99 (500), 1900 (500). **2,500: —**

Berg, Nils Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. 1880 (25), 89 (100), 92 (500). **625: —**

Berggren, Maria Eleonora, f. **Wickberg,** fru. Stockholm. Död 1895. *Br.* 1892—94. **1,000: —**

Berggren, Robert Constantin, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1893. 1884 (500), 88 (200). **700: —**

Bergstedt, Carl, fabriksidkare. Stockholm. 1876 (100); *Br.* 92—1901 (1,000). **1,100: —**

Bergstedt, Erik, grosshandlare. Stockholm. 1876 (100), 87 (100); *Br.* 92—1901 (1,000). **1,200: —**

Bergström, Frans Frode Theodor, f. d. kammarråd. Stockholm. *Hedersledamot.* 1894. **1,000: —**

Bobergh, Thérèse, f. **Björklund,** enkefru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ledamot af Nordiska museets styrelse. Ständig ledamot.* Död 1899. 1873 (100); *Br.* 92—99 (800), 1900 utbet. af dödsboet (200). **1,100: —**

Boman, Emil, skeppsklarerare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1901. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Bonde, Carl Carlsson, friherre, öfverceremonimästare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Bonde, Gustaf Trolle-, grefve, öfverste-kammarjunkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1884. 1873 (200), 78 (500). 700: —

Bondeson, August, medicine doktor. Göteborg. 1880. 709: 10

Bonnier, Albert, bokförläggare. Stockholm. Död 1900. *Br.* 1892—1900 (900), 1901 utbet. af dödsboet (100). 1,000: —

Boström, Erik Gustaf, f. d. statsminister. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1900. 1,000: —

Brandt, Axel, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1898. 1888. 500: —

Broms, Gustaf Emil, konsul. Stockholm. *Hedersledamot.* 1898 (500), 1900 (2,000), 1901 (2,500). 5,000: —

Burén, Carl, brukspatron. Skeda, Ryssby. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1887. 1876 (200), 84 (1,000). 1,200: —

Bünsow, Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 1877 (500), 92 (3,000), 93 (100), 94 (1,000), 95 (1,000). 5,600: —

Bünsows, Fredrik, grosshandlare, Stockholm, **dödsbodelegare.** 1897. 20,000: —

Bünsow, Fredrik Herman, godsegare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Bünsow, Robert, konsul. Stockholm. 1899. 500: —

Bäckström, Johan, grosshandlare. Stockholm. 1883 (1,000), 87 (100), 96 (100); *Br.* 92—1901 (1,000). 2,200: —

Carlsson, Albertina, f. **Arvin,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Carnegie, David, grosshandlare. Göteborg. Död 1890. 1876 (1,000), 87 (1,000). 2,000: —

Carnegies, David, grosshandlare, **dödsbodelegare,** Göteborg, genom konsul **O. Ekman.** Stockholm. 1890. 5,000: —

Casparsson, Carl Edvard, kapten. Uppsala. Död 1899. Genom testamente af den 16 okt. 1897. 1899. 10,000: —

Cavalli, Gustaf, apotekare. Sköfde. *Hedersledamot.* 1888 (1,000), 96 (5,000). 6,000: —

Cavalli, Johan Gustaf, apotekare. Göteborg. *Hedersledamot.* Död 1888. 1887. 10,000: —

Cederlund, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1883. 500: —

v. Celsing, Petrus Fredrik, kapten. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —
Cervin, Carl Gustaf, bankir. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1899. *Br.* 1892—1898. 1,000: —
Clason, Isak Gustaf, professor. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Curman, Carl, professor (*ständig ledamot*), och fru **Calla Curman,** f. **Lundström.** Stockholm. 1898. 1,000: —
Dahlberg, Johan Petter, bruksegare. Bollsta, Nyland. *Hedersledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —
Danelius, Bror August, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Davidson, Ernst, herr. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Davidson, Henrik, generalkonsul. Stockholm. Död 1895. *Hedersledamot.* 1874 (100), 83 (1,000), 90 (1,500). 2,600: —
Davidson, Vilhelm, konditor. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 1883. 2,500: —
de Laval, Gustaf, fil. doktor, civilingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —
Dickson, Charles, medicine doktor. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1876. 500: —
Dickson, James Jamesson, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1885. 1876 (1,000), 83 (1,000), 84 (2,000), 85 (1,000). 5,000: —
Dickson, Oskar, friherre, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1897. 1872 (1,000), 84 (3,000). 4,000: —
Dickson, Robert, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot.* 1876. 600: —
Du Rietz, Gustaf Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Dölling, Fritz, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1887 (1,000), 93 (100). 1,100: —
Ekengren, Vilhelm Alfred Ferdinand, stadsmäklare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Ekman, Maria, f. **Lavonius,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 1890 (200), 1900 (2,307: 50). 2,507: 50
Ekman, Oskar, konsul. Stockholm. *Hedersledamot.* 1873 (100), 80 (2,500), 83 (1,000), 97 (1,000), 99 (1,000). 5,600: —
Ekman, Vilhelm Ferdinand, bankkassör. Uppsala. *Ständig ledamot.* Genom testamente af den 18 sept. 1899. 1900. 10,000: —
von Essen, Fredrik, friherre, riksmarskalk. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —

Falck, Constantin, grosshandlare. Hammar, Nyland. 1899. 1,000: —
de Fontenay, Otto Ernst le Sage, professor. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 1887 (2,500), 88 (2,500), 90 (5,000). 10,000: —
Forsell, Anton Isidor, disponent. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1899. 4,000: —
Forsgrén, Ida, fröken. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Forsgrén, Sally, f. Wikström, fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Francke, Olena, f. Hallberg, fru. Stockholm. Död 1900. *Br.* 1892—1900 (900), 1901 utbet. af dödsboet (100). 1,000: —
Fris, Carl Gustaf, bankdirektör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1873 (200); *Br.* 92—1901 (1,000). 1,200: —
Fröberg, Christian August, borgmästare. Hernösand. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Geber, Philip, bankir. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Georgii, Axel, konsul. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
Gilljam, Gustaf Fredrik, universitetskansler. Stockholm. *Hedersledamot.* 1892. 500: —
Gustafsson, Johanna, f. Pettersson, fru. Stockholm. 1898. 500: —
Göransson, Thure, apotekare. Falun. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —
Hafström, Adolf Valdemar, grosshandlare. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —
Hagdahl, Charles Emil, medicine doktor. Stockholm. Död 1897. 1896 (70); *Br.* 92—97 (600). 670: —
Hallström, Hans, byggmästare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —
v. Hallwyl, Walter, grefve, bruksegare. Stockholm. *Hedersledamot.* 1890 (15,000)[1], 93 (2,000). 17,000: —
Hammarstedt, Nils Oskar, prost. Norrby, Sala. 1891 (1,000), 92 (1,000). 2,000: —
Hassell, Carl Johan, sekreterare i Kammarkollegium. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891. 5,000: —
Hazelius, Artur, Nordiska museets styresman. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1883 (500), 85 (1,000), 88 (4,500), 89 (500), 90 (2,500), 91 (1,000), 92 (6,000), 93 (2,000), 94 (4,200), 95 (1,000), 96 (1,500), 97 (2,500), 98 (2,500), 99 (500); *Br.* 92—1900 (1,000). 31,250: —
Hazelius, Fredrik Philip, öfverstelöjtnant. Stockholm. Död 1894. 1894. 1,000: —

[1] Detta belopp utgjorde inlösen af lägenheten Framnäs på Djurgården, hvilken inköptes af grefve v. Hallwyl och omedelbart därpå öfverlämnades såsom gåfva till Nordiska museet. Se sid. 70 i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1890.*

Heckscher, Edvard, bankdirektör. Stockholm. 1892. **500:** —

Hedberg, Anders Petter, grosshandlare. Sundsvall. Död 1882. 1877. **500:** —

Hedberg, Johan August, grosshandlare. Sundsvall. *Ständig ledamot.* 1894. **500:** —

Heilborn, Otto Henrik, generalkonsul. Stockholm. 1889 (100); *Br.* 92—1901 (1,000). **1,100:** —

Heiss, Frans, direktör. Stockholm. Död 1898. 1890. **1,000:** —

Hellberg, Frithiof, direktör. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000:** —

Hellberg, Johan Vilhelm, v. konsul. Sundsvall. Död 1887. 1877. **500:** —

Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 januari 1888. 1894. **10,000:** —

Hernmarck, Carl Gustaf, justitieråd. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 1892—1901. **1,000:** —

Hierta, Hedvig Elisabet, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1873 (100), 83 (100), 95 (1,000); *Br.* 92—1901 (1,000). **2,200:** —

Hirsch, Isaak, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 1896. **1,000:** —

Hirsch, Oskar, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 1892—1901. **1,000:** —

Hoffman, August, f. d. slottsarkitekt. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 1889. **10,000:** —

Holm, Anders Reinhold, godsegare. Kvibille. *Hedersledamot.* Död 1899. 1895. **1,000:** —

Höglund, Anton, konsul. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000:** —

Hörstadius, Gustaf Ferdinand, advokatfiskal. Stockholm. Död 1900. 1894 (1,000), 99 (300). **1,300:** —

Jacobsen, Carsten Tank, disponent. Sundsvall. 1892. **500:** —

Janson, Axel Gotthard, byggmästare. Stockholm. 1892 (250); *Br.* 92—1900 (1,000). **1,250:** —

Jeansson, Johan, grosshandlare. Kalmar. Död 1896. 1889 (500); *Br.* 92—95 (400). **900:** —

Johansson, Botvid, grosshandlare. Sundsvall. Död 1895. 1877. **500:** —

Josephsen, Niels, direktör, justitieråd. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 1898. **10,000:** —

Josephson, Hjalmar S., grosshandlare. Stockholm. 1900. **1,000:** —

Kempe, Bernhard, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 1876 (150), 84 (500), 92 (300), 93 (200), 94 (1,000), 99 (300). **2,450:** —

Kempe, Elias Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. Död 1890. 1876 (150), 84 (500). 650: —

Kempe, Frans, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1884 (250), 97 (1,000), 99 (1,000). 2,250: —

Kempe, Henriette, f. **Diewel,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 1894 (1,000), 99 (200), 1900 (200); *Br.* 92—1901 (1,000). 2,400: —

Kempe, Johanna, f. **Wallis,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1892 (2,000), 93 (5,200), 98 (2,000). 9,200: —

Kempe, Julie, f. **Fahlman,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Kempe, Seth, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1884 (250), 99 (1,000), 1900 (1,000). 2,250: —

Kempe, Vilhelm Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 1874 (500), 77 (1,180), 83 (2,500). 4,180: —

Kempes, Vilhelm Henrik, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 1883. 2,500: —

Kjellberg, Thérèse, f. **Edgren,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Knudtzon, Harald Christian Fernando, kammarherre. Kristiania. *Hedersledamot.* 1900. 1,000: —

Lamm, Carl Robert, ingeniör. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. 1891 (400), genom testamente af den 13 febr. 1892 (10,000). 10,400: —

Laurin, Agnes, f. **Rohtlieb,** fru. Stockholm. Död 1896. *Ständig ledamot.* 1890. 500: —

Laurin, Carl, direktör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1890. 500: —

Lemon, Adolf, grosshandlare (död 1899), och fru **Mathilda Lemon,** f. **Lindström,** Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Levin, Hartvig, grosshandlare (död 1892), och fru **Fanny Levin,** f. **Labatt,** Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Liljedahl, August, godsegare. Uppsala. *Hedersledamot.* 1890 (1,000), 91 (3,000), 92 (1,000). 5,000: —

Liljewalch, Carl Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 1892. 1,800: —

Liljewalch, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1900. 900: —

Liljewalch, Tom, f. d. stadsmäklare. Stockholm. 1873 (100), 93 (20); *Br.* 92—1901 (1,000). 1,120: —

Limnell, Carl Abraham, öfverdirektör, *ständig ledamot* (död 1882), och fru **Fredrika Limnell,** f. **Forsberg.** Död 1892. Stockholm. 1874. 1,000: —

Lindahl, Vilhelm Nils Andreas, auditör. Karlskrona. *Br.* 1892—98. **1,000: —**

Lindegren, August, slottsarkitekt. Stockholm. 1892. **500: —**

Lindroth, Carl Axel, grosshandlare. Stockholm. 1873. **1,500: —**

Lindström, Edvard, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Ljunglöf, Knut, grosshandlare. Stockholm. 1873 (250), 82 (1,000). **1,250: —**

Ljungqvist, Knut Ottonin, bruksegare. Munksjö, Jönköping. *Hedersledamot.* Död 1896. 1879 (500), 90 (50), 94 (100), 95 (350). **1,000: —**

Lovén, John, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Lundberg, Louise, f. Haak, fru. Stockholm. Död 1899. 1894. **1,000: —**

Lundberg, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1884. **1,000: —**

Lundström, Carl Franz, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1882 (200), 91 (500), 94 (2,350); *Br.* 92—1901 (1,000). **4,050: —**

Lundström, Johan Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Malmsten, Emil, löjtnant. Malmö. 1892. **1,000: —**

Maude, Louise, f. **Siljeström,** fru. Drottningholm. 1890. **500: —**

Montan, Erik Vilhelm, professor. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1900. **900: —**

Möller, Fredrik, generalkonsul. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Neijber, Magnus Julius, stadsmäklare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 1890 (1,000), 93 (20). **1,020: —**

Nisser, Betty, f. **Wettergren,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Norlund, Elisabeth, fröken. Stockholm. *Hedersledamot.* 1900. **5,000: —**

Norlund, Lotten, f. **Hertzer,** enkefru. Stockholm. *Hedersledamot.* 1899 (4,475); *Br.* 1892—1901 (1,000). **5,475: —**

Norström, Claes Gustaf, civilingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 1892—1900. **1,000: —**

Norström, Claes Gustaf, civilingeniör (*ständig ledamot, hedersledamot*), och fru **Alma Norström,** f. **Bünsow,** *hedersledamot.* Stockholm. 1899 (1,000), 1900 (1,000). **2,000: —**

Näs, Nils Olof, grosshandlare. Östersund. Död 1900. *Hedersledamot.* 1886 (5,500), 87 (5,000). **10,500: —**

Odelberg, Oskar Vilhelm, löjtnant, fabriksdisponent. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Odelberg, Theodor, statsråd. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Ohlsson, Anders, generalkonsul. Kapstaden, Kap. 1892. **500: —**

Oldenburg, Carl Camillus, kyrkoherde. Österby, Hammar. *Ständig ledamot.* Död 1896. 1889 (510), 92 (250), 94 (100), 95 (150), 96 (150). **1,160: —**

Olrog, Thorvald, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. **1,000: —**

d'Otrante, Gustaf Armand Fouché, hertig, förste hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Palmcrantz, Susanna, f. **Vinborg,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Pehrsson, Måns, åkare. Stockholm. Död 1895. 1893. **1,000: —**

Petersen, Ingeborg, f. **Tanberg,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Peterson, P. S., trädgårdsdirektör. Rosehill, Chicago, Illinois. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1885 (200), 97 (1,000). **1,200: —**

Peyron, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. 1877. **1,200: —**

Philipson, Carl David, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1873 (200), 82 (500). **700: —**

Piper, Claës Gustaf Fritz, grefve, hofstallmästare. Stockholm. Död 1897. 1891. **500: —**

v. Platen, Carl, bruksegare. Stockholm. 1894 (300), 95 (400), 98 (200). **900: —**

Ramstedt, Julia, f. **Hæggström,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Regnell, Anders Fredrik, medicine doktor. Minas Geraes, Caldas, Brasilien. Död 1884. 1877. **700: —**

Reinhold, Alma, f. **Burmester,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Reinhold, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1889 (1,895: 01), 91 (1,500). **3,395: 01**

Retzius, Magnus Gustaf, professor, och fru **Anna Retzius,** f. **Hierta.** Stockholm. *Ständiga ledamöter. Hedersledamöter.* 1894. **1,000: —**

Rosén, Karl Peter, literatör. Stockholm. 1884 (500), 85 (500), 93 (106), 94 (1,539: 42), 95 (350). **2,995: 42**

v. Rosen, Fredrik Thomas Carl, grefve, kammarherre. Hedenlunda, Vadsbro. *Ständig ledamot. Br.* 1892—1900. **900: —**

Rundström, Sofia, f. **Schwartz,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901. **1,000: —**

Röhss, Carl Vilhelm Christian, konsul. Göteborg. *Hedersledamot.* Död 1900. 1892 (1,000), 93 (10,000). **11,000: —**

Sager, John Edvard Magnus, ryttmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1894. 1,000: —

Sandell, Clara, f. **Ohlson,** enkefru. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1887 (100), 91 (50); *Br.* 92—1901 (1,000). 1,150: —

Scharp, Clara, f. **Westman,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 1892 (1,000); 94 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (200), 99 (100), 1900 (300), 1901 (100). 2,000: —

Scholander, Sven, ornamentsbildhuggare. Stockholm. 1891. 860: —

Schumburg, Robert, v. konsul. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

von Schwerin, Mathilda Christina, f. **Hagberg,** grefvinna. Husby, Söderköping. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1892. *Br.* 1892. 1,000: —

Selggren, Jonas, rektor. Gefle. Död 1896. 1882 (200), 84 (500). 700: —

Sellmann, Georg, disponent. Stockholm. 1897. 1,000: —

Settervall, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Sjögren, Anna, f. **Nobel,** fru. Nynäs, Ösmo. *Br.* 1892—1900. 800: —

Sjögren, Hjalmar, professor. Nynäs, Ösmo. *Hedersledamot.* 1891. 500: —

Smith, Lars Olsson, grosshandlare. Paris. 1891. 1,500: —

Sprinchorns, Elisabet, f. **Elfstrand,** enkefru, **arfvingar.** Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Stridsberg, Ernst Viktor, ingeniör. Trollhättan. *Br.* 1892—99. 800: —

Strömer, Hjalmar, literatör. Stockholm. Död 1886. 1880. 500: —

Strömman, Ester, f. **Kempe,** fru. Stockholm. 1894. 1,000: —

Sundberg, August, grosshandlare. Sundsvall. Död 1900. 1877. 500: —

Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissarie. Stockholm. Död 1898. Genom testamente af den 19 nov. 1897. 1898. 13,111: 84

Sundström, Per, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—93. 1,000: —

Sunnerdahl, Emil, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Svanström, Frans, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Söderlund, Carl Axel, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 1892—95 (1,000); 95 (1,500), i strödda poster (131: 66), 98 (2,500). 5,131: 66

Söderström, Carl Christian, grosshandlare. Stockholm. 1882 (300), 83 (1,000). 1,300: —

Sörman, Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Tamm, Hugo, bruksegare. Fånö, Grillby. 1874 (100); *Br.* 92—1901 (1,000). 1,100: —

Thiel, Ernst, bankdirektör. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Thorell, Edla, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot.* 1891 (100), 92 (100), 93 (10), 95 (50); *Br.* 92—1901 (1,000).	1,260: —
Thorell, Reinhold, auditör. Stockholm. *Br.* 1892—1900.	600: —
Unander, Fanny, f. **Scharin,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1900.	900: —
Wachtmeister, Axel Fredrik, grefve, öfverste-kammarherre. Stockholm. Död 1899. *Br.* 1892—99.	800: —
Wachtmeister, Axel Knut Trolle-, grefve, hofmarskalk. Trolle-Ljungby, Gualöf. *Hedersledamot.* 1892 (1,000), 93 (1,000).	2,000: —
Wachtmeister, Fredrik Claësson, grefve, generaldirektör. Stockholm. 1892—1900 (årligen 100 kr.).	900: —
Wahlund, Carl Vilhelm, professor. Uppsala. *Ständig ledamot.* 1892.	500: —
Walldén, Vilhelm, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1874 (150), 83 (400), 87 (1,000), 90 (1,500), 92 (200).	3,250: —
Wallenberg, Anna, f. **von Sydow,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 1888 (500), 90 (1,000), 92 (200), 93 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (500), 98 (350), 99 (350), 1900 (100); *Br.* 92—1901 (1,000).	4,200: —
Wallenberg, Knut Agathon, bankdirektör. Stockholm. 1889 (1,000), 90 (250).	1,250: —
Valley, August, grosshandlare. Stockholm. Död 1898. *Br.* 1892—98 (700), 1901 utbet. af dödsboet (300).	1,000: —
Weber, Mathilda, f. **Weylandt,** fru. Stockholm. *Br.* 1892—1901.	1,000: —
Weinberg, Margareta Gustava, f. **Törnsten,** enkefru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 1892 (1,000), 93 (1,000).	2,000: —
Weinberg, Olof David, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1884. 1874 (500), 82 (1,000), 84 (15,000).	16,500: —
Wicander, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1891. 1890.	1,000: —
Wijk, Caroline, f. **Dickson,** fru. Göteborg. *Hedersledamot.* 1879 (500), 90 (200), 96 (500).	1,200: —
Wijk, Olof, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 1876 (600), 83 (500), 87 (500).	1,600: —
Wikström, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 1897.	3,000: —
Wikström, Hulda, fröken. Stockholm. *Hedersledamot.* 1899 (1,000); *Br.* 92—1901 (1,000).	2,000: —
Wikström, Nils, grosshandlare. Sundsvall. Död 1883. 1877.	500: —

Wikströms, Per, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 1882. 2,500: —

Wikström, Per Magnus, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 1893 (2,000), 97 (3,000). 5,000: —

Wikström, Sofi, f. Edlund, fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 1892—1901. 1,000: —

Wrangel von Brehmer, Johan Wolmer, friherre, öfverste-kammarjunkare. Hyby, Klågerup. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Vult von Steyern, Fredrik, direktör. Stockholm. *Br.* 1892—1901. 1,000: —

Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel, friherre, öfverste-kammarjunkare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1900. 1898. 1,000: —

Åslund, Fredrik August, konsul. Sundsvall. 1877. 500: —

Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri. 1898. 45,260: —

Apotekarsocieteten. Stockholm. 1887 (500), 90 (500). 1,000: —

Norrlands gille. Stockholm. 1891. 1,500: —

Patriotiska sällskapet. Stockholm. 1891. 500: —

5.

Testamentariska förordnanden
till förmån för Nordiska museet.

Thomsen, Anna, fröken. Köpenhamn. Död 1888. Genom muntligt förordnande 1888: norskt allmogesmycke af silfver. Aflämnadt 1888.

Wallander, Josef Vilhelm, professor. Stockholm. Död 1888. Genom testamente af den 4 aug. 1887: skisser i akvarell och olja, med motiv från Delsbo och Vingåkers socknar, samt 3 delsbo- och 4 österåkersdräkter m. m. Aflämnadt 1888.

Eichhorn, Christofer, biblioteksamanuens. Stockholm. Död 1889. Genom testamente af den 6 nov. 1889: hela den af honom hopbragta samlingen af skråhandlingar, utgörande omkring 6,600 nummer, fördelade på 100 olika skrån och omfattande en tidrymd af öfver 300 år. Aflämnadt 1890.

Hassell, Carl Johan, f. d. sekreterare. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891: ett belopp af 5,000 kronor, afsedt till inköp af för museet passande föremål. Aflämnadt 1892.

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. Genom testamente af den 13 febr. 1892: ett belopp af 10,000 kronor, afsedt till ökande af museets »Allmänna fond». Aflämnadt 1892.

Fries, Carl Leonard August, kommendörkapten. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 12 dec. 1889: minnen från fregatten Eugenies jordomsegling 1851—1853, m. m. Aflämnadt 1893.

Flygare-Carlén, Emilie, fru. Stockholm. Död 1892. Genom testamentariskt förordnande af den 22 jan. 1890: den hedersgåfva, bestående af

författarinnans samtliga romaner, öfversatta till böhmiska språket, hvilken hon år 1882 erhöll från Prag, m. m. Aflämnadt 1893.

Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 jan. 1888: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1894.

Antell, Herman Frithiof, med. doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. Genom testamente af den 1 okt. 1891: ett belopp af 100,000 kronor, afsedt att af museets styrelse »förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Aflämnadt 1896. Ytterligare utdelning på grund af Antells testamente: 5,700 kronor. Aflämnadt 1898.

Lindholm, Johan August, f. d. postförvaltare. Stockholm. Död 1894. Genom skriftligt förordnande: en större samling oljemålningar, akvareller och pennteckningar, alla återgifvande byggnader, gator och gränder från det »gamla Stockholm». Aflämnadt 1895.

Tunelius, Johanna Charlotta Lovisa, fröken. Stockholm. Död 1894. Genom testamente, dagt. i juni 1893: en samling porslinsföremål från århundradets början, m. m. Aflämnadt 1895.

Erichsson, Carl Anders, f. d. inspektor, Charlottenlund. Död 1894. Genom testamente af den 10 jan. 1894: återstoden af hans förmögenhet, sedan åtskilliga legat till andra personer utgått. Utdelningen i utredningsmannens konkurs — med 2,217 % å testamentsbeloppet kr. 17,863: 10 — kronor 387: 25, aflämnad 1897.

Adlersparre, Sophie, f. **Leijonhufvud,** friherrinna. Stockholm. Död 1895. Enligt muntligt förordnande: klagoskrift, sydd på väf, från 1805. Aflämnadt 1895.

Benedicks, Emma, f. **Benedicks,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. Genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893: ett belopp af 15,000 kronor, hvaraf 5,000 kr. till museet och 10,000 kronor till anläggningarna på Skansen. Aflämnadt 1895.

Nisbeth, Henriette Caroline, f. **Owenius,** fru. Simrishamn. Död 1895. Genom testamente af den 16 maj 1890: ett rikt snidadt antikt ekskåp. Aflämnadt 1897.

Schwartz, Marie Sophie, f. **Birath,** fru. Stockholm. Död 1894. Enligt muntligt förordnande: spegel med bord, i kejsarstil. Aflämnadt 1896.

Crusenstolpe, Charlotta, fröken. Stockholm. Död 1896. Genom testamente af den 16 okt. 1893: antik chiffonier, bokskåp med flere andra möbler, en samling familjeporträtt samt många minnen efter M. J. Crusenstolpe och Emilie Flygare-Carlén. Aflämnadt 1897.

Londicer, George, grosshandlare. Stockholm. Död 1897. Genom testamente af den 18 april 1896: skrifschatull af mahogny, 1 dussin damastserveter, tillverkade i Linköping på 1780-talet, reffelbössa, som tillhört hertig Fredrik Adolf af Östergötland, m. m. Aflämnadt 1897.

Blackstadius, Johan Zacharias, historiemålare. Stockholm. Död 1898. Genom muntligt förordnande: den stora taflan »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland», konstnärens mest betydande verk. Aflämnad 1898.

Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissarie. Stockholm. Död 1898. Genom testamente af den 19 nov. 1897: en åttondedel af öfverskottet af hans förmögenhet, sedan en del legat till enskilde och allmänna inrättningar utgått. Beloppet, 13,111 kronor 84 öre, aflämnadt 1898.

Malmström, Johan August, professor, historiemålare. *Hedersledamot.* Stockholm. Genom testamente af den 8 mars 1897: målade studier i olja och akvarell, teckningar på lösa blad eller i album af byggnader, klädedräkter, folktyper m. m. från Sverge, Norge och Finland, som kunna bidraga till kännedomen om folkets ståndpunkt i afseende å konstindustri och karakteristik m. m.; gamla allmogeväfnader från Skåne, Bleking och Västergötland; fornnordiska dräkter samt en del vapen m. m., som kunna vara till nytta vid fester å Skansen.

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ledamot af Nordiska museets styrelse. Ständig ledamot.* Död 1899. Genom muntligt förordnande: en samling föremål, hvilka tillhört Carl von Linné, m. m. Aflämnadt 1899.

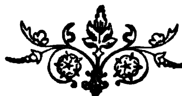
Casparsson, Carl Edvard, kapten. Uppsala. Död 1899. Genom testamente af den 16 okt. 1897: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1899.

Gartz, Claes, bokauktionskommissarie. Stockholm. Död 1899. Genom testamente af den 21 sept. 1899: ljuskandelaber af silfver. Aflämnad 1900.

Lehnberg, Gustaf Conrad, f. d. handelsbokhållare. Stockholm. Död 1900. Genom testamente af den 5 febr. 1899: lusthus från trädgården till huset nr 30 Bellmansgatan i Stockholm. Aflämnadt 1901.

Ekman, Vilhelm Ferdinand, bankkassör. Uppsala. *Ständig ledamot.* Död 1900. Genom testamente af den 18 sept. 1900: 10,000 kronor till Nordiska museets byggnadsfond. Ej aflämnadt.

Sander, Nils Fredrik, kansliråd. Stockholm. Död 1900. Genom testamente af den 17 maj 1898: en samling laveringar, blyertsteckningar och målningar af framstående konstnärer, afsedda till illustrationer för Sanders öfversättning af Eddan; guldmedalj m. fl. minnen af gifvaren. Aflämnadt 1900.

6.

Personer, som under åren 1899 och 1900 lämnat gåfvor till Nordiska museet.

1.

I denna afdelning upptagas endast namnen på de personer, hvilka under de nämda åren lämnat mera märkliga gåfvor till museets särskilda samlingar, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (2).

Till förhistoriska afdelningen:

1899.

***Jäderholm, J.,** f. **Lavén,** fru, Stockholm: båtformig stenyxa från trakten af Malmköping.

Söderlund, T. I., ingeniör, Stockholm: »pincett» och s. k. rakknif af brons, från senare bronsåldern, jordfynd från Gammalstorp i Bleking. Se sid. 87.

Till allmogeafdelningen:

1899.

Aneboda sockenmän, Lamhult: fyra grafkors af smidt järn, från 1800-talet.

Bromander, C. V., pastor, Karlstad: en större samling allmogeföremål från Södra Finnskoga socken i Värmland.

Forsström, J., handlande, Hudiksvall: brudgumsskjorta från Bjuråkers socken och sticktröja af ylle, från Delsbo socken i Helsingland.

*Tecknet * utmärker här, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Greff, A., med. doktor, Berlin: 2 gipsmasker af lapska typer, man och kvinna; afgjutningarna utförda på Skansen.

**Hellberg, H., f. Engström*, fru, Sala: brudsadel från Västmanland samt skrin från Gotland, m. m.

Malmgren, O., herr, Stockholm: åkdynor från 1788 och 1842; bägare, skedar m. m. från Hörby socken i Skåne.

Nordfjell, A. A., folkskolelärare, Gäddede: jämtländsk brudkåpa från 1700-talet.

Rackeby sockenmän genom prosten *J. Granqvist*, Rackeby, Lidköping: fyra grafkors af sandsten, från 1600- och 1700-talen. Se sid. 89.

Wennersten, O. V., student, Uppsala: knäbyxor af renskinn, från Uppland.

1900.

Andersson, Cecilia, fru, Jönköping: en samling bonader från Västbo och Sunnerbo härad. Småland. Se sid. 89.

**Balfour, H.*, professor, Oxford: gamla elddon och belysningsredskap från England och Skottland.

**Behm, A.*, amanuens, Stockholm: lodbössa från Jämtland.

Bellander, G., ingeniör, Åbo: »snöstaf» från Väster Ensta och Vida byar i Tierps socken, Uppland, med årtalet 1814, använd såsom budkafvel vid uppbud till snöskottning på landsvägarna.

Boman, C., förvaltare, Lule: sked af silfver, dyrbart arbete från 1600-talet. Se sid. 92.

Carlsson, A., f. Kratz, fru, Årset: förkläde i rosengång, flakkalifstycke m. m. från Fröryds socken i Småland.

Hoas, C., skollärare, Gammal-Svenskby, Ryssland: runkalender af 8 hopbundna träskifvor, med årtalet 1766. Se sid. 93.

Huldt, H., ingeniör, Ume: en lapsk »seite» (afgudabild) af sten, från Sorsele socken i Västerbotten. Se sid. 110.

Kulle, E., f. Hallberg, fru, Stockholm: allmogeföremål, såsom skrin från 1600-talet, klappträ, knyppeldyna m. m.

**Sahlin, C.*, ingeniör, Falun: 5 dräktbilder i akvarell, framställande bärgsmansfolk i Falu kopparbergslag på 1600-talet.

Sörby byamän, Norrby, Sala: bylur af koppar, byåldermansklubba m. fl. föremål från Sörby by i Norrby socken, Uppland.

Tegelberg, Anders, bonde, Källsko, Rickholz, Estland: redskap, som uppgifves hafva användts såsom kompass, från Rickholz i Estland.

Genom *Trapp, H.*, fröken, Söderhamn: allmogesaker från Söderala socken i Helsingland. däribland skäktknif med årtalet 1843, bandsked och delar af en kvinnodräkt från Söderala socken.

Wiberg, Johan, bonde, Pai-Jonos, Rickholz, Estland: »rimstain» (kalenderstaf) från Rickholz i Estland.

**Wikström, A.*, literatör, Stockholm: strödda föremål, däribland lergods (»jydepotter») från Lokken och Viborg i Danmark; kantele från Reval, m. m.

Winslow, O., fil. doktor, Stockholm: målad dörr från en bondstuga i Hyby socken. Skåne.

Vinäs byamän genom hemmansegaren *Bud Erik Olsson*, Vinäs, Mora: likbår, som tillhört Vinäs by i Mora socken, Dalarna.

Till handtverks- och skråafdelningen:

1899.

Ehrström, E., häradshöfding, Helsingfors: 45 afskrifter af finska skråhandlingar.

**Feltenberg, J. F.*, smedsmästare, Sala: ämbetslåda, hvilken tillhört hofslagarne i nämda stad, från 1600-talet.

1900.

Brincks, J. F., kopparslagare, *dödsbodelegare* genom häradshöfding *C. J. Hallström*, Stockholm: Stockholms kopparslagarämbetes in- och utskrifningsböcker för åren 1705—1846, i tre band; samma ämbetes protokoll för åren 1759—1884, i två band: dess räkenskapshandlingar, omfattande tiden 1741—1849, samt en »dödlåda», som tillhört ifrågavarande ämbete.

**Schuldheis, V.*, vinskänk, Stockholm: sigillstamp, som tillhört Stockholms vinskänkarsocietet. Se sid. 94,

Till afdelningen för arbetets historia:

1899.

Bergs, E. V., fru, *dödsbo* genom fröken *Emma Berg*, Stockholm: 4 oljemålningar, framställande bilder från ett sidenväfveri på 1700-talet, m. m.

Jonsson, Martin, herr, Östby, Erikslund: tröskbult med centrumstolpe, dragstång och skaklar.

Sundström, B., studerande, Stockholm: snidad hyfvel med årtalet 1753.

Tibblin, A. V., bokbindare, Stockholm: bokbindarpräss af gammal konstruktion.

1900.

**Pettersson, A. B.*, urmakare, Sala: en samling urmakarredskap såsom rullbänk, nedbänk, städ, snäckstraffare, rikthålk, hjulstickel, polerstål m. m.

Pihlgren, E. A., bankdirektör, Hudiksvall: tröskvält från Helsingland.

Till farmaceutiska afdelningen:

1899.

Smålands nation i Uppsala genom kurator *C. Grönblad*, Uppsala: drogsamling.

1900.

Borgenstam, E., apotekare, Skara: malm-mortel från 1763, mensurer m. m.

Till afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:

1899.

Bengtsson, N. J., byggmästare, Stockholm: 3 stenornament (drufklasar m. m.) från huset nr 84 Regeringsgatan samt ett 50-tal målade kakel i olika mönster och färger, från gamla hus i Stockholm.

***Böttiger, J.*, intendent för konungens konstsamlingar, Stockholm: »säkerhets-Kort efter klockan 11 nattetid», 1791.

Eklund, Emma, Anna och *Ebba*, fröknar, Stockholm: kontrollstämpel, som tillhört Stockholms stads auktionsverk, samt P. Tillæi karta öfver Stockholm 1733.

Ericsson & Kjellström, stenhuggerifirma, Värtan: portal af sandsten, från 1670-talet, från huset nr 20 Skeppsbron.

***Granlund, A.*, antikvarisk bokhandlare, Stockholm: »Stempel Bok wid Stockholms Stora Jern och Metall Wåg». Handskrift.

Genom *Teaterbyggnadskonsortiet*, Stockholm: minnen från den gamla operabyggnaden.

1900.

Aktiebolaget Stockholms diskontobank genom direktör *E. Thiel*, Stockholm: skylt från apoteket Lejonet i Stockholm.

Carlsson, E. L., herr, Stockholm: fana af silkesbrokad, med årtalet 1764, Stockholms stadsvapen och tre kronor å en glob.

Fastighetsaktiebolaget Drott genom ingeniör *T. Örtenblad*, Stockholm: kakelugn i gustaviansk stil, från huset nr 17 Norrlandsgatan.

***Lundahl, A. V.*, direktör, Stockholm: bartmanskrus af stengods, fat, gryta m. m. af lergods, glasfragment m. m., påträffadt vid grundgräfning å gårdsplanen vid huset nr 6 B St Paulsgatan, samt kakelugn i kejsarstil, från samma hus.

Nyström, J., roteman, Stockholm: kakelugn från huset nr 7 Norrtullsgatan.

Sandahl, J., f. *Huss*, fru, Stockholm: tafla öfver »Stockholms Brand Signaler», akvarellmålning från 1800-talets början.

***Santesson, N. E.*, fabrikör, Stockholm: kakelugn från 1700-talets senare hälft, dekorerad med blomstergirlander i olika färger.

***Stockholms skarpskytteförenings första kompani* genom järnkramhandlanden *G. Hallgren* och fabrikör *E. Andersson*, Stockholm: ett par kandelabrar af smidt järn samt 6 st. fäktsablar.

Städernas allmänna brandstodsbolag, Stockholm: sandstensportal med årtalet 1668, och balkong af järn, från huset nr 20 Skeppsbron, samt en samling kakel från 1700-talet.

Wirström, F. V., konditor, Stockholm: »Tillstånds-Pollet att hämta vatten ur Kongl. Slottets brunnar», utfärdad för konditor Bulér.

Till samlingen af fortskaffningsmedel och åkdon:

1899.

Gotlands fornsal genom lektor *M. Klintberg*, Visby: karet från Visby.

Landström, G., handlande, Stockholm: trilla från 1700-talet.

Magnusson, E., f. *Schnell*, fru, Stockholm: velociped af trä.

***Müller, R.*, kolonibestyrer, Köpenhamn: grönländska hundseldon.

***Samzelius, H.*, jägmästare, och ***Sällström, E. J.*, konsul, Nederkaliks: forsbåt med två par åror, forkar, öskar m. m.

1900.

Arwidsson, I., fil. kandidat, Uppsala: en samling skidtyper från Härjedalen och Norge.

Brask, J. H., f. d. båtsmanskorpral, Brytte, Rogsta: eka, påträffad i en skogssjö i Rogsta socken, Helsingland.

**v. Celsing, F.*, kapten, Stockholm: eka, funnen i en mosse i Vrigstads socken, Småland.

v. Ehrenheim, P., f. d. statsråd, Stockholm: täcksläde, s. k. »vis-à-vis», från 1800-talets början.

Lewenhaupt, C., grefve, Claestorp, Katrineholm: två ekor, funna i en skogssjö i Stora Malms socken, Södermanland.

Lundbergh, H., grosshandlare, Stockholm: akja från Västerbottens lappmark.

Wachtmeister, A., grefve, ryttmästare, Torsåker, Väsby: eka, funnen på Torsåker i Hammarby socken, Vallentuna härad, Uppland.

**Wallén, O.*, apotekare, Hvetlanda: gammal parsläde.

Till afdelningen för sjöväsendet:

1899.

**Santesson, F. A.*, fabrikör, Stockholm: skeppsmodell till ett kofferdifartyg från medlet af 1800-talet.

Till afdelningen för kyrkliga minnen:

1899.

Ekeberg, L. A., ångbåtsbefälhafvare, Ryssviken, Stockholm: 2 grafhällar af järn med barockornering, båda från Västerås gamla kyrkogård.

1900.

Sparre, A. C:son, friherre, Vedevåg: träbild, som tillhört fattigbössan vid Vedevågs bruks kyrka i Västmanland.

Till afdelningen för musikinstrument:

1899.

Gahm, A., fröken, Stockholm: stränginstrument från 1700-talet.

**Hallman, K.*, redaktör, Lule: klavér från slutet af 1700-talet.

Skoglund, P., f. d. hemmansegare, Oxböle, Offerdal: harpa.

1900.

Pettersson, G., direktör, Stockholm: klavér från 1806, af P. Krafts tillverkning.

Till afdelningen för de högre stånden:

1899.

Alyhr, G., herr, Stockholm: urverk från slutet af 1500-talet, tallrik af mariebergsfajans, m. m.

Bolinders, J., ingeniör, *dödsbo* genom fröken *A. Stigell*, Stockholm: skrin af mässing, från 1597, muskotjärn i snidadt fodral af trä, m. m.

af Edholm, E., f. d. medicinalråd, och fru *L. af Edholm, f. v. Heijne*, Stockholm: himmelsäng.

**Kungl. husgerådskammaren* genom intendenten för konungens konstsamlingar dr *J. Böttiger*, Stockholm: en större samling sidenprof.

Lagerberg, S., fröken, Stockholm: sidentäcke från 1830-talet, märkduk, smycken m. m. från ungefär samma tid.

Lundberg, Jenny och *Augusta*, fröknar, Stockholm: leksaksbyrå med inläggningar, strumpstickhållare af silfver i form af en nyckel, m. m.

**Matsson, A.*, konsthandlare, Stockholm: flere par sidenskor från 1700-talet, m. m.

Mörk, Mina, fröken, Stockholm: konfirmationsklädning från början af 1800-talet.

Nauckhoffs, A., fröken, *dödsbodelegare* genom häradshöfding *A. Liljencrantz*, Stockholm: smycken, dräktdelar, durchslag af gammal rörstrandsfajans, m. m.

v. Schinkel, A., kapten, Karlskrona: tekopp och fat med adliga ätten von Franckens vapen, tallrik med friherrliga ätten Oxenstierna af Eka och Lindö vapen, m. m.

Storckenfeldt, E., generaldirektör, Stockholm: bord från 1850-talet.

Widstrand, O., byggmästare, Stockholm: skulpterad och förgyld soffa från 1700-talet.

1900.

Benedicks, S. E., f. Tholander, fru, Uppsala: en större trymå från midten af 1800-talet, med rikt ornerad och förgyld ram.

**Böttiger, J.*, intendent för konungens konstsamlingar, Stockholm: mansporträtt (snickare) från 1700-talet, oljemålning.

Colldén, H. G., f. Durling, enkefru, Stockholm: fickur med kedja af silfver, snusdosa, plånbok, eldstål, skrin m. m.

Ehrlin, C., fru, Stockholm: krinoliner, »tournurer», damhattar m. fl. föremål, hörande till 1860- och 1870-talens modedräkter.

Kempff, H., med. doktor, Stockholm: Auroraordens sigill samt protokoll, hållna uti »Aurora Ordens Styrelse» 1816—1817 m. m.

Klingberg, O., kamrer, Stockholm: spetsmantiljer, långschalar m. fl. plagg, hörande till 1860-talets modedräkter.

**Kungl. husgerådskammaren* genom intendenten för konungens konstsamlingar dr *J. Böttiger*, Stockholm: en samling möbeltyg af sidendamast m. m.

Rosenlind, E., direktör, Stockholm: västtyg af siden med rika silfverbroderier, i gustaviansk stil.

Sturzen-Becker, V., lektor, Stockholm: broderad sidenväst (gustaviansk) m. m.

Till den historiska afdelningen:

1899.

**Berg, Emma*, fröken, Stockholm: porträtt af Gustaf IV Adolf, väfdt i siden.

**Bolinder, J.*, ingeniör, Stockholm, enligt testamentariskt förordnande: en samling föremål, hvilka dels tillhört Carl v. Linné, dels hans maka och ättlingar.

Broberg, C., f. d. tjänsteman, Stockholm: porträttmedaljong i gips af skalden Edvard Bäckström.

Franzén, F., ingeniör, Stockholm: minnesalbum med verser af F. M. Franzén, G. H. Mellin m. fl.

Gavelius, G., v. häradshöfding, Stockholm: petschaft, som tillhört biskop C. G. Nordin.

Hammarskjöld, S., f. *Tham,* fru, Stockholm: sigillstamp med friherrliga ätten Horn af Rantziens och adliga ätten Rosenackers alliansvapen.

**Modin, E.,* komminister, Linsell: bref från Petrus Læstadius, dagt. Arjepluog 10 aug. 1832.

**Montan, A.,* genremålare, Düsseldorf: blommig silkesschal, som tillhört biskopinnan Anna Maria Tegnér, f. Myhrman.

Morin, A., fröken, Stockholm: parasoll, som tillhört drottning Lovisa; tröja, skjorta och mössa, som tillhört prins Karl (f. 1852, † 1854): samt lif och skor, som tillhört prinsessan Lovisa.

**Palm, C. U.,* amanuens, Stockholm: bref från Egron Lundgren till hans broder M. Lundgren [1] samt bref från intendenten A. Nyström till E. Lundgren, m. m.

Pauli, G., artist, Stockholm: kartongerna till de af konstnären utförda freskomålningarna i Göteborgs musei trapphus, framställande »Konst och vetenskap» samt »Handel och sjöfart».

Pihlgard, A., f. *Lundqvist,* fru, Karlskrona: petschaft med adliga ätten Björnborgs vapen, m. m.

**Roos, S.,* f. *Nordenfalk,* friherrinna, Stockholm: bref från generaldirektör A. V. Roos, m. m.

**Silfversvärd, C.,* kansliråd, Stockholm: två petschaft, det ena med ätten Jägerschölds, det andra med ätten Silfversvärds vapen.

Söderman, E., f. *Bergholm,* fru, Stockholm: »Scen och aria ur operan Fiskareflickan», handskrift af August Söderman, m. m.

**Wennerlund, E.,* med. kandidat, Stockholm: sigillstamp och petschaft med adliga ätten von Schantz vapen; dricksglas med ätten von Weigels vapen, börs af silke samt flere frimurarordenstecken, hvilka föremål tillhört arkiatern, friherre C. E. v. Weigel; två bref från August Nicander till M. G. v. Schantz samt bref från Johan Olof Wallin.

1900.

H. K. H. prins Eugen: två album med handteckningar från åren 1837—1840 af dåvarande kronprinsen, sedermera konung Oskar I samt prinsarne Karl, Gustaf, Oskar och August äfvensom af prinsessan Eugenie.

Backman, V., f. *Sontag,* fru, Stockholm: tre bref från professor Elias Fries, samt bref från Lars Levi Læstadius, biskop A. F. Beckman, statsrådet F. F. Carlson och botanisten C. Hartman.

**Bergh, A. F.,* boktryckare, Västerås: 5 handskrifter af skalden Johan Nybom, bref till den samme, bland hvilka ett från Bernhard v. Beskow, samt betyg m. m., som tillhört J. Nybom.

**Bukowski, H.,* konsthandlare, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: chiffonier i kejsarstil, hvilken tillhört Baltzar v. Platen.

v. Cederwald, A. G., amanuens, Stockholm: porträtt af prinsessan Eugenie, måladt i olja.

**Charlés, A.,* med. doktor, Borås: sigillstamp med adliga ätten Muhls vapen.

**Claëson, N.,* statsråd, Stockholm: 8 bref från ärkebiskop A. N. Sundberg till gifvaren.

Drätselkammaren i Hernösand: tornur från 1728, enligt uppgift förfärdigadt af Kristofer Polhem, från Hernösands gamla rådhus.

---

[1] Se *Meddelanden från Nordiska museet 1898,* sid. 140, hvarest detta bref finnes aftryckt.

**Erdmann, E.*, geolog, Stockholm: porträtt af konstmålaren J. V. Wallander, utfördt i olja af fru M. Zetterström.

**Nordenfalk, J.*, friherre, Stockholm: uniformsvärja, som tillhört justitiestatsministern J. Nordenfalk, m. m.

Norlund, E., fröken, Stockholm: porträtt af H. M. konung Oskar II, måladt i olja af porträttmålaren Emil Österman; afsedt för ett Oskar II:s rum i museets nya byggnad.

**Palm, C. U.*, konsthandlare, Stockholm: 2 konstnärsskämtdiplom, utfärdade för Egron Lundgren, m. m.

**Sander, N. F.*, kansliråd. Stockholm, genom testamentariskt förordnande: en samling laveringar, blyertsteckningar och målningar af framstående konstnärer, afsedda till illustrationer för Sanders öfversättning af Eddan; guldmedalj m. fl. minnen af gifvaren.

Till mynt- och medaljsamlingen:

1900.

**Holmberg, D.*, mynthandlare, Stockholm: 13 stansar till minnespenningar.

Till porträtt- och gravyrsamlingen:

1899.

Berndes, G. F., brukspatron, Jakobsdal, Järfva: 4 porträttgravyrer af A. U. Berndes.

Brelin, H., fröken, Gefle: miniatyrporträtt.

**Redaktionen af ›Ord och Bild›*, Stockholm: 148 porträtt.

**Wallin, H.*, fröken, Stockholm: miniatyrporträtt.

1900.

Bergqvist, F., f. *Krafft*, fru, Askersund: 39 silhuettporträtt m. m.

Till bibliotek och arkiv:

Af gåfvor från utländska samfund upptagas här endast några särskildt anmärkningsvärda. Se för öfrigt förteckningen öfver de museer och vetenskapliga samfund, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, sid. 191 o. f.

1899.

**Almqvist, E. K.*, kanslisekreterare, Stockholm: en samling namnteckningar af svenska, danska, polska och österrikiska regenter samt öfver 300 svenska namnteckningar och autografer af högre ämbetsmän, m. m.

**Balfour, H.*, professor, Oxford: en samling arbeten i fornkunskap och etnografi, författade af gifvaren.

**Bonnier, A.*, bokförläggare, Stockholm: öfver 200 arbeten, omfattande svensk skönliteratur, reseberättelser, folklifsskildringar, topografi, filologi m. m.

Brelin, H., fröken, Gefle: Stockholms Calender för år 1727, 62 vis- och skillingstryck samt Hedvig Charlotta Nordenflychts »Qwinligit Tankespel», tryckt i Stockholm 1750, m. m.

**Böttiger, J.*, intendent för konungens konstsamlingar, Stockholm: Konstsamlingarna å de svenska kungliga slotten. D. I, omfattande häftena 1—4. Stockholm 1897—99.

**Conwentz, H.*, professor, Danzig: 6 arkeologiska väggtaflor.

Det kongelige danske Videnskabernes Selskab, Köpenhamn: sällskapets skrifter i 16 band, utgifna under åren 1823—1899.

Det kongelige danske geografiske Selskab, Köpenhamn: Geografisk Tidskrift 1879—1897.

Engelke, J., f. *Leopold*, fru, Stockholm: General-Charta öfver Stockholm af Petrus Tillæus 1733.

v. Feilitzen, K., advokat, Karlskrona: en samling autografer af präster, tjänstgörande i Stockholm under 1700-talet.

Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening, Göteborg: föreningens under åren 1874—1893 utgifna arbeten.

Hedberg, E. G., banktjänsteman, Stockholm: Then Swänske Argus 1732 och 1733.

**Helbing, H.*, konsthandlare, München: Aus dem Kunstbesitz des Herrn Dr. M. Schubart i München, I—II, auktionskatalog med konstnärligt utförda afbildningar.

**Lagerberg, M.*, kammarherre, Stockholm: illustrerade tidningar och modejournaler, tidskrifter m. m.

**Landsmålsföreningen i Uppsala:* Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif. H. 4—64. Stockholm 1881—98.

Lillieskö!d, L., f. *Raab*, friherrinna, Stockholm: köpebref på pergament, dagt. år 1732.

Lönnerberg, R. V., adjunkt, Stockholm: 22 pergamentshandlingar, bestående af köpehandlingar, fastebref och bytesbref m. m., utfärdade mellan åren 1620—1793.

**Nelson, C. G. A.*, folkskolelärare, Stockholm: 126 akademiska afhandlingar från Uppsala, Lund och Åbo; 180 tidningar, hufvudsakligen svenska, från 1727—1898; akademiskt småtryck; pergamentsbref från år 1712, m. m.

af Sillén, L., f. *Strettenberg*, fru, Stockholm: 3 pergamentsbref af åren 1696, 1712 och 1805.

Suhr & Sön, J. P., Köpenhamn: Det Suhrske Hus i Kjöbenhavn 1749—1899, illustreradt praktverk med text af C. Nyrop.

Södermanlands fornminnesförening, Strängnäs: Bidrag till Södermanlands kulturhistoria. I—X. 1877—1899.

1900.

Andersson, August, hemmansegare, Sörby, Norrby, Sala: tvänne fastebref å pergament, från 1594 och 1678.

Andersson, Erik, kyrkvärd, Löten, Norrby, Sala: 4 bouppteckningar från 1700-talet.

**Böttiger, J.*, intendent för konungens konstsamlingar, Stockholm: Konstsamlingarna å de svenska kungliga slotten. Del II. Stockholm 1900.

**Carlsund, M.*, fröken, Stockholm: en samling böcker och planschverk rörande skeppsbyggnadskonst.

**Eklund, P. B.*, bokförläggare, Stockholm: Porträttgalleri af framstående svenska kvinnor; Porträttgalleri af framstående svenske män, af skalder, konstnärer och skriftställare; vidare Svenska konungahuset samt Sveriges industri, dess stormän och befrämjare.

Goldschmidt & Nordholm, Köpenhamn: Danske Farvere. En historisk Udsigt ved de Goldschmidtske Fabrikers hundredaars Jubilæum, af C. Nyrop.

***Hazelius, A.**, Nordiska museets styresman, Stockholm: tidskrifter och samlingsarbeten, utgifna af Hið Islenzka bókmentafélag, m. m.

***Hazelius, G.**, fil. kandidat, Uppsala: Pierers Universal-Lexikon i 21 band: Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie, udgivne af det Kongel. Nordiske Oldskrift-Selskab i Köpenhamn. Årg 1836—1846 och 1854—1860.

***Kempe, B.**, grosshandlare, Stockholm: minnesalbum med teckning, minnesverser, tänkespråk m. m. från 1750-talet.

***Kungl. statistiska centralbyrån**, Stockholm: Bidrag till Sveriges officiella statistik 1891—1895.

***Rosenlind, E.**, direktör, Stockholm: Lördags-Magazinet för åren 1836, 1837 och 1838, i goda exemplar; E. Dybecks Runa för 1844 och 1850, samt stämpelböcker för Stockholms järnvåg och Göteborgs järn- och metallvåg, m. m.

Utom ofvan nämda större gåfvor till Nordiska museets olika afdelningar har museet under åren 1899 och 1900 emottagit följande. År 1899: af friherre ***O. Hermelin**, Staby, Grillby: oljemålning, framställande interiör af Alvastra klosterkyrkas ruiner: af fru ***R. Bobeck***, f. ***Kylberg***, Tun: akvarell, framställande en ryggåsstuga i Västergötland; samt af ***Svenska turistföreningen**, Stockholm: 80 svenska landskapsutsikter i fotografi. År 1900: af fru ***H. Cavalli***, f. ***Krantz***, Sköfde: en större knappsamling, omfattande 4,154 knappar af olika ämnen, från 1700- och 1800-talen, m. m.; af ***Styrelsen för allmänna brandförsäkringsverket för byggnader på landet*** genom direktör ***E. Rosenlind***, Stockholm: 2 kassakistor af järn, den ena märkt 1807; samt af löjtnant ***A. Tornérhjelm***, Halmstad: Sunnerbo härads sigillstamp från år 1684.

— ◆ —

2.

För öfrigt hafva under år 1899 och 1900 gåfvor lämnats till Nordiska museet af ytterligare följande personer:

1899.

**Afzelius*, *R.*, lektor. Jönköping.
Andersson, *Anders*, byggmästare. Stockholm.
**Andersson*, *J.*, vaktmästare. Stockholm.
Angelin, *C.*, sekreterare. Stockholm.
**Anrep*, *G.*, literatör. Stockholm.
Appelgren, *T. G.*, e. o. postexpeditör. Stockholm.
**Arnellsson*, *J.*, herr. Utanlandsjö, Arnäsvall.

Barthelson, *E.*, fröken. Stockholm.
Barthelson, *M.*, fröken. Stockholm.
**Behm*, *A.*, amanuens. Stockholm.
**Berg*, *C. O.*, generalkonsul. Stockholm.
Bergvall, *A.*, brukspatron. Stockholm.
Bey, *C. A.*, postexpeditör. Strömstad.
Björsell, *A.*, landtbrukare. Hafstena, Sköfde.
Boman, *J. A.*, hemmansegare. Bålsjö, Skog.
Braunerhjelm, *O.*, f. *Liljenstolpe*, fru. Stockholm.
**Bukowski*, *H.*, konsthandlare. Stockholm.
Burgman, *T.*, f. *Holmlund*, fru. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

***C**arlander, C. M., grosshandlare. Stockholm.
Carlsson, Carl, vaktmästare. Stockholm.
*Claëson, N., statsråd. Stockholm.
Cullberg, H., godsegare. Gagersvik, Almvik.

Diehl, R. S., fru. Stockholm.

***E**ckert, E., f. Hörlin, fru. Stockholm.
Edgren, B., fröken. Vingäng, Ransby.
*Edholm, P., herr. Bålsjö, Skog.
Edling, C. G., handlande. Sala.
*Edlund, Helene, fotograf. Stockholm.
Ekstrand, A., fröken. Stockholm.
*Eliasson, A., grosshandlare. Stockholm.
Eneroth, H., artist. Stockholm.
*Engelke, A., f. Nordencreutz, fru. Uppsala.
v. Engeström, J., häradshöfding. Stockholm.
Eriksson, E. A., organist. Bollebygd.
Eriksson, Karl, herr. Stockholm.

***F**ahlstedt, V., herr. Stockholm.
Fehrm, C., herr. Stockholm.
Finnberg, N., kassör. Stockholm.
Frölich, O., grefve. Stockholm.
*Fürst, C. M., professor. Lund.

***G**eijer, S., fröken. Filipstad.
Granqvist, J., kontraktsprost. Rackeby.
Grenander, S., f. Richert, fru. Stockholm.
Gripensvärd, F., major. Stockholm.
Göthberg, E., herr. Säby, Jakobsberg.

Hagberg, Leo, ingeniör. Stockholm.
*Hagerman, H., fabrikör. Stockholm.
Halvarsson, B., skräddare. Likenäs, Stöllet.
*Hamilton, G. M., grefve. Hedensberg.
Hammarberg, E., inspektor. Lillån, Hackås.
*Hammarstedt, N. E., amanuens. Stockholm.
*Haraldsson, M., herr. Vipperhult, Smålandsstenar.
Harling, G., herr. Stockholm.
*Hazelius, A., Nordiska museets styresman. Stockholm.
*Hazelius, A., fröken. Stockholm.
Hoff, H., postmästare. Öregrund.
*Holm, Hilma, fröken. Norrköping.
*Holm, I., f. Elfström, fru. Stockholm.
*Holmberg, D., mynthandlare. Stockholm.
*Holmberger, A., fröken. Stockholm.
Hoving, J., herr. Stockholm.

***J**erling, K. J., med. doktor. Stockholm.
*Johansson, Anna Lisa, fröken. Stockholm.
Johansson, A. P., hemmansegare. Linneryd, Alfvesta.
*Johansson, J., herr. Hälle, Bjästa.
Johansson, K. E., bokförare. Stockholm.
Jonsson, G. L., kommunalordförande. Lima.
Jonsson, O., apotekare. Sunne.
Julin, E., herr. Stockholm.

***K**aijser, A., apotekare. Enköping.
Kant, C. N., apotekare. Trosa.
Karlander, A., spårvagnskusk. Stockholm.
*Kempff, K. H., lektor. Gefle.
v. Konow, G., f. Nennes, fru. Stockholm.
Krikortz, E., f. v. Sneidern, fru. Stockholm.
Kylander, M., fröken. Stockholm.

Labatt, B., fröken. Stockholm.
Lagerstedt, O., redaktionsekreterare. Söderhamn.
Lettström, G., bankdirektör. Stockholm.
Levin, Brynolf, gosse. Stockholm.
Liljenstolpe, E., fröken. Stockholm.
Liljesköld, A., v. häradshöfding. Stockholm.
Lind, Emma, fröken. Mariefred.
Lindeberg, K. M., kansliråd. Stockholm.
Lindgren, L., f. d. bokhandlare. Stockholm.
*Lindquist, Gustaf, herr. Stockholm.
Lindqvist, S., fröken. Stockholm.
Lundberg, P. A., verkmästare. Stockholm.
Lundholm, N., herr. Näs, Bjästa.
Lundqvist, Ingeborg, fru. Stockholm.
*Lundström, C. F., brukspatron. Stockholm.
Låstbom, M., fröken. Stockholm.

***M**elkerson, J. A., ingeniör. Bäcka, Orsa.
*Meves, J., byråchef. Stockholm.
Mosell, L., fru. Stockholm.
Myrberg, H., fröken. Stockholm.

Nelson, E. A., fru. Stockholm.
Nilson, Severin, genremålare. Stockholm.
*Nordeman, F. A., veterinärläkare. Vadstena.
*Nordenfalk, J., friherre. Stockholm.
*af Nordin, J., f. Leijonflycht, fru. Stockholm.
Norström, L., yngling. Stockholm.
Nyberg, C., handlande Gisabo, Stockaryd.
*Nyblæus, J., f. Tauson, fru. Lund.

Olsdotter, Sigrid, hustru. Västra Torbo, Delsbo.

Palmér, C. F., målarmästare. Stockholm.
Persson, Per, hemmansegare. Sireköpinge, Tågarp.
Petersson, E. L., häradsskrifvare. Stockholm.
**Petrelli, J.*, krigsarkivarie. Stockholm.
**Pettersson, A. B.*, urmakare. Sala.
Pihlgren, A., ingeniör. Malmö.

Rehn, J. P., arbetare. Stockholm.
af Rolén, E., f. *Grip*, fru. Stockholm.
**Rosén, C. A.*, snickare. Linköping.
Rosén, K. P., ingeniör. Stockholm.
**Rosenlind, E.*, direktör. Stockholm.
Ruth, J., fröken. Stockholm.

Sandahl, H., herr. Knifsta.
Sandqvist, Daniel, gosse. Stockholm.
**Schantz, G.*, kontorsskrifvare. Stockholm.
**Scherini, T.*, fröken. Norrköping.
Schuldheis, V., vinskänk. Stockholm.
**Schultzberg, H.*, revisor. Stockholm.
Schürer von Waldheim, M., regementsintendent. Ume.
Sebardt, U. C., enkefru. Stockholm.
**Sjöblom, M. A.*, med. doktor. Hernösand.
Sjöstedt, C., banktjänsteman. Stockholm.
Sjöstedt, E., f. *Boman*, fru. Stockholm.
Skårman, H., f. *Breding*, fru. Furuskogen, Skara.
Snoilsky, C., grefve, öfverbibliotekarie. Stockholm.
**Sohlén, J.*, apotekare. Årjeng.
Sollwin, R., fröken. Stockholm.
**Sondén, M.*, professor. Stockholm.
Spolén, I. O., kyrkoherde. Fryksände.
Stenbäck, J. V., patron. Björsbyholm, Sunne.
**Strokirk, V.*, grosshandlare. Stockholm.
Swartz, C., f. *Fehrnström*, fru. Stockholm.
Svensdotter, Karin, enka. Västra Torbo, Delsbo.
**Söderbaum, R.*, ingeniör. Stockholm.
Söderberg, A., bankdirektör. Stockholm.

**Tallberg, A.*, artist. Stockholm.
Ternell, Hilda, fru. Stockholm.
Thelander, O., kantor. Hagby.
**Thulstrup, H.*, öfverste. Stockholm.

Wallin, E. O., bondson. Öfverveda, Nordingrå.
**Wallqvist, L.*, snickare. Stockholm.
Welle, V., fröken. Stockholm.
Westblad, I., förvaltare. Igelfors, Regna.
Westerberg, Charlotta, fröken. Stockholm.
Wessén, C., disponent. Stockholm.
**Vistrand, P. G.*, amanuens. Stockholm.

Zetterholm, C., kamrer. Södertälje.

**Öfverström, K.*, auktionsvaktmästare. Linköping.
Örtendahl, I. A., major. Stockholm.
Örtendahl, M., f. *Millén*, fru. Stockholm.
Östberg, C., kandidat. Uppsala.

A. Hirschs musikförlag. Stockholm.
Aktiebolaget Salberget genom direktör *G. A. Granström.* Sala.
Björkanders, A., fil. doktor, *dödsbo.* Stockholm.
Brändströms, Charlotte, friherrinna, *dödsbo* genom läroverksadjunkten *R. V. Lönnerberg.* Stockholm.
**Expeditionen af »Ljus».* Stockholm.
**Föreningen för Grafisk konst.* Stockholm.
**Föreningen Handarbetets Vänner.* Stockholm.
Föreningen Svenska folkdansens vänner. Stockholm.
**Kungl. biblioteket.* Stockholm.
**Kungl. boktryckeriet.* Stockholm.
**Kungl. eklesiastikdepartementet.* Stockholm.
**Lindahls fotografiaffär.* Stockholm.
Ljungs församling genom prosten *L. P. Broman.* Linköping.
Mandelgrens, N. M., artist, *dödsbo* genom öfverkommissarien *G. Almgren.* Stockholm.
**Nykyrkliga bokförlaget.* Stockholm.
Redaktionen af tidningen »Hemtrefnad». Stockholm.
Redaktionen af »Varia». Stockholm.
Rikets allmänna kartverk. Stockholm.
**Sommarkurserna i Uppsala* genom kandidat *A. Åkerlind.*
Stadsfullmäktige i Eksjö.
Stockholms bageriaktiebolag genom disponenten *C. C. Wassén.* Stockholm.
Sällskapet för svenska kvartettsångens befrämjande. Stockholm.
Åboms, V., ingeniör, *dödsbo*, Stockholm.

Aall, *H.*, konservator. Kristiania.
Larsen, *T. B.*, antikvitetshandlare. Kristiania.
Kirkedepartementet, Kristiania, genom riksarkivarien *H. J. Huitfeldt-Kaas*.

**Bjerge*, *P.*, fil. doktor. Bakkehus, Veien.
**Bolvig*, *J. M. E.*, antikvitetshandlare. Köpenhamn.
**Elvius*, *S.*, herr. Köpenhamn.
**Olsen*, *Bernhard*, museumsdirektör. Köpenhamn.

Degerholm, *E.*, fröken. Helsingfors.
Ilmoni, *T. O.*, magister. Åbo.

**Stchoukine*, *P. J.*, herr. Moskwa.

**Friedel*, *E.*, Geheimer Regierungsrath. Berlin.
Grössler, *H.*, professor. Eisleben.
Halle, *J.*, antikvitetshandlare. München.
**Hiersemann*, *K. W.*, bokhandlare. Leipzig.
Mogk, *E.*, professor. Leipzig.
**Rosenthal*, *L.*, antikvitetshandlare. München.
Schwindrazheim, *O.*, herr. Hamburg.
**Stieda*, *L.*, professor. Königsberg.
**Weil*, *A.*, antikvitetshandlare. München.

---

de Saussure, *H.*, herr. Genève.
**Shipley*, *M. A.*, f. *Brown*, fru. Chexbres.

Monseur, *E.*, professor. Brüssel.

**Gaidoz*, *H.*, herr. Paris.
Marqués, *Luis*, herr. Paris.
Müller, *H.*, bibliotekarie. Grenoble.
**Piette*, *E.*, herr. Rumigny.
Salmon, *Ph.*, herr. Paris.

1900.

**Adlers*, *G.*, f. d. disponent. Stockholm.
**Afzelius*, *R.*, lektor. Jönköping.
Ahlberger, *A.*, fröken. Hassele.
Ahlberger, *N.*, fröken. Hassele.
**Ahlborn*, *G.*, fröken. Stockholm.
**Ahlgrensson*, *I.*, fröken. Stockholm.
Ahlström, *A.*, urmakare. Sköfde.
Ahlström, *M.*, urmakare. Borås.
Almqvist, *Rolf*, herr. Svenljunga.
Alyhr, *A.*, fru. Stockholm.
Andersson, *Anna*, fru. Stockholm.
Andersson, *Aksel*, bibliotekarie. Uppsala.
Andersson, *A. G.*, urmakare. Falkenberg.
**Andersson*, *Gunnar*, docent. Stockholm.
Andersson, *Kerstin*, hustru. Spikenäs Ransby.
Arenander, *E.*, veterinär. Uppsala.

Behm, *A.*, fröken. Östersund.
**Berg*, *C. O.*, generalkonsul. Stockholm.
**Berg*, *Emma*, fröken. Stockholm.

Bergenson, J. A., urmakare. Skara.
Berghmarck, S., handlande. Åsträsk.
Bergqvist, J. F., skräddare. Ludvika.
**Bergvall, A.*, brukspatron. Stockholm.
**Bey, C. A.*, postexpeditör. Strömstad.
Biller, G., fröken. Stockholm.
Blackstadius, E., fröken. Stockholm.
**Blees, J.*, fil. kandidat. Uppsala.
Blixén, M. L., fru. Stockholm.
**Blomberg, A.*, fotograf. Stockholm.
Bogren, O. L., urmakare. Borås.
Britte, Erik, småskolelärare. Slättberg, Orsa.
Broman, H., f. *Andersson*, fru. Stockholm.
Burman, S., fröken. Stockholm.
Bünsow, F., godsegare. Stockholm.
Bäckström, J., f. *Hellsten*, enkefru. Stockholm.
**Bäckström, M.*, fröken. Stockholm.

Cardon, K., fröken. Stockholm.
**Carlander, C. M.*, grosshandlare. Stockholm.
Carlman, A., fröken. Stockholm.
Carlsson, Sigrid. Stockholm.
Carlsson, Sture, med. doktor. Stockholm.
Carlsson, V., tryckare. Gustafsberg.
Carlström, H., fröken. Stockholm.
**Cedergren, K. G.*, med. doktor. Stockholm.
Cederström, J., friherre. Modal, Hvetlanda.
Chrigström, S. D., apotekare. Backe.

**Dahlberg, S.*, herr. Östra Ny, Kuddby.
Dahlström, A. V., fanjunkare. Stockholm.
Dunér, Charlotte, fru. Stockholm.

**Eckert, E.*, f. *Hörlin*, fru. Stockholm.
**Edgren, B.*, fröken. Vingäng, Ransby.
**Edlund, Helene*, fotograf. Stockholm.
**v. Ehrenheim, E.*, kammarherre. Grönsö.
Ekberg, F. L., urmakare. Borås.
Ekberg, F. O., herr. Stockholm.
**Ekhoff, E.*, fil. doktor. Huddinge.
**Ekstrand, A.*, fröken. Stockholm.
**Elfving, G.*, fröken. Stockholm.
**Elfving, I.*, fröken. Stockholm.
**Eliasson, A.*, grosshandlare. Stockholm.
Eneström, F. J. E., konduktör. Halmstad.

**Fahlstedt, V.*, herr. Stockholm.
Fernström, F. G., apotekare. Årjeng.
Fleetwood, B., fröken. Stockholm.
Francesko, A., fröken. Stockholm.
Fredrikson, A. C., fröken. Stockholm.
**Friberg, A.*, ingeniör. Huskvarna.
Fürstenberg, L., grosshandlare Göteborg.

**Gartz, C.*, bokauktionskommissarie. Stockholm.
Gehrman, C., musikförläggare. Stockholm.
**Geijer, C. O.*, kungl. sekreterare. Stockholm.
**Giöbel, C. A.*, brukspatron. Stockholm.
**Grafström, H.*, f. *Hazelius*, fru. Stockholm.
**Granberg, K.*, direktör. Stockholm.
Grape, J., fotograf. Stockholm.
Göthe, I. M., bokhandlare. Stockholm.

Haar, H., fröken. Stockholm.
**Hagander, A. G.*, antikvitetshandlare. Stockholm.
**Hagerman, H.*, fabrikör. Stockholm.
Haglund, E., herr. Tenhult.
Hallberg, L., f. *Rosenlind*, fru. Stockholm.
**Hammarstedt, E.*, amanuens. Stockholm.
**Hazelius, A.*, fröken. Stockholm.
Hedenskog, A. G., handlande. Arvika.
Hedström, P., grufförvaltare. Nortorp. Börrum.
Helin, E., fröken. Stockholm.
**Hellgren, C.*, f. *Nilsson*, enkefru. Stockholm.
Hillfors, A., notarie. Stockholm.
Hinnerson, G., inspektor. Nyhem, Ytterhogdal
**Hjelm, C.*, kommendörkapten. Stockholm.
Holm, E., konstförläggare. Stockholm.
Holmqvist, F., förrådsförvaltare. Stockholm.
Holmström, K., herr. Stockholm.
Hult, A., fröken. Eksjö.
Hultman, F., lärarinna. Stockholm.
**Hård af Segerstad, H.*, fröken. Stockholm.
Högberg, A., arbetare. Ytterberg, Sveg.

Isberg, Gertrud. Malmö.

Jennische, A., f. *Brodin*, fru. Stockholm.
Jeppson, A. T., cigarrmakare. Stockholm.
Jonsson, Karin, hustru. Berga, Söderhamn.
Jonsson, Olof, kyrkvärdshustru. Berga, Söderhamn.
Jägerskiöld, L., docent. Uppsala.

**Kahl, M.*, f. *Edsberg*, fru. Stockholm.
Karling, J., ingeniör. Stockholm.
Keyser, H., f. *Almstedt*, fru. Stockholm.
**Kjellberg, T.*, f. *Edgren*, fru. Stockholm.
Kjellbom, Götilda, fru. Söderhamn.
**Kjellin, K.*, artist. Stockholm.
Kratz, I., fröken. Årset.
Kugelberg, J. O., häradshöfding. Jönköping.

Lamm, *V.*, pappershandlare. Stockholm.
Landahl, *G.*, notarie. Stockholm.
Landtmanson, *S.*, kandidat. Uppsala.
Lewin, *L.*, f. *Möller*, fru. Stockholm.
Liebenfeld, *L.*, herr. Stockholm.
Lind, *C.*, herr. Åsträsk.
Lindberg, *A.*, lärare. Stockholm.
Lindblad, *L.*, f. *Möller*, fru. Stockholm.
**Lindell*, *P.*, ingeniör. Stockholm.
Lindgren, *E.*, direktör. Albano.
Lindström, *A. L.*, enkefru. Stockholm.
**Lundevall*, *C. O.*, korgmakare. Stockholm.
**Lundström*, *C. F.*, godsegare. Stockholm.

**Matsson*, *A.*, konsthandlare. Stockholm.
Müntzing, *A.*, f. *Liedbeck*, fru. Stockholm.
Mörk, *Malin*, fröken. Nyköping.
Mörk, *Mina*, fröken. Stockholm.

**Nelson*, *C. G.*, folkskolelärare. Stockholm.
Nilsson, *Emilia*, enkefru. Stockholm.
**Nordeman*, *F. A.*, veterinar. Vadstena.
Norman, *G.*, urmakare. Varberg.
**Nystrand*, *A. E.*, grosshandlare. Stockholm.

Olofsson, *J.*, f. *Dillé*, fru. Stockholm.
Olsson, *Olivia*, hemmansegardotter. Berga, Söderhamn.

Persdotter, *Anna*. Ytterberg, Sveg.
Petersson, *J.*, f. d. riksdagsman. Boestad.
**Petrelli*, *J.*, krigsarkivarie. Stockholm.
Pettersson, *C.*, guldsmed. Falkenberg.
Pettersson, *Mina*, fröken. Stockholm.
Pilo, *H.*, postexpeditör. Stockholm.
**Psilander*, *S. F.*, med. doktor. Stockholm.

Ramsay, *A.*, patron. Stockholm.
Ray, *E. Adams*, lärare. Stockholm.
Reslow, *V.*, bokbindare. Stockholm.
**Retzius*, *A.*, f. *Hierta*, fru. Stockholm.
Ringqvist, *C.*, fru. Bergvik, genom notarien *T. Borell*, Stockholm.
Roos, *J.*, fröken. Stockholm.
Roosval, *J.*, fil. kandidat. Stockholm.
Rooth, *C.*, fröken. Stockholm.
Rosander, *E. A.*, nämdeman. Ekeflo, Virserum.
**Rosén*, *C. A.*, snickare. Linköping.
Rosén, *M.*, f. *Lindemalm*, fru. Stockholm.
v. Rosen, *A.*, f. *Barnekow*, friherrinna. Helgeslätt, Sya.
Rudebeck, *H.*, apotekare. Stockholm.

**Samzelius*, *H.*, jägmästare. Nederkaliks.
Sandberg, *P. J.*, f. d. fanjunkare. Stockholm.
Sandblad, *J.*, herr. Uppsala.
Schillberg, *J.*, apotekare. Stockholm.
Segerstedt, *A.*, fröken. Stockholm.
**Sidenbladh*, *E.*, öfverdirektör. Stockholm.
Sirén, *O.*, fil. doktor. Stockholm.
**Sjödin*, *P. O.*, hemmansegare. Bålsjö, Skog
Sjöstrand, *E.*, fröken. Sjöarp, Skirö.
Stenberg, *E.*, artist. Leksand.
Sundblad, *A.*, fröken. Skara.
Sundblad, *H. L.*, urmakare. Skara.
Svedmark, *A. M.*, inspektor. Ytterhogdal.
Svensson, *Anna*, hemmansegardotter. Norrbyn, Söderala.
Svensson, *Manna*, hustru. Norrbyn, Söderala.
Södergren, *V.*, f. *Söderberg*, fru. Stockholm.

**Tersmeden*, *E.*, fröken. Stockholm.
Thomson, *C.*, godsegare. Åkers styckebruk, Råcksta.
Trägårdh, *E.*, stationsinspektor. Torsås.
Törnkvist, *Greta*, bondhustru. Fallet, Hedesunda.

Wallin, *N. E.*, torpare. Djupsjö, Skorped.
Vallström, *A.*, fröken. Stockholm.
Wedin, *F.*, bondson. Henriksdal, Nyland.
**Wennerlund*, *E.*, med. kandidat. Stockholm.
**Wennersten*, *O. V.*, kandidat. Uppsala.
Westphal, *C.*, fotograf. Stockholm.
Weylandt, *L.*, konsul. Stockholm.
Wihlén, *N. S.*, urmakare. Vänersborg.
**Wiklund*, *K. B.*, docent. Uppsala.
**Vistrand*, *E.*, f. *Hultman*, fru. Tolja, Skirö.

**Zickerman*, *L.*, fröken. Stockholm.

**Åhman*, *A.*, antikvitetshandlare. Göteborg.
Åman, *J.*, kantsågare. Lid, Ullånger.

**Öfverström*, *K.*, auktionsvaktmästare. Linköping.

**A. Lindahls fotografiaffär.* Stockholm.
Allmänna nordiska trädgårdsutställningen i Malmö.
Bukowskis, H., konsthandlare, *dödsbo.* Stockholm.
**Expeditionen af »Ljus».* Stockholm.
**Generalstaben.* Stockholm.
**Klemmings fotografiatelier.* Stockholm.
Kommitén för Karl XIV Johansutställningen i Stockholm.
Lifförsäkringsaktiebolaget Thule. Stockholm.
**Nykyrkliga bokförlaget.* Stockholm.
**Redaktionen af »Ord och bild».* Stockholm.
**Redaktionen af »Varia».* Stockholm.
**Rikets allmänna kartverk* genom öfversten, friherre *C. Lovisin.* Stockholm.
Sonstorps bruk genom brukspatron *E. Sondén.* Sonstorp.
Stockholms högskola.
Sveriges centralförening för idrottens främjande. Stockholm.
Södertelje kanalbolag genom direktör *A. V. Romare.* Stockholm.

Sauar, H. Torjussen, gårdsbrukare. Farvolden, Skien.
**Söderbaum, R.*, direktör. Kristiania.

**Bjerge, P.*, doktor. Bakkehus, Veien.
Budtz Müller & ko. Köpenhamn.
C. Stenders Kunstforlag. Köpenhamn.
**Nutzhorn, H.*, folkskolelärare. Askov, Veien.
**Olsen, B.*, museumsdirektör. Köpenhamn.
**Schrøder, L.*, folkhögskoleföreståndare. Askov, Veien.
Vincent, A., herr. Köpenhamn.

Atelier Apollo. Helsingfors.
Dahlberg, O. I., pappershandlare. Helsingfors.
Tennander, Ida, fru. Brahestad.

Bellander, R., herr. Hamburg.
v. Bezold, G., museumsdirektör. Nürnberg.
**Cederström, T.*, friherre. München.
Haas, A., fil. doktor. Stettin.
**Halle, J.*, antikvitetshandlare. München.
**Helbing, H.*, antikvitetshandlare. München.
**Rosenthal, J.*, antikvarisk bokhandlare. München.
**Sauermann, H.*, museumsdirektör. Flensburg.
Schaffhausens, H., professor, *arfvingar.* Bonn.
Seyffert, O., artist. Dresden.
Stocdtner, F., doktor. Berlin.
Voss, A., museumsdirektör. Berlin.

**Bancalari, G.*, öfverste. Linz.

Geografisch-Etnografische Gesellschaft. Zürich.

Frederik Muller & C:ie. Amsterdam.

Belle Vue Gardens. Manchester.
**Balfour, H.*, professor. Oxford.

**Guelliot, O.*, doktor. Reims.
**Thieullen, A.*, herr. Paris.

Mcguire, J. D., mr. Ellicott City, Maryland.
**Reutersvärd, O.*, tandläkare. Boston.
Wilson, F., mr. Washington.

Till här ofvan upptagna gifvare komma ytterligare några, som önskat vara onämda, hvarjämte bör anmärkas, att några icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Hela antalet gifvare under år 1899 uppgår då till 454 och under år 1900 till 591.

Till jämförelse meddelas här gifvarnes antal äfven under föregående år:

1872—1873	436
1874	351
1875	403
1876	939
1877	1,012
1878	515
1879	461
1880	828
1881	702
1882	428
1883	527
1884	553
1885	633
1886	348
1887	489
1888	304
1889	364
1890	469
1891	548
1892	362
1893	380
1894	421
1895	346
1896	433
1897	428
1898	522
1899	454
1900	591
Summa	**14,247**

De skänkta föremålens antal har under år 1899 utgjort mer än 5,600 och under år 1900 mer än 6,800.

En jämförelse med föregående år utfaller sålunda:

1872—1873	mer	än	1,500
1874	›	›	1,500
1875	›	›	1,000
1876	›	›	2,500
1877	›	›	2,000
1878	›	›	2,000
1879	›	›	1,000
1880	›	›	2,000
1881	›	›	2,400
1882	›	›	1,200
1883	›	›	2,000
1884	›	›	2,000
1885	›	›	1,700
1886	›	›	1,300
1887	›	›	5,100
1888	mer	än	2,300
1889	›	›	1,400
1890	›	›	2,400
1891	›	›	2,900
1892	›	›	2,000
1893	›	›	1,300
1894	›	›	1,200
1895	›	›	3,700
1896	›	›	5,000
1897	›	›	2,800
1898	›	›	3,500
1899	›	›	5,600
1900	›	›	6,800
Summa	mer	än	**70,100**

3.

I denna afdelning upptagas endast de personers namn, hvilka under de nämda åren lämnat mera märkliga gåfvor till museets anläggningar på Skansen, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (4).

Till friluftsmuseet:

1899.

Ekman, M., f. Lavonius, fru, Stockholm: en ringklocka af malm, till Hällestadstapeln. Se sid. 112.

Genom **Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien,* Stockholm: älfsten från Kymlinge i Spånga socken, Uppland. Jfr sid. 106 o. f.

Norlund, L., f. Hertzer, fru, Stockholm: en större ringklocka af malm, till Hällestadstapeln. Se sid. 108 och 109.

Stadsfullmäktige i Eksjö: milsten från 1675, från Brevik å staden Eksjös område.

1900.

Cederström, J., friherre, Hvetlanda: milsten från år 1779, från Hvetlanda socken i Småland.

Lehnberg, G. C., f. d. handelsbokhållare, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: lusthus från trädgården till huset nr 30 Bellmansgatan i Stockholm. Se sid. 111.

Lundahl, A. V., direktör, Stockholm: smältugn, murad af eldfast tegel och murbruk, hvilken påträffats å flere meters djup under gräfning å gårdsplanen framför huset nr 6 B St Paulsgatan i Stockholm. Se sid. 110.

Genom *Öhlander, N. O.,* handlande, Erikslund: milstolpe af järn, med årtalet 1811, från Borgsjö i Medelpad.

Till djurafdelningen:

1899.

Almgren, C., köksmästare, Stockholm: 1 morkulla.
Andersson, H. V., herr, Stockholm: 1 bunderapa.
Berglund, S., disponent, Ohs bruk, Lamhult: 1 fiskljuse.
Björck, E., grosshandlare, Stockholm: 2 eskimåhundar.
Bohnstedt, E., hofjägmästare, Rinkesta, Ärila: 1 sothöna.
Broman, A. F., ingeniör, Stensholm, Huskvarna: 2 räfvar och 6 skrattdufvor.
Broms, G. E., konsul, Stockholm: 2 fjällvråkar.
Bäckström, C. P., sjökapten, Stockholm: 1 skallerorm.
Böklin, G., studerande, Täckhammar, Nyköping: 2 skogsufvar.
Carlborg, A., brukspatron, Tykö, Finland: 1 flygande ekorre.
**Cassel, A.,* godsägare, Askersund: 1 mård.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Douglas, R., grefve, Bjärka-Säby, Linköping: 1 kungsörn.
**Eklöf, J. F.*, trädgårdsmästare, Stockholm: 1 dopping.
**Ekstam, O.*, doktor, Stockholm: 1 fjällräf.
Ekstrand, J., direktör, Stockholm: 1 dufhök.
v. Engeström, A., f. *v. Zablocka*, grefvinna, Göksbo, Altuna: 1 nordisk spets.
Fagerberg, F., herr, Stockholm: 1 bärguf.
Falkenberg, C., friherre, Lagmansö, Vadsbro: 3 dufhökar.
Ferber, I., åkare, Stockholm: 1 gumse, 1 tacka och 1 lam.
Genberg, A., landskapsmålare, Stockholm: 1 fjällripa.
Gerle, O., ingeniör, Nösund, Göteborg: 1 bivråk.
Gottschalk, H., fru, Stockholm: 1 gökunge.
**Gylling, O.*, konservator, Veda: 1 dufhök.
Halling, F., kapten, Göteborg: 1 grönapa.
**Holm, G. B. A.*, häradshöfding, Stockholm: 2 eskimåhundar.
**Huldt, H.*, ingeniör, Ume: 2 fjällvråkar.
Hultkvist, K. A., skollärare, Vrigstad: 3 gräsänder.
Israelsson, O., skogvaktare, Snöån, Nås: 1 slaguggla.
Janson, U., fröken, Kristinehamn: 1 tjädertupp.
Jerling, K. J., med. doktor, Stockholm: 2 näktergalar.
Jones, A., herr, Gnesta: 2 räfungar.
**Jönsson, E.*, hemmansegare, Hölje, Lit: 1 bock.
Lagerberg, F., herr, Arboga: 2 räfungar och 1 nattskärra.
Lange, L., verkmästare, Oravais, Vasa: 1 flygande ekorre.
Leijonhufvud, C. A. A., friherre, Stockholm: 3 pilgrimsfalkar.
Lindner, S., studerande, Stockholm: 1 tejst.
Lovén, S. O., herr, Sunnadal, Liljeholmen: 3 kalkoner.
Lundqvist, A., fru, Stockholm: 1 hafstrut.
**Lundström, A. M.*, plantör, Gyllebo, Gersnäs: 6 kajor.
Lundström, Annie, fröken, Stockholm: 15 kaniner.
Lundström, Lisa, fröken, Stockholm: 15 kaniner.
Lyckholm, M., bryggeriegare, Göteborg: 2 jakar.
de Maré, E., f. *v. Hallwyl*, grefvinna, Stockholm: 1 get.
Mattsson, Matts, landtbrukare, Finala gård, Arholma: 7 fisktärnor och 1 rödbena.
Maud, A., mr, Sun House, Drottningholm: 2 gäss.
Modée, A. V., fabrikör, Stockholm: 3 kokinkinahöns.
Nyberg, F., notarie, Stockholm: 1 angorakatt.
Persson, O., herr, Nor, Karsjö: 1 räf.
Richter, M., fröken, Tureberg: 1 grönapa.
**Rosendahl, H.*, fröken, Stockholm: 1 bivråk.
Rosengren, N. P., fiskare, Ängsö: 1 grissla.
Schweder, O., godsegare, Åldersbäck, Västervik: 2 skogsufvar.
Schöning, G., direktör, Söderhamn: 1 ringlad säl.
Sillén, E., korpral, Stockholm: 1 kornknarr.
Stål, I., herr, Stockholm: 2 tejstar.
Svenonius, F., bokhållare, Rödupp, Öfverkaliks: 1 hvit skata.
Sörling, E., konservator, Stockholm: 1 orrhöna och 2 fiskmåsar.
Wadström, B., hofrättsnotarie, Stockholm: 1 nötskrika.
Wahlgren, A., jägmästare, Kolleberga, Ljungbyhed: 1 iller.
Wincher, V., barberare, Stockholm: 1 kungslori.

Wrangel von Brehmer, T. V., friherre, Häckeberga: 1 kronhjortkalf.
Åberg, F., disponent, Norrköping: 3 gräflingar.
Örtendahl, G., fröken, Stockholm: 1 dansk dogg.

1900.

**Adelsvärd, T.*, friherre, Åtvidaberg: 1 dofhjort.
Almgren, R., juvelerare, Uppsala: 1 slaguggla.
Almqvist, Rolf, herr, Svenljunga: 3 skogsufvar.
Andersson, David, herr, Stockholm: 11 kaniner.
**Asp, Gösta*, studerande, Stockholm: 1 tofsvipa.
Beermann, J. T. R., skogsförvaltare, Ramsele: 1 albinohare.
Berg, C. A., handlande, Stockholm: 1 hund af dalmatisk ras.
**Berglund, S.*, disponent, Ohs bruk, Lamhult: 1 ormvråk.
Björklund, J. O., herr, Stockholm: 2 väfvarfåglar.
v. Björnmarck, A., kapten, Stockholm: 1 husarapa och 1 babuin.
Boberg, A., f. *Scholander*, fru, Stockholm: 1 lapphund.
Brandfors, C., grosshandlare, Lule: 2 björnungar.
Brandt, H., bokhållare, Stockholm: 1 kapucinerapa.
v. Braun, E., gosse, Stockholm: 1 räfunge.
Bruzelius, R. M., professor, Stockholm: 2 lam.
**Bäckström, C. P.*, kapten, Stockholm: 1 snabelbjörn, 1 sumpsköldpadda och 1 kejsarorm.
Carlsson, A., f. *Arvin*, fru, Stockholm: 2 getter.
Engelhardt, J., herr, Ösmo: 1 hare.
Engholm, V. A., kollega, Vadstena: 3 brunänder.
**Ferber, I.*, åkare, Stockholm: 23 rasdufvor.
**Forsberg, R.*, grosshandlare, Stockholm: 1 bock.
Frisk, C. A., grosshandlare, Stockholm: 92 brefdufvor.
Hagman, F. O., ingeniör, Nacka: 1 räf.
Hallén, Arne, gosse, Stockholm: 1 räfunge.
Holmgren, O. M., herr, Stockholm: 1 grönapa.
Josephson, A., bokhållare, Stockholm: 1 nordisk spets.
Kristensson, F. U., bokhållare, Stockholm: 1 lam.
Kungl. flottans station, Stockholm: 45 brefdufvor.
**Lagergren, G. R.*, konsul, Stockholm: 15 dvärghöns.
Larsen, Hans J., grosshandlare, Trondhjem: 1 hafsörn.
Liljestam, A., verkmästare, Stockholm: 1 slaguggla.
**Lindblad, A.*, doktor, Stockholm: 2 sillmåsar och 2 fisktärnor.
Ljungberg, R., herr, Stockholm: 17 hvita möss.
Meisel, E., fröken, Stockholm: 1 sfinxapa.
Mellén, J. R., herr, Stockholm: 3 räfungar.
**Modin, E.*, komminister, Ytterhogdal: 1 lafskrika.
Murray, A., apotekare, Stockholm: 1 gökunge.
Nilsson, E., herr, Stockholm: 1 hermelin.
Nilsson, Hanna, fröken, Stockholm: 1 fiskljuse.
Nordgren, E., veterinär, och *Vester, A.*, ingeniör, Pitkeranta, Finland: 1 björnunge.
**Nordström, O.*, fiskhandlare, Stockholm: 1 orrtupp.
Nygren, A., plåtslagare, Stockholm: 1 St Bernhardshund.
Näs, P., grosshandlare, Östersund: 2 bärgufvar.

Ohde, S., herr, Sjötorp: 1 fiskljuse.
Pettersson, B., djurvårdare, Stockholm: 4 sädesärlor och 1 skogsuf.
Poignant, A., löjtnant, Visby: 1 björnunge.
Reutersvärd, O., tandläkare, Boston: 22 sumpsköldpaddor och 4 alligatorer.
Ridderstolpe, A., friherre, Fiholm: 3 sparfhökungar.
Rosén, V., simlärare, Stockholm: 1 utter.
**Roth, C. O.*, konservator, Stockholm: 2 ringdufvor.
Roth, L., fru, Stockholm: 4 steglitsor.
Scholander, T. F., ingeniör, Stockholm: 2 påfåglar.
Sjögren, Å., ingeniör, Målsåker: 2 mårdar.
Smith, Gustaf och *Rutger*, gossar, Stockholm: 24 hvita möss.
Strömvall, C., sjöman, Stockholm: 3 sidenapor.
Stuart, E. C., jägmästare, Vänersborg: 1 pärluggla.
Sundblad, L., kronofogde, Stockholm: 1 karariapapegoja.
Sundström, C., snickare, Stockholm: 8 sumpsköldpaddor.
Svenberg, V., massör, Stockholm: 8 skrattdufvor.
**Sörling, P.*, studerande, Stockholm: 4 domherrar.
Torgersrud, J., med. doktor, Stockholm: 1 fjällräf.
Ungman, O., disponent, Alfta: 3 skogsufvar.
Unné, R., herr, Kristianstad: 1 vattenrall.
Wallström, C. O., bokhållare, Stockholm: 1 hare.
**Westerdahl, A. R.*, direktör, Stockholm: 1 tamsvan.
Vestman, D., bryggmästare, Falun: 1 gräfling.
Wohlfahrt, Eva, fru, Karlsdals bruk: 1 räf.
Wrangel, H., friherre, Säby: 1 dufhök.
**Wrangel von Brehmer, T. V.*, friherre, Häckeberga: 2 kronhjortar.
Åkerman, Carl, herr, Skillingaryd: 1 babuin.
Örtendahl, I., direktör, Frescati: 1 sothöna.
Östberg, A., vaktmästare, Stockholm: 1 vaktel.

Till växtafdelningen:

1899.

**Behm, A.*, amanuens, Stockholm: en samling fjällväxter.
**Bergianska trädgården*, Albano: ett parti växtfrön.
**Holmerz, C. G.*, direktör, Stockholm: 400 prydnadsträd.
**Jensen, N. P.*, direktör, Helsingborg: 600 rosaarter samt en större samling träd och buskar.
**Landtbruksakademiens experimentalfält*, Albano: 1,675 prydnadsträd och buskar.
Palm, C. U., amanuens, Stockholm: en samling gotländska växter.
**Pettersson, F.*, direktör, Uppsala: frön af röda näckrosen.
**Pihl, A.*, direktör, Stockholm: 500 björkar och granar.
**Svensson, A. E.*, trädgårdsmästare, Stockholm: 50 växtsticklingar.
**Tjäders fröhandel*, Stockholm: 1,000 växtlökar och ett parti frön.
**Vistrand, P. G.*, amanuens, Stockholm: en sändning Osmunda regalis.

1900.

**Behm, A.*, amanuens, Stockholm: en samling högnordiska växter.
**Bergianska trädgården* genom direktör *I. Örtendahl*, Albano: hvarjehanda växtfrön.

Fogelberg, Sven, studerande, Stockholm: 4 tufvor gulsippor.
**Klingberg, A.,* trädgårdsmästare. Stockholm: 235 sticklingar.
Läffler, L. F., professor, Djursholm: 48 växtarter till plantering, samt hvarjehanda frön.
**Pihl, A.,* direktör, Stockholm: 275 träd och buskar.
**Tjäders fröhandel,* Stockholm: 2,850 lökar och hvarjehanda frön.
**Wetterqvist, A.,* fröken, Stockholm: 200 blomsterlökar.
Åkermark, K., literatör, Stockholm: en samling frön af vestkustväxter.

Till utställningen för grufdrift och bärgshandtering.

1899.

**Svenska diamantborrningsaktiebolaget,* Stockholm: 1 bärgborrningsmaskin.

1900.

Vikström, C., konduktör, Jönköping: stuff af talkskiffer med kristaller af magnetisk järnmalm från Smålands-Taberg.

Till anläggningarna i öfrigt:

1899.

**Billman, A. W.,* ingeniör, Stockholm: hvarjehanda bidrag vid framdragandet af vattenledning till älghagen på Skansen.
Gumælius, G., fru, Rocklunda, Kantorp: 1 jättegryta.

1900.

Bayard, A. G., grosshandlare, Stockholm: 1 dufslag.
Kempff, H., med. doktor, Stockholm: 12 burar.
Kungl. flottans station, Stockholm: brefdufstationens dufhus med inredning.
Lindberg, L., flaggunderofficer, Stockholm: 1 ekorrhus.
Genom *Nyström, J.,* trafikchef: fri frakt för holkekvarnen från Främmestad å Västergötland—Göteborgs järnväg.
Genom *Svenson, Emil,* trafikchef, Eksjö: fri frakt för Virserumsboden å Nässjö—Oskarshamnsbanan.

Till underhåll, försäljning och dylikt:

1899.

**Drangel, H.,* fru, Stockholm: 135 kg. hästkött.
**Lärarinnor vid Normalskolan för flickor,* Stockholm: 45 lispund hö.
Slagteriaktiebolaget, Stockholm: 160 kg. nötkött.
**St Eriks bryggeri,* Stockholm: 55 hl. draf.
Svea vattenfabrik genom fabrikör *A. Fris,* Stockholm: 60 lass is.

1900.

**Drangel, Hilma,* fru, Stockholm: 6 säckar renmossa.
Graf, Franciska, fru, Stockholm: 75 kg. sädesprof.

*af Klintberg, F., revisor, Stockholm: 1 parlass halm.
*Lärare och lärarinnor vid Normalskolan för flickor, Stockholm: 309 kg. hö.
*St Eriks bryggeri, Stockholm: 30 hl. draf.

4.

För öfrigt hafva under åren 1899 och 1900 gåfvor lämnats till museets anläggningar på Skansen af ytterligare följande personer:

1899.

Ahlström, C., telegrambud. Stockholm.
Almqvist, E., herr. Stockholm.
Andersdotter, Klockar Kerstin, dalkulla. Stockholm.
Andersson, C., maskinist. Stockholm.
Andersson, J. O., åkare. Stockholm.

Bergman, T. A., målare. Stockholm.
Bergström, O., herr. Stockholm.
Björklund, K., djurvårdare. Stockholm.
Bohnstedt, J., bruksegare. Stockholm.
Borg, G., herr. Stockholm.
Branders, Y., fabrikör. Stockholm.
Bredenberg, G., kamrer. Stockholm.

Carlsson, E., gosse. Ulriksdal.
Carlström, G. M., vaktmästare. Stockholm.

Danielsson, K., byggmästare. Stockholm.

Ekholm, C. G., herr. Stockholm.
Eklund, O. V., fru. Stockholm.
Engvall, G., fru. Stockholm.
Eriksson, F. O., tapetserare. Stockholm.

Fellenius, V., *j:or*, herr. Björsäter.
Flinkenberg, C. T., herr. Sölvesborg.
Flodin, K., herr. Stockholm.
Fornander, V., matros. Stockholm.
v. Francken, H., herr. Stockholm.

Gustafsson, F., herr. Mossåker, Vedum.

Halberstedt, H., ingeniör. Stockholm.
Hallander, M., fru. Stockholm.
Hamilton, J., grefve. Stockholm.
Hederén, A., bagare. Stockholm.
Hedin, H., herr. Stockholm.
Hellsten, Nils, gosse. Stockholm.
Hjärnberg, H., landtbrukare. Hillersjö.
Holmgren, C., herr. Stockholm.
Hård af Segerstad, G., studerande. Dångebo.
Häger, T., herr. Stockholm.

Jakobsson, V., stenarbetare. Lidingö.
Jansson, F. A., herr. Kymlinge, Järfva.
Jansson, P. E., herr. Stockholm.
**Johansson, Axel*, arbetare. Stockholm.
Johansson, A. J., herr. Stockholm.
Jönsson, H., gosse. Stockholm.

**Karlsson, Emma*, fru. Stockholm.
Kindgren, P. A., grosshandlare. Stockholm.
Kleen, T., fröken. Stockholm.
Konradsson, A., herr. Stockholm.
Kvartzell, J. A., kyrkvaktare. Stockholm.

Lagerlöf, A., fru. Stockholm.
Lagerqvist, C. R., herr. Stockholm.
Lambert, K., herr. Stockholm.
Larsson, G. H., sadelmakare. Stockholm.
Liljeroth, G., rådman. Trosa.
Lindberg, J. E., grosshandlare. Stockholm.
Lindblom, Ellen, fröken. Stockholm.
Lindemalm, L., fröken. Skogstibble.
Lindgren, F., herr. Kårtorp, Björnlunda.
Lundberg, A., vaktmästare. Stockholm.
Lundberg, K. J., herr. Stockholm.
Lundberg, T., gosse. Stockholm.
Lundén, V., portvakt. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Malmström, R., bokhållare. Stockholm.
Modin, C., handlande. Stockholm.
Münter, R., tjänsteman. Marieberg.

Nilsson, A., fröken. Stockholm.
Nilsson, C., maskinist. Stockholm.
Nilsson, C., vaktmästare. Stockholm.
Nilsson, L., slaktare. Damtorp, Solna.
**Nordström, O.*, fiskhandlare. Stockholm.
**Norman, M.*, bageriidkerska. Stockholm.
Norén, Auna, fru. Stockholm.
**Nyman, G.*, handlande. Stockholm.
Nyqvist, I., herr. Stockholm.

Olsson, Lisa, fröken. Stockholm.
Ortman, E., fröken. Stockholm.

Pettersson, A., fru. Stockholm.
Pettersson, A., herr. Stockholm.
Pettersson, A., styrman. Stockholm.
Pontin, H., herr. Stockholm.

Ribbing, G., hofrättsråd. Stockholm.
**Roth, C. O.*, konservator. Stockholm.

Sandahl, G., herr. Stockholm.
Sernb, C., fil. kandidat. Stockholm.
Sidvall, R., fabrikör. Stockholm.
Sillén, J. O., herr. Brattfors, Filipstad.
Sjögren, Hilmer, gosse. Stockholm.
Sjögren, N., bokhållare. Sundbyberg.
**Storckenfeldt, E.*, generaldirektör. Stockholm.
**Ström, E.*, kamrer. Stockholm.
**Sundelin, O.*, herr. Leksand.
Sundström, Harriet, fröken. Stockholm
Svanberg, A., fru. Stockholm.
**Svensson, C.*, handlande. Stockholm.
Svensson, O., fröken. Stockholm.
**Svenström, J.*, djurvårdare. Stockholm.
Söderström, A. F., skeppstufvare. Stockholm.

Thall, A., fröken. Stockholm.
**Tullström, E. F.*, fågelfängare. Stockholm.

Wancke, F., kassör. Stockholm.
Vendelin, B., konsul. Kristianstad.
Vesterberg, O., handlande. Stockholm.
**Vestin, S. P.*, fanjunkare. Stockholm.
Vetterqvist, A., fröken. Stockholm.
Vinberg, H., handlande. Stockholm.

**Zetterberg, H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.

Åkerblom, F., fröken. Stockholm.

Öst, Klas, arbetare. Stockholm.

1900.

Algren, T., ingeniör. Stockholm.
Alm, Carl, gosse. Stockholm.
Almlöf, C., köksmästare. Stockholm.
Andersson, V., herr. Stockholm.
Appelgren, E., herr. Stockholm.

Backman, Ragnar, gosse. Stockholm.
Berglund, H., handlande. Stockholm.
Bergman, A., gosse. Stockholm.
Bergman, S., ingeniör. Stockholm.
Bergson, D.
Bergson, E.
Bergson, H.
Bergson, R.
Bergström, A. G., trädgårdsmästare. Stockholm.
Bergvall, C., kapten. Stockholm.
Björnström, E., musiker. Stockholm.
Blåder, C., herr. Stockholm.
Brown, A., fröken. Stockholm.
Bäckvall, J., kontorschef. Stockholm.

Cederberg, A., fröken. Stockholm.
Cohn, A., bildhuggare. Stockholm.

Denckert, J., skorstensfejare. Stockholm.

Eklund, E., vaktmästare. Stockholm.
Envall, L., notarie. Stockholm.
Eriksson, A., fröken. Stockholm.
Eriksson, E. J., vaktmästare. Stockholm.
Eriksson, Tors Erik, arbetare. Stockholm.

Fagerberg, R., herr. Stockholm.
Flygare, Nanny, fru. Stockholm.
Fredriksson, G., handlande. Stockholm.

Genberg, A., landskapsmålare. Stockholm.
Gillberg, O., herr. Stockholm.
Gleerup, F. V., kapten. Stockholm.
Grill, M. E. A., herr. Stockholm.
Gustafsson, A., maskinist. Stockholm.

Hall, Sigfrid, gosse. Stockholm.
Hallin, Gustaf, gosse. Stockholm.
Hazelius, A., fröken. Stockholm.
**Hederén, A.*, bagare. Stockholm.
**Hellberg, H.*, fru. Stockholm.
Hermansson, F., herr. Stockholm.
Holmgren, A., herr. Stockholm.

Isberg, C., fil. doktor, komminister. Stockholm.

Johansson, F., herr. Stockholm.
Johansson, P. V., herr. Stockholm.
Johansson, S., plåtslagare. Stockholm.
Johansson, Tor, gosse. Stockholm.
Jonsson, A., herr. Stockholm.
Jonsson, C., åkardräng. Stockholm.

Kalin, A., fru. Stockholm.
Karlsson, C. G., kusk. Stockholm.
Karlsson, E., gosse. Ulriksdal.
**Karlsson, Emma*, fru. Stockholm.
**Karlsson, V.*, hästskötare. Stockholm.
Kindgren, A., grosshandlare. Stockholm.
Källberg, Adolf, gosse. Stockholm.

Larsson, C., gosse. Stockholm.
Larsson, Richard, gosse. Stockholm.
Lind, J., djurvårdare. Stockholm.
Lindell, G., handlande. Stockholm.
Lindgren, E., herr. Stockholm.
Lindström, E., fru. Stockholm.
Lindström, Folke, gosse. Stockholm.
**Lundin, M. L., f. Schmidt*, fru. Stockholm.
Löfberg, J., fröken. Stockholm.

Michal, A., studerande. Hudiksvall.
Moberg, G. E., herr. Stockholm.
Möller, B. T., studerande. Stockholm.

Nilsson, B., vaktmästare. Stockholm.
Nilsson, J. P., portvakt. Stockholm.
Nord, C., hästskötare. Stockholm.
**Nordqvist, Arvid*, handlande. Stockholm.
Nydahl, M., handlande. Stockholm.

Olander, H., djurvårdare. Stockholm.

Sjölander, H., prokurist. Stockholm.
Steiner, E., bokhållare. Stockholm.
Sundberg, Carl, grosshandlare. Stockholm.
Sundqvist, J., gosse. Stockholm.
**Svensson, C.*, handlande. Stockholm.
Svensson, C. H., mekaniker. Stockholm.
Svensson, E., trädgårdsmästare. Stockholm.
**Svenström, J.*, djurvårdare. Stockholm.
Söderblom, K., gosse. Stockholm.

Thorell, S., gosse. Stockholm.
Trulsson, H., järnarbetare. Stockholm.
Törnkvist, K. H., herr. Stockholm.

Wahlström, N., herr. Stockholm.
Vinberg, Anni, fröken. Stockholm.
Vinberg, G., gosse. Stockholm.
**Wållgren, E. J.*, djurvårdare. Stockholm.

Zettergren, J., djurvårdare.
Zinn, C. M., perukmakare. Stockholm.

Åberg, Aug., verkmästare. Stockholm.
**Åkerlundh, E. J.*, herr. Stockholm.

Öbrink, Emy, fröken. Stockholm.

Till ofvan i afdelningarna 3—4 omnämda gifvare komma ytterligare några, hvilka icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Antalet gifvare till anläggningarna å Skansen m. m. uppgick under år 1899 till 191 och 1900 till 197.

5.

Följande penningebidrag hafva lämnats under år 1899:[1]

Af *H. M. drottningen*	250: —
Till Bredablicksfonden enligt lämnade förbindelser	8,800: —
Af professor *C. M. Fürst*, Lund	24: 80
Af med. doktor *H. F. Antell* enligt testamentariskt förordnande 1891, ytterligare ränteutdelning ur dödsboet	305: 83
Af *onämd*	1: —
Af konsul *F. Kempe*	1,000: —
Af fru *C. Scharp*, f. *Westman*	100: —
Af professor *C. M. Esbjörn*, San Francisco	2: 40
Af fru *A. Wallenberg*, f. *v. Sydow*	350: —
Af grosshandlaren *B. Kempe*	300: —
Af grosshandlaren *C. Falck*, Hammar, Nyland	1,000: —
Af konsul *R. Bünsow*	500: —
Af fru *H. Kempe*, f. *Diewel*	200: —
Af Nordiska museets styresman, dr *A. Hazelius*	500: —
Af justitierådet *C. G. Hernmarck*	100: —
Af advokatfiskalen *G. F. Hörstadius*	300: —
Af rådman *A. Örström*, Arboga	5: —
Af prosten *H. G. v. Bonsdorff*	1: 30
Af konsul *O. Ekman*	1,000: —
Af fröken *H. Wikström*	1,000: —
Af grosshandlaren *S. Kempe*	1,000: —
Af fru *H. Berg*, f. *Bligh*	500: —
Af kapten *C. A. Odelberg*	100: —
Af *onämd*	4: —
Af ingeniör *A. Pihlgren*, Malmö	100: —
Öfverföras kr.	17,444: 33

[1] Af dessa bidrag hafva kr. 1,000 lämnats till Byggnadsfonden, kr. 8,900 till Bredablicksfonden, kr. 500 till Skansfonden, 305 kr. 83 öre till Herman Frithiof Antells fond, kr. 16,886: 50 till anläggningarna på Skansen samt kr. 12,734: 41 till inköp och löpande utgifter.

Öfverfördt kr.	17,444: 33
Af grosshandlaren *S. Axelson*, Malmö	100: —
Af med. licentiat *A. Lindberg*, Malmö	100: —
Af disponenten *P. Petterson*, Malmö	100: —
Af grosshandlaren *C. Faxe*, Malmö	25: —
Af ingeniör *F. H. Kockum*, Malmö	25: —
Af rådman *V. Skytte*, Malmö	25: —
Af byggmästaren *N. J. Stenmarck*, Malmö	25: —
Af konsul *E. A. Borg*, Ystad	20: —
Af hrr *Bönnelycke & Thuröe*, Malmö	20: —
Af grosshandlaren *A. L. Hagerman*, Malmö	20: —
Af konsul *J. Hallbäck*, Malmö	20: —
Af hotellegaren *H. Kramer*, Malmö	20: —
Af grosshandlaren *H. Lindgren*, Malmö	20: —
Af ryttmästaren *O. af Malmborg*, Malmö	20: —
Af byggmästaren *C. Müller*, Malmö	20: —
Af källarmästaren *J. Törnqvist*, Malmö	20: —
Af grosshandlaren *E. Wingård*, Malmö	20: —
Af grosshandlaren *G. Wolkc*, Malmö	20: —
Af fabriksdirektör *J. Danckwardt*, Malmö	15: —
Af godsegaren *D. Frick*, Malmö	15: —
Af konsul *C. Hommerberg*, Malmö	15: —
Af fabriksdirektör *A. Schmitz*, Malmö	15: —
Af godsegaren *O. Amilon*, Malmö	10: —
Af trafikinspektören *G. G. Andersson*, Malmö	10: —
Af disponenten *Oscar Andersson*, Malmö	10: —
Af stadsfiskal *N. Aschan*, Malmö	10: —
Af disponenten *A. Berling*, Malmö	10: —
Af bruksegaren *L. Cederberg*, Malmö	10: —
Af grosshandlaren *S. Hedberg*, Malmö	10: —
Af disponenten *J. Håkansson*, Svedala	10: —
Af grosshandlaren *J. L. Lundberg*, Malmö	10: —
Af bankir *Ch:s A. Peterson*, Malmö	10: —
Af grosshandlaren *Gustaf M. Pettersson*, Malmö	10: —
Af ingeniör *E. Richter*, Malmö	10: —
Af grosshandlaren *A. Sandgren*, Malmö	10: —
Af grosshandlaren *E. Schweder*, Malmö	10: —
Af grosshandlaren *J. A. Thulin*, Malmö	10: —
Af disponenten *F. Willman*, Malmö	10: —
Öfverföras kr.	18,284: 33

Öfverfördt	18,284: 33
Af grosshandlaren *N. Wittgren*, Malmö	10: —
Af apotekaren *Vitus Anderson*, Malmö	5: —
Af grosshandlaren *N. P. Böving*, Malmö	5: —
Af disponenten *F. J. Carter*, Malmö	5: —
Af grosshandlaren *S. Ekman*, Malmö.	5: —
Af grosshandlaren *F. Flensburg*, Malmö	5: —
Af grosshandlaren *P. A. Hägerström*, Malmö	5: —
Af grosshandlaren *S. Lundquist*, Malmö	5: —
Af litografen *C. V. Löfström*, Malmö	5: —
Af juveleraren *E. O. Möller*, Malmö	5: —
Af apotekaren *Hj. A:son Tesch*, Malmö	5: —
Af rektor *S. G. M. Ströhm*, Lund	100: —
Af ingeniör och fru *C. G. Norström*	1,000: —
Af generaldirektören, grefve *F. Cl:son Wachtmeister*	100: —
Af fru *L. Norlund*, f. *Hertzer*	4,475: —
Af disponenten *A. I. Forsell*, Göteborg	4,000: —
Af fru *M. Ekman*, f. *Lavonius*	2,307: 50
Af kapten *C. E. Casparsson*, Uppsala, enligt testamentariskt förordnande	9,999: 91
Summa kronor	**40,326: 74**

Under år 1900 influtna penningebidrag:[1]

Af *H. M. konungen*	500: —
Till Bredablicksfonden enligt lämnade förbindelser	9,500: —
Af fru *C. Scharp*, f. *Westman*	300: —
Af justitierådet *C. G. Hernmarck*	100: —
Af konsul *G. E. Broms*	2,000: —
Af grosshandlaren *S. Kempe*	1,000: —
Af *Garantikonsortiet för 1897 års allmänna konst- och industriutställnings i Stockholm penningelotteri*	264,292: 31
Af *1897 års allmänna konst- och industriutställnings i Stockholm förvaltningsutskott*	4,000: —
Af *okänd*	1: 76
Af fru *H. Kempe*, f. *Diewel*	200: —
Af professor *C. M. Esbjörn*, San Francisco	2: 40
Öfverföras kr.	281,896: 47

[1] Af dessa bidrag hafva 268,292 kr. 31 öre lämnats till Byggnadsfonden, 9,600 kr. till Bredablicksfonden, 4,325 kr. till anläggningarna på Skansen, 9,000 kr. till inköp och 830 kr. 54 öre till löpande utgifter.

Öfverföras kr.	281,896: 47
Af fru *A. Wallenberg*, f. *v. Sydow*	100: —
Af minister *E. Butzow*	25: —
Af fröken *C. Wahrolin*, Djursholm	200: —
Af grosshandlaren *C. M. Carlander*	9: 38
Af grosshandlaren *N. Paton*	17: —
Af fru *H. Berg*, f. *Bligh*	500: —
Af generalkonsul *W. Schönlank*, Berlin, genom professor O. Torells dödsbo	150: —
Af krigsarkivarien och fru *J. Petrelli*	50: —
Af ingeniör och fru *C. G. Norström*	1,000: —
Af fröken *E. Norlund*	5,000: —
Af generaldirektören, grefve *F. Cl:son Wachtmeister*	100: —
Af kammarherre *H. Knudtzon*, Kristiania	1,000: —
Af grosshandlaren *Hj. S. Josephson*	1,000: —
Af ingeniör *John F. Anderson*, Djursholm	1,000: —
Summa kronor	**292,047: 85**

7.

Ombud för Nordiska museet.[1]

I nedanstående förteckning upptagas äfven ombud för Samfundet för Nordiska museets främjande.

*Tecknet + utmärker ombud för museet, * ombud för samfundet.*

Stockholm.

Lektor *A. Ahlén.* + *
Major *A. V. Brunius.* + *
Fil. doktor *V. Carlheim-Gyllensköld.* +
Fröken *A. Ekermann.* *
Geologen *E. Erdmann.* +
Fru *A. Frisell,* f. *v. Sydow.* *
Fru *H. Frisk,* f. *Palmborg.* *
Fru *R. Juel,* f. *Björkman.* *
Med. doktor *J. F. Kinberg.* *
Grosshandlaren *H. Lichtenstein.* +
Med. doktor *K. Malmsten.* +
Antikvitetshandlaren *A. Matsson.* +
Friherre *J. Nordenfalk.* + *
Konsthandlaren *C. U. Palm.* + *
Fröken *E. Palmborg.* + *
Fröken *H. Palmqvist.* *
Fru *A. Retzius,* f. *Hierta.* + *
Professor *G. Retzius.* + *
Direktör *E. Rosenlind.* + *

[1] I denna förteckning angifvas förhållandena, sådana de voro den 31 dec. 1900.

Friherrinnan *E. Rudbeck*, f. *Ulfsparre.* *
Literatören *Helge Sandberg.* +
Professor *M. Sondén.* +
Artisten *E. Stenberg.* *
Med. doktor *P. Södermark.* + *

Skåne.

Kapten *A. Berg von Linde.* * Källunda, Önnestad.
Fröken *Sigrid Du Rietz.* * Landskrona.
Skolläraren *J. Olsson.* + Sandby, Borrby.
Bibliotekarien *C. af Petersens.* * Lund.
Fröken *L. af Petersens.* + * Lindved, Svedala.
Kamrer *A. Pihlgren.* + Malmö.
Öfverstelöjtnant *G. Thestrup.* * Landskrona.
Bruksegaren *A. B. Wallis.* + * Dybeck, Tofthög.

Bleking.

Bokhandlaren *F. Apelqvist.* * Karlskrona.
Lektor *J. A. Gadd.* + Karlskrona.

Halland.

Literatören *C. Carlstedt.* + Falkenberg.
Konduktör *F. J. E. Eneström.* + * Halmstad.
Kapten *J. A. Lagergren.* + Halmstad.

Småland.

Stationsinspektor *J. Andersson.* + Vislanda.
Landsekreteraren *A. H. Bagge.* + * Jönköping.
Häradshöfding *G. Berg.* * Eksjö.
Fru *Anna Carlson*, f. *Kratz.* + Årset.
Med. doktor *M. v. Friesen.* * Västervik.
Hemmansegaren *M. Haraldsson.* + Vipperhult, Smålandsstenar.
Folkskoleläraren *K. A. Hultkvist.* + Vrigstad.
Kapten *A. Qvistgaard.* + * Huleviksberg, Ulfö.

Bohuslän.

Apotekaren *J. L. Lundberg.* + * Lysekil.

Västergötland.

Fröken *Gerda Anderson.* * Torsås, Ulricehamn.
Apotekaren *E. Borgenstam.* + Skara.
Apotekaren *G. Cavalli.* + Sköfde.
Med. doktor *A. Charlés.* * Borås.
Disponenten *A. I. Forsell.* * Göteborg.
Rektor *S. Högman.* * Alingsås.
Fru *Greta Lilliehöök*, f. *Holmgren.* * Göteborg.
Fru *E. Nydqvist.* * Trollhättan.
Fröken *M. Rahmn.* * Göteborg.
Lektor *C. J. Sundström.* * Göteborg.
Fru *M. L. Svanberg*, f. *Hasselgren.* * Göteborg.
Landtbrukaren *J. Svedenborg.* + Bosgården, Broddetorp.
Provinsialläkaren *A. Söderbom.* * Ulricehamn.
Häradskrifvaren *F. Westberg.* +* Skara.
Lektor *F. Ödberg.* * Skara.

Östergötland.

Med. doktor *V. Bergsten.* + Norrköping.
Öfverstelöjtnant *F. V. Ekenstam.* Ruda, Ljungsbro.
Veterinär *E. Eriksson.* * Motala.
Direktör *H. Hazelius.* +* Klakeborg, Skeninge.
Jägmästaren *E. G:son Hjort.* * Kisa.
Fröken *V. Löfholm.* * Norrköping.
Veterinär *F. A. Nordeman.* +* Vadstena.
Snickaren *C. A. Rosén.* + Linköping.
Fröken *D. Scherini.* +* Norrköping.
Bibliotekarien *E. H. Segersteen.* + Linköping.

Södermanland.

Lektor *I. Fehr.* * Strängnäs.
Handlanden *C. Lennmalm.* * Malmköping.
Handlanden *L. J. Liedgren.* * Södertälje.
Handlanden *G. Nyström.* * Mariefred.
Häradshöfding *E. V. C. Planting-Gyllenbåga.* * Nyköping.

Närke.

Häradshöfding *G. Bergström.* * Örebro.
Redaktör *E. N. Söderberg.* * Örebro.
Kassör *R. Söderlindh.* * Örebro.

Uppland.

Fil. doktor *E. O. Arenander.* + Järfva.
Amanuensen *R. Arpi.* +* Uppsala.
Fil. kandidat *I. Arwidsson.* + Uppsala.
Friherre *E. Cederström.* + Krusenberg, Uppsala.
Professor *A. Erdmann.* * Uppsala.
Kontraktsprosten *O. Hallborg.* * Torstunaby.
Friherre *O. Hermelin.* +* Staby, Grillby.
Fru *A. M. Holmgren,* f. *Tersmeden.* +* Uppsala.
Skolläraren *G. Hultgren.* + Bro.
Skomakarmästaren *S. A. Hägg.* + Uppsala.
Folkskoleläraren *J. E. Johansson.* + Ölsta, Sala.
Apotekaren *K. Lindblad.* * Dalarö.
Landtbrukaren *Matts Mattsson.* + Finala, Arholma.
Brukspredikanten *P. Pehrsson.* + Österby, Dannemora.
Docenten *K. B. Wiklund.* + Uppsala.

Västmanland.

Bankdirektör *R. Gagge.* * Västerås.
Fabrikör *A. B. Petterson.* +* Sala.

Värmland.

Pastor *C. V. Bromander.* + Karlstad.
Fröken *B. Edgren.* + Vingäng, Ransby.
Godsegaren *G. Hazelius.* * Varpnäs, Edsvalla.
Kandidat *N. Keyland.* + Magneskog.
Fröken *J. Malmstedt.* * Karlstad.
Apotekaren *C. Ölander.* + Sunne.

Dalarna.

Elias Brita Andersdotter. + Rättvik.
Apotekaren *T. Göransson.* * Falun.
Landthandlaren *A. Hansson.* + Kallmora, Orsa.

Skolläraren *L. Lunell.* + Mockfjärd.
Intendenten *S. Månsson.* * Tänger, Enviken.
Hemmansegaren *Bud Erik Olsson.* + Vinäs, Mora.

Gästrikland.

Kronolänsman *A. Ahlström.* * Ockelbo.
Fil. doktor *K. Arnell.* * Gefle.
Folkskoleinspektör *G. Insulander.* + Gefle.
Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* * Gefle.

Helsingland.

Redaktionsekreteraren *O. Lagerstedt.* * Söderhamn.

Medelpad.

Fru *A. Reutervall*, f. *Arwidsson.* * Alby.
Fabrikör *P. Wide.* * Sundsvall.

Jämtland.

Lektor *S. J. Kardell.* + * Östersund.

Härjedalen.

Komminister *E. Modin.* + Ytterhogdal.

Ångermanland.

Herr *P. Edholm.* + Bålsjö, Nyland.
Inspektor *O. Edström.* * Bollsta, Nyland.
Jägmästaren frih. *T. V. Hermelin.* * Björkå bruk.
Fru *A. Kaijser*, f. *Lovén.* * Hernösand.
Ingeniör *C. G. Strokirk.* * Hernösand.
Med. doktor *J. Wallmark.* * Örnsköldsvik.

Västerbotten.

Komminister *A. Ericson.* + Skellefte.
Redaktör *K. Hallman.* + Lule.
Jägmästaren *N. G. Ringstrand.* * Burträsk.
Regementsintendenten *M. Schürer v. Waldheim.* + * Ume.
Konsul *C. A. Åberg.* * Skellefte.

Norrbotten.

Jägmästaren *S. J. Cederberg.* + Pajala.
Hofkamrer *F. B. Forsström.* + Haparanda.
Direktör *A. Norberg.* + Pajala.
Jägmästaren *H. Samzelius.* + * Nederkaliks.
Kassören *A. Svanberg.* + * Nederkaliks.
Agronomen *C. Tenger.* * Boden.

Lappland.

Öfverste *C. O. Bergman.* + Gellivare.
Kyrkoherden *L. Dahlstedt.* + Vilhelmina.
Jägmästaren *G. F. Holmgren.* * Arvidsjaur.
Lappfogden *O. H. J. Hultin.* + Vittangi.
Jägmästaren *K. H. Lundström.* * Gellivare.
Jägmästaren *H. Nordlund.* + * Storbacken, Murjek.

Norge.

Direktör *R. Söderbaum.* * Kristiania.
Direktör *C. Söderberg.* + Kristiania.
Gårdsbrukaren *Christian Olsen To.* + Gransherred.

Danmark.

Antikvitetshandlaren *J. M. E. Bolvig.* + Köpenhamn.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* + * Köpenhamn.
Med. doktor *A. Thomsen.* + Köpenhamn.

Island.

Landfogéti *A. Thorsteinsson.* + Reykjavik.

Grönland.

Kolonibestyrer *C. Brummerstedt.* + Julianehaab.
Kolonibestyrer *R. Müller.* + Holstensborg.

Finland.

Fru *B. Hildén*, f. *Hartman.* * Tammerfors.
Handlanden *F. O. U. Nordberg.* + Torne.
Magister *E. Nordström.* * Helsingfors.
Kronolänsman *J. Rossander.* + Pudasjärvi.
Intendenten *T. Schvindt.* + Helsingfors.

Tyskland.

Friherre *T. Cederström.* + * München.
Direktor *H. Sauermann.* + Flensburg.
Riksarkivrådet *P. Wittmann.* + * München.

England.

Intendenten *Ch. Derby.* + London.

Amerika.

Pastor *P. J. O. Cornell.* * Wilcox, Pennsylvania.
Professor *C. M. Esbjörn.* * Marshfield, Oregon.
Konsul *G. G. Granfeldt.* * Coronel, Chile.
Mr *J. W. Jochim.* * Ishpeming, Michigan.
Biblioteksamanuensen *A. Josephson.* * Chicago, Illinois.
Sjukgymnasten *A. O. Lindström.* * San Francisco, California.
Pastor *Augustus G. Olsson.* * Chicago, Illinois.
Tandläkaren *O. Reutersvärd.* + * Boston, Massachusetts.
Direktör *G. Stolpe.* * Rock Island, Illinois.
Pastor *M. Stolpe.* * New-York.

8.

Museer och vetenskapliga samfund m. m., med hvilka Nordiska museet står i förbindelse.[1]

Sverge.

Stockholm.	Kungl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. 1888.*
»	Svenska sällskapet för antropologi och geografi. 1895. * +
»	Nationalmuseum. 1890. *
»	Svenska slöjdföreningen. 1894. * +
»	Svenska turistföreningen. 1895. * +
»	Fredrika Bremerförbundet. 1897. * +
Funäsdalen.	Västra Härjedalens fornminnesförening. 1894.
Gefle.	Gästriklands fornminnesförening. 1900. +
Göteborg.	Göteborgs museum. 1895. * +
»	Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening. 1899. *
»	Göteborgs turistförening. 1899.
Halmstad.	Hallands museum. 1893.
Kalmar.	Kalmar läns fornminnesförening. 1891. +
Karlskrona.	Blekinge museiförening. 1899. +

[1] De museer och samfund, hvilka sändt publikationer till Nordiska museet år 1899, utmärkas med tecknet * och år 1900 med +. — Siffrorna angifva det år, då förbindelsen inleddes.

Lund.	**Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.** 1894. * +
»	**Akademiska föreningen.** 1895. * +
Strängnäs.	**Södermanlands fornminnesförening.** 1899. *
Uppsala.	**Svenska landsmålsföreningen.** * +
Visby.	**Gotlands fornsal.**
Örebro.	**Närkes fornminnesförening.** 1897.
Östersund.	**Jämtlands läns fornminnesförening.** 1898.

Norge.

Bergen.	**Bergens Museum.** 1884. * +
»	**Vestlandske Kunstindustrimuseum.** 1891. * +
Kristiania.	**Universitetets samling af nordiske oldsager.** 1888. *
»	**Kunstindustrimuseum.** 1894. * +
»	**Norsk Folkemuseum.** 1895. * +
»	**Universitets-Bibliotheket.** 1899. * +
»	**Det norske geografiske Selskab.** 1900. +
Stavanger.	**Stavanger museum.** 1899. * +
Tromsö.	**Tromsö museum.** 1900. +
Trondhjem.	**Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum.** 1894. +
»	**Det kongelige norske Videnskabers Selskab.** 1899. * +

Danmark.

Köpenhamn.	**Industriforeningen.** 1886. * +
»	**Det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab.** 1888. * +
»	**Dansk Folkemuseum.** 1893. * +
»	**Genealogisk Institut.** 1895. +
»	**Universitets Jubilæets Danske Samfund.** 1896. +
»	**Det kongelige danske geografiske Selskab.** 1899. * +
»	**Det kongelige danske Videnskabernes Selskab.** 1899. * +
Reykjavik.	**Forngripasafnid.** 1883.

Finland.

Helsingfors.	**Tekniska föreningen i Finland.** 1883. * +
»	**Föreningen för konstfliten i Finland.** 1889.

Helsingfors. Svenska literatursällskapet i Finland. 1891. * +
» Finsk-Ugriska sällskapet. 1894. * +
» Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors. 1894.
» Finska fornminnesföreningen. 1896. * +
» Geografiska Föreningen i Finland. 1899. * +
Åbo. Åbo stads historiska museum. 1891. *

Ryssland.

Dorpat. Gelehrte estnische Gesellschaft. 1883. * +
Fellin. Litterarische Gesellschaft. 1896.
Mitau. Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst. 1883. * +
» Lettisch-Literärische Gesellschaft. 1883. * +
Moskwa. Société Impériale des Amis des Sciences naturelles d'Anthropologie et d'Ethnographie. 1889.
» Musée Roumiantzoff. 1899. * +
Petersburg. Société Impériale Russe de Géographie. 1889. * +
» Société Impériale d'Archéologie. 1889. *
Reval. Estländische literärische Gesellschaft. 1889. +
Riga. Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. 1889. * +
Tobolsk. Guvernementsmuseet. 1898.

Tyskland.

Aachen. Aachener Geschichtsverein. 1889. * +
Augsburg. Historischer Verein für Schwaben und Neuburg. 1883. * +
Bamberg. Historischer Verein Bamberg. 1891. *
Bayreuth. Historischer Verein für Oberfranken. 1892. * +
Berlin. Königl. Kunstgewerbe-Museum. 1883. +
» Märkisches Provinzial-Museum. 1883. * +
» Verein für die Geschichte Berlins. 1883. * +
» Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. 1884. * +
» Gesammtverein der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine. 1889. * +

Berlin. **Museum für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes.** 1889. * +

» **Verein für Geschichte der Mark Brandenburg.** 1892. * +

» **»Brandenburgia», Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz Brandenburg.** 1896. * +

» **Verein für Volkskunde.** 1899. * +

Birkenfeld. **Verein für Altertumskunde im Fürstentum Birkenfeld.** 1896. *

Bonn. **Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande.** 1891. * +

Brandenburg a. d. H. **Historischer Verein.** 1894.

Braunsberg. **Historischer Verein für Ermland.** 1892. *

Braunschweig. **Herzogliches Museum.** 1898.

Breslau. **Museum schlesischer Alterthümer.** 1890. *

» **Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens.** 1892.

» **Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.** 1892. * +

» **Schlesische Gesellschaft für Volkskunde.** 1899. * +

Cottbus. **Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Alterthumskunde.** 1889. * +

Crefeld. **Kaiser Wilhelm Museum.** 1896. * +

Danzig. **Westpreussischer Geschichtsverein.** 1892. * +

» **Westpreussisches Provinzial-Museum.** 1895. * +

» **Naturforschende Gesellschaft.** 1899. * +

Darmstadt. **Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen.** 1890. * +

Dillingen. **Historischer Verein für Dillingen.** 1889. * +

Dresden. **Verein für Erdkunde.** 1883. *

» **Königlich Sächsischer Alterthumsverein.** 1896. * +

» **Verein für Geschichte Dresdens.** 1896.

Düsseldorf. **Düsseldorfer Geschichts-Verein.** 1890. +

» **Künstlerverein »Malkasten».** 1894.

Eisleben. **Verein für Geschichte und Alterthümer der Grafschaft Mansfeld.** 1889. * +

Emden. **Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Alterthümer.** 1896. *

Erfurt. Verein für die Geschichte und Alterthumskunde von Erfurt. 1886. * +

Flensburg. Städtisches Kunstgewerbe Museum. 1896.

Frankfurt a. M. Verein für Geschichte und Alterthumskunde. 1889. * +

» Mitteldeutscher Kunstgewerbe-Verein. 1899. * +

Frankfurt a. O. Historischer Verein für Heimathkunde. 1896.

Freiburg im Breisgau. Gesellschaft für Beförderung der Geschichts- Alterthums- und Volkskunde. 1891. * +

Giessen. Oberhessischer Geschichtsverein. 1896. * +

Greifswald. Geographische Gesellschaft. 1892. +

Görlitz. Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte der Oberlausitz. 1890. +

» Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. 1891. *

Halle a. S. Thüringisch-Sächsischer Geschichts- und Altertums-Verein. 1896. +

Hamburg. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung. 1883. +

» Verein für Hamburgische Geschichte. 1888. * +

» Museum für Kunst und Gewerbe. 1888. *

» Zoologische Gesellschaft. 1894.

Hannover. Geographische Gesellschaft. 1883.

» Historischer Verein für Niedersachsen. 1891. * +

» Naturhistorische Gesellschaft. 1898.

Heidelberg. Grossherzogliche Badische Universitätsbibliothek. 1891. * +

» Historisch Philosophischer Verein. 1891. * +

Insterburg. Alterthums-Gesellschaft. 1889. * +

Jena. Verein für Thüringische Geschichte u. Altertumskunde. 1892.

Kaiserslautern. Pfälzisches Gewerbemuseum. 1891.

Karlsruhe. Grossherzogliche Badische Sammlungen für Altertums- und Völkerkunde. 1899.

Kassel. Verein für hessische Geschichte und Landeskunde. 1898. *

Kiel. Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer. 1883. +

» Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. 1885. * +

» Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein. 1891. * +

Köln. Historischer Verein für den Niederrhein. 1892. * +

» Städtisches Kunstgewerbe-Museum. 1894. * +

Königsberg. Alterthumsgesellschaft Prussia. 1884. +

Landsberg a. W. Verein für Geschichte der Neumark. 1896. * +

Leipzig. Kunstgewerbe-Museum. 1883. *

» Museum für Völkerkunde. 1883. +

» Verein für die Geschichte Leipzigs. 1885. +

» Deutsche Gesellschaft zur Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer. 1889.

» Verein für Sächsische Volkskunde. 1899. * +

Leisnig. Geschichts- und Alterthumsverein. 1884.

Lübeck. Verein für Lübeckische Geschichte und Alterthumskunde. 1883. *

» Museum Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte. 1895.

Lüneburg. Museumsverein für das Fürstentum Lüneburg. 1891. *

Mainz. Verein zur Erforschung der rheinischen Geschichte und Alterthümer. 1893. +

Mannheim. Mannheimer Alterthumsverein. 1891. * +

Meiningen. Hennebergischer altertumsforschender Verein. 1896. * +

Metz. Gesellschaft für Lothringische Geschichte und Altertumskunde. 1890. +

München. Historischer Verein von Oberbayern. 1883.

» Münchener Alterthumsverein. 1886. * +

» Bayerisches Nationalmuseum. 1889.

» Königlich Bayerische Akademie der Wissenschaften. 1892. * +

» Deutsche anthropologische Gesellschaft. 1892. +

Münster. Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. 1897. * +

Nürnberg. Germanisches Nationalmuseum. 1883. * +

» Verein für Geschichte der Stadt Nürnberg. 1891. +

Oldenburg. Grossherzogliches Museum. 1891. * +

Osnabrück. Verein für Geschichte und Landeskunde. 1883. *

Posen. Historische Gesellschaft für die Provinz Posen. 1885. +

Regensburg. Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg. 1891. * +

Roda. Verein für Geschichts- und Alterthumskunde. 1889. +

Rostock. Verein für Rostocks Alterthümer. 1890. * +

Salzwedel. Altmärkischer Verein für vaterländische Geschichte und Industrie. 1898. +

Schleiz. Geschichts- und alterthumsforschender Verein. 1897.

Schmalkalden. Verein für Hennebergische Geschichte und Landeskunde. 1897.

Schwerin. Verein für Mecklenburgische Geschichte und Alterthumskunde. 1891. * +

Speier. Historischer Verein der Pfalz. 1891. * +

Stade. Verein für Geschichte und Alterthümer der Herzogthümer Bremen und Verden und des Landes Hadeln. 1883. *

Stettin. Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. 1889. *

» Blätter für Pommersche Volkskunde. 1900. +

Strassburg. Gesellschaft für Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler des Elsass. 1893. * +

Stuttgart. Württembergischer Altertumsverein. 1891. * +

Thorn. Coppernicus-Verein für Wissenschaft und Kunst. 1895. *

Tilsit. Litauische-Litterarische Gesellschaft. 1883. *

Torgau. Alterthums-Verein. 1891. *

Tübingen. Württembergische Vereinigung für Volkskunde. 1900. +

Ulm. Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben. 1891. +

Wernigerode. Harzverein für Geschichte und Alterthumskunde. 1900. +

Wiesbaden. Verein für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung. 1883.

Worms. Altertumsverein. 1891. +

Würzburg. Historischer Verein von Unterfranken und Aschaffenburg. 1890. * +

» Verein für bayerische Volkskunde und Mundartforschung. 1899. * +

Österrike-Ungern.

Brünn. Mährisches Gewerbemuseum. 1891. * +

Budapest. Országos magyar iparmüvészeti muzeum (Ungarisches Landes-Kunstgewerbe-Museum). 1894.

Eger. Verein für Egerländer Volkskunde. 1899. * +

Graz. Historischer Verein für Steiermark. 1892.

Hermannstadt. Verein für siebenbürgische Landeskunde. 1897. * +

Innsbruck. Ferdinandeum. 1891. * +

Klagenfurt. Geschichts-Verein für Kärnten. 1892. *

Krakau. Akademie der Wissenschaften. 1883. * +

» Numismatische und archeologische Gesellschaft. 1892.

Laibach. Musealverein für Krain. 1892. * +

Linz. Oberösterreichischer Gewerbeverein. 1891. * +

Prag. Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. 1891.

» Národopisné Museum Českoslovanské. 1895. * +

Salzburg. Museum Carolino-Augusteum. 1889. +

Wien. Verein der Geographen an der K. K. Universität. 1883. * +

» Anthropologische Gesellschaft. 1895. * +

» K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. 1896. * +

» Verein für österreichische Volkskunde. 1899. +

» Kais. u. kön. kunsthistorisches Hof-Museum. 1900. +

» Alterthums-Verein. 1900. +

Schweiz.

Basel. Historische und antiquarische Gesellschaft. 1897. +

Bern. Historischer Verein des Kantons Bern. 1892. * +

» Allgemeine geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz. 1892.

Frauenfeld. Historischer Verein des Kantons Thurgau. 1896. *

Rapperswyl. Polnisches Nationalmuseum. 1892. * +

Zürich. Antiquarische Gesellschaft. 1887. * +

Zürich. **Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde.** 1897. * +
» **Schweizerisches Landesmuseum.** 1899. +

Holland.

Amsterdam. **Koninklijke Akademie van Wetenschappen.** 1889. * +
» **Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.** 1896.
» **Koninklijk zoologisch Genootschap.** 1899. * +
Gent. **»Volkskunde». Tijdschrift voor Nederlandsche Folklore.** 1900. +
Haarlem. **Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid.** 1888. *
» **Koloniaal Museum.** 1894. * +
Leiden. **Rijks Etnographisch Museum.** 1883. * +
» **Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde.** 1892. +

Belgien.

Antwerpen. **Société Royale de Zoologie.** 1898.
Brüssel. **Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique.** 1889. +
» **Musée instrumental du conservatoire royale de musique.** 1899. *
» **Société belge de Folklore.** 1899. *
» **Société d'archéologie de Bruxelles.** 1900. +
Namur. **Société archéologique de Namur.** 1896. * +

England.

London. **Society of Antiquaries of London.** 1897. * +
» **Anthropological Institute of Great Britain and Ireland.** 1899. * +

Skottland.

Edinburgh. **Society of Antiquaries of Scotland.** 1899. * +

Frankrike.

Amiens. **Société des antiquaires de Picardie.** 1897. *
» **Académie des sciences, des lettres et des arts d'Amiens.** 1900. +

Beaune. Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'arrondissement de Beaune. 1897. *

Caen. Académie des sciences, arts et belles-lettres de Caen. 1900.

Dijon. Académie des sciences, arts & belles-lettres. 1897. * +

» Commission des antiquités de département de la Côte d'Or. 1900.

Grenoble. Société dauphinoise d'ethnologie et d'anthropologie. 1896. * +

Lyon. Société d'Anthropologie. 1892. *

Montauban. Société archéologique de Tarn-et-Garonne. 1897.

Orléans. Société archéologique et historique de l'Orléanais. 1898. * +

Paris. Société de Géographie. 1898. *

» »Mélusine». Recueil de mythologie, litterature populaire, traditions et usages. 1891. * +

Toulouse. Académie des sciences, inscriptions et belles-lettres de Toulouse. 1900. +

Italien.

Rom. Muzeo nazionale preistorico ed etnografico. 1889.

Portugal.

Lisboa. Sociedade de geographia. 1883. * +

Amerika.

Chicago. International Folk Lore Association. 1899. * +

Cincinnati. Cincinnati Museum Association. 1893. * +

Cleveland. Western Reserve Historical Society. 1897. *

Lincoln. The Nebraska Historical Society. 1896. *

Montreal. Numismatic and antiquarian Society. 1897. *

New York. New York Zoological Society. 1899. * +

Rock Island. Augustana College. 1900. +

Washington. Smithsonian Institution. 1886. * +

Köpenhamn. **Zoologisk Have.** 1892.
Helsingfors. **Helsingfors zoologiska trädgård.** 1893.
Basel. **Zoologischer Garten.** 1900. +
Rotterdam. **Rotterdamsche Diergaarde.** 1899. *

9.

Arbeten,

som angå Nordiska museet eller utgått från det samma.

Le musée d'ethnographie scandinave à Stockholm, fondé et dirigé par le Dr Arthur Hazelius. Notice historique et descriptive par J.-H. Kramer. Deuxième édition. 64 p. Stockholm 1879. Prix: 1 kr. 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. Hazelius. Första bandet. H. 1—12. Med 36 planscher i stentryck och 14 träsnitt. Stockholm 1880—92. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte. H. 1—4 äro utgifna i ny upplaga.

Första bandet innehåller:

Första häftet. Höstflyttning i Lule lappmark, af J.-H. Kramer. — Praktvagn från Tureholm, af L. Looström. — Pedell och kursor vid Uppsala universitet, af L. Looström.

Andra häftet. Bålastuga i Halland, af A. Bondeson. — Broderi från 1500-talet, af L. Looström. — Ett skänkskåp från 1609, af G. Upmark.

Tredje häftet. Stuga i Delsbo socken i Helsingland, af L. Landgren. — Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. Upmark. — Skomakarämbetets i Västerås låda, af A. Strindberg.

Fjärde häftet. Drägter från Mora och Orsa socknar i Dalarna, af H. HOFBERG. — Hattmakarämbetets i Stockholm välkomst, af G. UPMARK. — Släde från Gudbrandsdalen i Norge, af P. A. GÖDECKE.

Femte häftet. Kyrkdörr från Skirö socken i Småland, af H. HILDEBRAND. — Vinkylare och flaskor af drifven och graverad koppar, af L. LOOSTRÖM. — Skyltar och skyltarmar af smidt järn, af C. EICHHORN.

Sjätte häftet. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. UPMARK. — Kafvelbräden från södra och mellersta Sverge, af H. HÖRLIN. — Tunnbindargesällernes i Stockholm och bagargesällernes i Karlskrona välkomster, af G. UPMARK.

Sjunde häftet. Bärstol från Tureholm, af G. GÖTHE. — Allmogeväfnader från Skåne, af J. KULLE.

Åttonde häftet. Bord i barockstil, af L. LOOSTRÖM. — Allmogeväfnad från Skåne, af J. KULLE. — Vagnmakarämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Nionde häftet. Guldsmedsämbetets i Karlskrona låda, af C. EICHHORN. — Prof på krukmakartillverkning i Norden under 1600—1700-talen, af R. ALMSTRÖM. — Urfoder i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Tionde häftet. Dopfunt från Lockne socken i Jämtland, af G. STEPHENS. — Allmogesömnad från Skåne, af ANNA FLEETWOOD DERBY. — Smedsämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Elfte häftet. Bord i gustaviansk stil, af L. LOOSTRÖM. — Kyrkdörr från Hvetlanda socken i Småland, af C. EICHHORN. — Snipaskålar från Sverge, af H. HILDEBRAND.

Tolfte häftet. Kandelaber i kejsarstil, af L. LOOSTRÖM. — Kåsa från 1600-talet, af G. O. HYLTÉN-CAVALLIUS. — Ölbollar från Norge, af C. EICHHORN.

Af **andra bandet** hafva utkommit:

Första häftet. Allmogemålningar från Dalarna, af C. EICHHORN. — Broderadt paradtäcke från Salsta slott i Uppland, af ANNA FLEETWOOD DERBY.

Andra häftet. Stol i rokokostil, af L. LOOSTRÖM. — Kyrkdörr från Moheda socken i Småland, af C. EICHHORN. — Portaler från de norska stafkyrkorna i Bödalen, Veum och Tudal, af L. DIETRICHSON.

Tredje häftet. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland, af R. BERGSTRÖM. — Två norska allmogeväfnader, af J. BÖTTIGER.

Fjärde häftet. Stuga från Rättviks socken i Dalarna, af E. HAMMARSTEDT. — Flickdräkt från 1660—1670-talet, af C. A. OSSBAHR. — Soffa i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Femte häftet. Norske folkedragter fra Numedal og Telemarken, af Y. NIELSEN. — Väggur från 1600- och 1700-talen, af C. PALM.

Sjätte häftet. **Orgel från 1640-talet, af K. P. Leffler. — Luta, hummel och nyckelharpa, af K. P. Leffler. — Lerfat från 1600-talet, af H. A. Ring.**

Sjunde häftet. **Selbågar från Norge, af H. Hildebrand. — Sadel, af H. Hildebrand. — Mässingslagarnes i Stockholm mästarlåda, af P. G. Vistrand.**

Finland i Nordiska museet. Några bidrag till kännedomen om finnarnes gamla odling. Af G. Retzius. Med 95 träsnitt samt en karta öfver Finland. IV. 176 sid. Stockholm 1881. F. & G. Beijers förlag. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 1 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. Hazelius.

Af denna del har utkommit en tysk öfversättning:

Finnland im Nordischen Museum von Gustaf Retzius. Autorisirte Übersetzung von C. Appel. Mit 93 Illustrationen und 1 Karte von Finnland. VIII. 158 Seit. Berlin 1885. Preis: 4 Kr.

Ur de nordiska folkens lif. Skildringar, utgifna af A. Hazelius. H. 1, 2. Med 61 träsnitt. 160 sid. Stockholm 1882. F. & G. Beijers förlag. Pris 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Utgör början till afdelning 2 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet. Anteckningar ur häradets domböcker. Af G. Djurklou. VI. 88 sid. Stockholm 1885. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 4 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet. Anteckningar från Högsby socken i Småland. Utgifna från Nordiska museet. Med 25 träsnitt och en karta öfver trakten kring Högsby. III. 94 sid. Stockholm 1892. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 5 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Af denna handskrift har äfven utkommit en dansk bearbetning:

Landsbyskomageren Jonas Stolts Optegnelser. Frit efter et Haandskrift i Nordiska Museet. Af R. MEJBORG. Med 62 Billeder. 165 Sid. Kjöbenhavn 1890. Pris: 1 Kr.

Utgifven af *Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.* Aargangen 1890. Nr. 174.

Om nyckelharpospelet på Skansen. Anteckningar af K. P. LEFFLER. Med 4 träsnitt. 114 sid. Stockholm 1899. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 6 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet. Anteckningar af J. P. WALLENSTEEN. Utgifna af E. HAMMARSTEDT. IV. 22 sid. Stockholm 1899. Pris: 75 öre.

Utgör afdelning 7 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1881—1899.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1881. Inbjudningen till allmänheten angående samfundets stiftande samt samfundets stadgar. Pris: 50 öre.

1882. Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, Nordiska museets stadgar samt K. m:ts resolution angående plats för en byggnad åt museet. Pris: 1 kr.

1883. Program för en byggnad åt Nordiska museet samt upplysningar angående täflingen om de utfästa prisen för inlämnade ritningar till nämda byggnad. Pris: 1 kr.

1884. Ryggåsastugor i Bleking, af C. M. FÜRST. Pris: 1 kr.

1885. Hvad är på tapeten? Af R. MEJBORG. Pris: 1 kr. 25 öre.

1886. Isländska föremål i Nordiska museet, af R. ARPI. — Ellakors i Skåne, efter meddelande af PER NILSSON i Espö 1875. — Läsning för syndaförlåtelse, upptecknad af A. R. E. WATZ, meddelad af R. BERGSTRÖM. — Skrock och vidskepelse i Fryksdals härad i Värmland, af JAN MAGNUSSON i Granbäckstorp. Pris: 1 kr. 50 öre.

1887. Symbolske figurer i Nordiska museet, af R. MEJBORG. — Småländske bonadsmålare, af P. G. VISTRAND. — Fästmansgåfvor i Roslagen, af A. ENGDAHL. — Skymfebref. — »Mig för lof Ålt-Gesäll, jag ber om Reglament.» — Förlofning och bröllop hos allmogen i Bjuråkers socken i Helsingland i början af 1840-talet, af fru E. PIRA, f. SEFSTRÖM. Pris: 1 kr. 50 öre.

1888. Tunnbindarnes i Stockholm skråordning 1579. V. GRANLUND. — Iakttagelser öfver julens firande i södra Halland på 1860-talet, af M. YSENIUS. — Ett bröllop i Järna socken i Dalarna midsommardagen år 1851, af L. B. FALKMAN. — Fellingsbrodräkten af H. ATTERLING. — Liten Kersti. Folkvisa från Dalsland. — Signelse eller läsning mot »svartsjuka», af P. G. VISTRAND. — Studier i Nordiska museets rustkammare, 1, af C. A. OSSBAHR. Pris: 1 kr. 50 öre.

1889. Tvänne runstafvar i Nordiska museet, af P. G. VISTRAND. — De nedstötta andarna. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Seder och bruk i Julita socken i Södermanland. Anteckningar, gjorda år 1890 af fröken A. LUNDQUIST. — Ett och annat ur folktron i Västerbotten. Anteckningar från tiden omkring år 1880, af F. UNANDER. — Afbildningar af sigillstampar, tillhörande Nordiska museet: 1. Skråsigill från Stockholm. — Skymfebref. Pris: 1 kr. 50 öre.

1890. Studier i Nordiska museets rustkammare, 2, af C. A. OSSBAHR. — Ett blad om Vads by i Söderbärke socken i Dalarna. Anteckningar, gjorda år 1891 af V. ENGELKE. — Spöken och gastar samt Tro och sägner om foglar. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Behandling för »engelska sjukan» på 1850-talet, af E. HAMMARSTEDT. — Beretning om julens feirende i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Förteckning öfver runstafvar, tillhörande Nordiska museet: 1. Runstafvar från Dalarna, af P. G. VISTRAND. Pris: 1 kr. 50 öre.

1891 och **1892.** »Unge herr Falkenbergarnes» uppsalavistelse 1657, af J. BÖTTIGER. — Trollkonster och häxerier. Anteckningar, gjorda i Västra och Östra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Skildringer af seder og skikke i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Om smöjning och därmed befryndade bruk. Ett försök att genom jämförelse med motsvarigheter hos andra folk framvisa innebörden af en svensk fornsed, af E. HAMMARSTEDT. — Etnografiska studier från Öfverkaliks socken i Norrbottens län. Några anteckningar från den nordligaste svenskbygden, af H. SAMZELIUS. — Sked från år 1607, af P. G. VISTRAND. Pris: 2 kr.

1893 och **1894.** Thetta är Glassmestere Embetes Skråå vti Stockholms Stadh. Henricus Burschius HB. Verdensis. Af P. G. VISTRAND. — Anteckningar om handtverksämbeten i Stockholm: 1. Tunnbindarämbetet, af P. G. VISTRAND. — Brödets helgd hos svenskarne, särskildt julbrödens, framstäld i jämförande belysning, af E. HAMMARSTEDT. — Lapparnes renmärken. Ett etnografiskt-juridiskt bidrag af F. SVENONIUS. — Anteck-

ningar om seder och bruk, sägner och vidskepelse i Villstads socken, Västbo härad, i Småland under 1700-talet, af M. HARALDSSON. — »Vårbundet träd», af A. P. AHLBERG. — Sägner från nordvästra Dal, af HILMA FORSELL. Pris: 2 kr.

1895 och **1896.** Om lapparnes tideräkning, af K. B. WIKLUND. — Ett bondbröllop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet, af K. P. LEFFLER. — Svenska allmogedräkter: 1. En öländsk folkdräkt från 1703, af P. G. VISTRAND. — Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling, af J. BÖTTIGER. — Studier i Nordiska museets rustkammare: 3. Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet, af C. A. OSSBAHR. — Silhuetter i Nordiska museet, af C. PALM. — En tapets historia, af J. BÖTTIGER. — Ur Johan August Hazelii och Carl Jonas Ludvig Almqvists brefväxling. 2 hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. Pris: 2 kr. 50 öre.

Ofvanstående arbete, *Samfundet för Nordiska museets främjande*, utgifves från och med 1897 i tvänne skilda skriftföljder, af hvilka den ena bibehållit det gamla namnet och hvarje år innehåller förteckningar öfver samfundets styrelse och ledamöter samt utdrag af dess räkenskaper. Årgångarna 1897, 1898 och 1899 hafva utkommit. Pris för hvarje årgång: 60 öre.

Den andra åter, som utgör en fortsättning å afdelningarna 1 och 2 i förut nämda arbete, bär namnet:

Meddelanden från Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1899 och 1900.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1897. Skansens runstenar, af E. BRATE. — Signelser från Småland, af P. G. VISTRAND. — Förklaring öfver kartan, föreställande Högestads prästgård. Handskrift af N. H. SJÖBORG 1824. Ur Nordiska museets arkiv. Utgifven af P. G. VISTRAND. — »Skråå och Gillesreglor för Samptlige Mästrarna, Gesällar och Lärodrängiar vthi Repeslagare Åmbetet», 1656; samt »Embetz Skrå För Peruque Makare Embetet i Stockholm» och »Artiklar För Samptelige Peruqve Makare Gesällerna», 1712. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. AHLÉN. — »Ordo vicinalis» för Hargbo by, Vätö sn, Uppland, och »Byordning vid Iärstad by», Göstrings hd, Östergötland. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND. — Sankt Martinsdagens firande i Nuckö-Rickholz i Estland, af J. BLEES, m. fl. uppsatser samt strödda meddelande angående Nordiska museet år 1897, m. m. Pris: 3 kr.

1898. Lussi, af E. HAMMARSTEDT. — Om lapparnes sätt att hälsa, af K. B. WIKLUND. — Ett bondbröllop i Danderyds socken i Uppland 1786 af J. P. Wallensteen, af E. HAMMARSTEDT. — Gotlands fårmärken, af O. V. WENNERSTEN. — »Conterfeije och Målare Skråå». Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND. — Arkivaliska notiser, af J. BÖTTIGER, P. G. VISTRAND och A. AHLÉN. — En tobaksdosa från frihetstiden, af C. PALM. — En märklig bokstämpel i Nordiska museet, af C. M. CARLANDER. — Till Gripsholmserviscns historia, af J. BÖTTIGER. — Om kopparsticksamlingar, af O. SIRÉN. — Bref ur Nordiska museets arkiv; strödda meddelanden angående Nordiska museet 1898, redogörelse för Nordiska museets tjugufemårsjubileum, m. m. Pris: 4 kr. 50 öre.

Symbolske figurer i Nordiska museet. Af R. MEJBORG. 20 sid. Stockholm 1889. Pris: 50 öre.

Särtryck ur *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1887.*

Program för en byggnad åt Nordiska museet i Stockholm. Med tvänne kartor. 8 sid. Stockholm 1883.

Programm zu einem beabsichtigten Gebäude für das Nordische Museum in Stockholm. Mit zwei Karten. Zweite Auflage. Stockholm 1883.

Programme pour la construction d'un édifice destiné au Musée du Nord à Stockholm. Avec deux cartes. Deuxième édition. Stockholm 1883.

Program of a designed building for the Northern Museum in Stockholm. With two maps. Stockholm 1883.

Saga. Minnesblad från Nordiska museet 1885. Under redaktion af ANN CHARLOTTE EDGREN, A. HAZELIUS, N. LINDER och B. MEIJER (för texten) samt V. ANDRÉN och C. G. HELLQVIST (för illustrationerna). Med talrika vignetter, teckningar och planscher. 2 uppl. IV. 48 sid. Stockholm 1885. Pris: 2 kr. 50 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. HAZELIUS. Illustrationerna under öfvervakande och ledning af V. ANDRÉN. Med två kromotypier samt talrika vignetter och teckningar. IV. 69 sid. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS.

Af **första bandet** hafva utkommit:

Första häftet. **Småland.** 12 planscher med 53 träsnitt. Stockholm 1888. Pris: 1 kr. 50 öre.

Andra och tredje häftena. **Island.** 20 planscher med 108 träsnitt. Innehåll och upplysningar meddelade af R. ARPI. Stockholm 1890. Pris: 3 kr.

Fjärde och femte häftena. **Svenska byar och gårdar.** 16 planscher med 6 ljustryck, 35 etsningar och en karta. Innehåll och upplysningar meddelade af G. AMÉEN. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Sjätte och sjunde häftena. **Spetsar.** 6 planscher i ljustryck. Innehåll och upplysningar meddelade af INGEBORG PETRELLI, f. EKETRÄ. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Das Nordische Museum in Stockholm. Stimmen aus der Fremde. Als Beilage: Führer durch die Sammlungen des Museums. Mit 37 Illustrationen. 122 Seit. Stockholm 1888. Preis: 2 Kr.

Norske jordfundne oldsager i Nordiska Museet i Stockholm. Af I. UNDSET. Med 2 plancher. 43 sid. Christiania 1888.

Särtryck ur *Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1888. No. 2.*

Führer durch die Sammlungen des Nordischen Museums in Stockholm. Herausgegeben von A. HAZELIUS. Mit 89 Illustrationen. 50 Seit. Stockholm 1888. Preis: 75 Öre.

Guide au Musée du Nord à Stockholm. Publié par A. HAZELIUS. Traduit par J.-H. KRAMER. Avec 5 plans et 89 illustrations. 54 p. Stockholm 1889. Prix: 75 öre.

Guide to the collections of the Northern Museum in Stockholm. Published by A. HAZELIUS. Translated by ISABEL C. DERBY. With 5 plans and 89 illustrations. 52 p. Stockholm 1889. Price: 75 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1890 och 1900.

1. **Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar.** 8 sid. Pris: 25 öre.

2. **Nordiska museet inför 1890 års riksdag jämte ett par samtidiga uttalanden i tidningspressen.** 56 sid. Pris: 50 öre.

3. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien emot Nordiska museet 1886.** 21 sid. Pris: 25 öre.

4. **Nordiska museets tjugufemårsminne 1873—1898.** 127 sid. Pris: 2 kr.

Af detta arbete har äfven utkommit en praktupplaga. Pris: 3 kr.

5. **Nordiska museet inför 1900 års riksdag jämte några samtidiga uttalanden i tidningspressen.** 99 sid. Pris: 1 kr.

Förslag till byggnad för Nordiska museet. 15 ljustryck efter de af arkitekten prof. I. G. CLASON utarbetade ritningarna, samt upplysande text. Stockholm 1891. Pris: 10 kr.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. RING. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Med 28 illustrationer. 115 sid. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr.

Toner från Skansen. Svenska folkmelodier och dansar, för piano upptecknade af F. SUNDLING. 12 sid. Stockholm 1893. C. Gehrmans musikförlag. Pris: 1 kr.

Träsniderimönster i allmogestil, hemtade ur Nordiska Museet i Stockholm. Af V. OLDENBURG. 250 motiv från 16-, 17- och 18-hundratalen jemte deras användning å gamla föremål. Utgifvet med understöd af svenska staten och Nordiska museet. 32 planscher i ljustryck jämte text. Stockholm 1893. G. Chelius' förlag. Pris: 10 kr.

Vår. Minnesskrift från Skansens vårfest. Utgifven med anledning af vårfesten 1894 af H. O. WIESELGREN. Med vignetter, teckningar och planscher. 32 sid. Stockholm 1894. Pris: 2 kr.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. Andra upplagan, öfversedd 1897. Med vignett af J. KRONBERG. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—12. Med 35 planscher i kromotypi- och autotypitryck jämte åtföljande text. Stockholm 1896—1899. Plansch- & Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Första häftet. Upp till Skansen! Af F. HOLMGREN. — Bollnässtugan, af V. ENGELKE. — Kyrkhultstugan, af H. A. RING.

Andra häftet. På fäbovallen, af J. NORDLANDER. — Från Håsjöstapeln, af H. SAMZELIUS. — Bredablick, af C. LUNDIN.

Tredje häftet. Räfvar på Skansen, af E. HAMMARSTEDT. — Högstuga från Mora, af P. VISTRAND.

Fjärde häftet. Skansens vargar, af G. KOLTHOFF. — Kolarkoja från Småland, af G. SCHRÖDER.

Femte häftet. En körtur efter ren, af H. SAMZELIUS. — Lapplägret på Skansen, af F. SVENONIUS.

Sjätte häftet. Hällestadstapeln, af A. BJÖRKANDER. — Laxbrostugan, af I. ARPI.

Sjunde häftet. Från Bredablick, af J. BÖTTIGER. — Skansens renar, af A. BEHM.

Åttonde häftet. Fatburen från Björkvik, af S. AMBROSIANI. — Stenstugan från Jämshög, af C. M. FÜRST. — Jödde, af K. P. ROSÉN.

Nionde häftet. Karolinernas läger, af C. HELLSTRÖM. — Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — Vinterbild från Skansen, af H. SAMZELIUS. — Ett besök i Oktorpstugan, af O. HERMELIN.

Tionde häftet. Skansens svanar, af HELENA NYBLOM.

Elfte häftet. Forsfärder, af F. SVENONIUS. — Skansens björnar, af G. SCHRÖDER.

Tolfte häftet. John Ericssons arbetsrum. — Valborgsmässoeldar, af E. HAMMARSTEDT. — Drottning Kristina såsom jägarinna, af C. U. PALM.

Das Nordische Museum und Skansen. Von L. PASSARGE. Separatabdruck von L. Passarge's Arbeit: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland* (Berlin 1897, Fontane & C:o). 16 Seit. Stockholm 1897. Preis: 35 Öre.

Af denna uppsats hafva utkommit en svensk och en engelsk öfversättning:

Nordiska museet och Skansen. Af L. PASSARGE. Stockholm 1897. 15 sid. Pris: 25 öre.

The Northern Museum and Skansen. By L. PASSARGE. Translated by D. O. BELL. Stockholm 1898. 16 sid. Price: 35 öre.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. KOENIG. Separatabdruck von W. Koenig's Aufsatz in der illustrierten Familien-Zeitschrift *Universum*. (XIII. Jahrg. H. 21. Leipzig 1896, 1897. Druck und Verlag von Ph. Reclam jun.) 16 Seit. Stockholm 1898. Preis: 35 Öre.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af NORDISKA MUSEET. Stockholm 1898. 34 sid. Pris: 35 öre.

Rytmiska koraler från Håsjöstapeln på Skansen. Af O. BYSTRÖM. Program 1—8. Stockholm 1900. Pris: 10 öre st.

Småtryck, utgifna i samband med basarer och fester till förmån för Nordiska museet. 1. Prolog vid Sällskaps-Spektaklen å Kungl. stora teatern den 15 och 18 mars 1879 till förmån för Skandinavisk-etnografiska samlingen, af C. D. AF WIRSÉN. — 2. Till bazaren för den Skandinavisk-etnografiska samlingen den 20 mars 1879, af F. HOLMGREN. — 3. Till Nordens qvinnor. Vid basaren till förmån för Nordiska museets byggnadsfond i Arvika den 11 augusti 1884, af F—F. Pris för 1—3: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester: 1. Allmän Kungörelse om Skansens Vårfest 1893. 3 uppl. — 2. Ordning vid H. M:t Konung Gustaf III:s marknadsfärd. — 3. Majsång på Skansen, af C. SNOILSKY. — 4. Sommarkväll på Skansen, af C. D. AF WIRSÉN. — 5. Vallgossens Visa, af Z. TOPELIUS. — 6. Gustaf Vasas krona. I Uppsala domkyrka. Af A. U. BÅÅTH. — 7. Drottningens Juvel, af N. F. SANDER. — 8. En helt ny, ganska märkelig och lustig Visa om Vårens och Sommarens Herrlighet på Skansen, af FRITHIOF ÖSTGÖTE. — 9. Tre Gammaldags Visor, af G. FRÖDING. — 10. Maj-visa, af AUGE SPELEMAN. — 11. Klockor på Skansen, af M. BOLANDER. — 12. En splitter ny, mycket nöjsam och eftertänkelig visa, af en SMÅLANDSGOSSE IFRÅN BROCKSVIK. — 13. Sverges Skans. Ett ord om och till Svenskarne, af HELENE NYBLOM. 16 sid. — 14. Hur tankarna komma och gå. Intryck från Skansen, af G. AF GEIJERSTAM. Med 13 teckningar af D. LJUNGDAHL. 12 sid. — 15. Skansen och fosterländsk geografiundervisning, af ALFR. D—N. Särtryck ur *Svensk Läraretidning*. — 16. Nordiska Museets frikostige donator Herman Frithiof Antell. Minnesteckning af F. LINDBERG. 8 sid. — 17. En ny märkvärdig Historia om Kloka Stina i Karshult. — 18. Allmän Kungörelse om Skansens höstmarknad 1893. — 19. Majmånads visa. Efter tryckt

exemplar upplagd. — 20. Skansens vårfest 1894. 2 uppl. — 21. En mycket ljufvelig och lustig Visa om Jöddes besök på Skansen. Diktad af honom sjelf. — 22. Program vid nationalfesten den 6 juni 1894. — 23. Gustaf Adolfsdagen på Skansen den 9 december 1894, af F. HOLMGREN. — 24. Skansens vårfest 1895. — 25. Skansen, af NONNY LUNDBERG. — 26. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1895. — 27. Program vid Skansens vårfest 1896. — 28. Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — 29. Håsjöstapeln, etsning af R. HAGLUND. — 30. Porträtt af Emanuel Svedenborg, ljustryck efter oljemålning af P. KRAFFT D. Y. — 31. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1896. — 32. Program vid Skansens vårfest 1897. — 33. En sannsaga på Skansen, af LEA. — 34. Brefkort med utsikter och motiv från Skansen. 15 st., utförda i färgtryck och ljustryck. — 35. Skansens vårfest 1898. — 36. E' wisa Ôm kwennfölka, töcka söm di ä', dektad au en smaulandspöjk. — 37. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1898. — 38. Program vid festen till högtidlighållande af Nordiska museets tjugufemårsminne. — 39. Skansens vårfest 1899. — 40. Nationalfesten på Skansen den 6 juni 1899. — 41. Sagospelet på Skansen hösten 1899, af I. ARPI. — 42. Vårfesten på Skansen 1900. — 43. Nationalfesten på Skansen den 6 juni 1900.

Priset för en hvar af dessa småskrifter är 25 öre, utom för nr 2, 18, 22, 26, 31, 34, 37, 40 och 43, för hvilka priset är dels 10, dels 15 öre.

Om alla köpas samtidigt, erhållas de för 8 kr.

Minnespenningar, präglade vid olika tillfällen.

1. Minnespenning öfver Skansens vårfest 1894. Graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Aluminium. Pris: 50 öre.

2. Minnespenning öfver Emanuel Svedenborg. Åtsidan efter en af P. H. LUNDGREN graverad stamp, tillhörig Kungl. Vetenskapsakademien; frånsidan graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Silfver (pris: 3 kr.), brons (1 kr.) och aluminium (50 öre).

10.

Antal besökande i Nordiska museet.

Nordiska museets samlingar voro under år 1899 besökta af 434,200 personer, af hvilka 417,639 betalande och 16,561, som erhållit fritt tillträde, samt under år 1900 af 507,882 personer, bland hvilka 473,480 betalande och 34,402 fria.

De besökandes antal under årets särskilda månader har utgjort:

	1899.	*1900.*		*1899.*	*1900.*
Januari	5,637	7,185	Juli	69,529	74,396
Februari	6,138	4,689	Augusti	64,134	65,991
Mars	12,002	12,649	September	37,862	72,247
April	13,990	41,008	Oktober	23,069	20,139
Maj	60,142	68,462	November	13,756	14,181
Juni	114,990	115,631	December	12,951	11,304
			Summa	**434,200**	**507,882**

Sedan museets öppnande har de besökandes antal varit följande:

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
1873 (från den 24 okt.)	2,042	165	2,207
1874	18,548	1,467	20,015
1875	22,012	1,483	23,495
1876	29,325	1,960	31,285
1877	19,019	1,661	20,680
1878	22,695	3,245	25,940
1879	11,833	1,335	13,168
1880	15,452	943	16,395
1881	20,862	908	21,770
Öfverföras	161,788	13,167	174,955

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
Öfverfördt	161,788	13,167	174,955
1882	18,505	515	19,020
1883	21,986	554	22,540
1884	22,970	940	23,910
1885	18,927	1,036	19,963
1886	15,992	878	16,870
1887	14,215	6,856	21,071
1888	12,754	3,441	16,195
1889	14,506	1,063	15,569
1890	19,863	1,023	20,886
1891	27,242	1,926	29,168
1892	107,731	5,914	113,645
1893	228,621	7,245	235,866
1894	236,531	17,272	253,803
1895	255,295	16,361	271,656
1896	261,010	12,804	273,814
1897	607,484	15,124	622,608
1898	429,746	16,573	446,319
1899	417,639	16,561	434,200
1900	473,480	34,402	507,882
Summa	**3,366,285**	**173,655**	**3,539,940**

Ifrån museets öppnande den 24 okt. 1873 till och med den 31 dec. 1900 hade altså det samma varit besökt af 3,539,940 personer, bland hvilka 173,655 erhållit fritt tillträde.

II.

Ur Nordiska museets räkenskaper
för åren 1898 och 1899.

Af Vetenskapsakademien utsågos enligt skrifvelse af den 11 januari 1899 till revisorer att granska museets räkenskaper och förvaltning för 1898 professorerna O. MONTELIUS, C. J. ROSSANDER och öfverdirektör P. E. SIDENBLADH.

Revisionsberättelsen lyder sålunda:

Undertecknade, som af Kongl. Vetenskaps-Akademien blifvit utsedde att såsom revisorer granska *Nordiska Museets* räkenskaper för år 1898, få nu, efter det att siffergranskning af de synnerligen vidlyftiga räkenskaperna och deras verifikationer blifvit genom en af oss utsedd person verkställd, afgifva följande revisionsberättelse.

Inkomsterna under år 1898 voro:

Statsanslag	kr.	25,000: —
Bidrag af Samfundet för Nordiska Museets främjande	»	16,236: 09
Årskort och inträdeskort till samlingarna i staden	»	12,265: 50
Gåfvor	»	95,245: 37
Nordiska Museets lotteri	»	250,000: —
Inträdesafgifter och öfriga inkomster å Skansen och Bredablick (194,078: 44) samt å Grufutställningen (168: 95)	»	194,247: 39
Afkastning af Antells fond	»	4,408: 32
Transport	kr.	597,402: 67

Transport	kr.	597,402: 67	
Bidrag af Skansfonden och Bredablicksfonden	»	3,387: 71	
Behållen afkastning af husen N:o 77 och 79 vid Drottninggatan	»	6,019: 81	
Hvarjehanda inkomster	»	520: 43	607,330: 62
Ökningen af bokförda värdet af:			
Museibyggnaden å Lejonslätten	kr.	82,732: —	
Samlingar, böcker och inventarier	»	18,445: 47	
Ökningen af kapital, nedlagdt i:			
Skansen och Bredablick	»	13,500: —	
Sevilla	»	38,000: —	
Husen vid Drottninggatan	»	781: 55	153,459: 02
		Summa kr.	760,789: 64

Utgifterna under år 1898 voro:

Löner	kr.	28,709: 26	
Rese- och expeditionsomkostnader	»	2,981: 32	
Litterära arbeten (netto)	»	1,235: 13	
Inköp för samlingarna, böcker och inventarier	»	18,445: 47	
Lagning, underhåll och försäkringsafgifter	»	1,608: 79	
Hyror för samlingarne i staden	»	17,200: —	
Bränsle och belysning för d:o	»	2,376: 26	
Museibyggnaden å Lejonslätten	»	83,113: 75	
Skansen och Bredablick, utgifter	»	196,513: 27	
Framnäs, Grufutställningen och Skånska grufvan, utgifter	»	15,433: 11	
Räntor	»	15,145: 81	
Hvarjehanda utgifter	»	1,524: 45	384,286: 12
Afbetalning å köpeskillingen för:			
Skansen och Bredablick	kr.	13,500: —	
Husen vid Drottninggatan	»	781: 55	
Inköp af Sevilla	»	38,000: —	52,281: 55
Öfverfördt till:			
Allmänna fonden	kr.	1,400: —	
Byggnadsfonden	»	196,189: 22	
Reparationsfonden för husen vid Drottninggatan	»	1,932: 25	199,521: 47
Afskrifning å inventarier	kr.	334: 88	
D:o » aktier	»	4,820: —	5,154: 88
Öfverskott, utgörande årets behållning	kr.		119,546: 12
		Summa kronor	760,789: 64

Enligt ofvanstående öfversigt hafva årets kontanta inkomster utgjort kr. 607,330: 62 och har härmed varit att bestrida driftsutgifter, byggnadsarbeten och dylikt med 384,286: 12 samt fastighetsförvärf med 52,281: 55, så att om härtill lägges hvad som varit att afsätta till fonder, eller 199,521: 47, erhålles en utgiftssumma om kr. 636,089: 14, utgörande detta 28,758: 52 mera än hela det kontanta inkomstbeloppet.

Då emellertid bland utgifterna ingå sammanlagdt kr. 153,459: 02 för arbeten å museibyggnaden, egendomsinköp m. m., som bokförts såsom förökning i tillgångarna, kan detta belopp dragas från utgifterna eller, hvilket blifver detsamma och såsom här ofvan gjorts, uppdebiteras och läggas till de kontanta inkomsterna, då resultatet blifver, att hela den sålunda beräknade inkomstsumman öfverskjuter utgiftssumman, och det med kr. 124,700: 50. Dragas härifrån afskrifningar, kr. 5,154: 38, erhålles ett öfverskott i inkomsterna af kr. 119,546: 12, som derför blir årets beräknade behållning.

Såsom vanligt har allmänhetens intresse för museet ådagalagts på mångahanda sätt, såsom genom flitiga besök i museets särskilda afdelningar, framförallt å Skansen, biträde vid och deltagande i den sedvanliga vårfesten å Skansen samt öfverlemnande till museet af en mängd gåfvor af allehanda slag och för olika ändamål. Årets vårfest inbragte netto något mera än 21,000 kr. Penningegåfvorna under året uppgå till den ansenliga summan af kr. 95,245: 37, hvaraf 58,371: 84 öfverförts till byggnadsfonden. Härtill bidrog 1897 års utställningslotteri med kr. 42,260: —

Det af Kongl. Maj:t för fullbordande af museibyggnaden medgifna lotteri har under året inbragt 250,000 kronor, hvarigenom inredningsarbetena inom den redan uppförda delen af byggnaden kunnat med kraft bedrifvas och förarbeten för återstående delar samtidigt pågått.

Lägenheten Sevilla, hvars förvärfvande ansetts vara af vigt för att bereda friare tillträde till Skansens område och för dettas utvidgande, har under året inköpts för 38,000 kronor, hvarefter byggnaden nedrifvits.

Framnäs har ordnats och den lilla Helgeandsholmen derinvid bildats för en sammanlagd kostnad af omkring 10,000 kronor.

Vidare har den s. k. Skånska terrassen med maskinrum uppförts, eget elektricitetsverk der anordnats samt pumpverk m. m. för Skansens vattenledning kommit till stånd, allt för en kostnad af ungefär 23,500 kronor.

I öfrigt må omnämnas utvidgandet af Skansens vägnät, uppförandet af den s. k. Hornborgastugan och en Eskimå-vinterhydda m. m.

Tillgångarna vid 1898 års slut voro:

Husen vid Drottninggatan	kr.	291,730: 30	
Museibyggnaden å Lejonslätten	»	735,024: 89	
Skansens jemte Sevillas inköpsvärde	»	113,000: —	
Bredablicks inköpsvärde	»	100,000: —	1,239,755: 19
Samlingar, inköpta efter 1879	kr.	330,148: 13	
Böcker, inköpta efter 1880	»	6,788: 72	
Inventarier	»	33,103: 65	370,040: 50
		Transport kr.	1,609,795: 69

	Transport	kr.	1,609,795: 69
Aktier och obligationer	kr.	107,712: 50	
Fordringar	»	24,710: 32	
Bankräkningar och kassa	»	156,747: 12	289,169: 94
		Summa kronor	1,898,965: 63

Skulderna vid 1898 års slut voro:

Allmänna fonden	kr.	53,272: 47	
Pensionsfonden och Hebbes testamentsmedel	»	2,635: 62	
Antells-fonden	»	100,000: —	
Skansfonden och Bredabliksfonden	»	5,364: 86	
Bygnadsfonden	»	209,444: 02	
Reparationsfonden för husen vid Drottninggatan	»	15,040: 12	385,756: 59
Skuld å husen vid Drottninggatan	kr.	222,822: 78	
D:o å köpeskillingen för Skansen	»	45,500: —	
D:o d:o Bredablick	»	27,500: —	295,822: 78
Skuld till Samfundet för Nord. museets främjande	kr.	5,105: 06	
D:o D:r A. Hazelius	»	211,557: 07	
D:o andra personer	»	38,143: 32	
D:o bank	»	55,466: 73	
Obetalda räkningar för 1898	»	34,235: 71	344,507: 89
		Summa skulder	1,026,087: 26
Behållning (utom ofvanstående fonder) vid 1898 års slut			872,878: 37
		Summa kronor	1,898,965: 63

Tillgångarna, som vid årets början bokfördes till kr. 1,609,213: 94 och vid dess slut till 1,898,965: 63, hafva sålunda under året ökats med 289,751: 69, men då samtidigt skulderna ökats från kr. 855,881: 69 till 1,026,087: 26 eller med 170,205: 57, så blir tillväxten under året i sjelfva behållningen 119,546: 12, eller det belopp hvarmed årets inkomster härofvan beräknades hafva öfverstigit utgifterna; och har sålunda behållningen blifvit under året förhöjd från kr. 753,332: 85 till 872,878: 37.

Siffergranskningen har icke gifvit anledning till någon anmärkning och alla utgifter hafva visat sig vara vederbörligen verificerade.

Museets säkerhetshandlingar hafva befunnits vara i vederbörlig ordning.

Här torde slutligen böra erinras, att under det gångna redogörelseåret, eller den 24 oktober 1898, kunde Nordiska Museet fira minnet af sin tjugufemåriga tillvaro, hvarvid museets skapare och fortvarande styresman, doktor Artur Hazelius, fick emottaga uttryck af erkännande såväl från H. M. Konungen och medlemmar af konungahuset, som från en stor mängd akademier, lärda samfund och museer samt enskilda personer både i och utom landet.

Stockholm den 27 oktober 1900.

Elis Sidenbladh. Carl J. Rossander. Oscar Montelius.

Vid siffergranskning af 1898 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgiftsposter hafva vid jemförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verificerade, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 5 Juli 1900.

Hj. Tillberg.

Här nedan lämnas ett sammandrag af 1898 års inkomster och utgifter:

Museets inkomster.

Statsanslag		25,000: —
Inträdesafgifter		12,265: 50
Gåfvor		775: 03
Bidrag från Samfundet för Nordiska museets främjande		14,836: 09
Öfriga inkomster:		
Herman Frithiof Antells fond, dess afkastning	5,288: 32	
Egendomen nr 77 Drottninggatan, behållen afkastning	1,192: 73	
Egendomen nr 79 » » »	2,894: 83	
Hvarjehanda inkomster	29,589: 30	38,965: 18
	Summa kr.	91,841: 80

Museets utgifter.

Inköp och fraktkostnader		18,274: 28
Inredning		171: 19
Hyror		17,200: —
Öfriga utgifter:		
Uppvärmning	2,330: 50	
Belysning	45: 76	
Försäkringsafgifter	1,348: 97	
Lagningar och underhåll	259: 82	
Löner och arfvoden	28,709: 26	
Resekostnader	801: 25	
Expeditionskostnader	2,172: 07	
Anslag och etiketter	8: —	
Literära arbeten	1,235: 13	
Hvarjehanda utgifter	1,524: 45	
Räntor	15,157: 60	
Skansen	35,400: 49	88,993: 30
	Summa kr.	124,638: 77

Utöfver de bland inkomsterna upptagna gåfvorna till museet ... 775: 08
hade till Skansen, Bredablick samt till fonder influtit följande gåfvor:

till Skansen	20,298: 50
» Herman Frithiof Antells fond	5,700: —
» Skansfonden	500: —
» Bredablicksfonden	9,600: —
» Byggnadsfonden	58,371: 84
Summa kr.	95,245: 37

Skansens inkomster.

Gåfvor	20,298: 50
Inträdesafgifter	103,203: 65
Hvarjehanda inkomster	62,053: 06
Summa kr.	185,555: 21

Skansens utgifter.

Anläggningskostnader, aflöningar m. m.	234,452: 71
Summa kr.	234,452: 71

Bredablicks inkomster.[1]

Inträdesafgifter	2,384: 10
Hvarjehanda inkomster	26,606: 58
Summa kr.	28,990: 68

Bredablicks utgifter.

Underhåll, aflöningar m. m.	15,493: 67
Summa kr.	15,493: 67

De af Vetenskapsakademien utsedda revisorerna för granskning af museets räkenskaper under år 1899 voro professorerna J. E. CEDERBLOM och K. BOHLIN samt öfverdirektör G. W. SVENSON. Den af nämde revisorer aflämnade berättelsen har följande lydelse:

Undertecknade, som af Kongl. Vetenskaps-Akademien blifvit utsedda att såsom revisorer granska Nordiska Muséets räkenskaper för år 1899, få härmed, sedan siffergranskning af de synnerligen vidlyftiga räkenskaperna och deras verifikationer blifvit genom en af oss utsedd person verkstäld, afgifva följande revisionsberättelse:

[1] Bredablicks behållning 1898, kr. 13,497: 01, är tillgodoförd Skansen.

Inkomsterna under år 1899 voro:

Statsanslag	25,000: —	
Bidrag af Samfundet för Nordiska Muséets främjande	18,975: 86	
Årskort och inträdeskort till samlingarne i staden	4,158: 90	
Gåfvor	40,326: 74	
Nordiska Museets lotteri	500,000: —	
Inträdesafgifter och öfriga inkomster å Skansen och Bredablick	200,680: 13	
Afkastning af Antells fond	4,527: —	
Bidrag af Bredablicksfonden	1,086: 98	
Behållen afkastning af husen N:o 77 och 79 vid Drottninggatan	6,379: 83	
Hvarjehanda inkomster	583: 59	801,718: 53
Ökning af bokförda värdet af:		
Museibyggnaden å Lejonslätten	296,612: 09	
Samlingar, böcker och inventarier	12,760: 92	
Ökning af kapital nedlagdt i:		
Skansen och Bredablick	10,500: —	
Husen vid Drottninggatan	812: 80	320,685: 81
	Kronor	1,122,404: 34

Utgifterna under år 1899 voro:

Löner	30,106: 75	
Rese- och expeditionskostnader samt anslag och etiketter	4,755: 90	
Literära arbeten	471: 88	
Inköp af samlingar, böcker och inventarier	12,760: 92	
Lagning, underhåll och försäkringsafgifter	2,172: 20	
Hyror för samlingarne i staden	15,925: —	
Bränsle och belysning för D:o	2,412: 76	
Museibyggnaden å Lejonslätten	299,010: 14	
Skansen och Bredablick	226,212: 98	
Räntor	7,606: 17	
Hvarjehanda utgifter	1,685: 15	603,119: 80
Afbetalning å köpeskillingen för:		
Skansen och Bredablick	10,500: —	
Husen vid Drottninggatan	812: 80	11,312: 80
Öfverfördt till:		
Allmänna fonden	700: —	
Byggnadsfonden	121,999: 85	
Reparationsfonden för husen vid Drottninggatan	2,245: 38	124,945: 23
Afskrifning å inventarier		331: 72
Öfverskott, utgörande årets behållning		382,694: 79
	Kronor	1,122,404: 34

Enligt ofvanstående öfversigt hafva årets kontanta inkomster utgjort kr. 801,718: 53, och har härmed varit att bestrida driftkostnaden, byggnadsarbeten o. d. med kr. 603,119: 80 samt fastighetsförvärf med kr. 11,312: 80, så att om

härtill lägges hvad som varit att afsätta till allmänna-, byggnads- och reparationsfonden, eller kr. 124,945: 23, erhålles en utgiftssumma af kr. 739,377: 83. Öfverskott af inkomsten utgör således kr. 62,340: 70, som tillsammans med ökningen af det kapital, som nedlagts i museibyggnaden, samlingarne, böcker och inventarier, kr. 309,373: 01 jämte ökning af kapital, nedlagdt i Skansen, Bredablick och husen vid Drottninggatan, kr. 11,312: 80 samt efter afdrag af kr. 331: 72, som afskrifvits å inventarier, utgör årets beräknade behållning, kr. 382,694: 79.

Hvad beträffar museets tillväxt och utveckling under år 1899 må anföras, att antalet förvärf utgör öfver 29,500 föremål, hvaraf som gåfvor omkring 5,650. Bland märkligare förvärf äro: en större samling föremål från Värmlands finnbygd samt en samling (19,000) akademiska afhandlingar, som förvärfvats från Upplands nation i Uppsala.

Å friluftsmuséet på Skansen hafva flere betydande arbeten utförts; så en ny inträdesväg öfver Hoglandsbron och Framnäs; bärgbanan har åter iståndsatts och öppnats för trafik; elektrisk belysning anordnats å och omkring Bredablick; vattenledningen ytterligare utvecklats och i samband dermed flere dammar utsprängts. För den zoologiska trädgården har bl. a. en större björnbur uppförts. Bland förvärfven märkas de två till Hällestadstapeln skänkta stora kyrkklockorna.

Antalet besökande, som sedan friluftsmuseets tillkomst varit i stadig tillväxt, har år 1899 utgjort icke mindre än 434,200.

Summan af penningebidrag under året utgör 40,326: 74; häraf ha 10,000 kr. tillfallit museet genom testamentariskt förordnande af Kapten C. E. Casparsson.

Flere publikationer hafva utgifvits och märkas bland dessa särskildt »Nyckelharpospelet på Skansen» af K. P. Leffler samt »Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet, anteckningar af J. P. Wallensteen», utgifna af E. Hammarstedt — båda dessa arbeten utgörande del 6 och 7 af serien »Bidrag till vår odlings häfder».

Tillgångarna vid 1899 års slut voro:

Husen vid Drottninggatan	291,730: 30	
Museibyggnaden å Lejonslätten	1,031,636: 98	
Skansen och Sevillas inköpsvärde	113,000: —	
Bredablicks inköpsvärde	100,000: —	1,536,367: 28
Samlingar inköpta efter 1879	310,090: 84	
Böcker inköpta efter 1880	9,538: 28	
Inventarier	32,840: 58	382,469: 70
Aktier och obligationer	107,703: 33	
Fordringar	141,611: 74	
Bankräkningar och kassa	166,142: 96	415,458: 03
	Kronor	2,334,295: 01

Skulderna vid 1899 års slut voro:

Allmänna fonden	53,972: 47	
Pensionsfonden och Hebbes testamentsmedel	2,729: 90	
Antells-fonden	100,000: —	
Skansfonden och Bredablicksfonden	4,279: 37	
Byggnadsfonden	331,443: 87	
Reparationsfonden för husen vid Drottninggatan	17,285: 50	509,711: 11
Skuld i husen vid Drottninggatan	222,009: 98	
Skuld å köpeskillingen för Skansen	45,000: —	
» » » » Bredablick	17,500: —	284,509: 98
Skuld till Samfundet för Nordiska Muséets främjande	1,262: 60	
Skuld till D:r A. Hazelius	211,366: 23	
D:o » andra personer	36,321: 81	
Obetalda räkningar för 1899	35,550: 12	284,500: 76
Behållning (utom ofvannämnda fonder) vid 1899 års slut		1,255,573: 16
	Kronor	2,334,295: 01

Tillgångarne, som vid årets början bokfördes till kr. 1,898,965: 63 och vid dess slut till 2,334,295: 01, hafva sålunda under året ökats med kr. 435,329: 38, men då samtidigt skulderna ökats från kr. 1,026,087: 26 till kr. 1,078,721: 85 eller med 52,634: 59, så blir tillväxten under året i sjelfva behållningen kr. 382,694: 79, hvilken behållning sålunda ökats från kr. 872,878: 37 till kr. 1,255,573: 16.

Siffergranskningen har icke gifvit anledning till någon anmärkning och alla utgifter hafva visat sig vara vederbörligen verificerade.

Muséets säkerhetshandlingar hafva vid denna dag utförd granskning befunnits vara i vederbörlig ordning.

Stockholm den 4 Oktober 1901.

Karl Bohlin. **J. E. Cederblom.** **G. W. Svenson.**

Vid siffergranskning af 1899 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgiftsposter hafva vid jemförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verificerade, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 2 Juli 1901.

Hj. Tillberg.

Ett sammandrag af 1899 års inkomster och utgifter visar följande:

Museets inkomster.

Statsanslag		25,000: —
Inträdesafgifter		4,158: 90
Gåfvor		12,734: 41
Bidrag från Samfundet för Nordiska museets främjande		18,275: 36
Öfriga inkomster:		
Herman Frithiof Antells fond, dess afkastning	4,832: 83	
Egendomen nr 77 Drottninggatan, behållen afkastning	1,204: 76	
Egendomen nr 79 » » »	2,929: 69	
Hvarjehanda inkomster	[1] 86,279: 71	95,246: 99
Summa kr.		**155,415**: 66

Museets utgifter.

Inköp och fraktkostnader		12,692: 27
Inredning		68: 65
Hyror		15,925: —
Öfriga utgifter:		
Uppvärmning	2,312: 25	
Belysning	100: 51	
Försäkringsafgifter	1,314: 24	
Lagningar och underhåll	857: 96	
Löner och arfvoden	30,106: 75	
Resekostnader	1,514: 85	
Expeditionskostnader	3,219: 60	
Anslag och etiketter	21: 55	
Literära arbeten	471: 88	
Hvarjehanda utgifter	1,694: 32	
Räntor	13,316: 18	
Skansen	8,646: 30	63,576: 24
Summa kr.		**92,262**: 16

Utöfver de bland inkomsterna upptagna gåfvorna till museet	12,734: 41
hade till Skansen, Bredablick samt till fonder influtit följande gåfvor:	
till Skansen	16,886: 50
» Herman Frithiof Antells fond	305: 83
» Skansfonden	500: —
» Bredablicksfonden	8,900: —
» Byggnadsfonden	1,000: —
Summa kr.	**40,326**: 74

[1] I denna summa ingå från lotterimedels räkning museet tillgodoförda 85,696 kronor 12 öre, utgörande ersättning för museets gäldande af den del af Nordiska museets lån hos Stockholms enskilda bank, hvilken nedlagts i Nordiska museets nybyggnad å Lejonslätten.

Skansens inkomster.

Gåfvor	16,886: 50
Inträdesafgifter	125,693: 40
Hvarjehanda inkomster	45,445: 99
Summa kr.	**188,025: 89**

Skansens utgifter.

Anläggningskostnader, aflöningar m. m.	209,133: 55
Summa kr.	**209,133: 55**

Bredablicks inkomster.[1]

Inträdesafgifter	2,660: 60
Hvarjehanda inkomster	26,880: 14
Summa kr.	**29,540: 74**

Bredablicks utgifter.

Underhåll, aflöningar m. m.	17,079: 38
Summa kr.	**17,079: 38**

[1] Bredablicks behållning 1899, kr. 12,461: 86, är tillgodoförd Skansen.

Till jämförelse meddelas äfven följande öfversikt af inkomster och utgifter från museets grundläggning år 1872 till och med år 1899:

Museets inkomster.

	Statsanslag.	Inträdesafgifter.	Gåfvor.	Bidrag från samfundet.	Öfriga inkomster.	Summa.
1873	— —	920: 75	6,895: —	— —	116: 60	7,932: 35
1874	— —	8,490: 25	4,284: 47	— —	205: 20	12,979: 92
1875	5,000: —	10,242: 29	1,070: —	— —	124: 16	16,436: 45
1876	7,500: —	10,457: 88	3,030: —	— —	34: —	21,021: 88
1877	7,500: —	8,242: 96	7,540: 20	— —	14: —	23,297: 16
1878	7,500: —	5,939: 23	1,343: 90	— —	8,338: 84	23,121: 97
1879	11,600: —	4,440: 80	59,311: 02	— —	200: 67	75,552: 49
1880	11,600: —	5,177: 30	3,776: 10	6,549: 27	955: 55	28,058: 22
1881	11,600: —	5,262: 80	742: 64	10,910: 53	1,833: 03	30,349: —
1882	16,000: —	4,860: 95	8,687: 50	13,876: 97	1,024: 02	44,449: 44
1883	16,000: —	5,927: 85	15,543: 23	15,332: 88	168: 77	52,972: 73
1884	16,000: —	6,320: 20	6,613: 08	12,691: 87	5,813: 15	47,438: 30
1885	16,000: —	5,058: 70	1,042: 41	12,387: 40	59,056: 80	93,545: 31
1886	16,000: —	4,951: 55	5,001: 96	8,204: 95	11,950: 69	46,109: 15
1887	16,000: —	4,360: 35	23,219: —	10,533: 32	4,955: 15	59,067: 82
1888	16,000: —	4,211: 20	9,718: 60	8,640: 68	26,949: —	65,519: 48
1889	16,000: —	4,452: 85	4,470: 36	9,326: 79	8,593: 27	42,843: 27
1890	16,000: —	5,581: 05	20,113: 89	9,811: 22	6,655: 86	58,162: 02
1891	25,000: —	4,568: 10	12,255: 19	9,362: 69	7,715: 25	58,901: 23
1892	25,000: —	3,301: 70	19,046: 80	9,362: 99	8,391: 70	65,103: 19
1893	25,000: —	3,501: 90	13,561: 51	12,327: 03	7,710: 16	62,100: 60
1894	25,000: —	4,724: 35	14,322: 64	9,791: 85	6,683: 84	60,522: 68
1895	25,000: —	5,608: 80	5,347: 20	9,519: 47	14,550: 29	60,025: 76
1896	25,000: —	5,242: 05	534: —	11,443: 60	8,686: 71	50,906: 36
1897	25,000: —	11,406: 40	11,539: 72	13,847: 06	8,933: 32	70,726: 50
1898	25,000: —	12,265: 50	775: 03	14,836: 09	38,965: 18	91,841: 80
1899	25,000: —	4,158: 90	12,734: 41	18,275: 36	95,246: 99	155,415: 66
S:a kr.	**431,300**: —	**159,670**: 66	**272,519**: 86	**227,032**: 02	**333,872**: 20	**1,424,400**: 74

Museets utgifter.

	Inköp och fraktkostnader.	Inredning.	Hyror.	Öfriga utgifter.	Summa.
1873	9,250: 99	3,566: 80	2,420: —	1,876: 90	17,114: 69
1874	13,973: 56	6,592: 80	2,633: 37	5,458: 46	28,658: 19
1875	8,904: 59	4,760: 52	5,916: —	7,816: 91	27,398: 02
1876	16,595: 29	3,567: 87	9,350: —	10,949: 03	40,462: 19
1877	21,241: 83	6,462: 42	11,600: —	12,278: 16	51,582: 41
1878	5,604: 41	680: 97	11,600: —	20,935: 50	38,820: 88
1879	6,976: 85	552: 62	11,550: —	23,838: 99	42,918: 46
1880	5,603: 88	780: 35	11,275: —	14,089: 63	31,748: 86
1881	7,374: 93	797: 90	11,125: —	15,127: 56	34,425: 39
1882	15,639: 76	270: 72	11,275: —	19,960: 68	47,146: 16
1883	24,967: 06	6,954: 19	14,775: —	25,343: 41	72,039: 66
1884	20,257: 19	1,311: 20	15,200: —	22,844: 15	59,612: 54
1885	19,445: 54	496: 55	15,200: —	20,798: 11	55,940: 20
1886	26,496: 43	1,236: 51	15,200: —	22,717: 84	65,650: 78
1887	26,556: 30	1,021: 06	15,802: 08	25,854: 80	69,234: 24
1888	15,642: 67	921: 62	16,675: —	37,701: 08	70,940: 37
1889	13,755: 40	169: 60	16,631: 25	26,185: 41	56,741: 66
1890	15,045: 66	777: 12	16,500: —	29,661: 66	61,984: 44
1891	18,249: 56	960: 53	16,550: —	34,674: 83	70,434: 92
1892	14,105: 44	474: 27	16,568: 75	35,504: 18	66,652: 64
1893	23,275: 37	309: 83	16,775: —	39,464: 25	79,824: 45
1894	17,270: 22	783: 89	16,812: 50	37,352: 76	72,219: 37
1895	17,148: 82	285: 92	16,925: —	40,902: 88	75,262: 12
1896	11,433: 48	1,574: 89	16,925: —	43,698: 14	73,631: 51
1897	26,404: 86	860: 42	16,993: 75	76,018: 01	120,277: 04
1898	18,274: 28	171: 19	17,200: —	88,993: 30	124,638: 77
1899	12,692: 27	68: 65	15,925: —	63,576: 24	92,262: 16
S:a kr.	**432,186: 64**	**46,410: 41**	**305,402: 70**	**803,622: 37**	**1,647,622: 12**

Skansens och Bredablicks inkomster.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,525: 66	— —	20,525: 66
1892	45,954: 33	8,156: 10	54,110: 43
1893	133,442: 73	11,931: 47	145,374: 20
1894	117,102: 36	13,400: 44	130,502: 80
1895	115,490: 15	14,394: 31	129,884: 46
1896	107,306: 72	15,771: 31	123,078: 03
1897	234,063: 64	38,029: 98	272,093: 62
1898	185,555: 21	28,990: 68	214,545: 89
1899	188,025: 89	29,540: 74	217,566: 63
S:a kr.	**1,147,466**: 69	**160,215**: 03	**1,307,681**: 72

Skansens och Bredablicks utgifter.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,240: 11	— —	20,240: 11
1892	55,374: 20	12,460: 34	67,834: 54
1893	125,713: 95	16,975: 27	142,689: 22
1894	115,239: 95	12,674: 80	127,914: 75
1895	99,716: 38	11,107: 32	110,823: 70
1896	136,442: 20	10,386: 01	146,828: 21
1897	250,243: 57	16,284: 70	266,528: 27
1898	234,452: 71	15,493: 67	249,946: 38
1899	209,133: 55	17,079: 38	226,212: 93
S:a kr.	**1,246,556**: 62	**112,461**: 49	**1,359,018**: 11

Inkomster till museets byggnad.

	Gåfvor.	Basarer, lotterier m. m.	Arrende-afgifter, hyror m. m.	Räntor.	Bidrag från Skand.-etnografiska saml. byggn.-fond.	Summa.
1883......	1,000: —	— —	47: 40	— —	5,000: —	6,047: 40
1884......	22,882: —	5,248: 55	900: —	547: 69	10,209: 67	39,787: 91
1885......	1,215: 90	206,828: 06	900: —	1,969: 16	— —	210,913: 12
1886......	720: —	14,066: 87	800: —	10,515: 66	— —	26,102: 53
1887......	— —	11,200: 04	868: 75	10,898: 01	— —	22,966: 80
1888......	580: 84	20,785: 55	955: 50	10,424: 76	— —	32,746: 65
1889......	11,100: —	— —	373: 33	8,820: —	— —	20,293: 33
1890......	4,000: —	— —	422: 69	8,820: —	— —	13,242: 69
1891......	— —	— —	434: 49	7,262: 50	8,300: —	15,996: 99
1892......	[1] 6,875: —	— —	258: —	5,800: —	35,545: 29	48,478: 29
1893......	10,000: —	— —	250: —	4,218: 17	50,000: —	64,468: 17
1894......	2,000: —	— —	250: —	2,235: —	30,000: —	34,485: —
1895......	1,000: —	— —	6,728: —	— —	— —	7,728: —
1896......	6: 40	— —	[2] 36,513: 29	— —	— —	36,519: 69
1897......	— —	— —	75: —	— —	— —	75: —
1898......	58,371: 84	220,931: 13	— —	— —	— —	279,302: 97
1899......	1,000: —	420,009: 99	— —	— —	— —	421,009: 99
S:a kr.	**120,751: 98**	**899,070: 19**	**49,770: 45**	**71,510: 95**	**139,054: 96**	**1,280,164: 53**

[1] Häraf gåfvor i materialier kr. 5,860.

[2] Häri äro inräknade kr. 35,483: 29, motsvarande kostnaden för af Allmänna konst- och industriutställningen under år 1896 nedlagdt arbete å byggnaden.

Utgifter för museets byggnad.

	Tomtens förvärf.	För-beredande o. allm. utgifter.	Byggnads-kostnader.	Arkitekt-kostnader.	Tomt-afgifter, skatter och dyl.	Hvarjeh. utgifter.	Summa.
1883...	— —	— —	— —	5,000: —	— —	1,668: 71	6,668: 71
1884...	10,209: 67	— —	— —	— —	419: 80	634: 86	11,264: 33
1885...	3,000: —	— —	— —	— —	487: 26	369: —	3,856: 26
1886...	— —	3,480: —	— —	— —	463: 34	694: 47	4,637: 81
1887...	— —	— —	— —	— —	465: 47	931: 67	1,397: 14
1888...	— —	3,000: —	137: —	— —	763: 97	199: 20	4,100: 17
1889...	— —	2,300: —	27,680: 39	— —	614: 39	734: 83	31,329: 61
1890...	— —	2,063: 13	— —	4,014: —	779: 45	— —	6,856: 58
1891...	— —	4,037: 71	7,157: 24	8,174: 02	746: 78	10: —	20,125: 75
1892...	— —	2,115: 36	83,210: 27	7,856: 92	815: 05	106: 50	94,104: 10
1893...	— —	2,043: 35	140,481: 25	7,691: 77	791: 16	51: 47	151,059: —
1894...	— —	125: —	104,658: 28	4,778: 98	1,309: 95	422: 81	111,295: 02
1895...	— —	75: —	110,391: 29	3,092: 97	1,055: 29	728: 32	115,342: 87
1896...	— —	— —	66,377: 93	479: 23	1,052: 60	367: 33	[1]68,277: 09
1897...	— —	— —	20,018: 35	611: 07	1,151: 03	198: —	21,978: 45
1898...	— —	— —	76,092: 93	4,974: 44	1,356: 40	308: 23	82,732: —
1899...	— —	— —	285,488: 74	8,183: 73	1,999: 30	940: 32	296,612: 09
S:a kr.	**13,209**: 67	**19,239**: 55	**921,093**: 67	**54,857**: 13	**14,271**: 24	**8,365**: 72	**1,031,636**: 98

Utom ofvan nämda utgifter har af byggnadsfonden utbetalats för museiföremålens installation i museibyggnaden:

under 1898 .... 381: 75
» 1899 .... 2,398: 05

Summa kr. **2,779**: 80

[1] Af upplånta medel utgingo häraf kr. 2,357: 80.

Summan af så väl museets som Skansens, Bredablicks och museibyggnadens inkomster under åren 1872—1899 uppgår till 4,001,351 kronor 76 öre samt utgifterna under samma tid till 3,978,825 kronor 39 öre.[1]

[1] Ofvannämda inkomst- och utgiftsummor understiga sammanlagda beloppet af hvad i de särskilda tabellerna öfver dels museets, dels Skansens och Bredablicks samt dels museibyggnadens inkomster och utgifter upptagits. Detta förhållande är beroende därpå, att det öfverskott eller den brist i inkomster, som för de särskilda åren uppkommit enligt räkenskaperna för Skansen och Bredablick, öfverförts å museets konto och sålunda ingår så väl i museets som i Skansens och Bredablicks tabeller.

INNEHÅLL.

1.

2.

Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma (se för öfrigt sid. 202 o. f.):

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1881—1900. Pris: från 60 öre till 2 kr. 50 öre.

Meddelanden från Nordiska museet 1897 och **1898.** Utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1898 och 1900. Pris: 3 kr. och 4 kr. 50 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. Hazelius. 1—5. Stockholm 1890—1900. Pris: från 25 öre till 2 kr. 25 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. Hazelius. Första bandet. H. 1—12. Stockholm 1880—1892. Andra bandet. H. 1—7. Stockholm 1888—1897. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Bidrag till vår odlings häfder. Utgifna af A. Hazelius. Afdelning 1—8. Stockholm 1881—1901. F. & G. Beijers och Nordiska museets förlag. Pris: från 75 öre till 3 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet, äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. Hazelius. B. I. H. 1—7. Stockholm 1888—1892. Pris: 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. Dahlman. 2 uppl., öfversedd år 1897. Pris: 50 öre.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. Ring. 2 uppl. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr. 50 öre.

Vinterbilder från Skansen. Utgifna af A. Hazelius. 50 bilder i autotypi. Stockholm 1901. Pris: 2 kr.

Sommarbilder från Skansen. Utgifna af A. Hazelius. 50 bilder i autotypi. Stockholm 1901. Pris: 2 kr.

Sigillstamp af stål,

som tillhört Stockholms vetenskapssocietet

Pris: 3 kronor.

U. C. BERKELEY LIBRARIES
C054930021